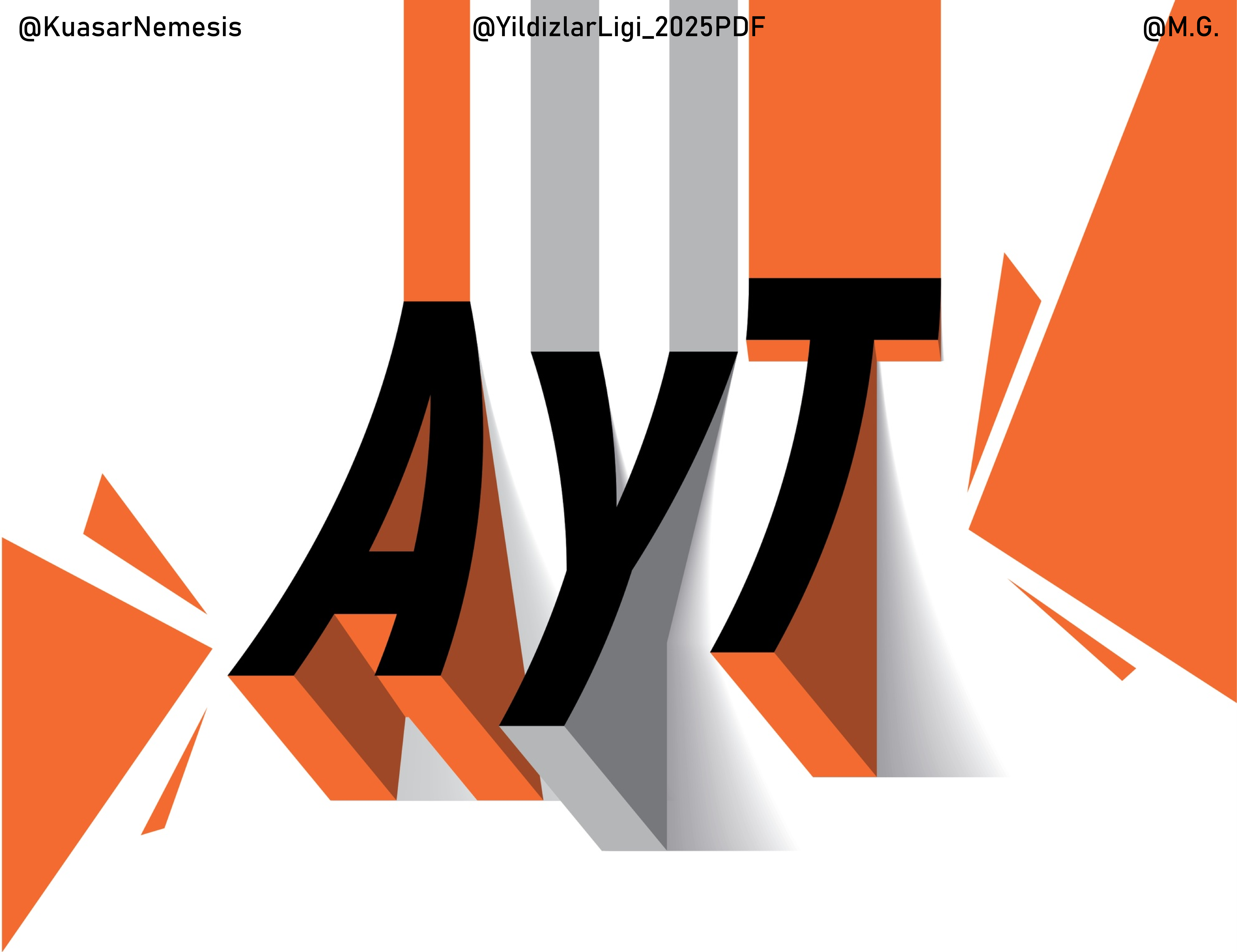
@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Türk Dili ve Edebiyatı

Ders Notları

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Türk Dili ve Edebiyatı Ders Notları

Yazar	Kadir GÜMÜŞ
Genel Yayın Yönetmeni	Sevda ÖZTÜRK
Sayfa Tasarımı & Dizgi	Hale ÇİNKAYA - Sunay İNEL - İsa ÇAM - Orhan FİDAN - Tugay YAŞAR
Redaksiyon	Hüseyin GÖKÇE - Erkan ALTINTAŞ
ISBN	978-625-8161-38-0
Benim Hocam Yayınları	Ostim OSB Mah. 1220 Cad. No: 31/1 Ostim / Yenimahalle / ANKARA
Web/Mail	www.benimhocam.com - yksdestek@benimhocam.com
Tel	444 9 113
Baskı	Özyurt Matbaacılık Saray Mahallesi 123.Cadde No:2/1 Kahramankazan / ANKARA Tel: 0312 384 15 36 Belgeç: 0312 384 15 37
Matbaa Sertifika No	46772

Benim Hocam YouTube Kanalı'na yüklenen ders videoları, ilgili dersin kitap basım tarihinden itibaren 1 yıl süreyle yayında kalacaktır.

Bu kitabın her hakkı saklıdır. Bu kitabın basım-yayın satış hakları Benim Hocam Yayınlarına aittir. Hangi amaçla olursa olsun yayıncı kuruluşun izni olmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, mekanik elektronik, manyetik, fotokopi ya da başka yöntemlerle basılması ve çoğaltılması yasaktır.

BENİM HOCAM

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Sevgili Öğrencilerim,

2025 AYT'ye hazırlanma kararını aldınız ve benimle tanıştınız. Ben de tüm MEB kazanımlarını ve kitaplarını özenle tarayarak bu kitabı hazırladım. Roman özetleriyle de desteklediğim bu kitap sizin için 24'te 24 demektir. :) Şaka yapmıyorum. Çok ciddiyim. Aradığınız her şey bu kitaptadır. İkinci bir konu anlatım kitabına kesinlikle ihtiyacımız yoktur. Müfredatta ne varsa hangi konular çıkabilecekse onlara yer verdim. Ne bir eksik ne bir fazla!

Yolunuz, bahtınız açık olsun.

Hep yanınızdayım...

Kadir GÜMÜŞ

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

İÇİNDEKİLER

Türk Edebiyatının Dönemleri 7
Güzel Sanatlar ve Edebiyat 9
İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı 11
Geçiş Dönemi Eserleri 21
Şiir Bilgisi 25
Halk Edebiyatı 35
Divan Edebiyatı 75
Edebî Sanatlar 109
Batı Edebiyatı Akımları 121
Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı 129
Servetifünun (Edebiyatıcedîde) Dönemi Türk Edebiyatı (1896 - 1901) 147
Fecriati Dönemi Türk Edebiyatı (1909 - 1912) 158
Millî Edebiyat Dönemi (1911 - 1922) 161
Millî Edebiyattan Cumhuriyet Dönemi'ne 187
Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı / Şiir 191
Cumhuriyet Dönemi / Roman ve Hikâye 233
Cumhuriyet Dönemi / Tiyatro 267
Cumhuriyet Dönemi / Öğretici Metinler 276
Edebî Türler 281
Genel Olarak Dünya Edebiyatı 289
Genel Olarak Çağdaş Türk Edebiyatı 295
Seçilmiş Kaynakça 298

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÖSYM NE SORDU?

ÖSYM

11. İsfahan'da yaşayan bir hükümdarın ve Keşiş adlı hazinedarın çocuğu olmamaktadır. Keşiş'in karısı ve Hanım Sultan bir gün yolda bir ihtiyarla karşılaşır. İhtiyar, Hanım Sultan'a bir elma fidanı verir. Fidan önce meyve vermez. Bu duruma üzülen Hanım Sultan'ın rüyasına ihtiyar girer ve fidanın meyve verdiğini müjdeler. Hanım Sultan ile Keşiş'in karısı elma fidanının meyvesini ikiye bölerek yer. Çocukları olursa birbirleriyle evlendireceklerine dair sözleşirler. Bir zaman sonra Keşiş'in kızı, hükümdarın ise oğlu olur. Oğlana Ahmet Mirza, kıza ise Kara Sultan adı verilir.

Bu parçada söz edilen halk hikâyesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) *Ferhat ile Şirin*
B) *Kerem ile Aslı*
C) *Leyla ile Mecnun*
D) *Arzu ile Kamber*
E) *Tahir ile Zühre*

Kerem ile Aslı Hikâyesi

- Adil Şah, İsfahan'ın şahıdır; Keşiş haznedarıdır. Çocukları olmaz. Bir dervişin verdiği elmayı eşleriyle birlikte yerler. Şah'ın Ahmet Mirza adlı oğlu, keşişin de Kara Sultan adlı kızı olur. Beşik kerterler. Ama keşiş bozar çünkü kendisi Hristiyandır, Zengi'ye kaçar.
- Ahmet Mirza yolda uyur. Rüyasında bade içer ve Kara Sultan'ı görür. Uyanınca Zengi'ye gider. Kara Sultan ile görüşünce sohbet esnasında birbirlerine Kerem ve Aslı mahlaslarını verirler.
- Şah devreye girer ama keşiş yine kaçar.
- Kerem, keşişi takip eder. Yolda ceylanlar ile söyleşerek Erzurum'a, Van'a gider. Hızır bu zorlu yolculukta hep yardımcı olur.
- Sonunda Kayseri'de bulur. Diş çektirmek bahanesiyle Aslı'nın evine gider ve tüm dişlerini çektirir.
- Kayseri paşası, Kerem'in hak âşığı olduğuna inanınca sevgilileri evlendirmek ister ama keşiş kızına sihirli bir gelinlik diktirir. Gerdekte düğmeler açılmaz. Kerem 'ah' çeker ve yanar kül olur. Onun küllerini toplamak isterken Aslı da yanar kül olur.

ÖSYM

17. Osmanlı Devleti'nde XVII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren diğer ülkelere gönderilen elçilerin yolculuklarını rapor etmeleri istenmiştir. Önem verilen bu raporlar, daha sonra yazılan resmî tarihlerde belge olarak da kullanılmıştır. Kaleme alınan ve takrîr adı verilen bu raporların bir kısmı meraklı, zeki ve üslup sahibi elçiler tarafından esere dönüştürülmüştür. Bunların bazıları bizzat elçiler tarafından yazılırken bazıları da elçilerin yanında bulunan edip veya şairlerce kaleme alınmıştır.

Bu parçada söz edilen edebî tür aşağıdakilerden hangisidir?

A) Surname
B) Ruzname
C) Fütüvvetname
D) Seyahatname
E) Sefaretname

22. Sefaretname

Yabancı ülkelere elçi olarak giden Osmanlı devlet adamlarının gezdikleri yerleri ve burada gördüklerini anlattıkları eserlerdir.

Siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkiler konusunda fikir verir.

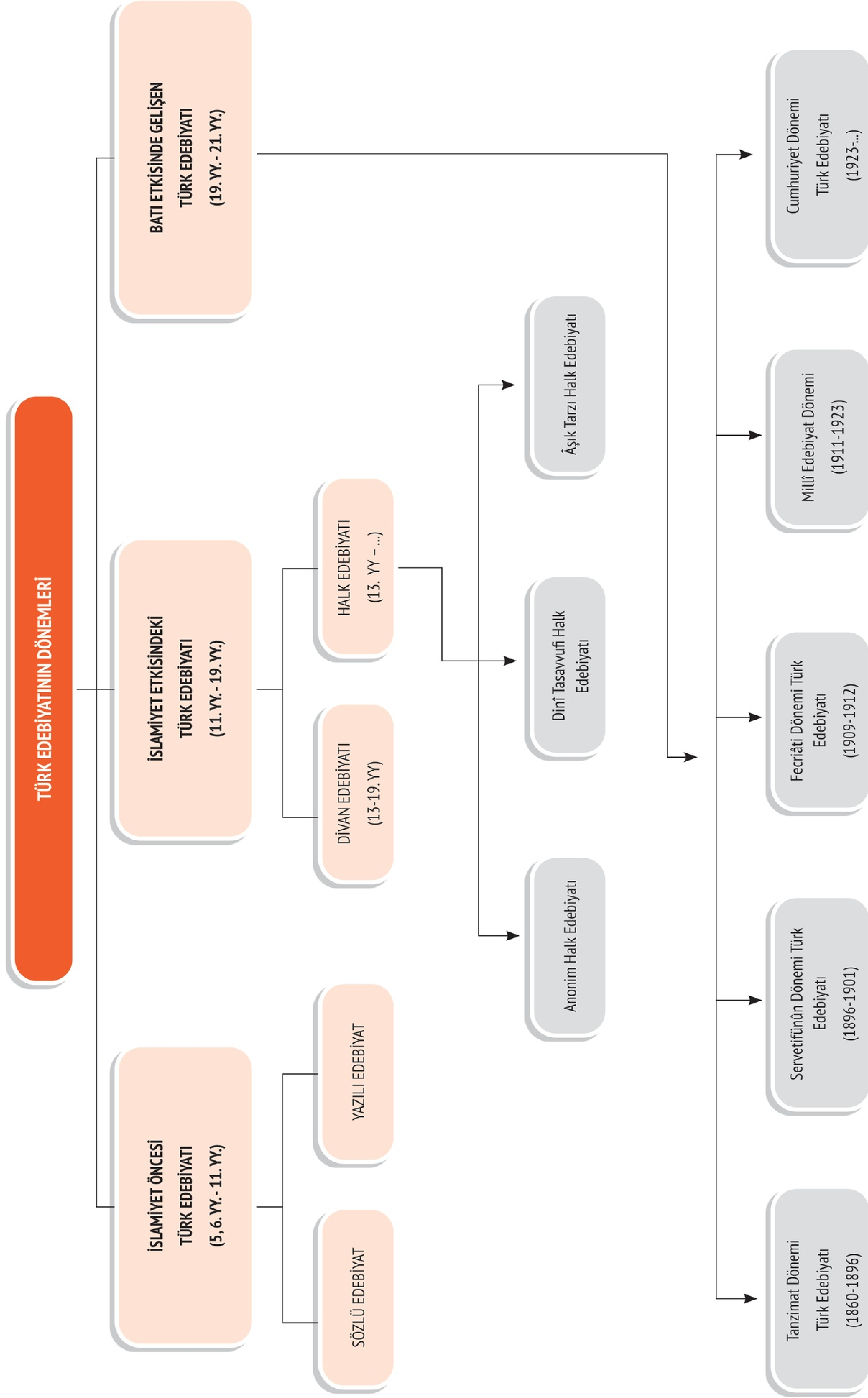
Sefaretname de seyahatnamenin bir türüdür.

Ünlü Sefaretname

Fransa Sefaretnamesi: Yirmisekiz Çelebi Mehmed

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Türk Edebiyatının Dönemleri

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Edebiyat - Tarih İlişkisi

Edebiyat geçmişten günümüze kadarki eserlerimizi, kültürümüzü inceler. Bu yüzden de en çok tarihe ihtiyaç duyar. Edebî eserin ait olduğu milletin duygu-düşüncelerini inceleyen bilim dalına "edebiyat tarihi" adı verilir.

Türk Edebiyatının Dönemleri

Türk edebiyatı, inceleme kolaylığı açısından belli ölçütlerle belli dönemlere ayrılır.

Bu ölçütler:

DİN	DİL	KÜLTÜR DEĞİŞİMİ
Gök Tanrı dini Şaman, Kam, Baksı, Oyun bu dinin dolaylı din adamlarıdır. **Manihaizm** **Budizm** **Nasturilik** (Hristiyan Mezhebi) **İslamiyet**	**Köktürk Türkçesi ve devamı olan Uygur Türkçesi etkisindeki dönem:** KÖKTÜRK – UYGUR DÖNEMLERİ **Karahanlı Türkçesi, Harezm Türkçesi... dönemleri:** GEÇİŞ DÖNEMİ – KARAHANLI DÖNEMİ **Arapça – Farsçanın yoğun etkisindeki Osmanlı Türkçesi Dönemi:** DİVAN EDEBİYATI **Fransızcanın etkisine yavaş yavaş girildiği dönem:** TANZİMAT, SERVETİFÜNUN, FECRİATİ DÖNEMLERİ **Dilin** "Genç Kalemler" **hareketi ile tekrar sadeleştiği Türkiye Türkçesi Dönemi:** MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ, CUMHURİYET DÖNEMİ	**Göçebe Yaşam** Destan Dönemi Orhun Yazıtları ile başlayan yazılı dönem **İslami Yaşam** Geçiş Dönemi – Karahanlı Dönemi Divan edebiyatı Halk edebiyatı **Batı'nın Örnek Alınması** Tanzimat Dönemi Servetifünun Dönemi Fecriati Dönemi **Türk'ün Kendi Kültürüne Dönüşü** Millî Edebiyat Dönemi Cumhuriyet Dönemi

TÜRK EDEBİYATININ DÖNEMLERİ

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı	İslami Dönem Türk Edebiyatı	Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı
Sözlü Dönem – Destan Dönemi **Yazılı Dönem**	**Geçiş Dönemi** (İlk İslami Eserler) **Halk Edebiyatı** Anonim Halk Edebiyatı Âşık Tarzı Halk Edebiyatı Tekke – Tasavvuf Halk Edebiyatı **Klasik Edebiyat (Divan Edebiyatı)**	**Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı** **Servetifünun Dönemi Türk Edebiyatı** **Fecriati Dönemi Türk Edebiyatı** **Millî Edebiyat Dönemi** **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

SANAT

Bir duygunun, düşüncenin anlatımında kullanılan yöntemlerin kullanımı sonucu ortaya çıkan üstün yaratıcılıktır.

↓

GÜZEL SANATLAR

Edebiyat, müzik, resim, heykel, mimarlık ve tiyatro gibi insanda coşku ve hayranlık uyandıran sanatlara denir. {Yani, edebiyat da güzel sanatlar içinde yer alır.}

SANAT VE ZANAAT KARŞILAŞTIRMASI

SANAT

- Bir duygunun, düşüncenin insana güzel coşkular vermesidir.
- Sanatta yetenek mecburidir.
- Faydalı olma amacı yoktur.
- Amaç, estetik haz uyandırmaktır.
- İlhamla ortaya çıkar.
- Özgündür, benzersizdir.

ZANAAT

- İnsanın maddi ihtiyaçlarını karşılamak için yapılır.
- Öğrenim + beceri + ustalık
- El becerisi ister. Bir ustanın yanında çıraklıkla öğrenilir.
- Faydalı olmak amaçlanır.
- Amaç maddiyattır.
- Birçok benzeri yapılabilir.

GÜZEL SANATLARIN SINIFLANDIRILMASI

Görsel (Plastik) Sanatlar	İşitsel (Fonetik) Sanatlar	Dramatik (Ritmik) Sanatlar
• Resim	• Edebiyat	• Dans
• Mimari	• Musiki / Müzik	• Bale
• Heykel		• Opera
• Hat		• Tiyatro
• Minyatür		• Sinema
• Tezhip		
• Kabartma		

Güzel Sanatların Kullandıkları Malzemeler

Güzel Sanatlar	Malzeme
• Edebiyat	• Dil
• Tiyatro	• Ses, söz, dekor
• Müzik	• Ses, nota
• Resim	• Renk, çizgi, boya, tuval
• Mimarlık	• Taş, tuğla
• Heykel	• Mermer, kil

/benimhocam

GÜZEL SANATLAR İÇİNDE EDEBİYATIN YERİ

Edebiyatın Diğer Güzel Sanatlarla Yakınlığı

Edebiyat da diğer güzel sanatlar gibi insanda heyecan, coşku, estetik zevk uyandırır.

Edebiyat	Diğer Güzel Sanatlar
• Malzemesi dildir. Diğer güzel sanatlara göre daha soyuttur.	• Malzemeleri tahta, taş, ses gibi daha somut maddelerdir.
• Daha ulusaldır. Evrenselliğe ulaşmak zordur. Dilin, kültürün evrenselleşmesi zaman alır.	• Daha kolay evrenselleşebilir.
• Resim ve müziğe yakındır. Edebiyat bir nevi kelimelerle resim yapmadır bazen. Sinema ve tiyatroya da edebiyat kuvvet verir.	

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Sanatsal Metinler	Öğretici Metinler
İnsanların duygu dünyasına seslenmek, onlarda sanat zevki uyandırmak amacıyla yazılır.	Belli bir konuyu okuyucuya öğretmek, okuyucuyu bilgilendirmek ve aydınlatmak amacıyla yazılır.
Metinlerde amaç, duyguyu hissettirmektir.	Amaç öğreticilik olduğu için konuyla ilgili terimlere ve açıklamalara yer verilir.
Her okuyan farklı yorumlar.	Herkes aynı anlamı çıkarır.
Yazarda amaç, okuyucuyu metnin kurmaca dünyasına çekmektir.	Dil, açık ve anlaşılırdır. Konu, açık ve anlaşılırdır.
Genellikle öyküleyici ve betimleyici anlatım kullanılır.	Tarihî metinler, felsefi metinler, bilimsel metinler, gazete çevresinde gelişen metinler ve kişisel hayatı konu alan metinler olarak alt dallara ayrılır.
Kelimeler genellikle yan ve mecaz anlamlıdır.	

EDEBÎ METİN

Özellikleri

- Yazıldığı dönemin sosyal, ekonomik ve siyasi özelliklerini yansıtır.
- Geçmişin yani kültürün üzerine inşa edilir. Geçmişinden koparılamaz.
- Öğretici metinlerdeki gibi bilgi aktarımı yapılmaz. Sanat yapmak yani estetik zevk için üretilir. Öğretmez, sezdirir.
- Edebî metnin okunduğu zaman ve mekân ona farklı anlamlar yükler.
- Özneldir. Kişisel bakış açısıyla oluşturulur.

EDEBİYATIN İLİŞKİLİ OLDUĞU BİLİM DALLARI

- Tarih
- Coğrafya
- Sosyoloji
- Psikoloji
- Felsefe

...

/benimhocam

ÖRNEK SORU

Arapça "edeb" sözcüğünden türetilen kavram ilk kez Şinasi tarafından günümüzdeki anlamıyla, bir sanat türünün adı olarak kullanılmıştır.

Günümüzde edebiyat kavramı şu anlamlarda kullanılmaktadır:

1. Düşünce, duygu, olay ve imgeleri güzel ve etkili bir biçimde anlatan söz sanatı
2. Bu sanatın ilkelerini, kurallarını ve bu yolda oluşturulmuş ürünleri inceleyen bilim dalı
3. Bir çağda, bir dilde yaratılmış, sözlü ya da yazılı, sanat değeri taşıyan yapıtların bütünü
4. Herhangi bir bilim dalıyla ilgili yazı ve yapıtların tümü (Türkçede bu anlamda genellikle "literatür" sözcüğü kullanılmaktadır.)

Ayrıca deyim olarak edebiyat yapmak, bir konuda gereksiz, boş, süslü söz söylemek anlamına gelir.

Bu parçada edebiyat sözcüğü için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Köken olarak hangi dilden geldiği ve ilk kez kim tarafından kullanıldığı açıklanmıştır.

B) Farklı tanımları olmakla birlikte "Olay, duygu, düşünce ve hayalleri dil aracılığıyla anlatan; bu bağlamda oluşturulmuş ürünleri inceleyen; bir çağda, bir dilde yaratılmış sanat değeri taşıyan yapıtların tümünü inceleyen bilim dalı anlamlarında kullanılmaktadır.

C) Nesnel boyutlarının daha önde olduğu "literatür" sözcüğüyle karşılandığı söylenmektedir.

D) "Edebiyat yapmak" deyimi de "boş konuşmak" anlamında kullanılmaktadır.

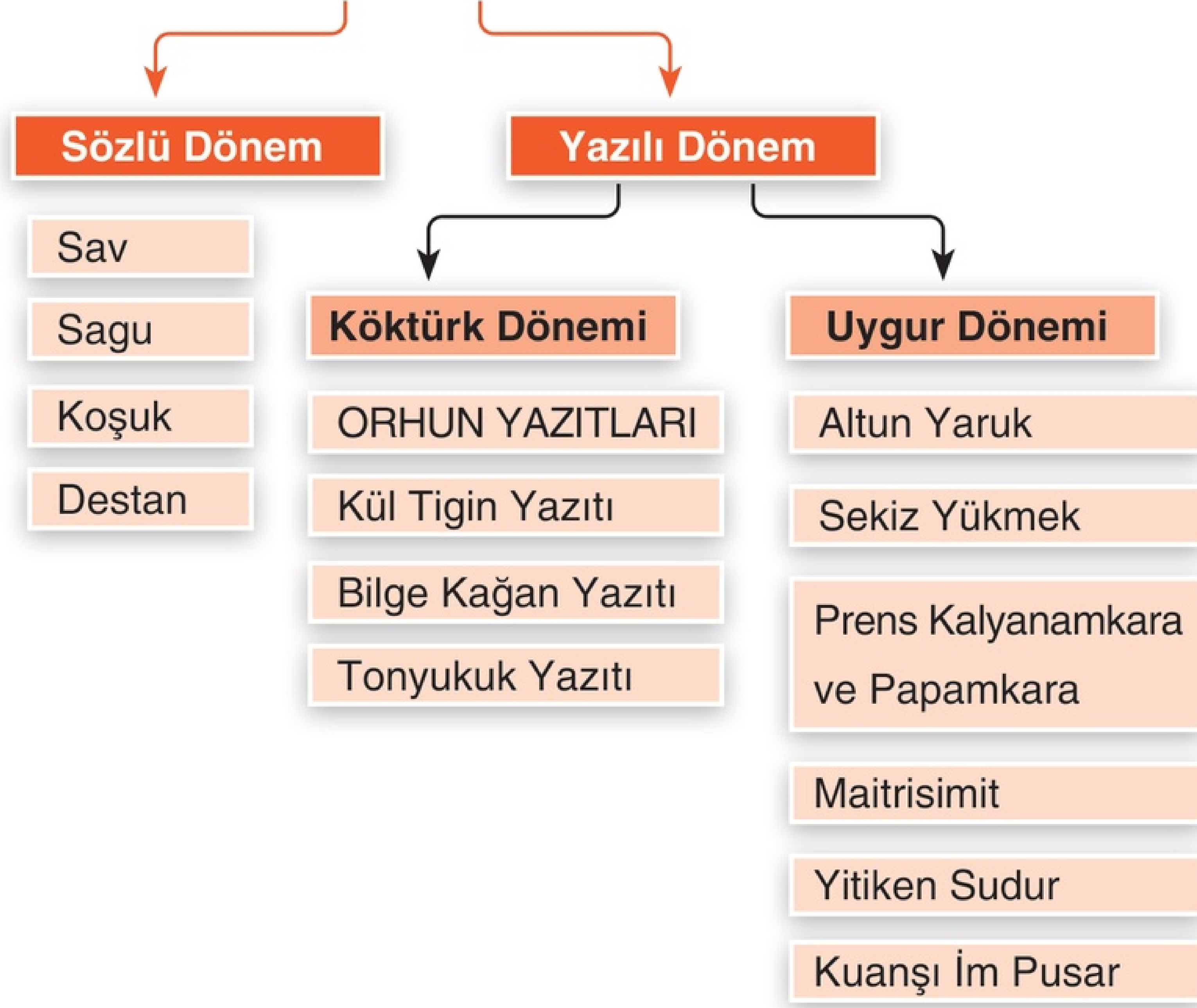
E) "Edebiyat" sanat sınıflandırmasına dâhil edilebilecek ve değişik anlamlarda kullanılabilecek bir kavramdır.

ÇÖZÜM

Cevap C'dir. Çünkü nesnel boyut vurgulanmamıştır. Aksine kişisel bakış açısı belirgindir. Öznelliğe vurgu vardır.

CEVAP: C

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

1. SÖZLÜ DÖNEM (DESTAN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI)

- Yazının kabul edilmesinden önceki dönemdir.
- **Sözlü dönemi besleyen üç önemli tören vardır.**

SIĞIR	ŞÖLEN	YUĞ
Av törenleridir.	Kurban / ziyafet törenleridir.	Yas törenidir.

SÖZLÜ EDEBİYAT TÜRLERİ

Sav	Sagu	Koşuk	Destan

SÖZLÜ EDEBİYATIN ÖZELLİKLERİ

- **Nazım birimi:** DÖRTLÜK
- En çok **YARIM UYAK** ve **REDİF** kullanılır.
- **Ölçü:** Hece Ölçüsü (7'li, 8'li, 12'li ölçü)
- **Konular:** Doğa ve hayvanlara duyulan sevgi, ata ve silaha bağlılık, avcılık, savaş…
- Bilgiler için daha çok Çin kaynakları olmak üzere Moğol ve Arap kaynaklarından yararlanılır.
- **"Şaman", "oyun", "kam", "baksı"** ve **"ozan"** adı verilen bu Gök Tanrıcı din adamları kendilerinden geçer gibi trans hâlinde şiirler okurlar. Bu şiirler Türk halk şiirinin ilk örnekleridir.

/benimhocam

Şamanların Çok Yönlülüğü

Şemadaki ma'butlara kurban sunmak, ölünün ruhunu yerin dibine göndermek, fenalık, hastalıklara ve ölümler gibi fena cinler tarafından gelen işleri önlemek, hastaları tedavi eylemek, bazı ölülerin ruhlarını semaya yollamak, hatıralarını yaşamak" gibi görevleri yerine getirirlerdi.

SÖZLÜ EDEBİYAT ÜRÜNLERİ

1. KOŞUK	• **Sığır** ve şölen törenlerinde ozanların kopuz eşliğinde söylediği şiirlerdir. • Aşk, yiğitlik, doğa konulu şiirlerdir. • Genelde 7'li, 11'li hece ölçüsü kullanılır. • **Dörtlük** ve **yarım uyakla** yazılır. • Halk edebiyatındaki koşmaya benzer. • **Uyak şeması:** aaab / cccb / dddb • Halk edebiyatında "koşma", divan edebiyatında "gazel" bu tarzdadır. • **DLT**'de ilk örnekleri vardır.
2. SAGU	• Yuğ adı verilen cenaze törenlerinde söylenir. • Ölüm acısını ve ölen kişilerin yiğitliklerini, cesaretini anlatır. • **Dörtlüklerle** ve **yarım uyakla** yazılır. • Halk edebiyatında **ağıt** ile divan edebiyatında **mersiye** ile devam eder. • **DLT**'de **Alp Er Tunga Sagusu** değerlidir.
3. SAV	• Atasözleridir.
4. DESTAN	• Ayrıntılı bilgi verilecektir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

SAV

ÖRNEK

- Aç ne yimes tok ne times. (Aç ne yemez, tok ne demez.)
- Ermegüke bulıt yük bolır. (Tembele bulut yük olur.)
- Sub bermeske süt ber. (Su vermeyene süt ver.)
- Bir karga birle kış kelmes. (Bir karga ile kış gelmez.)

- İlk sav örneklerine Orhun Yazıtları'nda rastlanır. Divanü Lügati't Türk ve Dede Korkut Hikâyeleri'nde örneklerine rastlanır. Özellikle DLT'de en güzel örnekleri vadır.

KOŞUK

ÖRNEK

Kızıl sarıg arkaşup	Kızıl ve sarı çiçekler yerde bitiyor.
Yipgin yaşıl yüzkeşip	Mor ile yeşil yüz yüze geliyor.
Bir bir gerü yörgeşip	Birbirlerine sarılıyorlar.
Yalŋuk anı taŋlaşur	İnsan hayret içinde kalıyor.

- Tabiat konuludur. Buradan anladık.

SAGU

ÖRNEK

Alp Er Tunga öldi mi	Alp Er Tunga öldü mü
Issız ajun kaldı mı	Kötü dünya kaldı mı
Ödlek öçin aldı mı	Felek öcünü aldı mı
Emdi yürek yırtılır.	Şimdi yürek yırtılır.

- Alper Tunga'nın (İskit Hükümdarı) ölümüne ağlanır. Bu sagu DLT'de yer alır.

2. YAZILI DÖNEM

KÖKTÜRK (ORHUN) YAZITLARI

- Yazılı ürünler sayıca oldukça azdır.
- Türklere ait **Çoyr Yazıtı, Yenisey Yazıtları** daha eski dönemlere ait olsa da edebî değerden yoksun olduğu için ilk yazılı belge olarak **"Köktürk (Orhun) Yazıtları"** kabul edilir. 38 harfli Köktürk alfabesi ile yazılır ve Köktürk Devleti'nin parçalanışı, Çin ile yapılan savaşlar ve II. Köktürk Devleti'nin yeniden kuruluşu anlatılır. Gelenek ve görenekleri hakkında da bilgiler verilir.
- **Tarih, anı, söylev** özelliği gösterir.

/benimhocam

NOT

YENİSEY YAZITLARI

- 6. yy.dan kalmıştır. Kırgızlardan kaldığı tahmin edilir.
- İlk yazılı belgemiz olarak kabul edilmemesinin sebebi gelişmiş bir cümle yapısının olmamasıdır. Yazınsal değeri çok zayıftır.

TONYUKUK YAZITI	KÜL TİGİN YAZITI	BİLGE KAĞAN YAZITI
• 2 taştan ve toplam 62 satırdan oluşur. Hatıra türünün ilk temsilcisi olarak Tonyukuk bilinir. • Anılar vardır. Tonyukuk, ilk Türk tarihçisi olarak anılır.	**Konu:** Kül Tigin'in kahramanlıklarla dolu hayatı, Çin'e tutsaklıkları ve tutsaklıktan kurtulup devlet hâline gelmeleri anlatılır. • 71 satırdır. Bir yüzü Çince, diğer yüzleri Türkçedir. • Yazıtta hitap eden: Bilge Kağan • Bilgileri taşa kazıyan: Yollug Tigin (20 gün) **Bulan:** Yadrintsev (1889) Türk edebiyatında sanatkarâne üslupla yazılmış ilk eserdir.	**Konu:** Millete anlatılan olaylar vardır. Halkın uyanık kalması anlatılır. Türk milletine hesap verilir. Bilge Kağan Yazıtı ile Kül Tigin Yazıtı üslupça birbirine çok yakındır. İkisi de canlı ve heyecanlı bir üslupla yazılmıştır. Yalnız Tonyukuk Yazıtı daha ciddi bir üslupla yazılmıştır. **Bulan:** Yadrintsev

GENEL OLARAK ORHUN YAZITLARI

- Tonyukuk, Kül Tigin ve Bilge Kağan Yazıtları **Orhun Yazıtları** olarak da bilinir.
- **Siyasetname** özelliği vardır.
- **Atasözleri** ilk defa bu eserlerde kullanılır.
- **Yuğlardan** bahseden ilk eserdir.
- Boya ile kayalara da yazıldığını **Hoytu Tamir Yazıtı** kanıtlar.

ORHUN YAZITLARI

- Bugün Moğolistan sınırlarında bulunur.
- Orhun Yazıtları'nda kullanılan dil yetkin, işlenmiş, söz dağarcığı geniş, yabancı etkilerden uzaktır.
- Türklerin bağımsızlıklarına düşkünlüğü anlatılır.
- Bu yazıtlardan 13. yy.da ünlü tarihçi Cüveyni, "Tarih-i Cihangüşa" adlı eserinde bahseder. W. Thomsen (Radloff yardımıyla) tarafından çözümlenir, okunur.
- Strahlenberg, "Yenisey Yazıtları"nı bilim dünyasına tanıtan bilim insanıdır.
- Köktürk (Runik) harflidir.
  → 34 sessiz + 4 sesli

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Orhun Yazıtları'ndan Bir Bölüm

Neng yılsıg bodunta üze olurmatım. İçre aşsız taşra tonsuz yabız yablak bodunta üze olurtum. Tigin iki şad inim Köl Tigin birle sözleştimiz. Kangımız eçimiz kazganmış bodun atı küsi yok balmazun tiyin Türük bodun üçün tün udımatım küntüz olurmatım.

> Zengin milletin üzerine kağan olmadım. Tam tersine karnı aç, sırtı çıplak, kötü ve perişan durumdaki milletin üzerine kağan oldum. Prens olan iki yeğenim ve kardeşim Köl Tigin ile konuşup anlaştık. Babamızın ve amcamızın kazanmış oldukları milletin adı sanı yok olmasın diye Türk ulusu için gece uyumadım, gündüz oturmadım.

UYGUR EDEBİYATI

- **Manihaizm, Budizm, Hristiyanlık** (Nasturi mezhebi) dinlerini kabul etmişlerdir.
- **Yerleşik hayata** geçmişlerdir. **Kâğıt** yapımını Çinlilerden öğrenip Araplara öğretmişlerdir.
- **Şehir** hayatına alışıp **ticaret** ve **tarım**a geçmişlerdir.

Göçebe Yaşam	Yerleşik Hayat
İskitler, Asya Hun, Köktürk...	**Uygurlar...**
Avcılık özelliği var.	Avcılık özelliği zayıflar.
Et yerler.	Budizm canlı öldürmeyi ve et yemeyi yasaklar.
Savaşçılık özellikleri diridir.	Savaşçılık özelliği zayıflar.

- **Tercüme merkezli** dinî bir edebiyat icra edilir.
- Çinceden, Toharcadan, Tibetçeden, Sanskritçeden, Soğdcadan çeviriler yapılır.

Irk Bitig

- "Fal kitabı" anlamına gelir. 65 paragraf - 65 fal vardır.

a. Altun Yaruk:

- Giriş ve 10 bölümden oluşur. Budizm, Burkancılığın temelleri, Budizm'in ilkeleri içerisinde mevcuttur.

İçinde Bulunan Hikâyeler / Masallar

- **Şehzade ile Aç Pars Hikâyesi**
- **Dantipali Beg Hikâyesi** (Geyikleri koruyan geyikler beyini Dantipali Beg'in öldürmesi ve alevlerin onu yutması anlatılır.)
- **Çaştani Beg Hikâyesi**

b. Sekiz Yükmek:

- Çinceden çeviridir.
- Budist inanışlar, Burkancılık öğretileri yer alır.
- 8 bölümdür.

c. Yitiken Sütra (Yitiken Sudur):

- Çinceden çeviridir.
- Büyü metnidir.
- Türklere ait **ilk astronomi metnidir.**

/benimhocam

d. Kuanşı İm Pusar (Ses İşiten İlah):

- **Konu:** Kuanşi im Pusar adlı Bodisavat'ın (Burkan adayı) canlıların sıkıştığı anda anında yetişerek Nirvana yolunu göstermesi ve yardımları anlatılır.
- Çinceden çeviridir.

e. Prens Kalyanamkara ve Papamkara:

- Tibetçedeki "Bilge ve Aptal" masalının bir bölümüdür.
- Masal türüne en çok yaklaşan eserdir.
- İyi kalpli bir prensin canlılara yardım etmek ve canlıların birbirini öldürmesini engellemek için değerli bir mücevheri elde etmek üzere çıktığı macera dolu yolculuğu anlatılır. Yalnız kötü kalpli prens, iyi kalpli prensin gözlerini oyar ve mücevheri çalar. Eserin sonunda iyi kalpli prens Buda olur.

f. Maitrisimit:

- **Konu:** Gelecekteki Buda'nın hayatıdır. "Maitreya", 5000 yılda gökten dünyaya inen ve insanları Nirvana'ya ulaştıracak olan Burkan'dır. ("Mehdi"ye benzer.)
- ***Türklere ait ilk tiyatro metnidir.**

g. Diğer Eserler:

- **Arjuna Yiğit ile Hidimba Dev**
- **Fedakâr Maymun Sundari Kız**

TÜRKLERİN KULLANDIKLARI ALFABELER	
1. GÖKTÜRK ALFABESİ	Türklerin kullandığı ilk alfabedir. **Orhun Yazıtları** bu alfabeyle yazılmıştır. 4 sesli, 26 sessiz, 8 hece şeklinde 34 harften oluşur.
2. UYGUR ALFABESİ	Soğd kökenlidir. Doğu Türkistan'da kullanılır. 8 - 15. yy.da kullanılır. Uygur metinlerinde Manihaizm ve Budizm dinlerinin esasları daha çok anlatılır. **Altun Yaruk, Sekiz Yükmek, Kalyanamkara ve Papamkara** bu alfabe ile yazılır.
3. ARAP ALFABESİ	Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle kullanımı başlar. 9. yy.dan 1928 Harf İnkılabı'na kadar kullanılır. 28 harften oluşur. **Kutadgu Bilig, Divan-ü Lügati't-Türk, Atabetü'l Hakayık** bu alfabeyle yazılır.
4. KİRİL ALFABESİ	Orta Asya'da, uzun süre Sovyetler Birliği'nin (Rusya) hâkimiyeti altında yaşayan Türk topluluklarının kullandığı alfabedir. Kiril harfleri ile okuyup yazan Türk toplulukları, birbirinden farklı yirmiye yakın alfabe kullanmıştır. Bugün bağımsız devletleri olan bu Türk topluluklarının büyük bir bölümü Latin alfabesine geçmiştir. 11'i sesli olmak üzere toplam 38 harften oluşur.
5. LATİN ALFABESİ	Dünyada pek çok devletin kullandığı Latin alfabesi, bugün Türk devletleri ve toplulukları arasında en yaygın kullanılan alfabedir. Türkiye'de 1928'deki Harf İnkılabı ile kullanılmaya başlanmıştır. 21 sessiz, 8 sesli 29 harften oluşur.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÖRNEK SORU

Araştırmacı - Yazar: Hayatınızı Türk diline adadınız. Sürekli Türk dilini incelediniz. Araştırmaktan en çok zevk aldıklarınız nelerdir? Mesela ben Budist metinleri seviyorum.

Dil Bilimci: II. Köktürklerden kalma tüm yazıtları inceledim. Uygurlardan kalan yazıtların hepsini inceleyemedim ne yazık ki! Fal kitabını hâlen okuyup inceleyemedim. Ama tadı damağımda kalan “Bilge Kağan'ın halka seslenmesi”ydi. Okurken bugün dahi geçerli olduğunu görünce şaşırdım.

Araştırmacı - Yazar: Peki bu metinlerden sizi zorlayan oldu mu hiç?

Dil Bilimci: Tabii. Kırgızlardan kaldığı tahmin edilen, kuvvetli bir cümle yapısı olmayan yazıtlar beni çok zorladı. Çünkü gelişmiş bir dili yoktu. Mantığını kurmam vakit aldı.

Bu röportaja göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Dil bilimciyi en çok “Yenisey Yazıtları” zorlamıştır.

B) Araştırmacı - yazar Altun Yaruk'u sevmektedir.

C) Dil bilimci “Irk Bitig”i henüz inceleyememiştir.

D) Araştırmacı - yazar “Orhun Yazıtları”ndan çok hoşlanmaz.

E) “Yenisey Yazıtları” gelişmiş bir dile sahip değildir.

ÇÖZÜM

“Araştırmacı - yazar, Budist metinleri (Altun Yaruk, Sekiz Yükmek) sever. Ama bu Orhun Yazıtları'nı sevmediği anlamına gelmez. Bununla alakalı bir fikir beyan etmemiştir.

- “Yenisey Yazıtları” onu zorlamıştır. Tam bir işlenmiş dili yoktur.
- Dil bilimci fal kitabını yani Uygur metinlerinden “Irk Bitig”i inceleyememiştir.

CEVAP: D

DESTAN

a. Doğal Destanlar

- Çok eski dönemlerde oluşur. Yunancada "epope" adıyla geçer.
- Milletin kalbinde derin izler bırakan, toplumun derinden etkilendiği olayları anlatır: Kahramanlık, savaş, göç…
- Toplumca oluşturulur, sonra yazıya geçirilir. Milletin arasında anlatılan olayları bir sanatçı çıkıp yazıya geçirir.
- ANONİMDİR.
- Manzumdur.
- Kadın tipi önemlidir.
- SÖZLÜDÜR.

Bazı Milletlere Ait Doğal Destanlar

Dünya edebiyatında bilinen ilk destan: Gılgamış Destanı

- **İgor:** Rus
- **Şinto:** Japon
- **Gılgamış:** Sümer
- **Şehname:** İran
- **Kalevala:** Fin
- **İlyada, Odysseia:** Yunan

İlyada Destanı'nda Troyalılar ile Akhalar arasında savaşın son günlerinde geçen olaylar anlatılır. Homeros derlemiştir. 24 bölüm, on altı binden fazla dizeden oluşur.

- **Nibelungen:** Alman
- **Ramayana, Mahabharata:** Hint
- **La Cid:** İspanyol
- **Beowulf:** İngiliz
- **Chansen de Roland:** Fransız

b. Yapma Destanlar

- Daha yakın çağlarda yazılır.
- Yazarı vardır.
- Sanat yapmak için yazılır.
- YAZILIDIR.

Bazı Yapma Destanlar

- **Üç Şehitler Destanı:** Fazıl Hüsnü Dağlarca (Türk)
- **İstanbul Fetih Destanı:** Fazıl Hüsnü Dağlarca
- **Malazgirt Ululaması:** Fazıl Hüsnü Dağlarca
- **Genç Osman Destanı:** Kayıkçı Kul Mustafa (Türk)
- **Kurtuluş Savaşı Destanı:** Nazım Hikmet Ran (Türk)
- **Selçukname:** Yazıcıoğlu Ali
- **Çanakkale Şehitlerine:** Mehmet Âkif Ersoy
- **Sakarya Meydan Savaşı:** Ceyhun Atuf Kansu
- **İlahi Komedya:** Dante (İtalya)
- **Kurtarılmış Kudüs**: Tasso (İtalya)
- **Kaybolmuş Cennet:** Milton (İngiltere)
- **Çılgın Orlando:** Ariosto (İtalya)
- **Henriade:** Voltaire (Fransa)
- **Camoens:** Os Luciades (Portekiz)
- **Aeneis:** Vergilius (Latin)

Bu dönemde bahsi geçen destanlar “doğal destan”lardır:

Genel Olarak Doğal Türk Destanlarının Oluşumu:

Destanı oluşturacak topluluğun sözlü bir edebiyatı olması ve mitolojiden esinlenmesi gerekir.

1. Çekirdeklenme → Destana konu olan olayın vuku bulması.

a. **Toplumu derinden etkileyen bir sıkıntının olması**

b. **Bir kahramanın çıkıp sıkıntıyı aşması**

2. Oluşum – Yayılma→ Varyantlaşma yoğundur. Her bölgede farklı farklı anlatılmalar olur.

c. **Ağızdan ağıza, kulaktan kulağa bölümler, epizotlar hâlinde anlatılması**

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

3. Derleme – Tespit – Yazıya Geçirme

d. **Usta bir şair tarafından bu bölümlerin birleştirilip yazıya geçirilmesi**

- Türk destanlarında görülen örnek tip **"Alp"** tipidir. (Oğuz Kağan)
- Epik destanlarda temel kavramlar **yiğitlik, kahramanlık ve cihangirliktir.**
- Yer ve zaman aşağı yukarı bellidir.

TÜRK DESTANLARI

İslamiyet Öncesi Türk Destanları	İslami Dönem Türk Destanları
Altay - Yakut Dönemi	**Karahanlı Dönemi**
■ Yaratılış Destanı	■ Satuk Buğra Han Destanı
■ Maaday Kara Destanı	**Kırgız Dönemi**
■ Ural Batır Destanı	■ Manas Destanı
Sakalar / İskitler Dönemi	**Moğol Dönemi**
■ Alp Er Tunga Destanı	■ Cengiz Han Destanı
■ Şu Destanı	**Tatar - Kırım Dönemi**
Asya Hun Dönemi	■ Timur Destanı
■ Oğuz Kağan Destanı	■ Edige Destanı
Avrupa Hun Dönemi	**Selçuklu - Osmanlı Dönemi**
■ Attila Destanı	■ Seyyit Battal Gazi Destanı
Köktürk Dönemi	■ Danişment Gazi Destanı
■ Bozkurt Destanı	
■ Ergenekon Destanı	
Uygur Dönemi	
■ Türeyiş Destanı	
■ Göç Destanı	

Türk Destanlarındaki Bazı Tipler

1. Alperen Tipi

- Toplumu için savaşan, kendinden çok halkını düşünen tip.
- İslamiyet'ten önce "alp", İslamiyet'ten sonra "alperen"dir.

2. Bilge Devlet Adamı Tipi

- Oğuz Kağan Destanı'ndaki "Uluğ Türk" gibi bilge devlet adamıdır.
- Tecrübedir.

3. Kadın Tipi

- Genelde "alp" tipinin yardımcısıdır. Geri planda değildir.

4. Kahramanın Atı Tipi

- Başkahraman kadar önemlidir. Mitolojik bir aygır-kısraktan doğabilen, uçabilen "tulpar" at gibi, Battal Gazi'nin Aşkar'ı gibi konuşabilen vs. Köroğlu'nun Kırat'ı da uçabilir.

/benimhocam

Türk Destanlarındaki Motifler

Bozkurt / Gök Börü Motifi

- Hayat ve savaş gücüdür. Bazı destanlarda da Gök Tanrı'nın gönderdiği yardımcı, kurtarıcı ve kılavuzdur.
- Türk boylarının bayraklarında kurt resmi yer alır.
  - **Oğuz Kağan:** Kılavuz
  - **Ergenekon:** Ergenekon'dan çıkış kılavuz
  - **Bozkurt:** Soyun devamı
  - **Türeyiş:** Uygur hakanının sadece Tanrılarla evlenebilecek kızlarıyla evlenen, Gök Tanrı'nın gönderdiği yardımcı.

Kutsal Işık Motifi

- Tanrı'dan yani gökten gelen ilahi olgu.
- Gökten ışık indiğinde çocuk dünyaya gelir vs.
- Oğuz Kağan'ın evlendiği ilk kız gökten ışıkla beraber iner.
- Göç Destanı'nda gökten ışık iner, ağaçta şişlik olur ve beş çocuk doğar vs.

Kutsal Dağ Motifi

- İnsanları düşmanlardan koruyan kutsal sığınak.
  - **Ergenekon:** 400 yıl saklanılır.

Mağara Motifi

- Atalar kültüne kurban adandığı yerdir.
  - **Bozkurt Destanı:** Çinliler gelince kurt, çocuğu mağaraya götürür.

Düş Motifi

- Başkahraman gelecekteki olaylardan düşler aracılığıyla erken haberdar olur.
  - **Oğuz Kağan Destanı:** Uluğ Türk'ün rüyası

Kırklar Motifi

- Kırk sayısı kalıplaşmış bir sayıdır.

Kutsal Ağaç Motifi

- En eski motiftir.
  - **Yaratılış Destanı:** Tanrı, ağaç yaratır. Boş ağaca bakmak istemez, dokuz dal yaratır, dokuz daldan dokuz insan yaratır.
  - **Oğuz Kağan Destanı:** Oğuz'un ikinci evliliği ağaçta gördüğü kızla olur.
  - **Göç Destanı:** Ağaç şişer, beş çocuk olur. Annelik simgesi.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

At Motifi

- Başkahramanın en büyük yardımcısıdır.
  - **Battal Gazi:** Aşkar Devzade
  - **Köroğlu:** Kırat
  - **Manas:** Ak Kula

Ok - Yay Motifi

- Kahramanın en etkin silahlarıdır.
  - **Oğuz Kağan Destanı:** Uluğ Türk'ün gördüğü rüyada "altın yay ve üç gümüş ok" vardır.

Pir Motifi, Hızır Motifi, Demir Motifi...

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK DESTANLARI

A. ALTAY-YAKUT DÖNEMİ

Yaratılış Destanı

- En eski Türk destanıdır.

Altay Türklerinin Yaradılış Destanı (Radloff)

- Uçsuz bucaksız sular üzerinde Tanrı **Kuday (Kayra Han)** ve onun yarattığı **Kişi** vardır.
- Kişi, rüzgâr çıkarıp suyu dalgalandırdı ve Tanrı'nın yüzüne su serpti. Kişi, Tanrı'dan büyük olduğunu sanıyordu ve suya daldı. Boğulacakken Tanrı'dan yardım istedi ve Tanrı onu kurtardı.
- Kayra Han, dünyayı yaratmak istedi. Kişi'den suya dalmasını ve toprak çıkarmasını istedi. Kişi, kendi dünyasını yaratmak için ağzına da biraz toprak sakladı.
- Kayra Han, Kişi'nin elindeki toprağı saçmasını istedi ve 'Büyü!' dedi. Yeryüzü oluşmaya başladı. Kişi'nin ağzındaki toprak da büyümeye başladı. Tanrı 'Tükür!' dediğinde yeryüzünde tepecikler oluştu.
- Tanrı, Kişi'yi kendi yanından kovdu ve ona **Erlik** adını verdi. "Günahlarını benden gizleyenler benim halkım, senden gizleyenler senin halkın olsun!" dedi.
- Yerde bir ağaç oluştu. Tanrı ağaçta dokuz dal bitmesini istedi. Her dalın altında bir adam yarattı ve dokuz millet oldu.
- Erlik, bu insanları kötülüğe sürükledi. Kayra Han, onu lanetledi ve yer altındaki karanlıklar âlemine sürüldü.
- Kayra Han, göğün 17. katına çekildi.
- İnsanların başına da **Maytere (Gök Oğul)**'yi gönderdi. İnsanlara araba yaptı, aş olarak ot köklerini öğretti.
- Erlik, yine durmadı. Kötü ruhlarla beraber kendisi için gökler yaptı.
- Kayra Han buna kızdı ve Erlik'in dünyasını yıkmak için kahraman **Magdişere**'yi görevlendirdi. Magdişere mızrağıyla Erlik'in dünyasını şimşeklerle paramparça etti. Bu parçalar dünyanın üzerine düştü. Dümdüz olan yeryüzü engebeli oldu.
- Tanrı, Erlik'i yerin en altına hapsetti.

/benimhocam

B. SAKA DÖNEMİ (İSKİT)

Alp Er Tunga Destanı

"Alp Er Tunga" ismi ilk defa **Orhun Yazıtları'nda** geçer. Yapılan 'yuğ' töreninde adından bahsedilir.

Divanü Lügati't-Türk'te Alp Er Tunga sagusu vardır.

Kutadgu Bilig'de de Alp Er Tunga hakkında Şehname kaynaklı bilgiler vardır. Şehname'de geçen "Efrasiyab"ın Alp Er Tunga olduğu söylenir. Hakkında ilk bilgi görüldüğü gibi Kutadgu Bilig'de verilir.

- Yunan kaynaklarında **Madyes,** Asur kaynaklarında **Maduva,** Firdevsi'nin Şehname'sinde Saka hükümdarı **Afrasiyab** ismiyle geçer. MÖ 7. yy.da yaşadığı tahmin edilir.

Alp Er Tunga'nın kahramanlığı ve İran ile yaptığı savaşları anlatılır. Keyhüsrev, Alp Er Tunga'yı teke tek savaşmaya çağırır ama sözünde durmaz. Alp Er Tunga gelince askerlerine saldırmalarını emreder. Suya atlayan Alp Er Tunga boğulur.

Şu Destanı

- Şu, Saka hükümdarıdır. MÖ 4. yy.da yaşadığı tahmin edilir.
- Destan Şu'nun Makedonyalı İskender ile mücadelesi üzerine kurulur.
- **Önemli yanı:** Türk boylarının adı ve "Türkmen" kelimesinin kaynağını ortaya koymasıdır:
- "Kalaç", "Türk-manend"
- Destanın kısa bir özeti *Divanü Lügati't Türk*'te yer almaktadır.

Destanda tam bir savaş olmaz. İskender (Zülkarneyn) Hucend Irmağı'nı geçince Hakan Şu, Çin taraflarında Uygur iline varır. İskender ile Şu'nun öncü birlikleri çarpışır. Şu'nun öncü birlikleri savaşı kazanır. Barış yapılır.

Ani göç esnasında at vs. bulamayıp orada kalan 22 kişi vardır. Sonra 2 kişi daha eklenmiştir. 2 kişi bir yere gitmeyelim dedikleri için 'Kal-aç' adıyla tanınır. 22 kişiye de Zülkarneyn 'Türkmanend' (Türk'e benziyorlar) dediği için Türkmen ismini alırlar.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

C. ASYA HUN DÖNEMİ

Oğuz Kağan Destanı

Oğuz Kağan'ın Hun İmparatoru '**Mete**' olduğu düşünülür. **Çin kaynaklarında da adı "Ma'o-tun" olarak geçen Mete Han** (MÖ 209-174) ile Oğuz Kağan'ın aynı kişi olduğu düşünülür.

Türk destanlarından günümüze gelebilen tek metin, oldukça geç bir dönemde yazıya geçirilmiş Oğuz Kağan Destanı'dır. Uygur harfleriyle yazılmış bu destan küçük bir parçadır. Şu an Paris'tedir.

Aybek Ed-Devadari adlı Arap bir tarihçide, "Oğuz Türklerinin de elden ele dolaştırdıkları Oğuzname adlı bir kitapları vardır. Oğuzların ilk zamanları ve ilk hakanları hep bu kitapta yazılır. Oğuz diye Türklere denir ki büyükleri Oğuz adında biriymiş." demektedir.

Oğuz Kağan'ın doğumu, bebekken olağanüstü durumu, evlilikleri, çocuklarının oluşu, bir kurt rehberliğindeki seferi, ölmeden yurdunu çocukları arasında paylaştırması anlatılır.

- Türk **cihan hâkimiyeti** anlayışını ortaya koyar. Cihanın ele geçirilmesi fikri vardır: "Daha deniz daha müren"
- Millet ve kahraman bir hedefe ulaşabilmek için bütün hâlinde hareket eder.
- Destan kahramanı **millet anlayışının** kişilik kazandırdığı bir **tip**tir.
- Mekân, durulan değil **aşılan mekân**dır.
- **Boy adları**nın nasıl verildiğini gösterir.
- **Kuvvet ve hareket fikri** vardır. Oğuz'un temposu süratlidir.

- *Oğuz Kağan'ın doğumu: Göğsü ayı göğsü gibi, ayakları öküz ayağı gibi…*
- *Bir kere annesini emdi, bir daha emmedi, çiğ et ve şarap istedi.*
- *Halka musallat olan canavarı avlamak istedi. Önce geyik ve ayı avladı. Onları ağaca bağladı. "Canavar ikisini de yedi. Canavarı kargısıyla öldürdü. 'Canavar geyik ve ayıyı yedi, kargım demir olduğu için onu öldürdü." dedi.*
- *Bir gün avda ışığın içinde yalnız oturan bir kız gördü, evlendi: Gün, Ay, Yıldız isimli oğulları oldu.*
- *Yine bir gün avda göl ortasında ağaçta oturan kız gördü, evlendi: Gök, Dağ ve Deniz isimli oğulları oldu.*
- **Oğuz Kağan şölen verdi ve şöyle seslendi:**

  Ben sizlere kağan oldum
  Alalım yay ile kalkan
  Nişan olsun bize buyan
  Bozkurt olsun bize uran
  Av yerinde yürüsün kulan
  Daha deniz, daha müren
  Güneş bayrak gök kurıkan

- Dört bir yana bildiriler ve elçiler gönderdi. İtaat etmelerini istedi.
- Altun Kağan itaat etti. Urum Kağan itaat etmedi.
- Gök tüylü ve gök yeleli kurt rehberliğinde sefere çıktı. Urum Kağan'ı yendi.
- İdil Suyu'nu geçmek için ağaçları yatıran Uluğ Ordu Bey'e 'Kıpçak' adını verdi ve suyu geçtikleri yerde bey olarak bıraktı.
- Oğuz Kağan'ın yanında ihtiyar bilge Uluğ Türk vardı.
- Ülkeyi oğulları arasında dağıttı.

D. KÖKTÜRK DÖNEMİ

Bozkurt Destanı

Çin kaynaklarında yazılı **iki özeti** vardır.

Türklerin soy kütüğü ve var olma biçimidir. Muhtemelen Ergenekon Destanı da devamıdır.

Özet:

- *Çinliler, Türklere baskın yaptılar ve çoluk çocuk herkesi öldürdüler. Bir çocuğa acıdılar onun da ellerini kollarını keserek ortaya attılar.*
- *Dişi kurt çocuğu aldı, besledi, ölümden kurtardı. Kurt ile çocuk evlendi, kurt hamile kaldı.*
- *Çinliler haber aldı ama kurt çocuğu kaçırdı.*
- *Altay Dağlarında derin bir mağaraya sığındılar. On çocukları oldu. Mağara uzun bir koridordan sonra yeşillik bir ovaya bağlanıyordu.*
- *Kurt, Tanrı tarafından gönderilen Türk soyunu devam ettiren ilahi bir güçtü.*
- *A-shi-na sülalesi burada düşmandan öç almak için yetişti.*

- **Türk mitolojisinin temel unsurları**ndan olan **Kurt,** Göktürk destanlarında **"Kurt ana" (dişi),** Altay kavimlerinde ise **"Kurt ata" (erkek)** olarak görülmektedir. Oğuz Kağan Destanı'nda "çok tüylü, gök yeleli" olarak tasvir edilen **ilahi bir kılavuzdur.** Göktürklerde ve daha sonra "kurt başlı" bayraklar ve sancaklar orduların vazgeçilmez işaretleri olarak kullanılmıştır.

Ergenekon Destanı

Bu destan XIII. yüzyılda Moğol tarihçisi **Reşidüddin** tarafından yazıya geçirilmiştir. **"Camiü't Tevarih"** adlı eserinde yer alır.

Çin kaynaklarında da bilgiler vardır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Özet:

- *Düşman, Türklere baskın yaptı ama yenemedi. Türkleri yenmek için hile yapılması sonucuna vardılar ve kaçıyormuş gibi yaptılar.*
- *Düşman geri döndü ve Türkleri kılıçtan geçirdi. Bu savaşta İl Kağan'ın Kayı adlı oğlu ile Tokuz Oğuz adlı yeğeni ölmedi, esir edildi.*
- *Kaçtılar düşmandan ve bir dağa göç ettiler. Bu ülkeye Ergenekon dediler. 400 yıl yaşadılar ve çoğaldılar. Demirden dağı günlerce ateş yakıp erittiler.*
- *Bozkurt belirdi, rehber oldu bir deve çıkacak kadar olan erittikleri bölümden dışarı çıktılar.*

E. UYGUR DÖNEMİ

Türeyiş Destanı

Cüveyni'nin "Tarih-i Cihan Güşa" adlı eserinde vardır.

Çin kaynaklarında da parça parça geçer.

Uygurların erkek bir kurttan türeyişini anlatır.

Özet:

- *Eski Hun hükümdarlarının çok güzel iki kızı vardır. Sadece Tanrılarla evlendirebileceğini düşünerek kule yaptırır ve oraya kapatır.*
- *Tanrı kurt şeklinde gelir ve kızıyla evlenir ve bu evlilikten Dokuz Oğuz ve On Uygur meydana gelir. Çocuklarının hepsinin sesi Bozkurt sesine benzerdi.*
- *Soy, ilahi bir kaynağa bağlanır. Kurt şeklinde beliren Tanrı (Türeyiş Destanı, Bozkurt Destanı)*
- *Uygur destanı olan Göç Destanı, Türeyiş Destanı'nın doğal bir devamı izlenimi vermektedir.*

Göç Destanı

Uygurların Moğolistan'dan Çin'in Kansu Bölgesi'ne göçlerini anlatır.

Özet:

- *Ağacın üzerine ilahi bir ışık indi, ağaç şişti, 9 ay 10 gün sonra şişlik yarıldı ve beş çocuk dünyaya geldi. Çevredekiler çocukları büyüttü, en küçüğü Bugu Han'dı.*
- *Buğu Han hükümdar oldu. Çinliler onu asla yenemediler. Daha sonra Yulun Tigin padişah oldu. Tigin'i Çinli bir prensesle evlendirmek ve karşılığında onlara güç veren kayayı istediler.*
- *Günlerce ateş yakıp kayayı parçaladılar ve Çin'e götürdüler.*
- *Uygur ülkesi bu olaydan sonra felaketlerden kurtulamadı ve göç etmek zorunda kaldı.*

/benimhocam

ÖRNEK SORU

I. Yunan kaynaklarında "Madyes", Asur kaynaklarında "Maduva" olarak geçen kahramanımızın destanıdır. İskit - İran mücadelesi anlatılır.

II. Çin kaynaklarında "Ma'o-tun" olarak geçen Hun İmparatoru Mete'nin anlatıldığı söylenir. Kahramanın doğumu, bebekken konuşması, seferleri ve ölmeden önce yurdu çocukları arasında paylaştırması anlatılır.

III. Çinlilerin Türklere baskın yapması ve bu baskından bir Türk çocuğunun kurtulması (elinin ayağının düşmanlar tarafından kesilerek), dişi kurdun çocuğu beslemesi ve erkek çocuk ile dişi kurdun birlikteliğinden Türklerin tekrar var olması anlatılır.

IV. Uygur destanıdır. Ağacın üzerine bir ilahi ışık düşmesi, bu ışıkla ağacın şişmesi, ağaçtan beş çocuğun doğumu, en küçüğü Buku Han'ın büyümesi, imparator olması, ardından Yulun Tigin'in imparator olması bir Çinli prenses ile evlenebilmek için "kutlu taş"ı Çinlilere vermesi ve ardından gelen felaketler anlatılır.

Bu öncüllerde aşağıdaki destanlardan hangisi hakkında bilgi verilmemiştir?

A) Bozkurt Destanı
B) Oğuz Kağan Destanı
C) Türeyiş Destanı
D) Alp Er Tunga Destanı
E) Göç Destanı

ÇÖZÜM

Öncüllerde "Türeyiş Destanı hakkında bilgi verilmemiştir. Çünkü Türeyiş Destanı'nda erkek kurttan türeme vardır.

I. Alp Er Tunga Destanı
II. Oğuz Kağan Destanı
III. Bozkurt Destanı
IV. Göç Destanı

CEVAP: C

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

F. İSLAMİ DÖNEM

İslamiyet'in Kabulünden Sonra Oluşan Türk Destanları

1. **Türk - Moğol Dairesi:** Cengizname
2. **Kazak - Kırgız Dairesi:** Manas Destanı
3. **Tatar - Kırım Dairesi:** Timur Destanı, Edige Destanı
4. **Karahanlı Dönemi:** Satuk Buğra Han Destanı
5. **Selçuklu - Osmanlı Dönemi:** Seyyid Battal Gazi Destanı, Danişmend Gazi Destanı

1. MOĞOL DÖNEMİ

Cengiz Han Destanı (Cengizname)

13. yy.da oluşan ve 15. yy.da yazıya geçirilen destandır.

Cengiz'in gökten inen bir ışık neticesinde doğması, seferlerini, savaşlarda gösterdiği kahramanlıkları ve ülkesini kalkındırmak için verdiği büyük mücadeleyi anlatır. Cengiz Han aslında Moğol hükümdarıdır. Ama aynı coğrafyada yaşayan Türkler ile Moğollar arasında ilişkiler olmuştur ve Cengiz Han'ın hayatı bir Türk hükümdarın hayatı gibi destanlaşmıştır.

Orta Asya'da çok yaygın olarak bilinen, sevilen Cengizname, Batı'daki Türkler arasında pek bilinmez ve sevilmez. Sebebi Moğol istilasıdır.

Arap tarihçileri de Cengiz'i İslam düşmanı olarak göstermiştir.

- Aynı destana Aksak Timur olarak da bilinen Moğol hükümdarının yaşamı ve savaşları da eklenmiştir.

2. KIRGIZ DÖNEMİ

Manas Destanı

Kırgızların bütün mitolojisini, masallarını, geleneklerini anlatır. Kırgızların yaşam biçimini, göreneklerini, ahlak ve din anlayışlarını, başka uluslarla olan ilişkilerini yansıtır.

Manas, oğlu Semetey ve torunu Seytek'i anlatan üç ana bölümden oluşur.

Dünyanın en uzun destanıdır.

Çin esareti altında yaşayan Kırgız hükümdarı Yakup'un bir oğlu olur, adını Manas koyar.

Manas'ın doğumu; Almambet'in Müslüman olup Manas'ın yanına geçmesi, Manas'ın birçok milletle savaşarak büyük kahramanlıklar göstermesi; Manas'ın evlenmesi ve karısı Kanikey'in uyarılarını dinlemeyerek tuzağa düşürülmesi, zehirlenerek öldürülmesi; Oğlu Semetey'in onun yerine geçerek hanlığını sürdürmesi, savaşlarını devam ettirmesi anlatılır.

/benimhocam

MANAS DESTANI'NDAN

Manas'ın Doğuşu

Yakup Han'ın Çıyırdı adlı hatunundan
Bir oğlan çocuk doğdu
Çocuğun yüzüne baktı
Teni apak pamuk gibiydi
Kemikleri bakır gibiydi
Bir alaca kısrak kestirdi
Yakup Han, doğan oğlu için
Dört ermiş ihtiyara
Manas adını koydurdu
Bey hatunu Çıyırdı
Manas'ı süslü beşiğe yatırdı
Manas bir gün beşiğinden
Seslenerek şöyle dedi:
"Ak sakallı atam Yakup Han
Ben Müslüman yolunu açacağım
Kaşrin mallarını dağıtacağım,
Hepsini buradan kovacağım

NOT

Manas, zehirlenir. Atı, doğanı ve köpeği mezarı başında ağlayıp Tanrı'ya yalvarınca dirilir.

3. TATAR - KIRIM DÖNEMİ

Timur Destanı

Cengiz Han'ın soyundan gelmeyen, Maveraünnehir'e tek başına hâkim olarak kendi imparatorluğunu kuran **Emir Timur'un hayatını ve savaşlarını** konu edinir.

Edige Destanı

Destanın kahramanı **Altınordu Hanı Edige Mirza Bahadır**'dır.

Edige Mirza, Timurluların Altınordu Hanlığı'nı yıkmaması için mücadele eder. Ama hanlık yıkılır.

Altınordu Hükümdarı Toktamış Han ile Nogay beylerinden Edige arasındaki mücadelede Timur'un da yardımıyla Edige galip gelir. Edige, Nogayların başına geçip han olur.

Edige Mirza Bahadır'ın devletini ayakta tutma mücadelesi anlatılır.

Ölümünden sonra 15.yy.da destanlaşır.

1820'de yazıya geçirilir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

4. KARAHANLI DÖNEMİ

Satuk Buğra Han Destanı

Satuk Buğra Han, Karahanlı Devleti'nde **İslam dinini resmen kabul etmiş**, halkına ve beylerine de kabul ettirmiştir.

İslami Türk destanlarının ilk örneğidir.

Özet:

- Hz. Muhammed 'mirac'ı sırasında kendisini karşılayan peygamberlerden birini tanıyamaz. Kim olduğunu sorunca peygamber olmadığını 300 yıl sonra Türk illerinde İslam'ı yayacak yüce ruh olduğu cevabını alır.
- 300 yıl sonra doğar ama kahinler Müslüman olacağını anlar ve onu öldürmek isterler. Annesi kurtarır.
- 12 yaşında avda bir tavşanın peşinden gider, Hızır Aleyhisselam'a dönüşen tavşan ona İslam'ın esaslarını, Kur'an'ı, Peygamber'i öğretir. Allah'ın kendisine verdiği görevleri bildirir.
- Satuk Buğra, babasının ölümünden sonra annesiyle evlenen amcasını bu hak dinine davet eder. Amcası bunu reddedip küfürler savurunca yer yarılır, içine girer.
- Satuk Buğra, Türklerin sultanı olup İslamiyet'i önce kendi halkına, sonra birçok ülkeye kabul ettirir.
- Allah'ın verdiği büyük güçle seferler yapıyor, savaşlarda düşmana çaldığı kılıcı kırk kadem uzayarak bütün savaş meydanını tarıyor, ağzından çıkan soluklar ateş olup düşmanlarını yakıyordu.

5. SELÇUKLU – OSMANLI DÖNEMİ

Seyyit Battal Gazi Destanı (Battalname)

Battal Gazi, seyyid diye bilinir. Peygamber soyundan gelir. Aslında bir Türk savaşçısı değil Hristiyanlarla savaşan bir Arap savaşçısıdır.

8.yy.da Emevilerin Bizans'a karşı verdiği mücadeledeki Arap kahraman el-Battal anlatılır.

Bizde de Anadolu'nun Türkleşmesi için Hristiyanlarla savaşan Hüseyin Gazi'nin oğlu Battal Gazi diye destanlaşır.

*Battal Gazi Destanı, Hz. Muhammed'in Bizans'ın elinde bulunan İstanbul'un Müslümanlar tarafından bir gün fethedileceğini ve bu kişinin Malatya'da doğacak **Cafer** isimli biri olduğunu söylediği bölümle başlar. Cafer, Battal Gazi'dir.*

Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi'yi ve Battal Gazi'nin doğumu, babasının Bizanslılarla yaptığı bir savaşta şehit edilmesi anlatılır. Battal Gazi'nin savaşlarını ve 100 yaşına kadar İslam'ı yaymak için mücadelesini anlatır.

Daha çocukken dinî bilgileri kısa sürede öğrenmiştir.
Hz. Peygamber'in tükürüğü sayesinde tüm dilleri konuşur.
Hızır ile yoldaştır. Perilerle dosttur. Devler ve cadılarla da savaşır.
Ateşte yanmaz, vahşi hayvanları yönetir. Tabiata hâkimdir.

Danişmendname ve Sarı Saltuk bu destanın devamı niteliğinde düşünülebilir.

Atının adı: Aşkar Devzade.

Atı da kendisi gibi kahramandır.

11. yy. sonu ile 13. yy. başları arası dönemde yazıya geçirildiği tahmin edilir.

Battal Gazi'nin hayatından, eski Türk inançlarından ve İran masallarından izler vardır.

Cihat ve gaza ruhu dikkat çeker.

Danişment Gazi Destanı (Danişmendname)

Türk büyüklerinden ve kahramanlarından biri olan Danişmend Gazi'nin hayatı çevresinde, 12. yüzyılda oluşmuş, 13. yüzyılda yazıya geçirilmiş bir destandır.

Çoğunluğu nesirdir. Sadedir.

Danişmend Gazi bir Türk'tür. Tarihî altyapısı vardır. Anadolu'nun fethi ve İslamiyet'i yaymak için mücadele eder. Tokat ve çevresindeki kahramanlıklarını anlatır. İslam dinini yaymak için Melik Danişment Gazi'nin kahramanca mücadelesi anlatılır.

Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'nde yazılmıştır.

Eserde **rüya motifi** dikkat çeker. Gelecekten haber vermek, fetih müjdesi vs.

İSLAMİYET ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI – GEÇİŞ DÖNEMİ

ÖZELLİKLERİ

10. yy.da Türkler kitleler hâlinde İslamiyet'i kabul eder.

İslamiyet Öncesi	İslami Dönem
Hayvancılık, göçebe yaşam...	Tarım, yerleşik yaşam...
Uygur alfabesi	Uygur alfabesi Arap alfabesi
Yabancı kelime çok az.	Yabancı kelime yine çok az lakin Arapça-Farsça etkisi hızla artmaya başlar.
Dörtlük	Beyit Dörtlük
Hece ölçüsü	Hece ölçüsü Aruz ölçüsü
İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı	Halk Edebiyatı Divan Edebiyatı

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

İSLAM UYGARLIĞINA GEÇİŞ DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

GEÇİŞ DÖNEMİ (11 - 12. YY.)

İslamiyet Öncesi → İslamiyet

- Arap ve Fars edebiyatı etkisi başlar.
- Arap alfabesi kullanılmaya başlar. Arapça - Farsça kelime ve tamlamalarla yepyeni bir Türkçe ortaya çıkar.

İSLAMİYET ETKİSİNE GİRDİĞİMİZ DÖNEMDE İLK DİL VE EDEBİYAT ÜRÜNLERİ

- İslamiyet öncesi anlayıştan İslami anlayışa geçerken ister istemez bir ikilik göze çarpar.

	İslamiyet Öncesi		Geçiş Dönemi
Nazım Birimi:	Dörtlük	+	Beyit
Ölçü:	Hece	+	Aruz
Kafiye:	Yarım kafiye	+	Tam kafiye Zengin kafiye
Dil:	Öz Türkçe	+	Hakaniye / Karahanlı Türkçesi İslam Felsefesi / Tasavvuf Didaktik anlayış

1. KUTADGU BİLİG

- **Yazarı:** Yusuf Has Hacib (Balasagun, 1069)
  - Eseri 18 ayda tamamlamıştır. (1069 - 1071)
  - Balasagun'da yazmaya başlamıştır.
- **Sunulan kişi:** Tavgaç Ulu Buğra Kara Han
- **Yazılış Amacı:** İnsanlara her iki dünyada mutlu olma yollarını göstermek
- **Anlamı:** Mutluluk veren bilgi
- İslam kültürü etkisindeki ilk eserdir.

A. Biçim Özellikleri

- **Nazım şekli:** Mesnevi
- **Vezin:** Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ül
- Şehname veznidir.
- 6645 beyittir.
- **Karahanlı (Hakaniye) Türkçesi** ile yazılır.
- **Nazım Birimi**: Beyit
- **173 adet dörtlük** eserde yer alır.
- Dörtlükler mâni tarzı kafiyeye sahiptir. (aaxa)

/benimhocam

UYARI

- Türk edebiyatındaki ilk kasidedir.
- İlk tevhid, ilk münacat bu eserdedir.
- İlk na't bu eserdedir.
- Türk edebiyatındaki ilk mesnevidir.
- Türk edebiyatındaki ilk didaktik eserdir.
- Siyasetname türündedir. Türk edebiyatının ilk siyasetnamesidir.

Kutadgu Bilig'den

Ajun tuttı Tavgaç Ulu Buğra Han
Kutadsu atı bersü iki cihân

Ay din izzi devletka nâsir muin
Ay milletka tâc ay şeriatka din

ÇEVİRİ:
Büyük Tavgaç Buğra Han dünyaya hâkim oldu.
Adı kutlu olsun, Tanrı onu her iki cihanda aziz etsin.

Ey dinin izzeti, ey devletin yarıcısı, ey milletin tacı, ey şeriatın hadimi!

B. İçerik Özellikleri

- **Alegorik** bir eserdir. 4 ana unsur ve bunları temsil eden kişiler vardır.

Kün Togdı	Hükümdar	Adalet
Ay Toldı	Vezir	Mutluluk
Ögdilmiş	Vezirin oğlu	Akıl
Odgurmış	Vezirin kardeşi	Akıbet

2. DİVANÜ LÜGATİ'T - TÜRK

- Türkçenin bilinen **ilk sözlüğüdür.**
- Türk dilinin
  - **İlk sözlüğü**
  - **İlk grameri**
  - **İlk folklor kitabı**
  - **İlk antolojisi**
- **Yazarı:** Kaşgarlı Mahmud bin Hüseyin bin Muhammed (Kaşgar, 1077)
- **Sunulan:** Abbasi halifesi Ebu'l Kasım Abdullah

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- Sadece Karahanlı Türkçesi için değil tüm Türk dilinin en değerli eserlerindendir. Çeşitli Türk boylarının ağızlarına da yer verilmiştir. 7500 Türkçe sözcüğün Arapça karşılığı vardır.

Yazılma Şekli

- Arapça - Türkçe biçimindedir.
- Açıklanacak sözcük Türkçe, sözcüğün açıklaması Arapçadır.

Yazılma Amacı

- Araplara Türkçe öğretmek
- Türkçe ile Arapçanın atbaşı beraber yürüdüklerini Abbasi halifesine göstermek
- Türklerin zengin kültürünü Abbasi halifesine bildirmek

A. Şekil Özellikleri

- 764 dize, 289 atasözü vardır.
- **Kafiye şeması**: aaab / cccb...
- **Şiirlerde en çok işlenen konular:**
- Hamasi şiirler
- Pastoral şiirler
- Eserin sonunda Türk dünyası haritası vardır.

B. İçerik Özellikleri

- "Türkmen" maddesi açıklanırken ve bu sözcüğün kökeni verilirken **Şu Destanı** verilir.
- **Alp Er Tunga Sagusu** (9 dörtlük) yer alır.
- **12 efsane** vardır.
- **Uygur şairi Çuçu**'dan bahseder.
- **"Dedim - dedi"li şiirler** vardır.
- **Bilmece ismi** geçer. Örneği yoktur.
- **Kaşgarlı Mahmut'un şu an kayıp olan gramer kitabı:**
  - Cavahirün - Nahv fi Lügati't Türk
  - (Türk Dilinin Gramer Cevherleri)

3. ATABET'ÜL HAKAYIK

- **Yazarı:** Edip Ahmet bin Mahmut (12. yüzyıl)
- Öğüt ve ahlak kitabıdır. Bilginin değeri, cehaletin kötülüğü, cömertlik övgüsü, cimrilik yergisi, alçak gönüllü olmanın erdemi, doğruluğun değeri, dindarlığın önemi, iyi huylar... gibi kavramlardan bahseder.
- 12. yy.da yazılmıştır.
- **Sunulan kişi:** Muhammed Dâd İspehsalar Bey
- Hikemi bir üslupla yazılmıştır.
- 40 beyit, 101 dörtlük (484 dize)
- **Vezin:** Feûlün Feûlün Feûlün Feûl (Şehname vezni)
  - İlk beş bölüm → beyitlerle yazılır. **(40 beyit)**
  - Diğer bölümler → dörtlüklerde yazılır. **(101 dörtlük)**

ATABETÜ'L HAKAYIK'TAN

Bilgi

Biligdin urur men sözümke ula
Biligligke ya dost özüngi ula
Bilig birle bulnur sa'adet yolı
Bilig bil sa'adet yolnı bula

ÇEVİRİ:
Bilgiden vururum sözüme temel
Bilgiliye ey dost bağla gönül!
Bilgiyle bulunur saadet yolu
Bilgi bil, saadet yolunu bul

Dil

Eşitgil biliglig negü tip ayur
Edepler başı til küdezmek tiyür
Tiling bekte tutgıl tişing sınmasun
Kâh çıksa bektin tişingni sıyur

ÇEVİRİ:
İşit, bilgili neler diyip söyler.
Edebin başı dili gözetmek, der.
Dilini sıkı tut, dişin kırılmasın.
Eğer çıksa dilin, dişini kırar.

4. DİVAN-I HİKMET

- İlk Türk mutasavvıfı **Ahmet Yesevi** tarafından yazılmıştır.
- Arslan Baba'dan ilim aldığı söylenir.
- **"Mürşid-i Kamil", "Pir-i Tarikat" ve "Pir-i Türkistan"** olarak bilinir.

Hikmetlerin Özellikleri

- Sadedir. (217 hikmet)
- **Koşma biçiminde dörtlüklerden** oluşur.
- **Hece ölçüsü**yle yazılır. (12'li)

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- Mesnevi şeklindeki münacat ve na'tlar aruz ölçüsüyle yazılır.
- Derin konular işlenmez **din, tasavvuf, peygamber...** gibi konular işlenir.
- **"Yaşname"** tarzı şiirlerinde hikmetleri yer alır.

DİVAN-I HİKMET'TEN

Yaşım yetti yirmiye, geçtim makam
Allah'a hamd olsun pir hizmetini eyledim tamam
Dünyadaki kurt ve kuşlar eyledi selâm
O sebepten Hakk'a yakın oldum ben işte

Mü'min değil, hikmet işidip ağlamıyor;
Erenlerin söylediği sözü dinlemiyor
Ayet hâdis, Kuran'ı anlamıyor
Bu rivayeti arş üstünde gördüm ben işte

DESTANDAN HALK HİKÂYESİNE GEÇİŞTE ÖNEMLİ İKİ ESER

DEDE KORKUT HİKÂYELERİ

Oğuz Türklerinin bilinen en eski destansı halk hikâyesidir.

Nazım ve nesir karışık yazılması ve olağanüstülüklerin az olmasıyla destan türüne yaklaşır. Destandan halk hikâyesine geçişin ürünüdür. Düzyazı bölümlerinde seciler göze çarpar.

Bir mukaddime ve 13 hikâyeden oluşan muhteşem Oğuz eseridir.

İslamiyet'i kabul etmiş Oğuzlar ile Hristiyan Kıpçaklar arasındaki mücadeleyi anlatır.

15. yy.ın ikinci yarısında yazıya geçirildiğini düşünüyoruz. Akkoyunlular Dönemi'nde yazıya geçirildiği düşünülür.

Arı bir Türkçeyle yazılır. Zengin bir kelime dağarcığı vardır. Kelime tekrarları ses akışı, aliterasyon, asonans, seci vb. ahenk unsurları anlatıma renk katar.

Dede Korkut'un bin yıl yaşadığı rivayet edilir. "Yelmaya" adlı devesiyle her yeri gezdiği Türk boylarında anlatılır. Dede Korkut, kitabın yazarı değildir. Hikâyeleri anlatan, insanlara yardımcı olan, çocuklara ad koyan, öğüt veren Oğuz bilginidir. Eser anonimdir.

Günümüz itibarıyla 3 nüshası vardır:

1. Vatikan nüshası: Eksik ve harekeli nüshadır. 6 hikâye vardır.

2. Dresden nüshası: Tam ve harekesiz nüshadır. 12 hikâye vardır.

Tam adı: Kitâb-ı Dedem Korkud Alâ Lisân-ı Tâife-i Oğuzân (Oğuz boyunun diliyle Dedem Korkud Kitabı)

Vatikan nüshasının tam adı: Hikâyet-i Oğuznâme, Kazan Beğ ve Gayrı (Oğuzname Hikâyesi, Kazan Bey ve diğerleri) → 2 bölümdür.

/benimhocam

Rusçaya, İtalyancaya, Almancaya, İngilizceye, Sırpçaya ve Farsçaya çevrilir.

3. Türkmen Sahra (Türkistan) nüshası: Bu nüshada diğer nüshalarda olmayan iki hikâye daha tespit edilmiştir.

4 Kazan Nüshası **5. Bursa Nüshası**

Dresden Nüshasındaki Hikâyeler:

1. **Dirse Han Oğlu Boğaç Han**
2. **Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması**
3. **Kam Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek**
4. **Kazan Bey Oğlu Uruz'un Tutsak Olması**
5. **Duha Koca Oğlu Deli Dumrul**
6. **Kanlı Koca Oğlu Kanturalı**
7. **Kazılık Koca Oğlu Yegenek**
8. **Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi**
9. **Begil Oğlu Emren**
10. **Uşun Koca Oğlu Segrek**
11. **Salur Kazan'ın Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkması**
12. **İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek Öldüğü**
13. **Aras Irmağı ile Kars Kalesi'nin Nasıl ve Kimlerden Alındığı (?)**
14. **Salur Kazan'ın Gökten İnerek Gördüğü Her İnsanoğlunu Yutan Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy**

(13–14: Son bulunan hikâyeler)

Bu iki hikâye sadece Türkistan Sahra nüshasında yer alır.

DEDE KORKUT HİKÂYELERİNDEN

Basat der:
"Beyler kardaş uğruna Tepegöz ile buluşacağım, ne buyurursunuz?"
Kazan Bey burada soylamış, görelüm hanum ne soylamış:
Der:
Kara ejderha oldu Tepegöz
Gökyüzünden çevirdim yenemedim Basat
Kara kaplan oldu Tepegöz
Kara kara dağlarda çevirdim yenemedim Basat
Kükremiş aslan oldu Tepegöz

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

KÖROĞLU HİKÂYESİ

Destandan halk hikâyesine geçişte bir aşamadır.

Annesinin ışıktan hamile kaldığı ve diri diri mezara gömüldüğü, Köroğlu'nun da mezarda doğduğu söylenir.

Köroğlu, **16. yy.da Bolu'da yaşadığına inanılan bir halk ozanıdır**.

Özet:

- Bolu Beyi, güvendiği seyis Yusuf'a çok hünerli ve değerli bir at bulma emri verir.
- Yusuf iki tay bulup gelir.
- Bolu Beyi zayıf tayları görünce çıldırır ve seyisin gözlerine mil çeker.
- Oğlu Ruşen Ali'ye verdiği talimatlarla tayları büyütür.
- Taylardan birisi çok değerli bir at olur. Ruşen Ali, Köroğlu at da Kırat adını alır.
- Seyis Yusuf, Bolu Beyi'nden intikam almak için gözlerini açıp en güçlü hâle getirecek üç sihirli köpüğü içmek için oğluyla pınara gider.
- Köroğlu bu köpükleri kendisi içer. Şairlik ve güç kazanır.
- Köroğlu Çamlıbel'e yerleşir ve Bolu Beyi'nden intikam almak ister.
- Çevresine yiğitleri toplar ve intikam alır.
- Yoksullara ve çaresizlere yardım eder.

/benimhocam

ÖRNEK SORU

Araştırmacı - Yazar: Geçiş Dönemi ürünleri benim çok dikkatimi çekiyor. Bu yüzden bu aralar tüm zamanımı bu dönemin en güzel ürünlerinden olan bu sözlük alıyor. Sizin bu alanda bir incelemeniz var mıdır?

Akademisyen: Ben Geçiş Dönemi'nden elimde gördüğünüz mesneviyi çalışıyorum. Onu geçiş döneminin diğer eseri olan bu tasavvufi eser ile üslup bakımından kıyaslıyorum. Tasavvufi eserin üslubu Hakaniye (Karahanlı) Türkçesine değil Çağatay Türkçesine daha yakın. Siz bu sözlük dışında bu dönemden başka bir esere yoğunlaştınız mı?

Araştırmacı - Yazar: Önümüzdeki ay da elimde gördüğünüz öğüt ve ahlak kitabına yoğunlaşacağım inşallah. Cömertlik bölümü üzerinde durmak istiyorum.

Bu röportaja göre, aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Akademisyen "Kutadgu Bilig" adlı eseri çalışmaktadır.

B) "Divan-ı Hikmet" üslup olarak Çağatay Türkçesi özelliği göstermektedir.

C) Araştırmacı - yazar önümüzdeki ay "Divanü Lügat'it Türk" üzerine yoğunlaşacaktır.

D) Geçiş dönemi ürünleri araştırmacı - yazarın dikkatini çekmiştir.

E) Akademisyen "Kutadgu Bilig" ile "Divan-ı Hikmet"i dil bakımından mukayese etmektedir.

ÇÖZÜM

- Araştırmacı - yazar, bu aralar "Divanü Lügat'it Türk"ü zaten çalışmaktadır. Çünkü bu eser sözlüktür. Önümüzdeki ay "Atabetül Hakayık"ın cömertlik bölümünü çalışacaktır. Çünkü öğüt, ahlak kitabı "Atabetü'l Hakayık"tır.
- Akademisyen de bu aralar "Kutadgu Bilig" çalışmaktadır. Çünkü "Kutadgu Bilig", mesnevidir. Kutadgu Bilig ile tasavvufi eser "Divan-ı Hikmet"i mukayese etmektedir. Dil olarak farklılıklar vardır. "Divan-ı Hikmet", Çağatay Türkçesi dil özellikleri göstermektedir.

CEVAP: C

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ŞİİR BİLGİSİ

ŞİİRDE YAPI

Yapı Unsurları

Nazım Birimi

1 mısraya **"dize"** adı verilir:

------------------ : **Dize (Mısra)**

2 mısraya **"beyit"** adı verilir:

En çok divan edebiyatında kullanılır.

Hasmın sitemin anlamamak hasma sitemdir } **Dize / Mısra**

Yok bu şehr içinde senin vasf etdiğin dilber Nedim **(1. dize)**
Bir perî - suret görünmüş bir hayâl olmuş sana **(2. dize)** } **Beyit**

3,4,5,6,7,8,9,10 mısraya **"bent"** adı verilir:

------------ ---------------
------------ ---------------
------------ ---------------

Divan şiirinde çokça kullanılır.

4 mısraya "bent" yanında **"kıt'a"** ve **"dörtlük"** de denir.

Nazım Şekli

Nazım şekilleri mısraların birleşimine, nazım birimine, kafiye örgüsüne göre ve vezne göre isimlendirilir.

Daha çok şekle bağlı olmakla beraber az da olsa içerikle eserin nazım şekline karar verilir.

Kafiye şeması: aa / ba / ca ….	…………..a
Nazım birimi: Beyit	…………..a
Konu: Aşk, şarap, kadın…	
O vakit nazım şekli **"gazel"** olur.	…………..b …………..a

/benimhocam

Nazım Şekillerinden Örnekler

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı

■ Koşuk ■ Sagu ■ Destan

Anonim Halk Şiiri Nazım Şekilleri	Âşık Tarzı Halk Edebiyatı Nazım Şekilleri
Mâni	Koşma
Türkü	Semai
Ninni	Varsağı
Tekerleme	Destan

Divan Edebiyatı Nazım Şekilleri

Beyitlerle Kurulanlar	Tek Bent ile Kurulanlar	Çok Bent ile Kurulanlar
Gazel	Rubai	Murabba
Kaside	Tuyuğ	Muhammes
Mesnevi		Şarkı
Kıt'a		Terkibibend
		Terciibend

Şiirde Ölçü (Vezin)

1. **Hece Ölçüsü:** Dizelerdeki hece sayısı denkliğidir.

- Türk edebiyatına hastır.
- Türk şiirinde en çok 7'li, 8'li ve 11'li ölçüler kullanılır.

Örnekler:

İptida Bağdad'a sefer olanda
Atladı hendeği geçti Genç Osman
Vuruldu sancaktar kaptı sancağı
İletti, bedene dikti Genç Osman

(Kayıkçı Kul Mustafa)

- 11'li hece ölçüsü ile yazılmıştır.
- Şiiri okurken durduğumuz yerlerde **"durak"** adını alır. Genelde şu durak yapıları Türk şiirinde ortaktır:
- 11 hecelide → 4 + 4 + 3, 6 + 5
- 8 hecelide → 4 + 4
- 7 hecelide → 4 + 3
- Şiirin genelinde aynı durak yapısı kullanılacak diye bir kaide **yoktur**.
- Mesela bu şiirde "6+5" durak yapısı vardır:
  - ■ *İptida Bağdad'a / sefer olanda*

2. **Aruz Ölçüsü:** Hecelerin uzunluk ve kısalık değerlerine bağlı bir ölçüdür.

- Arap edebiyatında doğmuş, oradan Fars edebiyatına oradan da Türk edebiyatına geçmiştir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Kısaca Aruz Terimleri ve Genel Olarak Türk Aruzu

1. **Açık Hece:** Kısa hecedir. "." ile gösterilir. Sonu ünlü ile biten hecelerdir.
   - **Se-lam** (. _)
2. **Kapalı Hece:** Uzun hecedir. (_) ile gösterilir. Sonu ünsüz ya da uzun ünlü ile biten hecedir.
   - **Kâ – dir** (_ _)

Aruz İşlemleri

1. **Vasl (Ulama):** Sonu ünsüzle biten bir kelimeden, açık hece elde etmek amacıyla yapılır.

Örnek:
sev-dim o-nu → sev - di - mo - nu
(_ _ . .) → (_ . . .)

2. **İmâle:** (İmâle-i maksure) Kısa ünlüyle biten yani açık heceyi (.), vezin gereği kapalı hece (_) değerinde okumaktır.
   - an – la - dı - lar
     _ . . _

- **Uydurulması gereken vezin**: fâ'ilâtün (_ . _ _)
- O vakit **imâle** yapılır.
  - an – la - dı - lar
    _ . . _
    (_)
    İmâle

3. **Zihâf:** Vezin gereği uzun ünlüyü kısa ünlü, değerine düşürmektir.
   - Sâ-ki → *zihâf yapılarak* → sa- ki şeklinde
     (_ .) (. .)
   olur.
4. **Medd:** Aruzda meddli hecelerin asıl değerinden biraz daha uzun okunmasıdır. Yani 1,5 hece değeridir.
   - Yâr : (_ .)
   - Meşk : (_ .)

Örnek:
Âh eden kim / dir bu sâ'at / kuytuda
_ . _ _ / _ . _ _ _ . _
Vezin: *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*
_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

3. **Serbest Ölçü:** Ölçüsüzlüktür. Hece ölçüsü ve aruz ölçüsünün kullanılmadığı şiirlerdir.

Örnek:
Yaşamak;
Birer birer
ve hep beraber
ipekli bir kumaş dokur gibi…
Hep bir ağızdan
sevinçli bir destan
okur gibi
yaşamak…
(Nazım Hikmet Ran)

ŞİİRDE KAFİYE – REDİF

Kafiye: Dize sonlarındaki ses benzerliğidir.

UYARI
Anlamca ve görevce farklı olan seslerin benzeşmesi gerekir. Anlamca ve görevce aynı ses benzerliği olursa "redif" adını alır.

Redif: Dize sonlarındaki ses benzerliğidir. Lakin redif olabilmesi için;

- **Anlamları aynı olan aynı sözcükler** gerekir.
- **Aynı görevdeki ekler** gerekir.

Basit bir örnek:
.....................................gel – diler
.....................................sil - diler
-diler: Görülen geçmiş zaman 3. çoğul kişidir. Bu sebepten "kafiye" olamaz.
Aynı görevde olduğu için "redif" kabul edilir.
Kafiye "gel-" ve "sil-" sözcüklerinde aranır.
Yanı "-l" kafiyedir.

UYARI
Redif, bazen aynı şekilde tekrarlanır:

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dün ü günü
Bana seni gerek seni
→ **REDİF**

1. **Yarım Uyak:** Tek ses benzerliğidir.

……………………………sev – erim
……………………………döv – erim

Kafiye: sev- , döv- fiilleri arasında aranır ve **"v"** harfidir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Redif: -erim: Geniş zaman 1. tekil kişi ekidir. Görevce aynı olduğu için rediftir.

*Dadaloğlum der ki belim bü**k*** – üldü
*Gözümün cevheri yere dö**k*** – üldü

Redif: -üldü

-(ü)l-: FFYE (Edilgenlik, dönüşlülük eki)

-dü: Görülen geçmiş zaman eki

Kafiye: "dök-" ve "bük-" fiilleri arasında aranır. **"-k"** yarım uyak.

2. Tam Uyak: İki ses benzerliğidir.

*O zaman vecd ile bin secde eder varsa t**aş**ım*
*Her cerihamdan, İlahi, boşanıp kanlı y**aş**ım*
*Fışkırır ruh-ı mücerred gibi yerden n**aş**ım*
*O zaman yükselerek arşa değer belki b**aş**ım*

Önce redifleri bir ayıklayınız:

T**aş** – ım

Y**aş** – ım

N**aş** – ım

B**aş** – ım

-ım: İyelik eki 1. tekil şahıs olduğu için "redif"tir.

Aynı görevde olduğu için rediftir.

Kafiye: "-aş" → Tam Uyak

*……………….daim**â*** içer

*……………….bi-riy**â*** içer

Redif: Aynı anlamda tekrar eden **"içer"** sözüdür.

Kafiye "â" sesidir. Uzun olduğu için çift ses benzerliği geçer ve tam uyaktır.

3. Zengin Uyak: Üç ve üçten fazla olan ses benzerliğidir.

Örümcek bağlamış, yanmış ormanlar
Ekinsiz tarlalar, küflü harmanlar

O**rman** – lar

Ha**rman** – lar

-lar: Çoğul ekidir. Aynı görevde olduğu için **"redif"**tir.

Kafiye: "harman" ve "orman" sözcükleri arasındaki ses benzerliğinde aranır ve "-rman" sözcüğüdür. Üç ses benzerliği olduğu için **"zengin uyak"**tır.

Düşündürücü bir örnek:

Çınla ey coşkun deniz, kayalıklarda çınla
Sar bütün kumsalları o dolaşık saçınla

Kelimeleri analiz edelim mi?

Çınla:

Çın: İsim kökü

+la-: İFYE

Saç + ın + la

Saç: İsim kökü

+ın: İyelik eki 2. tekil şahıs

+la: "ile" edatı

Dolayısıyla aynı görevde sözcük olmadığı için "redif" yoktur. O vakit ses benzerliklerine bakalım:

Saçınla

Çınla

Beş ses benzerliği vardır ve "çınla" zengin uyaktır. **(1991 /ÖYS)**

4. Tunç Uyak: Kafiyeli sözcüklerden birinin tamamıyla diğer sözcüğün içinde geçmesidir.

UYARI

Zengin kafiyenin bir çeşidi sayılır.

Örnekler:

*Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı du**var***
*Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim **var***
(Mehmet Âkif Ersoy)

5. Cinaslı Uyak: Yazılışları aynı, anlamları farklı sözcüklerden oluşan uyak çeşididir.

Örnek:

*Dönülmez akşamın ufkundayız vakit çok **geç***
*Bu son fasıldır ey ömrüm, nasıl geçersen **geç***

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Aşağıdaki uyak uygulamalarını yapınız.

1. Uygulama
Senin yazın kışa benzer
Bir sevdalı başa benzer
Çok içmiş sarhoşa benzer
Duman eksilmeyen dağlar

2. Uygulama
Hânedan kişiler hep yoksul olmuş
Düşman kapısında bağlı kul olmuş
O nazlı gelinler şimdi dul olmuş
Cemiyet dağılmış, canan kalmamış

3. Uygulama
Şöyle olmış câm-ı aşk-ı yârdan mest ü harâb
Kendüsin dîvârdan dîvâra urmış âfitâb

4. Uygulama
Söylesem yâre derdim
Bir münasip yâr olsa
Kendime yâr ederdim
Bilmem ki yaz mı gelmiş

Cevaplar

1. Uygulama -ş-: **Yarım Uyak** -a benzer: Redif	**2. Uygulama** -ul: **Tam Uyak** olmuş: Redif
3. Uygulama -âb: **Zengin Uyak**	**4. Uygulama** yâre derdim yâr ederdim ⇒ **Cinaslı Uyak**

KAFİYE ÖRGÜSÜ (UYAK DÜZENİ)

1. Düz Uyak Örgüsü

Her iki dizenin de kendi arasında kafiyelenmesidir. Divan edebiyatında mesnevide kullanılır.

.... a
.... a

.... b
.... b

Örnek:
Bursa'da bir eski cami avlusu, a
Küçük şadırvanda şakırdayan su; a
Orhan zamanından kalma bir duvar… b
Onunla bir yaşta ihtiyar çınar b
(Ahmet Hamdi Tanpınar)

2. Çapraz Uyak Örgüsü

Birinci dize ile üçüncü dizenin, ikinci dize ile de dördüncü dizenin kafiyeli olmasıdır.

- Koşmanın ilk dörtlüğü gibidir.

----------------------------------a
----------------------------------b
----------------------------------a
----------------------------------b

Örnek:
Bir hayalet gibi dünya güzeli, a
Girdiğinden beri rüyâlarına. b
Hepsi meşhûr, o muamma güzeli, a
Gittiler görmeye Kaf dağlarına. b

3. Sarma / Sarmal Uyak Örgüsü

Birinci dize ile dördüncü dizenin, ikinci dize ile de üçüncü dizenin kafiyeli olmasıdır.

- Batı kaynaklıdır.

----------------------------------a
----------------------------------b
----------------------------------b
----------------------------------a

Örnek:
Perdemiz üstünde uçan leylekler a
Şimdi ay vurunca yabancı, uzak b
Mavi bir iklimden kanat çırparak b
Geçen leyleklere benzeyecekler a
(Ali Mümtaz Arolat)

4. Mâni Tipi Uyak Örgüsü

Dörtlükte birinci, ikinci ve dördüncü dizenin birbiriyle uyaklı olmasıdır. Üçüncü dize serbesttir.

----------------------------------a
----------------------------------a
----------------------------------x (b)
----------------------------------a

Örnek:
Ne bağımda gülüm var a
Ne dalda bülbülüm var a
Artık ne aşkım, ne de x
Aşka tahammülüm var a
(Orhan Seyfi Orhon)

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

5. Koşma Tipi Uyak Örgüsü

2 tiptir.

1.TİP:	---------a ---------a ---------a ---------b	---------c ---------c ---------c ---------b
2. TİP:	---------a ---------b ---------a ---------b	---------c ---------c ---------c ---------b

Gönlümün yok niyeti	**a**
Açılmak için sana	**b**
Çektiğim eziyeti	**a**
Yüzümden anlasana	**b**

Ben ki her damla derdim	**c**
Deniz olsun dilerdim	**c**
İpi elimle verdim	**c**
Benliğimi atsana	**b**

6. Örüşük Uyak Örgüsü

Terzarima'da görülür. Yani karşımıza Servetifünun Dönemi'nde çıkar. (3 + 3 + 3 + 1 sisteminde kullanılır.)

Görüldüğü gibi her üçlükte birinci ve üçüncü dizeler kendi aralarında kafiyelidir.

	Örnek:
-------------a	*Anıyordum baharı çırpınarak*
-------------b	*Düştü bir gölge şey avuçlarıma*
-------------a	*Baktım: Ölmüş, zavallı bir yaprak...*
-------------b	*Ey hazan, artık intikam alma*
-------------c	*Şimdi zulmetleriyle haykıracak*
-------------b	*Sana hüsran bakışlı sema!...*
-------------c	*Bu hazan belli, çok fidan kıracak,*
-------------d	*Örtecek dallarıyla yollarımı…*
-------------c	*Sen fakat söyle ey güzel yaprak*
------------d	*Söyle çehren kadar ölüm sarı mı?*
	(Ali Canip Yöntem)

7. Gazel Tipi Uyak Örgüsü

İlk beyitte dizeler kendi arasında kafiyelidir. Diğer beyitlerin ikinci dizeleri de ilk beyitle kafiyelidir.

-------------a
-------------a
-------------x
-------------a
-------------x
-------------a

Benî candan usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı
Felekler yandı âhımdan murâdım şem'i yanmaz mı

Kamû bîmârınâ cânan devâ-yî derd eder ihsan
Niçin kılmaz manâ derman menî bîmâr sanmaz mı

(Fuzuli)

ŞİİR – MANZUME

Manzume	Şiir
Her şiir nazımdır.	Her nazım şiir değildir.
Sanatsal kaygıdan uzak nazımdır.	İmge kullanılır.
Dil, daha çok göndergesel işlevde kullanılır.	Sanat değeri taşır.
Daha çok gerçek anlam ön plandadır.	Dil, şiirsel işlevde kullanılır.
Üslup, biçim kaygısından uzaktır.	

İmge: Dil, sahip olduğu kelimelerle bazen anlamını ifade edemez. Bunu imge yoluyla aşar. İmge, şiirdeki duygu ve hayali daha canlı, daha etkili anlatmak amacıyla onunla başka şeyler arasında ilişki kurarak zihinde canlandırır. Şair, dış dünyaya bakar ama dış dünyayı eserinde aynen kopyalamaz. Dış dünyaya bakınca zihninde uyanan "düşünsel resim'', tasarımını eserine yansıtır.

Normalde aralarında bağ olmayan sözcükleri bir araya getirdiğimizde imge oluşur. Genelde istiare, teşbih vs. söz sanatları imgeyi oluşturur.

ŞİİRDE İÇ YAPI (İÇERİK, MUHTEVA)

Tema (İzlek)

Şiirin yansıttığı asıl duygudur. Şiirde iletilmek istenen mesajdır. Genellikle duygu, hayaller gibi soyut konular işlenir. Bir ya da birkaç sözcüktür: ölüm, ölüm korkusu, aşk, hasret vs… Yapıyı oluşturan birimler arasındaki ilişki sorgulanarak tema bulunur.

Örnek:
Ok atılır kalesinden
Hak saklasın belâsından
Köroğlu'nun narasından
Her yan gümbür gümbürlenir

Tema: Kahramanlık

Konu

Temanın somutlaşmış hâlidir. Soyut olan tema; kişi, zaman, mekân, olay örgüsü gibi unsurlar yardımıyla somutlaşır.

Tema → Sevgi **Konu** → Anne Sevgisi

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ŞİİR TÜRLERİ

1. Lirik Şiir

- Kişisel duyguları dokunaklı bir şekilde anlatan şiir türüdür.
- Aşk, sevgi, özlem gibi içten gelen duygular anlatılır.
- Adını Yunan şairlerin çaldığı "lir" adlı çalgıdan alır.

Dünyada ilk lirik şiirler Yunanlar tarafından yazılmıştır:

Sappho → Düğün Şarkıları

Divan edebiyatında: Fuzuli, Nedim

Halk edebiyatında: Karacaoğlan

Millî Edebiyat Dönemi'nde: Yahya Kemal

Cumhuriyet Dönemi'nde: Cahit Sıtkı Tarancı

Örnek:
Yeni mektup aldım gül yüzlü yârdan
Gözletme yolları gel deyi yazmış
Sivralan Köyü'nden bizim diyârdan
Dağlar mor menevşe gül deyi yazmış
Âşık Veysel

2. Epik Şiir

- Savaş, kahramanlık, yiğitlik konularını işler.
- "Destani şiir", "kahramanlık şiiri" ve "hamasi şiir" adları kullanılır.
- Epik şiirin ilk örnekleri daha önce işlediğimiz "destan"lardır.

Dünyada ilk epik şiir:

Homerous'un derlediği → İlyada, Odessa

Daha önce işlediğimiz yapay ve doğal destanların hepsi bu başlık altında değerlendirilebilir.

Örnek:
ÇANAKKALE ŞEHİTLERİNE
Şu Boğaz harbi nedir? Var mı ki dünyada eşi?
En kesif orduların yükleniyor dördü beşi.
Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya
Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya.
Ne hayâsızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!
Nerde gösterdiği vahşetle 'bu: bir Avrupalı'
Dedirir yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,
Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yâhud kafesi!
Eski Dünya, Yeni Dünya, bütün akvâm-ı beşer,
Kaynıyor kum gibi, mahşer mi, hakikat mahşer.
Yedi iklimi cihânın duruyor karşında,
Ostralya'yla beraber bakıyorsun: Kanada!
Mehmet Âkif Ersoy

/benimhocam

3. Didaktik Şiir

- Bilgi aktarmak için yazılan öğretici şiirdir.
- Duygu ve çağrışım amaçlanmaz. Bir ders çıkarmak ya da bir düşünceyi aşılamak amacıyla yazılır.

İlk örneklerini Eski Yunanlarda görürüz:

Hesiodos → İşler ve Günler

Tarım ve gemicilik üzerine bilgi verir.

Bazı örnekler:

Nabi: Hayriyye

Tevfik Fikret: Halûk'un Defteri

Fabllar…

Örnek:
Güzel dil, Türkçe bize,
Başka dil, gece bize.
İstanbul konuşması
En saf, en ince bize
Ziya Gökalp

4. Satirik Şiir

- Kişilerin ya da toplumun bozuk yanlarını bazen gülünçleştirerek alaylı bir şekilde sunmak için yazılır.
- Yergi amaçlıdır.
  - Divan edebiyatında → **hiciv**
  - Halk edebiyatında → **taşlama**

Bazı örnekler:

Nef'i: Siham-ı Kaza
Bağdatlı Ruhi: Terkib-i Bend
Şeyhi: Harname vs.

Örnek:

HAN-I YAĞMA
Bu sofracık efendiler ki yenmek üzere tam hazır,
Huzurunuzda titriyor şu milletin hayatıdır;
Şu milletin ki mustarip ve ölmeden ağır ağır
Fakat sakın çekinmeyin, yiyin, yutun hapır hapır
Yiyin, efendiler, yiyin bu han-ı iştiha sizin
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin!
Tevfik Fikret

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

5. Pastoral Şiir

- Doğa güzelliklerini, köy hayatını, çobanları anlatan şiir türüdür. Kent yaşamının karmaşıklığı insanları bu yöne itmiştir.
  - **Dünyada ilk** → Theokritos
  - **Türk edebiyatında ilk** → Sahra (Abdülhak Hamit Tarhan)

İki türü vardır:

İdil	Eglog
Bir şairin doğa güzelliklerini, kır hayatını, çoban hayatını anlatması.	İki çobanın şiir yoluyla konuşması.

Örnek:

Sonbahar geliyor serçe
Yuvanı ne yapacaksın?
Ayva çiçek açmadan önce.
Meyvelerin içi geçecek
Rüzgâr başka çeşit esecek
Yağmurlarla ıslanacaksın.
Cahit Külebi

6. Dramatik Şiir

- Tiyatroda kullanılır. Acıklı ve korkunç olayları anlatmak için kullanılan "manzum tiyatro" sayılabilir.

ELEKTRA
Bütün bildiklerimi anlatayım sana;
Ağlamaktan vazgeçmezsen, seni
Gün ışığı girmez bir yere kapatacaklar
Yurttan uzak bir mahzende yaşayacaksın
O zaman bol bol ağlarsın gerçek talihsizliğine
Düşün bunları felaket gelip çatınca
Beni kabahatli görme, aklını başına devşir
Sophokles

/benimhocam

ÖRNEK SORU

Anıyordum baharı çırpınarak
Düştü bir gölge şey avuçlarıma
Baktım: Ölmüş, zavallı bir yaprak

Bu dizelerde kullanılan uyak türü aşağıdaki seçeneklerden hangisinde kullanılmıştır?

A) "Yalnız duyan yaşar" sözü, derler ki doğrudur.
"Yalnız duyan çeker" derim en doğru söz budur.

B) Yollarda kalan gözlerimin nûrunu yordum
Kimdir o, nasıldır diye rüzgârlara sordum

C) Ey benim nazlı canânım
Severim kimseler bilmez
Bir iştir geldi başıma
Çekerim kimseler bilmez

D) Alaca bir karanlık sarmadayken her yeri
Atlarımız çözüldü, girdik handan içeri

E) Kuş olsam gezsem havayı
Arayıp bulsam yuvayı

ÇÖZÜM

--- çırpına**rak**
--- yap**rak**
→ -rak **ZENGİN UYAK**

A) doğru - dur
bu - dur
-u-: Yarım uyak
Redif (Ek fiil) Aynı görevde

B) yor - du - m
sor - du - m
-or-: Tam uyak
du: **Görülen Geçmiş Zaman**; m: **1. Tekil Şahıs Kişi Eki**
REDİF

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

C) sev - er - im kimseler bilmez
çek - er - im kimseler bilmez

sev / çek → uyak yok; er → Geniş Zaman Kipi; im → 1. Tekil Şahıs/Kişi Eki; kimseler bilmez → Aynen tekrar eden aynı anlamdaki ifadeler

REDİF

D) --- yeri
--- içeri

-eri-: Zengin uyak

(Cevap D'dir.)

E) --- hava - (y) - ı
--- yuva - (y) - ı

-va: Tam uyak

(y) → Kaynaştırma harfi; ı → Belirtme Durum Eki

REDİF

CEVAP: D

BATI KAYNAKLI NAZIM ŞEKİLLERİ

SONE

İtalyan edb. → Fransız edb. → Türk edb. (Servetifünun Dönemi'nde girmiştir.)

- 4 / 4 / 3 / 3 şeklinde yazılır.

Derdim, yeter, sâkin ol, dinlen biraz artık!
Akşam olsa diyordun, işte oldu akşam,
Siyah örtülerle sardı şehri karanlık;
Kimine huzur iner gökten, kimine gam.

★

Bırak, şehrin iğrenç kalabalığı gitsin,
Yesin kamçısını hazzın sefil cümbüşte
Toplasın acı meyvesini nedâmetin
Su gel, derdim, ver elini bana, gel şöyle

★

Bak göğün balkonlarından geçmiş seneler
Eski zaman esvaplarıyla eğilmişler;
Hüzün yükseliyor, güler yüzle, sulardan

★

Seyret bir kemerde yorgun ölen güneşi
Ve uzun bir kefen gibi doğuyu saran
Geceyi dinle, yürüyen tatlı geceyi

/benimhocam

TERZA-RİMA

İtalyan edb. → Fransız edb. → Türk edb. (Servetifünun Dönemi'nde girmiştir.)

Örnek: İlahi Komedya (Dante)

- 3 / 3 / 3 / 1

Bu kadar uzak mıydı
Git git bitmiyor yol
Görünmüyor dağın ardı

★

Oysa bilmem kaç yıl
Bu yollardan yürünmüş
Şimdi sanki bir masal

★

Bu dilsiz dağ ve taş
Nerde saklar kuşları
Hangi gizle sarmaş dolaş

★

Anlamak zor susuşları

TRİYOLE

- 2 / 4 / 4 şeklinde kurulur. 10 mısradır.

Yüzünde hasta-i sevdâ gibi melâhet var
Nedir bu hâl-i perişânın ey hilâl-i seher?

★

Sabah-ı feyz-i bahâride mübtesem ezhâr
Çemen çemen mütemevvic nesim-i anber-bâr
Niçin? Ben anlamadım kimden etsem istifsâr?
Yüzünde hasta-i sevdâ gibi melâhet var

★

Dem-i seherde yanında şu parlayan ahter
Hazân içinde solan bir çiçek gibi dil-ber
Sürûr-ı fecr ile şâdân iken bütün yerler
Nedir bu hâl-i perişânın ey hilâl-i seher?

- İlk ikiliğin birinci mısrası, ikinci birimin son dizesinde; ilk ikiliğin ikinci mısrası da sondaki birimin son dizesinde tekrar edilir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

BALAD

Batı şiirinde efsane, masal gibi konular için elverişli bir kullanım alanı vardır.

- Üç uzun bir kısa bentten oluşur. Sondaki kısa bent; Tanrı'ya, prense, beye seslenen sunu bendidir. Her bentin son dizeleri nakarat gibi tekrar edilir.

Tanrı'dan mağfiret dileyin bize

Tanrı'dan mağfiret dileyin bize

Tanrı'dan mağfiret dileyin bize

SUNU
Büyük İsa, cümlenin efendisi
Cehennem ateşinden koru bizi;
Koru bizi, acı da hâlimize
Dostlar, görüyorsunuz hâlimizi;
Tanrı'dan mağfiret dileyin bize

OTTOVA RİMA

- 8 mısralı nazım şeklidir.
- **Türk edebiyatı ilk ottova rima:** Ethem Pertev Paşa (Tıfl-ı Nâim)
- **Türk edebiyatı önemli ottova rima:** Abdülhak Hâmit Tarhan (Makber)

Bu makberdir o bâba makdem,
Bilmem ne duyar girince, adem?
Sûzişlerimin budur esâsı
Hep şüphelerin bu en fenâsı
Benlik acebâ kalır mı ol dem?
Sönmüş erimekte o nûr-ı didem.
Ben gözler idim bu hâli ey yâr
Senden daha çok zaman akdem...

/benimhocam

ALIŞTIRMALAR

Aşağıdaki dizelerde bulunan uyak ve redifleri bularak uyak şemalarını yazınız.

1. Kim okurdu kim yazardı
Bu düğümü kim çözerdi
Koyun kurt ile gezerdi
Fikir başka başk' olmasa

2. Beyaz giyme toz olur
Sarı giyme söz olur
Gel yeşiller giyelim
Muradımız tez olur

3. On atlıya karar verdim yaşını
Yenice sevdaya salmış başını
El yanında yıkar gider kaşını
Tenhalarda gülüşünü sevdiğim

4. Üstümüzden gelen boran kış gibi
Şahin pençesinde yavru kuş gibi
Seher sabahında rüya düş gibi
Çağırta bağırta aldı dert beni

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

5
Hüdai zamanın geçer boşuna
Kuşlar bile hep kavuştu eşine
Şimdi bu mevsimde dağlar başına
Yâr ile kaçmanın zamanı geldi

6
Budala
Bülbül konar bu dala
Olmuşum yâr delisi
Bana derler budala

7
Sen petek misali Veysel'de arı
İnleşir beraber yapardık balı
Ben bir insanoğlu sen bir dut dalı
Ben babamı sen ustanı unutma

8
Madem çoban değildin
Arkandaki sürü ne
Beni yârdan ayıran
Sürüm sürüm sürüne

9
Çukurova bayramlığın giyerken
Çıplaklığın üzerinden soyarken
Şubat ayı kış yelini koyarken
Cennet demek sana yakışır dağlar

10
Doğru söylerim halk razı değil
Eğri söylerim Hak razı değil

11
Her şey akar su, tarih, yıldız, insan ve fikir
Oluklar çift, birinden nur akar birinden kir

12
Zannetme ki şöyle böyle bir söz
Gel sen dahi söyle böyle bir söz

13
Gündüzler size kalsın verin karanlıkları
Örtün, üstüme örtün serin karanlıkları

14
Karac'oğlan cana yetti
Gurbet ilde işim bitti
Ölenler bizi unuttu
Gözler yolum sağlar şimdi

15
Beni kör kuyularda merdivensiz bıraktın
Denizler ortasında bak yelkensiz bıraktın
Öylesine yıktın ki bütün inançlarımı
Beni bensiz bıraktın, beni sensiz bıraktın

16
Aşk bir şem-i ilahîdir benim pervânesi
Şevk bir zincirdir gönlüm ânın divânesi

17
Kandili yüzerken uykularda
Mehtâbı sürükledik sularda
Bir yoldu parıldayan gümüşten
Gittik... Bahs açmadık dönüşten

18
Ne güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum

/benimhocam

CEVAPLAR

	UYAK	UYAK ŞEMASI
1.	Yarım Uyak	Düz Uyak – Koşma Tipi Uyak
2.	Yarım Uyak	Mâni Tipi Uyak
3.	Tam Uyak	Düz Uyak – Koşma Tipi Uyak
4.	Yarım Uyak	Düz Uyak – Koşma Tipi Uyak
5.	Yarım Uyak	Düz Uyak – Koşma Tipi Uyak
6.	Cinaslı Uyak	Mâni Tipi Uyak
7.	Yarım Uyak	Düz Uyak – Koşma Tipi Uyak
8.	Cinaslı Uyak	Çapraz Uyak
9.	Yarım Uyak	Düz Uyak – Koşma Tipi Uyak
10.	Yarım Uyak	Düz Uyak
11.	Zengin Uyak – Tunç Uyak	Düz Uyak
12.	Zengin Uyak	Düz Uyak
13.	Tam Uyak	Düz Uyak
14.	Yarım Uyak	Düz Uyak – Koşma Tipi Uyak
15.	Tam Uyak	Mâni Tipi Uyak
16.	Zengin Uyak	Düz Uyak
17.	Yarım Uyak – Tam Uyak	Düz Uyak
18.	Yarım Uyak	Düz Uyak

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

İSLAM UYGARLIĞI ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATININ DÖNEMLERİNDEN TÜRK HALK EDEBİYATI

Nazım Biçimleri

Anonim Halk Edebiyatı Nazım Biçimleri	Âşık Tarzı Halk Edebiyatı Nazım Biçimleri
Mâni	Koşma
Türkü	Semai
Ninni	Varsağı
Tekerleme	Destan

Nazım Türleri

Âşık Tarzı Halk Edebiyatı Nazım Türleri	Tekke – Tasavvuf Edebiyatı Nazım Türleri
Güzelleme	İlahi
Koçaklama	Nutuk
Taşlama	Devriye
Ağıt	Şathiye
	Nutuk

GENEL ÖZELLİKLERİ

- İslamiyet öncesi Türk edebiyatının genel anlamda devamıdır. Sözlü dönem Türk edebiyatının İslamiyet ile yoğrulmuş hâli olarak düşünülebilir.
- Sade, açık ve anlaşılır bir dil kullanılır.

Konu	*Aşk, doğa, kahramanlık, özlem, yiğitlik konuları işlenir. Özellikle de aşk ve doğa bu edebiyatın temelidir.*
Mazmun	*Mazmun adı verilen kalıplaşmış sözlerden istifade edilir. Divan edebiyatına göre daha az kullanılır ve daha anlaşılırdır.*
Söz Sanatı	*Çok kullanılmamıştır. Ama teşbih gibi sanatlar kullanılır.*
Doğaçlama	*Sözlü gelişen bir edebiyat olduğu için doğaçlama icra edilir. Kulaktan kulağa, ağızdan ağıza…*
Oluşturanlar	*Halktan kişilerdir.*
Toplandığı Eserler	*"Cönk" adı verilen defterlerde toplanır. Ya da yakın zamanda kaynak kişilerden derlenir. Birçok ürün de kaybolmuş olabilir.*
Uyak	*Yarım uyak ve cinaslı uyak kullanılır.*
Müzik	*Şiir ile musiki bir görülür. Bazı türlerin kendine has ezgisi vardır. Âşık edebiyatı saz eşliğinde söylenir.*
Nazım Birimi	*Çoğunlukla dörtlüktür. Lakin 17. yy. dan sonra âşık edebiyatında beyitlere rastlanır.*
Ölçü	*Hece ölçüsü kullanılır. 17. yy.dan sonra âşık edebiyatında Âşık Ömer ve Gevheri ile aruzlu türler olan "divani, selis, kalenderi…" gibi nazım biçimlerine başvurulur.*
Nazım mı daha çok gelişir? Nesir mi daha çok gelişir?	*Nazım daha çok gelişmiştir. Nesir daha arka plandadır.*
3'e ayrılır:	• *Anonim halk edebiyatı* • *Âşık tarzı halk edebiyatı* • *Tekke – Tasavvuf halk edebiyatı*

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ANONİM HALK EDEBİYATI

- Sözlü bir edebiyattır.
- Eserler halkın ürünüdür. Şairi yahut yazarı yoktur.
- Daha sonra derleme yöntemiyle yazıya geçirilmiştir ya da halk arasında söylenen şiirlerin "cönk"lerde toplanmasıyla elimize ulaşmıştır.
- **Nazım birimi:** Dörtlük
- **Ölçü:** Hece ölçüsü
- **Sade bir dille yazılır.**

Nazım ile Yazılanlar	Nesir ile Yazılanlar	Hem Nazım Hem Nesir Türüne Yakın Olanlar
Mâni	Efsane	Atasözü
Türkü	Masal	Deyim
Ninni	Fıkra	Dua (Alkış)
Tekerleme		Beddua (Kargış)
Ağıt		Bilmece
		Halk Hikâyesi

Göstermeye Bağlı (Seyirlik) Türler
Gölge Oyunu (Karagöz)
Orta Oyunu
Meddah
Kukla
Köy Seyirlik Oyunu

ANONİM HALK ŞİİRİ NAZIM ŞEKİLLERİ (BİÇİMLERİ)

MÂNİ

- Mâni halk şiirinde **en küçük nazım birimi**dir.
- Bir dörtlük yani dört dizeden oluşur.
- Kafiye şeması: "a a x a" şeklindedir.
- 7'li hece ölçüsüyle söylenir.
- Çok az da olsa 'xaxa' şeklinde yazılan mâniler vardır.
- Mânilerin ilk iki dizesi uyağı **doldurma** adını alır. Yani **temel düşünceye bir giriş** veya **hazırlık** anlamındadır.
- Üçüncü dize serbest kafiyeli olduğu için kolay söylenebilir.
- **Temel duygu ve düşünce son dizede** yer alır.

Gidene bak gidene
Güller sarmış dikene } *Doldurma bölümü*
Mevla sabırlar versin
Gizli sevda çekene } Temel Düşünce

/benimhocam

- Kafiye şemasını sağlamak için anlamlı bir sözcük bulunamadığında **anlamsız bir sözcük ile ölçü doldurulabilir:**

*Hey birince **birince***
*Kaşık saldım **pirince***
Bir incecik ter bürür
*Yar kapıdan **girince***

Mâni söylemek: *mâni yakmak, mâni atmak, mâni düzmek*

Konularına göre mâniler: *Gelin-kaynana, sevda, fal, sünnet, evlenme, Ramazan, iş, asker mânileri vs.*

Yapı Bakımından Mâni Çeşitleri:
a. Düz / Tam Mâni
b. Kesik Mâni (Cinaslı Mâni)
c. Artık Mâni / Yedekli Mâni
d. Deyiş / Karşılıklı Mâni

1. Düz Mâni

- En çok karşılaşılan mâni tipidir.
- 7'li hece ölçüsüyle yazılan 'aaxa' kafiye şemasında olan mânilerdir.

Dağlar başın kar aldı
Gül etrafın hâr aldı
Ecele borçlu kaldım
Bir canım var yâr aldı

2. Kesik Mâni (Cinaslı Mâni)

- İlk dizenin hece sayısı 7'den azdır.
- Cinaslı uyak kullanılır. Bu yüzden "cinaslı mâni" adı da verilir. Birinci dizedeki eksik olan kısım cinaslı uyağı oluşturur.
- İstanbul mânileri genellikle cinaslı mânidir. Bestelenerek okunur.
- Anlam birimi beyittir. Yani ikişerli dizelerle anlam sağlanır.

Böyle bağlar
Yâr başın böyle bağlar
Gül açmaz, bülbül ötmez
Yıkılsın böyle bağlar

Almadan
Kokun aldım almadan
Bir de yüzün göreyim
Tanrı canım almadan

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- *Cınacak*

Felek kökten budadı
Vurdu bir acı nacak
Ellere ben acırken
Ben olduk acınacak

3. Artık Mâni / Yedekli Mâni

- Dört dizeli tam bir mâniye, aynı uyakta başka dizeler eklenerek elde edilen mânidir.
- Kafiye şeması: aaxa /xa/…

Derdim var beller gibi
Söylemem eller gibi
Kalbimin hüzünü var
Yıkılmış iller gibi
Gözlerimden yaş akar
Bulanmış seller gibi

İlkbahara yaz derler
Şirin söze naz derler
Kime derdim söylesem
Bu dert sana az derler
Kendin ettin kendine
Yana yana gez derler

4. Deyiş / Karşılıklı Mâni

- İki kişinin karşılıklı olarak söyledikleri mânilere deyiş adı verilmektedir. Bazen mâniyi kimlerin söylediği belli edilir.

Ağa:

Adilem sen naçarsın
İnci mercan saçarsın
Dünya deniz olunca
Gülüm nere kaçarsın

Adile:

Ağam derim naçarım
İnci mercan saçarım
Dünya deniz olunca
Ben kuş olup uçarım

- Bazı deyiş mânilerinde soru-cevap olmaz. Belli bir konudan anlaşılır. Ya da Türk edebiyatında en çok **belli bir sözcük yinelenir.**

Deyiş

Ay doğan *geldiğinden*
Tanırım giydiğinden
Canım ol yare kurban
Dönmese dediğinden

Ay doğar *ayazlanır*
Gün doğar beyazlanır
Şu Bolu'nun kızları
Hem gelir hem nazlanır

NOT

Saz ve tekke şairleri de mâni söylerler. Bu mâniler anonim halk şiirine girmez. Mahlaslarını ilk dizede söylerler.

Hatayim *hal çağında*
Hak gönül alçağında
Bin kabe'den yeğrektir
Bir gönül al çağında
(Hatayi)

Muhyiddinem *bir sözüm*
Bir savtım bir avazım
Çağıran hem işiten
Cümlede gören gözüm
(Muhyiddin)

TÜRKÜ

- Türkü ezgilerle söylenen bir anonim halk şiiri nazım biçimidir. Söyleyeni belli olan türküler de vardı.
- Pertev Naili Boratav, türkü içerisine ninni ve ağıtları da dâhil eder.

UYARI

Mâni biçimindeki bir şiir bile ezgili söylendiğinde "türkü" olur.

- Türkü bentleri, yapı ve sözleri bakımından iki bölümden oluşur:
- **Birinci bölüm** türkünün asıl sözlerinin bulunduğu bölümdür. **Bend** adı verilmektedir.
- İkinci bölüm ise her bendin sonunda yinelenen "**nakarat**"tır. Bu bölüme "**bağlama**" ya da "**kavuştak**" denir.
- Genellikle yedili, sekizli ve on birli hece ölçüsüyle söylenir.

TÜRKÜLERİN SINIFLANDIRILMASI

1. Ezgilerine Göre Türküler

Türküler ezgilerine göre;

a. **Usullü Türküler:** Konya'da oturak, Urfa'da kırık, Marmara'da karşılama, Karadeniz'de horon, Erzurum'da sümmani, Isparta'da dattiri, Ege'de zeybek… adı verilmektedir. (Oyun havaları, kırık havalar)

b. **Usulsüz Türküler:** Divan, bozlak, koşma, hoyrat, kayabaşı...(Uzun havalar)

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

2. Konularına Göre Türküler

a. Aşk Türküleri
b. Kahramanlık ve Askerlik Türküleri
c. Tören Türküleri
d. İş Türküleri
e. Karşılıklı Türküler
f. Ölüm Türküleri
g. Oyun Türküleri

3. Yapılarına Göre Türküler

a. Kavuştakları Mâni Biçiminde Olan Türküler

Bentleri mâni biçimindedir. Kavuştakları da yine mâni biçiminde olur.

Çarşambayı sel aldı *Bir yâr sevdim el aldı* *Keşke sevmez olaydım* *Elim koynumda kaldı*	*Çarşamba yollarında* *Kelepçe kollarında* *Allah canımı alsın* *O yârin kollarında*
Ah ne imiş ne imiş *Kaderim böyle imiş* *Gizli sevda çekmesi* *Ateşten gömlek imiş*	*Ah ne imiş ne imiş* *Kaderim böyle imiş* *Gizli sevda çekmesi* *Ateşten gömlek imiş*

b. Mâni Dörtlüğünde ve Kavuştakları Bir Dize Olan Türküler

c. Mâni Dörtlüğünde ve Kavuştakları İki Dize Olan Türküler

d. Mâni Dörtlüğünde ve Kavuştakları Üç Dize Olan Türküler

e. Mâni Dörtlüğünde ve Kavuştakları Dört Dize Olan Türküler

Örnek:

Mor koyun meler gelir
Dağları deler gelir
Hakikatli yâr ise
Geceyi böler gelir

Nesine yavrum nesine
Sigara koymuş fesine
Ben yandım cilvesine

Mor koyun meşelerde
Gül yağı şişelerde
Evliler eve gider
Ben kaldım köşelerde

Nesine yavrum nesine
Sigara koymuş fesine
Ben yandım cilvesine

Görüldüğü gibi kavuştağı mâni dörtlüğünde ve kavuştakları üçer dize olan türküler de vardır.

- Her zaman mâni dörtlükleriyle kurulacak diye bir kaide yoktur:

f. Bentleri Dörtlüklerle Kurulan Kavuştaksız Türküler

g. Bentlerinin Dördüncü Dizesi Kavuştak Olan Türküler

Yeşil ördek gibi daldım göllere
Sen düşürdün beni dilden dillere
Başım alıp gidem gurbet illere
Ne sen beni unut ne de ben seni

Sevdiğim semanın güneşi mahı
Seni seven âşık çekmez mi ahı
Getir el basayım Kelamu'llah'ı
Ne sen beni unut ne de ben seni

h. Bentleri Üçlüklerle Kurulan Kavuştakları 1/2/3/4 Dize Olan Türküler

Örnek:

Aşağıdan akar gelir gemiler
Yel vurdukça inim inim iniler
Vefasızlar ayda bir dost yeniler

Güzel olsa esmer olsa el verir
Kadir Mevlam ihsan eder yel verir

Yaz gelince badem açar çiçeği
Ağalar takınır hançer bıçağı
Böyle m'olur bu yerlerin gökçeği

Güzel olsa esmer olsa el verir
Kadir Mevlam ihsan eder yel verir

Görüldüğü gibi bu örnek bentleri üçlük, kavuştakları iki dizeli bir mânidir.

NOT

'Türkü' sözcüğü Ali Şîr Nevai'nin 'Mizanü'l Evzan' adlı eserinde geçer.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

AĞIT

Genelde "türkü" sınıflandırılması içinde gösterilir.

Ama biz ayrı başlık atmayı daha doğru bulduk.

Özellikleri:

- Ölen insanlar, canlılar için ya da mekânlar için söylenen manzum türdür.
- Eski Türkçede **"sagu"** veya **"sıgıt"** anlamlarıyla karşılanmıştır. Ağıt yakanlara da **"ağıtçı"** veya **"sıgıtçı"** adı verilir.
- **Anonim** olanları anonim halk şiirinde, şairi belli olanlar **âşık tarzı** halk şiirinde gösterilir. Âşık edebiyatında koşma türü içinde de **"ağıt"** vardır. **Karıştırmayınız!**
- İçerisinde **"alkış"** ve **"kargış"** kullanılır.
  - *Uzak kalınan yurt için, ölen kişi için **alkış**,*
    *Bunlara sebep olan için **kargış** söylenir.*

NİNNİ

- Ağıtlar gibi bazı tasnifler de "türkü" içerisinde gösterilir.
- Annelerin çocuklarını uyutmak veya sakinleştirmek için söyledikleri türdür.
- Ninni söylerken anneler kendilerini veya çocuklarını üzen durumlarda serzenişte bulunabilir.
- İçerisinde övgüler bulunması "alkış"a yaklaştıklarının da bir göstergesidir.
  - **Kaşgarlı** → *balu balu* der.
- Diğer bölgelerde → *layla, laylay, sengildek yırı, elle, elley, nene, beşik cırı, aldey aldey, ayya, hüvdi* adlarıyla anılır.
- Çoğu 7 hecelidir ve mâni tipinde kafiyelenir. 8'li ve 11'li ninnilere de rastlanır. Çokça hece kusuru olabilir.
  - *Dandini dandini danalı bebek*
    Elleri kolları kınalı bebek
    Benim de yavrum cicili bebek
    Uyusun da büyüsün ninni…

    Dandini dandini dastana
    Danalar girmiş bostana
    Kov bostancı danayı
    Yemesin lahanayı…

    Lahanayı yemez kökünü yer
    Benim de kuzum lokum yer
    Uyusun da büyüsün ninni
    Tıpış tıpış yürüsün ninni…

NOT

Türk edebiyatında ilk ninni örneği "Hüsn ü Aşk" adlı eserde yer almaktadır. (Şeyh Galib)

/benimhocam

ANONİM HALK EDEBİYATI NESİR TÜRLERİ

1. Mit (Mythos-Yunanca)

- Evrenin yaratılışındaki **kutsal bir öyküyü**, yeryüzünün yaratılışını, yeryüzünün kökenini anlatır.
- **Toplumsal bilinci** anlatır. Bireysel değil, **kolektiftir**. İnsan davranışları için model teşkil eder.
- **Kutsal ve gerçek** kabul edilirler. Ritüeldir. Tanrıların bir hikâyesi ya da dünyanın bir başlangıcı olabilir.
- **M. Eliade** mitleri **"yaratılışın gerçek öyküleri"** olarak nitelendirir. Tam anlamıyla ortaya çıkmış şeylerden bahsettiği için "gerçek" kabul edildiğini vurgular.
- Her zaman bir **yaratılışın öyküsüdür**.
- Kahramanlar veya kişiler **doğaüstü tanrısal varlıklar**dır.
- Bilinçaltı tasarımıdır.
- İçerdikleri simgelerle, yaratıldıkları kültürün ideolojisini veren **ilkel din bilimi**nin ifadesidir. **İnanç sistemlerinin içinde**dir. **İlkel bilim çabası**dır.
- Zaman kutsaldır. Şimdiki zaman anlatılır. Geçmişteki atalar şimdiki zamana yardımcı olur. **Kutsal bir zaman anlayışı** dikkat çeker.

2. Efsane

- Gerçek ya da hayalî, muayyen şahıs, hadise veya yer hakkında anlatılan gerçek olduğuna inanılan bir hikâyedir.
- Masallara göre **kısa**dır.
- **Gerçek olmadıkları hâlde gerçekmiş gibi inanılırlar.** Ama masallara inanılmaz.
- Efsanelerde tabiatüstü güçlerin olduğu sırlı bir dünya vardır.

Saim SAKAOĞLU, dört ana unsuru olduğunu söyler:

1. Şahıs, yer ve olaylar hakkında anlatılırlar.
2. Anlatılanların inandırıcılık vasfı vardır.
3. Genellikle şahıs ve hadiselerde tabiatüstü olma vasfı görülür.
4. Efsanelerin belirli bir şekli yoktur; kısa ve konuşma diline yer veren anlatımdır.

- **Herkesin anlattığı bir türdür**. "Masal anası" gibi özel bir anlatıcısı yoktur.
- **Zamanı yaşadığımız zaman, mekânı yaşadığımız mekândır.**
- Bir ya da birkaç motif vardır. Türk efsanelerinde en çok **"taş kesilme"** motifi görülür. Yani şekil değiştirme ağırlıklı efsanelerimiz vardır.

Efsanelerde taş kesilme motifi: En yaygın motiftir. Taş kesilme ya cezalandırmadır ya da mükâfattır. Kötü bir şey yapıldığında ceza, zor durumda kalındığında mükâfattır. Dönüş yoktur.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Efsane Örneği:

Bir zamanlar köyün birinde, fakir bir oğlanla köyün ağasının kızı birbirini delice severler. Fakat bunların evlenmeleri mümkün değildir. Oğlan fakirdir, bu yüzden kızı babası başkasına vermek ister. Kız düğün gecesi gelinlikleriyle fakir sevgilisine kaçar. Fakat kızın babası peşlerine adam takar, adamlar iyice yaklaşınca kız "Allah'ım, ya bizi öldür ya da kuş yap!" der. O zaman iki sevgili kuş olup uçarlar. Her gece orada iki kuşun kanat çırptığını gören köylüler genç sevgililer için türkü yakarlar.

(Kuş Efsanesi)

Memorat: Olağanüstü varlıklarla görme, dokunma, hissetme ve konuşma yollarıyla kurulan iletişime dair kişisel hatıralardır. (Özkul Çobanoğlu)

Al bastı, Karabasan

Menkıbe: Evliyaların, sufilerin hayatlarından ve kerametlerinden bahseden efsanelerdir.

3. Masallar

- Tahminen hayvancılıkla uğraşan Şamanist topluluklarda ortaya çıkmıştır. Daha sonraları ise hayvan masalları **"fabl"** ismiyle karşılanmıştır.
- **Petrev Naili Boratav,** "Nesirle söylenmiş dinlik büyülük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırma iddiası olmayan kısa bir anlatı" biçiminde tanımlanmıştır.

Masalların Ortaya Çıkışı

- Masalların ortaya çıkışı ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürülse de masalların kaynağı **Eski Yunan ve Hint Mitolojisi**dir.
- Bilinen en eski masal: **Ezop Masalları**
  - → MÖ VI. yy.da yazıya geçirilmiştir.
  - → Kahramanları genelde hayvanlar arasından seçilmiştir.

Pançatantra (Hint edb) / **Kelile ve Dimne (Beydaba)** } Doğu'daki ilk masal / fabl örnekleri

Binbir Gece Masalları } Arap edebiyatı } Masalların anlatıcısı Şehrazat'tır.

NOT

"Fabl" da bir tür "hayvan masalı"dır.

- **İlk masal derlemesi: Grimm Kardeşler** (Almanya)
  → 1812 → "Yuva ve Çocuk Masalları"
  "Bremen Mızıkacıları" adlı derlemesi bilinir.
- **Andersen → Kibritçi Kız**
  → Andersen'de hep iyiler ve güzeller galip gelir.
- Türk edebiyatında masal özelliği gösteren ilk eser → **Kalyanamkara ve Papamkara** — Uygur Dönemi
- **Billur Köşk Masalları** > Osmanlı Dönemi'nde sözlü kültürden derlenerek hazırlanmıştır.
- Masal yerine "kıssa, mesel" denmiştir. Masal sözcüğünü gerçek anlamına bağlı kalarak kullanan ilk kişi Namık Kemal'dir.

/benimhocam

Masalların İçerik Özellikleri

- Kahramanlarının çoğu **olağanüstüdür.** (Peri, cin, dev, ejderha, konuşan hayvanlar…)
- **Zaman belirsizdir**. (Evvel zaman içinde…)
- **Mekân belirsizdir**. (Kafdağı, periler ülkesi, çikolata ülkesi…)
- **Tayy-i zaman** ve **tayy-i mekân** vardır. Geçmiş, şimdi ve gelecek arasında hareket edilmesi mekânı ortadan kaldırarak birden çok yerde aynı anda görülme.
- İnanılamayacak kadar olağanüstü olaylar vardır. Öldükten sonra dirilme ve şekil değiştirme de olağanüstülük katar.
- İyi - kötü, güzel - çirkin gibi tezatlıklar vardır.
- Masalların sonunda iyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.
- Çocuklara ders verme amaçlı yani didaktik mahiyette kullanılır.
- Olumlu değerler yüceltilir, olumsuz davranışlar kötülenir.

Türk masallarında **sembol** çokça kullanılır:

Keloğlan: Zekâ ve şans
Üvey anne: Zulüm
Yaşlı adam: Yardım etme ve iyilik düşüncesi
Köse: Kötülük
Üvey kız kardeş: Kıskançlık
Teyze: Kötülük

Şekil Özellikleri

- Efsanelere göre uzundur. Halk hikâyelerine göre kısadır.
- Masallar; **döşeme, serim, düğüm, çözüm** ve **dilek** bölümünden oluşur.

Masalın Bölümleri

DÖŞEME	GÖVDE	DİLEK
Kalıplaşmış, konuyla ilgisiz bölümle başlar. Amaç, **dinleyicinin ilgisini çekerek onu masala hazırlamak**tır.	Anlatılan olay, burada yer alır. SERİM DÜĞÜM ÇÖZÜM **Masal kahramanının başından geçenler** burada yer alır. Dinleyicinin merakı burada **serim**de oluşur, olay burada **düğüm**de anlatılır, düğüm burada **çözüm**de çözülür. İyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.	Masal sonunda anlatıcı iyi dileklerde bulunur.
"Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellal iken, pire/pireler berber/bakal iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken..." "Bir varmış, bir yokmuş. Oğlu anasına sormuş ki "Ana kaç kocaya vardın?"		"Gökten üç elma düştü, biri dinleyenin biri de cemaatin." "Yiyip, içip muratlarına ermişler." "Onlar erdi muradına biz çıkalım kerevetine."

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **DÖŞEME:** Dinleyiciler kalıplaşmış sözler ile masala hazırlanır. Dinleyicinin ilgisini çeken tekerlemeler vardır.
- **Başlangıç Formelleri / Giriş Formelleri / Girişteki Kalıplaşmış Sözler**

- *"Evvel zaman içinde, kalbur saman/zaman içinde, deve/develer tellal iken, pire/pireler berber/bakkal iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken..."*
- *"Bir varmış, bir yokmuş. Oğlu anasına sormuş ki "Ana kaç kocaya vardın?"*
- Masalların başında **"masal tekerlemesi", "yalanlama"** ya da **"uzun tekerleme"** denilen bölümler bulunur. Kimi zaman bunlar uzun olduğu için **"yalanlama masal"** olarak adlandırılan masallar da vardır.

SERİM: Kişiler tanıtılır. "Bir memleketin birinde yaşayan fakir bir oğlan varmış..." gibi masalın olay kısmına başlanır.

DÜĞÜM: Olaylar gelişir ve çatışma tam burada ortaya konur. İyiler ve kötüler artık belirginleşmiştir. Merak duygusu ön plandadır. Olaylar hızlanarak çözüme doğru ilerlenir.

ÇÖZÜM: Düğüm bölümünde ortaya konan çatışma, iyilerin kazanması ve kötülerin cezalandırılmasıyla son bulur.

DİLEK: Burada da bitiş formelleri kullanılır.

Bitiş Formelleri

- *"Gökten üç elma düştü, biri söyleyenin, biri dinleyenin biri de cemaatin."*
- "*Yiyip, içip muratlarına ermişler."*
- *"Onlar erdi muradına biz çıkalım kerevetine."*
- Masal içerisinde mâni, atasözü, deyim vs. bulunabilir.
- 3,7,40 gibi sayılar kullanılır.
- En çok işlenen masal tipi: **Keloğlan**'dır. Keloğlan'ın masaldaki rakibi Köse'dir.
  - **Masal anlatıcısı:** Masalların da destanlar gibi özel anlatıcıları vardır. Bu anlatıcılara *"masal anası, masalcı, hekveci, olcum"* gibi isimler verilir. Çoğunluğu kadınlardır.
- Genelde mensur metinlerdir. Çok az da olsa manzum olanlar vardır.

Masal Örneği:

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir padişah varmış. Bu padişahın da bir oğlu varmış. Bir gün padişahın veziri ve karısı ölmüş, çocukları yalnız kalmış. Bu çocuk padişahın oğluyla kardeş olmuş. Padişah bunların ikisini de büyütmüş ve onları hiç dışarıya çıkarmamış.

Padişahın oğlu Sefa Bey ve vezirin oğlu Cefa Bey bir gün gizlice çarşıya çıkmışlar. Bir hammalın yanında sandık görmüşler. Hammalın yanındaki tellâl:

"Alan pişman, almayan da pişman" diye bağırmış.

Vezirin oğlu Cefa bir yaş büyükmüş. Sefa'ya "Kardeşim bu sandığı alalım." demiş.

Sefa Bey:

"Almayalım ağabey." demiş.

Cefa Bey:

"Hayır bu sandığı alalım." deyince sandığı almışlar. Hammalla sandığı eve getirmişler. Babalarından habersiz bir odaya koymuşlar. İkisi beraber, saklı olarak sandığı açmışlar ve sandığın içinden iki tane kız resmi çıkmış.

Vezirin oğlu "Kardeşim biri benim, biri senin olsun." demiş.

Bu kızlar o kadar güzelmiş ki âşık olmuşlar. İki çocuk da günden güne sevgi ateşinden çökmeye başlamışlar. Padişah durumu merak edip hekim getirtmiş. Hekim çocukların sevda çektiğini söylemiş. Padişah durumu çocuklara sorunca çocuklar durumu anlatır. Padişah resimlere basınca "Bunlar Mısır padişahının ve vezirinin kızları. Fakat ben onların babalarıyla küsüm. Bu kızları almak güç." deyince Cefa Bey "Padişah babacığım, biz bir planla o kızları getiririz." demiş.

(Sefa Bey'le Cefa Bey Masalı)

/benimhocam

FABL

- Kahramanları çoğunlukla hayvanlardan seçilen, ders verme amacı güden, genellikle manzum / şiir şeklinde edebî türdür. Bir öğüt yer alır. Bu öğüt atasözü ya da özdeyiş yardımıyla verilir.
- Soyut kavramlar, somut olaylar yardımıyla anlatılır.
- Hayvanlar fablda kibir, cesaret, kıskançlık ve kurnazlık gibi unsurları temsil edecek şekilde yer alır.
- **Evrensel temalar işlenir:** Dostluk, dayanışma...
- Ders verme amacı vardır.

FABLIN BÖLÜMLERİ

Serim: Kişileştirilmiş hayvanların ve çevrenin tanıtımı yapılır.

Düğüm: Çatışmayla ilişkili olarak kısa ve sık diyaloglarla olay verilir.

Çözüm: Olay, beklenmedik bir şekilde sonuçlanır.

Öğüt: Ana düşünce öğüt niteliğinde verilir. Fablın sonundadır. Bazen doğrudan verilmez, okuyucunun sezmesi beklenir.

- "Teşhis, intak" gibi edebî sanatlara ve öyküleyici anlatıma çokça yer verilir.

XIII. yy. → Sâdi → Gülistan
XVII. yy. → La Fontaine

La Fontaine: Doğu kültürüne ait fablları Fransızcaya çevirmiştir. Ezop (Aisopos) ve Beydaba'nın eserlerinden faydalanmıştır.

Türk Edebiyatı

- Hint, Arap ve Fars edebiyatı etkisiyle yazılır.

  Mesnevi (Mevlâna)
  Mantıku't Tayr (Gülşehri) } Fabl özelliği gösteren bölümleri vardır.

- **Sadi - Gülistan:** Doğu'da ve Batı'da ilgi görmüştür.
- **Gülşehri - Mantıku't Tayr:** Türk edebiyatında fabl türünün ilk örneğidir. Attar'dan çeviridir.
- **Şeyhi - Harname:** Türk edebiyatında fabl türünün ikinci örneğidir.
- **Şinasi - Tercüme-i Manzume:** Fablın Batılı anlamındaki ilk örneğidir. La Fontaine'den çeviriler vardır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

4. Halk Hikâyesi

- Dede Korkut Hikâyelerinde ***boy boylamak, soy soylamak***.
- Köroğlu varyantlarında ***kol*** kavramı ile anlatılır.

ÖZELLİKLERİ

Şekil Özellikleri

- **Nazım - nesir** karışık yazılır.
  - **Manzum kısım:** Duyguları anlatmak için kullanılır. Anlatan kişi bu kısımlara müdahale edemez.
  - **Mensur kısım:** Olayları anlattığı ve tasvir yaptığı yerdir. Anlatıcı değişiklik (ekleme-çıkarma vs.) yapabilir.
- Halk hikâyesini anlatan hikâyeci **âşık**, anlatma esnasında bazen ayakta dolaşır bazen hoplar bazen çalar bazen söyler. Amacı hikâyedeki duyguyu vermektir. Bu yüzden halk hikâyesinin içinde ***müzik, şiir, efsane, bilmece, tekerleme, atasözü, deyim yani her türlü halk edebiyatı unsuru*** bulunabilir.
- **Kalıplaşmış ifadeler vardır:** *aldı sazı eline, bakalım ne dedi, deyüp kesti*
- Hikâyenin özellikle **giriş kısmında** anlatıcı tarafından ilave edilen fakat **konuyla alakası olmayan kısımlar** bulunabilir.
- Halk hikâyelerinin **dili** normalde **sade**dir.
- Halk hikâyeleri şekil özellikleri bakımından ikiye ayrılırlar:

  - **Türkülü Hikâyeler:** *Serküşte, Bozlak*
- Hikâyenin içinde "serküşte" ve "bozlak" gibi türküler serpiştirilmiştir. Ama bazı tasniflerde Doğu Anadolu'da yaygın olan **"serküşte"** ve Çukurova'da yaygın olan **"bozlak"** gibi hikâyeli türküler de halk hikâyesi içinde değerlendirilir.
  - **Türküsüz Hikâyeler**: *Kara Hikâye*
- Bunlar da **"şiirsiz kara hikâyeler"** adıyla anılır. Nesir hâlindedir.

Muhteva Özellikleri

- Halk hikâyelerinin konuları genellikle **aşktır**. (Ercişli Emrah, Arzu ile Kamber, Tahir ile Zühre)
  - **Kahramanlık konuları** da görülmektedir. (Köroğlu, Kaçak Nebi, vb.)
  - Bazen de **iki konu birlikte** işlenmiştir. (Kirmanşah, Yaralı Mahmut, Şah İsmail, Bey Böyrek)

İki çeşittir:
  - **Destan tipi** → Tarihî kişiliklerin kahramanlıkları
  - **Aşk temalı** → Halk arasında tanınmış kişilerin aşkları

  - Halk hikâyelerinde anlatılan bazı olaylar **tarihî gerçeklik taşır.**
  - *Köroğlu Hikâyesi'nde → Celâli ayaklanmaları*
  - *Ercişli Emrah ile Selvihan Hikâyesi'nde → Şah Abbas'ın Van Kalesi'ni kuşatması*
  - *Yaralı Mahmud Hikâyesi'nde → İstanbul padişahının Gence Seferi…*
- **Gerçek** olaylarla **olağanüstü** olaylarla zenginleştirilerek verilir: *Köroğlu'nun su üzerindeki üç köpüğü içmesi üzerine şairlik, kahramanlık ve ölümsüzlük özelliklerini kazanması, Kamber'in bedduası üzerine Arzu'nun gelin giderken bindiği bütün atların belinin kırılması, Kerem ile Aslı'nın yanarak kül olması.*

/benimhocam

- **Zürriyetsizlik** motifi vardır. Vezirin ve padişahın çocuğu olmaz. **Olağanüstü**lük olur, Hızır gelir. Hızır'ın verdiği **elma** yenilir. Padişah ve vezirin çocuğu olur. **Tek çocuk**ları olur. *Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Emrah ile Selvihan, vb. gibi.*
- Özel anlatıcıları vardır.
  - ***Masal anlatana*** *masal anası, masal ninesi;* ***destan anlatana*** *destancı, ırcı, yırcı;*
  - ***Halk hikâyesi anlatanlara*** *hekatçı, meddah, âşık* gibi adlar verilmektedir.
- Kahramanların en büyük yardımcıları**: Hızır ve at**
- **Dua ve beddualar genelde gerçekleşiyor:** Arzu'nun *'Allah'ım beni Kamber'e kavuştur da istersen kavuşturduğun anda canımı al!'* şeklindeki duası gerçekleşmiş ve iki âşık ölmüştür.
  - **MOTİFLER:** Çocuksuzluk, Engel, At, Hızır
  - **Mekân**, genelde gerçek mekândır: Herat, İsfahan…
- Halk hikâyelerinin şahıs kadrosu geniş değildir. *Asıl kahramanlar (Kerem, Aslı), yakın çevresi (anne, baba), padişah, yardımcı tip (Hızır), arabozucu (kocakarı)*
- Halk hikâyeleri genellikle **mutlu sonla** biter. Bununla beraber sonu çok kötü bitenler de vardır.
- **Yanıp kül olma:** *Kerem ile Aslı* (Bazı varyantlarda)
- **Mezarda gül bitmesi:** *Arzu ile Kamber, Ferhat ile Şirin, Tahir ile Zühre* (karaçalı)

ÖRNEK

Kamber artık Arzu'nun sevdasından dağlarda, köylerde gezer olur, gözü başka kimseleri görmez. Bir gün Arzu'nun ninesi cadı kadın bunların sevdasına engel olamayacağını anlayınca Arzu'ya der ki: "Arzu kızım, bugün Kamber'i yemeğe çağır ona bir yemek yedirelim ve sizin işinizi konuşalım." Aslında fikri Kamber'i zehirlemekmiş… Arzu sevinçle Kamber'e koşar ve der ki: "Kamber ağam, ninem seni bu akşam yemeğe çağırdı, nihayet gönlü seni sevdi. Bizim sevgimize saygı gösterdi." Eve gelir nine çeşitli yemekler hazırlar… Köyde bir tanıdıklarının çırağı olan Arap, Arzu'nun evine girer… Arzu bu Arap ile ninenin konuşmalarını duvarın ardından dinler. Arap çok şiddetli bir zehir getirmiştir. Yemeklere bu zehir atılacak ve o gece Kamber zehirlenip öldürülecek. Nine Arap'ı da kandırıyor… "Arzu'yu bu Kamber'den kurtaralım sana veririm." diyormuş. Akşam Kamber sevinçle Arzu'nun evine gelir ve bakar ki yemekler sofraya konmuş, envai çeşit hepsi türüm türüm, birbirinden güzel ama Arzu bir kenarda surat asmış duruyor.

Kamber aşk dili ile Arzu'ya bir nazım atar:

Arzum yasa batmışsın
Kaşını gözünü çatmışsın
Sofraya teklif olmuyor gelin Arzum
Sen sofraya yan bakmışsın.

Arzu Kamber'e dönerek:

Arzun yasa dünden battı
Kaşını gözünü çattı
Sofraya yan bakılmaz amma Kamber ağam
Domuz ninem agu kattı.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Halk Hikâyesi Kahramanlarının Âşık Olma Biçimleri

1. **Bade içme yoluyla âşık olma:** Bade içme âşıklık ve halk hikâyeciliğinin dışında şaman ve destancı olmada da görülmektedir.
   - Umay Günay bade içme motifini dört ana başlık altında değerlendirmiştir:

1. **Hazırlık safhası:** Âşığın bade içmeden önceki durumu
2. **Rüya:** Uyuma (çeşme, mezarlık) ve pir elinden bade içme
3. **Uyanış:** Baygınken saz sesiyle uyanması. İlhan Başgöz'ün dediği gibi ağzından köpükler saçması
4. **İlk deyiş:** Âşığın rüyada olanları şiirle ifade etmesi

Tüm Türk dünyasında 'bade içerek âşık olma' vardır. Ama bazı yerlerde 'bade içerek destancı, halk hikâyecisi' de olunur.

2. **Aynı evde büyüyen kahramanlar kardeş olmadıklarını öğrenince birbirlerine âşık olma motifi:** Hızır elma verir. Padişah ve vezirin çocukları aynı evde büyür. Kendilerini kardeş zannederler. Arabozucu, kardeş olmadıklarını söyleyince birbirlerine âşık olurlar: Arzu ile Kamber, Tahir ile Zühre
3. **İlk görüşte âşık olma:** Birbirlerini tanımayan âşık ile maşuk bir yerde (avda, bahçede) karşılaşınca âşık olurlar: Şah İsmail, Gülizar'a avda âşık olması
4. **Resim görerek âşık olma:** Dervişin ya da bezirganın gösterdiği resmi görünce resimdeki kıza âşık olur ve bayılır: Köroğlu kollarında görülür.

Türk edebiyatında ünlü bazı halk hikâyeleri:

– Âşık Garip	– Arzu ile Kamber
– Kerem ile Aslı	– Tahir ile Zühre
– Emrah ile Selvihan	– Köroğlu
– Elif ile Mahmut	– Garip ile Şahsenem
– Kirmanşah	– Asuman ile Zeycan

Tanınmış Anlatıcıları: Şeref Taşlıova, İsmail Azeri, Nuri Çırağı

CENKNAME

- Müslümanlarla Müslüman olmayanların savaşları ve bu savaşlarda Müslüman kahramanların olağanüstü yiğitlikleri olağanüstü ögelerle bezenerek anlatılır. "Destan tipi halk hikâyesi" olarak düşünülebilir.
- **Hz. Ali Cenknameleri** (Hayber Kalesi, Kan kalesi)
- **Hz. Hamza Cenknameleri**

/benimhocam

Örnekler:

Arzu ile Kamber Hikâyesi

- Ahmet adında birinin hep kız çocuğu olur ama suyun üstünde bir sandık görüp açınca içinden erkek çocuk çıkar ve adını Kamber koyar.
- Ahmet'in kızı Arzu ile Kamber kardeş gibi büyür, sonra kardeş olmadıklarını öğrenince aşk başlar.
- Kocakarı bunları ayırmak için çabalar.
- Kamber, Arzu'nun yanından ayrılır ve bir ağanın yanında çalışır. Ağanın oğlu vardır ve Arzu'yu görüp âşık olur.
- Kamber bunu öğrenince dayısı Araz Bey'in yanına gider. Araz Bey, Kamber'e kendi atı olan Düldül'ü verir.
- Kamber, Arzu'nun köyüne giderken kocakarı oyun oynar ve Arzu'nun öldüğünü söyler. Kamber bunun üzerine bayılır ve sonra dağa çıkar.
- Kamber, Arzu'nun ölmediğini öğrenir ve beddua eder. Bu beddua üzerine Arzu'nun tüm bindiği atların beli kırılır. Arzu, Kamber'in atına bindirilir. Ama Kamber'in bedduasıyla damat ölür.
- Kamber, Arzu'nun yanına gelir, yorgunum der yatar ve ölür. Arzu da Allah'a dua eder ölmek için. Arzu da ölür.
- Bunları ayıran kocakarı da öldürülür. Bir damla kanı da aralarına düşer.
- Her yıl Arzu ve Kamber'in mezarında gül biter. Tam birbirlerine kavuşacakları sırada kocakarının bir damla kanı karaçalı olup bu kavuşmaya engel teşkil eder.

Âşık Garip Hikâyesi

- Azerbaycan menşeili olduğu tahmin edilir.
- Tebrizli Hoca Mesut'un Resul adında oğlu Güllü Han adında kızı vardır. Resul, babası ölünce bütün malını yer bitirir. Şairlerin yanında çıraklık yapmaya karar verir.
- Bir gün Keloğlan saz çalmasını ister, o çalamayınca aşağılanır. Üzülür ve uyur. Rüyasında pir elinden bade içer ve Şah Senem'e âşık olur.
- Uyanınca Şah Senem'i bulmak için yola koyulur. Adını Âşık Garip olarak değiştirir. Tiflis'te ünlenir ve Senem'in babasının yanına geçer. Senem'i ister yalnız kırk kese akçe ister Senem'in babası. Âşık Garip para kazanmak için gurbete çıkar.
- Gurbette sevdiğine mektup yazar ve bezirgan Şah Veled ile gönderir. Şah Veled de Senem'e âşık olur. Şah Veled, mektubu okur ve durumu anlar. Garip'in kanlı gömleğini öldü diyerek Garip'in annesine verir. Annesi ağlamaktan kör olur.
- Âşık Garip, Senem'in Şah Veled'e verildiğini duyar ve Tiflis'e doğru yola çıkar. Yolda Hızır yardımcı olur. Hızır, Garip'e atının ayağından toprak alıp annesinin gözüne sürmesini söyler. Toprağı annesinin gözüne sürer ve annesi görmeye başlar.
- Senem'in düğününün 39. günü yetişir ve Senem ile evlenir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Kerem ile Aslı Hikâyesi

- Adil Şah, İsfahan'ın şahıdır; Keşiş haznedarıdır. Çocukları olmaz. Bir dervişin verdiği elmayı eşleriyle birlikte yerler. Şah'ın Ahmet Mirza adlı oğlu, keşişin de Kara Sultan adlı kızı olur. Beşik kerterler. Ama keşiş bozar çünkü kendisi Hristiyandır, Zengi'ye kaçar.
- Ahmet Mirza yolda uyur. Rüyasında bade içer ve Kara Sultan'ı görür. Uyanınca Zengi'ye gider. Kara Sultan ile görüşünce sohbet esnasında birbirlerine Kerem ve Aslı mahlaslarını verirler.
- Şah devreye girer ama keşiş yine kaçar.
- Kerem, keşişi takip eder. Yolda ceylanlar ile söyleşerek Erzurum'a, Van'a gider. Hızır bu zorlu yolculukta hep yardımcı olur.
- Sonunda Kayseri'de bulur. Diş çektirmek bahanesiyle Aslı'nın evine gider ve tüm dişlerini çektirir.
- Kayseri paşası, Kerem'in hak âşığı olduğuna inanınca sevgilileri evlendirmek ister ama keşiş kızına sihirli bir gelinlik diktirir. Gerdekte düğmeler açılmaz. Kerem 'ah' çeker ve yanar kül olur. Onun küllerini toplamak isterken Aslı da yanar kül olur.

Tahir ile Zühre Hikâyesi

- Padişah ve lalasının çocuğu olmaz. Dervişin verdiği elmayla padişahın Zühre adlı kızı, lalanın da Tahir adlı oğlu olur. Kendilerini kardeş zannederler. Sonra kardeş olmadıklarını öğrenirler. Birbirlerine âşık olurlar.
- Babası Zühre'yi Tahir'e vermeyi kabul eder ama annesi razı gelmez. Annesi büyü yaptırır, büyü tutar ve Zühre Tahir'den soğur.
- Tahir, Mardin'e sürülür. Tahir'in duasıyla Zühre göz açıp kapayıncaya kadar Mardin'e ulaşır.
- Ne yaptılarsa da iki âşık kavuşamazlar. Tahir, Arap Köle türlü oyunlarla hep padişaha haber verip bu kavuşmayı engeller. Allah'a canını alması için dua eder. Zühre de dua eder ve ölürler. Arap Köle de ölür.
- Tahir'in mezarında kırmızı bir gül, Zühre'nin mezarında da beyaz bir gül biter. Arap Köle'nin mezarında da karaçalı çıkar. Tam güller kavuşacağı sırada karaçalı araya girip kavuşmaya engel olur.

5. Fıkra

- **Gerçek olaylardan hareketle ders vermeyi amaçlar içinde mizah, yergi bulunur. Güldürürken düşündürür.**
- Fıkralar daha çok **nesir** şeklindedir. **Mizah** ve yeri geldikçe **alay** önemlidir.
- Kuruluş bakımından bir **tez** ile **antitezden** oluşur.

/benimhocam

TÜRK EDEBİYATINDA GEÇEN FIKRA TİPLERİNDEN BAZILARI

İncili Çavuş:

- Fıkralarında saray ve çevresini alaya alır, aksaklıkları ortaya koyar. Padişahın sohbet arkadaşıdır. Zamanının çoğu sarayda geçtiği için sarayı iyi tanır.
- İncili Çavuş'un fıkralarında, Osmanlı Devleti'nin sosyal yapısını, devlet yönetimini, diplomasisini, özellikle saray ve çevresini, dönemin ahlaki görüntüsünü, dinî inançlarını ve eğitimini bulabiliriz.

İncili Çavuş Fıkrası

Çubuğun Ateşi

Bir gün İncili Çavuş çubuğunu yakarken yanında bulunan bir hoca ona şaka yollu takılmış:

"Firuz Ağa! Cennette ateş yok. Orada bu çubuğu ne ile yakacaksın?"

İncili gülümseyerek ona şu cevabı vermiş:

"Ateş yok mu? Orada sizler için pişirilen kebabın ateşiyle de mi yakmama izin verilmez?"

Bekri Mustafa:

- IV. Murat Dönemi'nde İstanbul'da yaşadığını fıkralarından çıkarabiliriz.
- Fıkralarında içki ve ayyaşlık çok geçer. Fıkralarında agoplar, meyhaneciler vardır. Ama Bekri Mustafa'yı ayyaş olarak düşünmememiz gerekir.
- Bekri Mustafa, IV. Murat'ın içki ve tütün yasağına karşı bir tepki olarak ortaya çıkmış bir tiptir. Fıkralarında içkiye düşkün biridir ama hiç ceza almamıştır. Hazırcevapları ile kurtulmuştur.
- Bekri Mustafa **sertliğe karşı hoşgörüyü savunur.**

Bekri Mustafa Fıkrası

Aman Kepaze Oldum

Bekri Mustafa bir gün sokağa çıkıp meyhaneye girmeye üşenerek rakısını evde içti. Kafası dumanlanınca "Bu az geldi. Agop'un meyhanesine gidip bir iki tek atmaktan başka çare yok!" diyerek sarhoşlukla annesinin hotozunu, feracesini giydi ve öylece meyhaneye gitti.

Bunu gören Agop, hemen bir ayna çıkararak yüzünü ve kılığını gösterdi. Bekri Mustafa hiç istifini bozmadan feracenin eteğiyle yüzünü kapayıp oradakilere:

"Aaa! Ayol kepaze oldum vallahi. Bu kıyafetle sokağa çıkmışım. Kocam bu hâlde beni görürse ne söyler?" dedi sonra da savuşup çıktı, gitti.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Bektaşi:** Bir kişinin etrafında oluşmuş bir tip değildir. Bir topluluğu temsil eder. **Hoşgörü** ağırlıklı fıkraları vardır. **Güldürürken öğretir**. Allah'ı korkulacak bir varlık olarak değil bağışlayıcı olarak görür.

NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Sivrihisar'da doğduğu Akşehir'de öldüğü tahmin edilir. Ulusal bir fıkra tipi olmuştur.

Bugün Nasreddin Hoca'ya atfedilen fıkraların bazıları ona ait değildir.

Şu motiflerin olduğu fıkralar Nasreddin Hoca'ya ait değildir:

- Zengin, varlıklı bir hoca
- Çapkın, içki düşkünü, sarhoş hoca
- İki yüzlülük konulu fıkralar
- Mutasavvıf bir hoca
- Uzun fıkralar

UYARI

Nasreddin Hoca fıkralarını Orhan Veli Kanık 'Nasreddin Hoca Hikâyeleri' olarak şiir şeklinde sunmuştur.

Nasreddin Hoca Fıkrası

Nasreddin Hoca, Timur ile arabaya binmiş, hamama doğru gidiyorlarmış. Timur; yol boyu karşılaştıkları kadınların, kızların nasıl olduklarını Hoca'ya soruyormuş. Hoca da:

"Çok güzel."

"Şunda iş yok." gibi sözlerle görüşünü belirtiyormuş.

Hamama girince içeride Timur, Hoca'ya sormuş:

"Hoca, güzellerden iyi anlıyorsun. Herkese hakkını verdin. Şimdi söyle benim değerim nedir?" demiş.

Hoca:

"Elli akçe." demiş.

Timur kızmış:

"Ne diyorsun be adam? Elli akçeden fazla şu peştemalin değeri eder." demiş.

Hoca:

"Ben de zaten onun değerini söyledim." demiş.

/benimhocam

6. Atasözü

- İlk yazılı örnekleri **Orhun Yazıtları'nda** karşımıza çıkar. Uygur Dönemi metinlerinde ve DLT'de de vardır.
- 14. yüzyıl Kıpçak metinlerinde *'sab/sav'* adıyla karşımıza çıkar.
- Daha sonra: *atalarsözü*
- Osmanlı Dönemi'nde: *mesel, emsal, durub-ı emsal*
- Türkiye sahasında: *atasözü, atalar sözü, mesel*

Manzum atasözlerinin özellikleri:

- **Kalıplaşmış ve klişe sözlerdir**. İçindeki kelimeler değiştirilemez, cümle kurgusu bozulamaz.
- **Kısa ve özlüdür**. Az söz ile çok şey anlatılır.
- **Geçmiş zaman, emir kipi kullanılır**. Bazen de fiiller atılmıştır.
  - *Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış.*
  - *Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın.*
  - *Evvel taam, sonra kelam…*
- Çoğunlukla manzum olmaları ezberlemeyi kolaylaştırır: *Yaş yetmiş / iş bitmiş*
- Dede Korkut Hikâyelerinin mukaddime bölümünde bazı atasözleri vardır:
  - Allah Allah dimeyince işler onmaz, kadir tanrı virmeyince er bayımaz.
  - Ezelden yazılmasa kul başına kaza gelmez, Ecel va'de irmeyinçe kimse ölmez.
  - Ölen adam dirilmez, çıhan can girü gelmez.
  - Tekebbürlük eyleyini Tanrı sevmez.
  - Kız anadan görmeyince öğüt almaz, oğul atadan görmeyinçe sufra çekmez.
  - Kara eşek başına uyan ursan katır olmaz, karavaşa ton geyürsen kadın olmaz.

Önemli Eserler:

Atasözlerlerine benzer sözlerin toplandığı ilk eser:

- ***Atalar Sözü Destanı*** *(Levni)*
- ***Pendname*** *(Güvahi)*

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

7. Alkışlar ve Kargışlar

- Türk edebiyatında en güzel örneklerini Dede Korkut Kitabı'nda gördüğümüz "alkışlar/dualar" ve "kargışlar/beddualar" **Türk sözlü edebiyatının en yaygın ama en az incelenen örneklerindendir.**
- Dede Korkut Kitabı'nda ***"yöm/yom vireyin hanum"*** kelimesi alkış/dua bölümlerinde başlangıç sözcüğü olarak kullanılmaktadır.
- *"Yöm vireyin hanum: Yirlü kara taglarun yıkılmasun. Kölgelüçe kaba ağacun kesilmesün. Kamın akan görklü suyun kurımasun, kanatların uçları kırılmasun, çapar iken ağ boz atun büdrimesün...*

Akar senün suların Kazılıg Tagı
Akar iken akmaz olsun
Biter senün otlarun Kazılıg Tagı
Biter iken bitmez olsun
Kaçar senün geyiklerün Kazılıg Tagı
Kaçar iken kaçmaz olsun taşa dönsün

8. Deyimler

- Şükrü Elçin '*asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözler*' şeklinde tanımlar.

Özellikleri

- **Atasözleri gibi kalıplaşmış sözlerdir**, çoğu mastar hâlindedir: *göz koy-*
- **Bir kelimeyi çıkarıp yerine başka bir kelime konmaz**: *Tanrı misafiri → Allah misafiri*
- **Cümle hâlinde deyimler** de vardır: *Kel başa şimşir tarak*
- **Ezberlemeyi kolaylaştırmak için kafiyeli deyimler** de vardır: *Akdeniz'e kaptan, Mısır'a sultan*
- **Hikâyelerden, fıkralardan da türeyebilir**: *İpe un sermek*
- Atasözleri ders vermek, öğüt vermek içindir. Atasözleri kural niteliğinde sözlerdir.
- **Deyimler öğüt vermez. Deyimler ilgi çekici ve hoş bir anlatım olanağı sağlar.**

9. Tekerlemeler

- Ses benzerliğinden, kafiyelerden faydalanılarak oluşturulan secili, kafiyeli türlerdir.

Özellikleri:

- Sözlü edebiyat ürünüdür.
- Konusu yoktur, anlam aranmaz.
- Masal, karagöz, orta oyunu gibi türler içinde de kullanılabilir.

/benimhocam

Tekerleme Çeşitleri

a. **Masal Tekerlemeleri:** Masal başında, masal devam ederken bağlama görevinde ve masal sonunda kullanılan kalıplaşmış sözler (formel) dir.

- *Dünya yeni kurulduğunda, ben on beş yaşında bir delikanlı idim. Kazmanın keskin tarafıyla baş tıraş ettiğim, iki atla bir anahtar deliğinden geçtiğim zamanlardı.*
- *O yalan bu yalan/ Fili yuttu bir yılan/ Karıncaya vurduk semer/ Bu da mı yalan?/ Az gittik uz gittik/ Altı ay bir güz gittik/ Bir de dönüp baktık ki/ Bir arpa boyu yol gittik.*

b. **Oyun Tekerlemeleri (Sayışmacalar):** Herhangi bir tür içinde kullanılmaz. Sadece çocukların oyununda kullanılır. Geleneksel yapıda çocuklar tarafından türetilmiştir.

- *O piti piti/ Karamela sepeti/ Terazi lastik / Jimnastik/ Biz size geldik bitlendik/Hamama gittik temizlendik.*
- *Komşu komşu! / Huu! / Oğlun geldi mi? / Geldi / Ne getirdi? / İncik boncuk / Kime kime? / Sana bana / Başka kime? / Kara kediye / kara kedi nerede? / Ağaca çıktı / Ağaç nerede? / Balta kesti / Balta nerede? / Suya düştü / Su nerede? / İnek içti / İnek nerede? / Dağa kaçtı / Dağ nerede? / Yandı, bitti kül oldu.*

c. **Tören Tekerlemeleri:** Çoğunluğu çocukların gerçekleştirdiği törenlerde söylenir.

- *Teknede hamur/ Bahçede çamur/ Ver Allahım ver/ Sicim gibi yağmur.*

d. **Âşıkların Söylediği Tekerleme Şiirler:** Âşıklar, tekerleme adında uzun ve eğlenceli şiirler söylerler. Bazen anlatımlarında bazen de bağımsız olur.

- *Çıktım bâdem dalına*
  Anda yedim üzümü
  Ol dem ki üzüm yedim
  Ma'nî buldum sözümü
  (Âşık Paşazade)

e. **Karagöz-Hacivat Tekerlemeleri:** Karagöz oyununda da orta oyununda da gerek duyulduğu yerde seyirciyle bağı daha iyi kurabilmek için tekerlemeler söylenir.

- *Seni gidi eskici yalağından su içip iki renge girmiş sahtiyan-ı atik suratlı kerata. Ulan ne alıp veremiyorsun, iki tarafının derileri patlamış bekçi davulu kıyafetli kerata. Kapının önüne gelip "Hani bana pancar! Hani bana pancar!" Hay pancarların paralansın... Akşamdan beri vır vır, zır zır! Ama kaçıyor kerata. Canım, şöyle köşe penceresine lengerendaz oldum da kemanımı elime aldım, nota talimi ezberliyordum. Hicaz peşrevini falan çıkarttım da İsfahan peşrevinin yaprağı geçti elime. Tamamdır, İsfahan peşrevini çıkartayım derken, ıspanakçı Eşref'in gözünü çıkartmaz mıyım?*

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

f. Yanıltmacalar (Bağımsız Söz Cambazlığı Tekerlemeleri): Başka bir türle ilişkisiz, telaffuza dayalı, diksiyon eğitiminde kullanılan bağımsız bir türdür.

- *Al şu takatukaları, takatukacıya götür. Takatukacı takatukaları takatukalamazsa takatukaları takatukalatmadan getir.*
- *Emişle memiş mahkemeye gitmiş, mahkemeleşmişler mi, mahkemeleşmemişler mi?*
- *Siz bizim Çekoslavakyalılaştırdıklarımızdan mısınız yoksa Çekoslavakyalılaştıramadıklarımızdan mısınız?*
- *Hakkı Hakkı'nın hakkını yemiş. Hakkı Hakkı'dan hakkını istemiş. Hakkı Hakkı'ya hakkını vermeyince Hakkı da Hakkı'nın hakkından gelmiş.*

10. Bilmeceler

- Çok eski zamanlarda oluşmuş, kalıplaşmış ve kulaktan kulağa sözlü edebiyatla günümüze gelmiştir.
- Hoşça vakit geçirmek için oluşturulan söz ve zekâ oyunlarıdır.
- Evrensel yapı gösterirler.
- Her kültürde vardır.
  - *Bir arkadaşım var gece gündüz resim çeker. (Ayna)*
  - *Havada uçar, kanadı yok. (Bulut)*
  - *Kuru kafa*
    Attım rafa (Ceviz)
  - *Ağzı var*
    Dili yok
    Canı var
    Kanı yok (Ağaç)

11. Halk Tiyatrosu

Geleneksel Türk Tiyatrosu

- Orta oyunu
- Karagöz
- Meddah
- Kukla
- Köy seyirlik oyunları

Geleneksel Türk Tiyatrosu	Modern Türk Tiyatrosu
• Orta oyunu	• Dram
• Meddah	• Trajedi
• Karagöz (Gölge oyunu)	• Komedi
• Kukla	↓
• Köy seyirlik oyunu	Yazılı metin ✓
↓	Dekor ✓
~~Yazılı metin~~	~~Doğaçlama~~
Doğaçlama ✓	Ön çalışma ✓
~~Dekor~~	
~~Ön çalışma~~	

/benimhocam

Geleneksel Türk Tiyatrosunun Genel Özellikleri

- **Yazılı bir metni yoktur**. Önceden ezber yapılmaz. Doğaçlamadır.
- **Temel ögesi güldürüdür.** Güldürürken düşündürür.
- **Dekor** çok önemli değildir.
- **'Taklit'**e çok değer verilir.
- Söz ya da metinden ziyade **"gösteri"**ye dayanır.

a. Orta Oyunu

- Dört bir yanı seyircilerle çevrilmiş bir meydanda belli bir konunun çerçevesine uyularak fakat herhangi yazılı metne bağlı kalınmadan, canlı oyuncularla oynanan doğmaca (irticali, tuluatlı) bir oyundur. Bu oyun belli bir vakanın çevresinde örülmüş çalgı, raks, şarkı ve konuşmalardan birleşiktir. (Cevdet Kudret)
- **Sergilenmesinde birden çok oyuncu** yer alır.
- Şehirlerde gelişen bir türdür.
- **Eğlendiriciliği:** *taklit, mimik, irtical (doğaçlama)*
- Karagöz ve Hacivat'ın **perdedeki bir gölge olmaktan çıkarak,** Pişekâr ve Kavuklu ile meydana inmiş şeklidir.
- **"Taklit Oyunu"** da denilen bu oyunun bir diğer adı ise **"Zuhuri"**dir. Ayrıca **"Meydan Oyunu"**, **"Kol Oyunu"** olarak da adlandırılmıştır.
- Oyuncuların meydana getirdikleri topluluklara **'kol'** adı verilir. Bazılarının asıl mesleği esnaflıktır ek iş olarak çıkarlar, bazıları da geçimini bu işten sağlar.
- Her orta oyununun bir '**kolbaşı**'sı vardır. Kavuklu ya da Pişekâr rolüne çıkan kişidir.
- Pişekâr ve Kavuklu rolleri **daima Türkler** tarafından oynanırdı.
- **'Usta-çırak'** ilişkisiyle yetişirler. Orta oyuncusu olmak isteyen gidip kollarda eğitim alır ve kolbaşından ***'pazat'*** adı verilen diplomayı alırsa oyuncu olma hakkı kazanır.

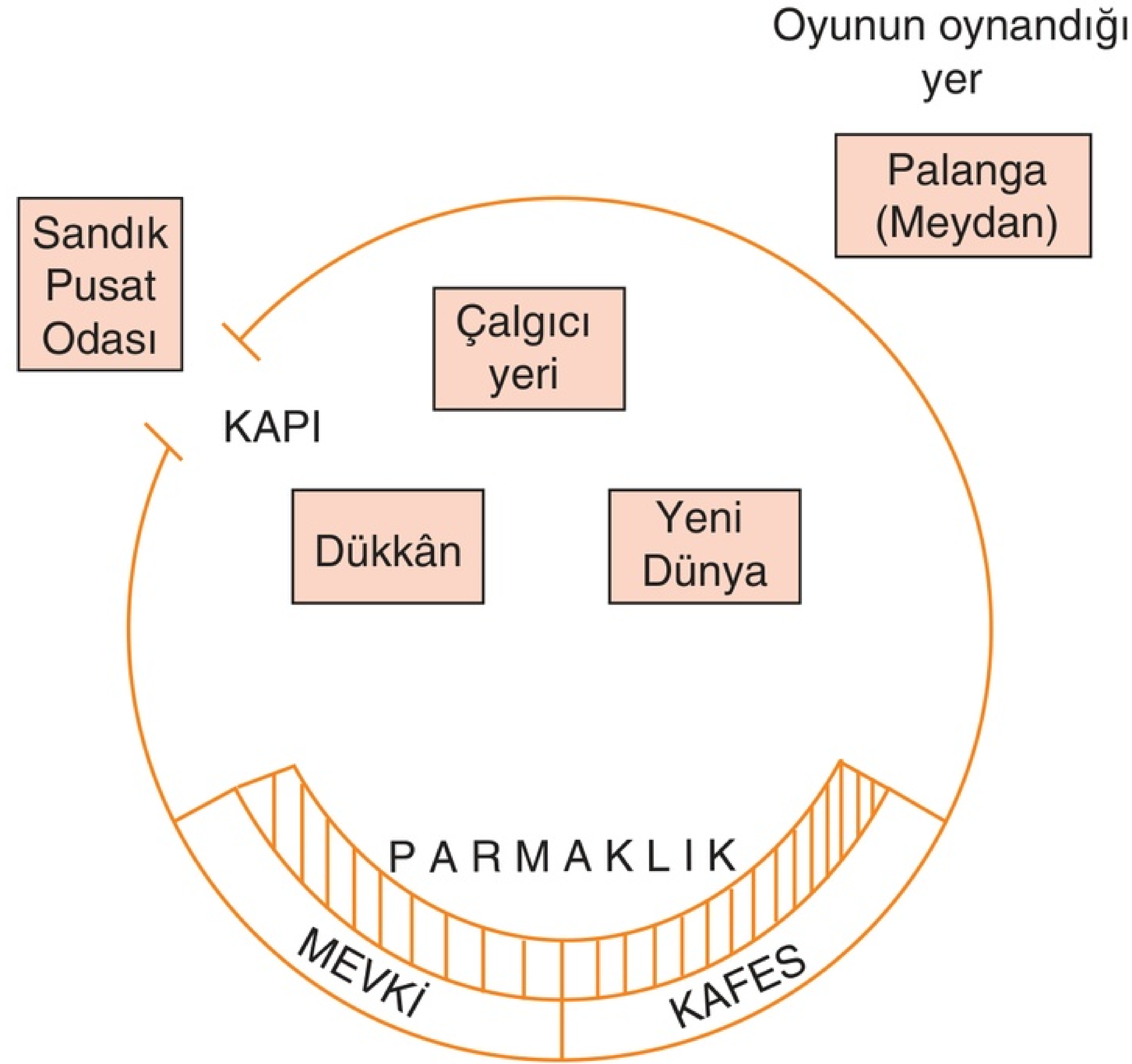
ORTA OYUNU MEYDANI

- **Sandık Odası veya Pusat Odası:** Oyuncuların giysilerinin bulunduğu çadır ya da perde ile kapatılmış bölümdür. Oyuncular burada giyinip kuşanırlar.
- **Kapı:** Oyuncuların meydana girip çıktığı yer.
- **Çalgıcının yeri:** Oyunlarda genellikle çiftenara ve zurna gibi müzik aletlerini çalan sanatçıların oturdukları yer.
- **Dükkân:** Bir arşın yüksekliğinde (68 cm), iki kanatlı kafes, bir paravan, burası hemen hemen her oyunda Kavuklu'nun iş yeridir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Meydan:** Oyunun oynandığı yer. Otuz arşın uzunluğunda yirmi arşın genişliğindedir.
- **Yeni Dünya:** Çoğu zaman ev kimi zaman hamam olarak kullanılan paravandır. 1-2 sandalye de vardır.
- **Mevki:** Erkek seyircilerin oturduğu bölüm.
- **Kafes:** Kadın seyircilerin oturduğu bölüm.
- **Parmaklık:** Kazıklara çekilen iplerle yapılan seyirci kısmı ile oyun meydanını birbirinden ayıran bölüm.

Oyunun Bölümleri

✓ **Giriş (Prolog):** Zurnacının çaldığı Pişekâr havası eşliğinde Pişekâr'ın elinde **paştav** (tahta maşa) vardır ama ciddi bir havada meydana çıkar. Seyircileri selamlar ve zurnacıyla konuşarak oyunu başlatır.

✓ **Muhavere:** Zurnacının Kavuklu havasını çalması ile Kavuklu ve Kavuklu arkası (sürekli olarak Kavuklu'nun arkasında yer alan kişi) meydana gelirler.

Azbar ve tekerleme adı verilen iki alt bölümden oluşur:

Azbar: Kavuklu ile Kavuklu arkası arasında çekişmeli konuşmalar başlar ve bir süre sonra Kavuklu ile Pişekâr tanıdık çıkarlar.

Bu alt bölümde oyuncular tanıtılmış olur.

Tekerleme: Kavuklu olağanüstü bir olayı başından geçmiş gibi anlatır. En sonunda bu anlatılanın rüya olduğu anlaşılır.

✓ Muhavere bölümünde Kavuklu ile Pişekâr birbirleriyle söz ustalığı bakımından yarışırlar. Bu nedenle orta oyununa **meydan-ı sühan** (söz meydanı) adı verilir.

✓ **Fasıl:** Asıl konunun anlatıldığı bölümdür. Oyunlar fasıl bölümünde işlenen konuya göre adlandırılırlar. Konuların çoğu Karagöz oyunundan esinlenmedir.

Büyücü, Eskici Abdi vs.

Bu bölümde oyuna kendine has kılık kıyafeti ve yöresel ağızla konuşan tipler dâhil olur. (Çelebi, Zenne, Hırbo, Denyo, Kayserili, Rumelili)

Pişekâr, Kavuklu'ya yardım ederek ona dükkân ve ev tutar vs.

✓ **Bitiş:** Oyunun bittiğinin haber verildiği bölümdür. Pişekâr bu bölümde seyircilerden özür diler ve sonraki oyununun oynanacağı yeri ve oyunun adını söyler daha sonra zurna bitiş havası çalar.

Orta Oyununda Tipler

✓ **Pişekâr:** Karagöz'deki "Hacivat" karakterinin karşılığıdır. Orta oyununun bir anlamda **yönetmenidir** ve **"oyun başı"** olarak adlandırılır.

Oyunu başlatır. Pişekâr havasıyla meydana girer, zurnacıyla konuşup oyunu başlatır.

Oyunu bitirir. Bir sonraki oyunun yerini, adını söyler.

İşsiz Kavuklu'ya iş bulur, ev kiralar.

Oyunda baştan sona yöneticilik görevi hissedilir.

Tek aksesuarı pastav (tahta maşa /şakşak) oyunun sembolüdür. Seyircinin dikkatini çeker, zurnacıya çal komutu verir.

Pişekâr'ın görevi zordur. Oyunun iskeleti belli olsa dahi doğaçlamadır. Oyunu her şeyiyle Pişekâr yönetir.

✓ **Kavuklu:** Karagöz'ün karşılığıdır. Oyunun **"baş komiği"**dir. Bilip bilmezliğe gelerek oyunun kahramanlarını kandırır. Düşecek gibi yapar ve toparlanır. Amacı güldürmektir.

Pişekâr'ın aydın kimliğine karşılık Kavuklu halktan biridir.

✓ **Çelebi:** Mal, mülk sahibi, mirasyedi, züppe, zampara bir kişiyi temsil eder. Oyunlarda genel olarak "Rezakizâde, Kınnabzâde, Fağfurizâde" diye geçer. Çelebi tipi; mirasyediliği, züppeliği ve çapkınlığı ile uçarı bir zamane tipi olarak yaşadığı devrin gençliğinden bir zümrenin temsilcisidir.

✓ **Zenne:** Orta oyunlarında zennenin hem oyunun başkarakterleri olan Pişekâr ve Kavuklu ile ilişkileri vardır. Hem de oyunun diğer kişileriyle. (Çelebi, Sarhoş, Kayserili vb.) Bu ilişkiler genelde ya Pişekâr ya da Kavuklu'nun kızı, karısı veya tanıdığı ya da diğerlerinin sevda ya da alacak verecek ilişkileri biçiminde şekillenir.

Zenneler oyunun başlangıcında, genellikle Pişekâr - Kavuklu muhaveresinden hemen sonra oyun yerine gelirler. Yanlarında sürekli bir Arap Bacı (Kayarto), bazen bir yaşlı anne bulunur. Bazen de zenneler Kavuklu'dan önce meydana gelirler.

✓ **Arnavut:** Orta oyununun asıl tiplerinden biridir. Hemen her oyunda adı "Bayram Ağa" olarak geçer. Genelde celep bazen de bahçıvan olur. Kendisine iyi davranıldığı zaman uysaldır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Öfkelendiği zaman ise hemen silaha sarılır. Çok olağan bir şeyden bahseder gibi karşısındakine kendisini öldüreceğini söyler. Öfkeli olmadığı zamanlar, dilinin döndüğü kadar nezaketle konuşmaya gayret gösterir. Cahil fakat dürüsttür. Arnavut, orta oyununun en sempatik kişilerindendir.

✓ **Yahudi (Cud):** Elinde Tevrat ile gezer. Genelde eskici, kuyumcu veya sarraf olur. Çoğunlukla "Azarya Efendi" diye isimlendirilir. Cimridir ve oyun süresince Kavuklu ile tartışır.

✓ **Rumelili:** Muhacir de denir. Rumeli türküsü söyleyerek sahneye çıkar. Daima pehlivan ve nadiren de arabacı olur. Pehlivanlığı ile övünür. Buna rağmen ne zaman güreşecek olsa yenilir.

✓ **Kayserili:** Daima bir tüccardır. Yağcı, yumurtacı, pastırmacı, bakkal olur. Sahneye türkü söyleyip tahta kaşıklarla oynayarak çıkar. Bazen oyuna Kavukluyu da ortak etmek ister. Kurnazlığı, beceriksizliğinin yanı sıra küstahtır. Etrafına karşı kibar olmak için hiçbir çaba göstermez, aksine en küçük bir olaydan hiddetlenip ağzına geleni söyler.

✓ **Cüce/Kambur:** Oyunun başında Kavuklu'nun hemen arkasında sahneye girer. Genellikle Kavuklu gibi fakat onu gülünçleştirecek biçimde giyinir. Sırtında bir zembil, elinde bir fener vardır. Çoklukla Kavuklu'nun oğlu, "emeksiz" denen evlatlığı ya da komşusunun çocuğudur. Sadece dış görünüşü itibarıyla sakat değil, aynı zamanda ilerlemiş yaşına rağmen çocuk kalmış, zekâ olarak noksan bir tip olarak belirtilir. Bazen de bu eksikliğin arkasına gizlenerek, ancak akıllı bir adamın yapabileceği incelikte nükte ve hazırcevaplıklarla Kavuklu'yu öfkelendirir.

✓ **Anadolulu (Hırbo):** Kastamonulu, Kayserili, Bolulu gibi Orta Anadolu tiplerini temsil eder. Saf bir Orta Anadolu köylüsünü taklit eder ve en çok bu yönüyle Kayserili tipinden ayrılır. Bu karakterin kaba, köylü yanı ön plana çıkarılır. Belirli bir iş, bir meslekle görevlendirilmemiştir. Hemen her oyunda başka bir işle uğraşmaktadır.

✓ **Denyo (Abdal):** Mahallenin abdalıdır. Ne yapsa ne derse desin hoşgörüyle karşılanır. Küfürbaz olduğu için Kavuklu'yu çileden çıkarır. Fakat her seferinde kaçarak ya da Pişekâr tarafından korunarak kurtulur.

✓ **Acem:** Acem genellikle tüccardır. Sadece alıp sattığı nesneler değişir. Farsça şiirler okuyarak sahneye gelir. Oyunun tamamında Acem yöresinin şiirlerini överek konuşur, şiirden çok hoşlandığı bellidir. Her şeyi abartarak konuşur. Tipinin rağbet görmesindeki en önemli unsur da mübalağa konusundaki mizahi yanıdır.

✓ **Sarhoş (Matiz):** Nara atarak girdiği oyunda, kabadayılığının derecesini belirtmek için kesip biçtiği insanlardan, yakıp yıktığı mahallelerden, babasını bile doğradığından dem vurup övünür ve oyundakileri ölümle tehdit edip korkudan hareketsiz bir hâle getirir. Oyunda kabahatli bulduğu bütün oyuncuları affeder; ama Kavuklu'yu bir türlü bağışlamaz, her fırsatta başını uçurmaya çalışır. Matiz ayakta duramayacak kadar sarhoştur.

/benimhocam

Çelebi, Tuzsuz, Sarhoş/Matiz, Sarhoş, Külhanbeyi, Efe, Cüce, **Denyo, Kürt, Laz, Tatar, Arap, Arnavut, Boşnak, Kayserili, Laz, Tatar, Bobstil, Simitçi…**

b. Karagöz (Gölge Oyunu)

✓ Gölge oyununun; Çin, Japonya, Hindistan ve Endonezya gibi Uzak Doğu ülkelerinde ortaya çıktığı, 13. yy.da Araplara oradan da Batı'ya yayıldığı tahmin edilir. Bu oyunu öğrenen her millet kendi karakterlerini oluşturmuştur.

Karagöz ve Hacivat kimdir?

✓ Ulucami'nin yapımında çalışan demirci ustası Kambur Bali Çelebi (Karagöz) ile duvarcı ustası Halil Hacı İvaz (Hacivat) ana kahramanlarındandır. Nükteli konuşmalardan dolayı dikkati dağılan işçilerin çalışması yavaşlar ve padişah bu ikisinin kellesini alır, sonra da pişman olur.

Padişahın musahihi **Şeyh Küşteri,** padişahı teselli etmek için oyunun ilk icrasını gerçekleştirir. Beyaz sarığını çıkarıp gerer, arkasına da mum yakar. Çarıklarıyla taklit şeklinde padişahı güldürür.

Günümüzde de Karagöz perdesinin adı bu yüzden **Şeyh Küşteri Meydanı**dır. Karagözcülüğün piridir.

16. yy.da Mısır'ı fetheden Yavuz Sultan Selim, Mısırlı gölge oyuncularını İstanbul'a getirerek sahneye çıkmalarını sağlamıştır. 17. yy.da kesin şeklini alır.

✓ Karagöz oyunu en çok **Ramazan gecelerinde** sahnelenir. Her Karagözcü'nün her gece sahneleyeceği 1 oyunu olması istenir yani toplam 28 oyun bilmesi gerekir. Ramazan'ın ilk gecesi **'Mandıra'** oyunu, son gecesi de **'Meyhane'** oyunu oynanır.

Karagözcülerin dağarcığında yer alan oyunlar:

- **Eski oyunlar:** Abdal Bekçi, Bahçe, Ağalık, Kanlı Kavak, Hamam, Kanlı Nigar…
- **Yeni oyunlar:** Aşçılık, Bakkal, Eczane…

✓ **Karagöz oyununun altı kişilik bir ekibi vardır:**

- **Hayalî, Hayalbaz**: Karagöz ustası
- **Sandıkâr:** Karagöz ustasının çırağı
- **Çırak:** Fasılda oynatılacak tasvirleri seçip sıralayan kişi
- **Yardak:** Oyun oynanırken şarkı-türkü okuyan kişi
- **Dayrezen:** Tef çalan yardımcı
- **Hamal:** Tasvirlerin ve perdenin korunduğu sandığı taşıyan kişi

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Kullanılan Malzeme:

- **Tasvir:** Karagöz oyununda kullanılan kuklalardır.
    - Manda, sığır ve deve derisinden ya da saydam Ali kurna kâğıdından yapılır.
    - 'Nevrekan' adı verilen sivri uçlu bıçakla kesilir ve boyanır.
    - 60 cm'lik gürgenden yapılan değneklere takılır.

Karagöz Oyununun Tipleri:

Birincil Tipler:

- *Karagöz*
- *Hacivat*

İkincil Tipler:

- *Karagöz'ün eşi, Hacivat'ın kızı*
- *Zenne*
- *Çelebi, Tiryaki, Bebe Ruhi: İstanbul ağzıyla konuşurlar.*
- *Laz, Kastamonulu, Kayserili: Anadolulu tipler*
- *Rumelili, Arnavut, Arap*
- *Kekeme, Hımhım, Kötürüm, Esrarkeş: Marazi tipler*
- *Köçek, Çengi, Kantocu, Canbaz, Curcunabaz: Eğlendirici tipler*

✓ **Çelebi:** Kimi oyunlarda malı mülkü olan zengin bir adam ya da mirasyedi bir tiptir. Kimi oyunlarda kadınların sırtından geçinen keyif düşkünü bir zamparadır. Çoklukla adı "Hoppa Bey" diye geçer.

✓ **Zenne:** Karagöz oyunundaki bütün kadınlara genellikle "zenne" derler.

✓ **Tiryaki:** Afyon içip pineklemekle ömür geçiren, konuşmaların en can alıcı noktasında başı öne düşüp uyuklamaya başlayan bir tiptir.

✓ **Bebe Ruhi:** Genellikle oyunlarda "altı kolaç" lakabıyla tanınır. Ağzı kalabalık, yaygaracı, tafra satıcı mahalle aptalıdır.

✓ **Tuzsuz Deli Bekir:** (Zeybek, Efe, Sarhoş, Külhanbeyi) Bir elinde kama bir elinde şarap kabıyla perdeye gelip nara atan, korkutan bir tiptir. Oyunun sarpa sardığı bir noktada ortaya çıkıp sorunu çözer.

✓ **Mahalle Yerlileri:** Karagöz, Çelebi, Zenne, Tiryaki, Bebe Ruhi, Sarhoş, Külhanbeyi

Yardımcı Tipler: Türk, Kurt, Yahudi, Ermeni, Frenk, Arap, Rum

/benimhocam

KARAGÖZ OYUNUNUN BÖLÜMLERİ

- İlk önce müzikle boş perdede "**göstermelik**" adı verilen ve çoğu kez oyunun konusu ile ilgisi olmayan bir görüntü sergilenir.
- **Göstermelik**: *Saksıda çiçek, hayat ağacı, Zümrüdüanka vs.* oyuna izleyiciyi hazırlar.
- Göstermelik **"Nareke"** adı verilen bir kamış düdüğün cırtlak sesiyle ortadan kaldırılır.
- 'Göstermelik' ve 'narake' oyun başlıyor hazırlan demektir.

1. GİRİŞ (MUKADDİME)

- Daha sonra tefin nağmesiyle birlikte Hacivat sahneye gelir ve bir **"semai"** okur. Semai bitince **"off.. hay Hakk"** diyerek, **perde gazeli**ne geçer.
- Perde gazelinde dünyanın geçiciliği, Allah'a övgü vardır.
- Hacivat perde gazelinden sonra secili bir anlatımla yakarır, ardından da bir beyit okur. Beyit okunduktan ve **"Yâr bana bir eğlence"** sözünü birkaç kez tekrarlar. Karagöz sahneye iner. **(Karagöz indirme)**
- Karagöz iner inmez Hacivat ile kapışır. Hacivat kaçar, Karagöz yere uzanır.

2. MUHAVERE

- Genellikle Karagöz ile Hacivat arasında geçmektedir.
- **Fasıl-Muhavere Farkı**: Muhavere sadece söze dayanır yani asıl olaydan çoğunlukla ilgisizdir, soyutlanmıştır. Ama fasıl, asıl olaydır.
- **Karagöz ve Hacivat** atışmalarla seyirciye özelliklerini tanıtır. Karagöz halkı temsil eder ve sürekli her şeyi yanlış anlar. Hacivat, bilgin kesimin temsilidir.

NOT

Seyirci isteğine göre muhavere uzatılıp 'ara muhavere' eklemesi yapılabilir.

3. FASIL

- Hacivat, Karagöz ve ikincil tipler vardır. Oyunun asıl bölümüdür.

4. BİTİŞ

- Oyunun bittiği haber verilir. Diğer oyunun yeri ve zamanı söylenir.
- Hayalbaz, yaptığı hatalardan dolayı özür diler.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

HACİVAT:

Yıktın perdeyi eyledin viran

Varayım sahibine haber vereyim heman

KARAGÖZ:

Her ne kadar sürç-i lisan ettikse af ola

Yarın akşam '……' oyununda yakan elime geçerse Hacivat, bak ben de sana ne oyunlar oynarım.

c. Meddah

- ✓ Meddahlık hikâye anlatma ve taklit yapma sanatına dayanır. **Birçok kişinin içinde bulunduğu bir olayı tek başına canlandıran bir oyuncudur.**
- ✓ Karagöz ve orta oyunu sadece güldürmeyi amaçlayan birer göstermeci oyun olmalarına karşın **meddah, seçtiği konulara göre benzetmeci ve gerçekçi modern tiyatroya daha yakındır.**
- ✓ **Meddahın sanatını icra ederken iki aracı vardır:** Mendili ve sopası.
- ✓ Meddah, **sopa**sını yere vurarak oyunun başladığını bildirir veya sopayla taklitler yapar. **Mendil** ise anlattığı hikâyeye göre başörtüsü veya şapka olarak kullanılır.

Meddah Hikâyesi Örneği

Ben bu hikâyeleri bundan ne bileyim yani 1900 - 1905 tarihlerinde işittiğim, dinlediğim, anladığım gibi söylüyorum ve bütün açıklığıyla söylüyorum. Vaki olan kusurumuzu bağışlayınız. O günkü gibi olaraktan söylüyorum. Hak dostum hak!

Lâleli Minaresi kadatrok sepetini mezata verip apti karınca huzurunda tevellüden zerzevatçı küfeleri aklına hikmet getirir. Dar-ü şifayı bende zincir olmuşlardır olayı. Hatta geçen ayın çarşambasından bu ayın perşembesine yedi buçuk metro kısa gelmiş. Bilmem ki bana ne kadar kayısı pestili idare eder. Evet, bunu herhâlde yemiş iskelesindeki manavlardan sormak gerek. Biz gelelim hikâyemize:

Kastamonu civarında Mehmet Ağa Hanı'nda bir hat. İsim isime, cisim cisime, semt semte benzer, geçmiş zaman söylerim, yalan gerçek vakit geçer demişler. Mehmet Ağa'nın memleketinde hâli vakti iyi, yerinde oldukça. Tarlası var, ekiyor, biçiyor. Efrad-ı ailesinden hoş geçiniyor. Bir iki davar hayvancıkları da var.

...

d. Köy Seyirlik Oyunları

Köy Seyirlik Oyunu: Kırsal bölgelerde, köylerde görülen daha çok tarih öncesine uzanan bolluk (tarım, hayvancılık) eriştirme ve canlandırıcılık gibi işlevsel kut törenlerine bağlı bir tiyatro geleneğidir.

/benimhocam

Özellikleri:

- Belirli bir metni yoktur, **doğaçlama**dır.
- **Gösteriler ve eğlenceler**den ibarettir.
- **Uzun kış aylarında, düğünlerde, bayramlarda** hoşça vakit geçirmek için sergilenir.
- *Güldürücü, acıklı ya da sessiz* olabilir.
- Genelde *orta yaşlılar* oynarlar.
- **Kapalı yerde de açık havada** da oynanabilir. *Köy meydanı, su kenarı, harman yeri, bir ev vs.*
- Özel bir dekor yoktur, kostümü halk temin eder.
- **Taklit** önemlidir. Erkekler kadın kılığına girebilir, hayvan postuyla hayvan kılığına girebilir.
- **Müzik** ve **dans** önemlidir.
- **Doğanın canlandığı, üreme ve hasat zamanı** da oynanır.

Köy Seyirlik Oyunu Örneği

Gelin ortaya gelerek bir sandalye üstüne oturur, gelinin başına grep konarak yüzü örtülür. Bundan sonra, Ahret Ana gelinin etrafında dönerek çevreyi süpürür. Bu sırada dışarıdan kapı vurulur. Kakçı elinde sepet içeri girer. Ahret Ana'ya sezdirmeden etrafında dolanır.

Kakçı:

Kakçı geldi kakçı

Kakçı geldi kakçı

Alana satarım

Almayanı döverim

Armut kurusundandır

Çok iyidir bizim kaklar

Hem de ucuza satarım

Kakçı:

Ahret Ana, Ahret Ana

Kızını versene bana

Ahret Ana:

Senin gibi kakçıya kız vermem.

• Kakçı, sandalyede, oturan gelinin yüzünü açmaya çalışır. Gelinin ayağına çelme takarak mâni söyler:

Kakçı:

Ahret Ana, Ahret Ana

Baksana şu kızına

Kızın bana göz ediyor

Kızın beni al diyor

• Ahret Ana elindeki süpürgeyi bırakarak elini beline koyar ve kakçıya diklenir:

Ahret Ana:

O kaş göz hareketi yapmaz

Benim kızım terbiyeli kızdır

Ne kaş ettiği var ne göz

Benim kızıma etme söz

...

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

e. Kukla

- ✓ Ses taklitlerini tek bir sanatçının üstlendiği ve kişileri temsil eden bir oyundur. Çin ve Hindistan'da ortaya çıktığı kabul edilir.
- ✓ Ama daha geçmişe gidersek Budizm, Şamanizm kaynaklı olduğu düşünülebilir.
- ✓ Divanü Lügati't - Türk'te yapma bebeklere **"kudhurcuk"** denildiği yazmaktadır. Eski Türkçede el kuklasına **kol korçak,** ipli kuklaya ise çadır-hayal denilmekteydi. İstanbul'da bir dönem kuklaya*, Karagöz, Beberuhi, İbiş* gibi adlar verilmiştir. Anadolu'da kuklaya yaygın olarak **korçak, bebek, hemecik, çömçe, gelin, karaçör** gibi adlar verilir.

Türleri:

✓ El Kuklası ✓ İpli Kukla ✓ Dev Kuklası ✓ İskemle Kuklası

Türk kültüründe **'kol korçak**'(el kuklası) ve 'çadır-hayal'(ipli kukla) yaygındır.

Kuklacılara verilen adlar: *kuklabaz, başkuklabaz, hayalbaz, suretbaz*

Asıl hüner: Konuşmanın akıcılığına göre kuklayı hareket ettirebilmektir.

Türk halk kültüründe el kuklası ve ipli kukla yaygın olarak kullanılır. Kuklada oyunun başkarakterleri İbiş ve İhtiyar'dır.

İbiş her zaman uşak rolündedir. Asıl adı Sadık'tır**.** İhtiyar'ın uşağıdır, kurnaz ve hazırcevaptır. Başkomiktir.

İhtiyar İbiş'in efendisidir. Zengindir. 'Bey' ve 'Beyefendi' adları verilir. Sevmeyenler ona 'moruk, tirit, parçacı' derler.

İbiş'in karısı hizmetçi Fatma, Dalkavuk, Yahudi, Şeytan, Arap ise diğer tiplerdir.

Konuları: Daha çok Karagöz ve orta oyunu konuları kullanılmıştır.

Oyun havaları, müzik ve dans önemlidir.

ÖRNEK SORU

...

Karagöz: Bugün de taze taze dolma yaptık.

Hacivat: Aman, salyam aktı.

Karagöz: Tencereye misk mi aktı?

Hacivat: Tencereye aktı.

Karagöz: Öyleyse yemem.

Hacivat: Ben de olsam yemem.

Karagöz: Sana vereyim yutar mısın?

Hacivat: Elbette yerim, kendi salyam değil mi?

...

Bu parçada verilen diyalog gölge oyununun hangi bölümünden alınmıştır?

A) Mukaddime B) Muhavere C) Fasıl
D) Bitiş E) Pralog

ÇÖZÜM

Asıl konudan bağımsız. Yanlış anlama ve atışma olduğu için muhavere bölümünden alınmıştır.

CEVAP: B

ÖRNEK SORU

Hacivat: Vay efendim, ciğer pârem! Böyle ne tarafa teşrif?

Zenne: Hoppa'mla Yalova safâsına gidiyoruz, Hacivat Çelebi.

Hacivat: Canım efendim, bizsiz mi, bizsiz mi?

Zenne: Siz orada ne yapacaksınız?

Hacivat: Ne demek efendim? Biz insan değil miyiz? Ve bahusus oraya bendenizi de götürürseniz sizleri eğlendirir, güzel hikâyeler, masallar söylerim, vakit geçirirsiniz.

Zenne: Öyleyse, Hacivat Çelebi, şu önümdeki harara girin.

Hacivat: Başüstüne efendim!

Zenne: (Pencereden) Vay köpoğlu! Hacivat'a bak! Zamparacık.

Bu parça gölge oyununun hangi bölümünden alınmıştır?

A) Mukaddime B) Pralog C) Fasıl
D) Muhavere E) Bitiş

ÇÖZÜM

Zenne de olaya dâhil edildiğine göre **fasıl** bölümüdür. Ana olay / konu buradadır.

CEVAP: C

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÖRNEK SORU

...

I. **---:** Efendim, teşekkür ederiz. Bu bir zavallı her şeye aklı ermez, efkâr-ı fukaradandır. Şâyân-ı aftır, efendim.

II. **---:** Efendim, aktar-ı fukaradan sarraftır.

II. **---:** İsmail, ne dedi herif? Dua mı etti, küfür mü?

...

Bu parçada I numaralı tip ile II numaralı tip orta oyununda konuşturulmuştur.

Bu kişiler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru verilmiştir?

	I	II
A)	Kavuklu	Pişekâr
B)	Pişekâr	Kavuklu
C)	Büyücü hoca	Kavuklu
D)	Pişekâr	Denyo
E)	Hırbo	Çelebi

ÇÖZÜM

I. **Pişekâr:** Kullandığı kelimelerden eğitimli olduğu hemen anlaşılır.

II. **Kavuklu:** Kullandığı kelimelerden eğitimsiz olduğu anlaşılır. halktandır.

CEVAP: B

ÂŞIK TARZI HALK EDEBİYATI

- "Âşık'' adı verilen din dışı konular işleyen halk şairlerinin şiirlerinden oluşan bir edebiyattır.
- Âşık şiiri MÖ 3. yy.da başlamış olmalıdır. Umay Günay'ın da belirttiği gibi 'şamanlık geleneği' ile 'âşıklık geleneği' türlü açılardan birbirine benzer: rüyada âşık olma, usta-çırak ilişkisi.
- Şaman, Kam, Baksı, Oyun ve Ozan adı verilen İslamiyet'ten önce türlü görevleri üzerinde toplayan din adamlarının Anadolu'da şiir ile uğraşanlarına âşık adı verilmiştir. Kopuzun yerini de bağlama almıştır.

Nazım Birimi	*Dörtlük* *17. yy.dan sonra Âşık Ömer ve Gevheri ile beyit nazım birimi de kullanılmıştır.*
Ölçü	*Hece Ölçüsü* *17. yy.dan sonra Âşık Ömer ve Gevheri ile aruz ölçüsü de kullanılmıştır.*
Nazım Şekilleri	Koşma Semai Varsağı Destan
Nazım Türleri	Güzelleme Koçaklama Taşlama Ağıt
17.YY.DAN SONRA GELİŞEN NAZIM ŞEKİLLERİ	Divan Selis Kalenderi Semai Satranç Vezn-i Ahar

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

İcra Tarzı	*"Bağlama" adı verilen saz eşliğinde şiirler söylenir.* *Doğaçlamadır. Hazırlık yapılmaz.* *'Kalem şairleri' saz çalmayı bilmezler. Musiki olmadan şiir söylerler.*
İcra Yerleri	*Köy odası, kahvehane, konak, panayır, …*
Dil	*Sade, açık, anlaşılır…*
Konu	*Halk, halkın yaşayışı, tabiat.*
Mahlas **(Takma Ad)**	*"Tapşırma" adlı mahlas kullanılır.* *Tapşırma, şiirin tapusudur.*
Yetişme Tarzı	Usta - Çırak geleneği Pir elinden bade içme *Sürekli gezerler.* Şiir söylerler, hikâye anlatırlar. *Âşık meclislerinde kapışırlar.* *Muamma söyleyip çözerler.*
Âşık Şiirinin Kaynağı	*Cönk (Dana dili, supara, sefine, sığır dili)*
Geleneğin Devamı	*Gelenek âşık kolları ile yaşar:* Emrah Kolu Şenlik Kolu

ÂŞIKLARIN TASNİFİ

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÂŞIK ŞİİRİNİN KAYNAKLARI

1.SÖZLÜ KAYNAKLAR	**Derlemeler**
2.YAZILI KAYNAKLAR	**1. CÖNKLER:** (Dana dili, sığır dili, sefine, supara) Özellikleri: *Düzenli ve sistemli bir şekilde yazılmamıştır. Arap harfleri kullanılmıştır. Herhangi bir yazım ya da tasnif kuralı yoktur. Yazanın zevkine göre değişir. *İçerisinde koşma, türkü, mâni, ilahi vs. halk edebiyatı ürünleri yanında büyü, halk hekimliği, tarihî olaylar, divan edebiyatı türleri de bulunur. *Uzunlamasına, aşağıdan yukarıya doğru açılan, çoğu meşin kaplı defterlerdir. *İmlası bozuktur. Yazarı genellikle belli değildir. Birkaç kişi de yazmış olabilir. *Şiirlerin başına koşma, gazel vs. yazılmıştır ama çoğunda şiirle başlığa yazılan uyuşmaz. *Besmele ile başlar temmet ile biter. *Saim SAKAOĞLU "Türk kültürünün tapusudur, bize ait kültürün atalarımız tarafından adımıza tescil edilmiş belgeleridir." diyerek önemine vurgu yapar. **2. TEZKİRELER** Bazı âşıklar hakkında bilgiler vardır. (Özellikle aruz ölçüsünü kullananlar hakkında bilgiler vardır.) **3. SEYAHATNAME** Evliya Çelebi, "Seyahatname"sinde saz şairleri hakkında kısa bilgiler verir. **4. MENAKIBNAMELER** Dinî-tasavvufi halk edebiyatı sanatçılarının yanında saz şairleri hakkında da bilgi bulabiliriz. **5. DİVANÜ LÜGATİ'T - TÜRK** 200 civarı şiirle önemli bir kaynaktır. Çuçu'ya da yer verir. **6. ŞAİRNAME** Âşıklar hakkında önemli bilgilere sahip olabileceğimiz eserlerdir. *Âşık Ömer*: Şairname *Sun'i*: Tekerleme *Gubari*: Şairname

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Âşık Edebiyatı Nazım Şekilleri

KOŞMA

- Halk edebiyatı nazım biçimleri arasında en çok sevilenidir. Âşıklarca çok kullanılmıştır.
- 11'li hece ölçüsüyle (6+5) ya da (4+4+3) durakla yazılır. 8'li hece ölçüsü de görülebilir.

  Dörtlük sayısı 3-5 arasıdır.
- **Kafiye şeması**

  aaab, cccb, dddb

  abab, cccb, dddb
- İslamiyet öncesi koşukların devamı niteliğindedir.
- Genellikle lirik konularda söylenir. *Aşk, üzüntü, sevgiliye kavuşma isteği, ayrılık, doğayla ilgili düşünceler…* Atasözleriyle öğütler veren, kaderden yakınan koşmalara da rastlanılmaktadır.
- Son dörtlükte şair mahlasını söyler.

YAPILARINA GÖRE KOŞMALAR

a. Düz Koşma / Adi Koşma

Yukarıda anlatılan klasik koşma tipidir.

Dörtlükler hâlinde yazılır. 8 ve 11 hecelidir. Genellikle 11'li hece ölçüsü kullanılır. 3-5 dörtlükten oluşur.

b. Kelime Oyunları ile Kurulan Koşmalar

b.1. Koşma-Şarkı

Kuruluş bakımından şarkıya benzer.

İlk dörtlüğün ikinci ve dördüncü dizesi öteki dörtlüklerde nakarat niyetine aynen tekrar edilir.

Bazen sadece dördüncü mısraların tekrarı da yeter.

Araştırmacılar türkü de derler.

Görüp cemalini âşık olduğum
Hakk'ı bir bilirsen ağlatma beni
Uğruna serimi feda kıldığım
Hakk'ı bir bilirsen ağlatma beni

Bu güzellik bâki kalmaz sevdiğim
Âşıkın ağlatan gülmez sevdiğim
İyilerden kemlik gelmez sevdiğim
Hakk'ı bir bilirsen ağlatma beni

(Gevheri)

(Dilçin;2013)

/benimhocam

b.2. Tecnis

Bütün uyakları cinaslı olan koşmalara denir.

Mecnun'un hayale daldığı gibi
Baksaydım yüzünün bir ayağına
Yunus'un deryada kaldığı gibi
Takıldım zülfünün bir ay ağına

Nazlı yar zülfünü yele serse de
Sarp kaya savrulmaz yel eserse de
Çakallar boynuna yele serse de
Gelemez arslanın bir ayağına

Der Firkati kış bulanık, yaz arı
Hiç durmadan çalışırmış yaz arı
Vardır nice tecnislerin yazarı
Gücü yetmez senin bir ayağına

(Erzurumlu Firkati)

b.3. Musammat Koşma

Dizelerinde iç uyak bulunan koşmalara denir. Yani mısra ortalarında da kafiye olmasıdır.

*Ay cemali parl**ak** kadi topar**ak***
*Lebleri bal kaym**ak** sükker misin sen*
*Boynuma lâle t**ak** hele bir yol bak*
*Bu kadar yalvarm**ak** ister misin sen*

(Mirati)

(Dilçin;2013)

b.4. Dedim-Dedi'li Koşma

Âşık ve sevgilinin "dedim-dedi" sözcükleriyle başlayan karşılıklı konuşma şeklinde yazılan koşmalardır. Seven ile sevilenin çekişmesidir.

Erzurumlu Emrah çokça kullanmıştır.

Aşağıda bir dize soru bir dize cevap şeklinde sıralanmış bir 'dedim-dedi'li koşma vardır:

Dedim dilber didelerin ıslanmış
Dedi çok ağladım sel yarasıdır
Dedim dilber ak gerdanın dişlenmiş
Dedi zülfüm değdi tel yarasıdır

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Dedim dilber sana yazılmış kanım
Dedi niçün böyle edesin sultanım
Dedim teşne vermiş ince miyanın
Dedi ben sarıldım kol yarasıdır

Dedim seni saran serini vermiş
Dedi beni saran murada ermiş
Dedim peri yanakların kızarmış
Dedi çiçek sokdum gül yarasıdır

Dedim dilber Emrah aklımı aldın
Dedi sevdiğine pişman mı oldun
Dedim dilber niçin sarardın soldun
Dedi hep çekdiğim dil yarasıdır

(Erzurumlu Emrah)

Aynı dizenin içinde hem soru hem cevap olan "dedim-dedi"li koşma örneği aşağıdadır:

Uykudan uyanmış şahin bakışlım
Dedim sarhoş musun söyledi yok yok
Ak elleri elvan elvan kınalı
Dedim bayram mıdır söyledi yok yok

Dedim ne gülersin dedi nazımdır
Dedim kaşın mıdır dedi gözümdür
Dedim ay mı doğdu dedi yüzümdür
Dedim ver öpeyim söyledi yok yok

Dedim aydınlık var dedi aynımda
Dedim günahım çok dedi gönlümde
Dedim mehtap nedir dedi koynumda
Dedim ki göreyim söyledi yok yok

(Kul Nesimi)
(Dilçin;2013)

DESTAN

- Dörtlüklerden oluşur.
- Halk edebiyatının en uzun nazım şeklidir.
- Genellikle 11'li hece ölçüsüyle söylenir.
- Son dörtlükte mahlas kullanılır.
- Kafiye şeması koşma tipidir.

Kafiye şeması: b a b a - c c c a - d d d a - e e e a ...
(xaxa)

- **Konu bakımından destanlar:**

Savaş Destanları, Deprem, Yangın, Salgın Hastalık Destanları, Eşkıya ve Ünlü Kişilerin Serüvenlerini Anlatan Destanlar, Mizahi Destanlar, Toplumsal Taşlama Yergi Destanları, Atasözü Destanları, Hayvan Destanları, Yaş Destanları (Dilçin; 2013)

SEMAİ

- 8'li hece ölçüsüyle yazılan bir nazım şeklidir.
- 3-5 arası dörtlükten oluşur.

Konular: Sevgi, doğa, güzellik gibi konular işlenir.

- Koşmalara göre daha canlı ve kıvrak bir üslupla yazılır. Özel ezgileri onları farklı kılar.
- Karacaoğlan semaileri ile ünlüdür.
- Saim Sakaoğlu, semaiyi koşmanın ezgi çeşitlerinden biri olarak görür.

Güzel ne güzel olmuşsun
Görülmeyi görülmeyi
Siyah zülfün halkalanmış
Örülmeyi örülmeyi

Mendilim yudum arıttım
Gülün dalında kuruttum
Adın ne idi unuttum
Sorulmayı sorulmayı….

Çağır Karac'oğlan çağır
Taş düştüğü yerde ağır
Yiğit sevdiğinden soğur
Sarılmayı sarılmayı

(Karacaoğlan)

(Başgöz,1992)

VARSAĞI

- Güney Anadolu'daki 'Varsak' Türklerince söylenir.
- Semai'ye benzer. 8'li hece ölçüsüyle söylenir.
- Kafiye şeması semai ile aynıdır. 3-5 dörtlükten oluşur.
- Varsağılar "yiğitçe" bir üslupla söylenmektedir. "Bre", "hey" gibi kelimeler kullanılmaktadır.
- Halk edebiyatında en çok varsağı söylemiş şairimiz "Karacaoğlan"dır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Yürü bire Bulgar Dağı
Hemen dağlar sende m'olur
Yaylalı sünbüllü yurtlar
Büyük evler sende m'olur

Yükseğinde döner kuşlar
Engininde kervan işler
Kürk geydirir at bağışlar
Hemen beyler sende m'olur

(Karacaoğlan)
(Dilçin,2013)

Âşık Edebiyatı Nazım Türleri

1. Güzelleme

Güzellikleri, güzelin övgüsünü anlatan türdür. Tabiat, doğa, bir kadın veya bir atın güzelliği anlatılabilir.

Saim Sakaoğlu, koşmanın konusuna göre bir türü olarak görür.

İnce uzun boylu kalem kulaklı
Terazi tabanlı göğsü yelekli
Bir geyik misali hatun bilekli
Kalkana benziyor döşü Kırat'ın

Dizgin toplayınca yerler yırtılır
Kuyruğu sallasa sağrı örtülür
Kırat'ın önünden can mı kurtulur
Göğsü benek benek benli Kırat'ın

Yokuşa yukarı keklik sekişli
İnişe aşağı tavşan büküşlü
Düşmanı görünce şahin bakışlı
Kuğuya benziyor boynu Kırat'ın

Kırat'ımı sekişinden bilmişler
Şu gelen de Köroğlu'dur demişler
Muhanetler hep ününü duymuşlar
Cihana yayıldı ünü Kırat'ın

(Köroğlu)

2. Taşlama

Toplumdaki haksızlıkları, yolsuzlukları mizahi bir dille eleştirir. Hiciv ve alay sanatlı şekilde yer alır. Yani yermek dahi sanatlı olur.

Bir vakte erdi ki bizim günümüz
Yiğit belli değil mert belli değil
Herkes yarasına derman arıyor
Deva belli değil dert belli değil

Fark eyledik ahir vaktin yettiğin
Merhamet çekilip göğe gittiğin
Gücü yeten soyar gücü yettiğin
Papak belli değil Kürt belli değil

Adalet kalmadı hep zulüm doldu
Geçti şu baharın gülleri soldu
Dünyanın gidişi acayip oldu
Koyun belli değil kurt belli değil

(Ruhsati)

3. Koçaklama

Yiğitlik, kahramanlık, savaş coşkunca bir üslupla anlatılır. Destanlara göre daha kısadır.

En güzel koçaklamalar "Köroğlu" ya aittir.

Benden selam olsun Bolu Beyi'ne
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır
Ok gıcırtısından kalkan sesinden
Dağlar gümbür gümbür seslenmelidir

Düşman geldi tabur tabur dizildi
Alnımıza kara yazı yazıldı
Delikli demir çıktı mertlik bozuldu
Eğri kılıç kında paslanmalıdır

Köroğlu düşer mi gene şanından
Ayırır çoğunu er meydanından
Kırat köpüğünden düşman kanından
Çizme dolup şalvar ıslanmalıdır

(Köroğlu)

4. Ağıt

Ölüm, savaş, yangın, deprem ya da en çok ölüm üzerine duyulan acıları anlatmak için yazılan türdür.

Bunun yanında gelin giden kızlar için de yakılan ağıtlar vardır.

Elveda günüdür çimenli dağlar
Göllerde yeşil baş sunalar kaldı
Sadrı mermer ak suvaklı odalar
Cenneti okşayan haneler kaldı

Kaleler kuleler top tophaneler
Ona malik oldu müşrikanlar
Medrese mescitler hoş minareler
Taşları gevherden binalar kaldı

Takdir-i ezelde bu beyhude yanma
Sefil Cihani der divane sanma
Vatanı terk etmek gam değil amma
Emektar atalar analar kaldı

(Karslı Cihani)

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Aruz Ölçüsüyle Yazılan Halk Şiiri Nazım Biçimleri

1. ***Divan***
2. ***Semai***
3. ***Kalenderi***
4. ***Selis***
5. ***Satranç***
6. ***Vezn-i Ahar***

ÖRNEK SORU

Ben âşıkım el göğüste yüz yerde
Gel efendim del sinemi yüz yerde
Yaralarım göz göz oldu yüz yerde
Demem yârim ne yaradır o yara

I. Nazım biçimi koşmadır.

II. Nazım türü güzellemedir.

III. Cinaslı uyak kullanılmıştır.

IV. Nazım türü ağıttır.

V. Anonim halk edebiyatına aittir.

Bu dörtlükler için yukarıdaki öncüllerden hangileri doğrudur?

A) I, III ve IV
B) I, II ve III
C) I, IV ve V
D) I, II, III ve IV
E) I, III ve V

ÇÖZÜM

--- yüz yerde
--- yüz yerde
--- yüz yerde

CİNASLI UYAK
(İnsan siması, sayı)

- **Nazım biçimi:** Şiirin şekline bakarız. 11'li hece ölçüsü kullanılmıştır. **Koşmadır.**
- **Nazım türü:** Konuya bakarız. Konu olarak sevgidir. Güzellemedir.
- Âşık edebiyatı ürünüdür.

IV ve V yanlıştır.

CEVAP: B

/benimhocam

ÖRNEK SORU

Dinleyin bir güzel medhin edeyim
Yiğide nispetle yürüyüşlünün
Can feda ederim şöyle sunaya
Bin türlü naz ile salınışlının

I. Nazım şekli koşmadır.

II. Nazım türü taşlamadır.

III. Nazım şekli destandır.

IV. Nazım türü güzellemedir.

V. Halk edebiyatının en yaygın kullanılan nazım şekliyle söylenmiştir.

Verilen şiirle ilgili yukarıdaki öncüllerden hangileri söylenebilir?

A) I, IV ve V
B) I, II ve V
C) III ve IV
D) Yalnız V
E) IV ve V

ÇÖZÜM

- **Nazım şekli:** Koşma. Şekle bakarız. 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.
- **Nazım türü:** Güzelleme. Sevgi, aşk konuludur.
- En yaygın nazım şekli koşmadır.

CEVAP: A

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÖRNEK SORU

I. Evlerinin önü çardak
Elif'in elinde bardak
Sanki yeşil başlı ördek
Yüzer elif elif diye

II. Bre ağalar bre beyler
Ölmeden bir dem sürelim
Gözümüze kara toprak
Dolmadan bir dem sürelim

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki iki şiir için de ortak bir özellik değildir?

A) Ölçü
B) Uyak türü
C) Uyak şeması
D) Ait olduğu edebî gelenek
E) Nazım birimi

ÇÖZÜM

I	II
• 8'li hece ölçüsü	• 8'li hece ölçüsü
• (–k) YARIM UYAK	• Öl - meden bir dem sürelim Dol - madan bir dem sürelim REDİF (l) **YARIM UYAK**
• Âşık tarzı halk edebiyatı	• Âşık tarzı halk edebiyatı
• **Nazım birimi:** dörtlük	• **Nazım birimi:** dörtlük
• **Uyak şeması:** _____ a _____ a _____ a _____ b	• **Uyak şeması:** _____ a _____ b _____ c _____ b UYAK ŞEMALARI FARKLIDIR.

CEVAP: C

TÜRK EDEBİYATINDA BAZI ÂŞIK ŞİİRİ TEMSİLCİLERİ

14. YÜZYIL ÂŞIĞI

XIV. yüzyılda Anadolu sahasının ilk âşığı Baykan'dır. "Dâsıtân-ı Sükût-ı Kars" adlı Timur'un Kars'ı işgalini anlatan bir şiiri vardır.

16. YÜZYIL ÂŞIĞI

Bu dönem âşıkları hakkında elimizde çok az bilgi vardır.

Geneli ordu şairidir ve kahramanlık konusu işlerler.

KÖROĞLU

Mecliste ilk önce Köroğlu'dan şiir okunur. Çünkü **âşıkların piri** kabul edilir. Şiirlerinde hece ölçüsü kullanır. Koçaklama türünde başarılıdır.

17. YÜZYIL ÂŞIKLARI

Bu yüzyıl âşıkları hakkında da çok bilgi yoktur ama bir önceki yüzyıla göre daha çok bilgi sahibiyiz. Çünkü Âşık Ömer'in "Şairname"si, Sun'i'nin "Tekerleme"si bize bazı âşıklar hakkında bilgi verir.

Divan şiiri etkilenmesi artık hissedilecek ölçüdedir. Hece ölçüsünün yanında aruz ölçüsü de kullanılır. Beyitlerle şiirler yazılır. Halk edebiyatının aruzlu türleri (divan, selis, kalenderi...) bu dönemde karşımıza çıkar. Âşık Ömer ve Gevheri gibi şehirli âşıklar bu konuda baş çeker.

16. yy.a göre daha fazla âşık vardır. Eserleri nicelikçe ve nitelikçe üstündür. Âşık şiirinin patlama yüzyılıdır.

Âşıklar hakkında halk hikâyeleri vardır: *Ercişli Emrah ile Selvihan Hikâyesi*

ÂŞIK ÖMER

- 17. yüzyılın en önemli âşığı olan Âşık Ömer yaygın görüşe göre Konyalıdır. Saz çalabilmesi yanında tambur ustasıdır.
- Üstat kabul edilir. O da "âşıkların piri" sayılır. En çok şiire sahip âşıktır. 1500'e yakın şiiri vardır.
- Arapça - Farsça bilir. "Gülistan"ı, "Mesnevi"yi okumuştur.
- Hece ölçüsünü de aruz ölçüsünü de kullanır. Çok şiiri vardır.
- Âşık Ömer'in Türk şiirine getirdiği yeniliklerden birisi de 58 dörtlükten oluşan **"Şairnâmesi"**dir. Bu şiirde döneminden önce ve zamanında yaşamış olan 47 âşığın yanı sıra 88 şairden de söz etmektedir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

- **Divan**
- **Şairname:** 58 dörtlüktür. 47'si âşık , 88 şair hakkında bilgi verir. Âşık edebiyatının ilk şairnamesidir.

ERCİŞLİ EMRAH

- **Ercişli Emrah ile Selvihan"** halk hikâyesinin kahramanıdır. Erciş Bey'in kızı Selvihan'a âşık kahramandır.
- **Sadece hece ölçüsü**yle sade şiirler yazar. Dili oldukça sadedir. Divan edebiyatından etkilenmemiştir. Azeri dili etkileri görülür. **Din ve tasavvuf etkilenmesi yoktur.**
- **Bâdeli** bir âşıktır.
- "Dedim-dedi" koşmanın güzel örneklerini verir.
- Erzurumlu Emrah ve Ercişli Emrah çok karıştırılmıştır. Erzurumlu Emrah'tan bahsederken farklılıklarından bahsedeceğiz.

GEVHERÎ

Ordu şairidir. Bazı kaynaklar 18. yy. kabul etse de ÖSYM 17. yy. olarak kabul eder.

Hem aruz ile hem de hece ile şiir yazar. Saz çalmadaki ustalığı ona ün getirir. Adına "Gevheri" makamı vardır. Müzikle ilgilenir.

Hece ölçüsünü kullandığı şiirleri başarılıdır. Aruz ölçüsüyle yazdıkları başarısızdır.

Eseri: Divan

KARACAOĞLAN

Kaynaklarda 16. ve 17.yy. Karacaoğlan'ı olmak üzere birçok Karacaoğlan vardır. Ama yaygın görüş 17. yy.da yaşadığıdır.

Güney Anadolu'da Türkmen aşiretlerinden Varsak Türklerinden olduğu görüşü daha çok kişi tarafından kabul edilir.

Sadece hece ölçüsüyle yazar. Divan edebiyatından etkilenmez. Dili çok sadedir.

Tasavvuf etkisi yoktur.

Şiirlerinin konusu **doğa** ve **insan**dır.

Adı türkülerle koşmalarla anılır olmuştur. Çukurova'da türkü söylemek "*Karacaoğlan çağırmak"* diye ifade edilir.

Adına oluşan halk hikâyesi: *Karacaoğlan ve İsmikan Sultan*

KAYIKÇI KUL MUSTAFA

Ordu şairidir. Yeniçeriler tarafından sevilen ve usta kabul edilen bir şairdir. **Sadece hece ölçüsü**yle şiir yazar. Divan edebiyatından etkilenmez.

Eserlerinde tarihî ve sosyal olaylara yer verir. Örneğin IV. Murat'ın Bağdat kuşatmasında şehit olan kahramana yazdığı ***"Genç Osman Destanı"*** *önemlidir.*

KULOĞLU

Hem hece hem de aruzla yazılmış şiirleri vardır. Aşk ve kahramanlık konularını işler.

Döneminde ünlü bir şair olduğunu Sun'i'nin "Tekerleme" adlı eserindeki şakıyan bir bülbül ve Âşık Ömer'in "Şairname"sinde "*nâmü nişânı"* belli olan bir saz şairi ifadelerinden çıkarıyoruz.

18. YÜZYIL ÂŞIKLARI

Âşık edebiyatının duraklama dönemidir. Usta âşıklar yetişmemiştir. Bu dönemin en ünlü âşığı **Levni**'dir.

Genelde hece ölçüsü kullanılmıştır. Aruz ölçüsüyle yazanlar da çok başarısızdır.

Çoğunluğu ordu şairidir.

LEVNÎ

18. yy.ın dikkat çeken tek âşığıdır. Ressam, minyatür ustası ve hattattır. Edirnelidir.

ESERLERİ

Atalarsözü Destanı

Tekerleme: Selânik-İstanbul yolculuğu anlatılır.

/benimhocam

19. YÜZYIL ÂŞIKLARI

17. yy.dan sonra âşık edebiyatının en güçlü dönemidir. **Hece ölçüsü ve aruz ölçüsü** genellikle beraber kullanılmıştır.

Erzurumlu Emrah, Seyrânî, Ruhsâti gibi şairler belli **tarikat**lara bağlanmışlardır.

BAYBURTLU ZİHNÎ

Aruz ölçüsü ve hece ölçüsünü kullanmıştır. Hece ile yazdığı şiirler daha sadedir ve bu şiirlerle üne kavuşmuştur. Aruz ile yazdığı şiirlerin dili ağırdır ve bu şiirlerinden medrese öğrenimi gördüğü sonucuna varılır. Mevlâna ve Cami'ye nazireler yazması dikkat çekicidir. Fuzuli, Navi ve Şeyh Galib'e de tahmis yazar.

Rüyasında birinin ona Zihnî diye hitap ettiğini o yüzden de bu mahlası kullandığını söyler.

ESERLERİ

- **Divan-ı Zihnî:** Saraya sunulur. Oğlu Ahmet Revayî tarafından yayımlanan 160 sayfalık müretteb divandır.
- **Sergüzeştnâme-i Zihnî:** Yaşadığı maceraları şiir şeklinde anlatır.
- **Kitab-ı Hikâye-i Gârbibe:** 27 varaklık eseri Türk romanının ilk kıvılcımı sayılabilir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÇILDIRLI ÂŞIK ŞENLİK

Ardahan Çıldırlıdır. Doğu Anadolu ve Azerbaycan'a nam salmış bir âşıktır. **Kendine ait kolu vardır: Âşık Şenlik Kolu.** Burada onlarca âşık yetiştirmiştir.

Badeli bir âşıktır. 180'e yakın şiiri ve 3 hikâyesi (Latif Şah, Salman Bey, Sevdakâr Şah) vardır.

Terekeme yani Karapapak ağzı diye bildirilen Azeri ağzının tüm özelliklerini üzerinde toplar.

Atışma yapmada, muamma çözmede başarılıdır. Hatta bir atışmada yendiği âşıklarca zehirlenerek öldürülür.

DADALOĞLU

Türkmen göçebe Avşar boyundandır. Avşarların hayatını anlatır. Tabiatı, güzeli, bir de güzelle eş tutulan atı yani kıratı anlatır.

Sadece hece ölçüsünü kullanır. 130 şiiri vardır. Şiirlerinde atasözü önemli ölçüde yer alır.

Karacaoğlan'ın lirikliği ile Köroğlu'nun yiğitliği Dadaloğlu'nda hasıl olmuştur. (Koçaklama + Güzelleme)

RUHSATİ

Aruz ölçüsü ve hece ölçüsünü kullanır.

Doğaçlama söyler ama saz çalamaz. Bu yüzden kalem şairi sayılır. "Uğru ile Kadı" hikâyesi vardır.

Kendine ait kolu vardır: Ruhsati kolu

DERTLİ

Boluludur. Babasının ölümünden sonra fakirlik yaşamıştır ve bu yüzden bu mahlası kullandığı söylenir. Bektaşidir.

Badeli bir âşıktır. İstanbul'a gitmiş, semai kahvelerinde sanatını icra etmiştir. Oradan Konya'ya daha sonra da Mısır'a geçmiştir.

Taşlamalarıyla ünlenir. Muamma çözmede iyidir.

Kendine ait kolu vardır: Dertli kolu

Hece ölçüsü ve aruz ölçüsüyle şiirler söyler.

"Fes" şiiri ünlüdür.

Eseri: Divan

ERZURUMLU EMRAH

Şiirlerinde *'Emrah, Emrahî, Şikeste Emrah ve Biçare Emrah'* mahlaslarını görürüz.

/benimhocam

ERCİŞLİ EMRAH	ERZURUMLU EMRAH
17. yy. şairidir.	19.yy. şairidir.
Bâdelidir.	Bâde içmemiştir.
Sadece hece ölçüsü kullanır. Elimizde 150 şiiri vardır.	Hece ve aruzu beraber kullanır. 200'e yakın hece ile 200'e yakın aruz ile şiiri vardır.
Divan edebiyatından etkilenmez.	Divan edebiyatından etkilenir.
	Medrese eğitimi görmüştür.
Azeri dili özellikleri görülür.	Arapça-Farsça kelimeler ağırlıktadır.
Divan'ı yoktur.	Divan'ı vardır.
	Kendisine ait 'kol'u vardır.
Din ve tasavvuf edebiyatından hiç etkilenmez.	Dinî tasavvuf edebiyatından etkilenmiştir. Nakşibendi koluna bağlıdır.
Hayatı etrafında "Ercişli Emrah ile Selvihan Hikâyesi" oluşmuştur.	Hayatı etrafında oluşan bir hikâye yoktur.

SEYRÂNİ

Develili taşlama ustasıdır. Deli diye anılır. İstanbul'a gider ama taşlamaları yüzünden memleketine döner. Çünkü sosyal adaletsizliklerde hiç susmamıştır. Haksızlığa boyun eğmez. Muammalar çözer.

Hece ölçüsü ve aruz ölçüsünü kullanır. 650 kadar şiirinden 500'ü heceyle yazılmıştır. Hece ölçüsüyle yazılanlar daha başarılıdır. Aruz ölçüsüyle yazdıklarında en çok *cinas* sanatını kullanır.

Dinî-tasavvufi Türk edebiyatında da başarılıdır.

Eseri: Divan

SÜMMANİ

Erzurum Narmanlı olduğu için Narmanlı Sümmani diye anılır.

Kendine ait bir kol'u vardır: *Sümmani kolu*

Hece ölçüsü ve aruz ölçüsünü kullanır.

Hayalî sevgilisi Gülperi'yi bulmak için diyar diyar dolaşır.

20. YÜZYIL ÂŞIKLARI

Âşık şiirinin güçlü dönemidir. Artık âşıklar radyoda çıkmaya başlamıştır. İlerleyen dönemlerde de televizyonda gözükmüşlerdir. Âşıklar makale yazıp yurt dışında ve yurt içinde bildiriler sunmuşlardır. Daha teknolojik ve daha akademik bir yüzyıl sayılabilir.

Şiirlerinde millî birliği anlatmışlardır.

Hece ölçüsüyle yazarlar.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

20. yüzyıl âşıkları: Konyalı Âşık Mehmet Yakıcı, Âşık Huzurî, Âşık Veysel Şatıroğlu, Ardanuçlu Âşık Efkârî, Karamanlı Gufranî, Posoflu Zülâlî, Kağızmanlı Hıfzi, Murat Çobanoğlu, Abdülvahap Kocaman, Ayşe Çağlayan, Halil Karabulut…

ÂŞIK VEYSEL ŞATIROĞLU

Sivas, Şarkışlalıdır. Bir gözünü çiçek hastalığıyla bir gözünü de kazayla kaybeder.

Onu Ahmet Kutsi Tecer keşfeder. Kendi sözleriyle şiirler okumaya başlar ve köy enstitülerinde ders verir.

1931 Âşıklar Bayramı'nda adını duyurur.

Sade dil ve hece ölçüsüyle şiirlerini yazar. Yaşama sevinci, umutsuzluk vs. şiirlerinin konusunu oluşturur.

Şiir: Deyişler, Sazımdan Sesler, Dostlar Beni Hatırlasın

Ölümünden sonra **Bütün Şiirleri (1984)** adıyla tekrar yayımlanır.

KARSLI MURAT ÇOBANOĞLU

Âşık Gülistan Usta'nın oğludur. On bir yaşında saza başlar.

Didaktik, ulusal şiirler yazar.

Rüyasında gördüm dediği kızın etkisiyle badeli âşıklar arasına girer. 2005 yılında vefat etmiştir.

ÂŞIK ŞEREF TAŞLIOVA

Ardahan Çıldırlıdır. Aşk, hasret ve tabiat konularına şiirlerinde yer verdi.

Çeşitli dergilerde folklor yazıları yazdı: *Türk Edebiyatı, Türk Fokloru, Maya.*

Saza hâkimiyeti, güçlü bir irticali vardır.

Amerika, Japonya, Avrupa ve Orta Asya'da programlarda yer aldı. **UNESCO'nun düzenlediği Dünya Sanat Dizisi adlı etkinlikte Türkiye'yi temsil etti.**

1991'de Müzik-San Vakfı tarafından, 1996 yılında ise Türkiye Yazarlar Birliği tarafından yılın sanatçısı seçildi. 2000 yılında Türksav tarafından **"Türk Dünyasına Hizmet Ödülü"** verildi. 2014'te ölmüştür.

Şiir:

Gönül Bahçesi, Ben Bir Şeyda Bülbül, Güzel Görünür

ÂŞIK FEYMÂNÎ (OSMAN TAŞKAYA)

Osmaniye Kadirlilidir. Çukurovalı âşıklardandır.

Çukurovalı âşıklar arasında büyük saygınlığı vardır.

ESERLERİ

- Ahu Gözlüm
- Barışmam
- Anadolum
- Mevlâna
- Elveda
- Bugün Bayramdır

ERZURUMLU YAŞAR REYHANİ

Erzurum Hasankale'de doğar. 18 yaşında âşık olur.

Televizyon programlarına katılmıştır.

Toplumsal yergiyi, köy hayatının sıkıntılarını anlatan 'taşlama'ları vardır.

Şiir: Alvarlı Reyhani, Böyle Bağlar, Kervan, Şu Tepenin Arkasında

NEŞET ERTAŞ

Kırşehir, Çiçekdağlıdır. Muharrem Ertaş'ın oğludur.

Demirel Zamanı'nda kendisine sunulan devlet sanatçılığı ünvanını kabul etmemiş, hepimiz halkın sanatçısıyız demiştir.

UNESCO, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kapsamında yapılan ulusal envanterlerden **Yaşayan İnsan Hazineleri Türkiye Ulusal Envanteri'**ne alınarak **yaşayan insan hazinesi** kabul edildi.

2011 yılında İTÜ Devlet Konservatuvarı tarafından **fahri doktora** ünvanına layık görülmüş, bağlamadaki tavrı ve türküleri konservatuvarlarda ders olarak okutulmuştur.

Yaşar Kemal, ona *Bozkırın Tezenesi* adını vermiştir.

Hakkında Yapılan Belgeseller

- Garip ve Neşet Ertaş Belgeseli
- Bozkırın Tezenesi

ABDURRAHİM KARAKOÇ

Saz çalamaz ama şiirlerini halk şiiri geleneği çerçevesinde kaleme alır.

Politik taşlamaları da ünlüdür. "*Mihriban"* adlı şiiriyle ünlenir.

ESERLERİ

- Hasan'a Mektuplar
- Haber Bülteni
- Kan Yazısı
- Vur Emri
- Beşinci Mevsim

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Âşık Daimi (**Asıl adı:** İsmail Aydın)

- Her iki dedesi de saz şairidir. Bağlamaya küçük yaşta başlamıştır. Âşıklık geleneğini Davut Sulari'den öğrenmiştir. Kökleri Erzincan'ın Tercan ilçesine dayanır.
- "Daimî Baba, Tercanlı Daimî" gibi adlarla anılmıştır.
- İlk şiiri "*Bir seher vakiti indim bağlara*" dizesiyle başlar.
- 1932'de doğan sanatçı 1983'te rahmetli olmuştur.

Davut Sulari (**Asıl adı:** Davut Ağbaba)

- 1925 yılında Erzincan iline bağlı Tercan'da doğmuştur. Dedesinin yanında yetişerek "Sulari" mahlasını aldı. Saz çalma, türkü yakma geleneğini dedesinden öğrendi. Dedesi Kaltık Mehmet Ağa da tasavvuf şairidir. Âşıklar Bayramı'nın Konya'da yapılmasında emeği geçmiştir. Doğu Anadolu'da anlatılan efsaneleri ve menkıbeleri şiirleştirmiştir.
- 1985 yılında vefat etmiştir.

Ali İzzet Özkan

- 1902 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Emlek Hüyük köyünde doğdu. Sivaslı Âşık Sabri'den ders aldı. Gençliğinde köyde bir kıza âşık olur ve bu hevesle saz çalıp şiir söyler.

– *Mecnunum Leylamı Gördüm*
– *Şu Sazıma Düzen Ver*
– *Mühür Gözlüm*

} Bu plaklarıyla meşhur olur.

Eserleri

- Türk'ün Sazından
- Âşık Ali İzzet Ağlıyor
- Kitap Küçük Dertli Büyük
- Mühür Gözlüm

Âşık Mahzuni Şerif (**Asıl adı:** Şerif Cırık)

- 1939'da Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesinde doğdu. Astsubay okuluna girdi ama bazı kitaplardan dolayı okuldan atıldı.

Eserleri

- **İşte Gidiyorum Çeşm-i Siyahım**

İşte gidiyorum çeşm-i siyahım
İşte gidiyorum çeşm-i siyahım
Önümüze dağlar sıralansa da sıralansa da
Sermayem derdimdir servetim ahım
Karardıkça bahtım karalansa da

- **Dom Dom Kurşunu**

/benimhocam

TEKKE – TASAVVUF TÜRK EDEBİYATI

- İslam mistisizmidir. Nefsi öldürmek, ahlakı güzelleştirmek ve Allah'a ulaşmak ister.

Eser Verenler	Şeyhler (Mürşid, Yol Gösteren) **Dervişler** (Mürid, Öğrenci)
Temel Felsefesi	***Vahdet-i Vücut*** Evrende "vahdet" yani "tek" olan ALLAH'tır. Diğerleri "kesret" yani "çok" olandır. Mutlak güzellik Allah'tır. Allah, kendi güzelliğini görmek istemiş ve evreni yaratmıştır.
Varılacak Nokta	**Fenafillah** Mutlak güzellik Allah'a ulaşmak ve Allah'ın varlığında kendi varlığını yok etmek, Böylece "insan-ı kamil" olmak, "Ene'l Hakk"ın sırrına vakıf olmak önemlidir.
Aşk Anlayışı	***Beşerî aşktan*** → *İlahi aşka ermek.*
İcra Yeri	*Tekke*
Başlangıç	12.yy. Ahmed Yesevi ilk Türk mutasavvıfıdır.
Dil	*Genellikle sade dil kullanılmakla beraber Arapça – Farsça kelimelere de başvurulmuştur.*
Nazım Birimi	*Dörtlük.* *Ama örneğin bazı ilahiler "beyit" nazım birimi ile de yazılmıştır.*
Ölçü	*Hece Ölçüsü + Aruz Ölçüsü*

Nazım Türü	Nesir Türü
İlahi	Velayetname
Nefes	Vücutname
Şathiye	Pendname
Devriye	Fütüvvetname
Nutuk	Siyer
	Kıssa-ı Enbiya
	Tezkiretü'l Evliya

Bazı Tasavvuf Terimleri

Abdal: Kendini Allah yoluna adayan sufidir.

Aşk: Beşerî aşk → İlahi aşk

Âşık: İlahi aşka adanmış kişi, şair

Ma'şuk: Allah

Batın: İçteki, görünmeyen

Çile: Bedensel arzulardan kurtulup ruhsal arınma sağlamak için bir hücrede yalnızlığa çekilmektir.

Ebru: Allah'ın birliği

Fenafillah: Dünyanın her şeyinden kurtulup kendini Allah'ın birliğinde yok etmek

Gurbet: Dünyadır. Dünya misafirhanedir. Asıl vatan ruhlar alemidir.

İnsan-ı Kamil: Fenafillah'a ulaşmış olgun insan

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Mey: İlahi aşk, sonunda da coşku

Meyhane: Tekke

Kadeh: Âşığın ilahi bilgileri almak isteyen kalbi

Nefis: Bedensel arzular

Ney: İnsan-ı kâmildir. İçi boş, delik delik, inler

Saki: Allah aşkını sunan insan-ı kamil, doğru yolu gösteren şeyh

Zahit: Kaba, ham sofu. Kuralcıdır. Dinin özünden habersizdir.

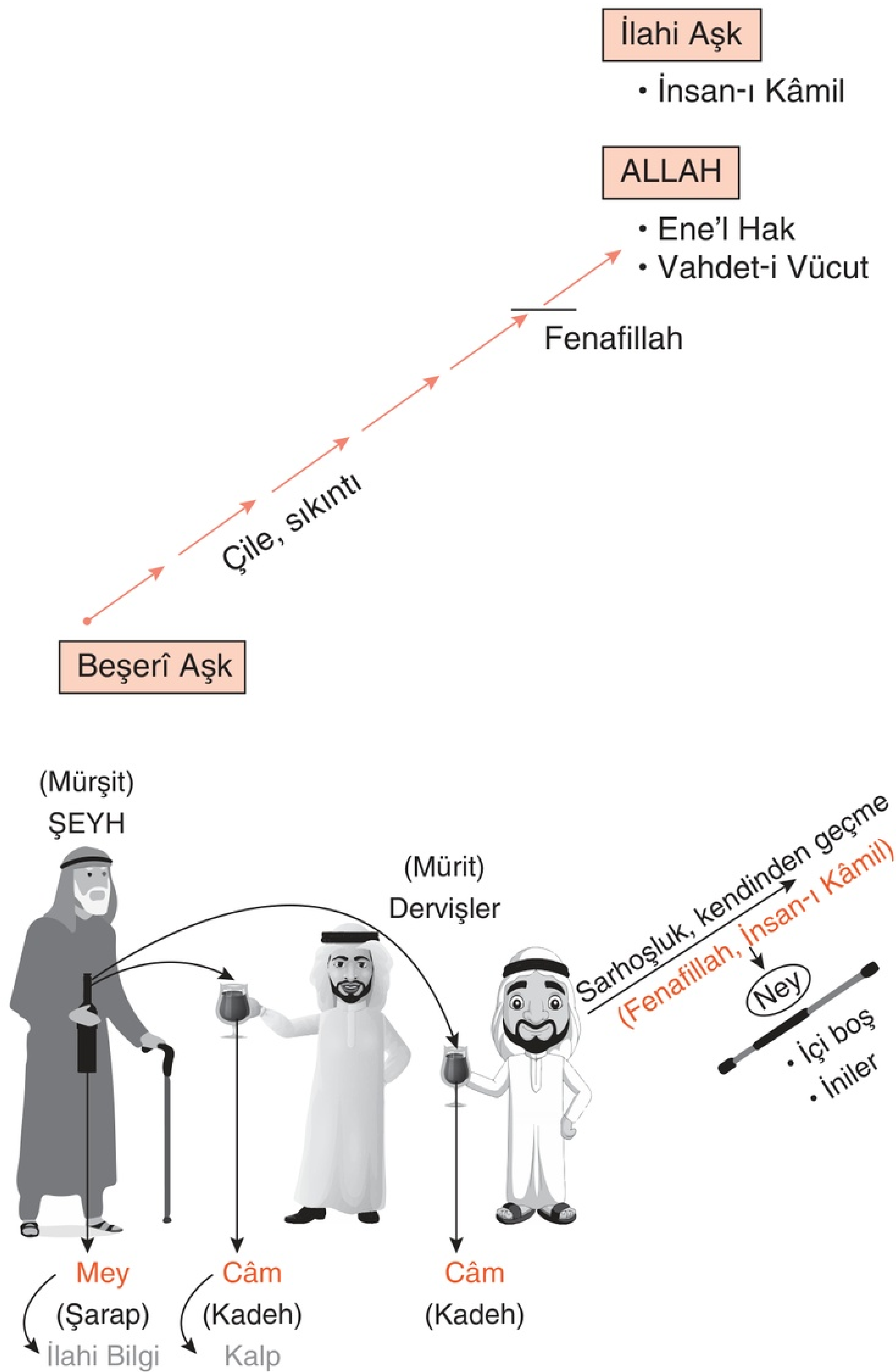
Rakip: Dünyevi işler. Allah ile âşık arasına girebilecek dünyalık

Masiva: Allah dışındaki her şey

Kavs-i nüzul: İniş yayı. Toprak, ateş, su, hava

Kavs-ı uruc: Yükselme yayı. Tekrar aslına dönüş

Ene-l Hak: Hallac-ı Mansur'un hayatına mal olan "Ben Allah'ım" ifadesidir. Yani kendisini Allah'ın varlığında yok ettiğini söylemek ister.

/benimhocam

Tekke Edebiyatı Nazım Türleri

1. İlahi

Dinî ve ilahi duygu ve düşünceleri içerir.

Tanrı'nın birliğini, kudretini, ululuğunu anlatır.

Tanrı'yı övmek ona yalvarmak, yakarmak için yazılan şiirlere denir.

Heceyle de aruzla da yazılabilir.

Mevleviler: Âyin

Bektaşiler: Nefes

Gülşeniler: Tapuğ

Halvetiler: Durak

Yesevi: Hikmet

Diğerleri: Cumhur ya da ilahi demişlerdir.

En tanınmış ilahi ustası Yunus Emre'dir.

Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni

Derdi öküş Eyyûb ile
Gözü yaşlı Ya'kub ile
Ol Muhammed mahbûb ile
Çağırayım Mevlâm seni

Sular dibinde mahiyle
Sahralarda âhû ile
Abdal olup yâhû ile
Çağırayım Mevlâm seni

Bilmişim dünya hâlini
Terk ettim kıyl ü kâlini
Baş açık ayak yalını
Çağırayım Mevlâm seni

Gök yüzünde İsa ile
Tûr dağında Musa ile
Elimdeki asa ile
Çağırayım Mevlâm seni

Yunus okur diller ile
Ol kumru bülbüller ile
Hakkı seven kullar ile
Çağırayım Mevlâm seni

(Yunus Emre)

2. Nefes

Bektaşi şairlerinin yazdığı tasavvufi şiirlerdir.

Çoğunlukla "vahdet-i vücut" konusu işlenir.

Cem ayinlerinde **saz eşliğinde makamla** okunur.

Hz. Muhammed ve Hz. Ali övgülerine de yer verilir.

Güzel aşk cevrimizi
Çekemezsin demedim mi
Bu bir rıza lokmasıdır
Yiyemezsin demedim mi

Yemeyenler kalır naçar
Gözlerinden kanlar saçar
Bu bir demdir gelir geçer
Duyamazsın demedim mi

Bak şu aşkın hâline
Ne gelse söyler diline
Can ü başı Hak yoluna
Koyamazsın demedim mi

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Âşıklar harabat olur
Hak yanında hürmet bulur
Muhabbet baldan tatl'olur
Doyamazsın demedim mi

Girelim Ali serine
Çıkalım meydan yerine
Küfrümüz iman yerine
Sayamazsın demedim mi

Pir Sultan'ım der Şah'ımız
Hakk'a ulaşır ahımız
On'ki imam katarımız
Uyamazsın demedim mi

(Pir Sultan Abdal)

3. Nutuk

Tarikata yeni girecek olan müritlere onların mürşitleri tarafından yazılan ve tarikat derecelerini ve tarikat adabını öğretmek için söylenilen şiirlerdir.

Evvel tevhit sürer mürşit dilinden
Erişir canına fazlı Hüdâ'nın
Kurtulursun emarenin elinden
Erişir canına fazlı Hüdâ'nın

İkincide verir lafzatu'llahı
Onda keşfederler sıfatu'llahı
Hasenat yeter der eder günahı
Erişir canına fazlı Hüdâ'nın

Üçüncüde yâ Hû ismini oku
Garip bülbül gibi durmayıp şakı
Kendi vücudunda bulagör Hakk'ı
Erişir canına fazlı Hüdâ'nın

4. Devriye

Devriye yaratılışın başlangıcı ve sonu, nereden gelip nereye gittiğimizin tasavvufi yorumudur.

Evrenin ve insanın Tanrı'dan çıkıp yine Tanrı'ya gittiğini anlatan şiirlerdir.

Devir kuramını anlatır. Dünyaya gelen varlık önce cansızdır, sonra bitki, sonra hayvan, en son da insan şekline girer.

Daha çok Bektaşiler yazar.

"Her şey Allah'tan gelir Allah'a gider." veya "Her şey topraktan gelir toprağa gider." anlayışıyla yazılır.

Katre idim ummanlara karıştım
Kaç bulandım kaç duruldum kimbilir
Devr edip âlemleri dolaştım
Bir sanata kaç sarıldım kimbilir

Bulut olup ağdığımı bilirim
Boran ile yağdığımı bilirim
Alt anadan doğduğumu bilirim
Kaç ebeden kaç soruldum kimbilir

Kaç kez gani oldum kaç kere fakir
Kaç kez altın oldum kaç kere bakır
Bilmem ki kaç kâtip ismimi okur
Kaç defterde kaç dürüldüm kimbilir

Bazı nebat oldum toprakta sürdüm
Bilmem kaç atanın sulbünde durdum
Kaç defa cenneti alaya girdim
Cehenneme kaç sürüldüm kimbilir

Kaç kez alet oldum elde bakıldım
Semadan kaç kere indim çekildim
Balcık olup kerpiç kerpiç döküldüm
Kaç bozuldum kaç kuruldum kimbilir

Dünyayı dolaştım hep kara batak
Görmedim bir karar bilmedim durak
Üstümü kaç örtü bu kara toprak
Kaç serildim kaç dirildim kimbilir

Gufrani'yim tarikatım boş değil
İyi bil ki kara bağrım taş değil
Felek ile hiç hatırım hoş değil
Kaç barıştım kaç darıldım kimbilir

(Gufrani)

/benimhocam

5. Şathiye

İnançlardan alaycı bir dille söz eder gibi yazılan şiirlerdir. Bektaşi şairlerinde rastlanır.

Çok tartışılmıştır. Medrese hocaları küfür saydıkları için şerh yazma gereği duyulmuştur.

Tanrı ile şaka yollu ve samimi bir eda ile yazılır.

Tanrı ile alay edermiş gibi görünen ya da anlamsız sözlerin altında vahdet-i vücut anlayışının ileri bir hâli yatar.

Yeri göğü insü cinni yarattın
Sen ey mimar başı eyvancı mısın
Aynı günü çarhı burcu var ettin
Ey mekân sahibi rahşancı mısın

Denizleri yarattın sen kapaksız
Suları yürüttün elsiz ayaksız
Yerleri temelsiz göğü dayaksız
Durdurursun acap iskâncı mısın

(Azmi)

NOT

Dinî-tasavvufi Türk edebiyatında bahsettiğimiz türler en çok kullanılan türlerdir. Şimdi de bunlar dışında kalan türler ve şekilleri ele alacağız.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Dinî-tasavvufi Türk edebiyatı; eski Türk edebiyatından, âşık tarzı halk şiirinden ve anonim halk şiirinden çeşitli nazım şekillerini ve türlerini din ve tasavvuf çerçevesinde kullanmıştır.

DİNÎ - TASAVVUFİ TÜRK EDEBİYATINDA KULLANILAN NAZIM TÜRLERİ

ALLAH İÇİN YAZILAN TÜRLER

TEVHİD	Allah'ın birliğini, yüceliğini anlatmak için kullanmışlardır. Eski Türk edebiyatında divanların başında çokça kullanılan bir türdür. Tasavvuf edebiyatında da divan sahibi şairler yine divanlarının başında yer verirler.
MÜNACAT	Tanrı'ya yalvarmak için kullanılan bir nazım türüdür. Peygamberler için de yazmışlardır. Manzum ve mensur eserlerdir.
İLAHİ	Daha önce geniş bilgi verilmiştir.
ESMA-İ HÜSNA	Aslında 99 olan eklemelerle 1001'e çıkan Allah'ın en güzel isimlerini anlatan manzum ve mensur eserlerdir.

PEYGAMBERLER HAKKINDA YAZILAN TÜRLER

NA'T	Hz. Peygamberimiz'i, diğer peygamberleri, dört halifeyi, din büyüklerini övmek için yazılan manzum ve mensur eserlerdir. En çok kaside nazım şekliyle yazılır. Yunus Emre ve Süleyman Çelebi tasavvuf edebiyatında çok rağbet edenlerdir.
GEVHERNAME	Allah'ın birliğini, Peygamber'in yüceliğini anlatan şiirlerdir. Kaygusuz Abdal – Gevhername
DOLABNAME	Allah aşkıyla yazılan soru-cevaplı eserlerdir. Yunus Emre – Dertli Dolab Kaygusuz Abdal – Dolabname
SİRETÜ'N NEBİ	Peygamber'in doğumundan ölümüne kadar hayatını, savaşlarını, faziletlerini anlatan eserlerdir. Manzum ve mensur yazılırlar. Genelde mesnevi ile yazılırlar. Adem Dede – Siyer-i Nebi Süleyman Çelebi – Vesiletü'n Necat
HİCRETNAME	Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicretini anlatan eserlerdir. Genişleyerek değişik göçleri hatta dünyadan ahirete göçü de anlatır.
MİRACNAME	Hz. Muhammed'in Allah katına çıkmasını anlatır. Peygamberimiz'in Burak ile göğe yükselişini anlatır. Manzum da mensur da yazılabilir. İsra suresinden faydalanarak anlatılır.
MEVLİD	Hz. Peygamberimiz'in doğumunu anlatan eserlerdir. Süleyman Çelebi – Vesiletü'n Necat Alevi-Bektaşiler Hz.Ali'nin doğumunu da "Ali'nin Mevlidi" adıyla anlatmışlardır.
HİLYE	Hz. Peygamber'in yüz, vücut ve ahlak güzelliği sözcüklerle anlatılır. Zira resminin yapılması yasaktır. Dört halife, diğer peygamberler ve din büyükleri için de yazılmıştır. Manzum ya da mensur olabilir. Hakani - Hilye-i Hakani

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

DİN VE TASAVVUF BÜYÜKLERİ İÇİN YAZILAN TÜRLER

MEDHİYE	Divan şiirinden farklıdır. Caize alınmak için değil dört halifeyi ve velileri övmek için yazılır. En çok Hz. Ali ve Hz. Ebubekir için yazılır. Dervişler de pirlerini övmüşlerdir.
MERSİYE	Din ve tarikat büyüklerinin ölümü için yazılır. Kemal Ümmi, Şeyh Hamit-i Veli'nin ölümü için yazmıştır. Manzum eserlerdir.
MAKTEL-İ HÜSEYİN	Hz. Hüseyin'in Kerbela'da katledilmesini anlatan türdür. Alevi-Bektaşiler cem ayinlerinde söylerler. Fuzuli – Hadikatü's-Süeda

DİNÎ İNANÇLARI VE TASAVVUFİ DÜŞÜNCELERİ ANLATMAK İÇİN YAZILAN TÜRLER

VÜCUTNAME	İnsanın yaratılışını anlatır. İnsanın ana rahmine düşüşünü, aşamalarını Kur'an ve hadis bilgileri yardımıyla tıbbi ve tasavvufi olarak anlatır. Manzum veya mensur olabilir.
NASİHATNAME	Öğüt vermek ve yol göstermek için yazılır. Dinî ve ahlaki öğütler vererek çağa uygun insan tipi hazırlanmak istenir. "Pendname" adı verilir. Güvahi – Pendname
FÜTÜVVETNAME	Lonca teşkilatını, uymaları gereken kuralları, helal kazanıp helal yemeleri gerektiğini, doğruluk ve dürüstlükten şaşmamaları gerektiğini anlatan eserlerdir.
GAZAVATNAME	Din uğruna yapılan savaşları ve bu savaşlarda gösterilen kahramanlıkları anlatan eserlerdir.
MİNBERNAME	Kürsülerde halka seslenen hatipler hakkında yazılan eserlerdir. Kaygusuz Abdal – Minbername
İSTİHRACNAME	Geleceğe dair herhangi bir olay hakkında yazılır. İleriye dönük bir sonuç çıkarmadır. Mesela, her mısranın ilk harfinin yukarıdan aşağıya okunduğunda bir isim çıkıyorsa bu bir istihracnamedir.
NEVRUZİYYE	Bektaşiler için Nevruz Hz. Ali'nin doğum günü olarak kabul edilir. Bektaşilerin bugünde kırlarda okudukları şiirlerdir.
NUTUK	Daha önce geniş bilgi verilmiştir.
HİKMET	İslam'ın esaslarını, şeriat hükümlerini müritlere öğretmek için yazılan eserlerdir. Ahmed Yesevi – Divan-ı Hikmet
DEVRİYE	Daha önce geniş bilgi verilmiştir.
ŞATHİYYE	Daha önce geniş bilgi verilmiştir.
MEDEDNAME	Hz. Muhammed, Hz. Ali ve din büyüklerinden yardım isteyen şiirlerdir.
DÜVAZ	On iki imamı ad ve özellikleriyle sayan şiirlerdir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÖRNEK SORU

Buyruğun tut Rahman'ın
Tevhide gel tevhide
Tazelensin imanın
Tevhide gel tevhide

I. Uyak düzeni "abab"dir.

II. 7'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

III. Nazım birimi dörtlüktür.

IV. Dinî - tasavvufi halk şiirine aittir.

V. Nazım türü nefestir.

Verilen parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) I B) II C) III D) IV E) V

ÇÖZÜM

Nazım türü "nefes" değil, "nutuk"tur. Çünkü didaktik tarzı vardır.

CEVAP: E

DİNÎ-TASAVVUFİ TÜRK EDEBİYATI

ORTA ASYA'DAN MUTASAVVIFLAR

AHMED YESEVÎ

- İlk Türk mutasavvıfı ve tarikat kurucusudur.
- Sayram'da doğmuştur.
- Halka Kur'an-ı Kerim'in emirlerini ve hadisleri güzel bir Türkçe ile öğretmeye çalışmıştır. Hikmet adı verilen şiirleri dilden dile dolaşmıştır.

ESERLERİ

- **Divan-ı Hikmet:** Hikmetleri yer alır.

Hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Her dörtlüğe hikmet adı verilmiştir.

- **Fakrname:** Divan-ı Hikmet ile oluşturmaya çalıştığı insan tipinin anlatımı diyebiliriz. Divan-ı Hikmet'in ön sözü gibidir.

Tarikat adabını, bir şeyh ve dervişte bulunması gereken özellikleri, merâtıb-ı erbaa'yı "**dört kapı kırk makam**"ı açıklar.

NOT

"Dört Kapı Kırk Makam" kavramını açıklayalım: **Şeriat, tarikat, marifet ve hakikat adlı 4 kapı ve bunların altında onar makam vardır. Türk tasavvuf sistemindeki eğitim anlayışıdır.**

/benimhocam

SÜLEYMAN HÂKİM ATA

- Ahmed Yesevi'nin öğrencisi **Süleyman Bakırgan**'dır. Yesevi'nin 'hikmet' geleneğini devam ettirir. Açık, anlaşılır dille halkı İslam'a davet eden bir mürşittir.

ESERLERİ

- **Bakırgan Kitabı, Ahir Zaman Kitabı** ve **(Bibi) Meryem Kitabı** olmak üzere üç eseri vardır.
- **Bakırkan Kitabı:** Dinî ve ahlaki öğütler veren hikmetlerini içeren en ünlü eseridir.
- **Ahir Zaman Kitabı:** 16 sayfalık bir eserdir.
- **Meryem Kitabı:** Hz. Meryem'in ölümünü anlatır.

NOT

Bu eserlerin Hâkim Süleyman Ata'ya ait olup olmadığı net değildir.

ŞÂH İSMAİL SAFAVÎ HATAYÎ

- Erdebil Tekkesi'nin şeyhi ve Safevi Devleti'nin hükümdarıdır. Farsçayı çok iyi bilir.
- Hem divan edebiyatı hem halk şiiri hem dinî tasavvufi halk edebiyatının inceleme alanına girer.
- Alevi-Şii kesimi üzerinde etkilidir. Şii propagandası yapar. Hurufilikten etkilenmiştir.

ESERLERİ

- Divan
- Dehname
- Nasihatname

DEVLET MEHMED ÂZÂDÎ

- Türkmenlerin meşhur şairidir. Türkmen şair Mahtumkulu'nun babasıdır.
- Şiirlerini **"Vagz-ı Azad"** adlı eserinde bir araya getirir.

MAHTUMKULU

- Devlet Mehmed Azadi'nin oğludur ve 18.yy. şairidir. İlk öğrenimini babası Azadi'den alır.
- Türkmenistan'da Yunus Emre tarzı şiirler yazar. İran ve Afganistan'ı da dolaştığını şiirlerinden çıkarıyoruz.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ANADOLU MUTASAVVIFLARI

13. YY. MUTASAVVIFLARI

13. yy. Türkler için savaş ve yıkımların yaşandığı bir yüzyıldır. Halk kendisini dinî edebiyata adar. Tekkeler bir rahatlama yeri olarak görülür. Veliler insanlardan hürmet görür.

YUNUS EMRE

- Sade dille, sehl-i mümteni ile halka tasavvuf öğretisini başarıyla verir. "Vahdet-i vücut" anlayışını herkesin anlayabileceği bir dille anlatır.
- Aruz ölçüsü ve hece ölçüsü kullanır.
- İlahi türünün Türk edebiyatındaki en büyük ustasıdır.
- **"Hâtem-i Lisân-ı Türkî"** olarak bilinmektedir.
- *Hacı Bektaş-ı Veli'den buğday istemesi, Hacı Bektaş-ı Veli'nin "Nefes mi istersin buğday mı?" sorusunu buğday şeklinde yanıtlaması ve buğdayını alması, ardından vazgeçip döndüğünde artık kalbinin anahtarının Taptuk Emre'de olduğunun söylenmesi, Yunus'un da Taptuk Emre'nin yanına gidip ona 40 yıl hizmet etmesi hakkında bildiğimiz bir kerametti r.*

ESERLERİ

- **Risâletü'n-Nushiyye:** Mesnevisidir. Bir nasihatname özelliği gösterir ve akla seslenir.
- **Divan:** Gönle seslenen eseridir. En önemli eseridir. İlahi aşk, tasavvuf konularına bu eserinde yer verir.

MEVLÂNA CELALEDDİN RÛMİ (Belhî, Rumî, Konevî)

- Konya'ya gelene kadarki güzergâhı: Belh – Nişabur (Attar ile görüşür) – Bağdat – Mekke – Şam – Anadolu (Karaman Konya)
- 3 oğlu 1 kızı vardır.
- **Eğitimi:** Babası Bahaddin Veled, Kirmani, Sadrettin Konevi, Tirmizi tasavvuf bilgisini verir.
- **Tirmizli Seyyid Burhaneddin** Mevlâna'da derin izler bırakır. Tirmizi'nin ölümüyle içine kapandığı anda **Tebrizli Şems** ile tanışır. Şems'in dostluğuyla yetinir, maneviyatı çok değişir. Öğrencilerini ihmal eder ve Şems bu yüzden sürekli kaçar.
- Mevlevilik tarikatının ilk şeyhi **Hüsameddin Çelebi'dir.**
- Mevleviliği kurup sistemleştiren **Sultan Veled**'tir.

/benimhocam

EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Eserlerinde işlediği konular:

- Vahdet-i Vücut
- İlahi Aşk
- Tasavvuf
- Şiirlerini özünden hissederek yazar. Farsça yazar.

ESERLERİ

1. **Mesnevi (Mesnevi-i Ma'nevi):** En ünlü, en hacimli eseridir. Tasavvufi, ahlaki, öğüt verme amaçlı, hikâye ve fabl kullanılan, eğitici, öğretici eseridir. Molla Câmi bu esere **"Magz-ı Kur'an"** der. Tercüme ve şerhleri vardır.

- Mesnevihân (Mesnevi okuyan kişiler)

6 ciltttir.

Diğer adı: Hüsaminame'dir. Hüsamettin Çelebi'nin ısrarıyla yazılır. İlk 18 beyit Mevlâna tarafından yazılır. Sonraki beyitleri Mevlâna söyler, Hüsamettin Çelebi yazar. Hatime bölümünü Sultan Veled yazar.

- **Didaktik** ve sürükleyici bir eserdir. Bir hikâyeyi anlatırken başka bir hikâyeyi hatırlayarak onu anlatmış, aralarda hatırladığı olayları da anlatarak tekrar ilk hikâyeye dönmüştür.

2. **Divan-ı Kebir (Külliyat-ı Şems):** İlahi aşkı, gönül derdini, sabır, hoşgörü konularını işler. Şems etkisi belirgindir. Bu yüzden "Şems" ve "Hamuş" mahlaslarını kullanır.

Gazel, terci ve rubailer vardır.

Şems aşkıyla yazılır. Bu yüzden ***Divan-ı Şems, Külliyat-ı Şems*** adlarıyla da bilinir.

43000 beyitten fazladır. Hacimli bir eserdir.

Rubailer: *Divan-ı Kebir*'de yer almaktadır. İnce mazmunlar yer alır.

3. **Fihi Mâ Fih (Onun İçindeki Odur):** Mevlâna'nın sohbet konuşmalarından oluşur. 72 bölümdür. 6 bölüm Arapça, diğerleri Farsçadır.

Bölümler bir âyet ve hadis yorumu ya da Mevlâna'nın sorulan sorulara cevabı şeklindedir.

Tasavvuf, din, ahlak, felsefe konularındadır. Sultan Veled'in derlediği **"Vakıat"** adlı sohbetlerden ibarettir.

4. **Mecâlis-i Seba:** Yedi vaazının bir araya getirilmesidir. Her vaazda bir hadis anlatılır.

5. **Mektubât:** Dönemin ileri gelenlerine, dostlarına ve oğullarına yazdığı 147 adet mektuptur.

Birinin derdine derman olmak için kendisi tarafından söylenip yazdırılmış mektuplardır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

SULTAN VELED

Mevlâna'nın büyük oğludur. A. Fakih ile Anadolu Türk edebiyatında öncüdür. Farsça yazar. Birçok Türkçe şiiri vardır.

Türkçe şiirleri Eski Anadolu Türkçesinin ilk örneklerinden sayılır. Arada Türkçe söylese de eserlerinin çoğunluğu **Farsçadır**.

Mevleviliği örgütlü bir tarikat hâline getiren, sistemleştiren kişidir.

ESERLERİ

Divan

MESNEVİ:

İbtidaname (Veledname)

****Mevlâna'nın hayatı ve Mevlevi âşıkların ilk inançlarını gösteren en eski ve en doğru kaynaktır.*

Rebabname

İntihaname

Ma'ârif

AHMET FAKİH

- Mevlâna'nın babası Bahaddin Veled'den fıkıh dersleri almıştır. Bu yüzden kendisine Fakih denilmektedir.

ESERLERİ

- **Çarhnâme** adlı eseri vardır. 100 beyitlik bir kasidedir. Dinî-ahlaki öğüt verir. Didaktiktir. İlk bilgileri vererek tanıtan **Fuat Köprülü**'dür. Fuat Köprülü'ye göre ilk Eski Anadolu Türkçesi örneğidir. 17 beyit kayıptır. Elimizde 83 beyit vardır.
- **Kitabu Evsaf-ı Mecaidi'ş-Şerife** ona ait olabilir. Hac konuludur. Türkçe yazılmış 2. mesnevidir. **Hacca dair yazılan ilk mesnevidir.** Hasibe Mazıoğlu yayımlar.

Bir grup arkadaşı ile hacca giden Ahmet Fakih'in bu esnada gördüğü Şam, Kudüs, Mekke, Medine ile oralarda ziyaret ettiği kutsal mekânlar anlatılır.

HACI BEKTAŞ VELİ

"Haydariyye" tarikatının mensubu olarak Anadolu'ya geldiği düşünülmektedir. Adını taşımakta olan Bektaşilik tarikatının "banisi" değildir.

Bektaşilik "Balım Sultan" tarafından kurulmuştur.

Velayetname'de hakkında bilgiler vardır. Velayetname'de Anadolu'ya giderken *iki arslanı taşa dönüştürmesi, güvercin donuna bürünmesi, balıkların onu selamlamak için sudan baş çıkartması* bazı kerametleridir.

Önemli Eseri: Makalat

/benimhocam

14. YÜZYIL MUTASAVVIFLARI

ABDAL MUSA

Rivayete göre Horasan'dan gelip Antalya Elmalı'nın Teke köyünde dergâhını kurmuş ve burada Anadolu'yu aydınlatacak "Alperenler" yetiştirmiştir.

Eseri: Nasihatname

KAYGUSUZ ABDAL

- Yunus Emre'den sonra en büyük mutasavvıf olarak bilinir. Gönüllere giren eserleriyle Türk tasavvufunun önemli isimlerinden biridir.
- Abdal Musa'nın dervişlerinden kabul edilir. Geyik kerameti ile Abdal Musa'ya bağlandığı rivayet edilir.
- Şathiyye türünün güzel örneklerini verir.
- Asıl adı: **Gaybi**
- Eserlerinde hece ölçüsünü de aruz ölçüsünü de kullanır.

Eserleri

- Divan
- Gülistân
- Gevhername
- Minbername
- Budalaname
- Kitab-ı Miğlâte
- Vücûdname
- Sarayname
- Dilgüşâ
- Mesnevî-i Baba Kaygusuz (I-II-III)
- Risâle-i Kaygusuz Abdal (Tercüme)

Eserleri

1. **Divan:** Gazel ağırlıklıdır.

350 şiir vardır. 20-30 tanesi hece ölçüsüyle yazılmıştır. Şathiyeler hece ile yazılmıştır. Bunlarda Allah ile samimi bir şekilde konuşmaktadır.

Dolabname kasidesi divanın içinde yer alır.

2. **Gülistân:** "Lâmekân'ı, kâinatın yaratılışını, Hz. Adem ve diğer peygamberleri, tasavvvufu anlatır.
3. **Mesnevî-i Baba Kaygusuz (I-II-III) :** Üç mesnevisidir. Tasavvufu anlatır. I numaralı mesnevisi en heyecanlı üsluba sahip olandır.
4. **Gevhername:** 71 beyitlik kısa bir mesnevidir.

'Vahdet-i vücut' kavramını Hz. Muhammed'i kastettiği gevher benzetmesiyle anlatır. Gevher'in canı Hz. Muhammed'i över.

5. **Minbername:** 58 beyitlik küçük bir mesnevidir.

"Nefis" üzerine yazılır.

6. **Budalaname:** Tasavvufu anlattığı mensur eseridir.
7. **Kitâb-ı Miglâte:** Bir dervişin sürekli uyuması ve rüyasında şeytanı mağlup etmesini anlatır. Zaman makinesini andıran bir görüntüsü vardır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

8. **Vücudname:** İnsan vücudunu ve organlarını tasavvufu terimlere benzetir.
9. **Risâle-i Kaygusuz Abdal:** Tasavvuf, Allah'a ulaşma anlatılır.
10. **Dilgüşâ:** "Vahdet-i vücût" anlayışı ve tasavvuf merhaleleri anlatılır.
11. **Sarayname:** Şeriatı en çok anlattığı eserdir. Dünyaya gelmenin nedenini ibadet etmeye bağlar.

GÜLŞEHRİ

Gülşehri, Ahi Evran'ın dervişlerindendir.

ESERLERİ

- **Felekname**
- **Mantıku't-Tayr**

ÂŞIK PAŞA

1) Garibname

- 10592 beyittir.
- **Amaç:** Halka tasavvufu öğretmektir.
- Dinî tasavvufi-öğretici bir eserdir.
- Türk edebiyatının ilk büyük mesnevisidir.
- **Vezin:** Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün
- **Didaktik:** "İnsan-ı Kâmil" olmayı öğütler.
- Türkçeye önem verilmesi gerektiğini söyler.
- Dil duyarlılığı vardır.
- Kimsenin o dönemde Türkçe yazmadığını söyler ve kınar.
- Mesnevi 10 bâba, her bâb on dâstâna ayrılmıştır.
- **Tasavvuf ansiklopedisi** sayılacak bir eserdir. **Nasihat üslubu** önemli yer tutar. **Temsil yoluyla bazı hikâyeler** de anlatılır. Halk üzerinde etkisi çoktur.

NOT

Garibname nüshalarının sonunda Âşık Paşa'nın **elifname**leri yer almaktadır.

2) Fakrname

Tasavvufi bir mesnevidir.

Alçak gönüllülüğü, dünya nimetlerine çok meyletmeden azla yetinmeyi ele alır. Onu 'Tanrı' tarafından türlü renklerle bezenmiş **Fakr adlı bir kuş** olarak tasavvur etmiştir.

15. YÜZYIL MUTASAVVIFLARI

SÜLEYMAN ÇELEBİ

Türk edebiyatında **ilk müstakil mevlid yazarıdır.**

Türklere has mevlid türünün ilk olgun örneğini yazmıştır.

Vesiletü'n Necat:

- **Vezin:** Fâ'ilatün Fâ'ilatün Fâ'ilün
- Hz. Peygamber'e sevginin bir ürünüdür.
- Sehl-i mümteni örneğidir.
- 480 beyittir.
- Ankara Savaşı'nda yenilen bir milleti Peygamber sevgisi etrafında toplamak istemiştir.
- Süse, yapmacıklığa düşmeden, mübalağayı abartmadan yazılan başarılı bir eserdir.

HACI BAYRAM-I VELİ

Bayramiyye tarikatının kurucusudur.

İstanbul'u Fatih'in fethedeceğini müjdelemiştir.

Elimizde beş şiiri vardır. Bunlardan başka bir eseri yoktur.

/benimhocam

EŞREFOĞLU RÛMÎ

- Hacı Bayram-ı Veli'nin damadıdır.
- Eşrefiyye tarikatını kurar ve halkı İslam'a davet eder. Anadolu'nun Türkleşmesi ve Müslümanlaşmasında etkili olmuştur.
- Kadiriler çevresinde de **Pîr-i Sâni** olarak anılır.
- Hece ve aruzu kullanır.

ESERLERİ

- **Divan**
- **Müzekkî'n-Nüfûs**

KEMAL ÜMMÎ

- Niğde'de yaşadığı düşünülür.
- Yunus tarzı şiirlerinde sade dil ve aruz ölçüsü kullanır. İlahileri başarılıdır.

ESERLERİ

- **Divan**
- **Kırk Armağan:** Tasavvufi didaktik eseridir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

EMİR SULTAN

- Asıl adı Seyyid Şemseddin Muhammed bin Ali el-Hüseyni el-Buhârî'dir.
- Buhara'da yetişmiş, Medine'ye geçmiştir. Orada rüyasında Hz. Muhammed ve Hz. Ali'yi görmüştür. Rüyasında kendisine Anadolu'ya gitmesi söylendiği için Anadolu'ya gelmiştir. Bursa'ya yerleşir.
- Emir Sultan, **"Kerametler Sultanı"** diye bilinir.
- **I. Bayezit'in "Bilim Danışmanı"** olmuştur. Ankara Savaşı'nda Yıldırım Bayezit'in yenileceğini de bilmiştir.

DEDE ÖMER RÛŞENÎ

- Kurduğu Ruşeniye tarikatı, Halvetiliğin en büyük kolu olur.
- Dinî-tasavvufi şiirleriyle tanınır.

ESERLERİ

Neyname: Konusunu 'Mesnevi'nin ilk 18 beytinden alır. Kendisi hakkında da bilgi verir.

Miskinlikname

Kalemname

Çobanname: Mesnevide geçen 'Musa ile Çoban' kıssasının geniş tercümesidir.
"Mesnevi" etkisi açıktır. Yani Mevlâna'dan etkilenmiştir.

16. YÜZYIL MUTASAVVIFLARI

AZİZ MAHMUD HÜDÂYÎ

- Celvetiye tarikatının kurucusudur.
- Gördüğü rüya üzerine Şeyh Üftade'ye bağlanır.
- Heceyi de aruzu da kullanır.
- Tasavvuf ve vahdet-i vücut anlayışını bize sade şiirlerinde verir.
- **"Kutbü'l-aktab, Sâhip-i zamân, Mürşid-i kâmil"** ünvanları verilmiştir.

Türkçe Eserleri

- **Divan-ı İlahiyat**
- **Tarikâtname**

PİR SULTAN ABDAL

- Sivaslıdır. Alevi- Bektaşi şiirinin 16. yy.daki temsilcisidir. Şiirlerinde nefes türünü kullanır.
- Allah, Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin konulu şiirleri halka sunulur. Dönemin sosyal aksaklıklarını da aktarır. Sivas valisi tarafından astırılmıştır.
- İslami ve Bâtıni inançlar aynı potada eritilerek tasavvuf çatısıyla şiirlerinde sunulur.
- Yedi ulu ozandan biridir.

MUHYİDDİN ABDAL

- Divanı vardır. Hece vezniyle yazdığı Hurufi şiirleriyle tanınır.

17. YÜZYIL MUTASAVVIFLARI

ÂDEM DEDE

- Galata Mevlevihanesi şeyhliğine kadar yükselmiş bir Mevlevi şairdir. Şeyhülislam Bahayi ile tanışmış, sohbet etmiştir.
- Hece vezniyle Yunus tarzı şiirler söyleyen ilk Mevlevi şairdir.
- <u>En önemli özelliği Mevleviler içinde, hece vezni ile Yunus tarzında ilahiler söyleyen ilk şair</u> olmasıdır.

SİNAN ÜMMÎ

- Niyâzî-i Mısri'nin şeyhidir.
- Hece ölçüsü ve aruz ölçüsüyle didaktik şiirler söyler. Dili sadedir.

ESERLERİ

- **Divan:** 200 civarı şiiri vardır.
- **Kutbü'l-Meani:** Şu an elimizde yoktur.

NİYÂZÎ-İ MISRÎ

- Hece ve aruzu kullanır. Hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde Yunus Emre tesiri, aruz ölçüsüyle yazdığı eserlerinde de Nesimi ve Fuzuli tesiri vardır.
- Türkçe ve Arapça mensur ve manzum on ciltten fazla eseri vardır.
- **Divan-ı İlâhiyyat** en meşhur eseridir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

YEDİ ULU OZAN

- *Seyyid Nesîmî (14. yy.)*
- *Fuzûlî (16. yy.)*
- *Virani (16. yy.)*
- *Kul Himmet (16. yy.)*
- *Yemini (15. yy.)*
- *Şah İsmail Hatai (16. yy.)*
- *Pir Sultan Abdal (16. yy.)*

18. YÜZYIL MUTASAVVIFLARI

BURSALI İSMÂİL HAKKI

- Tasavvuf, vahdet-i vücud konularını sade bir şekilde işleyen mutasavvıf şairdir.
- Eğitim dili Arapça olmasına karşın eserlerinin yüzde altmışını Türkçe yazması dil bilinci olduğunu gösterir.
- **Divan**'ı vardır.

ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI

- 15 eseri vardır. Niyazî-i Mısrî'den etkilenmiştir.

ÖNEMLİ İKİ ESERİ

- **Divan**
- **Marifetname**: Mensur eseridir. Tasavvuf, felsefe, musiki, astronomi, fizik, tıp gibi birçok bilim hakkında bilgi veren bir ilimler ansiklopedisidir. Bu eserinin sonuna **Kıyafetnâme** adıyla manzum bir bölüm eklemiştir.

19. YÜZYIL MUTASAVVIFLARI

BİTLİSLİ MÜŞTÂK BABA

- Bitlis'te dünyaya gözlerini açmış, Bağdat'ta ilim âlemine katılmıştır. Asıl adı Muhammed Mustafa'dır.
- Hacı Bayramı Veli'den etkilenmiştir. Onun kabri başında söylediği 'gazel' değerlidir. Gazelinde Ankara'nın 1923'te İstanbul ile aynı değerde yani başkent olacağına ebced hesabıyla tarih düşürmüştür. (H.1341/M.1923) Gazeldeki anahtar kelimelerin başharflerini topladığımızda Ankara'nın başkent olduğu yılı buluruz. (istihracname)

20. YÜZYIL MUTASAVVIFLARI

EDÎB HARÂBÎ

- Bektaşiler arasında pek sevilmediği, Rıza Tevfik'in ondan el aldığı söylenir.
- Aruz ölçüsünü de hece ölçüsünü de kullanır.
- Bektaşi anlayışıyla hicivler yazar.

MİHRÂBÎ

Kendini **Bektaşilerin "Vâsıl İbn-i Atâ"**'sı sayan bir sanatçıdır.

DERÛNÎ

Kayserilidir ve **"Hacı Kardaş"** ünvanını alan hattat ve şairdir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

DİVAN EDEBİYATI

GENEL ÖZELLİKLERİ

- Değişmez kuralları olan bir edebiyattır.
- Bu edebiyata "Klasik Türk Edebiyatı, Eski Türk Edebiyatı" isimleri de verilmiştir. Medrese kültürüyle yetişen aydınlarla saray çevresinde devam eden bir edebiyat olduğu için "seçkinler (havas) edebiyatı" ya da "yüksek zümre edebiyatı" isimleri de verilmiştir.
- Türklerin Arap ve Fars edebiyatı etkisine girmeleri ve bu edebiyatları örnek almalarıyla başlar.
- 13. yy.da Hoca Dehhani ile başlar, 19. yy.da Tanzimat Dönemi'ne kadar sürer.
- Şiir, düzyazıya göre daha çok kullanılmış ve gelişmiştir.

DİL	Arapça-Farsça sözcük ve tamlamalarla yüklü "Osmanlıca" da denilen ağır bir dil kullanılmıştır.

KONU	Aşk, şarap, kadın konuları Övgü ve yergi Din ve tasavvuf konuları

KAYNAKLARI	• Ayet ve hadisler • İran mitolojisi • Peygamber hikâyeleri • Evliya hikâyeleri • Tefsir, fıkıh, kelam... • İslam tarihi

/benimhocam

DİVAN EDEBİYATINDA NAZIM (ŞİİR)

Ölçü	Aruz ölçüsü
Nazım birimi	Beyit (genelde) Bent (bazen)
Kafiye	Redif ve kafiye önemsenmiştir. "Göz için kafiye" esası uygulanmıştır.
Güzellik anlayışı	Bütün güzelliği yerine "beyit güzelliği" önemsenmiştir.
Sanat anlayışı	Sanat sanat içindir. Konu değil konunun işlenişi önemsenmiştir. Toplum konularından uzak bireysel konular işlenmiştir.
Mahlas kullanımı	Şiirlerin sonunda genellikle mahlas kullanılmıştır.
Şiirlerin toplanması	Şiirler "divan" adı verilen defterlerde toplanmıştır.
Mazmun anlayışı	"Mazmun" adı verilen kalıplaşmış sözler ve benzetmeler şiirde önemli yer tutar. Sevgilinin boyu için → servi Kirpikleri için → ok Kaşları için → yay Dişleri için → inci
Edebî Sanatlar	Edebî sanatlara sıkça yer verilir: Teşbih, teşhis, istiare...

DİVAN EDEBİYATINDA NESİR (DÜZYAZI)

DİL	Genelde ağır, süslü bir dil kullanılır.
ÜSLUP	Uzun cümle yapıları tercih edilir. Noktalama işaretleri kullanılmamıştır. Seci kullanılır.
MENSUR TÜRLER	Tezkire Seyahatname Siyasetname Kıyafetname Pendname Fütüvvetname Tarih Gazavatname Hilye Siyer
	Nesir yazarı → Münşi Nesir yazma işi → İnşa Nesir yazılarıyla oluşturulan dergiler → Münşeat

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Divan edebiyatında 3 tür nesir türü mevcuttur:

SADE NESİR	Halkın konuştuğu dildir. Geniş halk kitlelerine seslenilir. Kolay anlaşılır. • Halk hekimliği • Ayet açıklamaları • Hadis açıklamaları **Örn:** Mercimek Ahmed (Kâbusname)
ORTA NESİR	Hem sadelik hem süslülük vardır. Öğretme amacı güden, bir konuyu anlatan eserlerdir. • Tarih, coğrafya • Gezi yazısı **Örn:** Evliya Çelebi (Seyahatname)
SÜSLÜ NESİR	Güzel yazma amaçlıdır. Ağır, ağdalı dili vardır. Arapça – Farsçaya hâkim kişiler kullanır. Çok uzun cümleler, bolca seciler vardır. **Örn:** Sinan Paşa (Tazarruname), Veysi, Nergisi

NAZIM BİÇİMİ (ŞEKLİ)	NAZIM TÜRÜ
Şekil ağırlıklıdır. Ayrım biçime, şekle göre yapılır:	Konu ağırlıklıdır. Ayrım konuya göre yapılır:
• Gazel	• Tevhit
• Kaside	• Münacat
• Mesnevi	• Na't
• Kıt'a	• Methiye
• Nazm	• Fahriye
• Rubai	• Hicviye
• Tuyuğ	• Mersiye
• Murabba	• Siyer
• Terbi	• Hilye
• Muhammes	• Muamma
• Tahmis	• Lügaz
• ...	• ...

/benimhocam

DİVAN EDEBİYATINDA NAZIM ŞEKİLLERİ

NAZIM BİRİMİ

Manzum eserlerde en küçük parçaya nazım birimi denir.

Bir dizeli nazım birimi → **mısra**

İkişerli dizelerden oluşan nazım birimi → **beyit**

Üçerli, dörderli, beşerli…onarlı dizelerden oluşan nazım birimi → **bend**

Mısra: Aruz vezniyle söylenmiş beyitin yarısıdır.

Mısra-i Berceste: Nazmın içinde göze çarpan güzelliğiyle dillerde dolaşan atasözü gibi kullanılan mısradır. (Sıçramış mısra)

Örnek:

Ne ararsan bulunur derde devâdan gayrı

Mısra-i Azade: Şairi tarafından tek mısra olarak söylenmiş ya da diğer mısrası unutulmuş anlam bütünlüğüne sahip şiir parçalarıdır.

Beyit: Aynı vezin ve kafiyede yazılmış iki mısradır.

***Güzel olan beyit → **şah beyit**

***Anlamı kendi bütünlüğü içinde tamamlanamayan diğer beyitlere taşan beyitlere → **merhun beyit**

Bend: 3-10 mısralı musammat nazım birimidir.

Beyitlerden Oluşan Nazım Şekilleri

A. Tek Kafiyeli Olan Nazım Şekilleri

1. Kaside
2. Gazel
3. Müstezat
4. Kıt'a
5. Nazm (?)

B. Ayrı Kafiyeli Olan Nazım Şekilleri

1. Mesnevî

Bendlerden Oluşan Nazım Şekilleri

A. Tek Bendli Olan Nazım Şekilleri

1. Rubai
2. Tuyuğ

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

B. Çok Bendli Olan Nazım Şekilleri

Musammatlar

a. Üç Mısralık Bendliler

1. Müselles

b. Dört Mısralık Bendliler

1. Murabba
2. Terbî

c. Beş Mısralık Bendliler

1. Muhammes
2. Tahmîs
3. Taştîr
4. Tardiye

d. Altı Mısralık Bendliler

1. Müseddes
2. Tesdîs

e. Yedi Mısralık Bendliler

1. Müsebba
2. Tesbî'

f. Sekiz Mısralık Bendliler

1. Müsemmen
2. Tesmîn

g. Dokuz Mısralık Bendliler

1. Mütessâ
2. Tetsî'

h. On Mısralık Bendliler

1. Mu'aşşer
2. Ta'şîr

i. Diğer Bendli Şekiller

1. Terkibibend
2. Terciibend

/benimhocam

NAZIM ŞEKİLLERİ

1. Beyitlerden Oluşan Nazım Şekilleri

A. Tek Kafiyeli Olan Nazım Şekilleri

KASİDE

- Bir maksada bağlı olarak yazılırlar. Türk edebiyatında en çok **din ve devlet büyüklerini övmek** için yazılırlar.
- **Arap** edebiyatında doğmuş, oradan **Fars** edebiyatına oradan da **Türk** edebiyatına geçmiştir.

Türk edebiyatında kaside:

Ahmedi, Şeyhi, Ahmed Paşa, Nef'i ünlü kaside şairlerinden birkaçıdır. **Nef'i** kasidede 'fahriye' bölümündeki başarısıyla Türk edebiyatında zirvedir.

- **Kafiye şeması:** aa, ba, ca…
- Kasidenin ilk beytine **matla**, son beytine **makta**, en güzel beytine şah beyit /beytü'l kasid adı verilir.
- Şairin mahlasının geçtiği beyte **taç beyit** adı verilir.
- **Hüsn-i Matla:** Matla beytinden sonraki beyittir.
- **Hüsn-i Makta:** Makta beytinden önceki beyittir.
- **Musammat Kaside:** İç kafiyenin olmasıdır. Matladan sonraki beyitlerde mısra ortalarının birinci mısra ile kafiyelendiği kasidelerdir.
- Bazı kasideler **tarihî belge** niteliği de taşır. 'Nevruz, cülüs' konulu kasideler sayesinde devrin tarihini aydınlatabiliriz.

KASİDENİN BÖLÜMLERİ

- 5 ana bölümü vardır: **nesib / teşbib, medhiye, tegazzül, fahriye, dua**. Kasidenin bütün bölümleri sadece bir kişiye öven medhiye kasidelerinde görülür.
- Örneğin **tevhid , münacat ve na't** gibi türlerde **medhiye** ve **dua** yani sadece iki bölüm bulunur.

1. NESİB / TEŞBİB

- Şiirin giriş bölümüdür. 15-20 beyit olur. Tasvirlerle dolu olur.
- Bu bölümde, âşıkane duygular anlatılıyorsa **nesîb**, başka konular yani bahar, tabiat, bayram anlatılıyorsa **teşbîb** adı verilir.
- Bazı şairler hiç nesib yapmadan doğrudan doğruya medhiye kısmına girerler. Nef'i fahriye bölümüyle başlamış sonra memduhunu övmüştür.

2. GİRİZ / GİRİZGÂH

- Her ne kadar son yüzyıllarda 'girizgâh' ayrı bir bölüm olarak değerlendirilse de girizgâh bir ana bölüm değil, sadece geçiştir. Bir ya da birkaç beyit olabilir.
- Girizgâh bir bölüm değil, şairin bir ilgi ile asıl konuya girmesini sağlayan beyittir. Övgüye başlayacağını haber verir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

3. MEDHİYE (MAKSAD, MAKSÛD ÖVGÜ)

- Kasidenin asıl bölümüdür. Aynı zamanda **en sanatlı** bölümüdür. Kasidenin sunulacağı kişi övülür.
- Çoğunlukla gerçeğe uygun değildir. Abartılı anlatımla efsanevi kahramanlara - çoğunlukla da Şehname kahramanlarına - gönderme yapılır.

4. TEGAZZÜL

- Şair bu bölümde şiirine ahenk katmak için kaside içinde gazel söyler. Tegazzül, kasidenin başında veya sonunda bulunabilir. Her kasidede de bu bölüm olmak zorunda değildir. 5-12 beyitlik bölümdür.

UYARI

"Nesib"den sonra da "medhiye"den sonra da yer alabilir.

5. FAHRİYE

- Şairin kendini övdüğü bölümdür. Medhiyeye benzer ama başkasını değil kendini över.
- Şiirdeki kudretini, nazmını, kelimeleri mucizevi biçimde inci gibi dizdiğini söyler. Şairin kendisini yüceltmesi ile Hz. İsa'nın ölüleri diriltmesi mucizesine gönderme yapar. Bazen de bunu yaparken birini yerer.
- Nef'i ile gerçek değerini bulur.
- "Sözüm" redifli na't önemlidir.

6. DUA

Önceki beyitlerde kimi överse ona dua eder. Memduhun ömrünün uzun olması, bahtının açık olması gibi isteklerde bulunur.

Tevhid ve na'tlarda kendisine de dua eder.

Şair, içinde bulunduğu maddi manevi durumu dile getirerek kendi hakkında da duada bulunur.

Kasidelerin Adlandırılması

1) **Nesib bölümünde işlenen konulara göre adlandırma yapılabilir:** Bahariye, şitaiye, hamamiyye, ıydiyye, rahşiye…
2) **Rediflerine göre adlandırma yapılabilir:** Şemsiyye (Güneş), Sünbüliyye (Sünbül), Su kasidesi (Fuzuli), Kerem kasidesi (A.Paşa), Güneş kasidesi (A. Paşa) …
3) **Kafiye harflerine göre adlandırma yapılabilir:** Kaside-i tâiye, kaside-i mimiye, kaside-i râiye…
4) **Kasidede işlenen konulara göre adlandırma yapılabilir:** Tevhid, münacat, na't, cülusiyye…

/benimhocam

Kasidelerin Beyit Sayısı

- 31 / 33 - 99 beyit arasında olur.

Kasidenin Divanlardaki Yeri

Kasideler mürettep divan sıralamasında **divanların başında** yer alır. Kasideler arasında da illaki bir sıralama vardır:

- Dinî konularda yazılan kasideler (tevhid, münacat, na't) Tanrı - peygamber
- 4 halife, din büyüğü
- Padişah, sadrazam, vezir, şeyhülislam

Kasidelerin Geçim Kaynağı Olması Hususu

Şairler kaside yazdıkları kişiden ihsan ve caize alarak ödüllendirilirler.

Cülusiye: Padişahın tahta çıkışını kutlamak için yazılan kasidelerdir.

Şitaiyye: Kış mevsimini anlatan kasidelerdir.

Iydiyye: Bayram anlatılan kasidelerdir.

ÖRNEK SORU

Aşağıdaki beyitlerden hangisi bir kasidenin taç beyitidir?

A) Pâs - bân olmuş bir ejderdir kalem genc-i dile
Kim o gencin şeb çerâğ-ı pâs-bânıdır sözüm

B) Söz tükendi başla ey Nef'i duâya sıdk ile
Çünki âdettir du'â ol dem ki söz pâyan bulur

C) Bî - vücûdun ol kadar âyine-i idrâkte
Kim gubâr-ı dil cihân-ı lâ-mekânımdır benim

D) Anınçün elden ele gezdirir ekâbır kim
Tapıpdur âsaf-ı davrandan i'tibâr kalem

E) Bermekiler dahi bakmaz idi nîk ü bedine
Gelse çölden bir alay laklaka fersâ-yı sühân

ÇÖZÜM

Taç beyit, şairin kasidede adının geçtiği beyittir. O zaman cevap B'dir. Nef'i adı geçiyor.

CEVAP: B

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÖRNEK SORU

Aşağıdaki beyitlerden hangisi bir kasidenin matla beyitidir?

A) Gamzen ne dem ki tiğ çekip hun - feşân olur
Uşşâk-ı dil-figâna ecel mihribân olur

B) Çeşmin o Kahramân-ı gazab-nâktır senin
Kim hışmı zâil olsa dahi bi-amân olur

C) Kim gördü böyle hindû-yi mest-i kemin-kûşa
Kim bir hadengi âfet-i cân-ı cihân olur

D) Müjgânlarınla seyr eden ol ebrüvânı der
Birden bu denlü tîr nice der-kemân olur

E) Gamzen suâle başlasa uşşâka hem müjen
Gûyâ lisân-ı hâl ile bir tercemân olur

ÇÖZÜM

Kasidenin uyak şeması:

______ a
______ a
______ b
______ a
______ c
______ a
⋮

Matla, ilk beyittir. Birbiriyle uyaklı olur. O yüzden cevap A'dır.

Redif

--- hun - feşân olur
--- mihribân olur

Unutma!

Uzun â çift sayılır.

"ân" → ZENGİN UYAK

CEVAP: A

ÖRNEK SORU

Aşağıdaki beyitlerden hangisi musammat bir kasideden alınmıştır?

A) Gül-şen-i ikbâli ser-sebz ola tâ kim rüzgâr
Gül gibi bâğ-ı cihânı hurrem ü handan bulur

B) Meğer kılur rakam-ı vasf-ı hatt-ı yâr kalem
Ki hatt-ı yâr kimi oldu müşg-bâr kalem

C) Erdi yine ürd-i behişt oldu havâ anber - sirişt
Âlem behişt - ender - behişt her köşe bir bâğ-ı İrem

D) Tâ sabah-ı haşre dek bin mübtelâyı mest eder
Bezm-i aşkın neşve-i rıtl-ı girânıdır sözüm

E) Urunup farkına bir tâc-ı mücevher sünbül
Oldu iklîm-i çemen tahtına server sünbül

ÇÖZÜM

behişt
behişt

İÇ UYAKLI KASİDELER } Musammat kaside

→ Sayınca sekizinci hecede alt alta benzerlik var. O zaman musammat kasidedir.

CEVAP: C

GAZEL

- Divan edebiyatının en yaygın nazım şeklidir. Kelime anlamı ***'kadınlar için söylenen güzel söz'***dür.
- Arap edebiyatı kaynaklıdır.
- Gerçek anlamda lirik gazeller de **Hoca Dehhani**'de karşımıza çıkar. **Yunus Emre**'nin de aruzla söylenmiş gazelleri vardır. Daha sonra birçok usta yetişir: *Necati Bey, Tacizade Cafer, Mesihi, Zati, Fuzuli, Baki…*
  - **Kafiye Şeması**: aa/ba …
- İlk beyti birbiriyle kafiyeli, diğer beyitlerin ilk mısra'ı serbest, ikinci mısraları ilk beyitle kafiyelidir. **aa, ba, ca…**
- Gazelin ilk beytine **matla**, son beytine **makta**, en güzel beytine şah beyit / beytü'l gazel adı verilir.
- Şairin mahlasının geçtiği beyte **mahlas beyit** ya da **tahallüs** adı verilir. Mahlas beyti illaki gazelin son beyti olacak diye bir kaide yoktur. Makta beytinden önce de söylenebilir. Genelde gazeli bitirmeden birkaç beyit önce söylenir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Hüsn-i Tahallüs:** Şairin mahlaslarını gerçek anlamını da karşılayacak şekilde kullanmasıdır. Yani mahlası güzel kullanma işidir.
  - *Bâki kalan bu kubbede bir hoş sâda imiş*
- **Hüsn-i Matla:** Matla beytinden sonraki beyittir. Hüsn-i matla beytinin matladan daha güzel ve daha renkli olmasına özellikle dikkat edilir.
- **Hüsn-i Makta:** Makta' beytinden önceki beyittir.
- **Musammat Gazel:** İç kafiyenin olmasıdır. Matladan sonraki beyitlerde mısra ortalarının birinci mısra ile kafiyelendiği gazellerdir.
- Gazelde eski Türk edebiyatının temel özelliklerinden parça güzelliği yani beyit güzelliği vardır. Gazelde beyitler kafiye ve vezin bakımından birbirine bağlanmış durumdadır. Anlamları bakımından birbirine bağlanmışsa bütün hâlinde bir konuyu ele alıyorsa bu tip gazellere **yek-âhenk gazel** adı verilir. Bir gazelin bütün beyitleri aynı güçte ve güzellikte ise böyle gazellere **yek-âvâz gazel** adı verilir.

Beyit Sayısı: Beyit sayısı 5-15 arasında değişir. Çoğunlukla 5, 7 ve 9 gibi tek rakamlı beyitler hâlinde yazılır.

- Bir şairin gazeline aynı vezin ve kafiyede bir başka gazel söylemeye **tanzir etme** adı verilir. Söylenen gazele de **nazire** adı verilir. Aynı konuda cevap verilmek zorundadır nazirede. Ters anlamda cevap verilirse **nakîze** adı verilir.

- Gazellerde en çok aşk konusu işlenir. Sevgili, tasavvuf, rindlik, şarap, hikmet konuları da işlenir.

- Aşk ve aşktan çekilen acılar, sıkıntılar, zevkler anlatılırsa **âşikâne gazel**,
- İçki ile ilgili konular, yaşamaktan zevk alma gibi konular işlenirse **rindâne gazel,**
- Kadın ve ten zevklerinin işlendiği ve aşkı çapkınca anlatan gazellere **şûhâne gazel**,
- Öğretici, hayat dersi veren felsefi içerikli gazellere **hakîmâne gazel** adı verilir.
- Tasavvuf içerikli gazellere **sofiyâne gazel** adı verilir. Dini inançları tasavvufu, tarikat sistemini ele alır.

- Gazellerde **yoğun duygusal derinlik** vardır. Sevgili hükümdar nezdinde otoritedir. Âşık sevgilinin bir kuludur, kölesidir. Sürekli bir **sevgili bahçesi** sembolize edilir. Sevgilinin boyu servi, yanağı gül, dudakları gonca, saçı sümbül, yüzündeki tüyler ayva tüyleridir.

Divanlarda Gazellerin Yeri: Gazeller divanın **gazeliyât** bölümünde Arap alfabesi esas alınarak kafiyelerinin veya rediflerinin son harflerine göre dizilirler. Böylelikle divanlarda kolaylıkla bulunur.

/benimhocam

ÖRNEK SORU

I. Sâki zamân-ı ayş-ı mey-i hoş-güvârdır
Birkaç piyâle nûş edelim nev-bahârdır

II. Bâkî nihâl-ı ma'rifetin meyve-i teri
Ârif katında bir gazel-i âb-dârdır

III. Zâyi' geçirme ömrü bu dem künc-i gamda kim
Menzil kenâr-ı bâğ u leb-i cûybârdır

Yukarıdaki öncüllerdeki beyitler bir gazelde hangi sırayla yer alır?

A) I - II - III B) I - III - II C) II - I - III D) III - I - II E) III - II - I

ÇÖZÜM

Gazelin uyak şeması:

______ a
______ a

______ b
______ a

______ c
______ a

⋮

Son beyitte mahlas olur.

1. --- hoş - güvârdır a / --- ne - bahârdır a → ilk beyittir. (I)
2. Buraya da (III) kalır.
3. (II) → Mahlas var. **Bâkî**

CEVAP: B

ÖRNEK SORU

Bir elinde gül bir elde câm geldin sâkiyâ
Kankısın alsam gülü yâhud ki câmı yâ seni

Bu beyit aşağıdaki gazel türlerinden hangisine aittir?

A) Âşikâne gazel B) Sofiyâne gazel
C) Hikemî gazel D) Şuhâne gazel
E) Rindâne gazel

ÇÖZÜM

sâki: şarap sunan
câm: kadeh
} Elinde şarapla sevgili gelmiş
↓
Nedim'in en başarılı örnekleri verdiği **şuhâne gazele** örnektir.

CEVAP: D

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

MÜSTEZAT

- Sözlük anlamı 'artmış'tır. Klasik edebiyatta bir uzun mısra bir kısa mısra şeklinde yazılır.
- Asıl mısradan sonra eklenen kısa mısraya **ziyâde** (artık, ek) denir.

Yazıldığı Konular:

Aşk, sevgili, tabiat, dervişlik, hezl (alay), tevhid, münacat…

- Müstezatı halk edebiyatı kaynaklı olarak görenler de vardır ama bu düşük bir ihtimaldir. Halk edebiyatında **yedekli, ayaklı** olarak kullanılır. Anadolu'da ilk müstezatı **NESİMİ** yazmıştır.
- En fazla müstezat yazan sanatçımız 45 müstezatla **Müstakimzade Süleyman Sadeddin**'dir.
- Servetifünun'da **serbest müstezat** olarak vardır. Cumhuriyet Dönemi'nde **serbest nazım** olarak kullanılmıştır.

Ziyadeler asıl anlama uygun şekilde eklenmelidir.

Ziyadeler çıkınca anlamın da bozulmaması gerekir.

KIT'A

- İki veya daha fazla beyitten oluşan nazım şeklidir. Matla ve mahlas beyti bulunmayan bir gazel görünümündedir.

İşlenen Konular:

- **Gazellerde** → aşk, şarap, sevgili konuları işlenirken
- **Kıt'alarda** → felsefi - tasavvufi fikir, hayat görüşü, bir nükte, övgü-yergi, tarih düşürme konuları işlenir.
- Beyit sayısı ikiden fazla olan kıt'alara **kıt'a-i kebîre** denir. Dinî şiirlerde, ebced hesabıyla tarih düşürmede kullanılır. Genelde 2-12 beyit arasında olmakla birlikte 30-40 kadar beyiti olan kıt'alar da vardır.
- Genelde mahlas kullanılmaz ama uzun kıt'alarda mahlas kullanan şairler vardır. Ama edebiyatımızda daha çok iki beyitli kıt'alar vardır.

Kafiye Şeması:

- Türk edebiyatında daha çok **xa, xa**.. (ab, cb) kafiye şeması kullanılır. ab, ab kafiye şeması da kullanıldığı olmuştur.

Aruzun her kalıbıyla yazılabilir.

KIT'A ÖRNEĞİ

İlm kesbiyle pâye-i rıfıat
Arzû-yı muhal imiş ancak

Işk imiş her ne var âlemde
İlm bir kîyl ü kâl imiş ancak

(Fuzuli)

UYARI

Matla ve mahlas beyti yoktur.

/benimhocam

NAZM

- Bazı kaynaklarda ayrı bir nazım şekli olarak bazı kaynaklarda da ***kıt'anın matla beyti kafiyeli olan şekli*** olarak yer alır. Murassa beyitle başlar.

Kafiye Şeması:

aa, xa

- **Gazel ile karıştırılmamalıdır.** Gazelden farklı olarak mahlas beyti yoktur ve farklı konular işlenir.
- **Konusu:** Gazelde çok kullanılan konular dışında her konuda yazılabilir.
- **Nazm-Rubai farkı:** Rubai ile kafiye şemaları aynıdır ama rubai, ahrem ve ahreb adı verilen özel 24 vezin ile yazılır.
- **Edebiyatımızda nazm'a çok önem verilmemiştir.**

Kıt'a - Nazım Farkı:

Kıt'a: xa/xa/xa

Nazm: aa/xa

Nazm - Rubai Farkı: Rubai kendine has rubai vezinleriyle yazılır.

Nazm Örneği

Kevser-i âteş-nihâdın adı aşk
Düzah-ı Cennet-nümânın adı aşk

Bir lügat gördüm cünûn isminde ben
Anda hep cevr ü çefânın adı aşk

Şeyh Gâlib

ÖRNEK SORU

O dem ki mültefit-i yâr-ı dil-firîb olurum
Dürüst söyleyemem
Fenâ - reside-i ser-mâye-i rakîb olurum
Fenâ-resan diyemem

Bu dizeler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Divan şiiri geleneğine aittir.

B) Nazım birimi dörtlüktür.

C) Müstezat nazım şekliyle yazılmıştır.

D) Uyak şeması "abab"dir.

E) Küçük mısralar çıkarıldığında anlam bozulmaz.

ÇÖZÜM

- **Müstezattır.** Nazım birimi beyittir. Küçük mısralar sonradan eklenmiştir.

"Ziyade" adını alır. Çıkarılınca anlam bozulmaz.

CEVAP: B

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÖRNEK SORU

Yâ Rab ne eksilirdi deryâ-yı izzetinden
Peymâne-i vücûda zeln-âb dolmasaydı

Âzâde-ser olurdum âsib-i derd ü gamdan
Yâ dehre gelmeseydim yâ aklım olmasaydı

Tamamı verilen Ziya Paşa'ya ait bu dizeler aşağıdaki nazım şekillerinden hangisiyle yazılmıştır?

A) Gazel B) Kaside C) Kıt'a
D) Nazım E) Rubai

ÇÖZÜM

- Uyak şeması "xa / xa"dır.
- Tamamı verildiğine göre tamamı iki beyittir.

Nazım şekli → Kıt'a **CEVAP: C**

B. Ayrı Kafiyeli Olan Nazım Şekli

MESNEVİ

Kökeni:

- Fars edebiyatında doğmuştur. Arap ve Türk edebiyatlarına İran edebiyatından geçmiştir.

Türk edebiyatında:

- **İlk mesnevi:** Kutadgu Bilig – Yusuf Has Hacip

Daha sonra birçok mesnevi yazılır:

- *Mesnevi-i Manevi: Mevlâna*
- *Kitabu Evsaf-ı Mesacidiş Şerife: Ahmed Fakih*
- *Risaletü'n Nushiyye: Yunus Emre*
- *Hüsrev ü Şirin: Kutb*
- *Garibname: Âşık Paşa*
- ....

Kafiye Şeması: Her beyit kendi içinde kafiyelidir: **aa, bb, cc…**

- Her beytin anlamı kendi içinde tamamlanır, diğer beyitlere geçmez. Kafiyeler bağımsız olduğu için kolaylık sağlar ve uzun şiirler yazılır.

İşlediği Konular:

- Destanlar, dinî konular, didaktik konular, şehrengizler, uzun aşk hikâyeleri…

Aruzun kısa kalıplarıyla yazılır:

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûl

/benimhocam

MESNEVİ TERTİBİ:

3'e ayrılır.

1. GİRİŞ

Her mesnevide bulunmak zorunda değildir ama genel bir kullanımdır.

Besmele, tevhid, münacat, na't, dört halifeye övgü, yöneticilere övgü, eserin ithaf edildiği kişiye övgü…

Sebeb-i te'lif (yazılma sebebi)

2. ASIL BÖLÜM

"Ağaz-ı Dastan" başlığıyla başlayan asıl hikâye buradadır.

Mesnevi arasında ahenk sağlamak amaçlı kaside veya gazel yer alabilir.

3. BİTİŞ

"Hatime" başlığıyla verilir.

Dua, övünme, eserin adı ve yazılış tarihi, mesnevinin vezni hakkında bilgi verilir.

Hamse

- Bir yazarın beş mesnevisini içine alan eserler topluluğu **hamse** adıyla anılır..
- Türk edebiyatında ilk hamse sahibi Ali Şîr Nevai'dir.
- **Ali Şîr Nevai:** Hayretü'l Ebrâr, Ferhâd ü Şîrin, Leylâ vü Mecnûn, Seb'a-i Seyyâr, Sedd-i İskenderî.

Anadolu'da ilk hamse sahibi: Hamdullah Hamdi'dir.

ÖRNEK SORU

Yine söz dürcin açtı ol sipeh - dâr
Yine bin lütf ile oldu güher - bâr

Ki iy cânan yolunda can verenler
Bu iyde kendüzün kurban verenler

...

Bu dizeler aşağıdaki nazım şekillerinden hangisiyle yazılmıştır?

A) Gazel B) Kıt'a C) Nazım
D) Mesnevi E) Tuyuğ

ÇÖZÜM

Uyak şeması:
______ a
______ a
______ b
______ b
⋮
mesnevidir.

CEVAP: D

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

A. Tek Bendli Olan Nazım Şekilleri

RUBAİ

- Tek bendlidir, yani dört mısralık bir nazım şeklidir.

Kafiye Şeması: ***aaxa***

Kökeni:

Türk şiirinin dörtlük yapısına benzediği için Türk şairleri hemen kabul etmişlerdir. 12. yüzyılda ilk rubai örnekleri verilir. 1500'e yakın Farsça rubaisiyle Anadolu'daki **en eski rubai şairi** *Mevlâna*'dır.

- Hezec bahrinin özel kalıplarıyla yazılır. Bu özel kalıplarla rubai nazım şekli, nazm ve tuyuğdan ayrılır. Sadece rubaide kullanılan 24 kalıp vardır.

Mef'ûlü ile başlayan **12 ahreb**,

Mef'ûlün ile başlayan **12 ahrem** kalıbı vardır.

Türk şairleri tarafından en çok 'ahreb' kalıpları kullanılır.

Rubaide her mısra başka vezinle de yazılabilir.

İşlenen Konu:

- Felsefi, tasavvufi fikirler, bir dünya görüşü, hiciv yahut nükte özlü ve ahenkli biçimde verilir. Kısa bir nazım şekli olduğu için bu fikirleri rubai ile yazmak kolay değildir. Epiküryen dünya görüşü öne çıkar.
- Genellikle mahlas söylenmez.
- İlk iki mısra fikrin hazırlayıcısıdır. Asıl söylenmek istenen düşünce üçüncü veya dördüncü mısralarda söylenir. Dördüncü mısra rubainin ana fikrini veren mısradır.
- Fars edebiyatında Ömer Hayyam, Türk edebiyatında ise **Azmîzâde Mustafa Hâletî,** Arap edebiyatında Ömer bin Fârid rubaileriyle ünlenen usta rubaicilerdir.

RUBAİ ÖRNEĞİ

Esrârını dil zaman zaman söyler imiş
Hengâme-i gamda dâstan söyler imiş
Aşk ehli olup da mihnet-i hicrâne
Ben sabr iderin diyen yalan söyler imiş

(Azmizade Haleti)

TUYUĞ

- "Şarkı söyleme, övme, gizli cinaslı söz" anlamlarına gelir. Aruzun **fâilâtün fâilâtün fâilün** kalıbıyla yazılan dört mısralık millî nazım şeklimizdir.
- Arap ve İran edebiyatlarında yoktur. Türk edebiyatına has bir şekildir. Halk edebiyatındaki mâninin Türk edebiyatındaki karşılığı gibidir.
- Mısra sonu kafiyeli **cinaslı kafiye**lerden seçilmiştir. Ancak ilk mısrası cinassız ya da tüm mısraları cinassız tuyuğlar da vardır.
- **Kafiye şeması: aaxa** şeklindedir. Dört mısrası da kafiyeli olan tuyuğlara **musarra' tuyug (aaaa)** denir.
- Tuyuğ daha çok **Azeri** ve **Çağatay** edebiyatlarında görülmüştür. İlk olarak Azeri edebiyatında **Kadı Burhaneddin** ile karşımıza çıkar. Sonra **Seyyid Nesimi**'de görülür.
- Çağatay edebiyatında **Ali Şîr Nevai** ve **Babür Şah**'da görülür.
- Tuyuğda mâni ve rubaide olduğu gibi önemli bir fikir söylenmeye çalışılır ve mahlas kullanılmaz.

TUYUĞ ÖRNEĞİ

Dalmışam şol bahre kim pâyânı yok
Batmışam şol gence kim hüsrânı yok
Bulmuşam şol bedri kim noksânı yok
Girmişem ol şehre kim vîrânı yok

(Seyyid Nesimî)

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÖRNEK SORU

Şevkınla Nahîfi gibi pür-dâğ olayım
Tek lâle - sıfat zîb-dih-i bâğ olayım
Âğyâr ko reşk ile helâk olsun hep
Dünyâda hemen sen ile ben sağ olayım

Bu dizelerin nazım şekli aşağıdakilerden hangisidir?

A) Rubai B) Tuyuğ C) Murabba D) Kıt'a E) Şarkı

ÇÖZÜM

Rubaidir.

- Uyak şeması "aaxa"dır. O zaman ya rubai ya tuyuğdur. Şöyle bir kısayol belirlemiştik. Sayalım 11 heceden oluşmuşsa tuyuğdur. 11 heceden oluşmamışsa rubaidir.

→ 11 heceden oluşmadığı için rubaidir.

CEVAP: A

ÖRNEK SORU

Dil-berin haddi gül-i handan durur
Şol mutarra sünbülü reyhan durur
Cân eğer tenden revân olsa ne gam
Ehl-i aşkın cânı çün cânan durur

Bu dizeler aşağıdaki nazım şekillerden hangisiyle yazılmıştır?

A) Rubai B) Tuyuğ E) Murabba D) Kıt'a E) Şarkı

ÇÖZÜM

Tuyuğdur.

- Uyak şeması "aaxa" olduğu için ya rubai ya tuyuğdur. Şöyle bir kısayol belirlemiştik. Sayalım 11 heceden oluşmuşsa tuyuğdur. 11 heceden oluşmamışsa rubaidir.

→ 11 heceden oluştuğu için tuyuğdur.

CEVAP: B

/benimhocam

ÖZET

GAZEL	KASİDE	MESNEVİ	MÜSTEZAT	KIT'A	TUYUĞ	RUBAİ
a a / x a / x a / ...	a a / x a / x a / ...	a a / b b / c c / ...	a (a) a (a) / x (x) a (a)	x a / x a	a a x a	a a x a
Aşk, şarap, kadın	Övgü, yergi	Olaya dayalı			11'li kalıp	

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

B. Çok Bendli Olan Nazım Şekilleri
Musammatlar

(3) MÜSELLES

— a
— a
— a
— b
— b
— a
Müzdeviç Müselles

— a
— a
— A
— b
— b
— A
Mütekerrir Müselles

Son mısralar aynen tekrar ettiği için "mütekerrir" adını alır.

(4) MURABBA

Müzdeviç Murabba:
— a
— a
— a
— a
— b
— b
— b
— a

Mütekerrir Murabba:
— a
— a
— a
— A
— b
— b
— b
— A

TERBİ (2 + 2)

— a
— a } ZAMİME
— a
— a } Gazel
— b
— b } ZAMİME
— b
— a } Gazel

NOT: "Terbi-i Mutarraf" terbinin özel biçimidir. Terbinin iki mısrası arasına eklenmiş hâlidir. Yapılan işleme de "taştir" adı verilir.

ZAMİME {
— a
— a
— a
— a
} Gazel

— b
— b
— b
— a
ZAMİME { Gazel

ŞARKI

* Bestelenmeye uygun yazılmış murabbadır.

1. TİP KAFİYE ŞEMASI
— a
— a
— a ⟶ Miyan
— A ⟶ NAKARAT
— b
— b
— b ⟶ Miyan
— A ⟶ NAKARAT

2. TİP KAFİYE ŞEMASI
— a
— A
— a
— A
— b
— b
— b
— A

(Az Kullanılan)
3. TİP KAFİYE ŞEMASI
— a — a
— a — b
— a — a
— a — b
— b — c
— b — c
— b — c
— a — b

- Dil sadedir.
- Türk edebiyatına hastır.
- **Vezin:** mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ûlün
- **İlk şarkı şairi:** Nâili
- **En çok şarkı yazan şair:** Enderunlu Vâsıf
- **En güzel şarkılar:** Nedim

(5) MUHAMMES

Mütekerrir Muhammes:
— a
— a
— a
— a
— A
— b
— b
— b
— b
— A

Müzdeviç Muhammes:
— a
— a
— a
— a
— a
— b
— b
— b
— b
— a

TAHMİS (2+3)

— a
— a
— a } ZAMİME
— a
— a } Gazel
— b
— b
— b } ZAMİME
— b
— a } Gazel

TARDİYE

* Muhammesin özel biçimidir.
* "Mesnevilerde ara söz" olarak kullanılır ve TARD U REKB olarak anılır.

Vezin: mef'ûlü mefâ'ilün fa'ûlün

— a
— a
— a
— a
— b
— c
— c
— c
— c
— b

En ünlü tardiye şairi: ŞEYH GALİP

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÖRNEK SORU

Kalbim yine özgün seni andım da derinden,
Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden!
Üzgün ve kırılmış gibi en ince yerinden,
Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden!

Bu dörtlüğün nazım biçimi (şekli) aşağıdakilerden hangisidir?

A) Murabba B) Şarkı C) Terbi
D) Rubai E) Tuyuğ

ÇÖZÜM

- 2 ve 4. dize tekrar etmiştir. O yüzden nakarattır. Nakarat olması bizi **şarkıya** götürür.

CEVAP: B

ÖRNEK SORU

Ser-â-pâ hüsn ü ansın dil-sitansın nâz-perversin
Civân-ı mihribansın şûhsun nâzende dil-bersin
Nazîrin yok cihanda hüsn ile mihr-i münevversin
Bahâ olmaz sana cânâ acep pâkîze gevhersin
*
Eyâ gül-zâr-ı hüsn ü behçetin nahl-i ser-efrâzı
Kim üstâd etti fenn-i işvede ol çeşm-i tannâzı
Kim öğretti sana cânâ bu denlü şîve vü nâzı
Ki dâim böyle nâz ile güler nâz ile söylersin

Bu parçanın nazım şekli aşağıdakilerden hangisidir?

A) Murabba B) Muhammes C) Şarkı
D) Rubai E) Tuyuğ

ÇÖZÜM

- Uyak şeması

---- a → Murabbadır.
---- a
---- a
---- a
*
---- b
---- b
---- b
---- a

CEVAP: A

Diğer Bendli Şekiller

1. TERKİBİBENT

- Terkibibent, 8-20 mısralık 3-17 bendin aynı vezinde söylenmesiyle oluşan nazım şeklidir.
- Her bend başka bir kafiyede yalnız aynı vezinde söylenir. **'Vasıta beyti'** ya da **'bendiyye'** denilen ara beyitler her bendin sonundadır ve her bentte kendi içinde başka kafiyelenir.
- 'Vasıta beyti' her bendin sonunda değişirse **'terkibibent'**, her bendin sonunda aynen tekrar ederse **'terciibent'** adını alır. İki nazım şekli arasındaki fark vasıta beytidir.
- Kafiye, bentten bende değişir.
- **Bendlere** de bulundukları nazım şekline göre **'terkib-hane'** ya da **'tercihane'** adı verilir.

Kafiye Şeması:

aa, xa, xa, xa … vv bb, xb, xb … yy (en çok)

Konular:

- En çok mersiye yazılır. Medhiye, münacat, tevhid, na't, felekten ve hayattan yakınma, olay ve aksaklıkları alaylı ve hicivli sosyal eleştiri…

Köken:

Arap edebiyatında çok görülmez. İran edebiyatından Türk edebiyatına geçmiştir.

Anadolu'da ilk örnekleri Germiyan Beyliği'nde **Ahmedi** ile görülür. Germiyan Beyi Süleyman Şah için yazmıştır. Bağdatlı Ruhi, Taşlıcalı Yahya, Baki, Şeyh Galib de bu türün ünlü isimlerindendir.

- Son bentte şairin mahlası bulunur.

2. TERCİİBENT

- Terciibent, 8-20 mısralık 3-17 bendin aynı vezinde söylenmesiyle oluşan nazım şeklidir. En fazla 5-7 bent arası örnekler Türk edebiyatında görülür.
- Her bent başka bir kafiyede yalnız aynı vezinde söylenir. **'Vasıta beyti'** ya da **'bendiyye'** denilen ara beyitler her bendin sonundadır ve her bentte kendi içinde başka kafiyelenir.
- **Terciibentte vasıta beyti her bendin sonunda tekrar eder, bu yüzden yazılması daha zordur.** Tekrar edilen vasıta beyitler konu bütünlüğü sağlarken devamlı aynı fikir çerçevesinde kalmak da terciibent yazmayı güçleştirir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Kafiye Şeması:

aa xa xa… VV bb xb xb… VV

aa aa aa… VV bb bb bb… VV

Konular:

En çok **felsefi ve tasavvufi konular** işlenir. Daha sonra medhiye, tevhid, mersiye, na't, münacat ve âşıkane konular işlenir.

Köken:

Arap edebiyatında pek görülmez. Türk edebiyatına İran edebiyatından geçmiştir.

Anadolu'da ilk örneklerini **Nesimi'**de görürüz. Türk edebiyatında çokça kullanılır. Her şair divanına en az bir adet koymuştur. Ünlü terciibentlerin sonuncusu **Ziya Paşa**'ya aittir.

- Son bendinde şairin mahlası bulunur.

DİVAN TERTİBİ

Nazım şekillerinin şekilsel sınıflandırmalarına göre divanda sıralanır.

Müretteb bir divanın genel sıralaması:

1) **Mukaddime / Dîbâce (Ön Söz):** Eserin yazılış sebebinin, muhtevasının açıklandığı ön söz mahiyetindeki yazılardır. Şairin şiir görüşü de burada bulunabilir.

2) **Kasideler**

Kasidelerin kendi içinde de bir sıralaması vardır:

Tevhid > Tahmid > Münacat > Na't > Medhiye

3) **Tarihler**

Daha çok kaside ve kıt'a şeklinde yazılan ebced hesabıyla düşürülen tarihlerdir. Ölüme, evlenmeye, düğüne, savaşa vs. düşürülebilir.

4) **Musammatlar**

Büyüklük sırasına göre dizilir:

Terkibibent, Terciibent, Mu'aşşer-Ta'şîr, Mütessâ'-Tetsî', Müsemmen-Tesmîn, Müsebbâ-'Tesbî', Müseddes-Tesdîs, Muhammes-Tardiye-Tahmîs-Taştîr, Murabba'-Terbî-Taştîr ve Şarkı

NOT

Şarkının yeri tam belli olmaz. Bazen gazellerden sonra da yazılabilir.

5) **Gazeller:** Arap alfabesine göre kafiyelerinin son harflerine göre dizilir.

Divanın en geniş bölümüdür.

6) **Mukataât:** Kıt'a, Nazm, Rubai, Tuyug, Metâli', Müfredat şeklinde sıralanır.

Lügaz ve muammalar da burada bulunabilir.

En sonda da en küçük birim mısralar bulunur.

- **Ta'lîk** ve **rik'a** yazıları divanlarda çok kullanılır.
- En önemli nüshası divan sahibinin yazdığı müellif nüshasıdır. Başka biri yazdıysa ona **müstensih** denir. Başka biri tarafından yazıya geçirilen eserlere de **istinsah** denir.

ESKİ TÜRK EDEBİYATINDA EDEBÎ TÜRLER

1. TEVHİD

- Arapça 'birleme, bir kılma' anlamına gelir. Tevhid İslamiyet'te 'Allah'ın birliği, Allah'ın bir olduğuna inanma' anlamlarına gelir.
- Tevhid, dinî türler arasında **ilk sırada** gelir. Allah'ın sıfatlarını kapsar. Arap ve Fars edebiyatında **Allah'ın varlığına ve tekliğine dair yazılmış olan şiirler** tevhid adıyla anılır.
- Allah'ın birliği, kudreti, isimleri ve sıfatları anlatılır.
- Tüm nazım şekilleriyle yazılabilirler. Divan sıralamasında da yazıldıkları nazım şekillerinin en başına konulurlar. Örneğin kasideler sıralanırken **en başa 'tevhid'** türü şiirler konulur.
- İlk tevhid örneği: **Kutadgu Bilig** (Yusuf Has Hacip)

2. MÜNACAT

- Kelime anlamı 'kulağa fısıldamak, Allah'a yalvarmak-yakarmak ve dua etmek'tir. Edebiyatta **Allah'a yakarışı** anlatan şiir türüdür.
- Münacatlar kaside, gazel, mesnevi, murabba… gibi hemen hemen her nazım şekliyle yazılabilir.
- **Günahların büyüklüğü anlatılır, şeytana uyduklarını kabul ederek, Allah'ın kereminin yanında bu günahların çok şey olmadığını ifade ederek Allah'a yakarırlar.**
- Genellikle **manzum** yazılmakla beraber **mensur** münacat örnekleri de çoktur.

Türkçede ilk münacat örneği **Yusuf Has Hacip**'in **Kutadgu Bilig** adlı eserinde bulunur.

Ünlü bir **mensur münacat**: **Tazarrunâme (Sinan Paşa)**

Çâresiz kaldum Hudâyâ çâre kıl yâ Rab bana
Nefs ü şeytândan halâs eyle beni iy pâdişâ
*
Bir yanum âteş olupdur bir yanumda aldı su
Od ile su arasından sen beni eyle rehâ

Muradî (Münacât)

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

3. ESMA-İ HÜSNA (MANZUM- MENSUR)

- Allah'ın güzel isimleri için kullanılan bir sözcüktür. Dinimizde Allah'ın güzel isimleri ezberlenirse cennete girileceği söylenir.

Der-i İsm-i Hâllâk
İlâhî sen o **Hâllâk**-ı cihân-ı cism ü cânsın kim
Nukûş-ı 'âlemi ketm-i 'ademden itmege inşâ'

Der-i İsm-i Subhân
İhâhî sen o **Subhân**-ı münezzehsin gıll u gışdan
Ki vasf-ı zât-ı pâkündür mukaddes fehm ü dânişden

4. ŞATHİYE

- Dinî - tasavvufi Türk edebiyatında yaygın bir türdür.
- Edebiyatımızda iki tür şathiye vardır:

1.tür: *Allah ile senli benli, şakalaşarak konuşur gibi* yazılır. Alaylı bir dil kullanılır. Tekke edebiyatı şairleri daha çok kullanmışlardır. Allah'ın celal sıfatı üzerine değil cemal sıfatı üzerine yazılır. Yani Allah'ın cezalandırıcı özelliği üzerinde değil de, bağışlayıcı özelliği üzerinde durulur. Aslında bu 'vahdet-i vücud'a ermenin sırrıdır.

Yorumlandığında ve şerh edildiğinde aslında böyle bir anlamı olmadığı ortaya çıkar. Medrese hocaları bu tür şiirleri küfürden saydıkları için açıklayıcı tasavvufi risaleler yazılmıştır. Aslında derin ve sembolik bir anlam taşır. Anlattıkları ciddi konulardır. Sadece anlam 'görünen' üzerinde değildir, şerhe muhtaçtır.

Kaygusuz Abdal öncüsüdür. Tekke edebiyatında ***'şathiye-i sufiyane'*** terimi de kullanılır.

Bektaşilerde de karşımıza çokça çıkar.

Kıldan köprü yaratmışsın
Gelsün kullar geçsin deyü
Hele biz şöyle duralım
Yiğit isen geç a Tanrı
Kaygusuz Abdal

Sekiz cennet yaptın sen âdem için
Adın büyük bağışla onun suçun
Adem'i cennetten çıkardın niçin
Buğday nene lazım harmancı mısın
Azmî Baba

2.tür: Yunus Emre tarzı şathiyelerdir. Allah ile senli benli konuşma ve alay etme edası yoktur.

Bu tür şiirler de ilk başta deli saçması gibi gözükür yani anlamsızdır. Şerh edildikçe anlamı ortaya çıkar.

- *Çıktım erik dalına anda yedim üzümü*
  Bostan ıssı kakıyıp der ne yersin kozumu
  Gözsüze fısıldadım sağır sözüm işitmiş
  Dilsiz çağırıp söyler dilimdeki sözümü

(Yunus Emre)

- İstenilen nazım şekliyle yazılabilirler.
- Genellikle Bektaşi şairlerinde rastlanan şathiyeler birçok nazım şekliyle yazılabilir.

Kaplu kaplu bağalar kanatlanmış uçmağa
Kertenkele derilmiş Kırım suyun geçmeğe
*
Kelebek ok-yay almış ava şikâre çıkmış
Domuzları korkudur ayıları kaçmağa

5. NA'T

- Kelime anlamı 'bir şeyi överek anlatmak, övmek' anlamındadır. Edebiyatta da 'Hz. Peygamber'i öven, ona duyulan sevgiyi dile getiren şiirlere' denir.
- Genelde **Hz. Peygamberimiz** için yazılan bir tür olmakla beraber zamanla diğer peygamberler, veliler, dört halife ve din büyükleri için de yazılmıştır.

Türk edebiyatında ilk na't Kutadgu Bilig içerisinde bulunmaktadır. On beş beyitlik bir şiir bu türde yazılmıştır.

En fazla na't yazan Yahya Nazim'dir.

Osmanlı Dönemi'nde hemen hemen her şairin yazdığı bir türdür.

En ünlüleri:

Su Kasidesi (Fuzuli)

Sözüm redifli kaside (Nef'i)

Efendim redifli kaside (Şeyh Galib)

- Divan edebiyatında divanların ve bazı eserlerin sırasıyla ***tevhid, münacat*** ve ***na't*** la başlaması geleneği vardır.
- Na't okuyan kişiye **na'than** derler.

Devâdur hâk-ı kûyın hastegâna yâ Rasûlallah
Şifâ bahş etdi nutkun cism ü câna yâ Rasûlallah
*
Kevâkıb saymadan isyânım ta'dâdı müşküldür
Eğer afv etmesen sığmaz cihâna yâ Rasûlallah

6. AHMEDİYYE / MUHAMMEDİYYE / MAHMUDİYE

Hz. Muhammed'den bahseden **manzum nasihat kitapları**dır.

En ünlü örnek:

Yazıcıoğlu Mehmed → Muhammediye

7. MEVLİD

- Kelime anlamı 'bir kimsenin doğduğu zaman - yer, bir kimsenin doğumuna yapılan tören, Hz. Muhammed'in dünyaya gelişini anlatan menkıbe' anlamlarına gelir. İslami edebiyatta mevlid denilince akla '**Hz. Muhammed'in doğumu başta olmak üzere** hayatı, mucizeleri, ahlakı, vefatı…' gelir.
- Daha çok **manzum**dur ve **mesnevi** nazım şekliyle yazılırlar.
- **Dinî - didaktiktir. Lirik** bir anlatımı vardır. Halka yönelik eserler olduğu için dilleri **sade**dir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- Bilinen Türkçe müstakil en eski mevlid: **Vesiletü'n Necât (Süleyman Çelebi)**

Amine Hatun Muhammed annesi
Ol sadeften doğdu ol dür danesi
*
Çünki Abdullah'dan oldu hâmile
Valt erişdi hefte vü eyyam ile
*
Hem Muhammed gelmesi oldu yakîn
Çok alametler belirdi gelmedin
*
Ol Rebiul evvel ayı nicesi
On ikinci gice isneyn gecesi
*
Ol gice kim doğdu ol hayrûl beşer
Anesi anda neler gördü neler

8. HİLYE

- Edebiyatta ***'başta Hz. Muhammed olmak üzere peygamberin ve dört halifenin iç ve dış güzelliklerini'*** anlatan eserlerdir.

Köken: Arap edebiyatında Hz. Peygamber için yazılan 'şemail' adı verilen türden doğmuştur.

Hilyeler, Hz. Peygamberimizin iç ve dış güzelliklerini, davranışlarını anlatan türlerdir.

- Görüldüğü gibi zamanla genişleyip diğer peygamberler, din büyükleri, dört halife, aşere-i mübeşşere için de hilye yazılmıştır:

Mest-i aşkın olmagın ol çeşm-i humâr
Humrete mâil idi bir mikdar
*
Sineçâk idi Rasûl'ün her ân
Ol iki kanlu gözine kurbân

→ Peygamberimiz'in gözleri anlatılmıştır.

Dişleri sâf idi hem seyrek idi
Rişte-i dâne-i dûrden yeg idi

→ Peygamberimiz'in dişleri anlatılmıştır.

9. KISAS-I ENBİYA

Peygamberler tarihini anlatan eserlerdir. Hz. Adem, Hz. İdris, Hz. Nuh, Hz. Davud, Hz. İsa, Hz. Yusuf, Hz. Muhammed... gibi peygamberler hakkında anlatılan hikâyelerdir.

Hz. Muhammed, son peygamber olmasına rağmen 'kısas-ı enbiya' türü eserlerde en başta yer almıştır.

/benimhocam

10. KIRK HADİS

- Hz. Peygamber'in sözlerine ve fiillerine hadis adı verilir. Müslüman şairler 'kırk hadis' derlemeyi kendilerine görev bilmişlerdir. Gelenekte 40, 80 veya 100 hadis derleyen kişiler olmuştur. Arapça erbain hadis, Farsça çihil hadis adlarıyla da anılmıştır.
- Derlenen hadisler **manzum, mensur** ya da **manzum - mensur** yazılabilirler.
- Kırk hadis türünde en çok eser yazanlar **Türkler**dir.
- Türk edebiyatında ilk kırk hadis, **Nehcü'l Feradis**'tir.

11. Mİ'RACNAME / Mİ'RACİYE

- Arapçada 'yukarı çıkma' anlamına gelir. Hz. Muhammed'in **'mirac mucizesi'**ni anlatan daha çok **mesnevi** ve **kaside** şeklinde yazılan türdür. Hz. Muhammed'in göğe yükselişi, Allah'ın huzuruna kabul edilişini anlatır.
- Başlangıçta **siyerlerin bir bölümü**dür ama daha sonra *mevlid, hilye, miraciyye* gibi benzer konulara ayrılmışlardır.

Âferin ol pâke cân-ı pâkden
Kim bizi yaratdı müştî hâkden
*
Bir avuç toprakdan insân eyledi
Hem hilâfet verdi sultân eyledi
*
Kendi esrârından âgâh eyledi
Vâsıl-ı Makbûl-ı dergâh eyledi

Yenice Vardarlı Usûlî (Miracnâme)

12. SİYER

- Arapçada 'bir şahsın ahlakı, karakteri' anlamında kullanılır. Siret kelimesinin çoğuludur.
- İlk önce biyografi anlamında kullanılmıştır ama daha sonra **Hz. Muhammed'in** fiziki portresi, savaşları, peygamberliği, hicreti... gibi her şeyiyle **hayatı** anlamında kullanılmıştır.
- Arap edebiyatında Hz. Muhammed'in vefatından sonra siyerler yazılmaya başlanır. Arap edebiyatında ilk önce hadis kitaplarının içinde bir bölüm olarak yer almıştır. **Türk edebiyatına da ilk** önce **tercüme** olarak girmiştir.
- Hz. Muhammed'in hayatını anlatan manzum ve mensur kitaplardır.
- Türk edebiyatında önemli siyer kitapları:
  - **Veysi - Siyer-i Veysi**

13. IYDİYYE / IDIYE / BAYRAMİYE

- Iydiyye 'bayram, bayramlık' anlamlarına gelmektedir. Divan edebiyatında da özellikle nesib bölümlerinde 'Ramazan, Kurban' bayramları gibi dinî bayramları ve Nevruz Bayramı'nı betimledikleri bölümdür. Her tür nazım şekliyle de yazılabilir.
- Tüm bayramları anlatabilir: "ıyd-ı ekber" ile Kurban Bayramı; "ıyd-ı fıtr" de Ramazan Bayramı için kullanılmıştır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Nev'iyâ eyle duâ vakt-i sabâh-ı ıyddır
Gün olur derler duâ makbûl-i hazret subhdem
*
Hak Teâlâ rûze vü ıydın mübârek eylesin
Bu duâ-yı devlete kılsın icâbet subhdem

14. RAMAZANİYE

Ramazan ayının anlatıldığı eserlerdir. Hilalin durumuna göre *Ramazan ayının başlaması, aç kalmanın zorluğu, sahur vakti, eğlenceler, içki - sigara yasağı, Ramazan ayında hazırlanan yemekler, ardından gelen bayram sevinci…* gibi Ramazan'ın özelliklerinin anlatıldığı eserlerdir.

Razaman erdi yine her gece yanar kandîl
Ehl-i İslâma salar şu'le ser-â-ser kandîl
*
Yeri gökten nice fark ede gece ehl-i nazar
Sahn-ı arz üzre ki olmuş durur ahzer-i kandîl

15. FÜTÜVVETNAME

- Fütüvvetnameler, Ahilik kurumunu anlatan eserlerdir.
- Ahilik kurallarını, teşkilatını; Ahilik yoluna giren kimselerin uyması gereken kuralları, bu yola gönül verenlerde bulunması gereken özellikleri anlatan eserlerdir.

Her ne ansan nefsine san yoldaşa
Şefkat oldur cümle halka ey paşa
*
Her neyi kim sana hoş gelmez
Kılma kimseye ki yıkarsın dini
(Şeyh Eşref bin Ahmed)

16. BAHARİYE

Bahar mevsimini anlatan türlerdir. Çiçekler, ağaçlar ile tabiatın canlanması anlatılır.

Özellikle kasidelerin nesib bölümlerinde çokça karşımıza çıkar.

Esdi nesîm-i nev-bahâr açıldı güller subh-dem
Açsın bizim de gönlümüz sâkî meded sun câm-ı Cem

Hazaniyye: Sonbaharı anlatan türlerdir.

17. NEVRUZİYE

Gece ve gündüzün eşit olduğu 21 Mart, yani "Bahar Bayramı" anlatılır. Bolluk, bereket… konuları işlenir.

Türklerin Ergenekon Destanı'na gönderme yapan şiirler de vardır. Ergenekon'dan çıkış da bu tür eserlerde anlatılır.

*****Bahariyyelerin bir türüdür.**

18. ŞİTAİYE

Kış mevsimini anlatan şiirlerdir. Kış mevsiminin gelmesi, soğuklar, kar ile değişen yaşam anlatılır.

Kasidelerin 'nesib' bölümündeki tasvirlerde anlatılır.

19. GAZAVÂTNAME

- Ordunun akınlarını, savaşlarını, zaferlerini ve kahramanlıklarını anlatan türlerdir.
- Tarihçilere de önemli bilgiler verir.
- **Fetihname** ve **zafernameler** de bu türün içinde kullanılmıştır çoğu zaman.

Karışdı topdan düşmen belâ-yı yek-diğer oldı
Vegâda birbirin kırmakda cellâd oldugın gördük
(Fetihnâme)

Kalem yani gâzi-i ser-hadd-i kâl
Bu yüzden ider feth hıs-ı makâl
*
O demler ki sultân-ı sâhib-kırân
Cihângirlik resmin itdi 'ıyân
(Gazavatnâme)

20. PENDNAME

- Kişilere ve özellikle de **gençlere öğüt vermek için** kaleme alınan eserlerdir**.** **"Nasihatname"** adı da verilmiştir. Ayetler, hadisler ve atasözleri yardımıyla gençlere öğüt verir.
- Genellikle **ahlaki öğütler** verilir.
- Güvahi'nin **"Pendnâme"** adlı eseri değerlidir.

Vâhid ü yektâ ahad birdir Hudâ
Hâlik u rezzâkdır bî-kethûdâ
*
İns û cinne itmede lütf u atâ
Gayrdan isterse kul eyler hatâ
*
Hükm-i şer'ine idenler iktidâ
İsm-i pâkin yâd iderler ibtidâ
(Vakanüvis Esat Mehmet Efendi)

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

21. SEYAHATNAME

- Gezilip görülen yerleri ve bu gezilerle ilgili hatıraları anlatan metinlere denir.
- Gezilen yerlerin sadece coğrafyasını vermez. Kültürünü, ekonomik durumunu, toplumsal yaşamını, giyimini-kuşamını, edebiyatını… anlatır.

Türk edebiyatında yazılan ünlü seyahatnameler:

- *Seyahatname: Evliya Çelebi*
- *Kitab-ı Bahriye: Piri Reis*
- *Miratü'l-Memalik: Seydi Ali Reis*
- *Cihannüma: Kâtip Çelebi*
- *Mihnet-Keşan: Keçecizade İzzet Molla*

Hac Yolculuğunu ve Orada Yapılması Gerekenleri Anlatanlar

- *Tuhfetü'l Harameyn: Nabi*

... Yedikule Köşkü deniz kıyısındadır. Oradan Yedikule Kapısı na kadar bin adım, Yedikule'den Silivri'ye iki bin on adım, Yeni Kapı'dan bin adım, Top Kapısı'na iki bin dokuz yüz adım, Edirne Kapısı'na bin adım, Eğri Kapı'ya dokuz yüz adımdır. Bu altı kapı Batı'ya ve Edirne cihetine bakar.

22. SEFARETNAME

Yabancı ülkelere elçi olarak giden Osmanlı devlet adamlarının gezdikleri yerleri ve burada gördüklerini anlattıkları eserlerdir.

Siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkiler konusunda fikir verir.

Sefaretname de seyahatnamenin bir türüdür.

Ünlü Sefaretname

Fransa Sefaretnamesi: Yirmisekiz Çelebi Mehmed

23. ŞEHRENGİZ

- **Bir şehrin güzelliklerini ve güzellerini anlatmak amacıyla** yazılan manzum türdür.
- Şehirde doğup büyüyen divan edebiyatı sanatçısı doğal olarak şehirleri anlatmıştır. Bu yüzden çarşının divan edebiyatına yansımasıdır.

Zati'nin **Edirne Şehrengizi** de ilk örneklerdendir.

Mağnisa
Fasl-ı güldür toldı şadiden zaman ile zemin
Bağ-ı Mağnisa olupdur ravza-i huld-ı berin
Toptoludur her taraf vildân u gılmân hûr-ı 'in
Seyr ider her güşesinde nâz ile her nâzenin
Ser fedâdur her birinün yolına canlar nişâr

24. SİYASETNAME

- Devleti yönetenlere **idarecilik sanatı hakkında bilgi veren didaktik eserlerdir.** Hükümdara, vezirlere ya da devlet adamlarından herhangi birine sunulabilir.
- İdarecilik sanatı hakkında bilgi verirken bu bilgileri sağlam kaynaklara dayandırır: ***Ayet, hadis, tarihî olaylar, din adamlarının görüşleri***
- **Edebiyatımızda ilk siyasetname: Kutadgu Bilig** (Yusuf Has Hacip)

... Muhakkak Allahü Teâlâ, onun liyakat ve itikadı ölçüsünde kendisine devlet ve memleket verdi. Cihani ona bağlı kılarak onun iktidar ve saygınlığını dünya âleme eriştirdi. Bütün cihan ahalisi vergiye bağlandı ve ona yakın oldukları endazede kılıcının gazabından sakınabildiler.

...

Devletin durumu beyan edilen minval üzredir. İlmin ölçüsü ve iyi törelerin tesisi devletin hâli ile kıyasla anlaşılır.

25. FAHRİYE

- Kasidenin önemli bir bölümüdür ve "övünme" anlamına gelmektedir. Divan edebiyatında 17. yy.a kadar en fazla on beyit şeklinde yazılırken 17. yy.dan sonra Nef'i ile beraber kasidede daha çok yer almıştır.
- Kişi kendi şairlik gücünü över, kelimeleri inci gibi dizdiğini ve sihirbazlık yaptığını söylemiştir. Şiir anlayışlarını şairler fahriyelerde söylerler.

26. MEDHİYE

- Kasidenin bir bölümüdür. Şair, burada maksadını ifade eder. Padişahı, sadrazamı, devlet adamlarını över. Överken mübalağaya kaçtığı durumlar çokçadır.
- Şairlik gücünü burada kanıtlar.

Hallâk-ı ins ü mûcid-i cîn vâhibü'l-hayât
Gün kıldı kâf u nûn ile tekvîn-i kâinat
*
Pes akl u nefs lev ü kalem düzdü arş u ferş
Hem cism ü rûhu ism ü müsemma sıfat u zât
*
...
*
Gelmedi yer yüzüne vü görmedi gökyüzü
Şâh felek mahal gibi zât-ı melek-sıfat

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

27. HİCİV / HİCVİYE

- Kişiyi, toplumu ya da görülen kusur ve beceriksizlikleri açık ya da kapalı şekilde yermeye dayanan türdür.
- Hiciv yazanlara **hecagü, heccav** gibi adlar verilmiştir.
- Güldürücü olması ve zekâya dayanan örneklerle yermek sanattır. Edebiyatımızda bu türün gerçek temsilcisi: **Nef'i**

Ünlü Hiciv Türü Eserlerimiz:

Şeyhi: Harname

Fuzuli: Şikâyetname mektubu

Bağdatlı Ruhi: Terkib-bend

Gürcî hinzîr-ı a samsûn-ı mu'azzam a kopek
Kande sen kande nigehbânî-'i âlem a kopek
(Nef'i)

28. MERSİYE

- Ölen kişinin ardından yazılan şiirlerdir. Ölen birinin ardından duyulan üzüntü, o kişinin iyi tarafları anlatılarak verilir. Genelde padişahlara, şehzadelere ve devlet adamlarına yazılmıştır.
- İnsanoğlu tarafından ilk söylenen şiirin 'mersiye' olduğu söylenir. Hz. Adem'in öldürülen oğluna bir mersiye söylediği rivayet edilir.
- Başlangıçta kaside olarak yazılırken daha sonra terkib-i bend ve terci-i bend ile de mersiyeler yazılmıştır. Örneğin **Baki**, "**Kanuni Mersiyesi**"ni terkib-i bend ile yazmıştır.
- **Hakkında en çok mersiye yazılan: Şehzade Mustafa'dır.**

*****Maktel ve Maktel-i Hüseyin**

'Katl' kelimesinden türemiştir. **Mersiyenin bir türü** olarak kabul edilebilir.

Türk edebiyatında maktel, **Hz. Hüseyin ve Kerbela şehitlerinin anılması için yazılan şiirlerdir**.

Meded meded bu cihânın yıkıldı bir yanı
Ecel celalîleri aldı Mustafa Han'ı
*
Tolundı mihr-i cemâli bozuldu erkânı
Vebâle koydılar âl ile Âl-i Osman
*
Geçerler idi geçende o merd-i meydânı
Felek o cânibe dördürdi şah-ı devrânı
(Taşlıcalı Yahya - Şehzade Mustafa Mersiyesi)

29. SAKİNAME

- Divan edebiyatında bazen gerçek anlamda bazen de tasavvufi anlamda içki, içki çeşitleri, içki meclisleri, bu meclislerin araç - gereçleriyle sakiden bahseden eserlere verilen addır.
- Genellikle mesnevi şekliyle yazılırlar.
- Bir bölümü gerçek hayatı anlatırken bir bölümü tasavvufi anlam taşır. Tasavvufi anlamda şarap ilahi aşkı, meyhane tekkeyi, şarap sunan saki de mürşidi temsil eder.

Ünlü Sakinameler:

- *Heft-Cam: Fuzuli (Farsça)*
- *İşretname*: Revani

Bu zulmete âb-ı hayât oldı mey
Delil-i tarik-ı necât oldı mey

30. SURNAME

- Düğün, şenlik ve ziyafetleri anlatan Türk edebiyatına has bir türdür.

Şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü, kudretlü, veliyy-i ni'metimiz... efendimiz hazretlerinin kerîme-i muhteremeleri devletlü, ismetlü Saliha sultan-ı aliyyetü'ş-şan hazretlerinin sinn-i 'aliyyeleri yirgirmi beş derecelerine reşide olmuş ve ber-mukteza-yı emr-i ilâhî akd u izdivâcları mevsimi hulûl eylemiş oldıgından.

31. YORUM-TAHMİN NİTELİĞİ TAŞIYAN TÜRLER

Falname: Osmanlıda olayları iyiye yormak dışında fal yasaklanmıştır. Fal ile ilgili eserler *'yıldızname, hurşidname, tefe'ülname, ihtilacname, kehanetname'* adlarıyla da anılır.

Kıyafetname: Saç, göz, kulak, el gibi organlara ve kısaca dış görünüşe bakarak onun karakter yapısı hakkında görüşler ortaya koyan eserlerdir.

İslami Dönem'de ilk örneğini İmam Şafii vermiştir.

Bilinen ilk Türkçe kıyafetname: Hamdullah Hamdi'nin Kıyafetnamesidir.

Melhame: Ay, Güneş ve gök cisimlerinin hareketlerini inceleyerek tabiat olaylarını önceden tahmin etmek için yazılan eserlerdir. Bir çeşit 'meteoroloji' eserleridir.

Bu türün ilk örneği:

Yazıcı Salih: Kitabü'ş Şemsiyye, Melhame-i Şemsiyye, Şemsiyye

32. MUAMMA

- Cevabı bir isim olacak şekilde düzenlenmiş bilmecelere denir.
- Başlangıçta **Allah'ın doksan dokuz ismi** (esma-i hüsna) için yazılmıştır sonra da **insan isimleri** için yazılmıştır.
- Bir şiirden çok manzum bir zekâ oyunudur.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

33. LÜGAZ

- **Manzum bir oyun, bilmece**dir.
- Muammadan farkı gizlenen şey **Allah'ın isimleri ve insan ismi dışındaki her şeydir.**
- 'Nedir ol kim…' şeklinde bilmece sorulduğu belli edilir.
- Muammaya göre çözülmesi daha kolaydır.

Ol nedir kim üç birader her zaman
Birbiri ardınca olmuşdur revân

34. HEZEL/HEZLİYAT

Şaka ile hiciv (yergi) arasında yer alan türdür. Birini alay ederek yermek anlamlarında kullanılır.

Hezl söyleyene **hezl-gü**, bir şiire aynı redif ve vezinle alaylı bir şekilde yazılmış nazireye **tehzil,** hezl türündeki şiirlerin toplandığı mecmualara da *hezliyat* denir.

35. SERGÜZEŞTNAME

Şairlerin başlarından geçen ilginç olayları mesnevi nazım şekliyle anlattıkları eserlerdir.

Yolculukta çekilen dertler, aşk maceraları örnek olabilir. Başlarından geçen hikâyelerde müstehcenliğe de kaydıkları olur.

36. TEZKİRE

Şairlerin biyografilerini, edebî kişiliklerini ve örnek şiirlerini veren eserlerdir.

ÖRNEK

"Esnaftandır. Ayakkabıcı olduğu için ona 'Hufi' diye seslenilmiştir. Tahsil ile kazanılmış ilimlerden mahrum ve halk arasında ümmiliği ile meşhur idi."

Ünlü Tezkireler

* Türk edebiyatının ilk tezkiresi: **Mecalisü'n-Nefâis** (Ali Şir Nevai)
* Anadolu'da ilk tezkire: **Heşt Behişt** (Sehi Bey)
* **Tezkiretü'ş-Şuara** -Latifi
  → Alfabetik sırayla yazılmış ilk tezkire
* **Mesairü'ş - Şuara** - Âşık Çelebi
* **Gülşen-i Şuara**-Ahdî

37. MÜNŞEAT

Divan edebiyatında süslü nesir ya da derdini edebî şekilde anlatan nesir yazılarına inşa adı verilir.

Divan edebiyatında nesir yazılarının toplandığı eserlerdir. İçerisinde en çok 'mektup' türü yer alır. Ama sadece mektuplar bulunacak diye bir kaide yoktur. Sadece mektuplar yer alırsa 'mektubât' adı verilir.

Nesir yazarına da ***münşi*** adı verilir. Bu tür eserlerin toplandığı eserlere de ***münşeat*** adı verilir.

Veysi, Nergisi, Nabi bu tür eser vermiştir.

/benimhocam

DİVAN ŞİİRİNDE AKIMLAR

1. Türkî-i Basit Akımı

- 15 ve 16. yy.da divan şiirinde görülen bir akımdır.
- Dili sadeleştirmek isterler.
- Arapça - Farsça kelimelerden ve tamlamalardan uzaklaşmak isterler.
- Arap ve Fars şiirinin etkilerinden -sadece dil olarak- biraz olsun sıyrılmak isterler. Aruz ölçüsüne, beyit esasına ve Arap - Fars edebiyatından alınan nazım şekillerine devam etmişlerdir.
- Başarılı olduğu söylenemez.

Temsilcileri: Aydınlı Visali, Edirneli Nazmi, Tatavlalı Mahremi

2. Mahallîleşme Akımı

- Divan şiirini İran etkisinden kurtarıp yerelleştirmek isterler.
- Şiirde İstanbul Türkçesine yaklaşmak isterler.
- Deyim ve atasözleri kullanılmıştır.
- Halkın hayat ögelerini, halk söyleyişlerini şiire sokarlar.
- Şiirlerde İstanbul anlatılır.

Bâkî (İzleri var.) | Şeyhülislam Yahya (İzleri var.) | Nedim (Tam bir temsilcisidir.)

3. Sebk-i Hindi Akımı

- İran'da ortaya çıkmış, Safeviler Dönemi'ndeki dinî baskı ve Şiiliğin dışlayıcı tutumu sebebiyle İran'dan Hindistan'a giden İranlı şairlerce Hindistan'da geliştirilmiştir.
- Hindistan'daki Türk yöneticilerin şiire güzel yaklaşımlarıyla Hindistan'da gelişmiştir.
- İlk etkileri 17. yy. da görülür.

Sonuç olarak Sebk-i Hindi'yi oluşturanlar:

- Naili, Neşâti, İsmeti, Şehri, Cevri, Fehim etkilenir. En çok Şeyh Galip etkilenir.

4. Hikemî (Hakimâne) Akımı

- Aşk, şarap, kadın konusunun yıllarca işlendiğini ama artık bilgi verme, öğretme, felsefi yorum da vermenin zamanının geldiğini belirtir.
  - Bilgi verme
  - Öğretme
  - Didaktik amaç

  → Hikemî tarz
- "Nâbî" bu akımın üstadıdır. Hatta bu ekole "Nâbî Ekolü" adı verilmiştir.
- **Temsilcisi: Nâbî**

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

5. Encümen-i Şuâra

Edebiyat Görüşü:

- Köhne "Doğu", alafranga "Batı" arasında seçim yapmak yerine yeni bir terkip bulmaya çalışırlar.
- Model olarak "Sebk-i Hindi"yi seçerler.
- Encümen-i Şûara değişimin ara merhalesi olarak ortaya çıkmış ve görevini tamamladıktan sonra silinip gitmiştir.

Temsilcileri:

- **Leskofçalı Galip Bey** (Reisi)
- **Hersekli Arif Hikmet Bey** (Her salı onun Laleli Çukurçeşme'deki evinde toplanılır.)

DİVAN EDEBİYATI SANATÇILARI

13. YÜZYIL

MEVLÂNA CELALEDDİN RUMÎ

- Konya'ya gelene kadarki güzergâhı: Belh - Nişabur (Attar ile görüşür) - Bağdat - Mekke - Şam - Anadolu (Karaman → Konya)
- 3 oğlu, 1 kızı vardır.
- Eğitimi: Babası Bahaddin Veled, Kirmani, Sadrettin Konevi, Tirmizi tasavvuf bilgisini verir.
- Tirmizli Seyyid Burhaneddin Mevlâna'da derin izler bırakır. Tirmizi'nin ölümüyle içine kapandığı anda Tebrizli Şems ile tanışır. Şems'in dostluğuyla yetinir, maneviyatı çok değişir. Öğrencilerini ihmal eder ve Şems bu yüzden sürekli kaçar.
- Mevlâna'nın halife olarak seçtiği kişiler:
  - Konyalı Kuyumcu Selahaddin-i Zerkûb
  - Hüsameddin Çelebi
- Kendine göre nâib, halife olarak Kuyumcu Selahaddin Zerkûb'un ölümünden sonra Hüsameddin Çelebi'yi seçer.
- Mevlevilik tarikatının ilk şeyhi: Hüsameddin Çelebi
- Mevleviliği kurup sistemleştiren: Sultan Veled

EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Eserlerinde işlediği konular:

- Vahdet-i Vücut
- İlahi Aşk
- Tasavvuf

- Şiirlerini özünden hissederek yazar. Farsça yazar. Musammat gazel örneklerini ilk Mevlâna'da görürüz.

/benimhocam

ESERLERİ

1. Mesnevi (Mesnevi-i Ma'nevi): En ünlü, en hacimli eseridir. Tasavvufi, ahlaki, öğüt verme amaçlı, hikâye ve fabl kullanılan, eğitici ve öğretici bir eserdir. Molla Câmi bu esere "Magz-ı Kur'an" der. Tercüme ve şerhleri vardır.

- Mesnevihân (Mesnevi okuyan kişiler.)
- 6 ciltttir.

Diğer Adı: Hüsaminame. Hüsamettin Çelebi'nin ısrarıyla yazılır. İlk 18 beyit Mevlâna tarafından yazılır. Sonraki beyitleri Mevlâna söyler, Hüsamettin Çelebi yazar. Hatime bölümünü Sultan Veled yazar.

- Didaktik ve sürükleyici bir eserdir. Bir hikâyeyi anlatırken başka bir hikâyeyi hatırlayarak onu anlatmış, aralarda hatırladığı olayları da anlatarak tekrar ilk hikâyeye dönmüştür.

2. Divân-ı Kebir (Külliyat-ı Şems): İlahi aşkı, gönül derdini, sabrı ve hoşgörüyü işler. Şems etkisi belirgindir. Bu yüzden "Şems" ve "Hamuş" mahlaslarını kullanır.

Gazel, terci ve rubailer vardır.

Şems aşkıyla yazılır. Bu yüzden 'Divân-ı Şems, Külliyat-ı Şems' adlarıyla da bilinir.

43000 beyitten fazladır. Hacimli bir eserdir.

Rubailer: Divân-ı Kebir'de yer almaktadır. İnce mazmunlar yer alır.

3. Fihi Mâ Fih (Onun İçindeki Odur): Mevlâna'nın sohbet konuşmalarından oluşur. 72 bölümdür. 6 bölüm Arapça, diğerleri Farsçadır.

Bölümler bir ayet ve hadis yorumu ya da Mevlâna'nın sorulan sorulara cevabı şeklindedir.

Tasavvuf, din, ahlak, felsefe konularında yazılmıştır. Sultan Veled'in derlediği "Vakıat" adlı sohbetlerden ibarettir.

4. Mecâlis-i Seba: Yedi vaazının bir araya getirilmesidir. Her vaazda bir hadis anlatılır.

5. Mektubât: Dönemin ileri gelenlerine, dostlarına ve oğullarına yazdığı 147 adet mektuptur.

Birinin derdine derman olmak için kendisi tarafından söylenip yazdırılmış mektuplardır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

SULTAN VELED

Mevlâna'nın büyük oğludur. A. Fakih ile Anadolu Türk edebiyatında öncüdür. Farsça yazar. Çokça Türkçe şiiri vardır. Gerçek manada Türkçe gazel yazan ilk kişi olarak kaynaklarda geçer. Türkçe şiirleri Eski Anadolu Türkçesinin ilk örneklerinden sayılır. Arada Türkçe söylese de eserlerinin çoğunluğu Farsçadır.

Mevleviliği örgütlü bir tarikat hâline getiren ve sistemleştiren kişidir.

ESERLERİ

Manzum

Divân-ı Sultan Veled

MESNEVİ:

İbtidanâme (Velednâme)

***Mevlâna'nın hayatı ve Mevlevi âşıkların ilk inançlarını gösteren en eski ve en doğru kaynaktır. Mevlâna hakkında bilgi verir.

Rebabnâme

İntihânâme

Mensur

Ma'ârif: Farsça mensur ve tasavvufi eseridir.

Din Dışı (Lâ - dinî) İlk Şiirler

HOCA DEHHÂNİ

- III. Alâeddin Keykubât Zamanı'nda Anadolu'ya gelmiş ve bu sultana bağlanmıştır. Sultanın isteği üzerine 20.000 beyitlik Farsça **'Selçuklu Şehnamesi'** yazmıştır ama bu eser kayıptır.
- Saraydaki meclislere katılır. Saray ve zevk şairidir.
- İran şiirindeki edebî sanatları Türk şiirine uyarlar.
- Anadolu'da sultanlara ilk kaside sunan kişidir. Türk edebiyatında ilk Türkçe kasideleri yazar.
- Fuat Köprülü ***'Anadolu'da lâ-dinî şiirin başlangıcı'*** olarak Dehhâni'yi gösterir.
- Şiirlerinde işlediği konular: *bahar, gül, işret meclisi, dünya zevkleri, arzu, heves, istek…*

/benimhocam

14. YÜZYIL

AHMET FAKİH

- Çarhnâme adlı eseri vardır. 100 beyitlik bir kasidedir. Dinî - ahlaki öğüt verir. Didaktiktir. İlk bilgileri vererek tanıtan **Fuat Köprülü**'dür. Fuat Köprülü'ye göre ilk Eski Anadolu Türkçesi örneğidir. Eserin 17 beyiti kayıptır. Elimizde 83 beyit vardır.

Dinî - tasavvufi mahiyette bir şiirdir.

Konya'da yaşadığı, Mevlâna'nın babası B. Veled'in müridi olduğu tahmin edilir.

- **Kitabu Evsaf-ı Mecaidi'ş-Şerife** ona ait olabilir. Hac konuludur. Türkçe yazılmış 2. mesnevidir. **Hacca dair yazılan ilk mesnevidir.** Hasibe Mazıoğlu yayımlar.

Bir grup arkadaşı ile hacca giden Ahmet Fakih'in bu esnada gördüğü Şam, Kudüs, Mekke ve Medine ile oralarda ziyaret ettiği kutsal mekânlar anlatılır.

İlk yapraktan sonra gelen bazı yaprakların koptuğu tahmin edilir.

KADI BURHANEDDİN

- Zeki, sert ve mücadeleci kişiliği vardır.
- Sivas'ta hükümdarlık yapmıştır. Uğradığı bir suikastte Akkoyunlu Beyi Kara Yülük Osman Bey tarafından öldürülmüştür.
- İran şiirine ait mazmunları Türk şiirine getirir.
- İslam kültürü ve Arap - Fars edebiyatından öğrendikleriyle Türk kültürü ve şiir geleneğini başarıyla birleştirir.
- **Türk idarecileri ve beyleri içinde ilk divan sahibidir.**
- Mahlas kullanmaz. (1 gazeli hariç.)
- **Tuyuğ**ları ile tanınır. Cinassız tuyuğları da vardır.
- **Cinaslı kafiye**ye yer verir.

ESERLERİ

Divan

SEYYİD NESİMİ

- Hacı Bayram-ı Veli'ye intisap etmek istemiş ama kabul edilmemiştir. Hurufilik mezhebinin kurucusu Fazlullah Hurufi'nin halifelerindendir.
- Derisi yüzüldüğü için Alevi şairlerce **"Şah-ı Şehid"** olarak anılır.
- Varlığı, yaradılışı harflerle anlatan Hurufiliğin propaganda şairidir. Sunni akidelere ters düşen, ilmi temele dayanmayan harfler dünyasına girmiştir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Akis** sanatına ilk yer veren şairdir.
- Nesimi, K. Burhaneddin ve Ahmedi Türk edebiyatının kurucu şairleridir.

ESERLERİ

Türkçe Divan

GÜLŞEHRÎ

- Türk edebiyatında mahlas kullanan ilk şairdir.
- Türk edebiyatında ilk hikâye yazarıdır.
- Ahilik hakkında bilgi veren ilk kişidir.

ESERLERİ

1) Mantık't-Tayr: (Türkçe) Attar'ın aynı adlı eserinden çeviridir. "Vahdet-i Vücut" anlayışını içeren alegorik bir mesnevidir. Ekleme ve çıkarmalar vardır.

İlk Mantıku't Tayr tercümesi yapan: **Gülşehrî**

Türk diliyle Farsça aslından daha güzel bir eser yazmak amacıyla kaleme almıştır.

Beyit sayısı nüshalarda 4931 ile 5029 arasındadır.

GİRİŞ: Tevhid

ASIL BÖLÜM: Dâstân-ı Sîmurg

Kuşların padişahı olduğuna inanılan ve Kafdağı'nın ardında yaşayan Simurg'un özelliklerini anlatır. Kuşlar Hüdhüd öncülüğünde Kafdağı'nın ardındaki Simurg'a ulaşmak amacıyla yola çıkar. Yolda bitkin düşen kuşlar yola devam edebilmek için şüphelerinin giderilmesini ister. Kuşların sorduğu sorular Hüdhüd tarafından teker teker cevaplandırılır. Kuşların bazıları yolda kalır, bazıları yem bulmak için aşağı iner, çoğu da telef olur. Otuz tanesi o yere ulaşabilir. Karşılarına çıkan saraya Simurg'u görmek için girerler ama kendilerinden başka bir şey olmadığını görürler. Simurg, kendileridir.

2) Feleknâme: Farsça tasavvufi mesnevidir. Mebde ve Mead (Nereden geldik nereye gidiyoruz?) konularını açıklar.

İlhanlı hükümdarı **Gazân Han** adına yazılır.

ÂŞIK PAŞA

- Devrinin ideoloğudur.
- Her hadiseye ibret gözüyle bakar. Hikemidir.
- 14. yüzyılda en büyük mesneviyi yazar: GARİBNAME

ESERLERİ

1) Garibnâme: 10592 beyit.

Amaç: Halka tasavvufu öğretmek

Dinî - tasavvufi - öğretici bir eserdir.

Türk edebiyatının ilk büyük mesnevisidir.

Didaktiktir. "İnsan-ı Kâmil" olmayı öğütler. Türkçeye önem verilmesi gerektiğini söyler. Dil duyarlılığı vardır. Kimsenin o dönemde Türkçe yazmadığını söyler ve kınar. Mesnevi 10 bâba, her bâb on dâstâna ayrılmıştır.

Tasavvuf ansiklopedisi sayılacak bir eserdir. **Nasihat üslubu** önemli yer tutar. **Temsil yoluyla bazı hikâyeler** de anlatılır. Halk üzerinde etkisi çoktur.

2) Fakrnâme: Tasavvufi bir mesnevidir. ***Alçak gönüllülüğü, dünya nimetlerine çok meyletmeden azla yetinmeyi*** ele alır. Onu 'Tanrı' tarafından türlü renklerle bezenmiş **'Fakr'** adlı bir kuş olarak tasavvur etmiştir.

ŞEYYÂD HAMZA

- Hece ve aruz kullanır. Dinî tasavvufi şiirleriyle Ahmet Fakih'i takip etmiştir.
- Anadolu'da gazel tarzı na't yazan kişilerdendir.
- Çocuklar için ilk şiir yazan şairdir.
- Mersiyeleri ile dikkat çeker.

ÖNEMLİ ESERİ

Yusuf u Züleyha

Anadolu sahası Türk edebiyatında ilk Yusuf u Züleyha'dır. (1529 beyit)

Kur'an tefsirlerinden de yararlanır. Yusuf kıssasına dayanan dinî bir hikâyedir.

Meclislerde rahat bir şekilde okunabilmesi için sanat kaygısı güdülmeden yazılmış bir eserdir.

YUSUF-I MEDDAH

Türk edebiyatında ilk defa 4 mesnevi yazan şairdir.

ÖNEMLİ ESERİ

Varka ve Gülşah

Eser meclislerden oluşur. 6 meclisten oluşur.

Konu: Hz. Peygamber Zamanı'nda Mekke şehrinde bulunan Beni Şeyba kabilesine reislik eden iki kardeşin Varka ve Gülşah isimli çocukları arasında geçen aşk anlatılır.

Meclis sonlarında sözü bırakıp diğer mecliste hikâyenin sonunu söyleyeceğini belirtir. (Meddah tarzı)

Kahraman ağzından söylenmiş gazeller vardır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

HOCA MES'UD

- Türk edebiyatında Ahmed Yesevi'den sonra "Hoca" lakabıyla anılan 2. kişidir.
- Dil bilinci, Türkçe sevgisi vardır.
- Türkçeye kelime kelime çeviri yapmamış, okuyup anladıklarını çevirmiştir. Yaratıcı gücünün etkisiyle ilavelerle çevirilerini yapmıştır.

ESERLERİ

Süheyl ü Nevbahar (Kenzü'l-Bedâyi): Farsçadan Türkçeye tercümedir.

Kahraman ağzından gazel yazma özelliği görülür. Ahenkteki monotonluğu gidermek ve kahramanların psikolojilerini yansıtmak için kahramanlar ağzından söylenen on beş gazele yer verilmiştir.

Asıl adı: Kenzü'l Bedâyi

Konu: Yemen padişahının oğlu Süheyl ile Çin fağfurunun kızı Nevbahar'ın aşkını anlatır.

Ferhengnâme-i Sâdi: Sadi'den **"Bostan"** çevirisi. "Bostan" adlı eserin **ilk Türkçe manzum çevirisidir.**

Eser, 'Bostan' adlı eserin yüzde yirmi beşi kadardır. Dinî - ahlaki öğütleri ve hikâyeleri anlatır.

Didaktik bir mesnevidir. Sade bir dille, Şehname vezniyle eserlerini yazar.

AHMEDÎ

- Yıldırım Bayezit'in hizmetinde bulunmuş. Timur savaşı kazanınca onun yanında kalmıştır.
- Eski Anadolu Türkçesiyle eser verir.
- Şiiri ve sanatıyla övünen, kendini beğenmiş bir şairdir.
- Çok sayıda kaside yazar.

ESERLERİ

Türkçe Divân: 74 kaside, 2 terci-i bend, 6 terkib-i bend, 1 mersiye, 1 musammat, 764 gazelden oluşur. Tunca Kortantamer üzerinde çalışmıştır.

İskendername: Genceli Nizami'den çeviridir. Bu türde edebiyatımızdaki **ilk ve en başarılı eserdir.** Nizami-i Gencevi'nin 'İskendername'sine yazılan **ilk naziredir**.

Konu: İskender'in Doğu Seferi ve fetihleri anlatılır. İskender'in gönül maceralarını da anlatır.

NOT

Eserin içinde bulunan ve ilk Türkçe Osmanlı tarihi olarak bilinen **'Dâstân-ı Tevârih-i Mülûk-ı Al-i Osman'** adlı bir parça vardır. Ahmedî, burada mesnevi formuyla tarihî konuları gerçek olarak anlatmıştır. 334 beyittir. **Türkçe yazılmış ilk Osmanlı tarihidir. Manzum Osmanlı tarihinin başlangıcıdır.**

Cemşid u Hurşid: Emir Süleyman'ın isteğiyle yazar ve ona sunar. Eklemeler yaparak sonra I. Mehmed'e sunar.

Konu: Çin fağfurunun oğlu Cemşid ile Rum kayzerinin kızı Hurşid'in aşkını anlatır. 4745 beyittir.

İranlı şair **'Selman-ı Saveci'**nin aynı adlı eserinin tercümesidir. Eklemlerle te'lif özelliği kazanmıştır.

Tervih'ül Ervah: Tıpla ilgili mesnevisidir.

Teşhis ve tedaviye geniş yer ayırır. Tıp alanında yetkinliğini gösterir.

ERZURUMLU KADI MUSTAFA DARİR

Anadolu'da ilk siyer yazarıdır.

ESERLERİ

Siretü'n-Nebi: İlk Türkçe siyerdir. Özellikle Hz. Muhammed'in doğumunu anlatan 3 bölümlük ve 55 beyitlik Mevlid'i, Türk edebiyatının ilk mevlid manzumesidir. Mevlid türünde ilk eserdir demiyoruz **"İlk mevlid manzumesi"**dir.

/benimhocam

15. YÜZYIL

ALİ ŞİR NEVÂÎ

Uygur Türküdür. Babası Kiçkine Bahadır'dır. Hükümdar Hüseyin Baykara'nın arkadaşıdır. Şair, fikir adamı, devlet adamı ve Türk dili savunucusudur.

Hüseyin Baykara'ya "Hilaliyye Kasidesi"ni sundu ve onun hizmetine girdi. Mühürdarlık, divan beyliği gibi görevlerde devlete hizmet etti.

MANZUM ESERLERİ

a) Divanları (Hazâinü'l-Meâni): Beş ayrı divanı vardır: Çocukluk şiirleri, gençlik şiirleri, orta yaş şiirleri, yaşlılık şiirleri…

b) Hamse:

Ferhad u Şirin

Leylâ vü Mecnûn

Hayretü'l Ebrâr

Seb'a-i Seyyâre

Sedd-i İskenderi

- **Lisanü't-Tayr:** Hamse dışında kalan **mesnevisidir.** Attar'ın, Mantıku't - Tayr'ına naziredir. Vahdet-i vücut anlayışıyda yazılmış tasavvufi bir eserdir. Eserde değişiklikler yaparak tercümeden çok te'lif görünümüne getirmiştir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

MENSUR ESERLERİ

a) Mecâlisü'n-Nefâis: Türk edebiyatında ilk şuara tezkiresidir. 461 şair hakkında bilgi verir. Hem Çağatay edebiyatı hem de İran edebiyatı için önemli bir kaynaktır.

b) Muhakemetü'l Lügateyn: Farsça ile Türkçeyi kıyaslar ve Türkçeyi daha zengin bulur. Millî şuurunu sergileyen bir eseridir.

c) Mizanü'l-Evzân: Şiir teorisini (vezin, aruz, nazım şekli) içerir. Aruz hakkında toplu bilgiler verir.

HÜSEYİN BAYKARA

Ali Şir Nevaî ile çocukluk arkadaşıdır. Asker, idareci, şairdir. "Timuroğulları Rönesansı" adıyla medeniyet hamlesi yapar. "Hüseyni" mahlasını kullanır.

Eserleri: Divân, Risalet-i Sultan Baykara (otobiyografi)

AHMED-İ DÂÎ

- Ahmedî gibi şiirlerinde kendini övmez.
- II. Murad'a şehzade hocalığı yapar.
- Nazımda da nesirde de başarılıdır. Nazımda, kudret bakımından Ahmedî'yi geçememiştir. Çok hassas ve derin bir şiir kabiliyeti vardır.

MANZUM ESERLERİ

a) Türkçe Divan

b) Farsça Divan: Sadrazam Hacı Halil Bey'e ithaf edilir.

c) Çengnâme: En ünlü eseri (te'lif) Emir Süleyman'a sunuldu. Emir Süleyman'ın eğlence meclislerinden aldığı ilhamla yazar.

Bu konuda yazılmış ilk orijinal eserdir.

- Çengin 4 parçası (ağaç, ahu derisi, ipek, at kılından telleri) Dâi'nin sorularına cevap verir. Çengin 24 teli Doğu musikisinin 24 makamı gibi 24 bölüme ayrılmıştır.
- Tasavvufi ve alegorik bir eserdir.
- Pitoresk ve romantik bir eserdir.

d) Camasbnâme: Tusi'den çeviri "yıldıznâme"dir. 33 beyitlik aynı adlı mesnevinin genişletilmiş şeklidir. Tusi, eserinde Hz. Peygamber'in hicretinden 803 yılına kadar olacak olan olaylardan bahsetmişti.

Danyal Peygamber'in oğlu Camasb'ın maceralarını anlatır. İlk Camasbnâme tercümesidir.

e) Vasiyyet-i Nusirevan-ı Adil bi-Püsereş Hürmüz-i Tacdar Tercümesi: Çocuklara yazılmış ilk nasihat kitabıdır. Mesnevi Nuşireva'nın ağzından oğlu Hürmüz'e öğüt verir. 115 beyittir.

MENSUR ESERİ

Teressül:

- Türkçede ilk ve en eski inşa kitabıdır.
- İlk yazı örnekleri mektup yazma kurallarını anlatır.

ŞEYHÎ

Amacı II. Murad'ın öğrenimidir.

- Ahmedî'den ders almıştır.
- Göz hekimidir. (Hekim Sinan) Germiyan'da bir attar dükkânı açıp hekimlik yapmıştır.
- Osmanlı Devleti'nin ilk "reisü'l ettibâ"sı yani ilk hekimbaşısıdır.
- Hacı Bayram Veli'ye intisap eder "Şeyhî" mahlasını alır.
- Çelebi Mehmed ile II. Murad'ın yanında olmuştur.
- Anadolu sahasında klasik edebiyatı ana hatlarıyla ortaya koyan ilk şairlerdendir. Anadolu şairlerinin öncüsü anlamında 'pişterin-i şuara-yı Rum' ve 'şeyhü'ş-şuara' diye anılır.
- Eserlerinde İran şairlerinden çok fazla iz bulunduğu için eleştirilir.

/benimhocam

ESERLERİ

a) Divan: En çok II. Murad'ı över. Kerem Kasidesi'ni Germiyanoğlu Yakup Bey'e sunar.

b) Hüsrev u Şirin: II. Murad adına Genceli Nizami'den çeviridir. Önemli ölçüde ekleme - çıkarma yaparak esere te'lif özelliği kazandırmıştır.

Türk edebiyatında en başarılı Hüsrev ü Şirin'dir. Anadolu sahasının ikinci Hüsrev ü Şirin'idir. 6944 beyittir. Şeyhi tarafından bitirilememiştir. Yeğeni Cemali 109 beyitlik bir zeyl yazarak bitirmiştir.

c) Harnâme: 126 beyit. En beğenilen mesnevisidir. Başarılı bir hiciv örneği sayılabilir. İnce bir sosyal eleştiri ve temiz bir Türkçe ile yazılır.

Konu: Arap atasözü "Boynuz sahibi olmayı uman bir eşeğin kuyruğundan olması anlatılır."

Kendi başından geçen bir hikâyeyi temsil yoluyla hayvanlar üzerinden anlatmıştır.

Sosyal eşitsizliği anlatır. Sehl-i mümteni örneğidir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

SÜLEYMAN ÇELEBİ

Türk edebiyatında **ilk müstakil mevlid yazarıdır.**

Türklere has 'mevlid' türünün ilk olgun örneğini yazmıştır.

Vesiletü'n Necat: Hz. Peygamber'e sevginin bir ürünüdür. Sehl-i mümteni örneğidir.

Ankara Savaşı'nda yenilen bir milleti peygamber sevgisi etrafında toplamak istemiştir.

Süse, yapmacıklığa düşmeden, mübalağayı abartmadan yazılan başarılı bir eserdir.

AHMET PAŞA

Fatih Devri'nin en büyük şairidir. Anadolu'da 15. yy.da Şeyhî'den sonraki en büyük şairdir. "Sultanu'ş-Şûara"dır. 'Sultan-ı Şûara-yı Rum' olarak da bilinir.

- Fatih Dönemi'nde gözde bir vezirken hasımlarının kıskançlığıyla dedikoduya maruz kalır ve hapsedilir. Sonra 'Kerem Kasidesi' ile affedilip Bursa'ya gönderilir.
- "Kerem Kasidesi" Şeyhi'ye, "Güneş Kasidesi" Atai'ye, "Gönül Murabbası" Melihi'ye naziredir. Söylediği nazirelerle **nazirecilik** çığrını açmıştır.
- Tek eseri **"Divan"**
- Şeyhî ile Necati arasındaki en büyük şairdir. İran mazmunlarına çok yer verdiği için Latifi tarafından "Şiir güzeline İran elbisesi giydirdi."denilerek eleştirilir.

AVNÎ

Osmanlıda divanı olan ilk padişah: Fatih Sultan Mehmet

- Tek eseri "**Divan**"dır.
- Arapça, Farsça, Yunanca, Latince, Slavca ve İbranice bilmektedir.

NECÂTÎ BEY

Necâtî Bey'in "döne döne" redifli gazeli meşhurdur.

- Aşikâne, samimi ve sade gazelleriyle ünlenmiştir. Klasik şiire gerçek şiir edasını vermiştir. Atasözleri ve deyimleri başarıyla kullanarak yerlilikte çığır açmıştır.
- II. Bayezit'in şehzadeleri Abdullah ve Mahmud için yazdığı mersiyelerle tanınır.
- Latifi 'Osmanlı şairlerinin yüz suyu' olduğunu Âşık Çelebi de İran şairlerinin bizi yaralayıcı sözlerinden Necâtî'nin kurtardığını söylemiştir.
- "Gül ü Hüsrev" adlı bir kitabından bahsedilir ama bu eseri elimizde yoktur.
- **Mersiye-i Ester** (Katır Mersiyesi): Edebiyatımızda **hayvanlar üzerine yazılan ilk mersiye**dir.
- Ahmet Paşa kasidede, Necati Bey gazelde ustadır.

ESERLERİ

Türkçe Divan: Müeyyedzade'nin talebi üzerine yazılmıştır.

HAMDULLAH HAMDİ

15. yy.ın Şeyhî'den sonraki ünlü mesnevicisidir. Akşemseddin'in küçük oğludur. **Anadolu sahasının ilk hamse sahibidir.**

Devlet erkânı tarafından sevilmemiş ve onlardan yardım görmemiştir.

Şiir poetikası: Şiirin temelinde 'mecaz'ı görür. Şiirin konusu olarak da 'muhabbet'i görür. Çünkü aşktan bahseden sözleri herkes beğenir.

ESERLERİ

a) Divan

b) Hamse

1) Yusuf u Züleyha: En güzel Yusuf u Züleyha'dır.

6215 beyittir. Molla Câmî'nin eserine bağlı kalınmıştır.

Şair, kardeşlerinden gördüğü kötü muamele sonucunda kendisini Hz. Yusuf ile özdeşleştirmiş ve hissederek yazmıştır. Bu yüzden de **bu konuda yazılan eserlerin en güzelidir.**

2) Leyla vü Mecnun

3) Mevlid (Ahmediyye, Muhammediyye): Hz. Peygamber'in doğumundan, mucizelerinden, peygamberliğinden, hicretinden, miracından ve vefatından bahseder.

Konu olarak Süleyman Çelebi'nin 'Mevlid' adlı eserine değil Yazıcıoğlu'nun 'Muhammediye'sine benzemektedir.

4) Kıyafetnâme: "Fiziki yapı, karakter" içeriklidir. Bu konuda yazılmış ilk eserdir. 158 beyittir.

Saç, göz, kulak, el, ayak gibi uzuvlardan ve dış görünüşten hareketle ahlak ve karakter hususiyetlerini dile getirir.

5) Tuhfetü'l Uşşak

YAZICIOĞLU MEHMED

- **Muhammediye:** 9008 beyitlik mesnevidir. Evrenin yaradılışı, cennet ve cehennem, Hz. Muhammed vb. konular anlatılır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

KEMAL ÜMMÎ

a) Divan

b) Kırk Armağan: Bu eserde (alegorik, tasavvufi mesnevi) kırk hadis türü mesnevi formunda karşımıza çıkar. Ama içinde bir hadisin manzum şerhi vardır. Tam bir kırk hadis sayılamaz.

SİNAN PAŞA

- **Tazarruat (Tazarruname):** Süslü nesir. Süslü, secili, dinî, tasavvufi, mensur şiir tarzında bir eserdir.

Allah'a yöneltilen birbirinden güzel yakarış örnekleri vardır. Akla durgunluk verecek dil oyunlarına yer verilmiştir.

- **Tezkiretü'l Evliya:** Daha sade bir dille yazılmıştır.
- **Maarifnâme:** Daha sade bir dille yazılmıştır. Nasihatname türündedir.

MERCİMEK AHMET

Sade nesirle yazdığı **"Kâbusnâme"** adlı eseriyle ünlüdür. Nasihat türünde bir eserdir.

MESİHİ

"Edirne Şehrengizi" ile şehrangiz türünün ilk örneğini vermiştir.

16. YÜZYIL

ZATÎ

- Bâki'nin yetişmesinde yol gösterir.
- Necâtî ile Bâki arasında köprüdür.
- Necâtî'den sonra yerlilik eğilimi Zatî ile devam ettirilir.
- Genç şâirlerin yetişmesinde kılavuzdur.
- Yaratılıştan şair, hoşsohbetli birisidir.
- Eserlerinde deyim ve halk söyleyişlerine yer verir.
- Daha sonra para karşılığı siparişle şiir yazmaya başlayınca sanatında düşme olur. Çok sayıda şiir yazmıştır. 3 ciltlik divanı vardır.

ESERLERİ

Divan

Edirne Şehrengizi

Şem ü Pervâne: Rum ülkesinin padişahı Jale'nin oğlu Pervane ile Çin hükümdarı Fağfur'un kızı Şem arasındaki aşkı **mutlu son**la bitirerek anlatır. Mesnevidir.

HAYALÎ

- Rumeli Vardar Yenicelidir. Rumelili duyuş tarzını yansıtır.
- Usta bir gazel şairidir.
- Eserlerinde Rumeli, dünyaya mesafeli duruş, samimi eda, yerlilik arzusu belirgindir.
- Zatî - Bâki arasındaki dönemin en büyüğüdür.
- Kanuni himâyesi altındadır. Bu yüzden Taşlıcalı Yahya onu sürekli kıskanır. Defterdar İskender Çelebi ve Sadrazam İbrahim Paşa'nın idamı ile gözden düşer. Rüstem Paşa tarafından pek sevilmez.
- İranlı Hafız'a benzetirler. **"Hafızı Şirazi-i Rum"** derler.

Eseri: Divan

NEV'İ

- Malkara'da doğmuştur. Ahaveyn lakaplı Ahmet ve Mehmet Karamanî kardeşlerden ders almıştır.
- Olgun kişilikli, Gülşeni tarikatına bağlı, sade dilli gazel şairidir.
- Hocalığını yaptığı şehzadelerin öldürülmeleri ile ilgili yazdığı mersiyeleriyle ünlüdür. III. Murad tarafından Şehzade Mustafa, Bayezit, Osman ve Abdullah'ın hocalığını yapmıştır. Padişah da onun huzura çıkmasıyla ayağa kalkarak saygı göstermiştir.

ESERLERİ

Divan: Mürettep bir divandır.

Netayicü'l Fûnûn: Dönemin bilim dallarını 12 fen olarak sıralar ve bu konuda yazılmış eserleri tanıtır. Ansiklopedik bir eserdir. Tarih, hikmet, astronomi, kelam vb. hakkında bilgi verir. Mensur bir eserdir.

/benimhocam

LÂMİ'Î ÇELEBİ

- Asıl şöhretini Yavuz Dönemi'nde alır. Nakşibendi şeyhi Emir Buhari'ye bağlanmıştır. Sanatkâr ruhu dedesi Nakkaş Ali ile alevlenir.
- Âşık Çelebi **"**şi'r ü inşayı şîr ü şeker gibi cem etti" diyerek hem nazımda hem nesirde başarılı olduğunu beyan eder.
- Nesirde de üstaddır.
- Mesnevi türünün önemli ismidir. Kendi zamanında ele alınmayan konuları anlatır.
- Câmî'nin birçok eserini Türkçeye çevirdiği için "**Câ'mi'i-Rum"** diye anılır.

ESERLERİ

Divan: Mükemmel ve mürettebdir. Divan'ında poetikasını dile getirmiştir: *Nesir ne kadar güzel söylenmiş olursa olsun şiir kadar te'sirli olamaz.* Bu dibacede şiir yazma sanatını öğretir.

Şehrengiz-i Bursa ve Hayretnâme divanın içindedir.

Önemli Mesnevileri

- **Vis ü Ramin**
- **Vamık u Azra**

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Mesnevi konusunda zenginlik vardır. Klasik olan Leyla vü Mecnun, Yusuf u Züleyha gibi konuları işlemez. İlk defa işlenen konularla yeni bir atmosfer oluşturur.

Lâmi'î daha çok mensur eserleriyle tanınır.

MENSUR ESERLERİ

Nefahatü'l Üns Çevirisi: Câmi'den yapılan tezkiretü'l evliya çevirisidir. Sufilerin hâl tercümelerinden bahseder ve Anadolu sufilerini de ekler.

GELİBOLULU MUSTAFA ÂLİ

- Şair, tarihçi, devlet adamıdır.
- **Mahlası**: Önce "Çeşmi", sonra "Alî"dir.
- **"Heft Meclis"** adlı eseri Sokullu Mehmet Paşa'ya sunar.
- Günlük hayatın her sahnesini işler. Av sahnesi, hayvanlar, bayram, giyim - kuşam konularını işler.
- Sosyal hayatı anlatır.

ESERLERİ

Mesnevileri

Hamse oluşturacak kadar mesnevisi vardır:

- **Mihr ü Mah**
- **Tuhfetü'l Uşşak**
- **Riyazü's-Salihin**
- **Mihr u Vefâ**

Camiü'l Buhur der Mecâlis-Sûr: III. Murad'ın şehzadesi III. Mehmed için yapılan sünnet düğünü anlatılır.

Tarih - Biyografi Türü Eserleri

- **Künhü'l Ahbar**

BAĞDATLI RUHİ (Ruh-i Bağdadi)

- Seyahate düşkündür.
- En çok gazel yazan divan şairlerindendir.
- Sosyal hayata duyarlı, gözlemci, eleştirel bakış eserlerinde dikkat çeker. Terkibibent eserine Ziya Paşa nazire yazar. (meşhur)
- Şiir poetikası: *"Birkaç beyit yazmakla şair olunmaz. Şair olabilmek için çok sayıda başarılı şiire sahip olmak gerekir. Başarılı şiir, hoş ve güzel edalı, kelimeleri iyi seçilmiş şiirdir."*
- Akıcı bir üslubu vardır.
- **Terkib-i Bend:** 17 bentlik sosyal hicivdir.
- Tasavvufi, dinî konuları işler.

Eseri: Divan

/benimhocam

BÂKİ (Sultanu'ş - Şuara)

- İyi bir eğitim gördü. Karamanizâde Ahmet ve Mehmet Efendilerden ders aldı.
- 16. yüzyıl Osmanlı sahasının en büyük şairidir.
- ***Kadı naipliği > Mekke kadılığı > İstanbul kadılığı > Anadolu kazaskerliği > Rumeli kazaskerliği*** görevlerinde bulundu ama çok istediği şeyhülislamlık görevine gelemeden vefat etti.
- Zâti'nin dükkânındaki şairler topluluğuna katılır (Remilci dükkânı). **Sultanu'ş-Şûara** olarak anılır.

Kasidesi

Kanuni (Nuniyye Kasidesi) → İlk kasidesini Kanuni'ye sunar.

Edebî Kişiliği

"Sultanu'ş-Şuara"dır. Türkçeyi sağlam, kusursuz kullanır. Klasik söyleşinin en büyük ustasıdır. Rinddir. (Zevk ve sefaya düşkündür.)

Kısa ömrünü iyi değerlendirmek mantığı hâkimdir. Dünyadan zevk alır, eğlenceye düşkündür. Beşerî aşk konusunu işler. Tasavvuf yerine yaşadığı hayatla ilgilenir. Gözle görüleni, somut olanı anlatır. Gazel şairidir. Şekilce kusursuz şiirler yazar. Aruza hâkimdir. Ahenk önemlidir. Aruz hatalarını asgariye indirir.

Kanuni Mersiyesi: Kanuni'nin ölümü üzerine terkibibent nazım şekli ile yazdığı mersiyedir.

FUZULÎ – BÂKİ KARŞILAŞTIRMASI

BÂKİ	FUZULÎ
• Zevke ve dünyaya düşkün	• Tasavvuf, ızdırap, aşk, acı
• Şekil mükemmelliği	• Coşkun ilhamlar var.
• Coşkun ilhamlar yok.	• Şiiri derin, katmanlıdır.
• İstanbul Türkçesi	• Azeri Türkçesi

ESERLERİ

a) Baki Divanı: Kanuni'nin isteğiyle divanını tertip eder. Mensur eserlerini dinî konularda yazmıştır. 27 kaside, 548 gazel vardır.

b) Fezâilü'l-Cihâd: Cihadın faziletlerini Sokullu'nun emriyle tercüme eder.

c) Fezâil-i Mekke: Sokullu'nun emriyle tercüme eder.

Mekke tarihinden ve Osmanlının orada yaptığı eserlerden bahseder.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

FUZULÎ

- Edebiyatımızın en büyük lirik şairidir.
- Şiidir. Türkmenlerin Bayat boyundandır.
- Türkçe, Arapça ve Farsça bilir.

Kaside sunduğu kişiler:

- *Akkoyunlu Elvend* (İlk)
- *Bağdat Valisi İbrahim Han Musullu*
- *Kanuni Sultan Süleyman*
- *Sadrazam İbrahim Paşa*
- *Kazasker Abdülkadir Çelebi*
- *Nişancı Celalzâde*

"Beng ü Bade" adlı mesnevisini sunduğu kişi: *Şah İsmail*

Edebî Kişiliği

Şiirlerinde kullandığı Türkçe, insan duygularını çok iyi ifade edebilecek bir kemana dönüşür.

Coşkusunu gazellerinde, bilgin tavrını kasidelerinde görürüz.

Ağırlıklı olarak Azeri Türkçesi özellikleri varsa da Osmanlı Türkçesi ve Çağatay Türkçesine uzak değildir.

Arapça, Farsça ve Türkçe yani 3 dilde şiir söyler.

Aruzu ustaca kullanır. Kullanılmamış kafiye ve redifler kullanır.

Konu: Aşk, ızdırap, ölüm, tasavvuf, dünya zevklerinin geçiciliği gibi evrensel konular işler.

En fazla ilgi duyduğu şair: Ali Şîr Nevâi

Söylenmesi kolay gibi görünen ama herkesin yazamayacağı şiirler yazar.

ESERLERİ

Türkçe Divan

Farsça Divan

Leyla vü Mecnun: Nizami'ye naziredir, 3098 beyitlik mesnevidir.

Sunulan kişi: Bağdat Valisi Üveys Bey

Yazılma amacı: "Mecaz yolu" olarak beyan ettiği edebiyat vasıtasıyla ilahi hakikatleri ve sırları açıklamak için yazmıştır.

"Leyla" ismi altında "Allah'ın sıfatlarını", "Mecnun" ismi altında da "Allah"ı arayan insanın Allah'a ulaşma yolunda çektiği sıkıntıları' anlatır.

Beşerî aşkı canlı bir şekilde anlatarak "ilahi aşk"a varır. Bir Arap hikâyesidir. Mecnun'un Leyla'ya duyduğu beşerî aşkı ilahi aşka yükseltir.

Beng ü Bâde: Alegorik bir eserdir. (Esrar - şarap konuşması)

Sunulan kişi: Şah İsmail. 444 beyitlik bir eserdir.

Bir iddia

Beng (Afyon) II. Bayezit **X** Bâde (Şarap) Şah İsmail mücadelesi işlenir. Ama kazanan Bade'dir. Yani Şah İsmail'dir.

Sakinâme (Heft-Câm): Farsça içki ve rintlik konulu mesnevi Tasavvuf konuludur. "İnsan-ı kâmil" yolunda çekilen sıkıntılar anlatılır.

Tasavvufi düşüncelerini ve musiki bilgisini konuşturur.

Yedi bölümdür. Her bölümde şair, önce sakinin verdiği kadehi içer, sonra kadehin verdiği neşeyle ney, def, çeng, ud, tambur ve kanun ile münazara eder.

Sohbetü'l Esmar: 200 beyittir. Fuzuli, bu eserinde meyveleri konuşturarak insanlar arasındaki ilişkileri (kıskançlıkları, geçimsizlikleri vb.) anlatır.

Hadis-i Erbâin Tercümesi: Molla Câmi'den 40 hadis tercümesidir. Manzumdur.

Hadikatü's - Süeda: Kerbela Olayı anlatılır. Mensurdur ama yer yer manzum parçalar da vardır. Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilişini anlatır.

Türkçe Mektubu

Nişancı Celalzâde'ye Mektubu (Şikâyetnâme): Bağdat ilinden kendisine verilmesi gereken dokuz akçenin verilmediğini bildirir. Süslü nesirdir.

Rind ü Zâhid: Farsça mensur eserdir. Baba - oğul arasında geçen tartışma ve konuşmalardır. Zahid (baba) - Rind (oğul)

İçinde 75 rubai, 18 beyitlik mesnevi, 54 kıt'a vardır.

Tasavvufi bir hava vererek dünya ve ahiret hakkındaki görüşlerini bildirir. Rind, Fuzuli'nin gönlünden geçenleri; zahid, düşüncesini ortaya koyar.

Eserin sonunda "Rind ile Zahid" anlaşır ve birleşme olur.

Risale-i Sıhhat ü Maraz (Ruh-name / Hüsn ü Aşk): Farsça mensur eser. Tıbbi konuludur. İnsan bedeninin özellikleri tıp anlayışına göre anlatılır. Ruh - beden ilişkisinden bahseder. Ruhun bedene üstünlüğü tasavvufi görüşle anlatılır.

Ruhun beden ülkesine yaptığı yolculuğu anlattığı bu eserinde beden ülkesini o dönemki tıp ilmine göre açıklar.

Tıbbi bilgilerini ortaya koyar. İnsan ruhunun çektiği acılarla temizlenerek "fenafillah"a ulaşması konu edilir.

TAŞLICALI YAHYA

- Kanuni Dönemi sanatçılarındandır. Yazdığı "Şehzade Mustafa Mersiyesi" ile bilinir. Şehzade Mustafa'nın entrikalarla boğdurulup öldürüldüğünü düşünür ve terkibibent nazım şekliyle bu mersiyesi yazar.
- **Hamse** sahibidir. (Gencine-i Raz, Kitab-ı Usul, Gülşen-i Envâr, Şah u Geda, Yusuf u Zuleyha)
- **Divan'ı** vardır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ŞAH İSMAİL (HATAYÎ)

Erdebil Tekkesi şeyhi, Safevi Devleti'nin kurucusudur.

ESERLERİ

Hatayî Divanı: En önemli eseridir.

Dehname (On Mektup): Mesnevidir.

Azeri sahasının ilk dehnâmesidir. Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ülün vezniyle yazılır. Sekt-i melih ile Mef'ûlün Fâ'ilün Fe'ülün yapar.

Nasihatname: Öğüt niteliğinde dinî mesnevidir.

GÜVÂHÎ

"Pendnâme" adlı öğüt niteliğindeki eseriyle bilinir. Atasözleriyle öğüt verir.

SEHİ BEY

"Heşt Behişt" adlı tezkiresi ile ünlüdür. **Anadolu'da yazılan ilk tezkiredir**.

LATİFÎ

"Tezkiretü'ş-Şuara" adlı tezkiresi ile ünlüdür. **Alfabetik sıra ile yazılmış ilk tezkiredir**.

SEYDİ ALİ REİS

"Miratü'l Memalik" adlı gezi yazısı türüne yakın eseriyle ünlüdür.

PİRİ REİS

- Dünya denizciliğinin kılavuz eseri sayılan "Kitab-ı Bahriye"yi yazmıştır.
- Osmanlının ilk haritacısıdır.

KEMALPAŞAZÂDE

- "Tevârih-i Âl-i Osman" adlı mensur tarih kitabı ile ünlüdür. Bu eserini II. Bayezit'in emriyle yazar.

BABÜR ŞAH

- Hem padişah hem şair hem de hattattır.
- "Vekâyî" adıyla da bilinen "Babürnâme" adlı eseriyle ünlüdür. Dünyanın ilk anı / hatıra türündeki eseridir.

17. YÜZYIL

NEF'Î

- Erzurumludur.
- Önce Darri sonra Nef'i (Gelibolulu Mustafa Âli verir.) mahlasını kullanır.
- Övgü ve yergi şairidir**.** Mübalağayı çok kullanır. IV. Murad, övgü ve yergilerinden hoşlanıp şairi takdir etmiştir.
- Fahriye (kendini övme) konusuna düşkündür. Kendini Ömer Hayyam, Hafız gibi sanatçılarla karşılaştırır ve onlardan üstün tutar.
- Kendine güvenen, şiir diline, vezne hâkim bir şairdir.
- Gazel yazmıştır ama kaside ustasıdır.
- Kaside kurallarını alt üst ederek şiirin merkezine kendini yerleştirir. 'Fahriye' bölümüne ağırlık verir. Övdüklerini göğe çıkarmış, yerdiklerini yerin dibine indirmiştir.
- Dilin musikisini yakalamıştır.
- Tahir Olgun Nef'î'yi şöyle özetler: övünmek, övmek, yermek.

ESERLERİ

1) Türkçe Divan: En önemli eseridir. (İki dilli şair)

2) Sihâm-ı Kaza: En ünlü eseridir. Hicivlerini toplar. Latifeler, küfür, imalar, ithamlar vardır. Sivri dilli olduğunun göstergesi olan eseridir.

Babası onu küçük yaşlarda bırakıp Kırım hanının yanına gitmiştir. Bu yüzden bu eserine babasını hicveden bir şiirle başlamıştır.

NÂBİ

- Hikemi şiirin kurucusudur. Urfalıdır. Saib'in hikmet üzerine kurulu şiir anlayışının Türk edebiyatındaki temsilcisidir. Eşyaya bir ibret gözüyle bakarak bundan bir hikmet çıkartır.
- "Nâbi ekolünü" oluşturur.
- Medrese eğitimi aldığı yerler: Urfa - İstanbul - Halep (25 yıl) - İstanbul
- 17. yy.ın ikinci yarısının en önemli şairidir. Osmanlının buhranlı dönemlerinde hikemi şiir yolunu açar.
- Sonra Sünbülzade Vehbi, Keçecizade İzzet Molla, Ziya Paşa, Cevdet Paşa gibi sanatçılarla takip edilir.
- Çağdaşlarının âşikâne şiir yazmalarını kınar. **"Hayriyye"**-de şiir anlayışını açıklar.
- Hikemi şiirlerinde ideal insan tipini belirler. Şiirlerinde "adab" denilen toplum kurallarını buluruz.
- Döneminin düşünen, yol gösteren, üretken, ahlakçı, bilgi veren, uyaran şairidir.

ESERLERİ

1) Türkçe Divan: Edebî kişiliğini, düşüncelerini ortaya koyduğu **en önemli** eseridir.

2) Hayriyye: Ününü yaptığı eseridir. Halep'te yazılır. Oğlu Ebulhayr Mehmet'e öğüt vermek için yazılır. Oğlu şahsında dönemin gençlerine öğüt verir. Dönemin sosyal yapısını hicvederek tanıtır. **Sosyal hicviye** ve **pendnâme** özelliği gösterir.

"Nasihatname" türündedir. 35 bölüm. 1660 beyit. Orijinal bir eserdir.

Nâbi'nin uzun hayat tecrübesinin ürünüdür. Oğluna ilim, irfan sahibi olmasını tavsiye eder. Boş uğraşların zararını dile getirir. Oğlu için en ideal mesleğin 'divan hocalığı' olduğunu bildirir.

Çağının ideal insanını oluşturmak için gerekli olan ahlak kurallarını ve dünya görüşünü bildirir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

3) Hayrabad: Halep'te yazdığı ikinci mesnevisidir. Attar'ın Bülbülname adlı eserindeki *'Hikâye-i Fahrüddin-i Gürgani ve Gulam-ı Sultan'* adlı hikâyesini genişleterek oluşturur.

4) Surname: IV. Mehmet'in şehzadelerinin Edirne'de yapılan sünnet düğününü anlatır. (Mesnevi)

5) Tuhfetü'l Harameyn: Hac ziyaretinden 5 yıl sonra kaleme aldığı eseridir.

NÂ'İLÎ (Nâili-i Kâdim)

- Gazel şairidir.
- Neşâtî'yle beraber "Sebk-i Hindi"nin öncüsüdür. Neşâtî etkisinde kalmıştır.
- Yabancı kelimeler kullanır.
- Uzun tamlamalara yer verir.
- Tasavvuf, ilahi aşk onun için önemlidir.
- Derin, girift anlam ile "Sebk-i Hindi"nin özelliklerini eserlerinde barındırır. Gazellerini uzatmayarak beş beyitle bitirir.
- Hayaller, ince ve süslü dil önemli şiir özellikleridir.
- Yani Sebk-i Hindi tarzı şiir yazar.
- Edebiyatımızdaki ilk şarkı şairidir**.** Bu mahallîleşmeye örnek olacak şiirler de yazdığının kanıtıdır.
- **Etkiledikleri:** Leskofçalı Galip, Yenişehirli Avnî, Ârif Hikmet, 19. yy. "Encümen-i Şuara"sı vb.

ESERLERİ:

Divan: Mürettep divan. 11 şarkı vardır. 2 ilahinin olması da dikkat çekicidir.

AZMİZÂDE HÂLETİ

- Rubai ustasıdır. Türk edebiyatında rubaide en başarılı şairdir.
- **"Hayyam-ı Rum"** diye anılır. Rubai ustası olduğu için İranlı rubai ustası Ömer Hayyam'a benzetilir.
- Sebk-i Hindi etkisi vardır.
- Rubailer tasavvufa yöneliktir. Gazelleri âşikânedir.
- Atanmış olduğu görevlerde hak ettiği ilgiyi göremediğinden, değerinin bilinmemesinden yakınır.

SÂBİT (Bosnalı Alaeddin Sabit)

- Nâbi etkisindedir. Mesnevi şairidir.
- Atasözü, halk tabiri, günlük konuşma dili, mahallî ögeler, müstehcen ifadeler kullanır.
- Çok konuşmaz. Bu yüzden şöyle der: *Ben söz söyleyemiyorum. Bereket versin ki kalemim biraz söylüyor. O da söylemese çatlardım.*
- Hikemi tarzda yazdığı şiirler donuk bir üsluptadır.

ESERLERİ

Divan

Derename

Berbername

Amru'l-Leys

Edhem ü Hüma: Aşk hikâyesidir. Sabit'in yarım kalmış mesnevisidir.

Zafername: Kahramanlık mesnevisidir. Kırım Hanı Selim Giray'ı anlatır.

Selim Giray'ın Leh ve Rus ordusuna karşı kazandığı Prekop Zaferi'ni konu edinir.

VEYSİ

ESERLERİ

- **Siyer:** Hz. Peygamber'in hayatını anlatır. Nabi, zeyl yazmıştır.
- **Habname:** Sultan I. Ahmed ile Büyük İskender'in rüyada karşılıklı konuşmalarından kurulmuş olup Hz. Adem'den itibaren dünyada olan kötülükler çeşitli hikâyelerle anlatılmıştır.
- **Şahâdatnâme**

NERGİSİ

- Osmanlı vakanüvisi olarak görevlendirilir ve Gebze'de attan düşerek ölür.
- Mensur hamsesi vardır. (Tek mensur hamsedir.)

EN ÖNEMLİ ESERİ

Nihalistan: 25 hikâyeden oluşan aşkla ilgili eseridir.

KÂTİP ÇELEBİ

- Batı'da "Hacı Halife" ve "Hacı Kalfa" isimleriyle anılır.
- **Fezleke:** (Arapça) Kâinatın yaratılışından 1641 yılına kadar genel bir tarihtir.
- **Türkçe Fezleke:** 1591-1654 yılları arasındaki olayları anlatır.
- **Takvimü't Tevarih:** Tarih türündedir.
- **Keşfu'z-Zünun an Esami'l-kütübib ve'l-fünun:** Bibliyografik eserdir. İncelediği binlerce kitaba dair bilgi verir. 21 yılda tamamlanır. 14.500 kitap ve risale tanıtılmıştır. 10.000 kadar yazar adı geçer.
- **Cihannûma:** Coğrafya kitabıdır.

Osmanlı ülkelerinin ilk sistematik coğrafya kitabıdır. İbrahim Müteferrika bastırmıştır.

1. bölüm: deniz, ırmak, ada
2. bölüm: karalar

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Tuhfetü'l-Kibar fi Esfari'l-Bihar:** Osmanlı deniz savaşları anlatılır.
- **Mizanü'l Hak fi İhtiyari'l-Ehakk:** İslam dünyasında tartışılan güncel sorunlar hakkında yazılır. Raks, devir, tütün, afyon, kahve gibi meselelerde açıklama yaparak boş kavgaları önlemek ister.
- **Süllemü'l vusul ila Tabakatü'l-fuhul:** Arapça alfabetik olarak yazılmış bir biyografi kitabıdır.
- **Düsturu'l amel fi Islahi'l halel:** Devlet felsefesine dair görüşleri vardır.

NAİMA

"Naima Tarihi" adlı kitabı ile ünlüdür. Osmanlı vakanüvistir.

PEÇEVİ

"Peçevi Tarihi" ile ünlüdür.

EVLİYA ÇELEBİ

"Seyahatname" ile ünlüdür. 10 cilttir ve orta nesirle yazılmıştır.

NEVÎZÂDE ATÂYÎ

- 17. yy. önemli mesnevicisidir. İri yapılı ve kilolu biridir. Hoş sohbet ve mizahi biridir bu yüzden 'hezliyat'ı vardır.
- Hamse sahibidir. Tasavvufa meyillidir. Aziz Mahmud Hüdayi'nin mürididir.
- Mesnevilerinde İstanbul motiflerine, mahallî renklere yer verir. Mesnevi dili süslü ve ağırdır.

ESERLERİ

Ata'i Divanı

HAMSESİ

- **Nefhatü'l Ezhâr**
- **Sohbetü'l Ebkâr**
- **Heft-hân**
- **Hilyetü'l Efkâr**
- **Alemnüma (Sakinâme)**

NEŞÂTİ

- Gazel ustasıdır. Kasidelerinde Nef'i etkisi vardır. Önce 'Semendi' sonra 'Naili' mahlasını kullanır.
- Âşikâne tarzdadır.
- "Sebk-i Hindi"nin önemli bir temsilcisidir. Eserlerinde 'Sebk-i Hindi' özellikleri görülür.
- Kasidede Nef'i vadisinden, gazellerinde Sebk-i Hindi vadisinden etkilenir.

ESERLERİ

- **Neşati Divanı**
- **Hilye-i Enbiya**

18. YÜZYIL

NEDİM

- III. Ahmet ve Damat İbrahim Paşa dönemlerinde yıldızı parlamıştır.
- Coşkun yaratılışlı bir insandır. Damat İbrahim Paşa'nın nedimi olarak devlet büyükleriyle toplantılara girmiş, eğlencelere katılmıştır. Kasidelerinde İstanbul eğlencelerini bulmak mümkündür.
- Gazel ve şarkı şairidir. Aşk, sevgili, şarap konularını ve maddi aşkı işler. Onun sevgilileri *Hristiyan bir dilber, Cezayirli bir afet* vb. gibidir.
- En büyük şarkı şairidir. En çok şarkı yazan şair Enderunlu Vasıf'tır. İlk şarkı yazan da Naili'dir.
- Şiirinde zevk, neşe, coşku vardır. Acı ve kederi şiirine sokmaz. Bu yüzden müstehcenlikle suçlanmıştır.
- İstanbul'u yaşatır şiirinde. (Kâğıthane, Göksu, Haliç...)
- Bâki'nin İstanbul şivesi Nedim'in şiir dili olur.
- "Nedimane şiir" tarzını geliştirir ve ekol olur. Şiirlerinde söz, mananın önüne geçer. Şiirleri baştan başa ses ve edadır.
- Dili kullanmada ustadır.
- Söyleyiş mükemmelliği vardır.
- Bestelenmeye elverişli şiirleri vardır.
- Lale Devri'nin özellikleri şiirinde bulunur.

ESERLERİ

Nedim Divanı: En önemli ve ünlü eseridir.

ENDERUNLU FAZIL (Mahallîlik)

- Enderunda eğitim görmüş ve çapkınlığı yüzünden saraydan çıkarılmıştır. Sonra 12 yıl derbeder bir hayat sürmüştür. III. Selim'in dikkatini çekmeyi başarmış ve vakıf idaresi görevine atanmıştır.
- III. Selim'in öldürülmesine ağlamış ve gözlerini kaybetmiştir.
- Hayatı sürgünlerle geçtiği için yöneticilere sunduğu 90 kaside vardır.
- Eserlerinde çevrede gördüklerini ve yaşadıklarını anlatır. Edebî geleneği bozarak dili sade, anlaşılır, sıradan ve laubali şiir yazar. Mahallîleşmenin temsilcilerindendir. Mahallîleşmenin başarısız bir izleyicisidir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

Divan: Mürettep, hacimli bir divandır. Kasideleri, mesnevileri çok önemli bir yer tutar.

Defter-i Aşk: Şairin aşk maceralarıdır. Çingene düğünü tasviri ayrıntılıdır. Yaşayıp sonradan pişman olduğu 22 aşk macerasının 4'ünü anlatmıştır. Edebî değerden yoksundur. Mahallî unsurlarla ön planda bir eserdir.

Hubanname: Çeşitli milletlerin erkek güzelleri tasvir edilir. (Hindistan'dan Amerika'ya kadar.)

Zenanname: Çeşitli milletlerin kadın güzelleri tanıtılır. Müstehcen bulunarak toplatılır. Anadolu kadınlarını naz ve cilveden yoksun bularak eleştirmiş, İstanbul kadınlarını övmüştür. İran, Rum, Çerkez ve Gürcü kadınlarını beğenmiştir. Kadınlar hamamı tasviri vardır.

Çenginame: Dönemin İstanbul'unun köçekleri anlatılır.

ŞEYH GALİP

- Babası Mevlevi'dir. "Hüsn ü Aşk" adlı eserinde babasından uzun uzadıya söz etmiş ve "pir" yani Mevlâna tarzını ondan öğrendiğini söylemiştir. Önce Esâd sonra Gâlip mahlasını kullanır. İranlı Şevket'i okuyup etkilenmiştir. Galata Mevlevihanesi'ne şeyh olmuştur.
- Divan şiirinin son büyük şairidir. İlhamını Mevlâna'dan alır. Mevlevi'dir, tasavvuf ve ilahi aşkla yoğrulmuştur.
- Fuzulî'nin âşıkâne, Bâkî'nin rindâne, Nâbi'nin hikemi, Nedim'in mahallî üslubu vardır. Şeyh Galip bütün bunlardan beslenerek kişisel üslubunu kurar.
- 'Sebk-i Hindi'nin Türk edebiyatındaki en güçlü temsilcisidir.
- Şiir ve şair üzerine düşünür. Şiirde sadelikten yanadır ama buna pek uymaz.
- Yabancı kelimelere ağırlık verir.
- Girift, zor anlam taşıyan şiir yazar.
- Zincirleme terkipler, alışılmamış bağdaştırmalar kullanır.
- Az sözle çok şey anlatmak önemlidir.
- Yeni mazmunlar kullanır. (Sebk-i Hindi gibi) Kendini mana semtinde bir yolcu olarak görür.
- Tasavvuf, soyut hayal önemlidir. Bercesteli beyitleri vardır.

ESERLERİ

Divan

Hüsn ü Aşk: Üne kavuşturan eseridir. Bir mecliste Nabi'nin eserinin (Hayrabad) övüldüğünü, daha iyisinin yazılamayacağı iddiasının doğru olmadığını kanıtlamak için yazmıştır. (Sebeb-i telif bölümünde bunu belirtir.)

Tasavvuf yolunda fenafillah mertebesine ulaşmanın zorlukları, bu yolda mürşidin yardımına ihtiyacı anlatır. 2042 beyittir. 6 ayda yazılmıştır.

Hüsn, ilahi güzelliği; aşk, ilahi güzelliğe ulaşmak isteyen dervişi anlatır.

Devrin modern masalı olarak görülür.

SÜNBÜLZÂDE VEHBİ

- Şiirde şekle önem verir.
- Sabit gibi yerel konuları işler. Günlük hayattaki atasözü ve deyimleri kullanır.
- Zevk ve eğlenceye düşkündür.
- Tuhfe'siyle Farsçaya ilgisini, Nuhfe'siyle Arapçaya olan ilgisini göstermiştir.
- Dönemin son "Sultanu'ş-Şûara"sı sayılır. Biçimce güzel şiirler yazsa da dikkatsiz bulunur. Ziya Paşa onun için *'Benzer kokusuz güle cebelde'* der.
- Beşerî aşkı anlatır. Enderunlu Fazıl gibi şiirini bayağılaştırmadan müstehcenliğe kayar.

ESERLERİ

Divan: "Sünbülistan" adını verir.

Lütfiyye: Didaktik mesnevidir. (Nâbi'nin Hayriyye'si örnek alınır.)

Oğlu Lütfullah'ın "güzel huylu olması için" bir haftada yazdığı didaktik, öğüt veren eseridir. Oğluna Nâbi'nin 'Hayriyye'sini de okumasını öğütler. Oğluna faydalı ilimleri ve bilimleri okumasını öğütlemiştir.

Farsça - Türkçe: Tuhfe → sözlük

Arapça - Türkçe: Nuhfe → sözlük

FİTNAT HANIM

- Divan edebiyatının en meşhur kadın şairidir. "Şairler Kraliçesi, Hanımefendi Hazretleri" olarak bilinir.

19. YÜZYIL

ENDERUNLU VÂSIF

- Galata Sarayı'nda talebe olarak yedi yıllık eğitim gördü ama enderuna giremedi. Hattat, musiki bilgisi olan bir bestekârdır.
- 18. yy.da Nedim'in mahallîleşme akımının 19. yy.daki en önemli temsilcisidir. Eski şiirin kurallarına bağlı kalmaz.
- Klasik edebiyatta en fazla "şarkı" yazan şairdir. Enderunlu Fazıl çizgisinde seyreder.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- Edep dışı, tehzil (alay), taklit dolu şiirler yazar.
- İstanbul'un gezinti yerlerini, İstanbul'un giyim - kuşamını, binicilik, ok atma, cirit oyununu, gelenek ve görenekleri, İstanbul Türkçesi ile anlatır.
- Nedim'in izinde ama orijinal olmak için bayağılaşmış bir şairdir. Realisttir.

Eseri: Vasıf Divanı

KEÇECİZÂDE İZZET MOLLA

- On üç yaşında öksüz kalarak zorluklar içinde büyümüştür. Geçim derdiyle genç yaşta içkiye düşer. İntihar etmek üzereyken Hançerli Beğ ona edebiyatla ilgili bir soru sorar ve ondan tatmin edici bir cevap alır. Bunun üzerine sohbet başlar ve intihardan vazgeçer. Sonra Hançerli Beğ'in de yardımıyla yükselir.
- Keşan ve Sivas olmak üzere iki kez sürgüne gönderilir. Sadrazam aleyhinde konuştuğu söylenir ve Keşan sürgününe gönderilir. Ruslara savaş ilanına karşı çıktığı için de Sivas sürgününe gönderilir. Rus Savaşı İzzet Molla'nın düşündüğü gibi gerçekleşir, affedilmek için ferman yollanır. Ferman Sivas'a İzzet Molla'nın ölümünden sonra yetişir.
- 17. ve 18. yy. ustalarını takip eder.
- Mizahi bir üslup ve ince zevki vardır.
- Eserlerine mahallî renk katmaya çalışır. Hece vezni ile türküler yazar. Yeni edebiyatın ilk müjdecilerindendir.

ESERLERİ

Naz u Niyaz

Gülşen-i Aşk

Mihnet - Keşan: Şairin Keşan'a sürgün olarak gönderilişini ve çektiği sıkıntıları dile getirir. Çeşitli yerlerin tasviri de vardır. 4166 beyittir.

Siyasi hiciv şeklinde bir mesnevidir. Sergüzeştnamedir. Batılı anlatı türüne ilk ciddi hazırlıktır.

YENİŞEHİRLİ AVNÎ

- Mevlevidir.
- Derviş yaratılışlıdır.

ESERLERİ

Divan

Âbname: Bahariye Mevlevihanesinde çekilen susuzluğu dile getirir.

Manzum - mensur karışık, secili II. Abdülhamit'e sunulur.

Mi'rat-ı Cünün: Davranışları normal olmayan insanları anlatan mesnevidir. Davranışları normal olmayan psikopat derecesindeki kişiler mizahi bir dille betimlenir.

Ateş-gede

Nihân-ı Kaza

/benimhocam

DİVAN EDEBİYATINDA NESİR

SADE NESİR	ORTA NESİR	SÜSLÜ NESİR
Kâbusnâme (Mercimek Ahmet)	Seyahatnâme (Evliya Çelebi)	Tazarrunâme (Sinan Paşa)

ÖZELLİKLERİ

- "Seci" adı verilen düzyazı uyağı kullanılır.
- Noktalama işaretleri kullanılmaz.
- Uzun cümleler kullanılır.
- Arapça - Farsça tamlamalara çokça yer verilir.

SÜSLÜ NESİR TERİMLERİ

Süslü Nesir: **İNŞA**

Süslü Nesir Yazan: **MÜNŞİ**

Süslü Nesirlerin Toplandığı Eser: **MÜNŞEAT**

YÜZYILLARA GÖRE ÖNEMLİ NESİR (DÜZYAZI) TÜRÜ ESERLER

15. YÜZYIL

Ali Şir Nevâi

- **Mecâlisü'n - Nefâis:** İlk şair tezkiresi (Türk edebiyatında)
- **Muhakemetü'l - Lügateyn:** Türkçe ile Farsça karşılaştırılır. Türkçe üstün tutulur.
- **Mizanü'l Evzân:** Aruz vezni hakkında yazılır.

Ahmed-i Dâî

- **Teressül**

Sinan Paşa

- **Tazarrunâme:** İlk süslü nesir (Türk edebiyatında)
- **Tezkiretü'l Evliyâ**
- **Maarifnâme**

Mercimek Ahmet

- **Kâbusnâme:** Sade nesir

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

16. YÜZYIL

Gelibolulu Mustafa Âli

- **Künhü'l Ahbar:** Tarih + Biyografi

Bâkî

- Fezail-i Mekke
- Fezailü'l Cihâd

Fuzulî

- **Şikâyetnâme:** Süslü nesirle yazılmış **hiciv** türünde mektup
- **Rind ü Zahid**
- **Risale-i Sıhhat ü Maraz**

Babür Şah

- **Babürnâme:** İlk anı türünde eser.

Gelibolulu Surûri

- **Bahrü'l Maarif:** Şehzade Mustafa'nın eğitimi için yazılmıştır.

17. YÜZYIL

Ebulgâzi Bahadır Han

- **Şecere-i Terakime:** Türklerin soy kütüğü
- **Şecere-i Türkî**

Veysî

- **Habnâme**
- **Siyer**

Nergisî

(Mensur eserlerden ilk hamseyi hazırlar.)

- **Nihalistân**
- **İksir-i Saadet**
- **Meşakku'l Uşşak**
- **Kanunu'r Reşad**
- **Gazavat-ı Mesleme**

Kâtip Çelebi

- **Fezleke:** Tarih türünde
- **Keşfü'z Zünûn:** Bibliyografik eser
- **Cihannûma:** Coğrafya türünde
- **Tuhfetü'l Kibar:** Osmanlının deniz savaşları
- **Mizanü'l Hak**
- **Süllemü'l Vüsûl**
- **Düsturû'l Amel**

Evliya Çelebi

- **Seyahatnâme:** 10 cilt orta nesir

18. YÜZYIL

Yirmikesiz Çelebi Mehmet

- **Sefaretname (Paris / Fransa)**

/benimhocam

GEZİ YAZISI (SEYAHATNAME) TARZI ESERLER

- **Kitab-i Bahriyye** (Piri Reis)
- **Miratü'l Memâlik** (Seydi Âli Reis)
- **Tuhfetü'l Harameyn** (Nâbî)
- **Seyahatnâme** (Evliya Çelebi)

BAZI MENSUR TÜRLER

- **Surname:** Düğün, sünnet anlatır.
- **Fütüvvetname:** Ahilik, esnaf teşkilatı anlatılır. İdeal insan tipi verilir.
- **Siyer:** Peygamberimizin hayatı anlatılır.
- **Hilye:** Peygamberimizin iç ve dış güzellikleri anlatılır.
- **Tezkire:** Şairlerin hayatı, edebî kişilikleri anlatılır.
- **Seyahatnâme**
- **Sefaretname**

TARİH TÜRÜNDE ESERLER

15. YÜZYIL

- **Tevârih-i Âli Osman** (Aşıkpaşazâde)
- **Oruç Bey Tarihi**
- **Neşrî Tarihî**

16. YÜZYIL

- **Tevarih-i Âl-i Osman** (Kemalpaşazâde)
- **Tacü't Tevârih** (Hoca Sadettin)
- **Künhü'l Ahbar** (Gelibolulu Mustafa Âli)
- **Tabakatü'l Memâlik** (Nişancı Celalzâde)

17. YÜZYIL

- **Naimâ Tarihi**
- **Peçevi Tarihi**

TEZKİRELER

15. YÜZYIL

- **Mecâlisü'n - Nefais** (Ali Şir Nevâi): Türk edebiyatını ilk şairler tezkiresi

16. YÜZYIL

- **Heşt Behişt** (Sehi Bey): Anadolu'daki ilk şair tezkiresi
- **Tezkiretü'ş - Şuâra** (Latifî): Alfabetik ilk tezkire
- **Mesairü'ş - Şuâra** (Âşık Çelebi)
- **Gülşen-i Şuâra** (Ahdî)

17. YÜZYIL

- **Teşrefatu'ş - Şuâra:** (Güfti)
- **Riyazü'ş - Şuâra** (Riyazî)

18. YÜZYIL

- **Tezkire-i Şuara-yı Mevleviyye** (Esrar Dede)

20. YÜZYIL

- **Son Asır Türk Şairleri** (İbnülemin Mahmut Kemal İnal)

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

EDEBÎ SANATLAR

TEŞBİH (BENZETME)

Aralarında çeşitli yönlerden benzerlik bulunan iki şey veya şeylerden benzerlik itibarıyla zayıf olanı kuvvetli olana benzetmektir.

Teşbihin Unsurları

1. **Benzeyen:** Özellikçe zayıf olandır.
2. **Kendisine benzetilen:** Özellikçe güçlü olandır.
3. **Benzetme edatı:** gibi, kadar, tıpkı, aynı, andıran, misal, benzer…
4. **Benzetme yönü:** Ortak özellik, hangi yönden benzediğidir.

Teşbihin Ana Unsurları

1. **Benzeyen**
2. **Kendisine benzetilen**

- Aslan gibi güçlü çocuk

  Kendisine benzetilen: Aslan

  Benzeyen: Çocuk

  Benzetme edatı: gibi

  Benzetme yönü: güçlü

a. Tam Teşbih: Dört ögesi de bulunan teşbihtir.

- Dağlar bir ana gibi şefkatle sarıldı ona.

  Benzeyen: Dağlar

  Kendisine benzetilen: Bir ana

  Benzetme edatı: gibi

  Benzetme yönü: şefkatle sarılması

b. Beliğ Teşbih (Teşbih-i Beliğ, Güzel Benzetme): Yalnızca benzeyen ile kendisine benzetilen kullanılır.

- Türk askeri aslandır.

  Kendisine benzetilen: Aslan

  Benzeyen: Türk askeri

- İnci dişine dünyayı yakarım.

  Kendisine benzetilen: İnci

  Benzeyen: Diş

/benimhocam

Örnekler:

Ölümdür bekleriz hükmü
dünya bir duruşmadır sürer
Ellerimizde yüreklerimiz
vurulmuş kumrular gibi

(Attila İlhan)

Dünya, süren bir duruşmaya; yürekleri de vurulmuş kumrulara benzetir.

Geniş, siyah gölgesi hayatımı kaplayan
Tepemde kanat germiş bir kartaldır yalnızlık.
Kalp çarpıntılarıyla günleri hesaplayan
Bir benim, benim olan bir masaldır yalnızlık.

(Cahit Sıtkı Tarancı)

Dörtnala gelip uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan
bu memleket bizim

(Nazım Hikmet)

Ben ki yaralıyım, ben ki haytayım
Bakkallara düşmüş okul defterleri gibiyim.

(İlhan Berk)

Yâr, yâr
Seni kara saplı bıçak gibi sineme sapladılar.

(B. Rahmi Eyüboğlu)

Mazi, o bir mu'allim, o bir pir, o bir peder

(T. Fikret)

İnsan bu su misali kıvrım kıvrım akar ya!

(N. Fazıl Kısakürek)

İSTİARE (EĞRETİLEME)

- Bir sözün benzetme amacıyla başka bir sözün yerine kullanılmasıdır.
- Benzetme ögeleri olan benzeyen ya da kendisine benzetilenden birinin söylenmesiyle yapılan sanattır.
- Yani teşbihin ana ögelerinden sadece birinin kullanılmasına dayanır.

a) **Açık İstiare:** Benzetme ögelerinden kendisine benzetilenin söylenmesiyle yapılan sanattır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

***İki kapılı bir han**dayım*

Gidiyorum gündüz gece

Bu dizelerde dünya iki kapılı bir hana benzetilmiş, ama benzeyen "dünya" söylenmemiş. Yani kendisine benzetilen söylenmiş.

İki kapılı bir han: kendisine benzetilen

dünya: Benzeyen

*"Akıyor **nûr** gördüğüm dereden"*

(Muallim Nâcî)

Dereden akan aslında "nûr" değil "su"dur. Burada "nûr", "su"ya benzetilmiştir.

Yani, *nûr gibi su*

Nûr: kendisine benzetilen

Su: benzeyen

Kendisine benzetilen söylendiği için açık istiaredir.

*Bir tane idi o **mâh** gitti"*

(Abdülhak Hâmid)

Kendisine benzetilen: mâh (ay)

Benzeyen: sevgili

Kendisine benzetilen söylendiği için açık istiaredir.

b) Kapalı İstiare: Benzetme ögelerinden benzeyenin söylendiği, kendisine benzetilenin söylenmediği benzetmedir.

*Uçtukça **hayâl-i yâr** gözden*

(Muallim Nâcî)

Kendisine benzetilen: kuş

Benzeyen: hayal-i yâr

"Uçtukça" kelimesi bize yön göstermektedir. "yârin hayali" değil kuş uçar.

Benzeyen söylenmiştir. Kapalı istiare vardır.

Yuva yapmış gibi memnûn ikimiz bir dalda

*Zevki rûhunda yaratmış **iki genç âşıktık***

(F. Nâfiz Çamlıbel)

Kendisine benzetilen: kuş

Benzeyen: iki âşık

Sadece benzeyen söylenmiş, kendisine benzetilen söylenmediği için **kapalı istiare** vardır.

*İçimde damla damla bir **korku** birikiyor.*

Burada benzeyen "korku" söylenmiştir. "Damla damla" ile hissettirilen kendisine benzetilen yani "su" söylenmemiştir.

Kendisine benzetilen: Su

Benzeyen: Korku

İstiare Alıştırmaları

Kara dutum,** çatal karam, **çingenem

***Nar tanem, nur tanem,** bir tanem*

(Bedri Rahmi Eyüboğlu)

- Bedri Rahmi, bu dizelerde sevgilisine seslenmektedir. Kolay çözümleyebilmek için önce benzetmeye çevirelim:

  "**Kara dut** gibi sevgilim"

  "**Çingene** gibi sevgilim"

  "**Nar tanesi** gibi sevgilim"

  "**Nur tanesi** gibi sevgilim"

- Kalın gösterdiğim ifadeler, kendisine benzetilenlerdir ve şair sadece kendisine benzetilenleri söylediği için bu örnekler **"açık istiâre"**dir.

Kendisine benzetilen: Kara dut, çingene, nar tanesi, nur tanesi

Benzeyen: Sevgilisi

*Bir kez dediğini yapmadım diye mi küstün **gülüm!***

- Yukarıda sözü söyleyen kişi birine seslenmektedir ve kime seslendiğini söylememiştir. Seslendiği kişiyi "gül"e benzetmiştir.
- "**Gül** gibi kızım (karım, vs)" derken kalın punto ile gösterdiğim ifade kendisine benzetilendir. Sadece kendisine benzetileni söylediği için **"açık istiare"**dir.

Kendisine benzetilen: Gül

Benzeyen: Sevgilisi de, çocuğu da olabilir.

*Her gün **dert**lerim büyüdü saksıda…*

- "Saksıda büyümek" ifadesinden anladık ki dertlerini saksıda büyüyen bir çiçeğe benzetmiştir.
- "Çiçek gibi **dert**" benzetmesinde sadece benzeyen "dert" ifadesi söylendiği için **"kapalı istiare"**dir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Kendisine benzetilen: Çiçek

Benzeyen: Dert

***Mutluluk** yağdı bugün de sokaklara…*

- "Yağdı" kelimesinden anladık ki mutluluk bir yağmura benzetilmiştir.
- "Yağmur gibi mutluluk" benzetmesinden sadece benzeyen "mutluluk" ifadesi söylendiği için **"kapalı istiare"**dir.

Kendisine benzetilen: Yağmur

Benzeyen: Mutluluk

TEŞHİS VE İNTAK

İnsan dışındaki canlı varlıkları veya eşyayı; duyan, düşünen, hareket eden insan kişiliğinde göstermek, ona kişilik vermek sanatına **teşhis** denir.

Kendisine kişilik verilen canlı veya eşya ayrıca konuşturulursa **intak** sanatı da gerçekleşir.

Her intakta bir teşhis vardır.

Her teşhiste intak bulunmayabilir.

Gül hasretinle yollara tutsun kulağını
Nergis gibi kıyâmete dek çeksin intizâr

(Bâkî)

Beyitte "gül" hasret çekmektedir, "nergis" intizar çekmektedir. Yani sürekli beklemektedir. Yani insana ait özellikleri yapmaktadır. **Teşhis** sanatı vardır.

Gül ve nergis insan gibi düşünüldükleri için şu açılardan da bakalım:

Kendisine benzetilen: insan

Benzeyen: gül, nergis

Kendisine benzetilen söylenmeyip benzeyen söylendiği için **kapalı istiare** vardır.

Kapalı istiare yoluyla yapılan bir teşhis göze çarpar.

Uyuyor mâ'î deniz. (T.Fikret)

Canlı varlıklara has olan uyumak burada "mâ'î deniz"e verilmiştir. Teşhis vardır.

Ayrıca:

Kendisine benzetilen: insan

Benzeyen: mâ'î deniz

Burada kendisine benzetilen söylenmeyip benzeyen söylendiği için **kapalı istiare** de vardır.

/benimhocam

Der kopardılar kamışlıktan beni
Nâlişim zâr eyledi merd ü zeni
Şerha şerha eylesin bağrım firak
Eyleyim tâ şerh-i derd-i iştiyâk

(Nahifi)

(Beni kamışlıktan kopardılar. Feryatlarım erkek ve kadın herkesi ağlattı. Ayrılık, sinemi yarık yarık eylesin ki özleyiş derdini açabileyim diyor.)

Şair burada aslı kamış olan ney'i insan kişiliğinde konuşturmuştur**. İntak** vardır. Ney, insan kişiliğine büründüğü için **teşhis** de vardır.

Örnekler:

Ay ve güneş ezelden iki İstanbulludur.

(Necip Fazıl Kısakürek)

- **Teşhis**

Ben ki güzel bir ağustos böceğiyim
Derdim çoktur, çoktur da çoktur

- **İntak**

Varsın bahçelerde rüzgâr gezinsin

(Ahmet Hamdi Tanpınar)

- **Teşhis**

Bir ağaç dedi ki meyvesine:
— Bilmem ki ben mi sendenim? Sen mi bendensin?

- **İntak**

MECAZIMÜRSEL (AD AKTARMASI)

Bir sözcüğü benzetme amacı gütmeden ilgi yoluyla başka bir sözcüğün yerine kullanmaktır.

Değişik ilgilerle kurulurlar:

a. İç - Dış İlişkisi

***Ayak**larını çıkar öyle gir!*

- Dıştaki "ayakkabı" sözcüğü yerine içteki "ayak" sözcüğü söylenmiştir.

Çaydanlık *kaynadı.*

- İçteki "çay, su" yerine dıştaki "çaydanlık" sözcüğü söylenmiştir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

b. Sanatçı - Eser İlişkisi

Reşat Nuri*'yi okudum gece boyunca.*

- Reşat Nuri'nin eseri yerine (Örneğin; Çalıkuşu) kendisi söylenmiştir.

c. Yer - O Yerde Yaşayanlar İlişkisi

Ev*den izin almam gerek!*

- Evde yaşayan insanlar yerine "ev" sözcüğü söylenmiştir.

Antalya *bu olaya tepkili.*

- Antalya'da yaşayan insanlar yerine "Antalya" sözcüğü söylenmiştir.

d. Neden - Sonuç İlişkisi

Gökten ***bereket*** *yağdı mübarek.*

- Yağmur sözcüğü yerine yağmurun neden olduğu sonuç olan "bereket" sözcüğü söylenmiştir.

e. Parça - Bütün İlişkisi

Sonunda bir ***sol ayak*** *transferi yaptı ya takımımız!*

- Bütün olan "futbolcu" sözcüğü yerine onun bir parçası "sol ayak" sözcüğü söylenmiştir.

KİNAYE

- Bir sözcüğü gerçek anlamı da kastedilmiş olması mümkün olmakla birlikte, gerçek anlamı dışında kullanmaktır.
- Kinayeli kullanılan bir sözün gerçek ve mecaz olmak üzere iki anlamı vardır:

'gözü kara' tabirinde;

- **İlk akla gelen gerçek anlam:** Gözü kara, siyahtır.
- **Asıl kastedilen mecaz anlam:** İşin önüne arkasını, başına gelecekleri düşünmeyecek kadar atılgan.

- Kinayede ise bir kapalılık ve örtülü bir anlatım vardır.
- Kinaye iki anlama da gelebilen söz söylemektir. Ama kinayenin gerçekleşebilmesi için mecazi anlamın kastedilmesi gerektir.
- Sözün gerçek anlamını anarken mecazi anlamını kastetme sanatıdır.
- Açıkça söylenmesi uygun olmayan duyguları ifade etmeye yarayan bir sanattır.
- Türkçedeki "kalın kafalı", "eli uzun", "dişli insan", "yürekli insan", "eli açık", "alnı açık", "burnu büyük", "benzi sararmak", "yüzü kızarmak" gibi deyimler kinayeye örnektir.

Bulamadım dünyada gönüle mekân
Nerede bir gül bitse etrafı diken

Yukarıdaki kalın yazılmış ifadede;

Gerçek anlam: Her zaman gül bitkisinin dikeni olduğudur.

Mecaz anlam: Her güzelliğin bir kötü yanı olur.

Ayağı yer mi basar *zülfüne berdâr olanın*
Zevk ü şevk ile verir cân u seri döne döne

(Necâti)

Yukarıdaki kalın yazılmış ifadede;

Gerçek anlam: Asılan kişinin ayağı yere basmaz.

Mecaz anlam: Kavuşan âşıkların sevinçten ayaklarının yere basmayacağı kastedilir.

Ben toprak oldum yoluna sen aşurı gözetirsin
Şu karşıma göğüs geren ***taş bağırlı dağlar mısın***

(Yunus Emre)

Yukarıdaki kalın yazılmış ifadede;

Gerçek anlam: Dağların bağırlarının gerçekten taş olmasıdır.

Mecaz anlam: Sevgilinin sevgisiz, duygusuz, kalpsiz olması kastedilir.

Kalanlar ortada *genç, ihtiyar, kadın, erkek*
Harâb olup yaşıyor tâliin azabıyla;

Yukarıdaki kalın yazılmış ifadede;

Gerçek anlam: Ortada, herkesin görebileceği yerde olmak

Mecaz anlam: Güç durumda olmak

TA'RİZ

- Dokunaklı bir söz söylemek, sataşmak anlamlarına gelir. **Ta'riz;** tenkit, **alay, doğruyu gösterme maksatlarıyla söylenmiş sözlerdir.**
- **Ta'rizde söylenen sözle ifade edilmek istenen gerçek arasında tam bir zıtlık vardır. Söylenen sözü gerçek anlamıyla anlamak mümkün değildir. Bu yönüyle kinayeden farklıdır. Kinayeden daha gizli olur.** Kinaye tek kelimeyle yapılabildiği hâlde ta'rizde birden çok kelime kullanılmalıdır. Kinaye tek bir kelimede olabildiği hâlde ta'rîz ancak bir cümlede olur.

Ters Öğüt Destanı'ndan

Bir nasihatim var zamana uygun
Tut sözümü, yattıkça yat uyanma
Meşhur bir kelamdır: sen kazan sen ye
El için yok yere ateşe yanma

(Huzuri)

Söylemek istediklerinin zıttını söylemiştir.

Bize kâfir demiş Müfti Efendi
Tutalım ben ana diyem meselmân
Varıldıkda yarın rûz-ı cezaya
İkimiz de çıkarız anda yalan

(Nef'i)

Nef'i, bu beyti Şeyhülislam Yahya'ya cevaben yazmıştır.

Tersini kastetme vardır.

Yiyin efendiler, yiyin bu büyük iştah sizin
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin

(Tevfik Fikret)

Bu ne kudret ki Elifba'yı okur ezberden
Tutînâme onun indinde Gülistan gibidir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

TENASÜP

Aralarında tezat (zıtlık) dışında türlü yönlerden ilgi bulunan sözcükleri, terim ve deyimi bir dize ya da beyit içerisinde sıralama amacı gütmeden **rastgele** kullanmaya **tenasüp** denir.

Örnekler:
*Bu gece bir **gemi** olup*
*Açıp **yelken**lileri*
*Açılıp **deniz**lere*
*Gönüllü **tayfa**larla*

Aralarında ilgi bulunan sözcükler: *gemi, yelken, deniz, tayfa*

*Aramazdık gece **mehtabı** yüzün parlarken*
*Bir uzak **yıldız**a benzerdi **güneş** sen varken*
(F. Nafiz Çamlıbel)
Aralarında ilgi bulunan sözcükler: *mehtap, güneş, yıldız*

<u>Laleyi</u>, <u>sümbülü</u>, <u>gülü</u> <u>hâr</u> almış
Zevk u şevk ehlini âh u zâr almış

LEFF Ü NEŞR

Bir beyit içinde birinci dizede en az iki veya daha fazla şey söyleyip ikinci dizede bunlarla ilgili benzer ve karşılıkları vermektir.

Birinci dizede verilenlerin, ikinci dizede sıralı veya sırasız olarak verilişlerine göre ikiye ayrılır:

Türkülerde, romanlarda yıllarca
Dinledim, okudum *seni*

Birbiriyle ilgili ifadeler:
Türkülerde - dinledim
Romanlarda - okudum

*Sakın bir **söz söyleme...** Yüzüme **bakma** sakın*
***Sesini duyan** olur, sana **göz** koyan olur*
(F. Nafiz Çamlıbel)

Birbiriyle ilgili ifadeler:
Söz söyleme - sesini duyan
Bakma - göz

*Bakın o şûh ile **nâz** u **niyaz**a meşk ederiz*
***Gül**ün tebessümüne **bülbül**ün terânesine*
(Nedim)

(**terane:** ezgi, makam; **niyaz:** yalvarmak)

Birbiriyle ilgili ifadeler:
Naz - gül (Gül, sevgilidir ve naz eder.)
Niyaz - bülbül (Bülbül, âşıktır ve yalvarır.)

*Oldugiyçün **kad** ü **zülf**üne müşâbih âyet*
*Mushaf açıp sürerem yüzüm **elif** **lâm**lara*
(Necâti)

Birbiriyle ilgili ifadeler:

Kad - elif (Sevgilinin boyu ince ve uzundur. Bu bakımdan Arap alfabesindeki elif harfine benzetilir.)

Zülf - lam (Sevgilinin saçının ucu kıvrımlıdır. Bu bakımdan Arap alfabesindeki lam harfine benzetilir.)

TEZAT

Anlamca birbirinin karşıtı iki düşünce, duygu ve hayalin bir beyit, mısra ya da cümlede toplanmasıdır.

Bir düşünceyi zıttı ile anlatmanın daha etkileyici olması düşünülerek çok kullanılmış bir sanattır.

Zıtlık, kelimelerin gerçek anlamlarında da mecaz anlamlarında da olabilir.

Ne siyah eylemiş bu nâsiyeyi
Saçımı bembeyaz eden bahtım
(Abdülhâk Hâmid)

Siyah x bembeyaz: Zıtlık vardır.
Alın yazısının siyah olması X saçın beyazlığı

Kanı ol gül gülerek geldiği demler şimdi
Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz
(Mahir Baba)

Ağlarım x gülerek: Tezat vardır.

Belagat ilminde ağladı X güldü kelimeleri nasıl tezat teşkil ediyorsa biri olumlu biri olumsuz fiiller de tezat teşkil edebilir: ağladı X ağlamadı gibi.

NOT

Türkçe dil bilgisi ve anlam bilgisinden farklıdır. Türkçede olumsuzluk zıtlık yapmaz ama burada yapıyor.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

*Niçin **bir damlacık** göğsünde bir **umman** huruşandır.*

(Umman: Okyanus, deniz)

*Ne efsunkâr imişsin âh ey dîdâr-ı **hürriyyet***

*Esîr-i aşkın olduk gerçi kurtulduk **esâretten***

(Namık Kemal)

*Ben şâirim o kâmet-i mevzunu **doğru**su*

*Sevmem desem de belki **yalan** söylerim sana*

(Nedim)

Saçıma karlar yağmış
Boşuna yaz beklemek

kar x yaz

Düşman güler hâlime
Ağlarsa bir dost ağlar

gül- x ağla-
dost x düşman

MÜBALAĞA

Mübalağa, şairi heyecanlandıran olayın, heyecanın boyutuna göre doğal sınırlar dışında abartılarak ifade edilmesidir.

Methiye, fahriye ve hicivlerde çokça kullanılır.

Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu
Bin yıl sürecek zannedilen bir kar sesidir bu

(Yahya Kemal Beyatlı)

Bir ah çeksem dağı taşı eritir
Gözüm yaşı değirmeni yürütür

Gözyaşımla dünya mı kaldı sanırsın
Her yer sele kapıldı gidiyor
Sen ne durursun?

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan şüheda

/benimhocam

RÜCU

Söylenilen, ifade edilen **bir duygu ve düşünceden dönmüş, vazgeçmiş görünerek**, aynı düşüncedeki yeni ifadelerini daha güçlü söylemektir.

Genellikle **'yok, yok yok, değil, yok değil, hata ettim, yok öyle değil, galat ettim'** gibi kelimeler kullanılır.

Kaddin libâs-ı sürh ile âfet değil midir

*Afet **değil** kızılca kıyâmet değil midir*

(Neyli)

(Ey sevgili, senin o servi boyun giyindiğin kırmızı elbiseyle bir afet değil midir; yok afet değil, kızılca kıyamet değil midir?)

Zamân gelir ki cihân içre ins ü cân kalmaz

***Degil degil** yalınız ins ü cân cihân kalmaz*

(Yenişehirli Avni)

(Öyle bir dönem gelir ki dünyada insanlar ve cinler kalmaz, değil değil yalnızca insan, cin değil dünya kalmaz.)

Ol mihr ü mâh-rûyum bir serv-kâmet ancak

***Yok yok** ne serv-kâmet ol kad kıyâmet ancak*

(İbn-i Kemâl)

İbn-i Kemal, sevgilisinin boyunu 'servi'ye benzetir. Sonra vazgeçmiş gibi yaparak sevgilisinin boyuna 'kıyamet' der.

TECAHÜL-İ ÂRİF (Bilmezlikten Gelme)

Bilinen bir gerçeği bir nükteye bağlı olarak bilmiyormuş gibi göstermektir.

Şair, anlatmak istediklerini doğrudan değil dolaylı olarak söylemek istediği zaman kullanır.

Bu sanat icra edilirken teşbih, mübalağa ve istifham sanatlarından yararlanılır.

Su insanı boğar, ateş yakarmış

Her doğan günün bir dert olduğunu

İnsan, bu yaşa gelince anlarmış

(Cahit Sıtkı Tarancı)

Seni çok severim mi bilmem

Ömrümü adarım saçının bir teline

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

İSTİFHAM

Hayret, acı, nefret gibi heyecanlardan doğar. Bu duygular cevap beklenmeyen bir soru ile ortaya çıkar. Sorulara cevap almak için değil duyguları daha etkili ortaya koymak için kullanılan bir edebî sanattır.

Nedür *bu handeler bu işveler bu nâz u istiğnâ*
Nedür bu cilveler bu şiveler bu kâmet-i bâlâ

(Bâkî)

Beyitte "nedür" sorusuyla istifham yapılmıştır.

Şair cevap beklemez. Sevgilinin naz ve işvelerini bilir, sadece ne kadar çok olduğunu ifade etmeye çalışır.

Her yer karanlık pür nûr o mevki!
Mağrib mi yoksa makber mi yâ Rab?
Ya hâb-gâh-ı dilber mi yâ Rab?
Rü'yâ değil bu ayniyle vâki'
Bir gülşen olmuş bak şu harâbe.
Ebr-i seher mi düşmüş türâbe?

(Abdülhak Hamid)

Yürü, behey Bulgar Dağı
Senden yüce dağ olmaz mı?
Sende yaylayan güzelin
Yanakları ak olmaz mı?

TECRİD

Bir şairin kendisini soyutlayarak, farklı bir kimse gibi düşünerek kendisine hitapta bulunmasıdır.

Başkasına sesleniyormuş gibi görünür ama kendisine seslenir.

İçinde hitap bulunabilir:

Ey gönül *bir sen degülsin derd-i yâre mübtelâ*
Bu cihânda bu belâdan kurtulmaz hiç ahad

(Necâti Bey)

Şair, burada kendi gönlüne hitap eder.

Ey Nedim *ey bülbül-i şeydâ niçin hâmûşsun*
Sende evvel çok nevâlar guft u gûlar var idi

(Nedim)

Şair burada sanki Nedim bir başkasıymış gibi kendisine seslenir.

Şiirin içinde hitap bulunmadan da yapılabilir:

Günâhı çoksa da Tâhir, dahil-i afvındır
İlâhi, merhamet et ihtiyâr hâlinde

(Tahir-ül Mevlevi)

İçinde hitap yoktur ama sanki başka biriymiş gibi kendisinden bahseder.

TEVRİYE

İki veya daha fazla anlamı olan bir sözcüğün yakın anlamını söyleyip uzak anlamını kastetmektir.

Sordum nigârı didiler ahbâb
<u>Semt-i Vefâ</u>*'da* ***<u>Toğru yol</u>****dadur*

(Hüsnî)

(Sevgiliyi sordum, dostlar 'Vefa semtinde, doğru yoldadır' dediler.)

"Vefa semti" ve "Doğru yol" tevriyeli kullanılmıştır.

Yakın anlam: Vefa adlı semt, Toğru adlı yol.

Uzak anlam: Vefalı olmak, istikamet sahibi - doğru yolda olmak.

Kastedilen uzak anlamdır.

Ulusun*, korkma nasıl böyle bir imanı boğar*
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar

"Ulusun" ifadesi hem "büyüksün" anlamında hem de "köpek uluması" anlamında kullanılmıştır. İkisi de sözlük anlamıdır. Mecazlık yoktur.

TEVRİYE - KİNAYE FARKI: Tevriyede uzak ve yakın anlamdan uzak anlam kastedilir. Kinayede gerçek anlam ve mecaz anlamdan mecaz anlam kastedilir.

/benimhocam

NİDÂ

Çoğu zaman **"ey, yâ, eyâ, vâh, eyvâh"** gibi ünlemlerle seslenme sanatıdır.

Heyecan bildirmek için kullanılır.

Ey *debdebeler, tantanalar, şanlar, alaylar*

(Tevfik Fikret)

KA'T

Sözü, etkisini artırmak için sessizliğin sözden daha etkili olabileceği yerde kesmektir.

Genelde düzyazıda kullanılır.

- *Neden sattınız tarlayı?*
- *Satacak değildik ama… maaş çıkmadı da…*

(Reşat Nuri Güntekin)

TERDÎD

Sözün sonunu, okuyucunun tahmin edebileceği şekilden başka biçimde, beklenmedik biçimde şaşırtıp bitirmektir.

Öğüt

Dişin mi ağrıyor?
Çek kurtul.
Başın mı ağrıyor?
Bir çeyreğe iki aspirin.
Verem misin?
Üzülme, onun da çaresi var,
Ölür gidersin…

(Sabri Soran)

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

HÜSNÜ TALİL

Hüsn-i ta'lîl, söze güzellik kazandırmak amacıyla, herhangi bir olayı asıl sebebi dışında gerçek olmayan bir sebepten dolayı meydana geliyormuş gibi söylemektir.

Bir an önce görülsün diye Akdeniz,
Toroslarda ağaçlar hep çocuk kalır

(Sunay Akın)

Afrika dediğin bir garip kıt'a
El bilir âlem bilir
Ki şekli bozulmasın diye Akdeniz'in
Hâlâ eskisi gibi çizilir
Haritalarda

(Cemal Süreya)

Güzel şeyler düşünelim diye
Yemyeşil oluvermiş ağaçlar

Hâk-i pâyine yetem der ömrlerdir muttasıl
Başını daştan daşa urup gezer âvâre su

TEKRİR

Tekrir, anlamı kuvvetlendirmek amacıyla manzum ya da mensur bir parçada aynı kelime veya kelime grubunu tekrarlamaktır.

***Esselâm** ey şâh-ı merdân esselâm*
***Esselâm** ey sırr-ı pinhân esselâm*

***Esselâm** ey kâşif-i ilm-i ledün*
***Esselâm** ey cümle bürhân esselâm*

***Esselâm** ey dürr-i deryâ-yi ilâh*
***Esselâm** ey gevher-i kân esselâm*

***Esselâm** ey zât-ı pâk-i Mustafâ*
***Esselâm** ey nûr-i imân esselâm*

(Necâti)

Necâti'nin Hz. Ali için yazdığı bu şiirde 'esselâm' sözcüğüyle tekrir yapılmıştır.

/benimhocam

CİNAS

- **Anlamları farklı olan kelimeler arasındaki yazılış ve söyleyiş birliği ya da benzerliğine denir.**
- Aralarında cinas bulunan kelimelerin bir araya getirilmesine **'tecnis'** denir.

*Bağda mey içilip nâleler eyler **neyler***
*Sesi çıkmaz acaba bülbül uyur mu **neyler***

*Dönülmez akşamın ufkundayız vakit çok **geç***
*Bu son fasıldır ey ömrüm nasıl geçersen **geç***

(Yahya Kemal)

*Cesedin ettin ise **nûrânı***
*Bulasın nûr içinde **nûr ânı***

*Bülbül eder **güle naz***
*Ağlayan çok **gülen az***

*Bir evde **dü zen** olsa **düzen** olmaz o evde*

(Keçecizâde Fuad Paşa)

*Yokken güneşin eşi **semâda***
*Bir eş görünürdü şem**se mâda***

(İsmail Safa)

NOT

"Kalb" adıyla anılan sanat da işte budur. "Kalb' sanatına 'cinas-ı kalb' de denir. Bir kelimedeki harflerin yerleri değiştirilerek yapılır.

Cinas-ı Kalb (Kalb)

Mûr** gibi emrine kılmıştı itâ'at halk-ı **Rûm
Râm** oluptur nitekim Mûsâ'ya ey şeyh sihr-i **mâr

(Sürûrî-i Kadîm)

Hani gecede rüyan, gündüzlerde düşündüm
Unuttun zalim beni, bak seni ben düşündüm

- "düşündüm" sözcüğü
  - düş (hayal)
  - düşünmek eylemi

Bilmiyorum nerdeyim
Bilmiyorum ben neyim
İnlemekten yorulmuş
Kırık dökük bir neyim

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- neyim sözcüğü
  - "ne" soru zamiri
  - "ney" üflemeli çalgı

İŞTİKAK

İştikak, şiir ya da düzyazıda ifadeye süs vermek amacıyla aynı kökten kelimelerin bir araya toplanmasıdır.

Mesela*: kâtib, mektûb, mekteb, kîtâb*

gelmedi, gelmeyecek, gelmez

***Gördüler** ki rûyunı **görmek** nasîb olmaz ebed*

***Gözlerün** ey şûh bu derd ile bîmâr oldılar*

(Emrî)

AKS

Bir cümle ya da mısradaki kelimelerin yerlerini ya tamamen ya da kısmen değiştirerek anlamlı bir mana ortaya çıkarmaktır.

Dîdem ruhunu gözler gözler ruhunu dîdem
Kıblem olalı kaşın *kaşın olalı kıblem*

Cennet gibidir rûyin rûyin gibidir cennet
Âdem doyamaz sana *sana doyamaz âdem*

Gamzen ciğerim deldi *deldi ciğerim gamzen*
Bilmem nic'olur hâlim hâlim nic'olur bilmem

Vuslat bileli hicrin *hicrin bileli vuslat*
Mâtem görünür şâdî şâdî görünür mâtem

Zahmım göricek cânâ cânâ göricek zahmım
Merhem koyasın bir gün *bir gün koyasın merhem*

Sen de nazarı dâim dâim nazarı sende
Âlem yüzüne meftun *meftun yüzüne âlem*

Olsun ko Nazîm ey gül *ey gül ko Nazîm olsun*
Her dem gülüne bülbül bülbül gülüne her dem

(Yahya Nazîm Çelebi)

Islâhum eylemem te'emmül

*Kim **gül tiken** olmaz u **tiken gül***

(Fuzulî)

İRSAL-İ MESEL

Bir düşünceyi desteklemek için bir atasözünü veya bu değerdeki hikmetli bir sözü şiirde kullanmaktır.

Düşünce bir yönüdür. Bu düşünceyi pekiştirmek için söylenen atasözü bir yöndür.

Gedayız müstahik kesme zekâtın

Kesilmez ayağı bir sürçen atın

(Şeyhi)

İkinci mısrada "Bir kere sürçen atın ayağı kesilmez." atasözüyle önermesini pekiştirmiştir.

Allah'a sığın şahs-ı halimin gazabından

Zira yumuşak huylu atın çiftesi pektir

(Ziya Paşa)

Çağır Karac'oğlan çağır
Taş düştüğü yerde ağır
Gönül sevdiğinden soğur
Görülmeyi görülmeyi

→ Atasözü (Taş düştüğü yerde ağır)

Tok olanlar bilemez çektiğini aç kalanın
Sırtı pek olan kimseye ahvâl-ı şitâ yaz görünür.

→ Atasözü (Tok açın hâlinden anlamaz.)

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

TELMİH

Manzume içinde söylemeden herhangi bir hikâyeye, geçmişteki bir olaya, meşhur bir kıssaya, çeşitli inanışlara, ayetlere, hadislere ya da bir atasözüne işaret etmektir.

Aynen alma hususu yoktur. Hatırlatılır, işaret edilir ve bırakılır.

Telmih, irsal-i meselden farklıdır:

İktibasta bir ayet veya hadisin tamamı ya da bir bölümü aynen alınır. İrsal-i meselde atasözü veya hikmetli sözün tamamı ya da bir kısmı hemen hemen alınır. Ama **telmihte** sadece hatırlatılır, işaret edilir. İfadeler söylenmez.

Gökyüzünde İsâ ile,
Tur dağında Musâ ile,
Elindeki asâ ile,
Çağırayım Mevlam seni.

(Yunus Emre)

"Hz. İsa'nın göğe çıktığı inancı"na, "Hz. Musa'nın Tur-ı Sinâ Dağı'nda Tanrı ile konuşması" olayına ve "Hz. Musa'nın yere atınca yılan olan asasıyla gösterdiği mucizelere" telmih vardır.

Mâr ise adû biz yed-i beyzâ-yı Kelîmüz
Tûfân ise dünyâ gamı biz keştî-i Nûhuz

(Rûhî-i Bağdâdî)

Hem Hz. Musa hem de Hz. Nuh peygamberlere telmih vardır.

Ey en güzel güneş, ey ebedi ateş yak beni
Nesimi gibi soy, Mansur gibi yak

Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor tevhidi
Bedr'in aslanları ancak bu kadar şanlı idi.

Uçmakta konmadan kıyısız bir denizde ruh
Benzer mi böyle bir kuşa Tufan içinde Nuh?

SİHR-İ HELÂL

Bir sözcük ya da söz öbeğini hem ondan önceki sözlerin sonunda hem de ondan sonraki sözlerin başında anlamlı olabilecek şekilde kullanmaktır.

*Gizlice arasam ağzın lebin emsem **sorsam***
Hiçbir çâre bilir mi dil-i bimâra aceb

(Nedim)

AKROSTİŞ

Dizelerin baş harflerinin birleşmesi sonucu anlamlı bir sözcük ya da ismin çıkmasıdır.

***A**l dedim sana almadın*
***L**anetledim ben de seni*
***İ**nanma ama bana tamam mı?*

Çıkan isim: ALİ

ALİTERASYON

Şiirde ahengi sağlamak için ünsüz harflerin tekrarıdır.

*Gü**l** bü**l**bü**l**e si**l**si**l**e si**l**si**l**e naz eder*

Aliterasyon: "l"harfi ile sağlanmıştır.

ASONANS

Şiirde ahengi sağlamak için ünlü harflerin tekrarıdır.

*N**i**ce sevg**i**l**i**ler **i**lg**i** **i**st**i**yor*

Asonans: "i"

LEBDEĞMEZ

Halk edebiyatında - özellikle de atışmalarda - bu sanata çokça yer verilir. Âşıklar dudaklarının arasına - dik duracak şekilde - bir iğne yerleştirir, "p, m, b, v, f" ünsüzlerini söylemeden atışırlar. Doğaçlama gerçekleşir. Bu ünsüzleri söylememek maharettir.

Sıtkıda sen sığınırsan eğer ki hak rahına
Git şeytan şerrinden sığın şahlar şahına

SECİ

Düzyazıda uyak kullanma sanatıdır.

*Alimsin ilmine g**ayet yok**, kadirsin kudretine nih**ayet yok***

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ALIŞTIRMALAR

Verilen dizelerdeki edebî sanatları bulunuz.

1. Ey deniz gözlerinde huzura erdiğim sevgili

2. Bıraktı beni, gitti uzaklara fidan

3. İki kapılı bir handa
Gidiyorum gündüz gece

4. Kirpikleri saplayıp durma bağrıma
Bitsin artık bu savaş, yoruldum sevgili

5. Kitap okuma kampanyasına Konya yoğun ilgi gösterdi.

6. Mevsimler yas tutup güller ağlasın
Âhımla inleyen çöller ağlasın

7. Kurnaz tilki:
Kardeşçiğim, artık dostuz

8. Çok dil yarası çektim.

9. Elinden tut düşenin, hatta düşmanın olsa bile.

10. Kadrini bilmeyenler alır eline
Bu yüzden boynun eğri menekşe

11. Gâh gülşen olursun gönle gâhi ateş
Cennet mi cehennem misin ey aşk?

12. Tüm ağaçlar kalem olsa, tüm yapraklar da kâğıt
Sana olan aşkımı yazmama yine de yetmez sevgili

13. Bu ne kudret ki elifbâyı okur ezberden
Tutinâme onun indinde gülistân gibidir

14. Olsaydı bendeki gam Ferhat-ı mübtelâda
Bir âh ile verirdi bin Bisütun'u bâda

15. Balık baştan kokar bunu bilmemek
Seyrâni gâfilin ahmaklığından

16. Geçmesin günümüz sevgilim yasla
O güzel başını göğsüme yasla

/benimhocam

CEVAPLAR

1. Ey → nida deniz gözler → teşbihibeliğ

2. Kapalı istiâre, teşhis

3. Kendisine benzetilen: İki kapılı han
Benzeyen: Dünya → Söylenmemiştir.
→ Açık istiare

4. Kendisine benzetilen: Ok → Söylenmemiştir → Kapalı istiare
Benzeyen: Kirpik

5. Mecazımürsel (Ad aktarması)

6. Teşhis, kapalı istiare

7. İntak, teşhis, kapalı istiare

8. Dil → tat alma organı, → gönül } Tevriye

9. Elinden tut → Gerçek anlam (Elinden tutmak), → Mecaz anlam (Yardımcı olmak) } Kinaye

10. Hüsnütatil

11. Tecahülüarif, istifham, tezat

12. Mübalağa, tenasüp

13. Târiz

14. Telmih

15. İrsalimesel, tecrid

16. Cinas

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

NOTLARIM

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

BATI EDEBİYATI AKIMLARI

1. Hümanizm

- 14. yy.da İtalya'da ortaya çıkan ve yaşanan hayata tepkinin sonucu olan akımdır.
- İnsanı din, dil, ırk ayrımı yapmadan önemli bir değer olarak kabul eder.
- Orta Çağ'daki kilise baskısına, doğmalara karşı ilk ciddi başkaldırıdır.
- Eski Yunan ve Latin edebiyatına dönüp insana değer veren, aklı öne çıkaran akımdır.
- 14. yy.da İtalya'da başlar sonra diğer Avrupa ülkelerine yayılır. Rönesans edebiyatı olarak bilinen eserlerin temelini Hümanizm akımı oluşturur.
- **Hümanizm ve Rönesans'ın kurucuları ve ilk müjdecileri:** Dante, Petrarca, Boccacio.

ÖZELLİKLERİ

- **Antik Yunan ve Latin edebiyatı eserleri örnek alınır.** Sanatı doğanın bir taklidi (mimesis) olarak görürler. Yani "Aristo" en temel kaynaktır.
- **Evrensel sanat esas alınır.** Tüm toplumu esas alırlar. Millîlik ve mahallîlik önemsenmez.
- **"İnsan" sanatın merkezindedir.** Hümanizm akımına göre insan, sanatın merkezidir ve denge noktasıdır. İnsan, sorumluluk sahibidir. İnsan özünde mükemmeldir. Edebiyatın temel görevi de aklı ve inançları arasında denge kurabilen bu yüce varlığı mükemmele götürmektir.
- **Eserlerini aristokrat tabakanın beğenisini esas alarak vermişlerdir.** Sanatkârlar çoğunlukla asilzade ve askerdir. Halka hitap etmekten uzak, aristokrasiye hizmet eden bir anlayışla edebiyat icra ederler.

Hümanizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **Dante Alighieri** (İlahi Komedya)
- **Francesco Petrarca** (Canzoniere)
- **Boccaccio** (Decamerone)
- **Miguel de Cervantes** (Don Kişot)
- **François Rabelais** (Pantagruel, Gargantua)
- **Pierre de Ronsard** (Egloglar)
- **Michel de Montaigne** (Denemeler)
- **William Shakespeare**

Trajedi: Romeo ve Juilet, Hamlet, Julius Caesar, Macbeth, Othello, Kral Lear

Komedi: Yanlışlıklar Komedisi, Kuru Gürültü, Hırçın Kız, Beğendiğiniz Gibi, Windsordlu Şen Kadınlar

Dram: Venedik Taciri, Fırtına

2. Klasisizm

- 17. yy.da Fransa'da doğmuştur.

Hazırlık Dönemi / Temeli

- Düşünsel arka planı hümanist düşünce ve Rönesans - Reform hareketlerinde aranmalıdır.
- Rönesans ve Reform hareketleriyle Avrupa'da kargaşa başlamıştır. Fransa Kralı XIV. Louis bu kargaşa ortamına son vermek için katı kurallar ve yasalar getirir. Kargaşa biter.
- Edebiyat dünyasında da belli bir düzen / disiplin ihtiyacı hasıl olur.
- Malherbe, edebî eserlerin belli bir disipline göre ele alınmasını ister. Aklın egemen olmasını ister.

Fransız Akademisi kurulur. → Fransız edebiyatını yönlendirmek, düzen ve disiplin sağlamak için çalışmalar yapar. Klasisizmin gelişmesinde Fransız Akademisinin rolü büyüktür.

Descartes → "Akıl" önemsenir. Akla dayalı "Rasyonalist Felsefe" ön plana çıkar.

ÖZELLİKLERİ

- **Eski Yunan ve Latin edebiyatı esas alınır.** Aristo etkisi vardır. Sanatçının görevi tabiatı akla uygun taklit etmektir. İnsan doğasının (tabiatının) taklidi esas alınır. Klasik eserleri yaşatmak isterler.
- **"Akıl"** ve **"sağduyu"** kelimeleri anahtar sözcüklerdir. Evrensel insan doğası esas alınırken 3 temel kavram öne plana çıkar:

1. Akıl / sağduyu: Aklın süzgecinden geçirme.

2. Gerçek: Gerçek olan seçilir. Gerçeğe benzerlik.

3. Doğa (tabiat): Sanatta tabiata dönüş, insan doğasına dönüş temeldir.

- **Nesnel sanat esas alınır.** Öznellik ve lirizm reddedilir.
- **Zevk vererek eğitmek esastır.** Ahlaksal amaç ile bireyi zevk vererek eğitmek önemsenir.
- **Dil ve biçemde mükemmellik amaçlanır.** Konu değil konunun işleniş biçimi yani üslup (biçem) önemsenir.
- **İnsan değişmeyen yani evrensel insani özellikleriyle anlatılır.** İnsan yetkin ve mükemmel kabul edildiği için halktan kişilere, yaşlılara eserlerde yer verilmez.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Eserlerde bütünlük önemsenir.** Edebî eserler organik bir bütünlük çerçevesinde değerlendirilir.
- **Kuralcılık / kurallara bağlılık önemlidir.** Tiyatroda üç birlik kuralı (olay - yer - zaman) değerlidir.
- **Sanatçılar kişiliklerini yapıtlarında gizler.**
- **En çok tiyatro türü gelişir.** Şiir, deneme, mektup, söylev türlerinde de eserler verilir.
- **Seçkin bir edebî dil kullanılır.** Sokak dilinden uzak durulur.
- **Az sözle çok şey anlatılır.**
- **Konular tarih ve mitolojiden seçilir.**
- **Geçici değil, kalıcı konular anlatılır.**

Klasisizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **Françoies Malherbe**
- **Pierre Corneille:** (La Cid, Horace) trajedi
- **Jean Racine:** (Andromaque, Phedre) trajedi
- **Moliere** komedi ustası

Komedi: Gülünç Kibarlar, Kocalar Mektebi, Kadınlar Mektebi, Zorla Evlenme, Tartuffe, Don Juan, Adamcıl, Cimri, Kibarlık, Zoraki Hekim

- **Jean de La Fontaine:** Fabl
- **Nicolas Boileau:** Eleştiri ustası
- **Jean de La Bruyére:** 120 karakterden münhasır portleriyle tanınır. (Karakterler)
- **Blaise Pascal:** Felsefe, Fizik, Matematik
- **Descartes:** Felsefe
- **Jacgues-Bénigno Bossuet:** Hitabet / Söylev
- **François de la Mothe Fénelon:** (Telemak)
- **Madame de la Fayette**
- **John Milton** (Kaybolan Cennet)

Türk Edebiyatında Klasisizm

- **Şinasi** → La Fontaine çevirileri, Şair Evlenmesi
- **A. Vefik Paşa** → Moliere çevirileri / adapteleri
- **Y. Kâmil Paşa** → Telemak çevirisi
- **Direktör Ali Bey** → Moliere çevirileri

3. Romantizm

- Klasisizmin katı kurallarına bir tepki olarak 18. yy. sonlarından 19. yy. ortalarına kadar devam eder.

Hazırlık Dönemi / Arka Plan

- Romantizmin doğuşundaki arka plan “Fransız İhtilali”dir. Aydınlanma Dönemi ile akıl ve bilim temelli ilerlemeler yaşanır. “Özgürlük” temelli ilerlemeler yaşanır. “Özgürlük” temelli hareket başlar. Sınırsız demokrasi toplumsal barışı getirmez. Klasisizm mutlak monarşinin, romantizm de özgürlük ve eşitliğin temelinde gelişir. Özgürlük ve sınırsız demokrasi mutluluk getirmez; bıkkınlık, kötümserlik, melankoli, içe kapanıklık, tabiata sığınma getirir.

Romantizmin doğuşundaki ilk ciddi atılım: DUYGU OKULU (Cooper kurar.)

Edebî akım olarak ilk başarılı uygulama Victor Hugo’nun “Hernani" piyesi.

Romantizmin ilkelerini Victor Hugo “Cromwel” ön sözünde açıklar.

ÖZELLİKLERİ

- **Kurallara karşı “ÖZGÜRLÜK, HÜRRİYET” isteği:** Klasik edebiyatın tüm kuralları reddedilir, şair özgür bırakılır.
- **Akıl ve sağduyu yerine “DUYGU, HAYAL” önemsenir.** Kötümserlik, bunalım, melankoli ağırlıklıdır. Duygu ve coşkuculuk ön plandadır.
- **Eski Yunan ve Latin edebiyatı örnek alınmaz.** Yunan mitolojisi yerine millî ve yerel olana kayılır. Ulusal efsaneler, yerli olanlar, dogma bir Hristiyanlık yerine “duygusal bir” Hristiyanlık esas alınır.
- **Tasvire düşkünlük** vardır.
- **Eserlerdeki kahramanlarda kutupluluk vardır.** Seçilen kahramanlar ya iyidir ya kötüdür. Romanlar iyi kötü çatışması temelinde inşa edilir. Toplumun her kesiminden kişiye yer verirler. Klasisizm gibi sadece iyiye, mükemmele yönelmezler.
- **Yeni keşfedilen doğaya sığınırlar.** Aşk, tabiat, ölüm konuları işlenir.
- Klasisizmin kalıplaşmış, akademik ve felsefi dili yerine, samimi **dil ve günlük dil** önemsenir.
- Klasisizmdeki trajedi ve komedi türü yanında bu iki türü bazı yönleriyle sentezleyen **dram türü** geliştirilir.
- Lirik şiir, dram, roman, eleştiri vs. yazılır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Romantizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **Jean Jack Rousseau** (Emile, İtiraflar, Toplum Sözleşmesi)
- **Bernardin de Saint-Pierre** (Pol ve Virjini)
- **Victor Hugo**

Şiir: Sonbahar Yaprakları, Akşam Şarkıları

Tiyatro: Hernani, Kral Eğleniyor

Roman: Sefiller, Notre Dame de Paris

- **François-Rene de Chateaubriand** (Atala, Rene)
- **Alphonse de Lamartine**

Roman: Graziella, Raphael

- **Alfrad de Musset** (Geceler)
- **Alfrad de Vigny**
- **Johann Wolfgang Goethe**

Tiyatro: Faust, Tasso

Anlatı: Genç Werther'in Acıları

Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları

Wilhelm Meister'in Gezi Yılları

- **Friedricht Van Schiller** (Wilhelm Tell, Haydutlar)
- **Madame de Stael**
- **Walter Scott** (Kara Şövalye, Antikacı)
- **Lord Byron** (Sardanapal)
- **Shelley** (Kurtulmuş Promethe)
- **John Keats**
- **Alexandre Sergeevich Puşkin**

Şiir: Çingeneler

Roman: Yüzbaşının Kızı, Maça Kızı

- **Alexandre Dumas-Pere** (Üç Silahşörler, Monte Cristo Kontu)

Türk Edebiyatında Romantizm

- Namık Kemal
- Ahmet Mithat
- Recaizade Mahmut Ekrem
- Abdülhak Hamit Tarhan
- Samipaşazade Sezai

/benimhocam

4. Realizm

- 19. yy.ın ikinci yarısında romantizmin aşırı duygusallığına tepki olarak gelişir.
- Bilimde ve deneydeki gelişmeler, pozitif bilimlerdeki gelişmeler Auguste Comte'un pozitivizm felsefesi, insanın gördüğüne / gözlemi yapılana inanması bu akımı tetikler.
- Din ve felsefenin yerine "bilim" yerleşir. Metafizik yerine pozitivizm değer kazanır.

İlk büyük realist roman: Madame Bovary (G. Flaubert)

ÖZELLİKLERİ

- Klasisizmde akıl sağduyu,
- Romantizmde duygu, hayal,
- Realizmde **GERÇEKLER** ön plandadır.

Romantizmin santimentalizmine karşın pozitivizm ve gözlem önemsenir. Bilim ön plandadır.

- **Tarafsızlık hâkimdir.** Romantizmde olduğu gibi sanatçı kişiliğini eserlerde yansıtmaz. **Kişiliğini gizler.**
- **Gözlem önemlidir.** Sanatçı hayallerden kaçınır. Bilimsel gerçeklik ön plandadır.
- **Nesneldir.**
- **Tasvir ön plandadır. Çevre** önemsenir. İnsan kişiliğinin oluşmasında çevrenin etkisi önemsenir. Betimleme önemlidir.
- **Biçim güzelliği önemlidir.** Sağlam ve titiz bir üslup değerlidir.
- **Eleştirel gerçekçilik vardır.**
- **Toplumdaki sıradan insanlar da anlatılır.** Gerçek hayat anlatılır.
- Romantizmdeki gibi akıl almaz tasvirler yerine olaylar **neden-sonuç ilişkisiyle** verilir.
- **Toplumcu gerçekçilik vardır.** Marksist ideoloji vardır.
- **Önemli olan tarih değil, yaşadığımız dünyadır.**
- **Roman, öykü, tiyatro** önemsenir. Dramatik roman önem kazanır.

Realizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **Honore de Balzac** (Vadideki Zambak, Goriot Baba)
- **Stendhal** (Kırmızı ve Siyah, Parma Manastırı)
- **Gustave Flaubert** (Madame Bovary, Salambo)
- **Mihayloviç Dostoyevski** (Suç ve Ceza, Karamazov Kardeşler, Kumarbaz)

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Goncourt Kardeşler** (Manette Salomon)
- **Lev Tolstoy** (Ivan İlyiç'in Ölümü, Anna Karanina, Savaş ve Barış)
- **Mark Twain** (Tom Sawyer'in Maceraları)
- **Nikolay Gogol** (**Roman:** Ölü Canlar)
  (**Tiyatro:** Müfettiş)
- **Charles Dickens** (Oliver Twist, Antikacı Dükkânı, David Copperfield)
- **Ivan Turgenyev** (Babalar ve Çocuklar)
- **Alphonse Daudet** (Değirmenimden Mektuplar, Pazartesi Hikâyeleri)
- **Guy de Mauspassant** (Tombalak, Ayışığı)
- **Daniel Defoe** (Robinson Crusoe)
- **Anton Çehov** (**Tiyatro:** Martı, Vanya Dayı, Vişne Bahçesi)
- **Maksim Gorki**
- **Ernest Hemingway** (Çanlar Kimin İçin Çalıyor)
- **John Steinbeck** (Fareler ve İnsanlar, Gazap Üzümleri)

Türk Edebiyatında Realizm

- **Recaizade Mahmut Ekrem** → Araba Sevdası
- **Samipaşazade Sezai** → Sergüzeşt (Romantizmden realizme geçiş)
- **Nabizade Nazım** → Karabibik
- **Halit Ziya** → Mai ve Siyah
  Aşk-ı Memnu
  Kırık Hayatlar
- **Memduh Şevket Esendal** → Ayaşlı ve Kiracıları

- **Reşat Nuri Güntekin** → roman / hikâye
- **Refik Halit Karay** → roman / hikâye
- **Sait Faik Abasıyanık** → hikâye
- **Halide Edip Adıvar** → roman

Bu akımın etkisinde kalan diğer sanatçılardır.

5. Natüralizm

- 19. yy.ın ikinci yarısında Fransa'da gelişen bir akımdır.
- Emile Zola öncülüğünde ortaya çıkar. Realizmin ileri boyutudur. Emile Zola fikirlerini beyan etmek için 20 ciltlik **"Deneysel Roman"** yazar.
- **Determinizm** akımı etkisi belirgindir. Her şeyin bir nedeni olduğuna inanır. **Neden - sonuç** çok önemsenir.
- **Soyaçekim** ve **deneysel roman** fikirleri önemlidir.
- Gerçeği ileri düzeyde anlatır. Bilimsellik ve nesnellikle gerçek açık - seçik gözler önüne serilmelidir.
- Darwin'in doğa anlayışındaki ilkeleri sanata aktarılarak geliştirilir.
- **Hipolyte Taine**'nin "ırk - muhit - zaman" kavramları edebî eserler analiz edilirken kullanılır.

ÖZELLİKLERİ

- **Deneysel gerçekçilik esas alınır.** Sadece gözlem değil, deneyle de ispat önemsenir. **Deneysel roman** anlayışla edebiyata taşınır. Yazar bilim insanı tarafsızlığıyla laboratuvarda deney yapıyormuşçasına eserlerini yazar.
- **Sosyal / toplumsal çevrenin insan üzerindeki etkisi önemsenir.** Toplum laboratuvar olarak görülür, insan da incelenecek nesnedir.
- İnsan kişiliğinin **çevre** ve **soyaçekimle** şekillendiğine inanılır. Bu yüzden kişi ve çevre tasviri çok önemsenir.
- İnsan psikolojisi ile fizyolojisi birbirine bağlı kabul edilir. **Fiziksel özellikler ayrıntılı betimlenir.**
- **Nesnellik** hâkimdir.
- Realistlerdeki gibi **biçim güzelliği çok önemsenmez.** Yalın bir dil kullanılır.
- Roman, öykü ve tiyatroda gelişir. Tiyatroda kostüm ve dekor önemsenir.

İlk natüralist roman → **Germinie Lacarteux** (Goncourt Kardeşler)

Natüralizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **Emile Zola** (Meyhane, Germinal, Nana, Toprak...)
- **Alphonse Daudet**
- **Guy de Maupassant**
- **Goncourt Kardeşler**
- **Gerhart Hauptmann**

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Türk Edebiyatında Natüralizm

- **Nabizade Nazım** (İlk izleri Nabizade Nazım'da görülür.)
- **Hüseyin Rahmi Gürpınar**
- **Ahmet Mithat Efendi** (Müşahedat)
- **Selahattin Enis**

6. Parnasizm

- 19. yy.ın ikinci yarısında romantizme ve aşırı duygusallığa tepki olarak gelişen şiir akımıdır. Realizm ve natüralizmle yani ortamda şekillenir.
- "Parnasizm" adını Yunanistan'daki mitolojik dağdan alır.

Kurucusu: Gautier

"Çağdaş Parnas" adlı derginin yayımlanmasıyla ortaya çıkar.

Zemine Oturtanlar: Banville, Lisle

ÖZELLİKLERİ

- **Temel ilkesi gerçekçiliktir.** Realizm ve natüralizmin şiirdeki sentezidir.
- **Biçim güzelliği** çok önemlidir. Nazım biçimi, vezin, kafiye çok önemsenir.
- **Tasvire dayalı şiir anlayışı** ile hareket edilir. Resim, heykel gibi sanatlar örnek alınır.
- **Nesneldir.** Şair, kişiliğini gizler.
- **Sanatta güzellik önemsenir.**
- **Duygunun yerine düşünce** vardır.
- **Eski Yunan ve Latin kültürüne** dönülür.
- **"Sanat sanat içindir."**
- Şiirler sone tarzıyla yazılır.

Parnasizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **Tpeophile Gautierr**
- **Leconte de Lisle**
- **Theodore de Banville**
- **Jose-Maria de Heredia**
- **François Coppe**
- **Armand Sully Prudhomme**

Türk Edebiyatında Parnasizm

- Türk edebiyatına Servetifünun Dönemi'nde girmiştir.
- **Cenap Şahabettin (Akımı Türk edebiyatına getiren kişidir.)**
- **Tevfik Fikret**
- **Yahya Kemal**

/benimhocam

7. Sembolizm

- 19. yy. sonlarında realizm, natüralizm ve parnasizme tepki olarak doğar.
- Kant'ın "idealist felsefesi" } ekseninde gelişir.
- Schopenhaur'un düşünceleri } ekseninde gelişir.
- Aydınlanma Çağı'nın ardından "determinizm", "pozitivizm", "deneysel gerçekçilik" gelişir. Yalnız bunlar bunalımdaki insanı aydınlığa çıkaramaz. Kant, Schopenhaur, Bergson gibi kişilerin sezgiye, ruhun güçlerine dayanan görüşleri temelinde sanayileşmeye karşı olarak ortaya çıkar.

Habercisi: Charles Baudelaira

Esaslarını koyan: Stephan Mallarme

Bildiriyi sunan: Jean Moreas

- "Dekadanlar" grubu da bu kuruluşta etkindir.

ÖZELLİKLERİ

- **Dış dünya sembollerle anlatılır.** Dış dünya görünen kadar değildir. Dünya görünenin ardında gizli bir anlam taşır. Şairler sezgi yoluyla bu anlama ulaşıp ortaya çıkarırlar. Farklı bir gerçekçilik anlayışı hâkimdir.
- **Evrende gizli benzerlikler ve ilişkiler vardır.**

  Örneğin; ses - renk. Sesin rengi vardır.
- **Öznel ve liriktir.**
- **Musiki ve ahenk** önemlidir.
- **Amaç anlatmak değil, sezdirmektir.**
- **Anlam kapalıdır.** Dış dünya asıl gerçekliğin dış görünüşüdür. Keramet, bu görüntünün arkasındadır. Şair bunu verir, okuyucuya ulaştırır ama açık bir şekilde değil sembollerle verir.
- **Şiir, düşünceye değil duyguya seslenir.**
- **Anlam görecelidir.** Her okuyucu aynı anlamı çıkarmaz.
- **İmge kullanılır.** Alışılmamış ve yeni imgeler kullanılır.
- **Biçimde yenilikçidir.** Nazım biçimi, nazım birimi vs. şaire bırakılır. Serbest şiirin doğuşudur bu **şekil serbestliği hâkimdir.**
- En çok şiirde, sonra tiyatroda gelişir.
- **Rüya ve gizem vardır.** Gurup vakti, hüzün, akşam temaları karşımıza çıkar.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Sembolizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **Edgar Allan Poe**
- **Charles Baudelaire**
- **Stephane Mallarme**
- **Paul Verlaine**
- **Arthur Rimbaud**
- **Emile Verhaeren**
- **Paul Valery**
- **Jean Moreas**
- **Henri de Regnier**
- **Maurice Maeterlinck**

Türk Edebiyatında Sembolizm

İlk uygulayıcı: Cenap Şahabettin

En başarılı uygulayıcı: Ahmet Haşim

- Yahya Kemal
- Yedi Meşaleciler
- Öz Şiir Akımının Savunucuları

8. Empresyonizm

- Fransa'da doğmuştur.
- Sembolizm gibi realizm, natüralizm ve parnasizme tepkidir.
- Önce resim alanında, sonra da edebiyatta etkili olmuştur.

"Empresyonizm" sözcüğünü ilk defa kullanan } Gazeteci Louis Leroy

"Sembolizm" "Empresyonizm" } Sürrealizm akımını hazırlar.

ÖZELLİKLERİ

- **İzlenimler esas alınır.** Sanatçı dış dünyaya bakar, gördüklerini izlenimleri ölçüsünde, psikolojik dünyasına yansıdığı ölçüde bize aktarır.

"İzlenimci eleştiri" bu akımın öncülüğünde gelişir. Eleştirmen eserden zevk alıp almadığına bakar. Eserin kendisinde uyandırdığı izlenimleri anlatır.

- **Sanatçı dış dünyada gördüklerinin gerçekçi yanlarıyla ilgilenmez. Kendinde uyanan izlenimleri anlatır.**
- **Özgürlükçüdür.** Kurallara bağlı kalmaz.
- **Üstü kapalı anlatım** esastır.
- **Her okuyan kendince anlam çıkarabilir.**
- **Özneldir,** bireyseldir. Toplumsal değildir.
- Dış gerçekcilik yerine **iç gerçekçilik** vardır.
- **Yorumlar sanatçıdan sanatçıya değişir.**

/benimhocam

Empresyonizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **Paul Verlaine**
- **Arthur Rimbaud**
- **Rainer Maria Rilke**

Türk Edebiyatında Empresyonizm

- **Ahmet Haşim**
- **Yedi Meşaleciler**
- **Cahit Sıtkı Tarancı**

} izlerine rastlanır.

9. Ekspresyonizm (Dışavurumculuk)

- Almanya'da doğan bir akımdır.
- Doğanın olduğu gibi anlatımı değil de duyguların ve iç dünyanın ön planda olduğu sanat akımıdır.
- I. Dünya Savaşı'ndan bunalan Avrupa insanı yeni arayışlara yönelir. Aydın yalnızlaşır ve ruh çığlığına başlar. Yabancılaşma başlar.
- Yeni insan tipi bir çözüm önerisi olarak sunulur. 5 şahsiyet model olarak önerilir.

1. *Hz. İsa*
2. *Darwin*
3. *Nietzsche*
4. *Marks*
5. *Freud*

- **Şairin görevi dış dünyanın anlamsızlığına ve ruhsuzluğuna anlam kazandırmaktır.**

UYARI

Empresyonizmde dış dünyadaki izlenimler anlatılır. Ekspresyonizmde insanın iç dünyasındaki duygular anlatılır.

ÖZELLİKLERİ

- **İnsanın iç dünyasına ait ruhsal durum** anlatılır.
- **İç gözlem** önemsenir. Kendi iç dünyalarını anlatırlar.
- **Çığlığa dayalı yeni bir dil ve üslup** benimsenir.
- **Dış dünyanın anlamsızlığına anlam kazandırmak** esastır.
- **Edebiyattan yarar** beklerler.
- **Bireysellik** ve **soyutlama** hâkimdir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Ekspresyonizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **O'Neill**
- **T. S. Elliot**
- **Franz Kafka**
- **James Joyce**

10. Fütürizm

- 20. yy.da İtalya'da Marinetti ile başlar.
- Modern yaşamın verdiği heyecanlardan doğar. Değişim, yenilik ve süreklilik ister.

Kurucusu / Öncüsü: Marinetti

Bildirisi Paris'te **"Le Figero"** gazetesindeki "Manifesto Futurisata"

ÖZELLİKLERİ

- **Cesaret, savaş, kavga gibi saldırgan hareket içeren konuları** esas alırlar.
- **Geleneksel kuralları reddederler.** Serbest şiir öne çıkar.
- **Sanayi, hız, makineleşme** esas alınır.
- **Geçmişi reddeder, gelecekle ilgilenirler.** Süratin üstünlüğünü öneren Marinetti bir yarış arabasının, Yunan heykelinden daha güzel olduğunu söyler.
- Sanat tarihçilerini işe yaramaz kabul ederler.
- **Resim ve şiir** alanında güçlüdür.
- **Sürrealizme ve dadaizme zemin hazırlar.**

Fütürizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **Marinetti**
- **Mayakovski**

Türk Edebiyatında Fütürizm

- **Nazım Hikmet Ran**

11. Dadaizm

- I. Dünya Savaşı yıllarında Tristian Tzara öncülüğünde başlar. (1916)
- Bir topluluğun isyanı ve başkaldırısıdır.
- Zürih'te başlar.
- Dil ve estetik kurallarını benimsemez. Topluma, kurallara yasalara, edebiyata başkaldırıdır.
- Bildirisi 1914'te yayımlanır. Şiiri, sözcükleri rastgele yan yana getirmek olarak tanımlarlar.

ÖZELLİKLERİ

- "Şiir" türünde etkili olur.
- **Tek kuralı**: KURALSIZLIK

  Geleneklerle ve kaidelerle alay eder.
- Aklın hiçbir değeri olmadığına inanırlar.
- **Kuşkucudur.**
- **Alışılmış estetik değerlere karşıdır.**
- **Sanatta karışıklık meydana getirirler.**
- Şiiri **serbest çağrışıma** dayandırırlar.
- **Tzara:** "Kâğıt parçalarının üzerine sözcükler yazın, bunları bir şapkanın içine atıp karıştırın, sonra tekrar çekip bir kâğıdın üzerine sıralayın; işte dadaizm."

Dadaizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

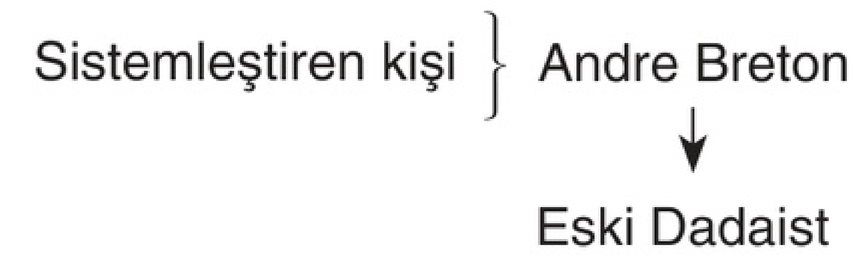
- **Tristian Tzara**
- **Louis Aragon**
- **Paul Eluard**

Türk Edebiyatında Dadaizm

- **I. Yeni (Garip)** > bazı yönleriyle dadaizmden etkilenmiştir.
- **II. Yeni**

12. Sürrealizm (Gerçeküstücülük)

- S. Freud'un görüşleri, akımın temel hareket noktasıdır.

Bildiri : "Manifeste du Surrealisme"

↓

Andre Breton (1924)

- **Bilinçaltı** üzerinde durur.
- **Otomatizm** ve **oneirizm** üzerinde durur. Yani bilinç dışının kontrolsüz dışa vurumudur.

ÖZELLİKLERİ

- **Akıl ve mantık reddedilir.** "Bilinçaltı" esas alınır. **Bilinçaltını** açığa çıkardığı için sanattaki kurallar reddedilir.
- Bilinçaltını **serbest çağrışım** ile açığa çıkarmaya çalışır.
- **Mizah ve alay önemsenir.**
- **Harikulade olana ilgi vardır.** Hayal, fantezi, rüya önemsenir.
- **Çılgınlığa yönelir.** Akıl hastaları ve uyuşturucu kullananlar önemsenir.
- En özgür dönem olan **çocukluğa dönüş** önemsenir.
- **Şiir** türünde etkilidir.
- **Yeni, şaşırtıcı bir dil üslup** esastır.
- Edebiyat **"otomatik yazı"** olarak görülür. Akıl, mantık, zekâ devre dışı bırakılır.
- **Noktalama işaretleri** bilinçaltının akışına engel olduğu için **kullanılmaz.**

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Sürrealizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **Andre Breton**
- **Paul Eluard**
- **Louis Aragon**

Türk Edebiyatında Sürrealizm

- **Garip Akımı**
- **II. Yeni Akımı**

} kısmen etkilenmiştir.

13. Egzistansiyalizm (Varoluşçuluk)

- II. Dünya Savaşı'nın olumsuz etkileri neticesinde Almanya ve Fransa'da başlamıştır.
- Felsefi bir akımdır.
- Bunalıma düşen insanın varlık ve kimliğini yeni baştan sorgulamayı esas alır. **Soren Kierkegaard** tarafından kurulan bir felsefi akımdır. **Jean Paul Sartre** tarafından da özel bir edebiyat kolu olarak tanıtılmıştır.
- "Varlık, özden önce gelir." anlayışıyla insan önce dünyaya gelir, sonra kendi özünü kendi inşa eder düşüncesine yaslanır. İnsanı bütün zaaflarıyla birlikte kendi seçiminde özgür tutar. Sürekli insan bir şeyi "seçme" fikriyle karşı karşıya kalır. Bu da "bunalım"ı getirir. İnsan, varoluşçulara göre bunalımdadır.

ÖZELLİKLERİ

- Edebiyatta **egzistansiyalist felsefe** esas alınır. Edebiyatla felsefe bu akımla yakınlaşır.
- **İnsan, kendini bulmalıdır.** Özünü elde etmelidir.
- Temelinde **insanın varoluşu** vardır. **Var olma, özden önce gelir.** İnsan önce var olur yani dünyaya gelir, sonra özü ortaya çıkar. İnsan var olduktan sonra biçimlenir.
- İnsanı insan yapan, yine o **insanın kendi kararlarıdır.**
- **Kaotik edebiyat** esas alınır. Karamsar, kötümser ve bunalımlı bir ruh hâli vardır.
- **Absürdizm ve yabancılaşma esastır.**

Herhangi bir yaratıcı olmadığından insanın evrende bir anlam bulmasına yönelik uğraşların boşuna çaba olduğunu söyleyen felsefi akımdır.

- **İnsan** "özgür" **olmalıdır.**

DİNE BAĞLI (HRİSTİYAN) VAROLUŞÇULAR	DİNE BAĞLI OLMAYAN (TANRISIZ) VAROLUŞÇULAR
• S. Kierkegaard	• Martin Heidegger
• Gabriel Marcel	• Friedrich Nietsche
• Karl Jaspers	• Jean - Paul Sartre
• Unamono	• Albert Camus
• Karl Bath	• Simone de Beauvoir

/benimhocam

Egzistansiyalizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **Friedrich Hölderlin**
- **Sören Kierkegaard**
- **Friedrich Nietzsche**
- **Andre Gide**
- **Jean Paul Sartre**
- **Albert Camus**

Türk Edebiyatında Egzistansiyalizm

- **Demir Özlü**
- **Ferit Edgü**
- **Orhan Duru**
- **Leyla Erbil**

} gibi yazarlar tam olarak olmasa da bazı eserlerinde bu akımın izindedir.

14. Letrizm (Harfçilik)

- II. Dünya Savaşı'ndan sonra görülür.

  Öncüsü: İsidore Isou
- Bazı özellikleriyle dadaizm ile benzerlik taşır. Mevcut şiir anlayışlarına dadaizm de letrizm de karşıdır.
- **Kelimelerin yapısı da anlamı da reddedilir.**
- Ses taklidi yoluyla **anlam ötesi bir müzikalite oluşturmayı amaçlarlar.** Bunun için alfabeye 19 harf daha eklerler.
- Letrizm, **estetik ve sanatsal hedeften uzaktır.**
- Savundukları anlayışa göre yazılan bir şiir seslerin peş peşe sıralanmasından ibarettir.
- II. Dünya Savaşı sonrası **bunalım yaşayan gençlerin isyanıdır.**

15. Kübizm

- Empresyonizme tepkidir.
- **Dış dünyanın sadece görünen yönlerini değil, görünmeyen yönlerini de anlatmak ister.** Varlığın geleneksel tarzda yansıtılmasını reddeder. Görünen gerçekliği soyutlayarak bütün boyutlarıyla (üç boyutlu olarak) sanatta icra etmek ister.
- **Önce resimde** ortaya çıkar, **sonra edebiyata** nakledilir.

Mesela; bir insanın resminde sadece onun dış görünüşünü değil, aynı zamanda insanın hayallerini de dertlerini de verebilmek ister. Bunu **üç boyutlu ve geometrik biçimlerle** vermek ister.

- Edebiyatta da **geleneksel akıl ve mantık perspektifini reddeder.** Sanatkârın hayal gücünü ön plana çıkarır. Varlığı bütün hâlinde kavrayıp şiiri görselleştirir.

ÖZELLİKLERİ

- **Akıl ve mantık perspektifini reddeder.** Sanatçının hayal gücünü ön plana taşır.
- **Şiirde görselliği önemser.**
- **Varlığı bütün hâlde kavrama isteğindedir.** (Dış + iç)
- Dil ve üslupla yenilik arar. **Noktalama işaretlerini kullanmaz.**
- Dilde söz dizimini ve şekli deforme eder.

Kübizm Akımından Etkilenen Sanatçılar

- **Max Jacob**
- **Guillaume Apollinaire**

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

TANZİMAT DÖNEMİ'NE GİRİŞ

19. YÜZYIL ÖNCESİ ATAĞA KALKAN AVRUPA

1440'tan sonra aydınlar gerilemenin önüne geçmek için **Antik Çağ**'da yazılan eserlere dönerler ve bu eserlerden çeviri yoluyla faydalanırlar.

- **1456 - Gutenberg:** Matbaada ilk kitabı basar.
- **1519 - M. Luther:** İncil'i Almancaya çevirerek Roma Kilisesi'ne savaş açar.

Avrupa, gerilediğini fark eder ve atağa geçer.

15. yy.da Avrupa'da 1700 matbaa vardır.

- Aklı ön plana çıkarıp insanları düşünmeye sevk eden aydınlanma sanatçıları ortaya çıkar: *Bacon, Voltaire, Montesque, Kant.*
- Avrupa, **Sanayi Devrimi** ile buharlı gemiler icat eder ve ticaret yollarını değiştirir. Sanayisini geliştirir ve kendine ham madde kaynağı, sömürge arar.
- **Sanayi Devrimi:** Buharlı gemilerin icadıyla ticaret yolları değişir.
- Avrupa, "**Şark Meselesi**"ni kabul eder ve Osmanlıyı Avrupa'dan atma planları yapar. *Fransızlar Katolikleri, İngilizler Protestanları, Ruslar Ortodoksları* koruma bahanesiyle sürekli Osmanlı iç işlerine karışırlar.

OSMANLININ AVRUPA'YA BAKIŞI

- Osmanlı, 16. yy. sonuna kadar Avrupa'yı çok iyi takip ediyordu ve Avrupa'dan üstündü. **Fatih**, İtalyan ressam Bellini'ye resmini yaptırmıştı ve Avrupa'yı takipteydi. Sonra takip durdu ve Avrupa atağa geçti, Osmanlı bu ilerlemeyi dikkate almadı. Osmanlı güven duygusuyla geriledi.
- **Osmanlı medreseleri** pozitif bilimleri ikinci plana atmıştı. Akıldan çok belleğini kullanıp tekrarlayan bilgilerle eğitim veriyordu.
- **Tercüme Odası** kuruldu. **Elçiler** gönderildi ve Osmanlı Batı'yı anlamaya çalıştı ama artık geç kalmıştı.

OSMANLININ GERÇEĞİ GÖRMESİ VE ÇIRPINIŞLARI

- Viyana Bozgunu (1683), Osmanlıyı rüyadan uyandırdı ve gerçeklerle karşı karşıya getirdi. Büyük toprak kayıpları başladı.
- Fransızlara ve ardından İngilizlere tanınan ticari ayrıcalıklar sanayisi dokumaya dayanan Osmanlıyı ekonomik anlamda sarstı. Manchester fabrikaları Osmanlı piyasasını yok etti.

OSMANLININ DURUMA EL KOYMASI

- Yenileşme **askerî** alanda başlar.
- Paris'e elçi → **Yirmisekiz Çelebi Mehmet** gönderilir.
- İlk matbaa → **İbrahim Müteferrika** (1722) tarafından getirilir.

Matbaada basılan ilk eser**: Van Kulu Lügatı**'dır.

Daha sonra *"Cihannüma, Naima Tarihi, Raşid Tarihi"* gibi on dört eser basılır.

- **Batılı anlamda okullar açılır:** *Mekteb-i Riyaziyye, Hendese Odası, Mekteb-i Tıbbiye, Mızıka-i Hümayun, Mühendishane-i Bahr-ı Hümayun gibi.*
- **İlk tercüme faaliyetleri başlar.**

/benimhocam

TANZİMAT DÖNEMİ'NİN GENELİNDE YAPILAN TERCÜMELER

Roman - Hikâye Çevirileri

Telemak: Yusuf Kamil Paşa

- Fenelon'dan çevrilir.
- İlk roman çevirisidir. Ağır bir dille ve özet olarak çevrilir.
- Daha sonra Ahmet Vefik Paşa daha derinsel ve sade dille bu eseri tekrar çevirir.

Devrin Maarif Nazırı Kemal Efendi eserin başına şöyle bir sunu yazar:

Sureta nakli hikâyet görünür

Lakin erbabına hikmet görünür

Yani Telemak'ın Frenk yaşamıyla ilgili bir anlatı değil de hikmet ağırlıklı bir eser olduğunu söyler.

Monte Cristo: Teodor Kasap

- Alexandre Dumas Pere'den çevirir.

Hikâye-i Mağdûrin: Münif Paşa

- Victor Hugo'nun "Sefiller" romanının özet çevirisidir.
- Daha sonra Şemsettin Sami de çevirmeye başlar.

Robenson Çevirisi: Ahmet Lütfi Efendi

- Daniel Defoe'nin romanıdır ama İngilizce aslından değil Arapçadan çevrilir.
- Daha sonra Şemsettin Sami çevirir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Atala yahut Amerikan Vahşileri: Recaizade Mahmud Ekrem

- Chateaubriand'ın romanının tiyatroya çevrilmesidir.

UYARI

Atala'nın aslı roman ama çevirisi tiyatrodur.

Kamelyalı Kadın: Ahmet Mithat Efendi

- Aleksandre Dumas Fils'ten çeviridir.

Topal Şeytan: Teodor Kasap

- Lesage'den çevirir.

Şiir Çevirileri

Tercüme-i Manzume: Şinasi

- Türk edebiyatında yapılan ilk başarılı şiir çevirisidir. Fransızcadan çevrilir. Şiirlerin Fransızca asıllarına da yer verilmesi çeviriyi bir adım önde tutar.
- Racine'in Andromque, La Fontaine fablları, Lamartine'den parçalar eserde yer alır.

UYARI

Şinasi, La Fontaine fabllarının bir kısmını çevirir. Hepsini çeviren kişi Sabahattin Eyüboğlu'dur.

Tıfl-i Naim: Ethem Pertev Paşa

- Victor Hugo'dan çeviridir.
- Ottova rima örneği olması önemlidir.

Göl: Sadullah Paşa

- Lamartine'den çeviridir.

TANZİMAT DÖNEMİ'NDE GAZETECİLİK

Osmanlıda ilk gazeteler yabancı tüccarlar tarafından çıkarılmıştır. Hatta Mısır'da Mehmet Ali Paşa da "Vekayi-i Mısriyye" (1828) adlı gazeteyi çıkarmıştır. Ama bu gazeteler edebiyatın içinde değerlendirilemez.

Takvim- Vekâyi (1831): İlk resmî gazetedir.

- II. Mahmut Zamanı'nda çıkarılır. Adını da sultan koyar.
- Başyazarı Esad Efendi'dir.
- Askerlik eğitimi, iç isyanların bastırılması vs. konulardan bahseder.

Ceride-i Havadis (1840): İlk yarı resmî gazetedir.

Wilhelm Churcill, İngilizlere kamuoyu oluşturmak amacıyla Osmanlıda bulunan ajan nitelikli kişidir.

Amaç: İngiliz kamuoyuna çıkar oluşturmak.

Gazetenin Özellikleri

- *İlk gazete eki: Ruzname-i Ceride-i Havadis'i çıkarmıştır.*
- *İlk defa savaş muhabiri gönderen gazetedir.*
- *İlk ölüm ilanı ve ölen kişilerin biyografileri burada verilir.*
- *Okuyucuların mektubu ilk bu gazetede yer alır.*
- *Kitaplar bölüm bölüm tefrika edilir.*
- *Ansiklopedik bilgiler verir.*

Tercüman-ı Ahval (1860): İlk özel gazetedir.

- Şinasi ile Agah Efendi beraber çıkarır. Şinasi 24 sayı çıkardıktan sonra ayrılır.

Gazetenin Özellikleri

- *Batılı anlamda ilk tiyatro burada yayımlanır. (Şair Evlenmesi)*
- *İlk sayısında Türk edebiyatının ilk makalesi yayımlanır. (Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi)*
- *Noktalama işaretleri ilk defa bu gazetede kullanılır.*
- *Haber tasnifi ilk defa bu gazetede yer alır.*
- *Şinasi 3 makale yayımlamıştır: Mukaddime, Tefrika ve Mizanü'l Adl.*

Tasvir-i Efkâr (1862): İkinci özel gazetemizdir.

Sade bir dil ısrarla tercih edilir.

Şinasi, edebî kişiliğini bu gazetede yansıtır ve yazılarını "Payitaht" başlığı altında yayımlar.

Sırasıyla gazeteyi çıkaranlar:

Şinasi, Namık Kemal ve Recaizade Mahmud Ekrem'dir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- *"Edebiyat"* kavramı Şinasi tarafından ilk kez bu gazetede ele alınır.
- İlk *polemik* (gazete tartışması) bu gazetede cereyan eder. (Mesele-i Mebhusatun Anha)

Muhbir (1867): Ali Suavi, önce İstanbul sonra Londra'da çıkarır.

Hürriyet (1868): Namık Kemal, Ziya Paşa (Londra) ve Ziya Paşa (Cenevre) çıkarmıştır.

- Yurt dışında çıkarılan ilk Türkçe gazetesidir.
- "Şiir ve İnşa"yı Ziya Paşa bu gazetede yazar.
- "Hubbü'l vatan minel iman" yazısını Namık Kemal bu gazetede yazar.

İbret (1871): Namık Kemal, İstanbul'da çıkarır.

Edebî görüşlerini açıkça bu gazetede dile getirir.

İttihat, Devir (1872), Bedir (1872) : Ahmet Mithat bu iki gazeteyi de çıkarır.

Tercüman-ı Hakikat (1878): Ahmet Mithat'ın halkı eğitmek, halka bilgi vermek amacıyla eserlerini 30 yıl boyunca tefrika ettiği meşhur gazetesidir.

Sabah: Şemsettin Sami çıkarır.

Tercüman-ı Şark: Şemsettin Sami çıkarır.

Hadika: Ebuzziya Tevfik çıkarır.

Mizan: Mizancı Murat çıkarır.

Tanzimat Dönemi'nde Dergicilik

Diyojen → Teodor Kasap çıkarır (1870).
Türk edebiyatının ilk mizah dergisidir.

Mirat → İlk resimli dergidir.

Mümeyyiz → İlk çocuk dergisidir.
Sıtkı Efendi çıkarır (1869).

Vakâyi-i Tıbbiye → İlk meslek dergisidir.

Mecmua-i Fünun → İlk aylık bilim dergisidir.
Münif Paşa çıkarmıştır (1862).

Tanzimat Fermanı (3 Kasım 1839)

Batılılaşma anlayışının devlet tarafından desteklendiğinin kanıtıdır. 3 Kasım 1839'da Mustafa Reşit Paşa tarafından okunan **"Gülhane-i Hatt-ı Hümayun"** adı verilen fermandır. (Abdülmecit Zamanı)

- Kanun gücünün üstünlüğü,
- Yargılanmadan kimsenin cezalandırılamayacağı,
- Din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin herkesin eşit kabul edileceği bu fermanla garanti altına alınır.

NOT

Tazimat Fermanı'nı kefen giyerek okuyan Mustafa Reşit Paşa dahi bu fermanı tam olarak anlayamadı. Gayrimüslimler ile Müslümanlar bu fermanda eşit görülmüştü. 1856 yılında Islahat Fermanı ile gayrimüslimler, Müslümanlardan üstün tutuldu.

TANZİMAT DÖNEMİ'NE DOĞRU

AKİF PAŞA "Adem Kasidesi"

Trajedi ve boşluk duygusuyla yüz yüze kalır. Churchill, Kadıköy'de avlanırken bir Türk çocuğunu vurur. Tutuklanır. İngiliz devlet adamları Churchill'i kurtarırlar ve Akif Paşa'nın da görevine son verdirirler.

Churchil Olayı ile yaşama küser.

Adem Kasidesi	Tabsıra
Eski - yeni arasındadır. Dramatiktir. Yokluğa övgüdür. Hiçliktir. Metafizik buhrandır. Sade dil ve hece vezniyle koşma tarzında torunu için yazdığı mersiyedir. Yunus Emre tarzı realist bakış açısıyla küçük torununun ızdırabını yaşar.	Düzyazı eseridir.

SADULLAH PAŞA "19. Asır Manzumesi"

- Kaderci felsefe yerine aklı, pozitivizmi savunur. Bilim ve teknik konularını edebiyatımıza getirir.
- Batı'nın örnek alınması gerektiğini söyler. Orta Çağ zihniyetini eleştirir. 19. yy.da Batı'nın yaptığı teknolojik atakları görür.
- *"Ne kaldı remil ü kehanet ne kaldı cifriyyat"* ile falcılığın, kehanetin geride kaldığını söyler.
- *"Ne Amr Zeyd'in esiri ne Zeyd Amr'a veli"* ile artık hukukun üstünlüğü kabul edilir.
- Bu değer çatışmalarıyla bunalıma girer ve hava gazını açarak intihar eder. (Viyana,1890)

ESERLERİ

Şiir

On Dokuzuncu Asır Manzumesi: 25 beyitlik önemli manzumesidir.

Göl → Lamartine'den çeviridir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

BEŞİR FUAD

"İlk Türk pozitivistidir." Türkiye'de realizmi ilk defa "hakikiyyün" diye tanımlar. Metafizik görüşleri reddeder. Nevroz hastalığı ve yaşadığı iç çatışmalar sebebiyle intihar eder.

MÜNİF PAŞA

→ "Hikâye-i, Mağdurin" çevirisi
(Victor Hugo'dan "Sefiller" çevirisidir.)

YUSUF KÂMİL PAŞA

→ "Telemak" çevirisi
(Fenelon'dan çeviri)

ALİ SUAVİ

- *Gazeteci, inkılapçı ve yazardır.*
- *"Sarıklı İhtilalci" olarak bilinir. Çünkü II. Abdülhamit'e girişilen darbede Çırağan Sarayı'nda öldürülür. Görünüşü eskici ama fikirleri yenilikçidir.*
- *"Muhbir" gazetesini çıkarır. "Hive" adlı eserinde milliyetçi düşünceleri yer alır.*
- *Dinî fikirleri de vardır. Hutbenin her milletin kendi dilinde vermesi gerektiğini belirtir.*

TANZİMAT I. DÖNEM TÜRK EDEBİYATININ GENEL ÖZELLİKLERİ

TANZİMAT I. DÖNEM ŞİİR ÖZELLİKLERİ

- Sanat toplum içindir. → Toplumsal konular
- Somut şiir anlayışı hâkimdir. → Divan edebiyatının soyutluğuna karşı
- Pozitivist, akılcı şiir anlayışı vardır. → Metafizik divan edebiyatına karşı
- Parça güzelliği yerine bütün güzelliği tercih edilir.
- Sade dil amaçlanır ama bu ülküye Şinasi ve Ahmet Mithat ile ulaşılmaya çalışılır.
- Hece vezni yüceltilir ama aruz şiirlerde hâkimdir.
- Akıl, hürriyet, vatan, hak, hukuk konuları şiirimize merhaba der.
- Klasisizm ve romantizm akımları etkisinde eser verilir.

Klasisizm: Şinasi, Ahmet Vefik Paşa, Direktör Ali Bey

Romantizm: Namık Kemal, Ahmet Mithat

- **Biçim:** Eski Türk edebiyatı biçimlerinden gazel, kaside, terkibibent vs. kullanılır. Yani şiirler biçimce eskidir.

İçerik: Şiirler içerik olarak yenidir. "Hak, hukuk, hürriyet vs." kullanılır.

	Divan Edebiyatı	Tanzimat I. Dönem
	Sanat sanat içindir.	Sanat toplum içindir.
	Parça güzelliği	Bütün güzelliği
BİÇİM	**Nazım Birimi:** Beyit / Bent **Nazım Şekilleri:** Kaside, gazel, terkibibent, terciibent ... **Ölçü:** Aruz Ölçüsü	**Nazım Birimi:** Beyit / Bent **Nazım Şekilleri:** Kaside, gazel, terkibibent, terciibent ... **Ölçü:** Aruz Ölçüsü (Hece savunulur ama aruz kullanılır.)
İÇERİK	Aşk, şarap, kadın Övgü / yergi (BİREYSEL KONU)	Hak, hukuk, toplum, akıl, vatan, hürriyet ... (TOPLUMSAL KONU)
DİL	Ağır	Sadeleştirme çabaları var ama çok başarılı olamadı.

TANZİMAT I. DÖNEM HİKÂYE - ROMAN ÖZELLİKLERİ

Modern Roman ve Hikâyeye Doğru

Muhayyelat-ı Aziz Efendi: Giritli Aziz Efendi (Binbir Gece/Binbir Gündüz hikâyelerinin kurgusunu hatırlatır.)

Klasik hikâye çizgisinde olmakla beraber sade dille yazılmış olması ve geçen mekânların coğrafi gerçekliğe uymasıyla modern hikâyeye yöneliş ürünüdür.

Vartan Paşa: Akabi Hikâyesi (Ermeni harfli)

Emin Nihat Bey: Müsameratname (Bocacio'nun Decameron'unu hatırlatır.)

- Mesnevi, masal, destan, halk hikâyesi ile ihtiyacını karşılayan halkın edebî hayatına hikâye, roman türleri girmiştir. Ama roman - hikâye ayrımı tam olarak yoktur. Roman da hikâye kavramı içinde açıklanmaktadır.
- Yazılan ilk eserler tercümedir. Daha sonra Batılı anlamda ilk telif roman ve hikâye yazılmıştır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **İçerik:** Yanlış Batılılaşma, umutsuzluk, karamsarlık, kölelik, cariyelik, görücü usulü evlenme vs.
- Kurguca basit ve zayıf eserler vardır. Tesadüflere çokça yer verilir.
- Ahmet Mithat halkı eğitmek için eser vermiştir.

Popüler roman öncüsü: Ahmet Mithat'tır.

Edebî roman öncüsü: Namık Kemal'dir.

- Roman ve hikâye dili, şiir diline göre daha sadedir.

TANZİMAT I. DÖNEM'DE TİYATRO

- Şinasi öncülüğünde başlayan Batılı anlamda tiyatro Namık Kemal ile çağ atlar. 6 tiyatro yazarak Tanzimat'ın I. Dönemi'ne damgasını vurur.
- Tiyatro ile eğlendirerek eğitmek amaçlanır.
- Tanzimat I. Dönem tiyatro dili sadedir.
- Sahnelenme tekniğine uygundurlar yani oynanmak için yazılmışlardır.
- Konularını genellikle milletimizin tarihinden alır.
- Mensur tiyatro ağırlıktadır.

Batılı anlamda ilk Türk tiyatro oyunu: Şair Evlenmesi'dir.

UYARI

Daha önce yazılmış tiyatro eserleri vardır. Ama Türk seyircisine oynanmadığı ve Türkiye'de yayımlanmadığı için Batılı anlamda ilk Türk tiyatro oyunu "Şair Evlenmesi" kabul edilecektir.

Şair Evlenmesi'nden Önce Tiyatro Çalışmaları:

- *Hikâye-i İbrahim Paşa be-İbrahim-i Gülşeni: Hayrullah Efendi*
- *Ermeni harfli oyunlar*
- *Doğu dilleri okulunun piyesleri*

TANZİMAT DÖNEMİ SANATÇILARI

İBRAHİM ŞİNASİ

- Modern edebiyatın öncülerindendir. Batı edebiyatının Türk edebiyatındaki yol açıcısıdır.
- Klasisizm akımından etkilenir.
- Aruz veznini kullanır.
- *Akıl, medeniyet, adalet, kanun, hak, hukuk, millet,* gibi kavramları şiirde ilk kullanan şairdir. Şiir muhtevasında ilk değişiklikler onunla başlar.
- Türk şiirinin seyrini değiştirir. Türk şiirinin divan şiiriyle ilk yol ayrımını Şinasi gerçekleştirir. (Padişaha kaside sunmaz, şiire müstakil isim verir.)

/benimhocam

NOT

Divan şiirine ilk tokadı Şinasi atar ama divan şiirini Abdülhak Hamit devirir.

- Türkçeye değer verir. "Sâfi Türkçe" notunu "Müntehabat-ı Eşar" adlı şiir kitabına düşmesi dikkate şayandır. Dilde sadeleşmeye önem verir.
- Şiir, tiyatro, makale, fabl türlerinde eserler verir.
- Ethem Pertev Paşa ve Şinasi ilk şiir çevirilerini yapar.

İlk Türk Rönesansçı: Şinasi'dir.

"Dilin iradesini başta akl eder tedbir." diyerek akıl konusunu önemser.

Şinasi'nin Yenici Yönü

1. Münacat	2. Kaside
Eski tarz bir münacat değildir. Eski münacatlar gibi malzeme yığını yoktur, doğrudan Tanrı fikri yer alır.	Reşit Paşa'ya yazılır. Klasik kaside formunu alt üst eder. Reşit Paşa için "Medeniyet Resulü" ve Reis-i Cumhur ifadelerini kullanır.

"Ziya-yı akl ile tefrik-i hüsn ü kubh olunur." diyerek aklın imanı karanlıktan aydınlığa getireceğini söyler. Akıl, iyi ile kötüyü, güzel ile çirkini ayırır. Akıl, karanlığa karşı bir kurtarıcıdır.

ŞİNASİ→ A. Comte'den etkilenmiştir. Sorunu söyler ama çözüm önermez.

Vahdet-i zatına aklımca şehadet lazım
Can u gönlümle münacat u ibadet lazım
(Münacat, Şinasi)

Allah'ın birliği fikrini dahi akılla anlamak ister. Tanrı'nın birliğine akılla delalet ister.

ESERLERİ

Şiir

1. Tercüme-i Manzume: Paris'te Fransızcadan Türkçeye şiir çevirilerine başlamıştır. İstanbul'da da yayımlamıştır.

- Racine'in trajedilerinden, Lamartine'in şiirlerinden, La Fontaine'in fabllarından parçalar vardır.
- Fransızca asıllarıyla beraber verir.

İlk adı: *Fransız Lisanından Nazmen Tercüme Eylediğim Bazı Eş'ar*

2. Müntahabat-ı Eş'ar: Şiirlerinden seçmeler vardır.

- Şiirlerine müstakil isimler verir. Hatta bilindiği gibi kitabına da divan yerine "Müntahabat-ı Eş'ar" demiştir.

UYARI

"Safi Türkçe" notu düştüğü unutulmamalıdır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Tiyatro

Şair Evlenmesi (1859): İlk modern Türk tiyatro oyunudur. İki perde hâlinde yazmayı tasarlamış ama daha sonra birinci perdesini çıkarıp sadece ikinci perdeyi yayımlamıştır.

Esere "piyes" yerine "oyun" adı verilir.

"Bi'l-iltizam lisan-ı âvâm üzre kaleme alınmıştır." notu düşülmüştür.

- Tek perdelik komedyadır.
- Yazıldıktan 49 yıl sonra oynanır.
- Atasözleri ve halk söyleyişleri çokça vardır.
- **Kişileri:** Müştak Bey, Hikmet Bey, Kumru Hanım, Sakine Hanım, Ziba Dudu, Habbe Kadın, Ebu'l-laklakatü'l-enfi, Batak Ese, Atak Köse

Orta oyunu geleneği	Fransız komedisi
Mahallede geçmesi Fasıl şekli	Müştak'ın yaşlı baldızını arkadaşı ile tanıştırması

Derleme

Durub-ı Emsal-i Osmaniyye (1851, Paris): Atasözleri ve folklor ile ilgili Türk edebiyatında ilk çalışmadır.

- 2000 civarında atasözünü derler. Hatta bazılarının kaynağını da verir.
- Türkçe atasözlerinin Farsça - Arapça karşılıklarını da verir.

Batılı anlamda ilk fabl örneklerine yer verir.

ELEŞTİRİYE İLK YAKINLIK

Mesele-i Mebhusatu'n Anha: 1864 yılında aşağıdaki gazetelerde başlayan edebiyatımızın ilk polemiğidir.

Ruzname-i Ceride-i Havadis SAİT BEY	Tasvir-i Efkâr ŞİNASİ
mebhûsetün anhâ (söz konusu olan)	mebhûsu anh
tûl ü dırâz (uzun uzadıya)	dûr ü dırâz
sâlifetü'z-zikr (zikri geçmiş)	sâlifü'z-zikr

Sait Efendi, Tasvir-i Efkâr'ın diliyle alay eder. Tablodaki kelimelerin yazılışı hususunda cereyan eden tartışmadır. Sait Efendi, Türkçede Arapça kelime kullanma yanlısı olduğunu belgelemiştir.

/benimhocam

Gazete

Tercüman-ı Ahval: İlk özel gazetedir. Noktalama işaretleri ilk defa kullanılır.

Tasvir-i Efkâr: Edebiyat ve edeb ilişkisini açıklarken edebiyat sözcüğüne ilk defa yer verilir.

Makale

Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi: Türk edebiyatının ilk makalesidir. Haber alma özgürlüğü ve gazete dilinin anlaşılır olması konusunda fikirlerini açıklar.

ZİYA PAŞA

- Namık Kemal ile Ziya Paşa, "Encümen-i Şûara" topluluğunda şiir hayatlarına başlarlar. Divan edebiyatı geleneğine uygun şiirler yazarlar.

UYARI

Klasik Şiirin Son Buluşması "ENCÜMEN-İ ŞÛARA"

Amaç: Şiir yazan gençlere yardımcı olmak ve divan edebiyatı geleneğini tekrar eski gücüne kavuşturmaktır.

Sebk-i Hindi çerçevesinde kalır.

Reisi Leskofçalı Galip'tir. Her salı Hersekli Arif Hikmet Bey'in Çukurçeşme'deki evinde toplanırlardı.

Dönem Şairleri

YENİCİLER	KLASİK ANLAYIŞ
Şinasi	Osman Şems Efendi
N. Kemal	Leskofçalı Galip
Z. Paşa	Kâzım Paşa
	Hersekli Arif Hikmet

- Eski Türk edebiyatıyla Batılı şiir arasında, divan edebiyatıyla halk edebiyatı arasında kalmış **ikilik** şairidir.

Düşünceleri, fikri → yeni
Eserleri, üslubu → eski
İKİLİK

- Makale, şiir, hiciv, edebiyat tarihi, antoloji, anı türlerinde eser verir.
- Hâkimane (hikemi) şiir anlayışı dikkat çeker.
- Hece vezni ve sade dille şiir denemeleri olsa da aruz ölçüsü kullanır. Dili oldukça ağırdır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

Hiciv

1. Zafername: Tanzimat'ın en başarılı hiciv eseridir. Batılı anlamda başarılı ilk hiciv kabul edilir.

Rumların çıkardığı Girit İsyanı'nı bastırmakla görevlendirilen, Rumlara orada sürekli ayrıcalıklar veren ama yine de isyanı bastıramayan Sadrazam Ali Paşa'yı hicveder. Yakınındaki üç kişinin ağzından Ali Paşa'yı yerer.

Şiir

Eş'ar-ı Ziya: 1881'de basılan çoğunluğu divan şiiri zihniyetinde yazılan şiirleridir.

Terkîb-i Bend: Bağdatlı Ruhi'nin meşhur eserine yazılan 300 nazireden en ünlüsüdür. Toplumsal sorunları, adaletsizliği, rüşveti eleştirir. Atasözlerinden faydalanmıştır. İsviçre'de yazılmıştır.

Terci-i Bend (1859): Ziya Paşa'nın sorgulayıcı kimliğini bu eserde buluruz. Klasik İslam felsefesi ve modern Batı bilimleri (astronomi vs.) başarıyla bu eserde birleşir.

Felsefe ve metafizik konuludur. Huzursuzluk vardır. "Neden, niçin, nasıl?" gibi sorularla evreni sorgular, Allah'ı arar.

Allah'ın yarattığı evren ve insan hakkında şaşkınlığını ifade eder. Allah'ın yarattıklarını akıl ile sorgulayamadığı için çıkışı Allah'a sığınmakta bulur.

Anı

Defter-i Amal: J. J. Rousseau'nun "İtiraflar" adlı eserinden etkilenilerek yazılan çocukluk anılarıdır.

Makale

Şiir ve İnşa (1868)

- Londra'da, Hürriyet gazetesinde yayımlanır. Gerçek şiir olarak halk edebiyatını görür ve divan edebiyatına karşı çıkar.
- Devlet dairelerinde son derece anlaşılmaz bir dil olduğundan yakınır.
- *Necâti, Bâki, Nedim, Nefi'nin* bizim asıl şiirimizi vücuda getirmediklerini söyler. Fars şiirini taklit ederek melez şiir yaptıklarını söyler. Bizim asıl şiirimizin halk arasında durduğunu, avam şarkıları, çöğür şairlerinin deyiş, üçleme, kayabaşları olduğunu söylerler.

/benimhocam

Divan Şiiri Antolojisi

Harabat: Mukaddime ve 3 ciltten oluşur.

Mukaddime: Mesnevi şeklindedir. Eski Türk edebiyatını eleştiren anlayıştan uzaklaşmış, divan edebiyatını yüceltmiştir.

Halk edebiyatını yermiştir. "Şiir ve İnşa"nın aksine halk şairlerinin şiirlerini aşağılar.

1. Cilt: Türkçe - Arapça - Farsça şiirler mevcuttur.

2. Cilt: Türkçe - Arapça - Farsça şiirler mevcuttur.

3. Cilt: Türkçe - Farsça mesneviler vardır.

Klasik şiiri yüceltir.

Avrupa dilini öğrenmeyi de şart koşar.

Düzyazı

Rüya (1868)

- Türk edebiyatında ilk röportaj olarak kabul edilir.
- Rüyasında karşılıklı konuşma vardır. "Habname" türündedir.
- Londra'da bir parkta düşünürken uyuyan Ziya Paşa rüyasında Abdülaziz'i görür ve Osmanlının iyi yönetilemediğini söyleyerek Sadrazam Ali Paşa'yı eleştirir.
- Siyasi eleştiri tarzındadır.

Arz-ı Hâl (1862)

- Londra'da hükûmet aleyhinde yazılan, hedefinde Sadrazam Ali Paşa olan ve II. Abdülhamit'e sunulan bir eserdir.

Mektup

Veraset Mektupları (1868, Londra)

Mısır Valiliğinin veraset hususunda 2 mektuptan oluşan siyasi eleştiri yazılarıdır.

Tercümeleri

Endülüs Tarihi: Ethem Paşa'nın **Viordot**'tan yapmaya başladığı ama tavsiyesiyle Ziya Paşa'nın bitirdiği, ağır bir dille yazılmış 4 ciltlik eserdir.

Engizisyon Tarihi: Lavalle'den İspanya'daki Engizisyon Mahkemelerini anlatan ağır dille yapılmış bir tercümedir.

Emile: J. J. Rousseau'dan tercümedir.

- J. J. Rousseau'nun ilk mütercimi: Ziya Paşa'dır.
- Çocuk edebiyatıyla ilgilidir. Kendi çocukluk anılarını da esere katar.

Tartuffe yahut Riya'nın Encamı: Moliere'den hece vezni, sade dil ve kafiyesiz yapılan tercüme tiyatrosudur.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

NAMIK KEMAL

- Divan şiiri anlayışıyla ilk şiirlerini Encümen-i Şûarada yayımlar. Bir divançe oluşturacak şekilde şiir yazmıştır. Şinasi sayesinde Batı şiiri ile tanışmış ve hep bu yolda yürümüştür.
- Vatan şairidir. Vatan sevgisini şiirleriyle anlatır.
- Hece ölçüsüne yakınlığını söylese de çevresine hece ölçüsüyle şiirler yazmayı önerse de şiirlerini aruz ölçüsüyle yazar. Tiyatro ve türkülerinde hece ölçüsü örnekleri verir.
- Romantizmin etkisinde kalmıştır.
- Divan edebiyatına karşıdır. Ziya Paşa'yı bu yüzden eleştirmiştir.
- Tiyatroyu halka eğlendirerek öğretmek amaçlı kullanmıştır. Tiyatrolarıyla bir düşünceyi işler. Dram türünde yazar. Tiyatroyu *ahlak ve lisan mektebi* olarak görür.
- Edebî romanın öncüsüdür. Ama romanlarının çok başarılı olduğu söylenmez.
- Divan edebiyatını sertçe eleştirir. "Celal Mukaddimesi"nde divan şiirinin yaygın mazmunları devler ve gulyabaniler alemine benzetilmiştir.
- Düzyazılarında sanatkârane bir üslup kullanır.
- Tiyatroyu halkın eğitiminde bir araç olarak kullanır.
- Yazın hayatına "Encümen-i Şûara" ile başlasa da en sonunda Batılı anlayış ile eserler verir.
- "Hürriyet Kasidesi, Vaveyla, Hilal-i Osmani" ünlü şiirleridir.

ESERLERİ

Tiyatro

1. Vatan yahut Silistre

- Batılı anlamda sahnelenen ilk tiyatro eseri olarak bilinir.
- **Konu:** Osmanlı - Rus Savaşı'nda Silistre adlı bir kalenin savunulmasıdır. İslam Bey, Zekiye (Adem), Abdullah Çavuş, Sıtkı Bey başlıca kişilerdir.
- Gedikpaşa Osmanlı Tiyatrosunda sahnelenir ve halk Namık Kemal sloganlarıyla coşkunlukla İbret gazetesine gelir. Gazete kapatılır, Namık Kemal ise Magosa'ya sürgüne gönderilir.

2. Celaleddin Harzemşah

- Namık Kemal'in en uzun tiyatrosudur. Üzerinde en çok kafa yorduğu eserdir. 16 perdedir. Sahnelenmek için değil okunmak için yazılmış tek Namık Kemal oyunudur.
- Moğollara karşı mücadele eden Celaleddin Harzemşah'ın kahramanlıkları anlatılır.

Mukaddime-i Celal: Tiyatronun ön sözüdür.

UYARI

Victor Hugo'nun romantizmin beyannamesi niteliğindeki "Cromwell" ön sözü tarzında kaleme alınmıştır.

- Tiyatro ve roman hakkındaki görüşlerini açıklar.
- Tiyatronun eğlendirerek öğreten bir okul olduğu üzerinde durur. Romanın da halkın eğitilmesinde kullanılacak bir araç olduğunu söyler.

/benimhocam

3. Âkif Bey

- Kahraman kocasına ihanet eden bir kadının toplumdaki yıkıcılığı yani aile dramını anlatan bir eserdir. Olay Kırım Savaşı sırasında cereyan eder.
- **Kişileri:** Âkif Bey, Dilruba (ihanet eden)
- 5 perdedir.
- **Konu:** Kırım Savaşı, Yunan İsyanı
- Magosa'da yazdığı bir eserdir. Aruz ve hece vezni kullanılır.

4. Zavallı Çocuk

- 3 perdeliktir. Görücü yoluyla evlendirilen genç kızı anlatan bir trajedidir.

Kişiler: Şefika, Ata

- Victor Hugo'nun **"Hernani"** oyunundan etkilenildiği bellidir.

Etkiledikleri: Vuslat (R. M.Ekrem), İçli Kız (Hamit)

5. Kara Bela

- 5 perdelik dramdır.
- **Konu:** Hint tarihinden alınır. Babürlü harem ağasının, Hint padişahının kızına tecavüzü ve kızın intiharı anlatılır.
- **Kişileri:** Behrever Banu, Mirza Hüsrev
- Teknikçe en kusurlu eseridir.

6. Gülnihal (Raz-ı Dil)

- 5 perdelik bir oyundur.
- **Konu:** Rumeli'de halkın zulme karşı zalim yöneticiye isyanıdır.
- **Kişiler:** Kaplan Paşa, halk
- Teknik açıdan en güçlü oyunu kabul edilir.

Namık Kemal'in konu bakımından tarihten esinlenmediği tek oyunu: ***Zavallı Çocuk*** (Victor Hugo'dan esinlenir.)

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Roman

1. **İntibah: (Son Pişmanlık, Sergüzeşt-i Ali Bey)**
   - İlk edebî roman olarak kabul edilir.
   - **Konu:** Ali Bey'in, Çamlıca'da gönlünü Mahpeyker adlı kötü bir kadına kaptırması, cariye Dilaşub'un temiz kalbi ile onu sevip kurtarması ama eserin sonunda Dilaşub'un ölmesi anlatılır.
2. **Cezmi:** İlk tarihî romandır. İki cilt yazmak istemiştir ama bir cilt yayımlanmıştır.

Kişiler: Sipahi Cezmi, Kırım Şehzadesi Adil Giray Han

Konu: Giriş bölümünde Cezmi içsel ve dışsal betimleme ile okuyucuya tanıtılır. 16. yy. tarihi halka verilir. Cezmi'nin İran Savaşlarında gösterdiği başarılar ve Adil Giray'ı kurtarması anlatılır.

- İslam birliği ideolojisi verilir.

Eleştirileri

1. **Lisan-ı Osmani'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülahazat-ı Şamildir:** Dil ile ilgili görüşleri vardır. Yazı dilinin konuşma diline yaklaştırılması istenir.

Yeni Türk edebiyatının bir nevi tanıtımıdır. Şekilden çok içeriğin önemi vurgulanır.

Bir eleştiri eseri değil eleştiri yazısıdır.

2. **Tahrib-i Harabat:** Edebiyatımızın ilk eleştiri eseridir.

Ziya Paşa'nın "Harabat" adlı eserini eleştirir.

"Harabat" adlı eserin mukaddime bölümü ve I. cilt eleştirilir. Ziya Paşa'yı Sultan Abdülaziz'e yaranmakla suçlar.

Ziya Paşa'ya *"Eskiyi hortlatıyorsun, oysa beraber gömecektik."* diyerek serzenişte bulunur.

3. **Takip:** Harabat adlı eserin II. ve III. ciltleri eleştirilir.

CELALETTİN HARZEMŞAH (NAMIK KEMAL / TİYATRO)

- Namık Kemal'in üzerine en çok kafa yorduğum dediği 16 perdelik tarihî oyunudur.
- Harzemşahlardan Mehmet, bir Moğol ticaret kervanını yağmalattırınca Cengiz'in ordularının saldırısına uğrar ve yenilir. Hazar Denizi'ndeki bir adaya sığınır. Ölümü üzerine yerine oğlu Celalettin Harzemşah geçer. Moğollarla mücadeleye devam eden Celalettin Harzemşah anlatılır. Mihricihan adlı kale komutanı bir kadın ile evlenir. Celalettin Harzemşah, Moğol tarafına geçen bir komutan tarafından öldürülür. Kocasının öldüğünü gören Mihrican da kalbine bir hançer saplayıp intihar eder.
- "Mukaddime-i Celal" yani eserin başındaki ön söz önemlidir. Victor Hugo'nun "Cromwell Ön Sözü" etkisindedir. Romantizm açısından değerlidir.

/benimhocam

ÂKİF BEY (NAMIK KEMAL / TİYATRO)

- Namık Kemal'in oyunudur.
- Bir deniz subayı olan Âkif Bey, Dilruba adında ahlaki açıdan zayıf bir kadınla evlidir. Dilruba, kocasının Sinop Muharebesi'nde öldüğüne dair yalancı tanıklar bularak başka biriyle evlenmek üzereyken, Âkif Bey ve babası Çürüksu'ya gelirler. Âkif Bey, durumu öğrenir ve karısını boşar. Öç almak için kadının evine gidince Dilruba'nın yeni kocasıyla vuruşur ve ikisi de ölür. Âkif Bey'in babası da evlat acısıyla Dilruba'yı vurur.

GÜLNİHAL (NAMIK KEMAL / TİYATRO)

- Namık Kemal'in tarihî tiyatrosudur.
- Namık Kemal'in teknikçe en başarılı eseridir.
- Tanzimat'ın ilk yıllarında Rumeli'de bir sancak beyi olan Kaplan Paşa çok zalimdir, en yakınlarından başlayarak memleketin bütün ileri gelenlerini ortadan kaldırmıştır. Kardeşlerinin çocukları olan İsmet'le Muhtar birbirini sevmektedirler. Kaplan Paşa, İsmet'i kendi sevdiği, Muhtar'ı da halk tarafından sevildiği için kıskanır. Muhtar'ı yok etmek amacıyla birtakım hilelerle iki gencin arasını açar. Ama sonunda bu oyunlar anlaşılır. İki gencin kavuşmasında onlara İsmet'in dadısı Gülnihal yardım etmiştir.

CEZMİ (NAMIK KEMAL / ROMAN)

- Namık Kemal'in romanıdır. Türk edebiyatının ilk tarihî romanıdır.
- Cezmi, 17. yy.da yaşamış bir sipahidir. İran'a karşı açılmış bir savaşa gider. Kırım Hanı Adil Giray da oradadır. Arkadaş olurlar. Adil Giray, bir İran baskınında yakalanır. İran Şahı'nın karısı Şehriyar, Adil Giray'a tutulur. Ama Adil Giray'ın gönlü Şah'ın kız kardeşi Perihan'dadır. Araya mezhep çatışmaları (Sunni-Şii) girer. Şehriyar, aşkına karşılık bulamadığı için öç almak ister. Fakat Şehriyar da Perihan da Adil Giray da ölür. Kendilerine yardım için İran'a çağrılan Cezmi de yaralanır.

Tarih

1. **Barika-i Zafer**
2. **Devr-i İstila**
3. **Evrak-ı Perişan**
4. **Kanije**
5. **Silistre Muhasarası**
6. **Osmanlı Tarihi**

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

AHMET MİTHAT EFENDİ

- Lakabı, "Hace-i Evvel ve Yazı Makinesi"dir.
- Sade dille roman, hikâye ve tiyatro alanında Batılı yazarları örnek alarak yapıtlarını ortaya koyar.
- Hikâye ve romanlarında iç içe girmiş birçok öykü vardır. Ana öyküye bağlı birçok öyküye bir eserde yer verir.
- Teknik olarak kusurlu roman yazar. Meddah tarzı bir anlatımla sık sık akışı keser. Okuyucuya ansiklopedik bilgiler verir. Roman arasında akışı keserek "Ey Kari!" diye seslenerek okuyucuya bilgi vermesi eser kalitesini düşürür.
- Popüler romanın öncüsüdür. Halk için romanlar yazar. Amacı halkı eğitmektir.

UYARI

A. Mithat → Popüler roman öncüsü

N. Kemal → Edebî roman öncüsü

ESERLERİ

Roman

- **Hasan Mellah (Sır İçinde Esrar):** İlk romanıdır. Edebiyatımızda ilk macera romanıdır. Dumas Pere etkisi vardır.
- **Hüseyin Fellah**
- **Felatun Bey ile Rakım Efendi:** Yanlış Batılılaşma
  Doğu - Batı çatışması: Felatun ile Rakım çatışması işlenir.
- **Dünyaya İkinci Geliş**
- **Yeryüzünde Bir Melek**
- **Karı - Koca Masalı**
- **Paris'te Bir Türk**
- **Çengi** (Don Kişot etkisinde yazılır.)
- **Bekarlık Sultanlık mı Dedin?**
- **Süleyman Musli**
- **Kafkas**
- **Karnaval**
- **Acaib-i Alem** (Fenni roman)
- **Henüz On Yedi Yaşında**
- **Amiral Bing**
- **Dürdane Hanım**
- **Vah**
- **Esrar-ı Cinayet** (Edebiyatımızda ilk polisiye roman)
- **Voltaire Yirmi Yaşında** (Edebiyatımızda ilk biyografik roman)
- **Cellat**
- **Hayret**
- **Demir Bey**
- **Amerika Doktorları** (Fenni roman)
- **Nedamet mi?**
- **Heyhat**
- **Jön Türk**
- **Şeytankaya Tılsımı**
- **Hikmet-i Peder**
- **Haydut Montari**
- **Ahmet Metin ve Şirzat** (Türkçülük işlenir.)
- **Müşahedat** (Natüralist roman)
- **Taaffüf**

/benimhocam

Hikâye

- **Kıssadan Hisse:** Aisopos'tan, Fenelon'dan çeviri metinlerdir. Ahlaki anlayışla ders verme amacındadır. Her öyküde ders verir. Gelenek içinden öyküler vardır. Toplumu eğitmek amaçlı yazıldığı bellidir.
- **Letaif-i Rivayat:** Türk edebiyatındaki ilk öykü örnekleridir. 30 hikâyeden münhasır bir eserdir. Geleneksel öykü tekniği ile Batı tarzı öyküler birleştirilmiştir. Eğlendirerek halkı eğitme amacı güder.

Gezi

Avrupa'da Bir Cevelan: İlk modern gezi yazılarındandır.

Tiyatro

- **Eyvah:** Letaif-i Rivayet'in yedinci öyküsünün tiyatro hâlidir. İki eşi olan bir adamın ikisinin de birbirinden habersiz olduğu hâlde ikisini de idare etmesi ve sonunda ikisini de kaybedip "Eyvah!" demesi anlatılır.
- **Açıkbaş:** Yaş farkının evlilikte sorun olması anlatılır.
- **Çerkez Özdenler:** Çerkezler, cesur insanlardır ve yiğitliğe değer verirler. Samurkaş'ın savaş alanında bayılması sevgilisi Arslangöz'e savaştan kaçmak için bayılma numarası yaptı diye aktarılır. Samurkaş dayanamaz ve intihar eder.

Bu tiyatrodan sonra bir kısım onu Çerkezleri aşağılamakla suçlar. Bir kısım da Çerkezlerin bağımsızlığı için mücadele ettiği gerekçesiyle oyunun yasaklanmasını ve tiyatro binasının yıktırılmasını sağlar.

- **Fürs-i Kadimde Bir Facia (Siyavuş):** Tarihî oyunudur. Şehname'den alınan bir konuyla yazılır. Üvey oğluna âşık bir kadının iftira atması anlatılır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Çengi:** Romandan tiyatroya uyarlanan müzikal bir oyundur.
- **Hükm-i Dil:** Letaif-i Rivayet'teki "Gönül" adlı hikâyenin tiyatroya uyarlanmış hâlidir.

Genç bir kızın bahçıvana aşkı anlatılır.

Çıkardığı Gazeteler: Devir, Bedir, İttihat, Tercüman-ı Hakikat

Çıkardığı Dergiler: Dağarcık, Kırkambar

ÇENGİ (AHMET MİTHAT EFENDİ / ROMAN)

- Ahmet Mithat Efendi'nin romanıdır.
- Cervantes'ın Don Kişot'una benzeyen Daniş Çelebi'yi bilgiç annesi Saliha Molla; cin, peri, efsun hikâyeleriyle büyütmüştür. Nafiz Efendi adlı zengin birisi dostlarını eğlendirsin diye Daniş Çelebi'yi evine alır, cariyelerinden birini de Daniş Çelebi'ye peri kızı diye tanıtır. Bu cariyeyi Saliha Molla, Nafiz Efendi'den satın alır ve kızı eve götürürler. Kız, peri olduğuna Daniş'i iyice inandırır. Kız, bunlara esrar içirerek eve başka erkekler alır. Daniş, Peri'yi öldürmek ister. Ama Peri evden bütün mücevherleri alıp kaçar. Daniş de akli dengesini kaybeder. On yıl sonra da ölür.

ACAİB-İ ALEM (AHMET MİTHAT EFENDİ / ROMAN)

- Ahmet Mithat'ın Jules Verne etkisinde yazdığı romanıdır.
- Aklı başında Hicabi ve çevresinin biraz kaçık gözüyle baktığı Suphi, bilim ve fen meraklısıdır. Suphi, değerli çiçek ve böcek koleksiyonunu bir İngiliz'e, kitaplarını da bir Mısırlıya satar. Hicabi de biraz para bulunca bir İngiliz kızını da alıp Rusya içlerinden kuzeye geziye çıkarlar. İngiliz kız ile Suphi nişanlanır. Romanda gezdikleri yerlerle ilgili tarih ve coğrafya bilgileri verilir. Bu tarz Ahmet Mithat'ın bilgi verici roman tarzıdır.

DEMİR BEY (İNKİŞAF-I ESRAR) (AHMET MİTHAT EFENDİ / ROMAN)

- Ahmet Mithat Efendi'nin romanıdır.
- İstanbul'da Kasımpaşalı Ali Haydar'ı bir katolik papazı zalim baba ve üvey anasından alarak evlatlık edinmiştir. Fransa'ya götürmüş ve "Piyer" adıyla vaftiz ettirmiştir. Ali Haydar, verildiği manastırdan kaçar ve binbaşılığa kadar yükselen bir asker olur. Fransız hizmetinden çıkar ve "Demir Bey" adıyla Mısır hizmetine girer. Emekli olunca da İstanbul'a gelir. Oğlunu okutur ve Paris'e gönderir. Oğlu Fransa'da Polini adlı bir kızla tanışır. Polini, Demir Bey'in Fransız kadından olan kızıdır. Kız, babasının macerasını öğrenince Müslüman olur.

/benimhocam

FELÂTUN BEY'LE RAKIM EFENDİ (AHMET MİTHAT EFENDİ / ROMAN)

- Ahmet Mithat Efendi'nin romanıdır.
- Felâtun Bey, "alafranga yani rahat yaşamak için" İstanbul'da Üsküdar'daki bağlı bahçeli güzel konağını satıp Tophane'nin Beyoğlu'na yakın taraflarında kâgir bir ev yaptırmış, Rum - Ermeni hizmetçi - ahçı almış Mustafa Merakî Efendi'nin oğludur; kız kardeşi Mihriban gibi o da pek nazlı büyütülmüştür. Görünüşte "büyücek kalemlerin birinde" memurdur, ama günlerini gezip tozmak, eğlenmekle geçirir. Babasının ölümünden sonra payına düşen on altı bin liralık mirası yabancı bir aktris uğruna çarçur ettikten sonra hayatın zorluğunu anlar; tek kurtuluş yolu, bir mutasarrıflık alarak İstanbul'dan uzaklaşmasıdır. Râkım Efendi ise eski Tophane kavaslarından birinin oğludur. Bir yaşındayken babası ölür, annesiyle Arap dadı Fedayi, el işleri yapıp, tahtaya çamaşıra gidip büyütürler çocuğu. On altı yaşında Rüştiye'yi (ortaokul) bitiren, Hariciye kalemlerinden birine önce aylıksız memur olan Râkım, annesi ölünce büsbütün emektar Fedayi'nin eline kalır. Kalemden maaş almaya, bu arada bir matbaacıya kitap çevirmeye başlar. Yaşı küçük bir cariye bile satın alarak kıza okuma - yazma öğretir, piyano dersleri aldırtır, sonra da Cânan'la evlenir.

ŞEMSETTİN SAMİ

- Dil, sözlük, ansiklopedi ve çeviri çalışmalarıyla Tanzimat edebiyatında yürümüştür.
- **Gazete:** Sabah, Tercüman-ı Şark
- **Dergi:** Aile, Hafta

ESERLERİ

Roman

Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat

- İlk yerli romanımızdır. Gençlerin birbirlerini tanımadan evlenmelerini işler. İlk görüşte aşk, kılık değiştirme vs. motifleri yer alır.
- Esaret teması kısmen de olsa ilk defa yer alır.

Kişiler: Talat, Fitnat, Hacı Bey, Ali Bey

Sözlük

- **Kamus-ı Türki:** Adında açıkça Türk sözcüğü geçer. İlk Türkçe sözlüktür.

Türklük bilinci, dil bilinci vardır.

Lisan-ı Türki Makalesi: "Osmanlı diye bir milletin olmadığı için Osmanlıca diye bir dil de yoktur. Bu dil Türkçedir." (Yeni Lisan'a kaynaklık eder.)

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Kamus-ı Arabi:** Arapça-Türkçe yarım kalmış bir sözlük çalışmasıdır.
- **Kamus-ı Fransevi:** Fransızca-Türkçe sözlüktür.

Ansiklopedi

Kamusu'l-Alam: 6 ciltlik Türkçe yazılmış ilk ansiklopedidir. Fransa'da sevilir.

Tiyatro

- **Seydi Yahya:** Konusu Endülüs tarihinden alınır.
- **Gave:** Konusu Şehname'den alınır.
- **Besa (Ahdevefa):** Besa, Arnavut yeminidir. Yemini için oğlunu öldürmek zorunda kalan bir babanın trajedisi anlatılır.

Çeviri

Sefiller ve Robinson Crusoe

Türkiye Türkçesine çeviriler: Orhun Yazıtları, Kutadgu Bilig

AHMET VEFİK PAŞA (1823 - 1891)

- Devlet adamıdır ve tiyatroya hayrandır.
- Fransa'da Batı kültüründen etkilenmiş ve tiyatroya merak sarmıştır. Bursa valisi olarak tiyatro binası yaptırmış, oyuncuları çalıştırmış, dekor vs. tüm işlerle ilgilenerek halka tiyatro aşkı aşılamaya çalışmıştır.
- Moliere'den beş tiyatro uyarlamıştır. (Adaptasyon) Moliere'i Türklere tanıtan kişidir. Türk edebiyatında adaptasyonları başlatan kişidir. Klasisizmden etkilenmiştir.
- Dil ve tarih alanında da çalışmalar yapmıştır. Dil konusunda Doğu lehçelerinden yani Çağataycadan kelime almak gibi makul olmayan teklifler de öne sürmüştür.

ESERLERİ

Sözlük

Lehçe-i Osmani: İlk sözlük çalışmalarındandır. Türkçeden Türkçeye ilk sözlük çalışmasıdır. Anadolu Türkçesindeki sözlükleri toparlar. Sözcüklerin farklı ağızlardaki karşılıklarına da yer verir. Türk kavramı üzerinde durur.

Tarih

- **Şecere-i Türk Çevirisi:** Ebulgazi Bahadır Han'dan çeviridir.
- **Fezleke-i Tarih-i Osmani**

/benimhocam

Atasözü

Müntehabat-ı Durub-ı Emsal: Atasözü derleme çalışmasıdır.

Tiyatro (Uyarlama)

- Don Civani
- Dudukuşları
- Adamcıl
- Azarya
- Meraki
- Yorgaki Dandini
- Zor Nikâh
- Kocalar Mektebi
- Kadınlar Mektebi
- Tartuffe
- Zoraki Tabip
- Tabib-i Aşk
- Pırpırı Kibar
- Dekbazlık
- Savruk
- Aşk-ı Musavver
- Okumuş Kadınlar
- İnfial-i Aşk

DİREKTÖR ALİ BEY (Tanzimat I. Dönem)

- Tiyatro ve mizah alanında etkin bir sanatçıdır. Moliere'den adaptasyonları vardır. Klasisizm etkisindedir.
- Teodor Kasap'ın çıkardığı mizah dergisi "Diyojen"de yazar.

ESERLERİ

- **Lehçetü'l Hakayık:** İlk mizahi sözlük. 3500 sözcüğün mizahtaki anlamı vardır.
- **Seyyareler:** Konusunu Yunan mitolojisinden alan hiciv türünde eserdir.
- **Seyahat Jurnali:** Batılı anlamda ilk günlüktür. Hindistan gözlemlerini anlatır.

Telif ve Adapte Tiyatroları

- Kokona Yatıyor
- Misafir-i İstiskal
- Geveze Berber
- Ayyar Hamza
- Yarabbi Şükür Sofra Kuruldu
- Tosun Ağa

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

AHMET CEVDET PAŞA (Tanzimat I. Dönem)

- Fatma Aliye Hanım'ın babasıdır.
- Devlet adamı, tarihçi ve hukukçudur.
- İkdam gazetesini çıkarır ve **"Türk gazetesidir."** şeklinde not düşer.

ESERLERİ

Tarih

- Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa
- Tarih-i Cevdet

Hukuk: Mecelle

Dil

- **Kavaid-i Osmaniyye:** Dil bilgisi kitabıdır.
- **Belagat-ı Osmaniyye:** Edebiyat bilgileri verir.

MİZANCI MURAT

- Mizan adlı gazeteyi çıkarır. Gazetede İslam birliği ideolojisi savunulur.
- **Tarih kitabı:** Tarih-i Umumi

Roman

Turfanda mı Turfa mı?

- Tezli roman yanlısı olduğunu gösteren bir eserdir.
- İdeolojik bir romandır.
- Otobiyografik sayılabilir çünkü romandaki başkarakter Mansur Bey yazarın bizzat kendisidir. Köy fikri ağırlıklıdır. Yükselişin köyden başlaması gerektiğini beyan eder.

Tiyatro: Tencere Yuvarlandı Kapağını Buldu

TEODOR KASAP (1835 - 1905)

Mizah dergisi "Diyojen"i çıkarır.

ESERLERİ

Mizah Gazeteleri

- **Hayal**
- **Çıngıraklı Tatar**
- **İstikbal**

Çeviri: Monte Cristo (Alexandre Dumas Pere'den)

Tiyatro

- **Pinti Hamit**
- **İşkilli Memo**
- **Para Mesleği**
- **Borçiya**

TANZİMAT II. DÖNEM (1876-1896)

Tanzimat II. Dönem şairleri daha şanslıdır. I. Dönem sanatçılarına göre maddi açıdan daha iyi durumdadırlar. Daha iyi eğitim almışlardır. Özel hocaları vardır.

- Sezai Bey'in babası Sami Paşa'dır.
- Abdülhak Hamid'in dedesi padişahın hekimbaşısıdır.
- Recaizade Mahmud Ekrem'in ailesi saraya yakındır.

Tanzimat II. Dönem Şiirinin Özellikleri

- "Sanat sanat içindir." anlayışıyla I. Dönem'e göre daha ağır bir dil kullanılır. I. Dönem'de kısmen uygulanan dilde sadeleşme terk edilir. Bireysel konular işlenir.

I. Dönem'de → göz için kafiye anlayışı,

II. Dönem'de → kulak için kafiye anlayışı vardır.

- Recaizade Mahmud Ekrem ile şiirin konusu genişler. Tabiat, ölüm temaları edebiyatta geniş yer bulur.
- Romantizm ve realizm akımları etkindir.
- Servetifünun edebiyatının altyapısı hazırlanır.

/benimhocam

Tanzimat I. ve II. Dönem Tiyatrosunun Genel Özellikleri

TANZİMAT I. DÖNEM	TANZİMAT II. DÖNEM
■ Tiyatro eğlendirerek eğitme amacı güder. ■ I. Dönem tiyatro dili sadedir. (Şinasi, N. Kemal, A. Mithat) ■ I. Dönem tiyatroları sahnelenme tekniğine uygundur. ■ Şinasi, N. Kemal ■ I. Dönem'de genelde mensur tiyatro yazılır. ■ (N. Kemal 6 tiyatro yazar.) ■ I. Dönem tiyatroları konularını kendi milletimiz ve kendi tarihimizden alır.	■ Oynanmak için değil okunmak için yazılır. ■ II. Dönem tiyatro dili ağırdır. (Recaizade, Abdülhak Hamit) ■ II. Dönem tiyatroları sahnelenme tekniğine uygun değildir. (Abdülhak Hamit, Recaizade) ■ II. Dönem'de Abdülhak Hamit Tarhan ile hem manzum hem mensur tiyatro yazılır. ■ Abdülhak Hamit 21 tiyatro yazar. ■ Hamit tiyatrolarının genelinde (3'ü hariç) başka milletlerin tarihinden konuları işler.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

TANZİMAT II. DÖNEM SANATÇILARI

RECAİZADE MAHMUD EKREM

- Tanzimat II. Dönem'in öncü şairidir. Fikirleriyle Tanzimat II. Dönem için yol açıcıdır. Servetifünun'un da arka planında bulunmuştur. Batı Türk şiiri kuramcısıdır.

R. M. EKREM	**X**	**M. NACİ**
Kulak için kafiye		Göz için kafiye
Yeni taraftarı		Eski ile bağların kopmasını istemez.

Bu eski ve yeni kavgasını başlatanlar kendileri değildir. Aksine şairlerin çevresindekilerdir. Muallim Naci de Recaizade Mahmud Ekrem gibi Batı şiirinden çeviriler yapan biridir. Batı edebiyatını tamamen almayalım dememiştir. Muallim Naci ve Recaizade Mahmud Ekrem başta birbirlerini beğenen ve birbirlerine nazire yazan kişilerdir.

- *"Zerrattan şumüsa kadar her güzel şey şiirdir."* diyerek şiiri bir güzellik nesnesi olarak görür. Şiirin konusu genişler. Şiirde soyut güzellik arar.
- Sanat eseri oluşturmada kadının önemini vurgular. Kadının değeri onunla başlar.
- Veznin konuya uygun olması gerektiğini söyleyen, vezin müzikalitesini savunan ve bu bilgilerini Servetifünun'a aşılayan şairdir.

Şiirde → romantizm,

Hikâye ve romanda → realizm etkisinde kalır.

- Üslup kavramını önemser. Ona göre üslup *fesahat, vuzuh, tabiyet* bakımından uygun olmalıdır.
- Aşk, tabiat, ölüm konularını işler.
- Hece ile birkaç denemesi olsa da aruz ölçüsünü kullanır.

ESERLERİ

Şiir

- **Nağme-i Seher:** Eski tarz şiirlerde bazı değişikliklere gitmiştir.
- **Yadigar-ı Şebap:** Yeni söyleyişle muhteva ağırlıklı şiirler yazar.
- **Zemzeme I-II:** Biçim ile içerik uygunluğu dener. Konuya göre vezin seçer. Şiirde güzellik arar.
- **Tefekkür:** Nazım - nesir karışık yapıdadır.
- **Pejmürde:** Nazım - nesir karışık yapıdadır.
- **Nejad Ekrem:** Melal içeriklidir. Genç yaşta ölen oğlu için şiirler vardır.

Üç evladını kaybeder. ***(Piraye, Emced, Nijad)***

- **Nefrin**

Roman

Araba Sevdası

UYARI

Resimlenen ilk romandır. (Ressam Halil Paşa)

İlk realist romandır.

İç konuşma ve bilinç akışı teknikleri ilk kez bu romanda kullanılır.

- Batılılaşmayı yanlış anlamış züppe Bihruz Bey anlatılır.

Kişiler: Bihruz - Periveş - Keşfi Bey

1886'da yazılmış 1895'te yayımlanmıştır.

Bihruz Bey, aşırı romantik bir tiptir. Duygu yönü zayıf, iradesiz, Batılı hayata özenen bir tiptir.

Eğitimi gibi Fransızcası da yarımdır. Yarım kalmış bir tiptir.

Türk şiirini de Türk kadınlarını da beğenmez.

Saftır alay ederler, gülünç durumlara düşer.

İyi bir tahsil görmemiştir, 16 yaşında rüştiyeye başlamış onu da bitirememiştir. Kendisine bir lando (atlı araba) almıştır. Fransızca hocası tutar, yazları Çamlıca'da kışları Süleymaniye'de oturur. Süslü giyinir, Fransızca konuşur. Hafifmeşrep sarışın Periveş'e âşık olur. Periveş'e mektup ulaştırır ama Periveş okumadan yırtar. Arkadaşı Keşfi, Periveş'in tifodan öldüğünü söyler. Bihruz yıkılır. Ama bir gün Periveş ile karşılaşınca ölmediğini ve düşkün bir kadın olduğunu anlar.

Fransız uşağı: Mişel

Fransızca hocası: Mösyö Pierre

Arabacısı: Andon

Arabası: M. B. (Monsieur Bihruz)

Terzisi: Terzi Mir

Görüldüğü gibi çevresinde pek Türk yoktur.

Bizdeki Bihruz tipi= Fransa'da Dandy tipi

Alafrangalık tipinin seyri:

Felatun Bey ile Rakım Efendi → Araba Sevdası

Felatun → Bihruz

Tiyatro

1. **Afife Anjelik:** İlk romantik dramdır.

Kaynağı: *Genevieve de Barabant Efsanesi*

Kocası savaşa giden yeni evli bir kontese göz koyan saray babakıcısının kontesi elde edemeyince konta mektup yazıp karısı hakkında yanlış beyanda bulunması, kontun da yargısız infaz yapıp kadını boşayıp idama mahkum edişini anlatır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

2. **Atala (Amerika Vahşileri)**

Chateaubriand'ın aynı adlı romanının tiyatroya uyarlanmış hâlidir.

Amerikan yerlileri içine karışan iki beyazın inançlarından sapmamaları anlatılır.

Türk edebiyatında romandan tiyatroya çevrilen ilk eserdir.

3. **Vuslat**

Dramdır. Namık Kemal'in "Zavallı Çocuk" eserinin etkisinde yazılmıştır.

Tanınmış birinin oğlu ile besleme kızın aşkı anlatılır. Ama besleme kızın başka bir yere satılması, daha sonra buluşmaları ve ölümü anlatılır.

4. **Çok Bilen Çok Yanılır** → Başarılı bir komedidir.

Maraş kaymakamının kızı ile Halep valisinin oğlunun evlendirilmek istenmesi ama Maraş kadısının türlü entrikalarla bunu engellemek istemesi anlatılır.

- Recaizâde Mahmut Ekrem'in komedisidir.
- Maraş Kadısı Azmi Efendi, Maraş Kaymakamı Edip Efendi'yi çekemez. Kaymakamın kızının Halep Valisi'nin oğluyla nikahlanacağını duyar ve hemen engel olmaya çalışır. Azmi Efendi oynadığı oyunlarla hedefine ulaşamadığı gibi kendi yuvasını yıkar.

Hikâye

1. **Saime:** Çocuk yetiştirme ve aile terbiyesi gibi konular anlatılır ama tamamı yayımlanmamış, sansürlenerek yasaklanmıştır.
2. **Muhsin Bey:** Romantik bir aşk hikâyesidir.
3. **Şemsa:** Realist öyküdür. Yazarın evinde besleme olan Seher adlı kızın zatürreden ölümü anlatılır.
   - **Hikâyede teknik olarak başarısızdır.**

Ders Kitabı

Talim-i Edebiyat: *Emile Lefrance* örnek alınarak yazılan Mekteb-i Mülkiyede okutulan ders kitabıdır. Edebiyat ile ilgili teorik bilgiler de vardır. Tamamen bir retorik kitabı değildir. Teorik bilgilerden sonra örnek metinler hem eski hem de yeni edebiyattan seçilir.

/benimhocam

Eleştiri

1. **Takdir-i Elhan:** Menemenlizade Tahir'in "Elhan" adlı şiir kitabını yeni anlayışla yazdığı için över.

Göz için kafiyeyi reddeder. Kulak için kafiyeyi kabul eder.

2. **Zemzeme'nin II. Mukaddimesi**

Edebiyatta güzellik anlayışını örneklerle açıklar.

Kafiye Tartışması: R. M. Ekrem → Kulak için kafiye

Biyografi

- **Kudemadan Birkaç Şair**

Baki, Fuzuli, Nedim gibi divan şairlerinin hayatı hakkında kısa bilgiler verir.

ABDÜLHAK HAMİT TARHAN

- Evliya Hoca ve Hoca Tahsin Efendi gibi hocalardan özel dersler aldı. Hoca Tahsin Efendi'nin aşıladığı felsefeyle merakı o yöne kaydı. Babası İran'a sefir olunca Farsçayı, Paris'te Fransızcayı, Paris'te, Londra'da İngilizceyi tam olarak öğrendi.
- Süleyman Nazif "Şair-i Azam" ünvanını verdi. Hep şımartıldı.
- Şiir ve tiyatro alanında çok eser verdi ama şiirleri dağınıktır. Tiyatroları içinde yaşar çoğunlukla.
- Tezatlar şairidir.
- Ölüm, metafizik ve tabiat ana şiirinin konularıdır.
- Divan edebiyatını bitiren adamdır.
- Çok az hece ölçüsü denese de ağırlıklı olarak aruz kullanır.

ESERLERİ

Şiir

- **Garam:** Natüralizme ve materyalizme dair görüşleri aykırı bulunup eleştirilir.

Türk şiirinde ilk metafizik ürpertidir.

Şiir felsefi fikirlerle dolu bir düzyazı mahiyetindedir.

Garam'daki genç şairin bizzat kendisidir. Bir filozof olarak karşımıza çıkmıştır.

- **Makber:** Eşi Fatma Hanım için değil de sanki kendisi için yazmış gibidir.

Niçin ölüm vardır?

Eğer ölecekse illaki Tanrı onu neden yaratmıştır?

Bu felsefi sorulara cevap veremez ve sessizliğe gömülür. Bir çığlıktır.

UYARI

Ottova rima örneğidir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Sahra:** Türk edebiyatının Batılı anlamda ilk pastoral şiiridir.

Kır yaşamını şehir yaşamına karşı yüceltir.

(Belde-sahra, beledi-bedevi çatışması vardır.)

- **Külbe-i İştiyak:** Hamit'in tabiat karşısındaki felsefi düşüncelerini anlatır. Tabiata hayranlık vardır.
- **Belde yahut Divaneliklerim:** Paris şehir hayatını anlatır. Eğlence hayatını, kendi hayatını anlatır.
- **Validem:** Türk edebiyatının kafiyesiz ilk şiiridir.

Annesinin çocukluğu hakkında duyduklarını anlatır.

Tiyatro

Konularını Türk, Hint, Asur ve Arap tarihinden seçer. Sahne tekniği zayıftır. Oynanmak için değil okunmak için yazar.

Egzotik tiyatronun ilk örneklerini verir.

Aruzla Yazılanlar

Sardanapal (Asur tarihi)

Turhan: (Türkçülük hareketine küçük bir destek)

Eşber

Nazife

İlhan

Arziler

Ruhlar (İlhanlılar tarihinden alınır.)

Tayflar Geçidi

Tezer

Abdülahü's Sagır

Kanuni'nin Vicdan Azabı

Heceyle Yazılanlar

Nesteren: Corneille'in La Cid eserinden alınır.

Liberte: 30 yıl sonra basılmıştır. II. Abdülhamit'in Mithat Paşa'yı sürmesini anlatan sembolik bir eserdir.

Hakan: Türkçülük hareketine küçük bir destek

Cünun-ı Aşk

Mensur

İçli Kız: Konusunu Namık Kemal'in "Zavallı Çocuk" adlı eserinden alır.

Macera-yı Aşk: Süt kardeşliğin evlenmeye engel olmasını işler.

Sabr u Sebat

Nazım-Nesir Karışık

Duhter-i Hindu

Tarık

İbn-i Musa

Zeynep

Finten

Yadigar-ı Harp (I. Dünya Savaşı yıllarında İngiltere'nin savaştaki durumu anlatılır.)

Duhter-i Hindu (Abdülhak Hamit Tarhan / Tiyatro)

- Abdülhak Hamit Tarhan'ın tiyatrosudur.
- Hindistan'daki İngiliz subayı Thomson, bir Hintli kızla aşk yaşar. Elizabeth ile karşılaşınca onu sever ve Hintli kızı ihmal eder. Elizabeth, oradaki yüksek memurlardan Bortel'in karısıdır. Bortel zehirlenip öldürülünce Elizabeth, Thomson ile; Hintli kız da yaşlı bir Hintli ile evlenir. Yaşlı kocası ölür. Kurallara göre kocası öldüğü için Hintli kız da yakılacaktır. Hintliler bu ilişkiyi bildikleri için Thomson'un da kızla birlikte yakılmasını isterler. Thomson halka karşı adaletli davranmaya söz verir. Halk Thomson'u da kızı da yakmaktan vazgeçer.

/benimhocam

Finten (Abdülhak Hamit Tarhan / Tiyatro)

- Abdülhak Hamit Tarhan'ın tiyatrosudur.
- Kanadalı güzel bir kadın olan Finten (Missis Cross), Londra'da sefahat içinde yaşamaktadır; kocası Mister Cross, Avustralya'da altın madenleri işleten çok zengin bir ihtiyardır. Finten, Londra'da kendisine kapalı duran yüksek sosyeteye girebilmek için asalet ünvanı kazanmak hevesine kapılır. Kendisini seven Lord Dick ile evlenebilmek için de kocasını öldürtmeyi düşünür. Hintli uşağı ve âşığı Davalaciro'yu aşk vaadiyle kandırarak, bu işi görmek üzere Avustralya'ya gönderir. Finten'in Davalaciro'dan olma gayr-i meşru ve anormal bir çocuğu vardır; fakat Lord Dick bunu kendinden olma sanmaktadır. Çocuğa bir ana bulmak maksadıyla, veremli kızlar hastanesinden üçüncü derecede veremli bir kızla Lord Dick'in evlenmesi, kızın ve Mr. Cross'un ölümlerinden sonra da iki sevgilinin birbirlerine kavuşmaları düşünülür. Fakat veremli kız Blanche, nikahtan sonra iyileşmeye başlar, Lord Dick de karısını gerçekten sever, Finten'i bırakır. Finten, Davalaciro'ya kalır. Cinayet işlediği için vicdan azabına tutulan, Finten'in geçmişini bildiği için de kıskançlığa kapılan Davalaciro, bir bunalım sırasında Finten'in çocuğunu boğar, Finten Davalaciro'yu tabanca ile vurur, kendisi de bunalım içinde yere yıkılır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

SAMİPAŞAZADE SEZAİ

- Sami Paşa'nın oğlu olarak hayata önde başladı. Özel hocalardan ders aldı. Türk romanını realizm yönüne sürükledi.

ESERLERİ

Rümuzu'l Edeb: Denemeleri ve bazı makaleleri vardır.

İclal: Anıları vardır. Sonunda İclal isimli ölen yeğeni için yazdığı mersiye vardır.

Şîr: Dramdır. *Kabil Şehzadesi Şir ile Hindistan hükümdarının kızı Saibe'nin aşkı, evlenmeleri ve ardından gelen entrikalar anlatılır.*

Hikâye

Küçük Şeyler: Batılı anlamda ilk öykü örnekleridir.

Halit Ziya, "*Küçük Şeyler beni çıldırttı. Sanat heyecanlarım içinde bu kitaptan duyduğum zevke ve neşeye yetişebilecek bir tahassüs bilmiyorum.*" diyerek övgüde bulunmuştur. Halit Ziya bu eserden etkilenerek hikâye tarzına kaymıştır, diyebiliriz.

En ünlü hikâyeler:

Pandomima
Kediler
} Gayrimüslimlerin hayatlarından kesitler vardır.

Roman

Sergüzeşt: Yazgıya dönüşen köleliğin romanıdır. Romantizmden realizme geçişte köprüdür. Kölelik temasını işleyen romanlar

1. *Felatun Bey ile Rakım Efendi*
2. *İntibah*
3. *Sergüzeşt*

Kişiler

Sergüzeşt: Dilber, Asaf Bey, Celal Bey

Konu: Esaret

UYARI

Romanda anlattığı Dilber'in hayatı ile yazarın annesi Dilarayiş Hanım'ın hayatı ile paraleldir. İkisi de Kafkasya'dan İstanbul'a getirilmiş cariyelerdir.

Romanda anlatılan Asaf Paşa Konağı ile yazarın babasının konağı aynı özellikleri taşır.

Asaf Paşa ile yazarın babası Mısır'da memuriyet yaptıktan sonra İstanbul'a göç etmişlerdir. Romandaki Asaf Paşa ile babası da benzer özelliklere sahiptir.

/benimhocam

MUALLİM NACİ

- Sanatçı kişiliği olarak hep eski taraftarı olarak bilinir ve öyle anlatılır. Eski edebiyata bağlıdır ama yeniden de haberdardır. Batı'dan çeviriler yapmıştır. Yeni edebiyata kapalı değildir, sadece eskiden kopmadan yenileşmek ister.
- Eski ve yeni tartışmasında eskinin öncüsü konumuna onu çevresi getirmiştir. Aslında ılımlıdır.
- Şiirde işlediği konular: Yalnızlık, doğa, gurbet, karamsarlık ağırlıklıdır.
- Köyden söz eden ilk şiiri yazar: **Köylü Kızların Şarkısı**
- Arap ve Acem edebiyatlarından faydalanılması gerektiğini söyler. Millî bir bakış açısıyla eserlerin yazılmasını ister.
- Halk edebiyatıyla sade birkaç deneme yapsa da halk edebiyatını bayağı bularak çok faydalanmaz.

Ünlü Tartışma

R. M. EKREM	M. NACİ
Kulak için kafiye	Göz için kafiye
Zemzeme	Demdeme

ESERLERİ

Şiir

- **Ateşpare:** Divan edebiyatından ziyade yeni edebiyata yakın şiirleri ve manzum öyküleri vardır.
- **Şerare:** Divan şiiri tarzındaki şiirleri vardır.
- **Füruzan:** Divan şiiri tarzı şiirleri mevcuttur.
- **Sümbüle:** İki bölümdür.

1. Bölüm: Divan şiiri tarzı şiirleri vardır.

2. Bölüm: Ömer'in Çocukluğu

- **Yadigar-ı Naci**

Eleştiri

- **Mektuplar**
- **Muhaberat, Muhaverat:** A. Mithat ile mektuplaşır.
- **Demdeme:** R. M. Ekrem'in Zemzeme'sinin II. Mukaddimesi ve Takdir-i Elhan adlı yazılarına cevap verir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Anı

- **Medrese Hatıraları**
- **Ömer'in Çocukluğu**

Sözlük

- Lügat-ı Naci

Araştırma

- **Osmanlı Şairleri**
- **Istılah-ı Edebiyye**
  - Divan edebiyatı hakkında bilgi verir.
  - Yazı yazma kuralları vardır. Belagat kuralları vardır.
- **Esami:** Tezkire biçimindedir.

NABİZADE NAZIM

- İlk başlarda şiir yazmıştır ama daha sonra hikâye ve romana kaymıştır. Başlarda romantizmden etkilense de sonra realizme kaymıştır.
- Karabibik'in ön sözü natüralizm ve realizmin ilk beyannamesidir.

ESERLERİ

Roman

Karabibik: Uzun hikâye veya roman olarak da kabul edilir.

Edebiyatımızdaki ilk köy romanıdır.

Antalya'nın Kaş ilçesinin Beymelik köyünde yaşanan olayları anlatır. Romandaki konuşmalarda yerel söyleyiş özellikleri vardır.

Kişileri: Karabibik, Huri, Yosturoğlu, Koca İmam, Sarı İsmail…

Zehra: İlk psikolojik roman denemesidir. (Kıskançlık psikolojisi) İlk gerçekçi-psikolojik roman da denir.

Kişileri: Zehra, Suphi, Sırrıcemal, Ürani

Emile Zola'nın "Meyhane" romanına benzer.

Çoğu edebiyatçımıza göre ilk natüralist ve gerçekçi-psikolojik romandır.

Öykü

- **Yadigarlarım**
- **Hasba:** (Millî bir hikâye olarak nitelenir. 40 yaşındaki Behzat Suriye'nin Şahinde'ye âşık olması anlatılır.)
- **Hâlâ Güzel**

Şiir

- Heves Ettim

> **UYARI**
>
> MEB müfredatının Nabizade Nazım'ı Tanzimat sanatçısı olarak kabul ettiğini hatırlatalım!

/benimhocam

TANZİMAT DÖNEMİ BAZI HİCİV TÜRÜ ESERLERİ

Ethem Pertev

Av'avaname (Havlama Kitabı): Köpeklerin toplatılıp öldürülmesini eleştirir. Bir filozof ile bir köpeği konuşturur.

Ziya Paşa

Zafername: Sadrazam Ali Paşa'yı eleştirir.

Namık Kemal

Hırrename (Kedi Kitabı): Şiirde Nedim Paşa doymak bilmeyen bir kediye benzetilir.

ŞAİR EŞREF

Bu dönemin en ünlü hiciv şairidir. II. Abdülhamit'i dahi eleştirmiştir.

ESERLERİ

- **İstimdad**
- **Deccal:** 2 cilttir. II. Abdülhamit'i kastederek yazar.
- **Şah ve Padişah:** II. Abdülhamit ile İran Şahı Muzaferiddin Şah'ı mukayese eder. İran şahını anayasayı ilan ettiği için över.

> **UYARI**
>
> MEB müfredatının ilk mizah yayını olarak "Diyojen"i kabul ettiğini hatırlatalım!

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

SERVETİFÜNUN (EDEBİYATICEDÎDE) DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1896 - 1901)

SERVETİFÜNUN EDEBİYATININ OLUŞUMU

1880 yılından sonra edebiyat dünyasında beliren edebî tartışmalar edebî gruplaşmaları doğurmuştur. Bu fikir ayrılıkları da Edebiyat-ı Cedide'yi başlatır.

Edebî Gruplaşmalar

1884'ten sonra dönem şairleri, yeni edebiyat taraftarları ve eski edebiyat taraftarları diye iki gruba ayrılır:

Eski Edebiyat Taraftarları	Yeni Edebiyat Taraftarları
Muallim Naci ekseni	R. M. Ekrem ekseni
Demdeme	Zemzeme – II. Takdir-i Elhan

İsmail Safa, Menemenlizade Tahir, Cenap Şahabettin de Recaizade Mahmud Ekrem tayfasına katılır.

Abes - Muktebes Tartışması

1896 yılında Hasan Asaf adlı bir genç, Malumat dergisinde "Burhan-ı Kudret" adlı bir şiir yayımlar.

Zerre-i nurundan iken muktebes
Mihr ü mehe itmek işret abes

Eski şiir taraftarları Hasan Asaf'ın kafiye bilgisine dahi vakıf olmadığını beyan ederler. Muktebes'in sonunda "sin" harfi, abesin sonunda "peltek se" harfi olduğu için şiddetle eleştirilir. Hasan Asaf da Recaizade Mahmud Ekrem'in göz için kafiye görüşünü hatırlatıp topu ona atarak kendini savunur.

Yenilik taraftarları Recaizade Mahmud Ekrem'in etrafında Servetifünun'da yerini alırlar.

Göz için kafiye ve kulak için kafiye

Recaizade Mahmed Ekrem'in "Şemsa" hikâyesinin izinsiz olarak Musavver Malumat'ta yayımlanması

R. M. Ekrem bir yazıyla bu işten rahatsızlığını belirtir. Servet-i Fünun dergisi etrafında birleşme gerçekleşir.

→ **Görüldüğü gibi yukarıdaki sayılan olaylar neticesinde Recaizade Mahmud Ekrem taraftarları Servetifünun'da birleşir.**

→ **Servetifünun, bir edebî akımdır. Kendinden öncekilere tepkisel tavrı vardır ve takip edilir.**

SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ

- Servet-i Fünun dergisi Nikolaidis'nin çıkardığı **Servet** gazetesinin 1891'den itibaren Ahmet İhsan Tokgöz'ün gayretleriyle çıkan edebî ekidir.
- **İçerik:** Fen bilimleri, coğrafya, tarım ve ziraat bilgileri
- R. M. Ekrem, öğrencisi Ahmet İhsan Tokgöz ile görüşerek dergiyi edebiyat dergisi yapar. Derginin başına da diğer bir öğrencisi Tevfik Fikret'i getirir.
- T. Fikret, C. Şahabettin, Hüseyin Siret, Menemenlizade Tahir, İsmail Safa, Süleyman Nazif ile dergi, şiirde ön plana çıkar.
- Cenap Şahabettin'in şiirlerinde kullandığı şu imge ve tamlamalar tepkiye yol açar.

saat-i semenfam *havf-ı siyah*
nay-ı zümürrüd *ud-ı mükevkeb*

Karşılıklı Yazılan Makaleler

A. MİTHAT	**Dekadanlar**
CENAP ŞAHABETTİN	**Dekadanizm nedir?**
TEVFİK FİKRET	**Timsal-i Cehalet**

Tartışmalar yukarıdaki gibi devam eder.

A. Mithat **"Teslim-i Hakikat"** yazısıyla yeniliği takdir eder, tartışmayı bitirir.

- Ahmed Şuayb, sadece tenkit türünde eserler verir.
- 16 Ekim 1901→ Hüseyin Cahit **"Edebiyat ve Hukuk"** adlı makaleyi çevirir ve dergi kapatılır. Sonra tekrar açılsa da artık yazar kadrosu dağılmıştır.

NOT

Salon edebiyatı olarak görülen bir edebiyattır. Sosyal ve siyasi olaylardan uzak durulur. Ferdi konular işlenir. Salon edebiyatı oluşturmakla suçlanırlar.

SERVETİFÜNUN'U HAZIRLAYAN DİĞER ŞARTLAR

- Osmanlının gerileyen durumu, devrin hastalıklı hâli Servetifünuncuların da psikolojisini etkiler.
- 1876'da başlayan baskı ve sansürle sanatçılar içlerine kapanırlar.
- Servetifünuncular, Tanzimatçılara göre daha iyi eğitimlidir ve Batı'yı daha iyi tanırlar.
- Recaizade Mahmud Ekrem'in görüşleri çok etkilidir.

Her mevzun ve mukaffa lakırtı şiir olmak lazım gelmez.
Kafiye basar için değil sem içindir.
Zerrattan şumusa kadar her şey şiirin konusu olabilir.

- Gazetecilikten dergiciliğe geçiş dili daha da ağırlaştırır.

SERVETİFÜNUN DÖNEMİ'NDE ŞİİR

- **Şairler:** Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin, Hüseyin Siret, Ali Ekrem, Süleyman Nazif, Ahmet Hikmet, Celal Sahir, Hüseyin Suat.
- "Sanat sanat içindir." anlayışıyla ağır bir dil kullanılır. Aşk, tabiat gibi bireysel temalar kullanılır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- Ağır ve ağdalı bir dil kullanılır: *"Tiraje, takattur, lerzende, puşide"* gibi eskiden kullanılan sözcükleri; *tebeşbüş, mükevkeb, müşemmes* gibi Arapça - Farsçada karşılığı bile bulunmayan uydurma sözcükler kullanırlar.
- Fransız şiirinin sembol yapısını kurmak için alışılmamış bağdaştırmalar kullanırlar.

Saat-i semenfam (yasemin kokulu saat)
Leyal-i girizan (kaçıcı gece)
Zulmet-i ebkem (dilsiz karanlık)
İhtizazat-ı leyl (gece titreyişleri)

- Kırılganlıklarını, acılarını belirtmek için "*ki, ve, evet, ah, ey, of*" sözlerini kullanırlar:

Ey uçarken düşüp ölen kelebek (Elhan-ı Şita)

- Anlam, bir dizede tamamlanmayıp diğer dizelere geçer. Tanımı yapılan **anjambman** kullanılır.

Sen de gittin; senin de arkandan
Ağladım, ağladım harab oldum…

Bu yapı mensur şiiri hazırlar. Şiir, nesre yaklaşır.

- Şiirde ahenk önemsenir. Serbest müstezat başarıyla uygulanır. Aruzun her vezniyle şiir yazılmaya çalışılır.
- Sone, terzarima kullanılır.
- Şiirde önce parnasizm, sonra sembolizm etkisi belirgindir. Tevfik Fikret, *François Coppee*'den etkilenir.
- Sosyal ve siyasi baskılar sebebiyle şairler karamsar, içe kapanık, melankolik, hayale sığınma, aşırı lirik - duygusal, kötümser ruh hâlinde ve hayal - hakikat çatışması içindedirler.
- Tablo altı şiir yazma geleneği uygulanır.
- Kulak için kafiye esas alınır.
- Mensur şiirin ilk olgun örnekleri Halit Ziya ile verilir.

Vezin: Şiirde işlenen duyguya uygun olarak kullanılan aruz veznidir. Ustalıkla da kullanılır. Tevfik Fikret, aruzu Türkçeye başarıyla uygular.

Roman ve Hikâye

- Roman ve hikâyede Batılı anlamda ilk başarılı eserler verilir. Roman ve hikâye tekniği güçlüdür. Ahmet Mithat gibi anlatıcı araya girip bilgi vermez.
- Halit Ziya, roman ve hikâyenin en güçlü temsilcisidir.
- Aile içi romanlar yazarlar.
- Genetik miras formülü eserlerde hissedilir.
- Düş kırıklığı, facia ile biten aşklar, hayal - hakikat çatışması, hayalî mekânlar, kaçış ve uzaklaşma temleri görülür.

Dil: Ağır, süslü ve kesik cümleler kurulur.

Etkilenilen akımlar: Realizm, Natüralizm

Yer: İstanbul

Tiyatro: Siyasal durum sebebiyle hiçbir gelişme göstermez. Okunmak için tiyatro yazılır.

Eleştiri: Ahmed Şuayb sadece eleştiriyle ilgilenir.

/benimhocam

SERVETİFÜNUN SANATÇILARI

TEVFİK FİKRET

Servetifünun edebiyatının kurucusu ve şiir türünün en önemli temsilcisidir.

a. **Muallim Naci Halkasında:** Nazmi takma adıyla şiirler yazar.

b. **Servetifünun Akımında (1895 - 1901):** Servetifünun Dönemi'nde yazdığı yoğun külliyatıdır.
   - "Sanat, sanat içindir." anlayışıyla yazar.
   - Aşk, doğa, günlük yaşamda karşılaşılan küçük olaylar şiirinin konusunu oluşturur.

c. **Servetifünun Sonrası (1901 - 1915):** Servetifünun dağıldıktan sonra toplumsal konulara yönelir.
   - Hürriyet ve vatan konulu şiirler yazar.
   - Toplum için sanat görüşü hâkim olmaya başlar.

NOT

Servetifünun Dönemi'nde; bireysel acıma,
Servetifünun sonrasında; toplumsal isyan görülür.

- R. M. Ekrem'in "Güzel olan her şey şiirin konusu olabilir." anlayışını devam ettirir.
- François Coppee'den etkilenmiştir. Fakirlik konusuyla Türk şiirini tanıştırır. Geçim sıkıntısını, bayram günü parasız ailelerin acısını vs. anlatır. Ama bu fakirler, Anadolu'dan değil İstanbul'un kenar mahallelerindendir.
- Aruzu, Türkçeye çok güzel uyarlar. Aruzu konuya göre uyarlar ve aruz kalıplarında müzikaliteye, konu uyumuna değer verir.
- Sadece çocuklar için yazdığı şiirlerde hece ölçüsü kullanır. (ŞERMİN)
- Şekil mükemmeliyetçiliğiyle parnasizm etkisi altındadır. Romantizmi de kullanır.
- Manzum hikâyede ustadır. *Balıkçılar, Nesrin, Hasta Çocuk, Ramazan Sadakası…*
- "Deist" ve şeker hastası olması mizacına yansır.
- 1908'de **Tanin** gazetesini kurar.

TEVFİK FİKRET'İN ŞİİR RUHU

- Kartpostal altı şiir yazar.

Aveng-i Şühur	"Ay'ların altına şiir yazar. F. Coppee'nin "Aylar" şiirinden etkilenme vardır.
Aveng-i Tesavir	On iki sanatçımızın tasvir ve tahlilini yapar. Portre şiir türüdür. Fuzuli, Nedim, İsmail Safa, Cenap Şahabettin…

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Süha ve Pervin: Hayal ve gerçek çatışması vardır.

Trajik kaçışlarını çok boyutlu anlatır.

Süha: Ruh, gökyüzü	**Pervin**: Vücut, yer
Süha, gökyüzüne çıkmak ister. Kaçmak ister. İkaros gibi göklerde ağlamak ister. Hayaldir.	Pervin, gerçektir. Yeryüzündedir.

Bir Ömr-i Muhayyel: Gerçekten kaçıp hayale sığınır.

"Ah istiyorum, göklerde amade-i pervaz"

- **Yeşil Yurt:** İngiltere, Yeni Zelanda'da sömürge inşa etmek için gazetelere ilan verir ve gelecek kişilere ücretsiz deniz kıyısında arazi verir. Servetifünuncuların da parasızlık yüzünden yarım kalmış hayalidir.
- **Gayya-ı Vücut:** En kötümser şiiridir.

Vücut	Ruh
Madde düzeyindeki varlıktır. Topraktadır. Bataktır. "Gayya kuyusu" gibi. Cehennemdir. Dünyadır, cezaevi gibidir. İnsan da burada işlemediği bir cezayı çeker.	Göksel ve aşktır. Gökyüzündedir.

- **Sis:** Toplumsal ve siyasi baskılara karşı yazar. İstanbul'u fahişeye benzeterek II. Abdülhamit'e ve İstibdad Dönemi'ne nefretini dile getirir.

<u>İstanbul'dan kötü olarak bahseden eserler</u>

1. *Sis: Tevfik Fikret*
2. *Sodom ve Gomore: Yakup Kadri*
3. *Üç İstanbul: Mithat Cemal Kuntay*

- Yahya Kemal "Sis" şiirine **"Siste Söyleyiş"** ile cevap verir.
- **Rücu:** "Sis" şiirindeki duygulardan döner. Kötümser değil, iyimser olmaya çalışır.
- **Bir Lahza Taahhür:** II. Abdülhamit'e yapılan suikastı över.
- **Tarih-i Kadim:** Din ve tarihi eleştirdiği için Mehmet Âkif ile tartışır. İnançsızlık içindedir. Türk tarihini hortlak sembolü ile anlatır.
- **Doksan Beşe Doğru:** İttihat ve Terakkinin Meclis-i Mebusanı kapatmasına tepki gösterir.

Sosyal konuları işlediği şiirleri

- *Tarih-i Kadim*
- *Haluk'un Vedası*
- *Haluk'un Amentüsü*
- *Hilal-i Ahmer*

/benimhocam

ESERLERİ

- **Rübab-ı Şikeste (Kırık Saz) (1899)**
  - İlk şiir kitabıdır.
  - Aşk, kahramanlık, aile, doğa gibi Servetifünun çizgisindeki şiirleri vardır.
- **Rübabın Cevabı:** Servetifünun anlayışıyla yazdığı şiirleri vardır.
- **Haluk'un Defteri:** Sosyal, millî, ahlaki duyguları barındıran Haluk'un kişiliğinde Türk gençlerine seslenir.
  - Öğüt veren, didaktik bir eserdir.

Ferda, Promete önemli şiirlerdir.

- **Şermin (1915):** Çocuklar için hece ölçüsüyle yazmıştır. Dostu Satı Bey'in okulunda dersler verirken çocuklara uyum sağlamak için yazar.
- **Tarih-i Kadim (1905):** Dine karşı olumsuz duygularını anlatır ve M. Âkif ile tartışır. Tepki aldıktan sonra "*Tarih-i Kadime Zeyl*" adlı eserini yazar.

CENAP ŞAHABETTİN

a. Muallim Naci tarzı şiirler yazar: "Nazire-i Gazel-i Muallim" yayımlanan ilk şiiridir. Bir gazelle edebiyat dünyasına girer.

b. Recaizade Mahmud Ekrem'den etkilenir: Yeni tarz şiire merak sarar. "***Tamat***" adlı şiir kitabı bu dönemin ürünüdür.

c. Paris'te yepyeni bir tarzı bulur: Parnasizm ve sembolizm ile içli dışlı olur bu akımları Türk edebiyatına getirir.

d. Servetifünun anlayışı: Yayımladığı "Terane-i Mehtab" şiiriyle "Dekadanlar" tartışması başlar.

e. 1908 sonrası: "Dahhak-ı Mazlum" takma adıyla mizahi düzyazılar yazar.

- Aruz ile şiirler yazar. Hece ölçüsüne parmak hesabı diyerek laf söyler. Şiirde müzikaliteyi çok önemser.
- "Sanat sanat içindir." anlayışıyla alışılamamış bağdaştırmalarla yüklü ağır ve bireysel şiirler yazar.
- Sembolizm akımından etkilenen ilk sanatçımızdır. Soneyi kullanan ilk sanatçımız olduğu da ortak görüştür. Süleyman Nesib'in kullandığı da söylenir.
- <u>Türk şiirine sembolizm ve parnasizm akımlarını getiren kişi:</u> Cenap Şahabettin
- Aşk, tabiat konularında yazar. Tabiatı en çok işleyen Servetifünun şairidir: ***Elhan-ı Şita,*** Halit Ziya'nın "Mai ve Siyah" romanını andırır.

Bahar X Kar

- Tevfik Fikret gibi tablo altı şiir yazar. Sözcüklerle resim çizmeye çalışır. ***Musiki değişilmezidir,*** *resimden çok musikiye hayrandır.*

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- Alışılmamış bağdaştırmalar kullanır.

Berf-i zerrin (altın kar)

Saat-i semenfam (yasemin kokulu saat)

Lerze-i Ruşen (parlak titreyiş)

- Genç Kalemler ile dil hususunda hararetli tartışmalar geçirmiştir. Latin alfabesini savunur. Ama bunun yanında Osmanlıcayı da savunur.
- Peyam-ı Sabah'ta, Millî Mücadele'ye karşı çıkar.

Yakazat-ı Leyliye: (Gece Uyanıklıkları)

Evrak-ı Leyal: Şiirlerini de bu isimde kitaplaştırmak istemiş ama yapamamıştır.

- Düzyazıda ustadır. Düzyazılarında daha sade bir dil kullanır.
- Mizah yazılarındaki ismi: **Dahhak-ı Mazlum**

ESERLERİ

Şiir: Tamat (Gençlik Şiirleri)

Özdeyiş: Tiryaki Sözler (Türk edb. ilk özdeyişlerindendir.)

Gezi Yazısı

- **Hac Yolunda:** Cidde görevine giderken gördüklerini anlattığı 17 mektupluk eserdir.
- **Avrupa Mektupları:** Hem Avrupa hem de I. Dünya Savaşı zamanları anlatılır. 22 mektuptan münhasırdır.
- **Suriye Mektupları:** Başarısız kabul edilir.
- **Afak-ı Irak:** Bağdat'ta gördükleri ve I. Dünya Savaşı yıllarında o bölge verilir.

Makale - Deneme - Sohbet

- **Evrak-ı Eyyam** (Tüm makaleleri)
- **Nesr-i Harp:** I. Dünya Savaşı'yla ilgili makaleleri.
- **Nesr-i Sulh:** Ali Canip Yöntem'e cevaben dil konusundaki fikirleri

Tiyatro

- **Yalan**
- **Körebe**
- **Küçük Beyler**

HALİT ZİYA UŞAKLIGİL

- Servetifünuncular arasında roman ve hikâye tekniğindeki en güçlü ve velud yazardır. Batılı tarzda olgunlaşmış ilk eserleri Halit Ziya verir.
- *Sefile, Nemide, Bir Ölünün Hatıra Defteri* ile acemilik; *Ferdi ve* Şürekası, *Mai ve Siyah* ile kalfalık; *Aşk-ı Memnu* ile de ustalık dönemi ürününü vermiş olur.
- Türk edebiyatında kent ve kültür romanının öncüsüdür.

Romanları → İstanbul'un seçkin kesimlerini,

Hikâyeleri → Halkın yaşamını anlatır.

- Kahramanları Boğaziçi, Beyoğlu gibi zengin semtlerde yaşar.
- Dili ağır, üslubu sağlamdır. Arapça - Farsça kelimelere çok yer verir. Uzun cümle yapısını tercih eder.
- En çok realizm akımından etkilenir. Natüralizm izleri de görülür.
- 152 kısa hikâye, 4 uzun hikâye yazar.

ESERLERİ

Roman

İzmir Dönemi Romanları

- **Sefile:** Küçük yaşta anne - babasını kaybeden Mazlume'yi anlatır. Genç kızın fuhuşa saplanması anlatılır.

Ahmet Mithat'ın "Henüz 17 Yaşında" eserinden etkilenme mevcuttur.

- **Nemide:** Doğum esnasında annesini kaybeden Nemide'nin hayatını anlatır.
- **Bir Ölünün Defteri:** Osman Vecdi küçük yaşta annesini kaybeder. Nigar'a âşık olur. Ama Nigar da Osman Vecdi'nin yakın arkadaşına âşık olunca aradan çekilir.

Üçlü aşk kalıbı vardır: Osman Vecdi, Nigar, Hüsam

/benimhocam

Bir Ölünün Defteri (Halit Ziya Uşaklıgil / Roman)

- Halit Ziya Uşaklıgil'in romanıdır.
- Vecdi, küçük yaşta annesini kaybeder. Kocası ölen ve Nigâr adlı küçük kızıyla yaşayan halasının evine gelir. Babası askerî doktordur ve taşraya atanmıştır. Vecdi sekiz yaşlarında bir yatılı okula başlar ve oradaki kimsesiz çocuk Hüsam ile arkadaş olur. Hüsam da Vecdi de cuma tatillerinde Vecdi'nin halasının evine giderler. Halası kızı Nigar'ı Vecdi ile evlendirmek ister. Hüsam, lise bitince yazar olur. Nigar onun bir gazetede basılmış şiirlerini okuyunca Hüsam'ı sevdiğini anlar. Hüsam'ın da Nigar'ı sevdiğini anlayan Vecdi, bu âşıkları evlendirir ve gönül acısını bastırmak için savaşa gider; yaralanır. Edirne'de bir kolu kesilir, İstanbul'a gelir ve yağmurlu havada bile bile ıslanır. Eve gelir ve ıslak elbiseleriyle pencereler açık yatar. Bu üşütme Vecdi'nin hayatına mâl olur. Vecdi, hatıra defterinin Hüsam'a verilmesini vasiyet ederek ölür. Hüsam bu macerayı o defterden öğrenir. Nigar ve Hüsam iki çocuklarıyla mutludur ama bu acı hikâye hep aralarında yaşar.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Ferdi ve Şürekâsı: Babasını kaybeden İsmail Tayfur'un baba mesleğine dönmesini konu edinir.

Ferdi ve Şürekası (Halit Ziya Uşaklıgil / Roman)

- Halit Ziya Uşaklıgil'in romanıdır.
- Yazarın İzmir dönemi bu üçüncü romanında zengin tüccar Ferdi Efendi'nin kızı Hacer, babasının ticarethanesinde kâtip İsmail Tayfur'u sevmektedir; Tayfur ise gönlünü, babasının küçükken sokakta bulup evine aldığı, birlikte büyüdükleri, kimsesiz Seniha'ya kaptırmıştır. Fedakâr Seniha, sevgilisinin büyük bir servetten mahrum kalmaması için aşkını inkâr eder, aradan çekilir; Tayfur da Hacer'le evlenir. Ama Seniha'yı unutamadığı için bir gece, Hacer'in yanından ayrılıp bir uyurgezer gibi Seniha'nın odasına gider. Bunu gören Hacer, gerçeği anlayınca duyduğu kıskançlıktan, Tayfur'u da birlikte kilitleyerek odasındaki tülleri tutuşturur. Çıkan yangında kendisi yanmış, Tayfur çıldırmıştır. Seniha, artık ebediyyen kaybettiği mutluluğu, aklını yitirmiş sevgilisine bakmakla arayacaktır.

İstanbul Dönemi Romanları

1. **Mai ve Siyah:**

Kişiler: Ahmet Cemil, Hüseyin Nazmi, Lamia, İkbal, Vehbi Efendi, Raci

Ahmet Cemil: Başkahramandır. Servetifünun neslini yenilikçi kişiliğiyle temsil eder.

UYARI

Türk edebiyatının ilk nesil romanıdır.

Ahmet Cemil, Türk edebiyatının ilk "tutunamayan"ı olarak görülür.

Romanda GERÇEK X HAYAL çatışması dikkat çeker.

(Hayal: Mai, Gerçek: Siyah) Süha ve Pervin'i hatırlatır.

Ahmet Cemil'in hayalleri vardır.

- *Yeni edebiyat anlayışıyla bir eser yazmak*
- *Lamia ile evlenmek*
- *Annesi ve kardeşini mutlu etmek*

Hayalleri gerçekleşmez. Gerçekle karşı karşıya kalır. Kaçış teması vardır. Batılı anlamda ilk romandır.

2. **Aşk-ı Memnu:** Batılı anlamda ilk başarılı romandır.

Kişiler: Adnan Bey, Bihter, Behlül, Nihal, Bülent, Beşir, Firdevs Hanım, Peyker

Olay ağırlıklı kurgudan karakter geliştirici kurguya geçiş eseridir.

Roman kahramanlarının zihinlerindekini okuyan kahraman anlatıcı bakış açısı kullanılır. Anlatıcı Nihal'in genç kızlık çekincelerini dahi anlatır. Yansıtıcı bilinç vardır.

3. **Kırık Hayatlar:** Karışık bir kurgusu vardır.

Konu: Ömer Behiç ve karısı Vedide hayatlarına devam ederlerken Ömer Behiç, Neyyir'e âşık olur. Yasak aşk vardır. Ama Ömer Behiç sonunda karısına döner.

4. **Nesl-i Ahir:** Son romanıdır.

Başkişi: Süleyman Nüzhet

Siyasi özellikler barındıran tek romanıdır. 1908 öncesi İstanbul'u sosyal ve siyasi açıdan ele alınır.

ACEMİLİK DÖNEMİ	KALFALIK DÖNEMİ	USTALIK DÖNEMİ
Sefile Nemide Bir Ölünün Hatıra Defteri	Ferdi ve Şürekâsı Mai ve Siyah	Aşk-ı Memnu

ESERLERİ

Servetifünun Dönemi hikâyelerinde dar bir ortamda yaşanan sıkıntılar ve iç çatışmalar anlatılır.

Uzun Hikâye

- **Bir İzdivacın Tarih-i Muaşakası**
- **Deli**
- **Bu muydu?**
- **Heyhat**
- **Bir Yazın Tarihi**
- **Valide Mektupları**
- **İzmir Hikâyeleri**

Ali'nin Arabası: Bu hikâyesinde Anadolu'ya yönelir. "İzmir hikâyeleri" *adlı eserindeki bir hikâyedir.*

- **Solgun Demet**

Hikâyelerinde Kurgu

Hatıra defterleriyle yapılır.

İç monolog vardır.

Tiyatro

- **Fürüzan**
- **Kabus**
- **Fare**

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Anı

- **Kırk Yıl**: *Edebî anılar. Doğumundan 1909 yılına kadarki dönem anlatılır. İzmir ve İstanbul'daki edebiyat ve sanat hayatı anlatılır.*
- **Saray ve Ötesi:** *Siyasi anılar. 1909-1916 arasıdır ama padişah ve devlet adamları anlatılır.*
- **Bir Acı Hikâye**: İntihar eden oğlu Vedat'ın ardından duyduğu acı ve feryat anlatılır.

Mensur Şiir

- Mensur Şiirler: *Mensur şiirin olgun örneklerini burada verir.*
- **Mezardan Sesler**

Deneme: Sanata Dair

Roman Tekniği

- Geriye dönüş metoduna sıkça yer verir.
- Üçlü aşk kalıbı vardır.
- Tasvir ve tahlile çok yer verir.
- Kaçış teması kullanır.
- Yansıtıcı bilinç vardır.

Yansıtıcı Bilinç: Romanı anlatanın, kahramanın bilincinden geçenleri aktarmasıdır.

MEHMET RAUF (1875 - 1931)

Takma ad: **Rauf Vicdani**

- Servetifünun Dönemi'nde Halit Ziya'dan sonra en önemli roman ve hikâye yazarıdır. On üç roman yazmıştır. Hikâye ve tiyatroları da vardır. Romantik duyguları, ihanetleri işlemiştir.
- "Eylül" adlı romanını "İlk eserim son üstadıma" diyerek Halit Ziya'ya ithaf eder.
- "Bir Zambak'ın Hikâyesi" adlı eseri pornografik bulunur ve askerlikten atılır.

ESERLERİ

Roman

Eylül: İlk psikolojik roman olarak geçer. Psikolojik realizmin başlangıcı olarak kabul edilen eseridir.

Kişiler: Süreyya, Suat, Necip

Mekân: 1. Konak 2. Beyoğlu 3. Boğaziçi'nde yalı

Mekânların ve mevsimlerin insan psikolojisine yansımaları dikkat çekicidir.

Konak > Yalı > Konak

Konak, bağımlılığı ve gözetimi anlatır. Çünkü Suat ile Süreyya konakta yalnız kalamazlar. Suat, konağı bir hapis hayatı olarak görür. Parasızlıktan buradan da gidemezler. Suat'ın babasından aldıkları para ile yalı kiralarlar.

Yalı, özgürlük simgesidir. Yalıya gidince Süreyya çok sevdiği deniz ile ilgilenir. Süreyya'nın yakını Necip evlerine gelir. Necip ile Suat ortak zevkleri olan doğa sevgisi, musiki ve piyano ile yakınlaşır. Memnu bir aşk vardır içsel âlemde. Sonra tekrar konağa giderler kışa yakın.

Konak, eylül ayında basıktır. Psikolojik olarak kötüdür. Eylül ayı da tabiatın dirilmeden önce ölümüdür. Yangın çıkar ve Suat içeride kalır. Necip de onu kurtarmak için içeri atılır.

(Bu romanda çok tekrarlanan ifade yani leitmotiv "sarı eldiven"dir.)

- **Genç Kız Kalbi:** Batılı tarzda İzmir'de yetişen Pervin'in İstanbul hayalleri işlenir.
- **Bir Aşkın Tarihi:** Macit'in, Güzin'e aşkı ve pişmanlığı işlenir.
- **Menekşe:** Evli Hüseyin Bülent'in aşksız yapamaması işlenir. Ermeni kız Violet ile ilişki yaşar.

Otobiyografik olarak düşünülür.

- **Karanfil ve Yasemin:** Samim, Batı taklitçisi bir tiptir. Avrupa şehirlerini dolaşır ve İstanbul'a döner.
- **Böğürtlen:** Müjgân, efendi bir kızdır. Yeğenleri hoppadır. Pertev, Müjgan'ı seçer.
- **Define:** Hacı Hanım, kendisini tedavi eden Şakir Fevzi'ye bir defter verir. Defterde bir paşanın evindeki definenin haritası vardır.
- **Kan Damlası:** Define'nin özetiyle başlayan bir devamıdır. Seri cinayetler vardır.

UYARI

"Define" ve "Kan Damlası" polisiye roman özelliği gösterir.

- **Son Yıldız:** Perran ve Fuat birbirlerini severler. Fuat askere çağrılır. Öldüğü haberi gelir. Annesinin zoruyla Şefik Nuri ile evlenir. Sonra boşanır. Fahri Cemal'in metresi olur. Fahri Cemal, Perran - Fuat sevgisini anlar ve aradan çekilir.

UYARI

En kalabalık şahıs kadrosu "Son Yıldız"dadır.

- **Kâbus:** Aziz Nihat ile Nigar evlidir. Aziz Nihat nedensiz kıskançlıklarla bir gece karısını öldürür.
- **Halas:** Vatan sevgisi işlenir. Toplumsal tek romanıdır. Kurtuluş Savaşı'nı anlatır. Atatürk'e ithaf edilir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Halas (Mehmet Rauf / Roman)

- Mehmet Rauf'un Kurtuluş Savaşı'nı anlattığı romanıdır.
- Harp Okulu'nu bitirince gönderildiği Suriye'de yaralanmış, İstanbul'da tedavi görmüş, sonra da babasından kalma birkaç parça evle dükkânı satmak için İzmir'e izinli gelmiş, genç subay Nihat, İzmir'de İngiliz kızı Beatrice'i sever. Mütareke günleridir. Yunanlıların İzmir'i işgal etme belirtileri karşısında, kızın babası Nihat'ın millî gururunu kıracak davranışlarda bulunmaya başlayınca Nihat, kızla ilişkisini keser, İzmir'de kurulmuş gizli örgüte girer. Kısa bir süre sonra kalp hastalığından ölen örgüt başkanı Miralay Emin Bey'in, götürmesi için bıraktığı iki mektubu alarak İstanbul'a gelir. Mektubun biri Miralay'ın kızı İclâl'e verilecektir. Nihat'la İclâl birbirlerini severler, zaferden sonra evleneceklerdir. Anadolu'ya geçmek isteyen Nihat, İngilizler tarafından yakalanır, aylarca tutuklu kalır, sorguya çekilmek için çıkarıldıkları mahkeme koridorunda Beatrice ile karşılaşır, onun yardımıyla kurtulur. Beatrice evlenmelerini önerir; Nihat, İclâl'i sevdiğini, İclâl'le Anadolu'ya kaçıp Ankara'ya gideceklerini söyler. Beatrice iki sevgiliyi yemeğe davet eder, gece de Nihat ile İclâl'i İnebolu'ya gizlice cephane taşıyan bir motora bindirir, kendi aşkını gönlüne gömerek ikisini dostça uğurlar. Birinci İnönü Zaferi (10 Ocak 1921) o günlerde kazanılmış, Nihat'la İclâl, Millî Mücadele'ye katılmak için Anadolu'ya geçmekle halâs (kurtuluş) yoluna girdiklerini göstermişlerdir.
- **Harabeler:** Sembolik romandır. Nuri Süha köşk kiralar. Köşk, eskiyi temsil eder ve yanar. Sonra yeni, modern bir ev yaptırır. Bu ev de Cumhuriyet'i temsil eder.

Hikâye

- **Son Emel**
- **Aşikane**
- **Safa ile Karmen**
- **Hanımlar Arasında**
- **Üç Hikâye**
- **Gözlerin Aşkı**
- **Kadın İsterse**
- **İlk Temas İlk Zevk**

Tiyatro

- **Pençe**
- **İki Kuvvet**
- **Diken**
- **Cidal**
- **Ceriha**

Mensur Şiir: **Siyah İnciler,** lirik söyleyiş vardır. Çok yankı uyandırır.

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN

- Hikâye, roman ve Servetifünun'u eleştirenlere karşı eleştiri yazmıştır. Batı tarzı Türk edebiyatını savunur.
- Tanin gazetesi önemlidir. Gazete 31 Mart İsyanı'nda saldırıya uğrar. Selânik'e kaçmıştır.
- Servetifünuncuların kaçış fikrinin temelinde yatan kişilerindendir. (Hayat-ı Muhayyel)
- **Edebiyat ve Hukuk:** Hüseyin Cahit Yalçın'ın makale çevirisidir. Bu makale çevirisi ile Servet−i Fünun dergisi kapatılmıştır. Fransız İhtilali'nin fikirlerini yaymakla suçlanır.

ESERLERİ

Hikâye

- **Hayat-ı Muhayyel:** Bir gencin medeniyetten uzakta bir adada dostlarıyla yeni bir dünya kurma isteği anlatılır. Servetifünuncuların Yeni Zelanda'ya kaçış hayallerine vurgu vardır.
- **Hayat-ı Hakikiye Sahneleri:** Hikâye + fıkra + mensur şiirler
- **Niçin Aldatırlarmış?**

Roman

- **Nadide:** Romantik bir romandır. 16 yaşında yazdığı, Ahmet Mithat tarzı bir romandır. Hayalleri için kocasını öldürten cani Nadide'nin hayatı anlatılır.
- **Hayal İçinde:** Realist bir romandır. Rum kızına âşık Nüzhet'in değişimi anlatılır. Aşk sayesinde hayatın gerçeklerini öğrenir.

UYARI

"Nadide" ve "Hayal İçinde" birbirine zıt iki romandır. (Romantizm x Realizm)

Anı

- **Edebî Hatıralar**
- **Malta Adasında** (1919-1922 arası sürgün dönemini anlatır.)

Eleştiri - Polemik: **Kavgalarım**

Çeviri: **Oğlumun Kütüphanesi:** Malta sürgününde çevirdiği 62 eserlik kitaplıktır.

SÜLEYMAN NAZİF

a. Servetifünun öncesi: Vatan sevgisi ve özgürlük konularını işler. İlk şiirleri "Gizli Figanlar"da toplanır.

b. Servetifünun - II. Meşrutiyet arası: İbrahim Cehdi takma adıyla yazdığı aşk, tabiat ve bireysel sıkıntı temalı şiirler yazar.

c. II. Meşrutiyet sonrası: Ulusal konuları merkeze alır. Namık Kemal tarzı şiiri örnek alır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

II. Abdülhamit'e karşıtlığından Paris'e kaçıp II. Meşrutiyet için çabalar.

İstanbul'un işgali hakkında **"KARA BİR GÜN"** adlı yazısını yazar. 1920'de Piyer Loti gününde yaptığı konuşmasıyla da Malta'ya sürülür.

- **Daüssıla**: Millî duyguları ve memleket sevgisini işler.

Takma adı: İbrahim Cehdi

ESERLERİ

Şiir

- **Gizli Figanlar**

Şiir-Nesir

- **Batarya ile Ateş**
- **Malta Geceleri**
- **Firak-ı Irak:** Irak'ın vatandan kopmasına duyduğu acıyı anlatır.

Nesir

- **Tarihin Yılan Hikâyesi**
- **Çal Çoban Çal:** Bursa'nın işgalden kurtuluşu anlatılır.
- **Hz. İsa'ya Açık Mektup**

AHMET HİKMET MÜFTÜOĞLU

- Servetifünun Dönemi hikâye yazarıdır. Daha sonra Millî Edebiyat akımına katılır. Türkçülük ve Yeni Lisan görüşünü benimser.

> **UYARI**
>
> Servetifünun Dönemi'nde yazdığı tek eseri: **Haristan ve Gülistan**

1900 sonrası toplumsal ve siyasi konulara yönelmiştir. Türk ruhu ve Türk tarihini anlatmaya çalışır. Bu dönemde yazdığı hikâyelerini "Çağlayanlar" adlı eserinde toplamıştır ve bu eserini de Türk zeybeklerine ithaf etmiştir.

ESERLERİ

Hikâye

- **Haristan ve Gülistan:** Kadın ve erkeğin birbirini bütünlediğini anlatan eseridir.
- **Çağlayanlar:** Millî Edebiyat Dönemi'nde yazılmış hikâyeleridir. Türk zeybeklerine ithaf edilir.

Roman

Gönül Hanım: Türk Üsteğmen Mehmet Tolon ile Tatar kızın aşkı etrafında "Türk Birliği" ideali verilir. Amaç aşk hikâyesi değildir. Orhun Yazıtları'na yolculuk vardır. Orhun Yazıtları'nın kimi bölümü çeviri hâlinde esere sinmiştir.

HÜSEYİN SİRET ÖZSEVER

- Özlem ve gurbet şairi olarak bilinir. Ama tam anlamıyla bir hüzün ve melal şairidir. Şiirlerinde gözyaşı, hüzün, acı vardır.

Mahlası: Ömer Senih

- Şiirlerinde hasta lirizmi vardır.
- Tevfik Fikret etkisinde ağır dil kullanmış, 1928 sonrası sade dil kullanmıştır.
- Hece vezni de kullanır.

ESERLERİ

- **Bağbozumu**
- **Kıvılcımlı Gül**

/benimhocam

HÜSEYİN SUAT YALÇIN

Lakabı: Gave-i Zalim

a. Servetifünun Dönemi: Bireysel şiirler yazar: Aşk, tabiat, ölüm vs. bu dönem şiirlerini "Lane-i Melal"de toplar.

b. II. Meşrutiyet sonrası: Toplumsal şiirlere kayar. "Gave-i Zalim" takma adıyla yazar. "Gave Destanı" nda mizahi eserlerini toplar.

> **NOT**
>
> Servetifünunculardan tiyatroyla en çok ilgilenen isimdir. 20'ye yakın tiyatro yazmıştır.

ESERLERİ

Şiir

Lane-i Melal: Bireysel şiirleri vardır. Melankoliktir.

Gave Destanı: Mizahi eseridir.

Tiyatro

Şehbal yahut İstibdadın Son Perdesi

Harman Sonu

Teyyare

Züppeler

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

CELAL SAHİR EROZAN

- En genç Servetifünun sanatçısıdır.
- Aşk ve kadın şairidir. "*Kadınlar olmasa öksüz kalırdı eş'a-rım...*"
- Servetifünun → Fecriati → Millî Edebiyat

ESERLERİ

Şiir

- **Beyaz Gölgeler:** Servetifünun Dönemi
- **Buhran:** Servetifünun Dönemi
- **Siyah Kitap:** Fecriati Dönemi

ALİ EKREM BOLAYIR

Namık Kemal'in oğludur.

a. Servetifünun Dönemi: "Ayn Nadir" takma adıyla yazar. *"Elvah-ı Tabiattan"* eseri bu dönemin ürünüdür. Bireysel şiirler yazar. "Şiirimiz" başlıklı yazısında Servetifünun'u eleştiririp bu topluluktan ayrılır. (*Yeni Beyler)*

b. II. Meşrutiyet sonrası: Millî duygulara yönelir. *(Ordunun Defteri, Ana Vatan)*

c. Cumhuriyet'ten sonra: Millî duygulara devam eder. (Şiir Defteri, Vicdan Alevleri)

ESERLERİ

- **Elvah-ı Tabiattan:** Servet-i Fünun dergisinde yer alan tabiat konulu şiirleridir.
- **Yeni Beyler:** Tanzimat sonrası Batı hayranı züppe tipini eleştirir.
- **Kırmızı Fesler:** II. Abdülhamit'in jurnalcilerine yönelik yazılan hiciv türü eseridir.
- **Zilal-i İlham:** Nazım - nesir karışık şiir kitabıdır.
- **Şiir Demeti:** Çocuklar için didaktik tarzda yazılmıştır.
- **Vicdan Alevleri:** Millî duygular
- **Ordunun Defteri:** Millî duygular
- **Ana Vatan:** Millî duygular
- **Kaside-i Askeriyye:** Babasının "Hürriyet Kaside"sine naziredir.

FAİK ALİ OZANSOY

Servetifünun > Fecriati başkanlığı > Toplumsal şiir

1908 Öncesi

İlk şiir kitabı: **FANİ TESELLİLER**

/benimhocam

SAFVETİ ZİYA

Halit Ziya'yı taklit eder. Orijinal sayılmaz.

Devrin salon hayatını eserlerine yansıtmıştır.

Roman

Salon Köşelerinde: Avrupa'dan gelen yabancı bir kıza âşık Şekip'in hayatını anlatır.

Kadın Ruhu

AHMED ŞUAYB

- Servetifünun Dönemi'nde tamamen eleştiriyle uğraşan tek sanatçıdır. Hypolyte Taine'yi örnek alır.
- Batı'nın önemli sanatçılarını tanıtır.
- Fransız basınını takip eder. Haftalık sanat, edebiyat, fikir eserlerini çevirir.

Hayat ve Kitaplar: Batı'yı tanıttığı eserlerini toplar.

SERVETİFÜNUN DÖNEMİ'NİN DAĞILIŞI

Hüseyin Cahit: Edebiyat ve Hukuk → Dergi kapatılır.

***Edebiyat-ı Cedide'nin şiir ilkelerini ortaya koyan: Cenap Şahabettin

***Edebiyat-ı Cedide'nin roman ilkelerini ortaya koyan: Halit Ziya

Mensur Şiir

- İlk defa Fransız edebiyatında A. Bertnard ile "poeme prose" adıyla çıkar. Sonra Baudelaire, Mallarme, Rimbaud gibi sanatçılar da yazar.
- **Bizde ilk defa: Halit Ziya ile olgun örnekleri verilir. (Nevruz Gazetesi, İzmir)**
- Verilen adlar:
  - Şiirce (TDK)
  - *Mensure*
  - *Mensur Şiir (Halit Ziya)*

Özellikleri

- Bağımsız, başlıklı, kendi bütünlüğünde ve bireyseldir.
- Şairane ama ölçüsüz, kafiyesiz, iç ahenklidir.
- Devrik cümleler, kelime tekrarı ve edatlı yapılardır.
- Uzun cümle yapılı, ah, ey, of ünlemlerinin kullanıldığı, ki'li cümleli yapılardır.
- Noktalama işareti yoğundur.
- Genelde gençler tarafından kullanılmıştır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

SERVETİFÜNUN VE FECRİATİ DÖNEMİ'NDE ESER VEREN BAĞIMSIZ SANATÇILAR

Hüseyin Rahmi, Ahmet Rasim, Mehmet Celal, Şair Nigar Hanım, Ali Kemal, Selânikli Fazlı Necip, Tevfik Nevzat, Mustafa Reşit Bey…

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

- Ahmet Mithat Efendi tarzı halk için romancılık yapan, popüler romanlarıyla öncü bir yazardır. Toplum için eser yazar. Teknik açıdan eserleri başarısızdır. Sade dille eserlerini verir.
- Emile Zola'nın deneysel roman anlayışıyla realizm ve natüralizm vadisinde eserlerini verir. Tanpınar'a göre **sokağı edebiyatımıza taşıyan adam** olan yazarımız derin gözlemleriyle gerçeğin tüm yönlerini anlatmak ister.
- Romanlarında İstanbul'u işlemiş, yanlış Batılılaşma, alafrangalık özentisi mizahi bir dille eleştirilmiştir.

ESERLERİ

Roman

Şık: Romandaki alafranga tip Şöhret, kendisi için "Şatırzade" ismini kullanır. Züppe tipidir. Madam Potiş adlı kötü bir kadın onu kullanır. Şöhret de onun için annesinin küpelerini, arkadaşının paralarını çalar.

Şıpsevdi: Meftun - Edibe karakterleriyle yanlış Batılılaşma konusunu işler. Meftun, Fransa'ya okumak için gider ama hiçbir şey öğrenmeden gelir. Babasından kalma köşkte alafranga hayat yaşar ve komşusu Kasım Bey'in kızıyla evlenip rahat yaşamak ister. Evlenir fakat şıpsevdiliğe devam eder.

Mürebbiye: Dehri Efendi'nin mürebbiye modasına uyup konağına aldığı Matmazel Anjel ve ahlaksızlıklarını işler.

Mutallaka: Mektup tarzı bir romandır. Aile konusunu işler.

- İffet
- Bir Muadele-i Sevda
- Metres
- Tesadüf
- Nimetşinas
- **Kuyrukluyıldız Altında Bir İzdivaç:** İrfan Galip, "Halley" kuyruklu yıldızının Dünya'ya çarpacağını söyleyerek herkesi korkutur. Halley gözüktüğü bir gün kültürlü bir kız Mediha ile evlenir.
- Gulyabani
- Cadı
- Sevda Peşinde
- Hayattan Sayfalar
- Hakk'a Sığındık
- Toraman
- Son Arzu
- Tebessüm-i Elem
- Cehennemlik
- Efsuncu Baba
- Meyhanede Hanımlar
- Ben Deli miyim?
- Tutuşmuş Gönüller
- Billur Kalp
- Mezarından Kalkan Şehit
- Kokotlar Mektebi
- Şeytan İşi
- Utanmaz Adam
- Eşkıya İninde
- Kesik Baş
- Ölüm Bir Kurtuluş mudur?
- Dirilen İskelet
- Deli Filozof
- Kaderin Cilvesi
- İnsanlar Maymun muydu?
- Can Pazarı
- Ölüler Yaşıyor mu?
- Namuslu Kokotlar
- Evlere Şenlik, Kaynanam Nasıl Kudurdu?
- Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevda Öğütür
- Dünyanın Mihveri Para mı? Kadın mı?

/benimhocam

Cadı (Hüseyin Rahmi Gürpınar / Roman)

- Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanıdır.
- Yalıları bitişik iki kadından biri ölüp de kocası tekrar evlenecek olursa sağ kalan komşu hanım adama rahat yüzü göstermeyecektir. Kadınlar böyle sözleşirler. Kadınlardan biri ölür. Kocası Naşit Nef'i Efendi yeniden evlenince yalı komşusu hanım cadı kılığına girerek sözünü yerine getirir.

Cehennemlik (Hüseyin Rahmi Gürpınar / Roman)

- Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanıdır.
- Devletin üst görevlerinde bulunmuş, zengin, yaşlı, emekli Hasan Ferruh Efendi kız kardeşinin ailesiyle birlikte bir yalıda oturur. Genç bir karısı ve önceki evliliklerinden birinden çirkin bir kızı vardır. Küçükken büyüttüğü yakışıklı evlatlığı Şemsi'yi de bu kızıyla nişanlar. Kız kardeşi Ferhunde Hanım, yaşlı kocasının yatıştıramadığı arzularını göz koyduğu Şemsi ile yatıştırmak ister ve meramına da erer. Oysa Şemsi de Ferhunde Hanım'ın güzel kızı Mahmude'yi sevmektedir. Roman bu aşk karmaşalarıyla devam eder.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Gulyabani (Hüseyin Rahmi Gürpınar / Roman)

- Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanıdır.
- Şefika Hanım, parasına göz diken hayırsız yeğeni tarafından Üsküdar'da Bulgurlu dolaylarında bir konakta cinlere, perilere tehdit ettirilmektedir. Evde, korkutulan üç kadın daha vardır: Çeşmifelek Kalfa, Zenci Ruşen Dadı ve sonradan hizmetçi gelmiş Muhsine. Olaylar Muhsine'nin ağzından anlatılır. Düğüm, Muhsine'yi seven Hasan adında genç bir köylü tarafından çözülür: Gulyabani kılığına girerek kadınları dehşete düşüren kişinin konağın kâhyası Bekir, cin kılığındaki adamın da Şefika Hanım'ın yeğeni Şevki olduğu anlaşılır. Sonunda Muhsine ile Hasan evlenirler.

Kuyrukluyıldız Altında Bir İzdivaç (Hüseyin Rahmi Gürpınar / Roman)

- Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanıdır.
- Halley kuyruklu yıldızının dünyaya çarparak hayatı altüst edeceği haberi, İstanbul'da panik yaratmıştır. Bir kenar mahalle kadınları arasında bu konuyu tartışma ile başlayan romanda, Aksaray'da oturan, oldukça zengin ve ruhça Batılı bir delikanlı İrfan Galip, verdiği uyarma - açıklama konferansı üzerine "kadın doğduğuna üzülen bir zavallı"dan bir mektup alır. Mektubun bilinmeyen yazarı, kadınların kızların dar ve kapalı hayatlarından şikâyetçidir. İrfan Galip, kıza âşık olur, mektuplaşma devam eder. Sonunda gıyabî sevgilinin Feriha Davut adında ve İrfan Galip'in aradığı niteliklerde, okumuş, kibar bir kız olduğu ortaya çıkar. İki genç, Halley yıldızının görünüp geçtiği gece evlenirler.

Hikâye

- Kadınlar Vaizi
- Namusla Açlık Meselesi
- Katil Bûse
- İki Hödüğün Seyahati
- Tünelden İlk Çıkış
- Gönül Ticareti
- Melek Sanmıştım Şeytanı
- Eti Senin Kemiği Benim

Tiyatro

- Hazan Bülbülü
- Tokuşan Kafalar
- Kadın Erkekleşince
- İki Damla Yaş

Tartışma

- Cadı Çarpıyor
- Şekavet-i Edebiye Tartışmaları

/benimhocam

AHMET RASİM

- Makale, fıkra, gezi yazılarıyla ünlüdür. Cep romanları adıyla romanları vardır ama teknikçe çok kusurludur. Altmışın üzerinde bestesi vardır. Zekai Dede'den ders aldığı söylenir.
- Hüseyin Rahmi ile "Boşboğaz Bir Güllabi" adlı mizah dergisini çıkarır.
- Devrin sokak dilini, İstanbul Türkçesini sohbet ve fıkralarında başarıyla kullanır.
- İstanbul'u, Hüseyin Rahmi romanlarında; Ahmet Rasim de fıkra ve anılarında sade dille anlatır.
- Hüseyin Rahmi İstanbul yaşantısını romanla; Ahmet Rasim de İstanbul yaşantısını fıkra ve anılarıyla anlatır.

ESERLERİ

Anı - Fıkra - Sohbet - Biyografi - Mektup

- **Eşkâl-i Zaman (fıkra):** Çocukluk günlerini ve şehri, gerçeklik ilkesiyle başarıyla anlatır.
- **Gülüp Ağladıklarım (anı):** Yayın hayatını anlatır.
- **Muharrir, Şair, Edip (Biyografi - anı):** Yayın hayatını anlatır.
- **Cidd-ü Mizah (Biyografiler)**
- **Şehir Mektupları (4 cilt):** İstanbul'u her açıdan anlatan en ünlü eseridir.
- **Falaka (Anı):** Çocukluk günlerini ve sıbyan mektebi anılarını anlatır.
- **Fuhş-i Atik (Anı)**
- **Gecelerim (Anı):** İstanbul Ramazanları anlatılır.
- **Ramazan Sohbetleri (Anı)**
- **Ömr-i Edebî (4 cilt Anı)**
- **Romanya Mektupları (Anı - gezi)**

UYARI

Bilinmesi gerekenler yukarıda yazılanlardır. Yani anı - fıkra - sohbet - mektup - biyografi tarzı eserleridir.

FECRİATİ YERİNE NESL-İ ATİ (NAYİLER)

- Şahabettin Süleyman "Bir Bilanço" ve "Bataklıkta" adlı yazılarıyla Fecriati'nin bekleneni yapamadığını ama yerine gelecek birilerinin de olmadığını söyler.
- **Hakkı Tahsin:** Yeni bir neslin yetiştiğini iddia eder.
- **Nesl-i Ati Cemiyet-i Edebiyesi** adıyla gençler kendilerini edebiyat dünyasına tanıtırlar ve şöyle derler:

"Edebiyatımız yenilik namı altında Şark'ı ve Garp'ı taklide yönelmiştir."

- Taklidi yıkıp millî ve yeni bir yol açmak için kurulmuştur.
- **Rübâb** dergisinde yazarlar.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

FECRİATİ DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1909 - 1912)

- Servet-i Fünun dergisi dağılınca edebiyattaki boşluğu doldurmak için ortaya çıkan harekettir.
- Servetifünun'a karşıdır ama Servetifünun'u aşamaz.
- En önemli kişileri: *Ahmet Haşim, Yakup Kadri, Fuat Köprülü, Celal Sahir, Faik Ali, Şahabettin Süleyman, Mehmet Behçet, Aka Gündüz, Ali Canip, Refik Halit, Tahsin Nahit, Müfit Ratip*
- İlk toplantı: 20 Mart 1909'da Hilal gazetesi matbaasında toplanırlar ve mini bir plan dâhilinde çalışmaya başlarlar.
- İlk başkan → Faik Ali seçilir.
- Faik Ali → Fecriati ismini önerir. Kabul edilir.

Ahmet Haşim → Sina-yı Emel ismini önerir.

Yapmak İstedikleri:

- Fecriati kütüphanesi kurmak ve yayın serisi oluşturmaktır.
- Ödüllü tercüme faaliyetleriyle Batı'nın eserlerini Türkçeye tercüme etmek, Batı'daki kurumlarla ilişki kurarak Batı ile alışverişte bulunmaktır.
- Herkese açık konferanslarla halkın edebî zevkini artırmaktır.

Sözcüsü: Yakup Kadri

- Fecriati isimli bir dergi çıkarmak isterler ama çıkaramadıkları için yayın organları Servet-i Fünun dergisi olur.

Servet-i Fünun dergisinde 24 Şubat 1910 yılında Türk edebiyatının ilk beyannamesi olan "Fecriati Edebî Beyannamesi"ni yayımlayarak kendilerini kamuoyuna tanıtırlar.

UYARI

Türk edebiyatında yayımlanan ilk beyannamedir.

Slogan: Sanat şahsi ve muhteremdir.

UYARI

Bu slogan bir grup hareketi sloganı olmaktan uzaktır. Sanat anlayışında tenkiti kabul etmezler ve herkes sanatında özgür bırakılır. Bu yüzden bir grup hareketi olamamış kısa zamanda silinip gitmiştir.

Fecriati Edebî Beyannamesi'ndeki Hususlar

- Servetifünun sanatçılarının ilk ciddi rehber olduğunu ama artık işlevini yerine getiremediğini söyleyerek artık Servetifünun'a geçmiş gözüyle bakarlar.
- Sadece Namık Kemal'in edebiyatın işlevini tam olarak yerine getirdiğini belirttiler.
- Batı'daki birçok eseri Türkçeye kazandırmak için dil komisyonu kurma kararı alırlar.
- Edebiyat ve fikir konularında halka konferanslar vererek halkın sanat alanında eğitilmesi kararını alırlar.
- Edebiyatın hoşça vakit geçirmekten ziyade ciddi bir iş olduğunu vurguladılar. İlim ve edebiyat önemsenir.
- Fecriati kütüphanesi kurma kararı alırlar. Ama kütüphane 5 kitapla sınırlı kalır.

Bu kitaplar:

a. *Timsal-i Aşk (Cemil Süleyman)*
b. *İnhizam (Cemil Süleyman)*
c. *Ruh-ı Bi-Kayd (Tahsin Nahit)*
d. *Fırtına (Şahabettin Süleyman)*
e. *Hayat-ı Fikriyye (Mehmet Fuat Köprülü)*

/benimhocam

Fecriati Başkanları

Faik Ali → Celal Sahir → Fazıl Ahmet → Hamdullah Suphi olmak üzere 4 başkanı olmuştur.

- Servetifünun'a geçmiş gözüyle baktılar ama onlardan farklı ve fazla bir faaliyette bulunmadılar.
- Kısa sürede dağıldılar. Sanat hayatının sonuna kadar ilkelere bağlı kalan sanatçısı Ahmet Haşim'dir.
- Millî edebiyat topluluğuna katılanlar: *Fuat Köprülü, Yakup Kadri, Refik Halit, Ali Canip, Hamdullah Suphi, Şahabettin Süleyman*

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

FECRİATİ EDEBÎ TOPLULUĞUNUN GENEL ÖZELLİKLERİ

Şiir

- "Sanat şahsi ve muhteremdir." sloganında da dedikleri gibi bireysel konuları işlediler. Kısa duygularını anlatan anlık şiirler yazdılar.
- Ağır, süslü bir dil kullandılar. Arapça - Farsça tamlamalarla yüklü dile devam edildi.
- Aruz vezni kullanıldı. Serbest müstezat nazım şekline devam edildi.
- Batı edebiyatı örnek alınmaya çalışıldı.
- Şiiri sözden çok musikiye yakın bir sanat dalı olarak görürler. Musiki ve ahenk önemsenir.
- Şiirde → ağırlıklı sembolizm ve empresyonizm,
  Roman, hikâyede → realizm, natüralizm kullanılır.
- Fecriati, Servetifünun ve Millî Edebiyat arasında "KÖPRÜ"dür.

Tiyatro

- Tiyatroya önem vermemişlerdir. Şahabettin Süleyman, Tahsin Nahit, Müfit Ratip yazmıştır ama başarısız eserlerdir.
- Müfit Ratip, Türkiye'nin ilk tiyatro eleştirmeni olarak karşımıza çıkar.

Roman - Hikâye

- Genel anlamda hikâye ve romanda başarısızlardır. Servetifünun'u devam ettirmek isterler. Yakup Kadri de birkaç hikâye yazıp Millî Edebiyat saflarına katılır.
- Fecriati ilkelerine sanat hayatı boyunca bağlı kalan kişi: AHMET HAŞİM

FECRİATİ TOPLULUĞUNUN ÖNEMLİ SANATÇILARI

AHMET HAŞİM (1884 - 1932)

- Fecriati'nin ilkelerine ömrünün sonuna kadar sadık kalır. Başka hiçbir topluluğa katılmaz. Fecriati dağılınca da bağımsız olarak sanatını icra eder.
- Bireysel şiirler yazar. Akşam şairidir. Zayıf, hastalıklı bir annesi vardır. Annesi ölünce de babası onu bir yatılı okula bırakır. Sanat hayatı bu yaşadıklarının iz düşümüdür. "Aşk, tabiat, gurub vakti…" bazı şiir temalarıdır. Hayata kendi fildişi kulesinden bakar.
- Aruz veznini kullanır. Hece veznine *Türk köylüsünün vezni* der. Dili ağırdır.
- Saf şiir akımının en önemli iki isminden birisidir. Diğeri de Yahya Kemal'dir.
- ***Sembolizm*** ve ***empresyonizm*** akımlarından etkilenir.
- Nesirde ustadır.

Şiir Peotikası: ŞİİR HAKKINDA BAZI MÜLAHAZALAR

- Dergâh dergisinde yayımlanan "Bir Günün Sonunda Arzu" adlı şiiri anlaşılmadığı için eleştiri alır. Buna cevaben önce "Şiirde Mana ve Vuzuh" adlı bir yazı yazar. Sonra bu yazıyı genişletip "Şiir Hakkında Bazı Mülahazalar" adıyla "Piyale" adlı şiir kitabının ön sözüne koyar.

Poetikadaki Şiir Görüşleri

- Şiiri hakikat habercisi ya da kanun koyucu olarak görmez. Şiiri bir hikâye olarak görmez. Şiirin anlaşılmak için değil duyulmak için yazıldığını belirtir. Şiir, anlaşılmak için değildir. Şiirin mesaj verme görevi yoktur. Düzyazı anlaşılmak içindir.
- Şiiri söz ile musiki arasında ama sözden ziyade musikiye yakın olarak görür. Şiirde ahenk değerlidir. Söyleyiş güzelliğinin önemini vurgular.
- Şiirler, **anlamlarını okuyucunun eşsiz ruhundan alır.**
- Şiirde anlam aramak, eti için bülbülü öldürmek gibidir.

ESERLERİ

Şiir

- **Piyale** (Merdiven)
- **Göl Saatleri** (O Belde, Yollar)

Düzyazı

Düzyazılarında sade bir dil kullanır.

Gezi: Frankfurt Seyahatnamesi

Deneme - Fıkra - Sohbet

- **Gurabahane-i Laklakan:** Sohbet yazıları ve makaleleri vardır. Makaleleri Fransız sembolizmi üzerinedir.
- **Bize Göre:** Paris gezisi sonrası edindiği izlenimleri fıkra türüne yakın bir şekilde anlatır.

TAHSİN NAHİT

- Ahmet Haşim'den sonra en başarılı, velud Fecriati şairidir. Ahmet Haşim etkisinde kaldığı ve Fecriati anlayışıyla bireysel şiirler yazdığı söylenebilir. Beyanname ilkelerine sadık kalmıştır.
- Şiirleri ve tiyatroları vardır.
- Fecriaticiler onun evinde toplanırlar. Hisli bir şairdir.
- Hayatında Büyükada'nın yeri farklıdır ve şiirlerinde buraya çok yer verdiği için **"adalar şairi"** olarak bilinir. **"Kamer şairi, Zühre şairi"** ifadeleri de kullanılmıştır.

ESERLERİ

Şiir: Ruh-ı Bi-Kayd, Fecriati topluluğu içinde şiirlerini kitaplaştıran ilk sanatçıdır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

EMİN BÜLENT SERDAROĞLU

- Galatasaray'ın kurucularındandır. Haşim gibi küçük yaşta annesini kaybeder. Fecriati tarzı bireysel şiirlerin yanında Trablusgarp ve Balkan savaşları için toplumsal şiirler de yazar.
- **Victor Hugo**'nun **"Mavi Gözlü Yunan Çocuğu"** adlı şiirine karşı yazmış olduğu **"Kin"** şiirini yazar. Atatürk'ün ödüllendirdiği söylenir.

ESERLERİ

Şiir

- Kin
- Hisarlara Karşı
- Hatif Diyor ki
- Hatay'a Selam
- Dev Şarkısı

UYARI

Şiirlerini, eleştirilmekten korktuğu için kitaplaştırma cesareti gösterememiştir.

MÜFİT RATİP

- Fecriati Dönemi'nde mensur şiir ve tiyatroları ile bilinir. Tiyatro konusuna eğilmiştir. Yazdığı tiyatro eleştirileriyle Türkiye'nin ilk tiyatro eleştirmeni olarak kabul edilir.

ŞAHABETTİN SÜLEYMAN

- "Sanat şahsi ve muhteremdir." sloganının sahibidir. Hikâye, tiyatro, eleştiri yazar. Tiyatrolarıyla tanınan bir sanatçıdır.

ESERLERİ

Tiyatro

- **Çıkmaz Sokak**
- **Siyah Süs**
- **Fırtına**

CEMİL SÜLEYMAN ALYANAKOĞLU

- Fecriati Dönemi'nde hikâye ve roman yazarıdır. Asıl mesleği doktorluktur.
- Halktan kişileri romantik bir tarzda işler. Yer yer psikolojik tahliller de yapar.

ESERLERİ

Roman

- **İnhizam**

Hikâye

- **Timsal-i Aşk**

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ (1911 - 1922)

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ'Nİ HAZIRLAYAN DÜŞÜNCE AKIMLARI

- Millî Edebiyat'ın ortaya çıkmasına kaynaklık eden fikir akımları: ***Batıcılık, Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük***.
- Dünyada başlayan milliyetçilik akımlarından her imparatorluk gibi Osmanlı da etkilenmiştir. Bu özgürlük akımlarından kurtulmak için Osmanlı da çeşitli fikir akımlarından fayda sağlamak istemiştir. Bu fikir akımları şunlardır:

Osmanlıcılık

- Milliyetçilik akımı tüm dünyayı sarınca Osmanlı da bu akımın olumsuz yanlarından etkilenir. Birçok ulustan münhasır Osmanlı, dağılma tehditiyle karşı karşıya gelir. Uluslar kendi devletlerini kurmak isterler.
- Osmanlıcılık; ırk birlikteliğine dayanmayan, din-dil-ırk ayrımı yaratmadan ülke içinde yaşayan Müslüman ya da gayrimüslim her Osmanlı vatandaşını bir bayrak altında toplamaya inanan bir akımdır.
- Jön Türkler ve Yeni Osmanlılar da bu akımı destekler. Padişahların da sadrazamların da destekledikleri bir akımdır. **Namık Kemal, Ziya Paşa, Ali Suavi, Agah Efendi, Ahmet Mithat** bu akımı destekler.

İslamcılık

- Islahat Fermanı'nda gayrimüslimler Müslümanlardan daha fazla hak elde etmişlerdir. Bunun sonucunda Osmanlıda ümmet anlayışı belirginleşir. Osmanlı içindeki İslam uluslarını bir arada toplama anlayışına dayanır. (Orta Doğu, Afrika, Balkanlar)
- İslamcılık fikrini **"Cemaleddin Efgani"** sistemleştirir. II. Abdülhamid Dönemi'nde de devlet tarafından desteklenir.
- **Sırat-ı Müstakim, Sebilü'r-Reşad**, Mekatib-i İslam gibi yayın organlarında savunulur. Mehmet Âkif Ersoy, Sait Halim Paşa, Ahmet Cevdet Paşa bu akımı destekler.
- Mısır'da Muhammed Abduh, Balkanlar'da Filibeli Ahmet Hilmi Bey bu akıma Anadolu dışından destek verenlerdir.

Batıcılık (Garpçılık)

- Tanzimat Dönemi'nde Batı karşısında gerileyen Osmanlı, Batı'nın bilim - tekniğini alarak Avrupa karşısında depara kalkmak ister. İrfancılık, her alanda bilginin ön planda olmasını destekler.
- Yanlış anlaşılarak bu dönemde yanlış Batılılaşma başlamıştır. Batı'nın ev dekorasyonunu, dilini, giyimini almak; bilim - tekniğini almamak Batılılaşmanın yanlış anlaşılmasıdır.
- **Abdullah Cevdet, Tevfik Fikret, Celal Nuri, Süleyman Nazif** bu akımı destekler. İçtihat dergisinde de bu akım desteklenir.

Türkçülük

- Dünyada Fransız İhtilali'ne bağlı olarak yaygınlaşan milletçilik anlayışının Osmanlıdaki tezahürüdür.

Osmanlıdaki Türkçülük Anlayışına Kronolojik Bir Bakış

- **XVI. yy.da Edirneli Nazmi ve Tatavlalı Mahremi;** Türk-i Basit akımıyla geçici ve etkisiz bir akım başlatır.
- **Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa;** milliyetçiliği Osmanlı milliyetçiliği olarak yorumlar.
- **Şinasi, Tercüman-ı Ahval, Tasvir-i Efkâr;** sade dil üzerinde durur.
- **Namık Kemal, Lisan-ı Osmaninin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülahazat-ı Şamildir;** Arap ve Fars boyunduruğundan kurtulmak için gramer, sözlük ve belagat kitabı ihtiyacını dile getirir.
- **Namık Kemal, Bahar-ı Daniş Mukaddimesi;** avam ve havas dilinin ayrılığını dile getirir. Yanlışlığını söyler.
- **Ziya Paşa, Şiir ve İnşa;** asıl şiirimizin şairlerin na-mevzun diye beğenmedikleri avam şarkıları, taşradaki çöğür şairlerinin kayabaşı, üçlemeleri, deyişleri olduğunu söyler.

UYARI

Tanzimat Dönemi'nde belirttiğimiz bu çalışmalar ne millîlik tasnifine ne de milliyetçilik tasnifine girer. Osmanlıyı kurtarma çalışmalarıdır. Halkçıdırlar.

Daha sistemli çalışmalar başlar:

- **Ahmet Vefik Paşa, Lehçe-i Osmani** → Türkçeyi bağımsız bir dil kabul eder. Osmanlıcanın Türkçenin bir kolu olduğunu belirtir.
- **Ahmet Vefik Paşa, Şecere-i Türki çevirisi** → Osmanlıdaki tarih anlayışını 1299'dan hatta İslamiyet'ten önceki Türk tarihine dayandırır.
- **Süleyman Paşa, Tarih-i Alem** → Askerî okullarda okutulan bu tarih kitabında İslamiyet'ten önceki Türk tarihinden söz eder.
- **Süleyman Paşa, İlm-i Sarf-i Türkî** → Osmanlının devlet adı olduğunu Türk dili ve edebiyatı için kullanılamayacağını belirtir.
- **Ali Suavi, "Muhbir" ve "Ulûm"** → Türkçe yazmanın gerekliliğini, namaz sureleri ve hutbenin de Türkçe yapılmasını teklif eder.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Şemsettin Sami, "Lisan-ı Türkî Osmanî" makalesi** → Türk kelimesi üzerinde durur. Utanılacak değil, gurur duyulacak bir kavim adı olduğunu söyler. Osmanlıcanın da Türkçenin bir kolu olduğunu söylemiştir.
- **Şemsettin Sami → Kamus-ı Türkî**
- **Necip Asım, Türk Tarihi** → Leon Cahun'un "Asya Tarihine Medhal" adlı eserinden faydalanarak yazmıştır.
- **Bursalı Mehmed Tahir → "Türklerin Ulûm ve Fünûna Hizmetleri"**
- **Mizancı Murat → "Tarih-i Umumi"**
- **Ahmet Mithat → "Ahmet Metin ve Şirzat"** adlı romanı
- **1876 - Kanunuesasi** → Resmî dilin Türkçe olduğu kabul edilir.
- **İkdam gazetesi** → 1894'te "Türk gazetesidir." ibaresiyle çıkar (Ahmet Cevdet Paşa).

UYARI

Gazetelerdeki dil tartışmaları ilmî Türkçülükten siyasi Türkçülüğe geçişte değerlidir.

Türk Milliyetçiliğinde Bir Aşama: Ziya Gökalp

- Türkçülüğün II. Meşrutiyet'ten sonra sosyolojik, tarihî, felsefi ve siyasi kuramını oluşturan teorisyen: **Ziya GÖKALP**

Vatan ne Türkiya'dır Türklere, ne Türkistan

Vatan, büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan

Turancılık → Türkiye Türkçülüğü

"Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak": Türk milletinden, İslam ümmetinden, Avrupa medeniyetinden olmak anlayışı hâkimdir.

Türkçülüğün programı: *"Türkçülüğün Esasları"*

1. Halka doğru (tahris) + 2. Garba doğru (tezhip)

Yahya Kemal: *"Fransız toprağı bin yılda Fransız milleti yarattı."* görüşünden hareketle Anadolu toprağının yeni bir Türk insanı hasıl ettiğini söyler.

Mehmed Emin Yurdakul: *"Türkçe Şiirler"* adlı şiir kitabındaki *"Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken"* → 1897 Türk-Yunan Savaşı'nda söylenir. Artık Türkçülük sadece aydınlarla sınırlı kalmaz halka da ulaşır. *"Ben bir Türk'üm, dinim, cinsim, uludur."*

Mehmed Emin Yurdakul: *"Biz Nasıl Şiir İsteriz"* → Millî Edebiyat'ın poetikası:

Bir şiir ki şehitlerin al kanıyla yazılmış;
Bir kılıç ki kitabının alt yanına asılmış;
Bir altından heykeldir ki bir odaya konulmuş.

Biz o şiiri isteriz ki çifte giden babalar,
Ekin biçen genç kızlarla, odun kesen analar,
Yanık sesin dinlerlerken gözyaşların silsinler.

Başlarını açık, beyaz sinesine koysunlar;
Yüreğinin, özleriçün çarpındığın duysunlar;
Bu çarpıntı, bu ses nedir? Neler diyor? Bilsinler.

Macar Türkolog Vambery de Mehmet Emin'in sade ve temiz dilini beğenir.

Faruk Nafiz: "Sanat" şiiri (1926)

Başka sanat bilmeyiz karşımızda dururken,
Söylenmemiş bir destan gibi Anadolu'muz.

1905: Aruz - Hece Tartışması

Selânik'te "Çocuk Bahçesi" dergisinde başlayan tartışmadır.

Rıza Tevfik Bölükbaşı	Ömer Naci
Rıza Tevfik, Mehmed Emin'e açık bir mektup yazarak heceyle yazdığı şiirlerini över. Hece ölçüsü ile Türk hissiyatını birleştirdiğini söyler.	"Evzan-ı Şiiriyemize Dair" adlı yazısında Rıza Tevfik'e karşı yazar ve aruzun ispatlanmış ahenginden, hecenin ahenksizliğinden bahseder.

Ziya Gökalp

Aruz sizin olsun hece bizimdir,
Halkın söylediği Türkçe bizimdir;
Leyl sizin, şeb sizin, gece bizimdir,
Değildir bir mana üç ada muhtaç.

UYARI

Ziya Gökalp ve Mehmet Emin Yurdakul **Birinci Nesil Hececiler** olarak bilinir. İlk kez kent şiirinde hece ölçüsünü kullanmışlardır.

Hüsün ve Şiir'den → Genç Kalemlere

Hüsnü ve Hamit adlı iki gencin sahibi oldukları "Hüsün ve Şiir" dergisinde Ali Canip makale yazmaktaydı. Ali Canip'in isteğiyle derginin adı "Genç Kalemler" olarak değiştirilir.

UYARI

Ömer Seyfettin askerlik mesleği dolayısıyla Selânik'tedir. Ali Canip'in de babası Selânik'te sürgündedir. Ziya Gökalp de İttihat ve Terakkinin Selânik temsilcisidir. "Genç Kalemler"de buluşmuşlardır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Yeni Lisan Makalesi

Ömer Seyfettin, Ali Canip'e "Edebiyatta, lisanda bir ihtilal vücuda getirelim." demiştir ve Ömer Seyfettin tarafından **Yeni Lisan** adlı bir makale isimsiz olarak "?" ile yayınlanmıştır. İsimsiz olmasının nedeni hareketin bireyselleştirilmek istenmemesidir. Beyanname niteliğindeki ilk yazıda hareket kamuoyuna anlatılır. Makaleler devam eder. Bazıları **Ömer Seyfettin** bazıları **Ali Canip** bazıları da **Ziya Gökalp** tarafından yazılır. 5. sayıdan itibaren de **"Genç Kalemler Tahrir Heyeti"** imzasıyla yayımlanır.

Böylece dilin sadeleşmesi meselesi sistemli ve bilinçli bir dava olarak ilk kez bu dergide ele alınmıştır.

Yeni Lisan makalesindeki bazı hususlar:

- Arapça - Farsça dil bilgisi kuralları dilimizden kaldırılmalı ve Türkçe gramer esas alınmalıdır. Bu kurallarla yapılan tamlamalar bazı istisnalar dışında artık kullanılmamalıdır. Halkın diline yerleşmişse dokunulmamalıdır.
- Arapça ve Farsça sözcükler Türkçe söyleyişlerine göre yazılmalıdır.
- Konuşma dilinde ve edebî dilde İstanbul Türkçesi esas alınmalıdır.
- Dile yerleşmiş, Arapça ve Farsça kelimeler kullanılmaya devam edilmelidir.
- Diğer Türk lehçelerinden kelimeler alınmamalıdır.
- Dilin eski dönemlerinden anlaşılmayan, arkaik kelimeler alınmamalıdır.
- Fransızca gibi Batı dillerinden kelime alınmamalı, millî bir dil bilinci geliştirilmelidir.

Ömer Seyfettin: *"Eski lisan hastadır. Hastalıkları içindeki lüzumsuz ve ecnebi kaidelerdir. Evet şimdiki lisanımızda Arabî - Farsî kaideleriyle tapılan cemler, terkib-i izafi, terkib-i tavsifi yaşadıkça saf ve millî olunamaz."*

- Ömer Seyfettin **yaşayan Türkçeyi** savunmuştur. **Tasfiyeci değildir.** Eski Türkçeden ölü kelimeler diriltilmeyecektir. Gramer Türkçeleşecektir.

Dernekler

- **Türk Yurdu Cemiyeti ve Türk Yurdu Dergisi:** Mehmet Emin, Ahmet Hikmet, A. Ağaoğlu…

Yeni Lisan'ın görüşlerinin daha da benimsenmesini sağlar. "Beş Hececiler"in de ortaya çıkışına zemin hazırlar.

Amaç: Türklüğe hizmet etmek, Türklüğe fayda sağlamak

- **Türk Ocağı:** İlk başkanı: Ahmet Ferit Bey'dir.
- Yusuf Akçura, Dr. Fuat Sabit, M. Ali Tevfik…

Türk Bilgi Derneği ve Bilgi Mecmuası: Emrullah Efendi başkanlığında akademi gibi çalışmak üzere kurulur.

Şairler Derneği: Millî Edebiyat akımını kurallara bağlamak için hece ile şiir yazan bir grup genç kurar.

Yayın organı: Servetifünun

Üyeleri: Orhan Seyfi, Selahattin Enis, Faruk Nafiz, Salih Zeki, Yusuf Ziya, Hasan Zeki, Hakkı Tahsin...

Türk efsanelerinden güç alacaklarını; parnasizm, sembolizm, romantizm vs. istedikleri akımdan etkilenebileceklerini beyan ederler.

- **Şair (1918) ve Şair Nedim (1919) Mecmuaları**

Eserlerde şairler millî romantizmi yakalamak için heceye dönmek isterler.

Aruz - hece tartışması yaşanır.

Şair Dergisi	Şair Nedim Dergisi
"Kemalin sonuna ermiş örnekler gösteren aruz yaşayamaz." sözü ile kapısını hece ölçüsüyle yazan şairlere açar. Ömer Seyfettin, aruza dönenleri "Yalpa Vuranlar" başlığıyla eleştirir.	Halit Fahri "Şiire karışmayınız!" başlıklı yazısıyla Ömer Seyfettin'e düzyazı ile meşgul olmasını teklif eder. Halit Fahri, hece taraftarı olduğunu ancak aruzun yanında hecenin zavallı kaldığını söylüyor.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ ŞAİRLERİ

Hece Ölçüsüyle Şiir Yazanlar
- Ziya Gökalp
- Ali Canip Yöntem
- M. Emin Yurdakul
- Rıza Tevfik Bölükbaşı

Halkın Yaşayışını Anlatan Manzume Yazanlar
- Mehmet Âkif Ersoy (Bağımsız)

Saf Şiir Ekolünü Sürdürenler
- Yahya Kemal Beyatlı (Bağımsız)

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ'NDE ŞİİR

Millî Edebiyat Dönemi'nde şiir biraz daha serbest bırakılır. Hece ölçüsü kullanılmakla beraber şiirlerde bazen bireysellik dikkat çeker.

Ziya Gökalp, şiirde didaktikliği önemser. Türkçülük anlayışıyla halka öğütler verir. Halk biliminden faydalanır.

- Halk şiiri geleneğindeki koşma nazım biçimine, yarım kafiyeye, redife, hece ölçüsüne, mâni tipi kafiye şemasına önem verilir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- Süslü bir anlatım yerine sade bir anlatım önemsenir.
- Şiirden genellikle didaktik amaç beklenir.
- Kahramanlık, Anadolu efsaneleri - masalları, tarih şiire damıtılır.
- İmge ve kapalı anlatıma sırt çevirirler.

Millî Edebiyat Dönemi'nde yazılan şiirlerde farklı anlayışlar vardır.

MEHMET EMİN YURDAKUL

- Millî Edebiyat'ın erken ve ilk sesidir. 1897 Türk - Yunan Savaşı sırasında yazdığı Türkçe Şiirler (1898) adlı kitabındaki *"Anadolu'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken"* şiiriyle ön plana çıkar.

Ben bir Türk'üm, dinim, cinsim uludur;
Sinem, özüm ateş ile doludur,
İnsan olan vatanının kuludur,
Türk evladı evde durmaz; giderim!

- Cemaleddin Efgani etkisinde kaldığını söylediği *"Beni o yoğurmuştur."* ifadesinden anlarız.
- Hece ölçüsünü kullanmıştır. Sade dille yazmıştır ama Türk şiirinin ahengini tam yakalayamamıştır. Türk şiirinin doğallığını bulamadığı için eleştirilir:
  - Halk şiirinde çok kullanılan 7'li, 8'li ve 11'li kalıpları değil; halk şiirinde az kullanılan 15'li, 16'lı, 17'li ve 18'li kalıpları kullanır.
  - Hece ölçüsünün az kullanılan kalıplarını Batılı nazım biçimleriyle kullanır (sone - terzarima).
  - Şiirler genellikle duraksızdır. Türk şiirinde "durağı kaldıran adam" olarak bilinir.
- Estetik açıdan zayıf ama didaktik şiirler yazar.
- Ziya Gökalp ile Millî Edebiyat'ın öncülerindendir.
- Türk Yurdu ve Türk Ocağı dergilerinde aktiftir.
- 1897'de Türk - Yunan Harbi dolayısıyla yazdığı "Cenge Giderken" şiiriyle ünlenir. Kent merkezli edebiyatta ilk kez hece vezniyle şiir yazar.
- Şiirlerinde Trablusgarp, Balkan, Çanakkale savaşlarını; Anadolu'nun yoksul ve kimsesiz insanını bulabiliriz.
- Şiiri düzyazıya yaklaştırır. Uzun manzumeler yazar.

ESERLERİ

Şiir

- Türkçe Şiirler (1898-1918)
- Türk Sazı (1914): Olgun şiirleri bu eserindedir.
- Ey Türk Uyan (1914)
- Tan Sesleri (1915, 1956)
- Ordunun Destanı (1915)
- Dicle Önünde (1916)
- Hastabakıcı Hanımlar (1917)
- Turana Doğru (1918)
- Zafer Yolunda (1918)
- İsyan ve Dua (1918)
- Aydın Kızları (1919)
- Mustafa Kemal (1928, şiir ve düzyazı)
- Ankara (1939)

Düzyazı

- Fazilet ve Asalet (1890)
- Türk'ün Hukuku (1919): Türk'ün esarete boyun eğmeyeceğini anlatır.
- Kral Corc'a (1923)
- Dante'ye (1928)

UNUTMA!

Ordunun Destanı: Çanakkale Savaşı anlatılır.
Dicle Önünde: Türk - Arap dostluğu işlenir.
Ey Türk Uyan: Balkan Savaşları işlenir.

/benimhocam

ALİ CANİP YÖNTEM

- Genç Kalemler dergisinin başyazarıdır. Sanat yaşamına aruz ölçüsüyle Fecriati grubunda başlamış daha sonra Millî Edebiyat saflarına katılmıştır.
- "Hüsün ve Şiir" dergisine ad değiştirmeyi öneren kişidir. Dergiye "Genç Kalemler" ismini önermiştir.
- Millî Edebiyat'ta şairliğinden çok polemikleri, eleştirileri ve incelemeleriyle tanınmıştır.
- **Kaval:** Heceyi başarılı kullandığı ilk şiiridir.

ESERLERİ

Şiir: Geçtiğim Yol

Makale: Millî Edebiyat Meselesi ve Cenap Bey'le Münakaşalarım

İnceleme

- Ömer Seyfettin
- Epope

Antoloji: Türk Edebiyatı Antolojisi

Günlük: Ömer'in Ölüm Hastalığına Dair Notlarım

ZİYA GÖKALP

- Türkçülük düşüncesini sistemleştiren ilk Türk sosyoloğudur.
- Osmanlı milliyetçiliğinden 1911'de "Genç Kalemler"de yayımlanan "Turan" şiiriyle Türk milliyetçiliğine dönmüştür.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Vatan ne Türkiya'dır Türklere, ne Türkistan
Vatan, büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan

NOT

"Turan" şiiri aruz ölçüsüyle yazılmıştır. İlk şiirleri aruzla yazılır, 1910'dan sonra heceye yönelir. Halk edebiyatının çok kullanılan 7'li, 8'li ve 11'li kalıplarını kullanır. İlk dönemlerinde gazel kullanmıştır sonra da halk edebiyatı nazım şekillerini kullanır.

Köylü Şiirleri ve Şaki İbrahim Destanı da aruzla yazılır.

Güzel dil Türkçe bize,
Başka dil gece bize,
İstanbul konuşması
En saf en ince bize

Lisanda sayılır öz
Herkesin bildiği söz;
Manası anlaşılan
Lügata atmadan göz

Uydurma söz yapmayız
Yapma yola sapmayız
Türkçeleşmiş, Türkçedir;
Eski köke tapmayız…

Ziya Gökalp'in "Turancılık" düşüncesini üç safhada değerlendirebiliriz.

Turancılık	Türkmencilik (Oğuzculuk)	Türkiye Türkçülüğü

UZAK İDEAL ⟶ YAKIN İDEAL

Vatan fikri önce yukarıda görüldüğü gibi belirsiz bir coğrafyadır. Daha sonra *Yeni Hayat* adlı şiir kitabında bulunan *"Çobanla Bülbül"* şiirinde İstanbul, İzmir, Edirne gibi yer adları sayılarak sınırlı bir coğrafyaya indirgenmiştir. Misakımillî sınırlarına vurgu yapar.

Ziya Gökalp'e göre gelişme kavramı:

1. TAHRİS **Halka doğru**	**2. TEZHİP** **Garba doğru**
Önce halka gidip halkın birikiminden faydalanmak, folklorik ögeleri derlemek (Masalları, efsaneleri)	Sonra Batı'nın bilim ve tekniğini almak

Görüldüğü gibi tahris düşüncesiyle masal şeklinde, manzum destan tipinde eserler kaleme alır. Türk masal ve efsanelerini şiirleştirir. Türk edebiyatında masal derlemesi yapan ilk incelemecidir.

UYARI

Halkiyat (folklorik) çalışmaları yapan ilk kişi: Ziya Gökalp

- Şiir için değil, şuur için didaktik şiir yazar.
- İlk dönemde nazım biçimleri olarak gazel, kaside sonraki şiirlerinde halk edebiyatı nazım biçimleri kullanmıştır.
- **Dili** yaşayan Türkçedir. Dil konusundaki düşünceleri "Lisan" şiirinde vardır.

ESERLERİ

Şiir

- **Altın Işık:** Türk masal ve efsanelerini şiirleştirir (Folklor).
- **Yeni Hayat:** Yeni insanı anlatır. Tarihini, dilini bilen insanı anlatır.
- **Kızıl Elma** (Türkçülük)

Düzyazı Türü Eserleri

- **Türkleşmek - İslamlaşmak - Muasırlaşmak**
- **Türkçülüğün Esasları:** *Türkçülüğün temel ilkelerini verir. Millî Edebiyat'ın ideolojisi belirlenir.*

2 bölümdür:

1. Bölüm: Türkçülüğün Özü

2. Bölüm: Türkçülüğün Programı

- *Dilde Türkçülük*
- *Estetik Türkçülük*
- *Ahlaki Türkçülük*
- *Hukukta Türkçülük*
- *Dinde Türkçülük*
- *Ekonomide Türkçülük*
- *Politikada Türkçülük*
- *Felsefede Türkçülük*

- Türk Töresi
- Türk Medeniyeti Tarihi
- Türk Ahlakı
- Doğru Yol
- Limni ve Malta Mektupları

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ'NDE BAĞIMSIZ KALAN AMA GÖRÜŞLERİYLE BU AKIMA DESTEK VEREN İKİ MUHTEŞEM SANATÇI: YAHYA KEMAL - MEHMET ÂKİF

YAHYA KEMAL BEYATLI

- Millî Edebiyat Dönemi'nde bağımsız kabul edilir. Eserleri Millî Edebiyat anlayışına da uymaz ama yazıları ve konferanslarla Millî Edebiyat'ı destekler.
- İlk şiirlerini Selânik'te "Esrar" mahlasıyla yazar ve Servetifünun çizgisindedir.
- Hayatındaki dönüm noktası Paris'tir. Orada Fransız edebiyatını kavrar. Heredia'nın "Les Trophes" adlı şiir kitabı hayatında önemli bir yer tuttu ve o kitabı sürekli okudu. Heredia etkisiyle "Beyaz Lisan"a merak sardı. Bir başka deyişle açık, sağlam bir dil kullandı.
- Paris dönüşü Yakup Kadri ile **Nev-Yunanilik akımı**na merak sarar. (Akdeniz edebiyatı, Bahr-ı sefid edebiyatı, Havza edebiyatı) Türk şiirini Yunan ve Latin edebiyatına dayandırmak istemiştir. Daha sonra bu anlayıştan vazgeçer.
- Tarihî - kültürel zeminde divan şiirine bağlıdır ve ek olarak Paris'te Batı edebiyatı ile sıkı ilişkiler içine girmiştir. Doğu kültüründen gelen divan şiiri estetiği ile Batı şiirini sentezleyerek **neoklasisizme** yaslanır. Batı ile Doğulu klasik unsurları harmanlar. Artık **mektepten memlekete** dönmüştür.

Yahya Kemal için anahtar kelimeler:

- **Musiki / Beste:** Mısrayı namusu olarak görür ve şiirde ahenk arar. Zor yazan bir şairdir. Bir kelimenin o şiirdeki yeri üzerine dahi yıllarca düşünür. Bu yüzden kitapları sağlığında yayımlanamaz. Mallarme etkisiyle musikiye değer verir.
- Şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanır. Aruzu başarıyla kullanan nadir şairlerdendir. Sadece "Ok" şiirinde hece ölçüsünü kullanmıştır.

Çok insan anlayamaz eski musikimizden

Ve ondan anlamayan bir şey anlayamaz bizden

- **Tarih / Mimari / İstanbul:** Şiirlerinde İstanbul, kültürel dokuları ve tarihiyle bize sunulur. İstanbul şairidir. İstanbul yanında Balkanlar'a, Üsküp'e çok değer verir. Üsküp doğumludur.
- Öz şiir anlayışına uygun şiirler yazar. Bu dönemde Ahmet Haşim de öz şiir anlayışına yakındır.
- Fransa'daki tarih hocası Albert Sorel'in "Tarihte keşfedilmemiş iki meçhul vardır: Bunlardan biri coğrafyada kutuplar, diğeri tarihte Türkler" sözünden etkilenmiştir.

/benimhocam

- "**Türkçe ağzımda annemin sütüdür.**" diyen şair, sade İstanbul Türkçesiyle beyaz lisan anlayışına uygun şiirler yazar.
- Aşk, ölüm, sonsuzluk, tarih konulu şiirler yazar.
- Mükemmeliyetçiliği parnasizm etkisinin, musiki ve ahenk sembolizm etkisinin kanıtıdır.
- Şiiri düzyazıya yaklaştırmaya karşıdır.
- **"Ne harabi, ne harabatiyim / Kökü mazide olan atiyim"** diyerek "Divan edebiyatı şairi" diye kendisini eleştiren Ziya Gökalp'e cevap verir.

Ünlü şiiri: Süleymaniye'de Bayram Sabahı

DİKKAT

"Ok" şiiri heceyle yazılan tek şiiridir. Bunun dışındakilerin hepsi aruzla yazılmıştır.

ESERLERİ

Şiir

- **Kendi Gök Kubbemiz** (Modern tarzda ve sade Türkçeyle yazdığı şiirleri yer alır.)
- **Eski Şiirin Rüzgârıyla** (Klasik tarzda yazdığı şiirleri yer alır.)
- **Rubailer ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş**

Deneme

- **Aziz İstanbul:** İstanbul'un semtleri, kültürü kısacası havası anlatılır.
- **Eğil Dağlar:** Kurtuluş Savaşı yazılarıdır.
- **Edebiyata Dair:** Sanat ve edebiyat yazılarıdır.
- **Tarih Musahabeleri**
- **Siyasi Hikâyeler:** Edebiyat ve siyaset adamlarını tanıtır.

Biyografi: Siyasi ve Edebî Portreler

Anı: *Çocukluğum Gençliğim, Siyasi ve Edebî Hatıralar*

MEHMET ÂKİF ERSOY

- Millî Edebiyat anlayışıyla şiirler yazmaz. Sanatta bağımsızdır ama fikirleri ve vaazlarıyla Millî Edebiyat'ı temsil eder. Herhangi bir edebî topluluğa dâhil olmamıştır.
- Hakikati güzelliğe tercih eder. Çağının toplumsal yaşamını yansıtır.
- İslamcılık anlayışının kuvvetli bir temsilcisidir. Millî Mücadele'ye camii kürsüsünden verdiği vaazlarla destek vermiştir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- İslamcıdır ama Batı tekniğini, fennini iyi tanır. Gerekli görülen yerlerde hatta medeniyette Batı'dan faydalanılmasını ister. Şerif Aktaş'a göre mutavassıtların XX. yy.daki temsilcisidir. Batı'nın ilim ve tekniğini körü körüne kabullenmek yerine İslam'ın özüyle Batı tekniğini birleştirmek ister.
- Aruz ölçüsünü sokaktaki Türkçe ile birleştirir. Aruzu Türkçeye başarıyla uyarlar.
- Toplumcu bir şairdir. Yaşadığı devri eserlerinde yansıtır. *"Küfe, Meyhane, Mahalle Kahvesi, Seyfi Baba"* gibi manzum hikâyeleri hep konusunu yaşadığı dönemden alır. Realist bir bakış açısı vardır.
- Tevfik Fikret gibi manzum hikâyede başarılıdır: Tasvir, tahkiye, muhavere.
- Eserlerini Safahat'ta toplamıştır (1911).

"Bülbül" şiiri: Bursa'nın işgali üzerine yazılır.

UYARI

Tevfik Fikret'in "Tarih-i Kadim" şiiri dolayısıyla tartışma yaşanır. Mehmet Âkif, Fikret'e Zangoç; Tevfik Fikret de Âkif'e Molla Sırat demiştir.

SAFAHAT

1. **Safahat (1911):** Kitabın tamamına yayılan konunun özü buradadır. Hacimce en büyük kitaptır.
2. **Süleymaniye Kürsüsünde (1912):** İslam birliği düşüncesi hâkimdir.
3. **Hakkın Sesleri (1913):** Sekiz ayet ve bir hadislik bölümdür. Savaşların kötü sonuçlarını göstererek İslam dünyasına yenileşme çağrısı yapar. Tembelliği, cahilliği eleştirir.
4. **Fatih Kürsüsünde (1914):** Galata'dan Fatih'e yürüyen iki arkadaşı konuşturarak toplumsal olumsuzlukların temelinde cehalet görülür.
5. **Hatıralar (1917):** Osmanlı ile Almanya yani Doğu - Batı karşılaştırması yapılır. *Berlin Hatıraları* önemli şiiridir. Ayet ve hadis yorumları da vardır.
6. **Asım (1924):** Hocazade ile Köse İmam sürekli sohbet eder. İslam dünyasını, Osmanlıyı ve yeni nesli eleştirir.
   Asım, yeni nesli temsil eder. Kahramanca cephelerde savaşır.

UYARI

En başarılı bölüm "Asım" olarak kabul edilir.

"Çanakkale Şehitleri" bu bölümde yer alır.

7. **Gölgeler (1933):** Mehmet Âkif'in Mısır'da yazdığı şiirleridir. Toplumsal değildir. İçe dönüktür. İslami tasavvufa kayar. Memleket ayrılığı da içini karartır.

Yazdığı dergiler: Sırat-ı Müstakim ve Sebilü'r Reşat

/benimhocam

RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI

- Sanat hayatının başlarında aruzla eserler vermiştir. Daha sonra hece ölçüsüne kayar ve âşık tarzı halk edebiyatı, dinî-tasavvufi halk edebiyatı nazım biçimlerini kullanır.
- Çocuk Bahçesi dergisinde yayımlanan açık mektubunda Mehmet Emin'in şiirlerini över ve kendisi de bu tarz şiirler yazacağını söyler. "1905 Aruz-Hece Tartışması"nın müsebbibi olur.
- Mehmed Emin, halk şiirinin sesini tam yakalayamamıştı, şiirinde ahenksizlik vardı. Rıza Tevfik halk şiiri geleneğine ve tekke edebiyatına sırtını dayayarak bu ahenksizliği gidermiştir. Mehmet Emin şiirlerinde durak kullanmıyordu. Şiirlerinde durak da kullanmıştır. Kısacası Mehmet Emin'in ahenksizliğini çözümleyen adam olarak bilinir.
- Yunus Emre ve Dertli etkisindedir.
- Felsefeye ilgisi vardır. "Feylesof Rıza" olarak tanınır.

Ünlü Dizeleri:

Uçun kuşlar uçun doğduğum yere
Şimdi dağlarında mor sümbül vardır.

NOT

Sevr Antlaşması'nı imzalayan heyet içinde olduğu için 150'likler listesine girer ve sürgüne gönderilir.

ESERLERİ

Şiir: Divan, Serab-ı Ömrüm

Anı: Biraz da Ben Konuşayım

İnceleme - Araştırma

- Felsefe Dersleri
- Abdülhak Hamit ve Mülazat-ı Felsefiyyesi

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER

- Edebî yaşamına Fecriati'de başladıktan sonra Millî Edebiyat'a katılmıştır.
- Hitabet türünde ustadır. **"Millî Hatip"** olarak bilinir. TBMM'de yaptığı güzel konuşmalarıyla tanınır.

UYARI

İstiklal Marşı'nı meclis kürsüsünden ilk okuyan kişidir. Mehmet Âkif'i de Millî Marş'ımızı yazma konusunda ikna etmeye çalışan kişidir.

- Türk Ocağı başkanlığı ardından da Millî Eğitim Bakanlığı yapmıştır.
- İstiklal Marşı için M. Âkif'i ikna etmeye çalışır.

Hitabet: Dağ Yolu

Makale: Günebakan

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

HALİDE NUSRET ZORLUTUNA

- "Kadın yazarların annesi" olarak bilinir. Emine Işınsu'nun annesi, Pınar Kür'ün teyzesidir.
- Hece ölçüsüyle yazdığı kahramanlık şiirleri ile tanınır. Düzyazılarında da sade bir dil kullanır.

UYARI

Yahya Kemal, onun şiirlerini ezbere söylerdi.

- Millî Mücadele Dönemi'ni anlattığı **"GİT BAHAR"** şiiriyle ünlenir.

ESERLERİ

Şiir

- Geceden Taşan Dertler
- Yurdumun Dört Bucağı
- Yayla Türküsü
- Ellerim Bomboş

Roman

- Küller: 19 yaşında yazdığı eseridir.
- Sisli Geceler

Hikâye

- Beyaz Selvi
- Büyük Anne
- Aydınlık Kapı

Anı

- **Benim Küçük Dostlarım:** Öğretmenlik ile ilgili anılarını toplamıştır.
- **Bir Devrin Romanı:** Kerkük'teki çocukluk yıllarını anlatır.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ'NDE HİKÂYE VE ROMAN

- Roman ve hikâyede sade bir dil tercih edilmiştir. Anadolu'ya yöneliş önem kazanır. Millî kaynaklardan feyz alınır.
- Ömer Seyfettin ile hikâye türü bağımsız bir nitelik kazanır ve Ömer Seyfettin hikâyeciliği meslek edinir.
- Roman ve hikâyede realizm tesiri vardır. Tasvir ve gözlem önemsenir. Maupassant tarz yani olay temelli eserler yazılır. Natüralizm etkisi de göze çarpar.
- Anadolu, Kurtuluş Savaşı, Balkan savaşları eserlerde anlatılır. Millî Mücadele'ye eserlerde bolca yer verilir. Eserlerde Anadolu insanı anlatılır.
- Romanlarda Türkçülük ideolojisi işlenir: *Yeni Turan (Halide Edip)*
- Yakup Kadri ve Halide Edip Adıvar, Yunanistan'ın batıdaki işgallerini incelemek amacıyla kurulan "Tetkik-i Mezalim Heyetinde görev almışlardır. Gözlemlerini eserlerine yansıtırlar.

NOT

Falih Rıfkı Atay ile Yusuf Akçura da bu heyette yer almıştır.

ÖMER SEYFETTİN

- Genç Kalemler'de yayımladığı "Yeni Lisan" makalesiyle Millî Edebiyat'ın öncülerindendir.
- Maupassant tarzı hikâyeleriyle hikâyeciliği meslek hâline getirir. Hikâyelerini atasözleriyle, halk hikâyeleriyle süslemiştir. Hikâyeleriyle millî bilinci uyandırmak ister.
- Sade ve açık bir dil kullanır.
- Hikâye kahramanları bireysel mutluluk yerine toplumsal mutluluk isterler.
- Edebî hayatına şiirle başlamıştır. İlk şiirleri Servetifünun tarzıdır. Daha sonra heceyle millî destanları şiir şeklinde yazmaya çalışır.

UYARI

İlk şiiri: **Lane-i Garam**

Çocukluk Hatıraları Kaynaklı Hikâyeler	Kaşağı İlk Namaz And Falaka
Tarih Konulu Hikâyeler	Forza Pembe İncili Kaftan Kızılelma Neresi? Başını Vermeyen Şehit
Balkan Savaşı, Çanakkale Savaşı, Millî Bilinç ve Türkçülük Konulu Hikâyeler	Bomba Beyaz Lale Primo Türk Çocuğu

UYARI

"İlyada" ve "Kalevala" destanlarını Türkçeye çevirir.

İlk öyküsü "At" adıyla bilinir.

"Bahar ve Kelebekler" adlı hikâyesi sade dil görüşünün zühura erdiği eserdir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

Şiir

- Ömer Seyfettin'in Şiirleri

Günlük

- Ruznâme

Roman

- Ashâb-ı Kehfimiz (1918) (İçtimai - sosyal roman)
- Efruz Bey (1919) (II. Meşrutiyet sonrasındaki siyasi belirsizlik ortamında kurnazca yükselmeye çalışan bir tiptir.)
- Foya (Yarım kalan roman denemesi)
- Sultanlığın Sonu (Yarım kalan roman denemesi)
- Yalnız Efe (1919, 1988)

Hikâye

- Acıklı Bir Hikâye
- Ant
- Ay Sonunda
- Bahar ve Kelebekler
- Bekarlık Sultanlıktır
- Bomba
- Eleğimsağma
- Ferman
- Fon Sadriştayn'ın Oğlu
- Gizli Mabed
- İlk Düşen Ak
- Kaşağı
- Kızıl Elma Neresi?
- Mahcupluk İmtihanı
- Memlekete Mektup
- Pembe İncili Kaftan
- Primo Türk Çocuğu
- Aleko
- At **(İlk öyküsüdür. 1908)**
- Baharın Tesiri
- Başını Vermeyen Şehit
- Beyaz Lale
- Diyet
- Falaka
- Fon Sadriştayn'ın Karısı
- Forsa
- İlk Cinayet
- İlk Namaz
- Keramet
- Kurbağa Duası
- Mehdi
- Miras
- Perili Köşk

Tiyatro: Mahçupluk İmtihanı

Yalnız Efe

- Yörük Hoca'nın kızı Kezban
- Tefeci Eseoğlu

Yüksek Ökçeler

- Hatice Hanım'ın yüksek ökçeli ayakkabı giymek istemesiyle yüzeysel Batılılaşması anlatılır.

Beyaz Lale

- Balkan Savaşlarında Bulgar asıllı bir binbaşının Türk köylerine yaptıkları anlatılır.

Kızılelma

- Türkler için ulaşılması hedeflenen ülkülerdir. Kanuni temsilinde hedefler anlatılır.

/benimhocam

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

- Edebiyat dünyasına Fecriati grubunda başladı. Önce Fecriati topluluğunda yer almıştır. "Bir Serencam" adlı hikâyesini bu grupta yayımlamıştır. Daha sonra Millî Edebiyat akımının önde gelen yazarlarından olmuştur.
- Sağlam bir üslupla yazar.
- Kadro dergisi hayatında önemli yer tutar.

FECRİÂTİ

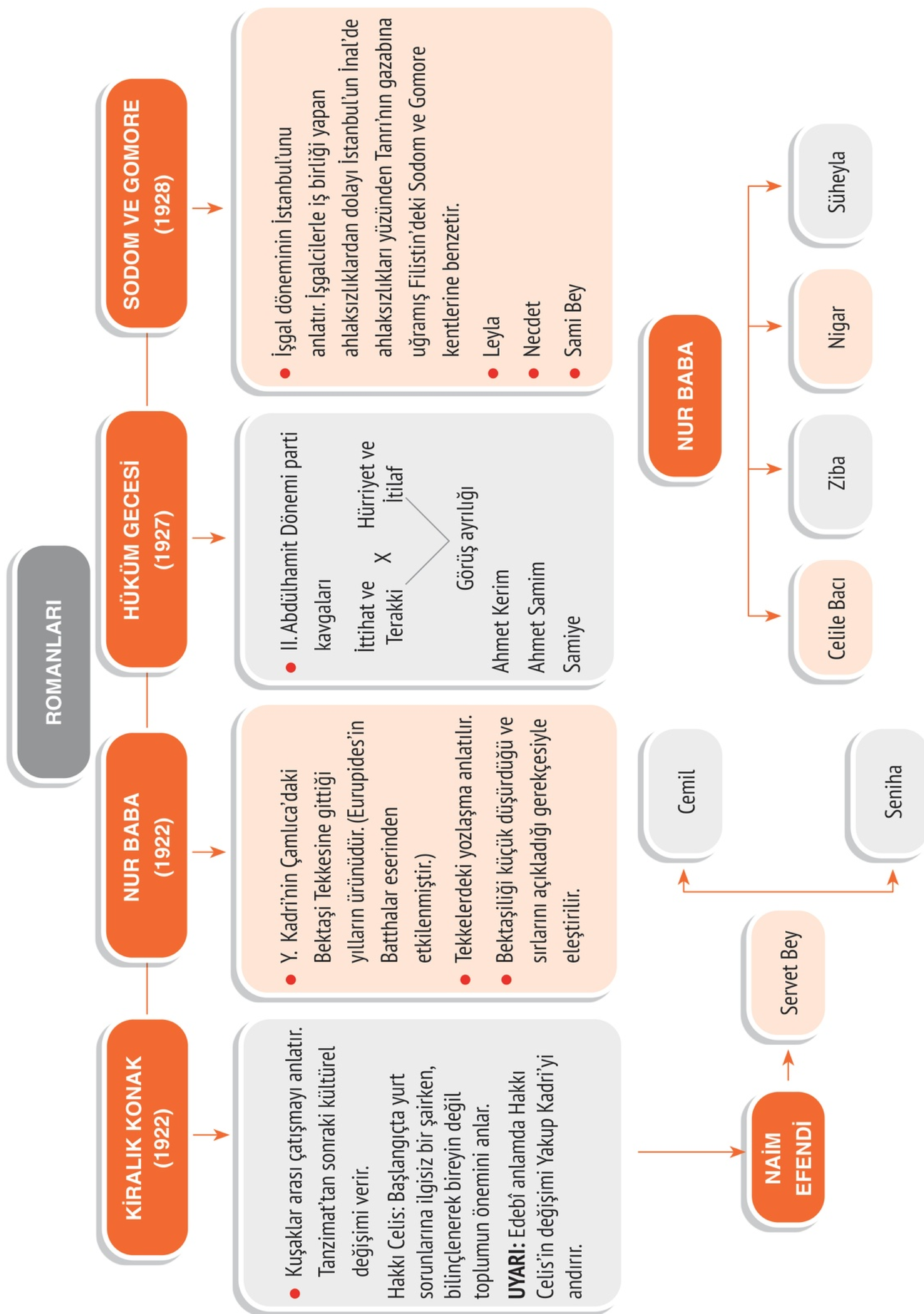
Bir Serencam → Hikâye (Bireysel)
(Bireysel konularda yazılmış 8 hikâyeden oluşan öykü kitabı)
Erenlerin Bağından, Okun Ucundan } Mensur şiirler

NEV-YUNANİ

Yahya Kemal ile bir dönem ilgi duymuştur.
Yahya Kemal → • Sicilya Kızları • Biblos Kadınları
Yakup Kadri → • Siyah Saçlı Yabancı ile Berrak Gözlü Genç Kızın Sözleri

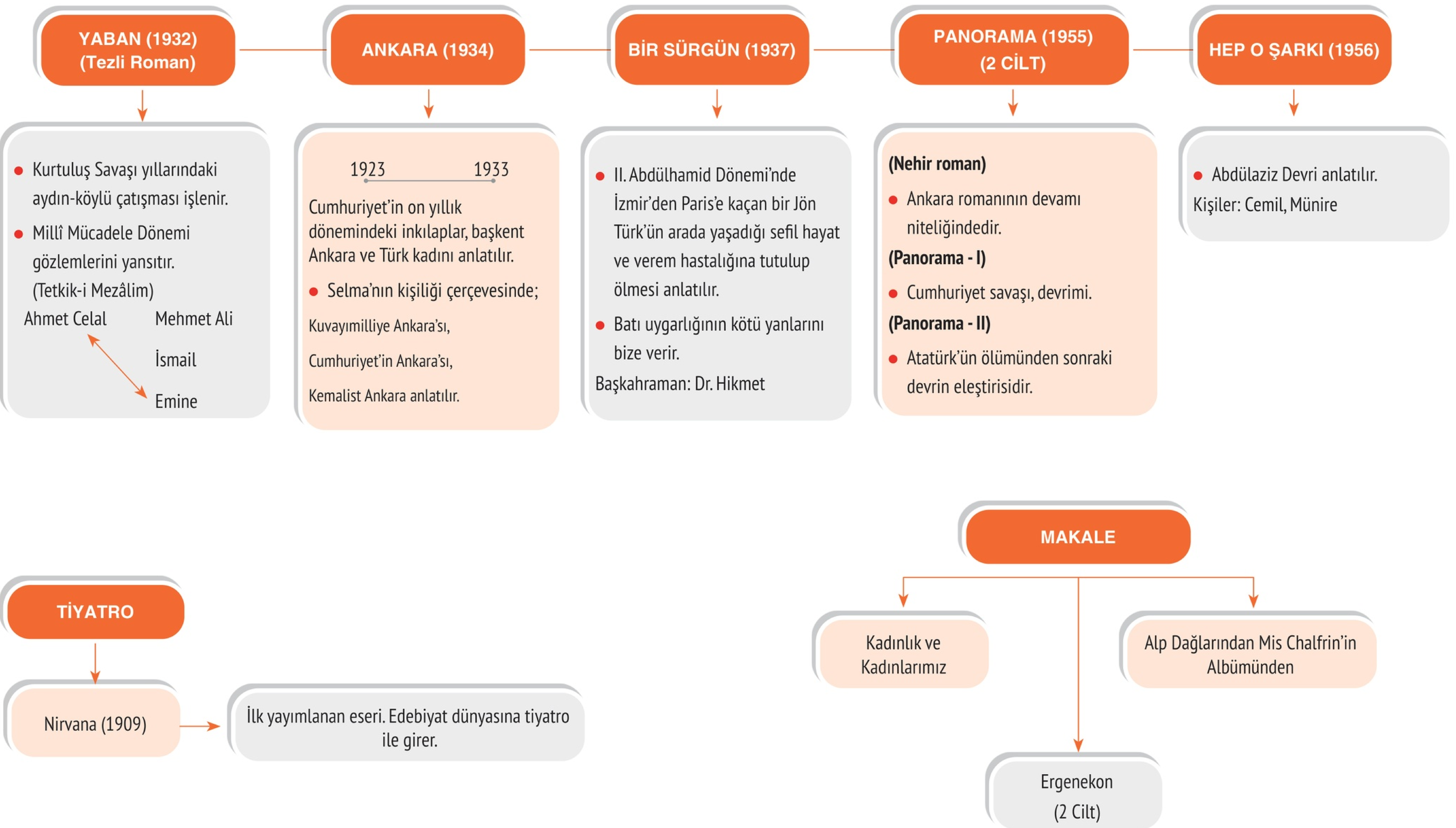
MİLLÎ EDEBİYAT

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

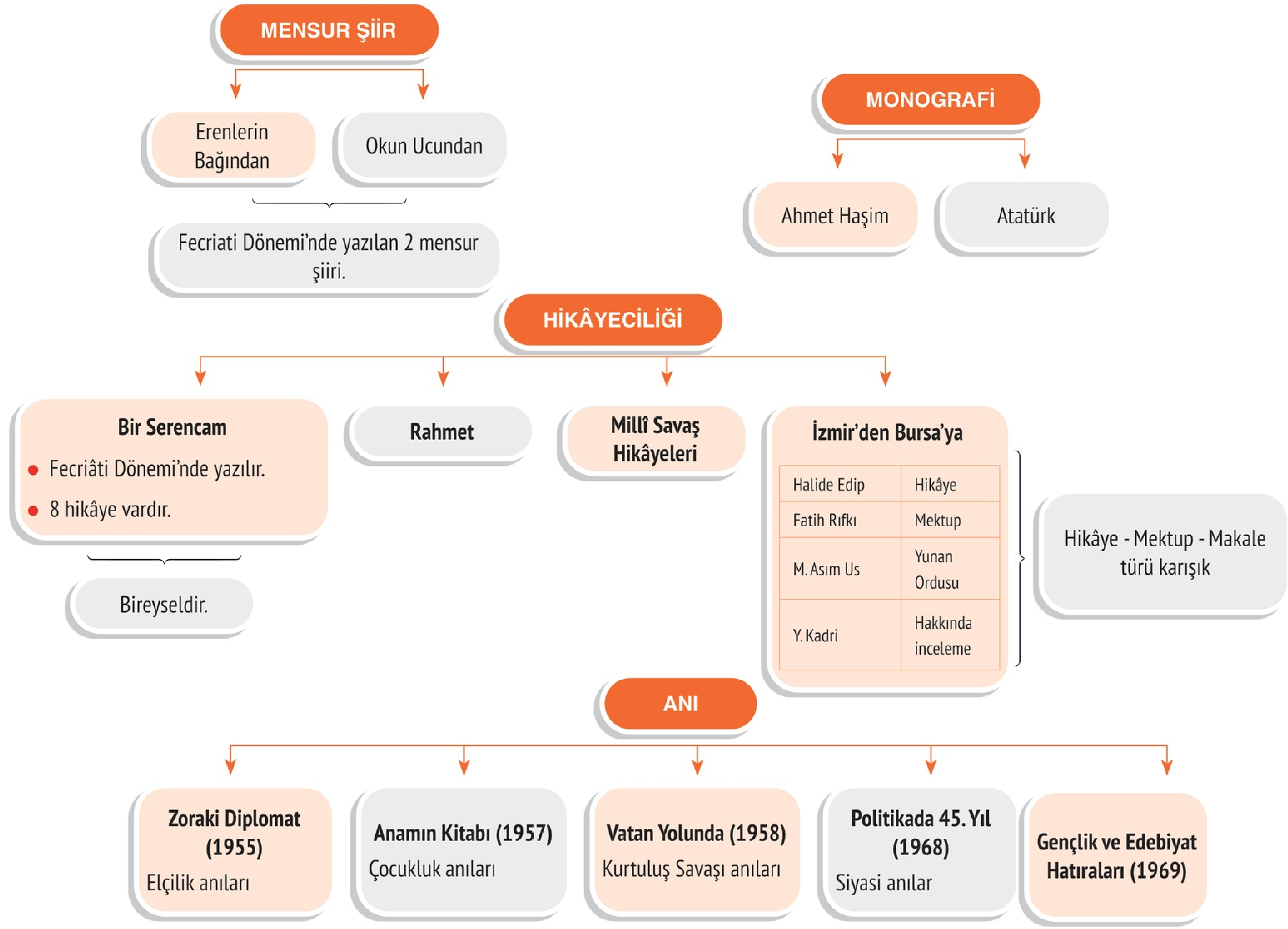
@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

HALİDE EDİP ADIVAR

- İlk eserlerinde Servetifünun izleri görülür. Bireysel mensur şiirler yazar. 1910 sonrası toplumsal konulara kayar.
- Edebiyat dünyasında tanınmasını sağlayan *"Harap Mabetler"* adlı eserinde hikâye ve mensur şiirler vardır.
- Balkan Savaşlarından çok etkilenmiş ve Avrupa'ya karşı görüşleri değişmiştir. Balkan Savaşlarında Türk milletinin çektiklerini görmüş ve Ziya Gökalp'in düşünceleriyle toplumsallığa yol açmıştır.

UYARI

Millî Edebiyat Dönemi'nin tanınmış ilk romancısıdır.

Amerikan okullarında eğitim alır. İngiliz edebiyatını iyi bilir. İngiliz dili ve edebiyatı profesörüdür.

- İlk romanlarında feminist eğitimle kadın ve kadın psikolojisi üzerinde durur, sonra toplumsal yolda ilerler.
- Romanlarında Batılı anlayışla yetişen güçlü kadınlar vardır.

UYARI

Yunan ordusunun Batı Anadolu'da yaşattıklarını tespit eden Tetkik-i Mezalim Heyetinde görev alır.

İzmir'in işgali üzerine Sultanahmet Mitingi'nde ateşli konuşmalar yapar ve Kurtuluş Savaşı'nda cephelerde dolaşır. Bu yüzden "Halide Onbaşı" diye bilinir.

3 tip roman dairesi vardır:

1. Ferdiyetçi / Psikolojik: HANDAN DAİRESİ
- Raik'in Annesi
- Son Eseri
- Heyula
- Seviye Talip
- Handan

2. Milliyetçi / Toplumsal: ATEŞTEN GÖMLEK DAİRESİ
- Yeni Turan
- Vurun Kahpeye
- Mev'ud Hüküm
- Ateşten Gömlek

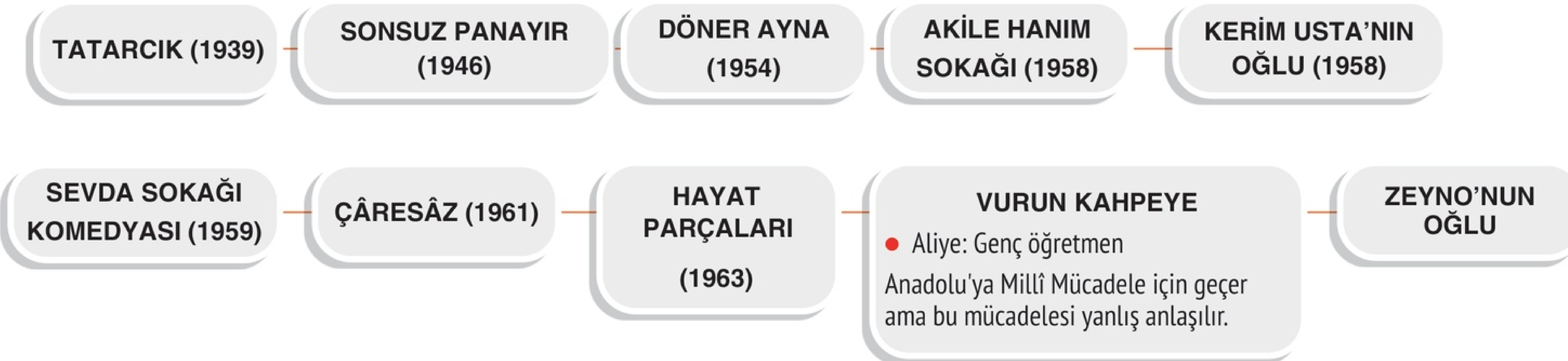
3. Töre Romanları: SİNEKLİ BAKKAL DAİRESİ
- Sinekli Bakkal
- Tatarcık
- Sonsuz Panayır
- Döner Ayna

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ROMAN

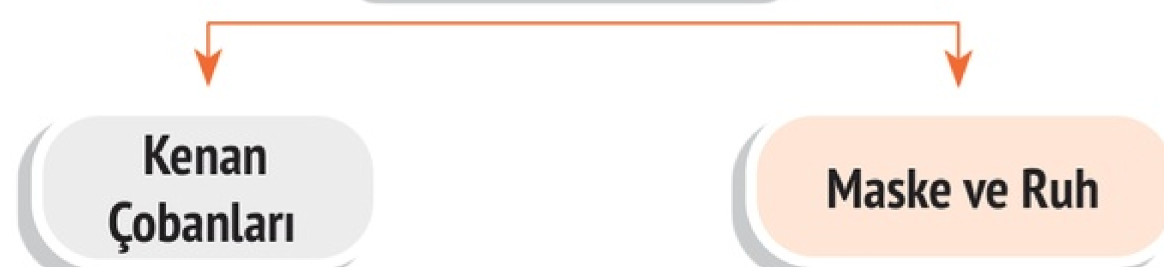

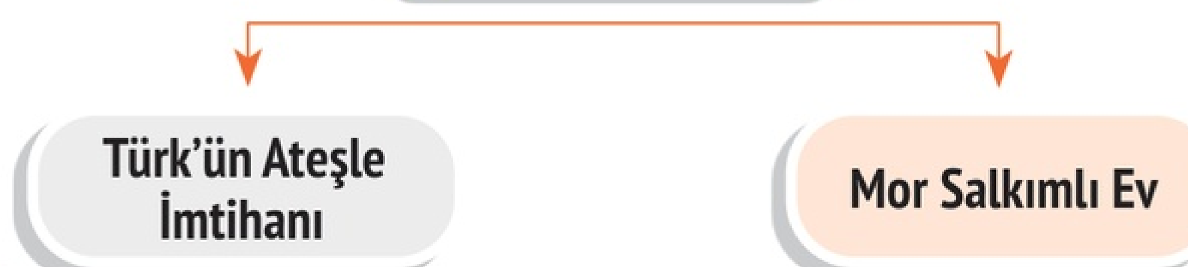
HİKÂYE

TİYATRO

ANI

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Handan (Halide Edip Adıvar / Roman)

- Halide Edip Adıvar'ın romanıdır.
- Refik Cemal, Neriman'la evlidir. Handan, Neriman'dan üç yaş büyüktür, kardeş çocukları olurlar. Daha sekiz aylıkken babası ölen Handan'ı aydın bir adam olan amcası, kendi kızlarıyla birlikte büyütmüş, kolejde okutmuş, ona özel öğretmenler tutmuştur. Bu öğretmenlerden Nâzım, II. Abdülhamid'in istibdat yönetimini devirmek isteyen, ihtilalci gençlerden biridir; Handan'ı sever, onunla evlenmek ister. Handan, Nâzım'ı beğenmesine rağmen, onun kendisine daha çok bir ülkü arkadaşı aradığı düşüncesiyle bu teklifi reddeder ve Hüsnü Paşa adında zengin ve maddi durumu iyi bir adamla evlenir. Nâzım tutuklanmış, Handan'a iki mektup yazarak hasiphanede intihar etmiştir. Handan, kocasıyla Londra'da bulunmaktadır. Refik Cemal de konsoloslukla Londra'ya gidince, karısının yeğeni Handan'ı orada tanır ve Handan'a âşık olur. Ama Handan onurludur, kaba çapkın bir adam da olsa kocasına sadıktır. Handan beyin hummasına yakalanır; karısı üçüncü çocuğunu doğurmak üzere olduğu için, Handan'ı gece gündüz beklemek görevini Refik Cemal üstlenmiştir. Handan ölümden kurtulur. Hastalığında hafızasını yitirmiş, o da Refik Cemal'e sevgisini dışa vurmuştu. Yavaş yavaş hafızasına kavuşunca, Neriman'la çocuklarını hatırlar Handan. Onlara ihanet edemeyecektir, Refik Cemal'i Neriman'ın elinden almak üzereydi, içinde şiddetli bir suç ve pişmanlık duygusu başlar ve beyin hummasının öldüremediği Handan, çektiği bu vicdan azabından ölür.

REŞAT NURİ GÜNTEKİN

- Anadolu'da öğretmenlik ve müfettişlik yapmıştır. Romanlarında sadece İstanbul'u değil Anadolu'yu da anlatmıştır.
- Eserlerinde realizm etkisi görülür. Güçlü bir gözlem dikkat çeker.
- Çalıkuşu romanıyla dikkat çeker.

UYARI

İlk hikâyesi: **Eski Ahbap'tır.**

İlk romanı: **Harabelerin Çiçeği**

- Roman kahramanları hayatın içindendir. Eserlerini canlı bir konuşma diliyle yazar. Romanlarında sevinç, dost canlılığı dikkat çeker.
- "Kelebek" adlı haftalık mizah dergisini çıkarır. Eserlerinde mizah önemli yer tutar.

UYARI

"Yıldız böceği, ağustos böceği" takma adlarını kullanır.

Tiyatroları ile romanları aynı doğrultudadır. Çalıkuşu, başlangıçta "İstanbul Kızı" adıyla tiyatro olarak yazılır daha sonra romana çevrilir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ROMAN

ÇALIKUŞU (1922)

- Önce "İstanbul Kızı" adıyla tiyatro olarak yazılmış, sahnelenmesi kabul edilmeyince romana çevrilmiştir.
- Anadolu'yu anlatır.
- Geniş yankı uyandırır.
    - Feride, Kamrân, Hayrullah...
- 4 perdelik oyun olarak tasarlanmıştır.

GİZLİ EL (1924)

- I. Dünya Savaşı sonrası savaş zenginlerini anlatır.

DAMGA (1924)

- Kişiler: İffet, Vedia

DUDAKTAN KALBE (1925)

- Saip Paşa
- Lamia
- Hüseyin Kenan

AKŞAM GÜNEŞİ (1926)

BİR KADIN DÜŞMANI (1927)

- Mektup şeklinde yazılır.
- Kişiler: Ziya, Sara İmkânsız Aşk

YEŞİL GECE (1928)

- İdeolojik bir romandır.
- Şahin, önce medrese eğitimi alır. "Yeşil Ordu" yani İslam birliği ister. Sonra medresedeki hocalarını yakından tanıdıkça hayal kırıklığına uğrar. Darülmuallime girer ve yeni tarz eğitim alır. Sarıova ilçesinde öğretmen olur ve softalarla mücadele eder. Cumhuriyet sonrası ise bu softalar "devrimci" gibi görünür. Atatürk'ün "Bana yobazlığı eleştiren bir roman yaz!" demesi üzerine yazıldığı söylenir.

YAPRAK DÖKÜMÜ (1930)

- Emekli Kaymakam Ali Rıza Bey eşliğinde yanlış Batılılaşma anlatılır.

Kişileri:

- Ali Rıza Bey
- Şevket
- Leyla
- Necla
- Fikret

KIZILCIK DALLARI (1932)

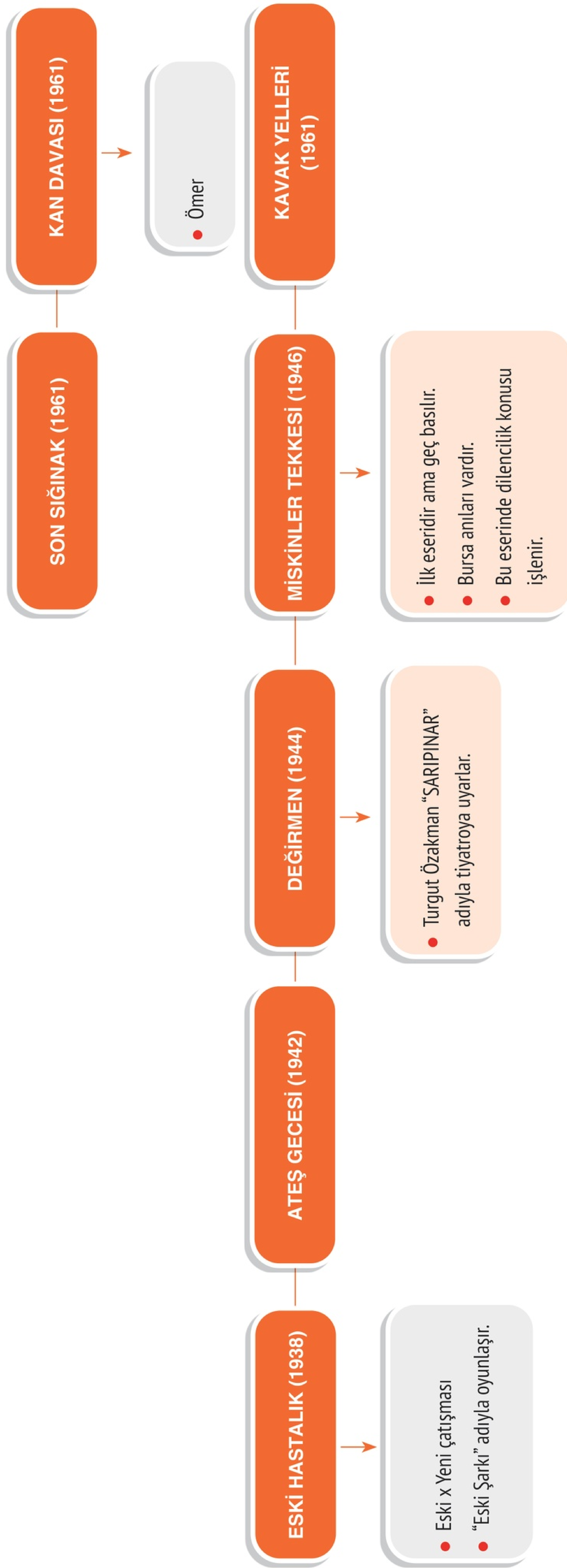
- Esirlik konusu anlatılır.

GÖKYÜZÜ (1935)

ACIMAK

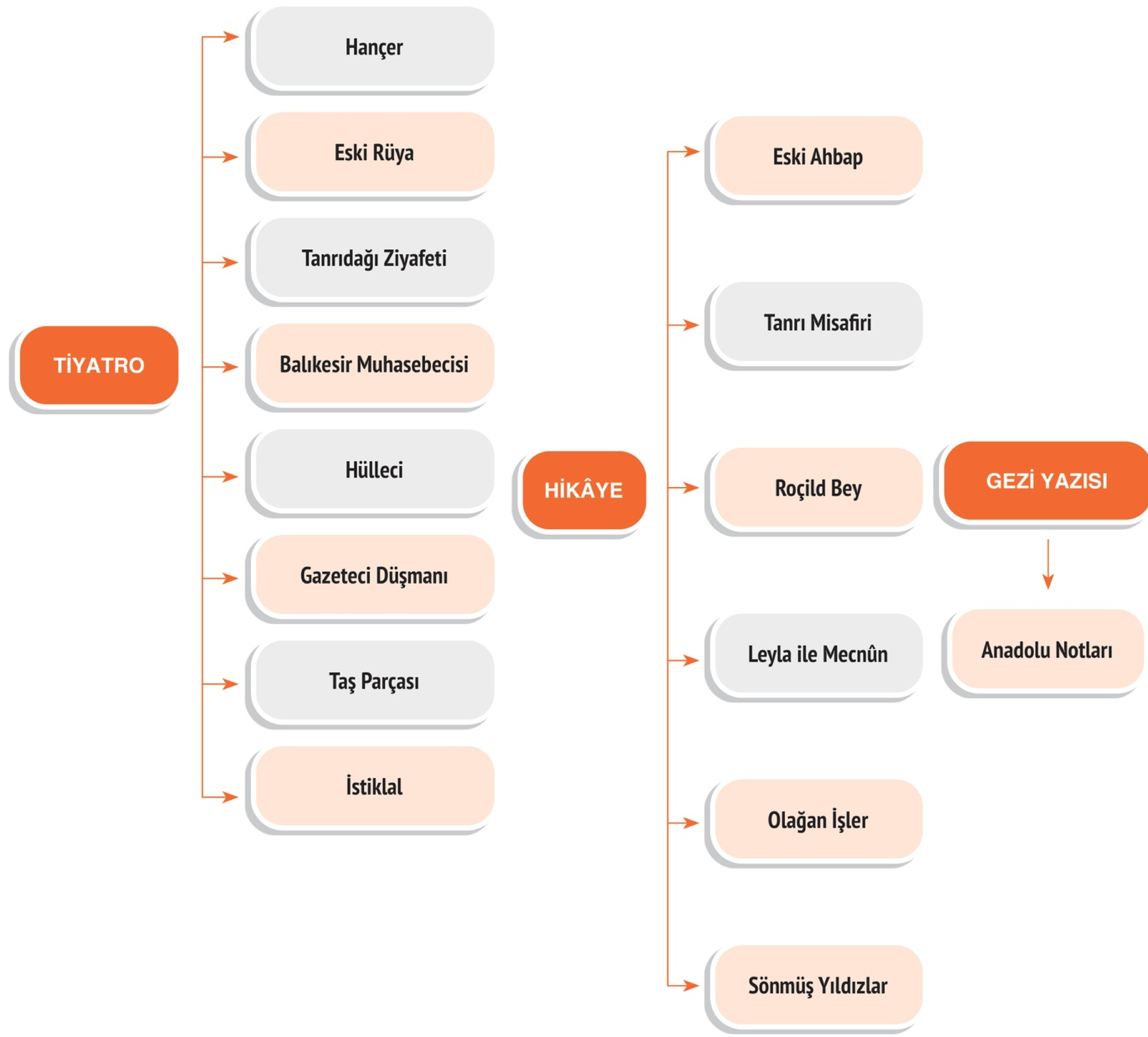
- Kişiler: Zehra, Mürşit Efendi

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Akşam Güneşi (Reşat Nuri Güntekin / Roman)

- Reşat Nuri Güntekin'in romanıdır.
- Kurmay Subay Nazmi Bey; Paris, Şam, Kudüs, Manastır, Akkâ ve sonunda tekrar Paris'e döner. Değişik aşklar yaşar. Ardından İstanbul'a geçer. Amcasının Çamlıca'daki köşkünde bir süre dinlenir. Paris'e elçi olarak gidecekken Edirne'de bir köprü havaya uçar ve gidemez. Kalbinde de hastalık başlayınca emekli olur. Amcasının küçük kızı Şükran ile evlenir. Amcasının büyük kızı Naciye'nin kızı Jülide ile yasak aşka başlar. Bu aşkın kendisi için kısa sürecek bir akşam güneşi olduğunu anlar ve Jülide'yi zengin birinin oğlu Mühendis İhsan ile evlendirir. Nazmi Bey, bu ayrılığa dayanamaz ve kalp krizi geçirip ölür.

Damga (Reşat Nuri Güntekin / Roman)

- Reşat Nuri Güntekin'in romanıdır.
- İffet, II. Abdülhamit Devri paşalarından birinin oğludur. Bebek taraflarında çocuklarına ders verdiği Cemil Kerim Bey'in karısı Vedia'yı sever. Vedia da onu sever. Cemil Kerim Bey evde yokken Vedia ile gizlice buluşur. Bir gün yakalanınca Vedia'ya zarar vermemek için hırsızlık için geldiğini söyler ve altı ay hüküm giyer. Hapisten çıkınca damgalanmış birisi olduğu için sıkıntılar çeker. Bir gün Vedia ile karşılaşır. Vedia, kocasından boşanmıştır. İffet de Vedia ile evlenmek istediğini söyleyince Vedia, "Sen damgalanmış birisin!" der ve onu reddeder. Roman, İffet'in "Hayatımı bir vehme kurban etmiştim." sözüyle biter.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Bir Kadın Düşmanı (Reşat Nuri Güntekin / Roman)

- Reşat Nuri Güntekin'in romanıdır.
- Adnan Paşa'nın kızı Sârâ, güzelliğiyle herkesi büyüler. Ama Homongolos diye tanınan 35 yaşlarındaki Ziya ona karşı kayıtsızdır. Çünkü dediklerine göre "kadın düşmanı"dır. Fakat sonra, Ziya'yı kendisine âşık eder. Homongolos bir motorsiklet kazasında ölür. Homongolos, kendini çok çirkin sandığı ve çok onurlu olduğu için, Sârâ'yı sevmekten korkmuş ve kazayı bile bile kendisi hazırlamıştır. Kaba görüntüsü altında ne kadar yumuşak bir kalp taşıdığı, ölmüş arkadaşı Necdet'e yazdığı mektuplardan anlaşılır.

Değirmen (Reşat Nuri Güntekin / Roman)

- Reşat Nuri Güntekin'in romanıdır. Daha sonra Turgut Özakman "Sarıpınar" adıyla tiyatroya uyarlamıştır.
- Sarıpınar adlı ilçede Ömer Bey'in evinde Bulgar kızı (Kızanlıklı Naciye) oynatılır. İçkili bir eğlence vardır. Bu eğlencede mal müdürü ve memurlar "Zelzele oluyor!" diye bağırınca panik ve itişme - kalkışmayla Kaymakam Halil Hilmi Efendi dâhil birçok kişi yaralanır. Oysa zelzele olmamıştır. Ama olay büyür ve İstanbul'a yansır. İlçeye yardımlar gelir. Vali, mutassarrıf ilçeye gelir. Deprem yoktur sadece bakımsızlık vardır ilçede. Padişahtan bir telgraf gelir. Şehzade Şemsettin Efendi, geçmiş olsuna ilçeye gelecektir. Bunun üzerine ilçe heyecanlanır. Mühendis Deli Kâzım, bazı yerleri yıktırır. Bahçelere de çadır kurulur. İlçeye deprem havası verilir. Şehzade gelir ve taziyelerini dile getirir. İlçeye yardımlar da artar. Kaymakam Halil Hilmi Efendi'ye de saraydan altın bir nişan gelir.

Dudaktan Kalbe (Reşat Nuri Güntekin / Roman)

- Reşat Nuri Güntekin'in romanıdır.
- Kenan, Avrupa'da müzik öğrenimi gören bir mühendistir. Paşa dayısının İzmir'de misafiriyken "Kınalı Yapıncak" adını taktığı Lamia ile tanışır. Onunla gençlik günahı işler ve resmen isteyip evleneceğim diye Lamia'yı kandırır. Lamia hamile kalır, kızını Kütahya'da bir akrabasının yanında doğurur. Kenan da bir prensesle evlenir. Lamia, yaşlı bir binbaşıyla evlenir. Kocasının yeğeni Doktor Vedat da Lamia'yı sever. Binbaşıdan boşanıp İstanbul'a gelir. Doktor Vedat ile Hüseyin Kenan da arkadaştır. Kenan, evliliğinde mutlu olamaz ve prensesten boşanır. Şimdi de dört yıl önce yüzüstü bıraktığı Lamia'yı sever. Lamia, Doktor Vedat'la evlenir. Hüseyin Kenan intihar eder.

/benimhocam

Ateş Gecesi (Reşat Nuri Güntekin / Roman)

- Reşat Nuri Güntekin'in romanıdır.
- II. Abdülhamit Devri'nde Milas'a sürgün edilmiş 18 yaşındaki öğrenci Kemal anlatılır. İlçe kaymakamı ve Doktor Selim Bey, Kemal'i korur. Kemal, doktorun kardeşi evli ve kocasıyla İzmir'de yaşayan Afife'ye tutulur. Meşrutiyet ilan edilince Avrupa'ya gider ve tahsilini tamamlar. Sonra Afife ile karşılaşınca anlar ki zamanında o da sevmiştir. Ama eski heyecanları yoktur. Yalnızlıklarına çekilirler.

Gizli El (Reşat Nuri Güntekin / Roman)

- Reşat Nuri Güntekin'in romanıdır.
- Hukuk mezunu Şeref, babası ölünce parasal sıkıntıya düşmüş. Gemlik'te bir memurluk bulmuştur. Orada "Narh Çiftliği" sahibi Aziz Paşa, bir askerî doktorun kendisine tanıştırdığı Şeref'i oğluna öğretmen yapar. Paşa'nın İstanbul'da Fransız okulunda okuyan kızı Seniha'ya da Türkçe dersi veren Şeref, giderek kıza âşık olur. Gizli aşkı anlaşılınca Seniha ile Şeref evlenirler. Şeref kendini hep küçük görmekte, bir işe yaramadığına inanmaktır. Savaş başlayınca Şeref, Aziz Paşa'nın yardımıyla cepheye gitmez, gene Paşa'nın yardımıyla İstanbul'da bir görev alır, daha sonra dış ülkelere gider. Savaş bitince ünlü ve zengin olmuş, İstanbul'a yerleşmiştir; ama karı koca mutlu değildirler. Şeref eğlence hayatına dalar, bir gün nedenini bilmeden tutuklanır, onu gene kayınpederi Aziz Paşa kurtarır. Kendisini nasıl karşılayacağını kestiremediği eşinin yanına, Gemlik'e dönmek ister, döner. Seniha onu içtenlikle karşılar.

Kavak Yelleri (Reşat Nuri Güntekin / Roman)

- Reşat Nuri Güntekin'in romanıdır.
- Doktor Sabri, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında gönülleri yurda hizmet aşkıyla dolu gençlerden biridir. Orta Anadolu'da tren hattı üzerinde bir kasabaya hükûmet tabibi olmuştur. Yıllar yılı orada çalışır. Eczacı Hacı Müslim Bey'in kızıyla evlenmiş, evlilikte aradığını bulamamıştır; zamanla çevresinden sıkılmaya başlar. Karısı kanserden ölür; kasaba halkının isteklerine karşı gelemeyerek kızı Cemile'yi bir eczacıyla evlendirir. İstanbul'u çok özlemiş, eski arkadaşı Emin Hulusi'nin yanında dinlenmeye gelmiştir ki arkadaşının o gün öldüğünü öğrenir, bir otele gider, başka arkadaşlarını bulur, bunlardan birinin özel hastanesinde bir görev alır, ama hiçbir şey yalnızlığını giderememiş, ruhunun boşluğunu dolduramamıştır. Doktor Sabri gene kaçtığı kasabaya döner.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Yaprak Dökümü (Reşat Nuri Güntekin / Roman)

- Reşat Nuri Güntekin'in romanıdır.
- Suriye'de, Anadolu'da yirmi beş yıl çalışmış, işine son verilmiş, eski memur Ali Rıza Bey, karısı, üç kızı ve bir oğlundan oluşan ailesiyle şimdi İstanbul'da geçim zorlukları içindedir. Eski bir öğrencisi Muzaffer Bey, müdürü olduğu bir şirkette ona bir iş sağlarsa da, Muzaffer'in kendi ahlak anlayışına sığmayan davranışları yüzünden, Ali Rıza Bey bu işi de bırakır. Oğlu Şevket'in bir bankaya memur oluşu, aileye yeni bir ümit kapısı açmıştır; fakat Şevket'in bankadaki daktilo memuru ile evlenişi, eve gelen gelinin, görümcelerinden Neclâ ve Leylâ ile birlikte eğlenceye düşkünlüğü, evde partiler, eğlenceler düzenlemeleri, geçim zorluğunu daha da artırır. Büyük kız Fikret, kendini kurtarmak için, bile bile, birkaç çocuklu dul bir adamla evlenir, Adapazarı'na gider. Fikret, aile ağacından kopan ilk yapraktır. Şevket bankadan çektiği paralar yüzünden hapse girer, bu ikinci kopuştur. Ali Rıza Bey, Bağlarbaşı'ndaki evini satar, daha küçük bir ev alır, oraya taşınırlar. Neclâ da evlenmiştir, fakat zengin diye evlendiği Suriyelinin birkaç karılı olduğu anlaşılır; bu üçüncü kopuştur. Leylâ'nın da iffetini kaybetmesi ve sonunda zengin bir avukatın metresi olması, yani aile ağacından dördüncü evladın da ziyan olması karşısında, Ali Rıza Bey'e inme iner. Karısı, Leylâ ile oturmaktadır. Babasını hastanden Leylâ çıkarır, apartmanına götürür. Şimdi Ali Rıza Bey, Leylâ'nın yanında için için bir utancı ve kendi kırık hayatını yaşamaktadır.

Balıkesir Muhasebecisi (Reşat Nuri Güntekin / Tiyatro)

- Reşat Nuri Güntekin'in romanıdır.
- Balıkesir'de muhasebeci Tahir Bey, arkadaşlarına uyarak vurgunculuğa başlar. Az zamanda zengin olsa da bundan utanır. Yolsuz bir işten dört ay hapse girer. Eski hayatına dönüp namuslu işler yapmak istese de ailesi buna karşı çıkar, çünkü lüks hayata alışmıştır. O da vurgunculuğa devam eder.

Acımak (Reşat Nuri Güntekin / Roman)

- Reşat Nuri Güntekin'in romanıdır.
- Zehra içinde acıma duygusu olmayan bir ilkokul öğretmenidir. Babası Mürşit Efendi ile yolları annesinin boşanmasıyla ayrılır. Bir haber gelir çalıştığı yere. Babası hastadır. "Benim babam yok." der ve gitmek istemez. Yine de maarif müdürünün zoruyla izin alıp İstanbul'a gelir. Babası ölmüştür. Sonra babasında kalan anıyı okumaya başlar. Babası, annesinin yanlış davranışlarından kendini içkiye vermiştir. Babası bu yüzden Zehra'yı öğretmen okuluna verip evden ayrılmıştır. Zehra, babasının naaşına kapanıp ağlar. Artık acımayı öğrenmiştir.

/benimhocam

REFİK HALİT KARAY

- Önce Fecriati grubunda yer almış daha sonra Millî Edebiyat'a katılmıştır.
- Ününü "Kalem" ve "Cem" dergilerinde "Kirpi" takma adıyla yazdığı yazılarında duyurmuştur.
- İttihat ve Terakki Dönemi'nde sürgün edilir. Millî Mücadele'ye karşıt yazıları sebebiyle de Beyrut ve Halep'te on beş yıl sürgün hayatı yaşamıştır.
- Sade bir dil kullanmıştır. İstanbul Türkçesini kullanır. Anadolu'yu sağlam bir üslupla anlatan ilk yazarlarımızdandır.
- Realist bir anlayışla ve güçlü bir gözlemle eserlerini yazar. Tasvirde başarılıdır. Konuşma dilinin de inceliklerini bilir.
- Anadolu'yu, Anadolu insanını Türk öykücülüğüne taşımıştır. Hikâye kişilerini Anadolu kadınları, memurlar, köylüler oluşturur.

NOT

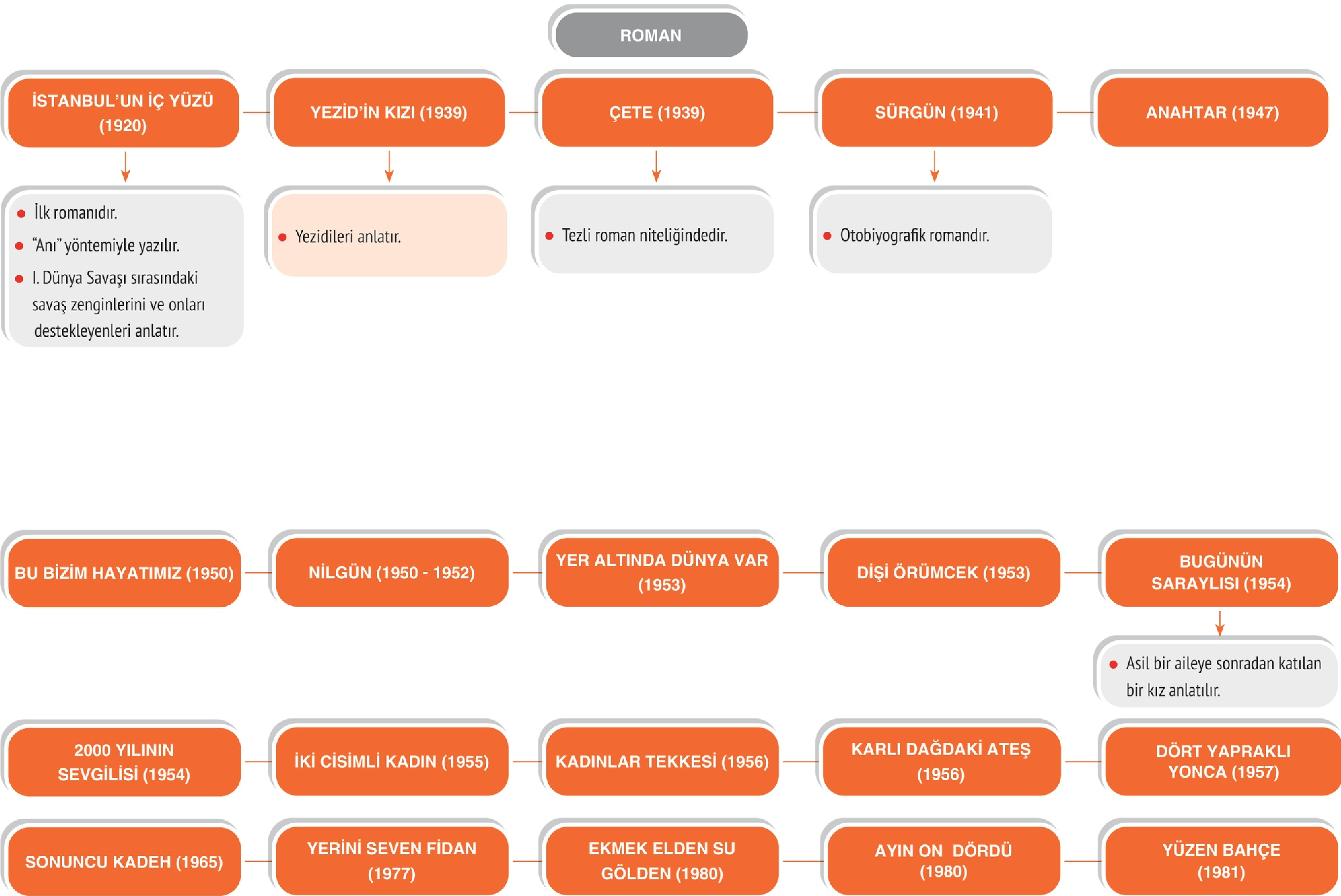
"Aydede" adlı mizah dergisinde Millî Mücadele aleyhindeki yazıları sebebiyle tutuklanmak üzereyken Beyrut'a kaçmıştır. Beyrut ve Halep'te 15 yıl sürgün hayatı geçirmiştir.

UYARI

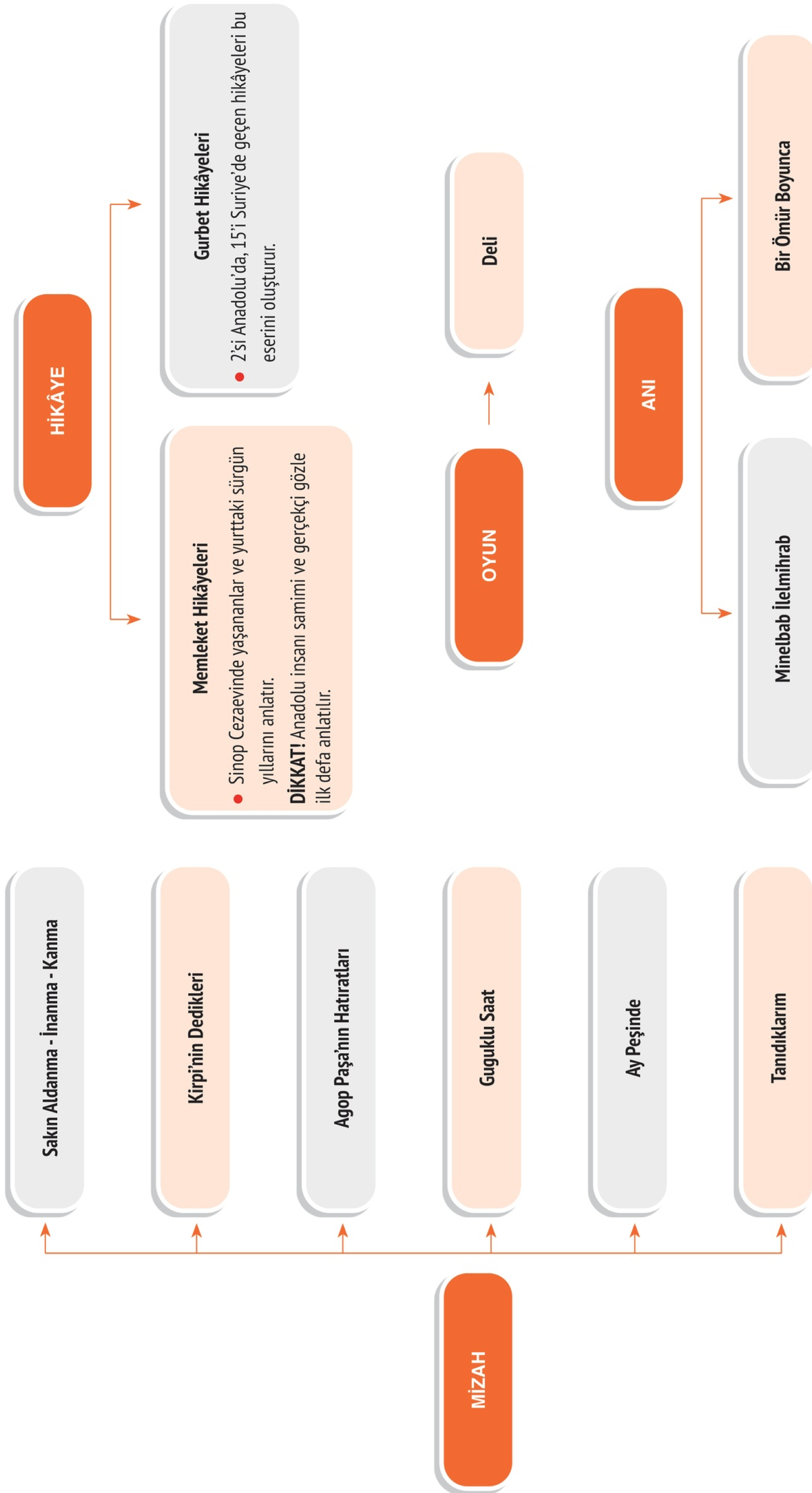
Hakk-ı Sükût: Türk edebiyatında ilk defa işçi haklarını savunan eserdir (Fecriati Dönemi'nde).

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Sürgün (Refik Halit Karay / Roman)

- Refik Halit Karay'ın romanıdır.
- Siyasi inançları yüzünden değil de vaktiyle kendisini çekemeyen bir komiserin mevki sahibi olduktan sonra güttüğü kin yüzünden, emekliye ayrılıp sürgün edilen, alaydan yetişme yüzbaşı Hilmi Efendi, karısını ve kızı Seher'i öylece bırakarak, cebinde birkaç kuruşla, Beyrut'a gelir. Bir süre sıkıntı çeker, sonra aynı şehre gelen Osmanlı şehzadelerinden Keramettin Efendi'nin yanında yaşar. Şehzade, parası tükenip de bir kalfasını evlendirdiği zengin bir Mısırlı'nın çağrısı üzerine Mısır'a gidince Hilmi Efendi gene ortada kalır, Şam'a gider, orada tanıdığı, gizli teşkilat adamı Gözlüklü İhsan'dan, İstanbul'da bıraktığı karısıyla kızının durumunu öğrenmesini rica eder. Hafiyenin getirttiği bilgilere göre, karısı Karahisar'a gitmiş, kızı Seher ise gezgin bir tiyatro kumpanyası oyuncusu Kâni'nin metresi olmuştur. Bu haber Hilmi Efendi'yi çok sarsar, çünkü kızı ancak on sekizindedir şimdi. Hilmi Efendi, Şam'da, babadan kalma büyük bir çiftliği kurtarmak için İstanbul'dan gelmiş, Vecihi Paşazade İrfan Bey adında bir gençle de tanışmıştır. İrfan Bey, Halep'e gidecek, Hilmi Efendi'nin de affedilerek yurda dönüp dönemeyeceğini soruşturacaktır. İrfan Bey, Halep'te bir kahvede şarkı söyleyen İstanbullu bir kıza tutulur, bunun Hilmi Efendi'nin kızı Seher olduğunu anlayınca şaşkına döner, Hilmi Efendi'nin Halep'e gelmesini önlemek için de, ona telgraf çekip gene döneceğini bildirerek İstanbul'a kaçar. Şu var ki, Hilmi Efendi o arada Şam devlet reisiyle de ahbap olmuştur. Devlet reisi, pek sevdiği, "paşa" dediği Hilmi Efendi'yi, yanındaki heyetle, Halep'e götürür. Topluca gidilen kahvede Hilmi Efendi bütün Halep'in bayıldığı bir oyuncu kızla karşılaşır. Sitti Nevber takma adıyla tanınan bu şımarık, arsız rakkasenin kendi kızı Seher olduğunu anlayınca da kalp sektesinden ölür. Seher, kahvedeki gösterisinden sonra özel davetlisi olarak götürüldüğü otelde iskarpinine şampanya doldurup içen devlet reisiyle cilveleşirken ölenin, babası olduğunu bilmemektedir. Hilmi Efendi'nin öldüğünü devlet reisi de bilmez; çünkü bu özel davete niye gelmediği sorusu üzerine, yaveri ona, Hilmi Efendi'nin biraz rahatsız olduğunu, özür dilediğini bildirmiştir.

/benimhocam

MEHMET FUAT KÖPRÜLÜ

- Ordinaryüs profesör, Türkolog, edebiyat tarihçisi ve devlet adamıdır. Demokrat Partinin kurucularındandır.
- Önce Fecriati'de edebî hayatına başlar ve Millî Edebiyat'ı eleştirir. Daha sonra ise Millî Edebiyat'a geçmiştir.
- Divan ve halk şiiri üzerine incelemeleri vardır.
- Edebiyat tarihi alanında ilk bilimsel araştırma ve incelemeleri yapmıştır.
- Yazdığı şiirlerinde hece ölçüsünü kullanır.

ESERLERİ

Araştırma - İnceleme

- **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**
- **Türk Edebiyatı Tarihi**
- **Türk Saz Şairleri**
- **Divan Edebiyatı Antolojisi**
- **Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar**

- Millî Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri ve Divan-ı Türk-i Basit
- Türkiye Tarihi
- Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu

FALİH RIFKI ATAY (1884-1971)

- Gezi yazısı, makale, fıkra ve anılarıyla tanınır.
- Atatürk'ün yakınında olup eserlerinde Atatürk'ü anlatmıştır. Batılılaşma, Cumhuriyet, Kemalizm eserlerinin temel konularıdır.
- Sağlam, canlı bir üslubu vardır.

UYARI

Gezi yazısı ve anı denilince akla gelecek ilk isim Falih Rıfkı ATAY'dır.

ESERLERİ

Fıkra

- Niçin Kurtulmamak
- Çile
- Pazar Konuşmaları

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Anı

- Atatürk'ün Bana Anlattıkları
- Çankaya: *Atatürk ile ilgili anıları büyük yer tutar.*
- Atatürk Ne İdi?
- Zeytindağı
- Ateş ve Güneş

(Zeytindağı, Ateş ve Güneş: Suriye-Filistin Cephesi savaş anıları)

Gezi

- Faşist Roma, Kemalist Tiran, Kaybolmuş Makedonya (1930 yılında basılır.)
- Denizaşırı
- Yeni Rusya
- Moskova - Roma
- Bizim Akdeniz
- Taymis Kıyıları
- Tuna Kıyıları
- Hind
- Yolcu Defteri

NOT

Türk gezi yazısı üslubunun temel taşıdır.

AKA GÜNDÜZ

- Edebî hayatına şiirle başlamıştır ama daha sonra hikâye ve romana yönelmiştir.

NOT

Adı Hüseyin Avni'dir. İlk önce Enis Avni daha sonra da Aka Gündüz müstearını kullanır.

- Balkan Savaşı etkisiyle Türkçülük düşüncesini benimsemiş ve bu düşüncede hikâye ve romanlar yazmıştır.
- Millî duygular içeren şiirlerini "**Bozgun**" adlı eserinde bir araya getirir.

ESERLERİ

Şiir

Bozgun: Millî duyguları anlattığı şiirlerini bu eserinde toplar.

Tiyatro

- Muhterem Katil ***

Hikâye

- Türk Kalbi ***
- Türk'ün Kitabı ***

Roman

- Dikmen Yıldızı *** (Yıldız ve Yüzbaşı Murat'ın şahsında Kurtuluş Savaşı ve Ankara anlatılır.)
- Odun Kokusu
- İki Süngü Arasında ***

Dikmen Yıldızı (Aka Gündüz / Roman)

- Aka Gündüz'ün romanıdır.
- Tayyare Yzb. Murat gizli bir göreve davet edilir. Şehit olduğu haberinin yayılması gereklidir. Bu haber yayılınca nişanlısı Yıldız akli dengesini kaybeder. Murat'ı babası Kâmil Bey'in öldürttüğünü düşünür. Murat'ın babası, Yıldız'ı İnebolu ve Ecevit dolaylarına götürüp iyileşmesini sağlar. M. Kemal Paşa davet eder. Bir sürprizi vardır. Murat ile Yıldız'ı kavuşturup düğün davetiyelerini takdim eder.

/benimhocam

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL

- Geçim sıkıntısı ve savaşlar nedeniyle düzenli bir öğrenim göremedi. Kendi tabiriyle alaylı olarak Türk edebiyat dünyasına girdi.
- Çehov tarzı durum hikâyesinin Türk edebiyatındaki ilk başarılı örneklerini verdi.

UYARI

İlk öyküsü "Veysel Çavuş" adını alır.

- Eserlerindeki kişiler orta tabakadandır. En çok aile kavramı üzerinde durur.

UYARI

Sanat eserinde iki özellik görülür: hoş, özlü olma

- Realisttir. Eserlerinde kullandığı mekânlar Ankara ve İstanbul'dur.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Roman

Miras

Vassaf Bey: *Genç kızlar için evlilik kavramının anlamı sorgulanır.*

Ayaşlı ve Kiracıları: *Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'daki bir apartman katındaki odaları kiralayan eğitimleri, uğraşları, dünya görüşleri farklı insanların birbiri arasındaki ilişkiler anlatılır. Apartmanın sahibi Ayaşlı İbrahim Efendi'dir. Cumhuriyet'in ilk yıllarından bir kesit verir.*

Hikâye

Otlakçı: *Genelde diyaloglardan oluşur. Küçük insanın hikâyesini anlatır.*

- **Mendil Altında**
- Temiz Sevgiler
- Gönül Kaçanı Kovalar

Ayaşlı ve Kiracıları (Memduh Şevket Esendal / Roman)

- Memduh Şevket Esendal'ın romanıdır.
- Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'da Ayaşlı İbrahim Efendi dokuz odalı bir apartman dairesini oda oda kiraya verir. Burada geçirdiklerini anı biçiminde yazan bekâr bir banka memuru, eski bir çiftlik sahibi Hasan Bey, eski konsoloslardan Şefik Bey, odun - kömür satan Buharalı Abdülkerim ve karısı İffet Hanım, eski bar kızlarından Faika ve kocası şoför Fuat, geceleri odasında kumar oynatan Turan Hanım ve kocası Haki Bey, değişen hizmetçiler hep bu dairededir. Bu insanların farklı yapıları ve birbirleriyle ilişkileri anlatılır.

MÜFİDE FERİT TEK

- Türkçülük akımının roman türündeki ilk yazarlarındandır. Kurtuluş Savaşı'na katılmış bir kadın yazardır.
- En önemli eseri "***Aydemir"*** adlı romanıdır.

UYARI

Aydemir romanını yazmasında Yusuf Akçura'nın desteği önemlidir. Tezli bir roman kabul edilir.

İlk Türkçü roman Yeni Turan (1912) – Halide Edip Adıvar

İkinci Türkçü roman Aydemir (1918) – Müfide Ferit

Aydemir: İstanbul'da başlayan roman, geniş bir Türkistan coğrafyasında geçer. **Kişileri:** Neyyir, Hazin, Demir

Rus esaretinde yaşayan Türkleri anlatır. Anadolu dışındaki Türkleri kucaklar.

NOT

Şevket Süreyya, "Aydemir" soyadını bu romandan etkilenerek almıştır.

Diğer Romanı

Pervaneler: İstanbul'da Amerikan kolejinde eğitim alan kızların millî benliklerinden uzaklaşmaları anlatılır.

YUSUF AKÇURA

- Kazan Türkü ve Türkçülük akımının önderlerindendir.
- Türk Tarih Kurumuna başkanlık yapmıştır. Türk Yurdu dergisinde de başyazardır.

Ünlü eseri: **Üç Tarz-ı Siyaset**, Türkçülük akımının bir bildirisi kabul edilir.

33 sayfalık bir makaledir.

Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük kıyaslanır. Türkçülük üstün tutulur.

İSMAİL GASPIRALI

- Kırım Türküdür.
- "Tercüman" gazetesiyle ünlüdür. Bu gazetedeki sloganı: "Dilde, işte, fikirde birlik."

EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN

- Türkçe, Fransızca şiirler yazdı. Öykü, anı ve roman türünde eserler verdi.
- Servetifünun dili ve estetiği onu etkilemiştir.
- Yazar Oktay Akbal'ın dedesidir.
- Karabibik'ten sonra köyden bahseden ikinci romanı yazar:

Küçük Paşa

- Niğde'de geçen bir eserdir. Niğdeli olduğu için kişileri Niğde ağzıyla konuşturur. Keleşoğlu Ali ve Selime'nin sadrazamın doğacak çocuğuna süt annelik yapmak için İstanbul'a gelmeleri ve sonra köye dönmeleri anlatılır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

Roman: Küçük Paşa

Hikâye: Eski Şeyler

Anı: Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları, Zalimane Bir İdam Hükmü

Şiir: Kar Çiçekleri

FİLİBELİ AHMET HİLMİ

- Türk edebiyatının son dönem mutasavvıflarındandır. Maddecileri eleştirir, antimaddecidir.
- Masonluk ve siyonizmle mücadele eden ilk kişilerdendir. 1914'te zehirlenerek öldürülür.

En ünlü eseri: Amak-ı Hayal (Hayalin Derinlikleri):

Felsefi bir romandır. *Başkahraman Raci, materyalisttir. Manevi bir geziye çıkar. Aynalıbaba ile karşılaşır ve onun üflediği ney ile dünyayı yeniden yorumlamaya başlar.*

NEYZEN TEVFİK KOLAYLI

- Taşlamalarıyla tanınır. XX. yy.ın en önemi hiciv şairidir. Kimseden sözünü sakınmaz. Toplumsal aksaklıkları, yolsuzluğu hicveder. Hicivlerinin hakarete kaydığı olur. Bu yüzden ara ara tutuklanır. Neyzen ve bestekârdır.
- Bektaşiliğe bağlanmıştır. Hayatının son dönemi Bakırköy Akıl Hastanesinde geçer.

ESERLERİ: Hiç, Azab-ı Mukaddes

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ'NDE TİYATRO

- 1908 sonrası gelen hafif özgürlük ile tiyatro tekrar canlanır. Tanzimat'tan bu yana uyuyan tiyatro yeni bir heyecan yakalar.
- **"Darülbedayi-i Osmani"** adıyla ilk resmî tiyatro kurulur. Fransız Pierre Antione'nin davetiyle 1914'te açılır. Cumhuriyet Dönemi'nde "İstanbul Şehir Tiyatrosu" adını alır. Muhsin Ertuğrul, öğretmenlik ve yöneticilik yapmıştır.
- Yerli tiyatro yazmaya insanları yöneltmek ister.

UYARI

Darülbedayi-i Osmanide ilk oyun 1916'da sergilenir. Bu oyun Hüseyin Suat'ın "Çürük Temel" adlı yapıtıdır. Daha sonra da Halit Fahri'nin "Baykuş" adlı oyunu sahnelenir. İlk sahnelenen oyunlar teknikçe kusurludur. Komedi tarzı oyunlar sahnelenir.

Afife Jale sahne alır. Böylece ilk defa Müslüman bir kadın sahne almış olur.

- İki bölümdür: İlk açılan bölüm tiyatrodur. Daha sonra "Darülelhan" adıyla müzik bölümü açılır. Türk operasının temel taşıdır.

MUSAHİPZADE CELAL

- Tiyatroya ilgisi çocukluğunda başlar. Çocukluğunda Karagöz ve orta oyununa ilgisi vardır.
- Meşrutiyet Dönemi'nin ünlü tiyatro yazarlarındandır.
- Türk toplumunun ve aile yaşamının gülünçlüklerini ortaya koyan töre komedileri yazar.
- Osmanlının bozulan kurumlarını da taşlar, eleştirir.

Tiyatroları

Türk Kızı

Köprülüler (Avcı Mehmet): İlk oyundur.

İstanbul Efendisi

Lale Devri: İstanbul'da kadınların ilk defa tiyatroya geldiği oyundur. Müzikal komedi tarzındadır.

Macun Hokkası

Kaşıkçılar

Yedekçi

Demirbaş Şarl

Bir Kavuk Devrildi

Aynaroz Kadısı

Fermanlı Deli Hazretleri

İBNÜRREFİK AHMET NURİ SEKİZİNCİ

- "Reşat Nuri" ile "Kelebek" adlı mizah dergisini çıkarır.
- Komedi ve vodvil ustasıdır.
- Tiyatrolarının geneli Fransızcadan adaptasyondur.

Uyarlama Tiyatrosu

Mavi Sakalın Sekizinci Karısı (Sekizinci)

NOT

Musahipzade Celal ile İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci, Millî Edebiyat Dönemi'nde sadece tiyatro ile ilgilenen sanatçılardır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ'NDE BAZI KÜÇÜK ATILIMLAR

Nev-Yunanilik (Havza Edebiyatı)

- *Yahya Kemal, Yakup Kadri* ve *Salih Zeki Altay* tarafından temsil edilir. Türk edebiyatını Batılılaştırmak için Batı'nın kökenine yani Eski Yunan edebiyatına inmek isterler. Anadolu'da yaşayan Türkleri, Akdeniz Havzası medeniyetine bağlama arzusudur.
- Yahya Kemal ve Yakup Kadri için bu yol kısa bir heves olmuştur. Salih Zeki Altay da şiirimizdeki tek temsilci olarak kalmıştır.
- Cumhuriyet Dönemi'nde bu anlayışı tekrar gündeme getirenler: *Azra Erhat, Halikarnas Balıkçısı*, Sabahattin Eyüboğlu
- YAHYA KEMAL: "Sicilya Kızları, Biblos Kadınları" adlı eserlerinde kullanır.
- YAKUP KADRİ: "Siyah Saçlı Yabancı ile Berrak Gözlü Genç Kızın Sözleri" adlı eserinde kullanır.

Nayilik

- Fecriati topluluğu dağılınca 1914 yılında bir grup genç "Rübab" dergisinde toplanır. Edebiyatın millî değerini, Millî Edebiyatçılar gibi İslamiyet öncesinde değil Anadolu'daki Türk edebiyatının başlangıcı olan 13. yy.da Yunus Emre'de ve Mevlâna'da ararlar.
- Bu gençler şunlardır: *Halit Fahri, Orhan Seyfi, Selahattin Enis, Şahabettin Süleyman, Hakkı Tahsin, Ali Naci Karacan*
- Şahabettin Süleyman tanıtır. Şahabettin Süleyman sayesinde edebiyatta kısa bir nefes bulurlar.

Millî Mücadele Dönemi Türk Edebiyatı

Bazı kaynaklarda Millî Mücadele Dönemi ayrı bir başlık altında 19 Mayıs 1919 ile 9 Eylül 1922 arasında gösterilir. Ama genel kabul bu dönemin de Millî Edebiyat içerisinde değerlendirilmesidir.

/benimhocam

Millî Mücadele Yıllarında veya Sonrasında Yazılmış Millî Mücadele Konulu Önemli Eserler

- İstiklal Marşı / Mehmet Âkif / Şiir
- Dumlupınar Yolunda / Kemalettin Kamu / Şiir
- Üç İstanbul / Mithat Cemal Kuntay / Roman
- Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları / Ebubekir Hazım / Anı
- Üç Şehitler Destanı / Fazıl Hüsnü Dağlarca / Şiir
- Kuvayı Millîye Destanı / Nazım Hikmet / Şiir
- Dağa Çıkan Kurt / Halide Edip Adıvar / Öykü (Savaş yıllarında yazılmıştır.)
- Millî Savaş Hikâyeleri / Yakup Kadri / Öykü
- Vurun Kahpeye / Halide Edip / Roman
- Ateşten Gömlek / Halide Edip / Roman (Savaş yıllarında yazılmıştır.)
- Sodom ve Gomore, Yaban, Ankara / Yakup Kadri / Roman
- Yeşil Gece / Reşat Nuri Güntekin / Roman
- Esir Şehrin İnsanları, Yorgun Savaşçı / Kemal Tahir / Roman
- Küçük Ağa / Tarık Buğra / Roman
- Kalpaklılar / Samim Kocagöz / Roman
- Kurtlar Sofrası / Attila İlhan / Roman
- Vatan Yolunda / Yakup Kadri / Anı
- Türk'ün Ateşle İmtihanı / Halide Edip / Anı
- Ergenekon / Yakup Kadri / Makale

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

MİLLÎ EDEBİYATTAN CUMHURİYET DÖNEMİ'NE

BEŞ HECECİLER

- Anadolu ve Anadolu'nun güzelliklerini işlerler.
- Şiirlerinde "millî romantik duyuş tarzı" vardır.
- Sade, açık bir dil kullanılır.
- Şiire aruzla başlamışlardır ama heceye geçmişlerdir.
- Memleket edebiyatının tasvirde kalanları (gözlemci gerçekçileri) olarak kabul edilirler.
- Halk edebiyatı ve folklorden yararlanılır.
- Didaktik şiir yazarlar.
- Anadolu insanını ve coğrafyasını millî duyarlılık ve heyecanla anlatarak "memleket edebiyatı'nı" oluştururlar.

1. FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL

"Beş Hececiler"in en önemli şairidir.

Sanatının 1. Dönemi → Servetifünun taklidi, aruzu kullandığı dönem (1919 öncesi)

Sanatının 2. Dönemi → Ziya Gökalp'e yaklaşıp hece kullanır. (1919 - 1924)

Sanatının 3. Dönemi → Memleket coğrafyasına hâkim olduğu ustalık dönemi (1924 - 1938)

Sanatının 4. Dönemi → Sadece mizahi şiirler yazar. (1938 – 1960) → Durgunluk dönemi

Sanatının 5. Dönemi → 27 Mayıs Darbesi'yle Yassıada'ya sürülen bir milletvekilidir artık.

- Onuncu Yıl Marşı'nın yazarıdır. (Behçet Kemal Çağlar ile)
- Yahya Kemal etkisinde kalır ama şiirlerini yayımlamak için onun gibi yıllarca beklemez. Yani mükemmeliyetçilik yoktur.
- "Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken" Yazılmamış bir destan gibi Anadolu'muz." (Sanat adlı şiiri)
- Sanatta beslenmek için Anadolu'yu kaynak görür.
- Halk edebiyatı ve folklordan faydalanır.

/benimhocam

UYARI

"Sanat" şiiri memleket edebiyatının bir bildirisi gibidir.

- Mizahi yazılarında "Çamdeviren" ve "Deli Ozan" takma adlarını kullanır.
- Sade bir dil kullanır.

"Hangi sözlerde ninem gönlünü açmışsa bana"
"Ben o sözlerle gönül vermedeyim sevgilime."
(Ana Dili adlı şiiri)

ESERLERİ

Şiir

ŞİİR	ESERLERİ
Şarkın Sultanları **Gönülden Gönüle** **Suda Halkalar**	Aruz ölçüsü ile yazılır.
Dinle Neyden	Hece ile yazdığı ilk şiir kitabı
Çoban Çeşmesi	Hece ile yazdığı memleket şiirleri vardır.
Bir Ömür Böyle Geçti	
Ellerimle Seçtiklerim	
Tatlı Sert	Mizahi şiir / hiciv
Zindan Duvarları	Yassıada Sürgünü / 1960 Darbesi ve 1,5 yıllık hapis hayatı.
Han Duvarları	İstanbullu aydın bir gencin Anadolu tabiatı ile ilk karşılaşmasıdır. Maraşlı Şeyhoğlu'nun şiirinden faydalanarak yazılmıştır.
Akıncı Türküleri	
Heyecan ve Sükûn	

TİYATRO	ROMAN
• Canavar	• Yıldız Yağmuru
• Akın	
• Özyurt	
• Kahraman	
• Yayla Kartalı	

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

2. YUSUF ZİYA ORTAÇ

- Şiiri ciddiye almayan bir şairdir. Söylenişi kolay şiirler yazar.
- **"Akbaba"** adlı mizah dergisi ile ünlenir. (Orhan Seyfi Orhon'la çıkarır.)
- Diken dergisindeki mizah yazılarında "Çimdik" takma adını kullanır.
- Önce aruzla şiirler yazar. Daha sonra Ziya Gökalp ile tanışır ondan etkilenerek heceye geçer.

ESERLERİ

Şiir

- Akından Akına (Kahramanlık şiirleri)
- Âşıklar Yolu (Aşk, sevgi, ölüm)
- Cenk Ufukları (Kahramanlık şiirleri)
- Yanardağ
- Bir Selvi Gölgesi
- Kuş Cıvıltıları (Çocuk şiirleri)
- Bir Rüzgâr Esti

Roman

- Kürkçü Dükkanı
- Şeker Osman
- Göç
- Üç Katlı Ev

Tiyatro

- Binnaz
  - Darülbedayide sahnelenir.
  - Heceyle yazılmış ilk başarılı manzum tiyatrodur. (Tarihî piyes)

Anı

- Bizim Yokuş
- Portreler
  - Edebiyat ve basın dünyası anılarıdır.

Mizahi Yazı

- Beşik
- Ocak
- Sarı Çizmeli Mehmet Ağa

Gezi

- Göz Ucuyla Avrupa

Binnaz (Yusuf Ziya Ortaç / Tiyatro)

- Yusuf Ziya Ortaç'ın tiyatrosudur.
- Binnaz, Lale Devri'nin fettan kadınlarından biridir. Onun bu şöhretini işiten Rumeli paşalarından birinin oğlu Hamza, İstanbul'a gelir. Binnaz'ın Efe Ahmet isminde bir sevgilisi vardır. Efe Ahmet, Hamza'yı bir hücumdan kurtarmıştır. Karşılaştıkları bir kahvede vuruşurlar. Ama böyle kavgalar ölümle cezalandırılır. Efe Ahmet, Hamza'yı yaralamıştır ve ölümle cezalandırılacaktır. Hamza, bir zaman sonra kendisini kurtaranın Efe Ahmet olduğunu öğrenir. Dedesinden Efe Ahmet'in affını ister. Affedilen Efe Ahmet, bunu kendisine yakıştıramaz, kurtarma emrini yakar ve kendini aramaya gelen cellatlara teslim olur.

3. ENİS BEHİÇ KORYÜREK

- Ziya Gökalp ile tanışınca aruzu bırakıp heceye geçer.
- Şiirlerindeki durak yapısı farklıdır. Farklı tip duraklarla ahenk sağlar.
- Tarih ve yiğitlik kokan şiirler yazar.
- Denizcilik / korsan şiirleri ile bilinir. ⟶ Venedikli Korsan Kızı
- Türk denizcilerini anlatır. ⟶ Gemiciler

ESERLERİ

Şiir

- Miras
- Güneş'in Ölümü
- Vâridat-ı Süleyman Çelebi
  - İspirtizmaya merak salmış ve Çedikçi Süleyman Çelebi'nin ruhundan ilhamla bu eserini yazmıştır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

4. HALİT FAHRİ OZANSOY

- İlk şiirlerinde Fecriati tarzı hastalıklı bir ruh hâli vardır.
- Daha sonra hece ölçüsüne kayar.

UYARI: "Beş Hececiler" arasında mizaha ilgi duymayan tek sanatçıdır.

- "Nayiler" topluluğunda da aruz ölçüsüyle şiirler yazmıştır. "Aruza Veda" şiiriyle aruzu bırakıp heceye geçmiştir ama aruz ile ara ara şiirler yazmaya devam etmiştir.

"Biz şimdi yeni bir ahenge bağlıyız
Âşık sazıyla geldi erenler meclise
Yalnız bugün senin gibi ölgün sadalıyız
Zira bu saz da parçalanır gülmek istese"

Aruzu bırakıp heceye geçse de aruzu tam bırakamayacağını beyan eder.

ESERLERİ

Şiir
- Rüya
- Cenk Duyguları (Kurtuluş Savaşı)
- Efsaneler (Doğu mitolojisi)
- Zakkum
- Bulutlara Yakın
- Gülistan ve Harabeler
- Hep Onun için
- Paravan
- Balkonda Saatler
- Sulara Dalan Gözler
- Sonsuz Gecelerin Ötesinde

Tiyatro
- Baykuş } Aruz ile
- İlk Şair } Aruz ile
- Sönen Kandiller
- Nedim
- Hayalet
- Bir Dolaptır Dönüyor

Roman
- Sulara Giden Köprü
- Âşıklar Yolunun Yolcuları

Anı
- Edebiyatçılar Geçiyor

Baykuş (Halit Fahri Ozansoy / Tiyatro)

- Halit Fahri Ozansoy'un tiyatrosudur.
- Şiddetli bir kış günü bir Anadolu köyünde geçer. İhtiyar bir köylünün Mehmet adlı oğlu hastalanır. Küçük oğlu Nail'i hekim bulması için kasabaya gönderir. Oğlu Nail gelmez geri köye. Ama onunla gönderdiği köpek yalnız gelir. Köylü bu defa Nail'i aramak için kendisi çıkar köyden. Bu arada oğlu Mehmet ölür. Yaşlı baba, bu iki faciayla çılgına döner.

5. ORHAN SEYFİ ORHON

- Aruz ölçüsüyle şiire başlar Aruz ile "Fırtına ve Kar" adlı eserini yazar. Sonra heceye yönelir. Heceyle de "Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi" adlı şiirini yazar. Türkçeyi başarıyla kullandığı manzum bir masaldır.
- İlk yıllarda yayımladığı fıkralarında "Fiske" adını kullanır.
- **Çıkardığı Dergiler:** Hıyaban, Papağan, Güneş, Aydabir, Çınaraltı, Aydede, Akbaba
- Şiirlerinde derinlik yoktur, alaycı bir tavır vardır.

ESERLERİ

Şiir
- Fırtına ve Kar
- Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi
- Gönülden Sesler
- O Beyaz Bir Kuştu
- Kervan

Düzyazı (Mizah / Hiciv)
- Asri Kerem
- Fiskeler
- Hicivler

Roman
- Çocuk Adam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

NOTLARIM

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI
GENEL ÖZELLİKLERİ

- 1923'te başlayan ve şu anda da devam eden bir edebiyattır.
- Kullanılan yazı dili sadedir. Konuşma diline yakın üslup kullanılır.
- Cumhuriyet edebiyatının başlarında memleketçi edebiyat ön plandadır. Ancak daha sonra "saf şiir, toplumcu edebiyat..." gibi farklı eğilimler ortaya çıkmıştır.
- Edebiyat; İstanbul dışına, Anadolu'ya taşmıştır. Atatürk inkılapları, Kurtuluş Savaşı eserlerde samimi ve doğal biçimde işlenmiştir.
- Öğretici metinler, şiirler, romanlar, hikâyeler ve tiyatrolar yazılır.
- Arap alfabesi yerine getirilen Latin alfabesiyle Batı ile uyum daha güzel bir şekilde sağlanmıştır.
- Dilde sadeleşme çabaları artık başarıya ulaşmıştır. Ama İngilizceden, Fransızcadan sözcükler de dile dâhil olmuştur. Türk Dil Kurumu çalışır.
- Önce hece ölçüsü, daha sonra da serbest şiir görülür.
- Halk edebiyatı ve folklor etkisi belirgindir.
- Köyden kente göç işlenir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİ

A. MİLLÎ EDEBİYAT ANLAYIŞIYLA ESER VEREN ŞAİRLER (MEMLEKET EDEBİYATI)

- Memleket sevgisi, Anadolu, millet sevgisi, Türkçülük konuları işlenir.
- Hece ölçüsü hâkimdir. Dil halkın konuşma diline yakındır.
- Millî Edebiyat Dönemi anlayışı devam ettirilir.
- Halk kültüründen, folklordan faydalanılır.

UYARI

"Beş Hececiler", Cumhuriyet Dönemi'nde de eser verdikleri için bu alanda kabul edilirler.

- Millî romantik duyuş tarzı, ardından da millî realizm anlatılır.
- Ziya Gökalp ve Yahya Kemal örnek alınır.

İNCİ ENGİNÜN'ÜN TASNİFİ

Tasvirde Kalanlar (Gözlemci Gerçekçiler)
- Beş Hececiler
- Necmettin Halil Onan
- Şükûfe Nihal Başar
- Halide Nusret Zorlutuna
- Zeki Ömer Defne
- Kemalettin Kamu
- Ömer Bedrettin Uşaklı

Folklor Unsurlarına Yer Verenler
- Ahmet Kutsi Tecer
- Bedri Rahmi Eyüboğlu

Hamasi Şairler
- Behçet Kemal Çağlar
- İbrahim Alaattin Gövsa
- Orhan Şaik Gökyay
- Arif Nihat Asya
- Hüseyin Nihal Atsız
- Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu

1. AHMET KUTSİ TECER

- Folklor ilgisi vardır. Çıkardığı "Ülkü" dergisi folklor için değerlidir.
- Didaktik ve lirik şiirler yazar "Nerdesin", "Orda Bir Köy Var Uzakta" ve "Halay Çeken Kızlar" adlı şiirleri değerlidir.
- Âşık Veysel'i keşfedip Türk edebiyatına tanıtır.
- Yunus Emre ve Karacaoğlan araştırmaları vardır.

ESERLERİ

Şiir
- Şiirler

Tiyatro
- Koçyiğit Köroğlu
- Bir Pazar Günü
- Köşebaşı → "The Neighbourhood" adıyla İngilizceye çevrilmiş, ABD'de sahnelenmiştir.
- Satılık Ev
- Yazılan Bozulmaz

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

2. ARİF NİHAT ASYA

- 5 Ocak Adana'nın Kurtuluşu için "Bayrak" şiirini yazmış "**Bayrak Şairi**" olarak ün salmıştır.
- En Meşhur Şiiri: **Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor**
- Hece ölçüsünü de aruz ölçüsünü de kullanır. "**Rubai**"nin son temsilcisidir.
- Kıbrıs'ta öğretmenlik yapmış ve birçok Kıbrıs şiiri yazmıştır.

ESERLERİ

Şiir

- Heykeltıraş (ilk eseri)
- Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor
- Kökler ve Dallar
- Rubaiyat-ı Ârif
- Rubailer
- Kıbrıs Rubaileri

Dergi

- Başak

3. KEMALETTİN KAMU

- "Gurbet Şairi", "Yalnızlık Şairi"
- Millî Mücadele'de görev almış, önce aruzla sonra heceyle yazmıştır.
- Vatan sevgisi ve Mehmetçik temel konularıdır.
- Doğduğu yeri terk etmiş, gurbet ve yalnızlık duygusu yaşamıştır.

"Ben gurbette değilim
Gurbet benim içimde."

- Ünlü pastoral şiiri: Bingöl Çobanları
- Aşk konusunu da işler. Bir esmere platonik aşk duyar.
- Bestelenmiş şiiri: Türk'ün İlahisi

4. ZEKİ ÖMER DEFNE

- Behçet Necatigil'in öğretmenidir.
- Halk şiiri geleneğinden yoğun biçimde etkilenir.
- **Yurt güzellemeleri yazar:** Ilgaz, Konya, Isparta, Eğin, Bursa, Erzurum...
- **Ünlü Şiirleri:** Ilgaz, Gül Ey Isparta'nın Pembe Gülleri, Bu Memleket Böyle Ağlar, Ziller Çalacak

ESERLERİ

Şiir

- Denizden Çalınmış Ülke
- Sessiz Nehir (Puyalar I)
- Kardelenler (Puyalar II)

İnceleme

- Dede Korkut Hikâyeleri Üzerine Edebî Sanatlar Bakımından Bir İnceleme

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

5. ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI

- Önceki Soyadı: Gökbelen
- Halk edebiyatından, memleketin özünden, Anadolu'dan etkilenen Anadolu şairidir.

"Şallar ve basmalarla bütün heybeler doldu;

Pazardan dönüyorlar köylüler, akşam oldu! (Pazar Dönüşü)

- Şiirlerinde deniz sevgisi de dikkat çeker.

ESERLERİ

Şiir

- Deniz Sarhoşları
- Deniz Hasreti
- Yayla Dumanı
- Sarıkız Mermerleri

6. NECMETTİN HALİL ONAN

- Önce aruzla sonra heceyle şiirler yazar.
- "Bir Yolcuya" (Dur Yolcu) adlı şiiri bilinir herkesçe.
- Bireysel şiirleri de toplumsal destansı şiirleri de vardır.

ESERLERİ

Şiir

- Bir Yudum Daha
- Çakıl Taşları

Roman

- İşleyen Yara
- Kolejli Nereye

Araştırma

- İzahlı Divan Şiiri Antolojisi → Divan şiiri incelemeleri yapmıştır. Fuzuli'ye değer verir.

7. BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR

- Atatürk'e ve millî ülkülere bağlılığını coşkun bir şekilde dile getirir.
- "Ankaralı Âşık Ömer" mahlasını kullanır. "**Atatürk şairi**"dir.
- "Onuncu Yıl Marşı"nın şairidir. (Faruk Nafiz ile)
- "Kahramanlık Kültürü" ve "Atatürk" konulu yazar ama kalıcı bir şair olamaz. Şairlik yeteneği olduğu söylenemez.
- **Dergisi:** Şadırvan

ESERLERİ

Şiir

- Erciyes'ten Kopan Çığ
- Burada Bir Kalp Çarpıyor
- Benden İçeri
- Kur'an-ı Kerim'den İlhamlar
- Mevlid (Süleyman Çelebi'ye nazire)

Manzum Tiyatro

- Çoban
- Attila
- "Ergenekon" piyesiyle de Atatürk'ün dikkatini çektiği söylenebilir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

8. ORHAN ŞAİK GÖKYAY

- Hamasi (destansı) şiirleriyle ünlenir.
- Şair ve araştırmacıdır.
- Eski edebiyatı iyi bilir. (Dede Korkut İncelemeleri)
- "Bu Vatan Kimin" şiiri ünlüdür.

ESERLERİ

Şiir

- Birkaç Şiir

Eleştiri İnceleme

- Destursuz Bağa Girenler → Eski metinler üzerine yapılan araştırmaların yanlışlarını belirler.
- Kâtip Çelebi
- Mercimek Ahmet
- Dede Korkut

9. MİTHAT CEMAL KUNTAY

- Hamasi (destansı) şiirleriyle ün kazandı.

Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır
Toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır

- Millî edebiyata bağlıdır, aruz veznini de kullanır.
- "Üç İstanbul" adlı romanında **Adnan** başkahramanı üzerinden İstanbul'un üç dönemini anlatır:

II. Abdühamid Dönemi, II. Meşrutiyet Dönemi, III. Cumhuriyet Dönemi.

ESERLERİ

Şiir

- Türk'ün Şehnamesinden

Roman

- Üç İstanbul

Biyografi

- Namık Kemal
- Mehmet Âkif
- Sarıklı İhtilalci Ali Suavi

10. ŞUKÛFE NİHAL BAŞAR

- Önce aruzla sonra heceyle yazar.
- Kadın özgürlüğünü savunur.
- Darülfünundan mezun ilk kadındır.

ESERLERİ

Şiir

- Yıldızlar ve Gölgeler
- Hazan Rüzgârları
- Şile Yolları
- Sabah Kuşları
- Gayya
- Su

Hikâye

- Tevekkülün Cezası

Roman

- Renksiz Izdırap
- Yakut Kayalar
- Çöl Güneşi

Gezi Yazısı

- Finlandiya

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

11. HÜSEYİN NİHAL ATSIZ

- Türkçü ve Turancıdır.
- Şiir, roman ve incelemeler yazar.
- **Çıkardığı Dergiler:** Orhun, Orkun, Ötüken, Atsız Mecmua
- Eserlerinde tarihten, efsanelerden ve destanlardan güç alır.

ESERLERİ

Şiir

- Yolların Sonu

Roman

- Dalkavuklar Gecesi (Cumhuriyet'in ilk yıllarının tenkiti)
- Bozkutların Ölümü (Köktürk Dönemi)
- Bozkurtlar Diriliyor (Köktürk Dönemi)
- Ruh Adam (Otobiyografik)
- Deli Kurt (Osmanlı tarihi anlatılır.)

12. NİYAZİ YILDIRIM GENÇOSMANOĞLU

- "Destan Şairi" olarak bilinir.
- Türk tarihini şiire taşır. (Alparslan, Kürşat, Osman Gazi, Fatih...)

Aylardan ağustos, günlerden cuma
Gün doğmadan evvel iklim-i Rum'a
Bozkurtlar ordusu geçti hücuma
Yeni bir şevk ile gürledi
Ya Allah...Bismillah...Allahuekber

(Malazgirt Marşı)

ESERLERİ

Şiir

- Bozkurtların Ruhu
- Genç Osman Destanı
- Kürşat İhtilali Destanı
- Malazgirt Destanı
- Bozkurtlar Destanı
- Boğaç Han Destanı
- Salur Kazan Destanı
- Destanlarda Uyanmak
- Destanlar Burcu

13. DİLAVER CEBECİ

- Türkçü, milliyetçidir.

ESERLERİ

Şiir

- Hun Aşkı
- Asya Yemin Olsun ki
- Mavi Türkü

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

14. BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU

- "Ressam şairdir."
- Eserlerinde "folklor" başarıyla yerini alır.
- "D Grubu" ressamlar grubunun kurucularındandır.
- Şiirde ve resimde "renk" duygusuna ağırlık verir.
- Halk türkülerinden, folklordan ustaca faydalanır.

"Şiirin gerçeğini köy türkülerinde bulmuşum
Türkülerde yunmuş yıkanmış dilim."

ESERLERİ

Şiir
- Karadut
- Dol Karabakır Dol
- Yaradana Mektuplar

Gezi Yazısı - Deneme
- Canım Anadolu
- Tezek
- Deli Fişek
- Resme Başlarken

B. ÖZ ŞİİR ANLAYIŞINI SÜRDÜREN ŞİİR

- Sembolist şairlerin tesiriyle ortaya çıkmıştır. Paul Valery, Verlaine, Mallarme gibi şairler bu anlamda Türk edebiyatını etkiler.
- Servetifünün ve Fecriati Dönemi'nde Türk şiirini etkisi altına almaya başlamıştır. Ahmet Haşim ve Yahya Kemal tarafından olgun örnekleri verilir. Ahmet Haşim'in politikasında anlattıkları saf şiir eğilimi için değerlidir.
- Cumhuriyet Dönemi'nde de Ahmet Haşim ve Yahya Kemal etkisi daha belirgindir.

Özellikleri

- Şiirde ideoloji, ahlak ve didaktik tavır reddedilir. "Şiir için şiir", hissedilmek için şiir önemsenir.
- Nazım, nesre yaklaşmaz. Şairanelik ve biçimsel kusursuzluk önemsenir.
- Şiirde ahenk (vezin, kafiye...) önemsenir.
- Şiirde musiki önemsenir.
- İmge - çağrışım önemsenir.
- Dil olarak Millî Edebiyat anlayışı devam eder.

Temsilcileri

- Ahmet Hamdi Tanpınar
- Cahit Sıtkı Tarancı
- Ahmet Muhip Dıranas
- Necip Fazıl Kısakürek
- Yedi Meşaleciler (çoğu özelliğiyle)

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

TÜRK EDEBİYATINDA SAF ŞİİR (ÖZ ŞİİR) TEMSİLCİLERİ

1. AHMET HAMDİ TANPINAR

- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde hocası Yahya Kemal'den çok etkilendi.
- İstanbul Üniversitesinde Yeni Türk Edb. Prof. oldu. İlk şiirlerini "Dergâh"ta yayımladı.
- İlk şiirini 19 yaşında yazmıştır: "Musul Akşamları"
- Fransız şiiri ve felsefesinden etkilenir. Şiirlerinde titizdir. Hocası Yahya Kemal gibi geç yazar.
- Zaman anlayışı farklıdır. Geçmiş, an ve geleceği beraber düşünür.

"Ne içindeyim zamanın
Ne de büsbütün dışında
Yekpâre geniş bir anın
Parçalanmaz akışında"

(Bursa'da Zaman)

- Şiir, roman, hikâye, deneme, eleştiri ve edebiyat tarihi yazar.
- Heceyi kullanır. Sonraki şiirlerinde serbest şiire kayar.
- Folklorden uzak kalır. Rüya / hayal ile gerçeği kaynaştırır.
- Zaman, rüya, musiki, tarih, tabiat ve İstanbul onun tarafından çok önemsenir.
- "Şiirlerimde sustum, romanlarımda konuştum." diyerek yoğun şiirler yazar.
- **Şiir Teorisi Yazıları**
  - *Şiir Hakkında*
  - *Antalyalı Genç Kıza Mektup* → Roman anlayışıyla şiir anlayışını aynı kabul eder.

ESERLERİ

Şiir
- Bütün Şiirleri

Roman
- Huzur
- Saatleri Ayarlama Enstitüsü
- Sahnenin Dışındakiler
- Aydaki Kadın
- Mahur Beste

Hikâye
- Abdullah Efendi'nin Rüyaları
- Yaz Yağmuru

Deneme
- Beş Şehir (Bursa, İstanbul, Ankara, Konya, Erzurum)

İnceleme
- Yahya Kemal
- Edebiyat Üzerine Makaleler
- XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi

Abdullah Efendi'nin Rüyaları (A. Hamdi Tanpınar / Hikâye)

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın beş öykülük eseridir. Tüm hikâyelerinde değişik kişiler gibi görünerek iç dünyasının karmaşasını yansıtır. Bilinçaltının derinliklerine bizi davet eder.

İçindeki hikâyeler:
- Abdullah Efendi'nin Rüyaları

(Abdullah Efendi, yaşlı annesiyle yaşayan, kırkını aşmış, üç yıl önce gördüğü rüyanın etkisinde kalmış bir tiptir.)

- Geçmiş Zaman Elbiseleri
- Erzurumlu Tahsin
- Evin Sahibi
- Bir Yol

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

2. CAHİT SITKI TARANCI

- Fransız şiirini iyi tanır. Şiiri ciddiye alır.
- Ziya Osman Saba'ya "Şiire dört elle sarılmak gerek." der.
- Ölüm korkusu, geçmişe mutluluk, çocukluk hayalleri temel konularıdır.
- Ses ve çağrışımı önemser. Yaşam sevinci vardır, yaşamak ister.
- Az sözle çok şey söylemek isteyen bir şairdir.
- Fransız şiirinden de halk kültüründen de etkilenir.
- **Ünlü şiirleri:** Memleket İsterim, Abbas, Desem ki, Gün Eksilmesin Penceremden

ESERLERİ

Şiir

- Otuz Beş Yaş
- Düşten Güzel
- Ömrümde Sükût
- Sonrası

Mektup

- Ziya'ya Mektuplar

3. AHMET MUHİP DIRANAS

- Bireysel şiirler yazar. Hece ölçüsünü kullanır Şiirinde ideoloji yer almaz.
- "Olvido, Serenad, Fahriye Abla" ünlü şiirleridir.
- İlk şiirlerini "Muhip Atalay" adıyla yazar.
- Fransız şiirinden ve halk şiirinden etkilenerek şiir anlayışını kurgular. Geleneksel ile sembolist şiiri harmanlar.

ESERLERİ

Şiir

- Şiirler
- Kırık Saz (Rübab-ı Şikeste'nin sadeleştirilmesi)

Tiyatro

- Gölgeler
- O Böyle İstemezdi
- Çıkmaz

4. NECİP FAZIL KISAKÜREK

- 12 yaşında şairliğe "merhaba" der, 24 yaşında yayımladığı "Kaldırım" şiiri ile ünlenir. "Kaldırımlar Şairi" olarak tanınır.
- **Sanat hayatı 2'ye ayrılır:**

a. 1934 öncesi: Şehir hayatındaki insanın bunalımını anlatır.

Bohem yaşam tarzını anlatır. Tedirgin bir ruh hâli vardır.

"Kaldırımlar, Otel Odaları, Sayıklamalar, Bu Yağmur, Geçen Dakikalarım" bu dönemin ünlü şiirleridir. Baudelaire yani Fransız şiiri etkisi.

b. 1934 sonrası: "Abdülhakim Arvasi" ile tanışınca mistik eğilimle tasavvufa yaslanır. "Mistik - metafizik" anlayışa yönelir. Madde - ruh çatışmasından bahseder. Tekke şiirinin söyleyişi ile Baudelaire anlayışını birleştirir. Felsefeye kayar. Kapalılık ve korku şiirini sarar.

- Hece ölçüsünü kendi imge dünyasında yoğurur.

Dergileri: Ağaç, Büyük Doğu

Ütopyası: Büyük Doğu (Müslüman - Türk Birliği)

Poetikası: "Çile" adlı şiir kitabının arkasındadır.

Ünlü Şiirleri: Zindandan Mehmed'e Mektup, Sakarya Türküsü

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

Şiir

- Örümcek Ağı

İlk şiir kitabıdır. (Korku, yalnızlık, eşyanın bilinmeyen iç yüzü anlatılır.)

- Kaldırımlar
- Ben ve Ötesi
- Sonsuzluk Kervanı
- Esselam

Modern zamanların İslami yorumu

- Çile (Bütün şiirleri)

Tiyatro

- Künye
- Sabırtaşı
- Reis Bey
- Para
- Tohum
- Nam-ı Diğer Parmaksız Salih
- Bir Adam Yaratmak
- Siyah Pelerinli Adam
- Ahşap Konak
- Abdülhamid Han
- Kanlı Sarık

Roman

- Aynadaki Yalan
- Kafa Kâğıdı (Otobiyografik)

Öykü

- Hikâyelerim
- Ruh Burkuntularından Hikâyeler

Anı

- Yılanlı Kuyudan
- Babıali
- O ve Ben
- Hac

İnceleme

- Çöle İnen Nur

(Hz. Peygamberimizin hayat hikâyesi)

5. ASAF HALET ÇELEBİ

- "Sezgi şairi", "mistik şair"
- Doğu dinleri ve Doğu felsefesine hâkimdir. Doğu kültürüyle modern Batı şiirini birleştirir. Konusunu tasavvuf ve dinler tarihinden alan egzotik şiirler yazar.
- Mülemma şiirleri de vardır.
- Masalları, efsaneleri canlandırmıştır. (**He:** Ferhat ile Şirin) "He" harfini Ferhat'ın getireceği suyun akacağı çeşmeye benzetir.

Vurma kazmayı
ferhâad
he'nin iki gözü iki çeşme
âaahhh

→ "âh" ile Hurufiliğe gönderme yapar.

- Kapalı şiirler yazar.
- **Şiirini üç döneme ayırırlar:**

a. Divan şiirine bağlı gazel tarzı

b. Garip etkisindeki şiirleri

c. İslam - Tasavvuf kültürü etkisi

Poetikası: Benim Gözümle Şiir Davası

ESERLERİ

Şiir

- He
- Lâmelif
- Laleler
- Om Mani Padme Hum

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

6. FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA

- "Destan şairi" olarak bilinir.
- Üretken bir şairdir.
- Önce hece ölçüsü, sonra serbest şiir kullanmıştır.
- Tarihimizde yaşanan savaşları destansı bir şekilde anlatır.
- "Türkçem benim ses bayrağım" diyerek Türkçeye verdiği önemi anlatır.

ESERLERİ

Şiir

- Çakır'ın Destanı
- Üç Şehitler Destanı
- İstiklal Savaşı Samsun'dan Ankara'ya
- İstiklal Savaşı - İnönüler
- Sivaslı Karınca
- İstanbul Fetih Destanı
- Anıtkabir
- Malazgirt Ululaması
- Çanakkale Destanı

} destansı (epik şiir)

- Delice Böcek → Kurtuluş Savaşı'nı masal şeklinde anlatır.
- Havaya Çizilen Dünya
- Çocuk ve Allah → Kişiliğini bulur.
- Cezayir Türküsü
- Vietnam Savaşımız
- Hiroşima
- Vietnam Körü
- Nötron Bombası

} Batı sömürüsünü anlatır.

- Yunus Emre'de Olmak
- Balina ve Mandalina (Çocuk şiirleri)

7. SEDAT UMRAN

- "Eşyanın şairi" olarak anılır.
- Eşyanın metafiziğini anlatır.

ESERLERİ

Şiir

- Leke
- Kara Işıldak
- Gittin Taş Atarak Denizlerime

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

YEDİ MEŞALECİLER

- Cumhuriyet Dönemi'nin ilk topluluğudur. Edebî okul ya da akım değildir. 7 genç sanatçı 1928 yılında oluşturmuştur. (CeViZ SaYMak)

GRUBUN TEMSİLCİLERİ	GRUBA ÖNERİLEN İSİMLER
• Cevdet Kudret Solok	• Pleiade
• Vasfi Mahir Kocatürk	• Yedi Kollu Şamdan
• Ziya Osman Saba	• Yedi Dağın Çiçeği
• Sabri Esat Siyavuşgil	• Yedi Veren Gülü
• Yaşar Nabi Nayır	• Yedi Meşale → Sabri Esat teklif eder.
• Muammer Lütfi Bahşi	
• Kenan Hulusi Koray	

- 1928'de "Meşale" adlı dergiyi çıkarırlar. Beş Hececileri ve Millî Edebiyatçıların yurt sevgisini gerçek bulmazlar. Onlara karşıdırlar.
- Şiirle ilgili düşüncelerini "Yedi Meşale" adlı kitabın ön sözünde açıklarlar. Ön sözü Yaşar Nabi yazar.

ŞİİR GÖRÜŞLERİ

- Şiirde "**canlılık, samimilik, içtenlik, sürekli yenilik**" isterler.
- "**Sanat için sanat**" anlayışı hâkimdir.
- Beş Hececileri sıradanlıkla ve "**Ayşe - Fatma edebiyatı yapmakla**" suçlarlar.
- Topluluk amacına ulaşamadan dağılır. **Ziya Osman Saba** ilkelere hep sadık kalır.
- **Saf şiir anlayışı** savunulur.
- Parnasizm, **sembolizm**, empresyonizm etkisinde kalırlar.
- **Kenan Hulusi Koray** hikâye yazarıdır.

1. ZİYA OSMAN SABA

- Yedi Meşalecilerin en önemli sanatçısıdır.
- Şiirleri saftır, arıdır. Ölümü teslimiyetle, korkmadan bekledi.
- "Ev içi" şiirleriyle Behçet Necatigil'e örnek oldu.
- Ev-aile sevgisi, anılara düşkünlük, küçük şeylerden mutlu olma, Allah'a bağlılık, ölüme yakınlık, ahiret sevgisi temel konulardır.
- Cahit Sıtkı, arkadaşı Ziya Osman'a "Ziya'ya Mektuplar"ı yazar.
- Hece ölçüsünü kullanır.
- Yunus Emre ve Mevlâna tasavvufunu modernizmle işler.

ESERLERİ

Şiir
- Sebil ve Güvercinler
- Geçen Zaman
- Nefes Almak

Öykü
- Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi
- Değişen İstanbul

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

2. YAŞAR NABİ NAYIR

- Çıkardığı "**VARLIK**" dergisi ile bilinir.
- Varlık dergisiyle Cengiz Dağcı'yı, Cengiz Aytmatov'u bize tanıtır.

ESERLERİ

Şiir
- Onar Mısra
- Kahramanlar

Roman
- Adem ile Havva

Öykü
- Sevi Çıkmazı

Tiyatro
- Mete
- Bir Kadın Söylüyor
- Köyün Namusu
- İnkılap Çıkmazı

3. CEVDET KUDRET SOLOK

- Behçet Necatigil "hakkı yenmiş şair" olarak görür.
- Ziya Osman Saba'dan sonra şiirle ilgilenen ikinci önemli kişidir.
- Ders kitapları yazmış, edebiyat araştırmaları yapmıştır.

ESERLERİ

Şiir
- Birinci Perde

Roman
- Sınıf Arkadaşları
- Havada Bulut Yok
- Karıncayı Tanırsınız

Araştırma - İnceleme
- Türk Edb. Hikâye ve Roman
- Karagöz
- Orta Oyunu

Tiyatro
- Tersine Akan Nehir

4. VASFİ MAHİR KOCATÜRK

- Edebiyat tarihi ve incelemeleriyle bilinir.
- "**Divan**" adlı dergiyi çıkarır. Kahramanlık konulu şiirler yazar.

ESERLERİ

Şiir
- Tunç Sesleri
- Geçmiş Geceler
- Bizim Türküler
- Ergenekon

Araştırma - İnceleme
- Türk Edebiyatı Tarihi
- Saz Şiiri Antolojisi
- Türk Edebiyatı Antolojisi
- Türk Nesir Antolojisi
- Türk Edebiyatı Şaheserleri

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

5. SABRİ ESAT SİYAVUŞGİL

- Bireysel şiirler yazar.
- Psikoloji profesörüdür.
- Karagöz incelemesi yapar.

ESERLERİ

Şiir

- Odalar ve Sofalar

Araştırma - İnceleme

- İstanbul'da Karagöz ve Karagöz'de İstanbul

6. MUAMMER LÜTFİ BAHŞİ

- Aruzdan heceye geçmiştir.
- Yedi Meşale topluluğundan ilk o ayrılmıştır.
- Topluluk dağılır dağılmaz edebiyattan uzaklaşmıştır.

7. KENAN HULUSİ KORAY

UYARI

Yedi Meşale grubunda sadece hikâye ve romanla ilgilenen tek sanatçıdır.

- "**Korku, ürperti**" hikâyeciliğini başlatır.
- **Küçük hikâye** tarzında hikâyeleri ile bilinir.

ESERLERİ

Hikâye

- Bir Yudum Su
- Bahar Hikâyeleri
- Bir Otelde Yedi Kişi
- Son Öpüş

Roman

- Osmonoflar

Bulgaristan'daki bir Türk ailesinin üç oğlunu anlatır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

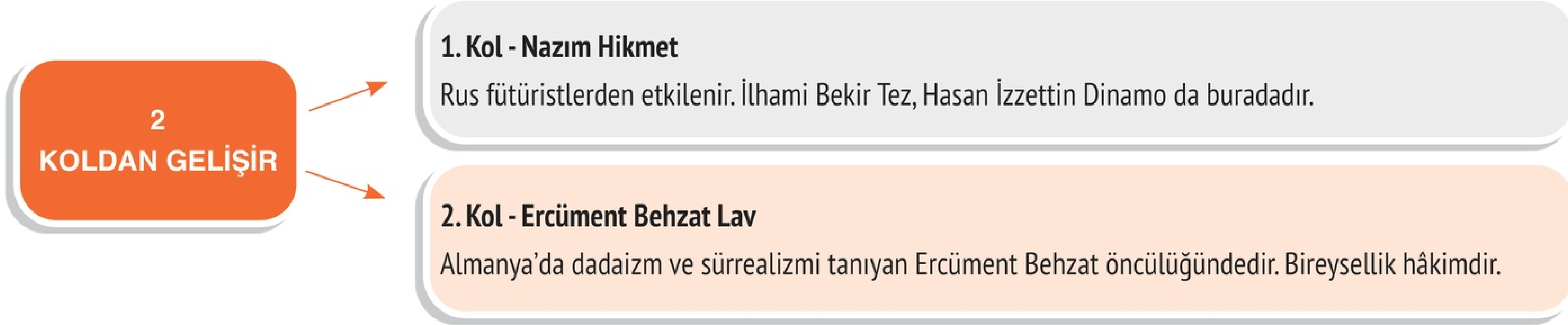
C. TOPLUMCU GERÇEKÇİ ŞİİR / SERBEST ŞİİR

- Serbest şiir, ölçü ve uyak kurallarına pek bağlı kalmaz.
- Dünyada Fransız sembolistleriyle başlar.
- Türk edebiyatında da divan edebiyatında kullanılan "**müstezat**" nazım biçiminin esnetilerek "**serbest müstezat**"a dönüştürülmesiyle başlar. Yani Batı kaynaklıdır.

Ölçülü + kafiyeli "serbest müstezat" (Servetifünun)	Ölçüsüz + Uyaklı (Nazım Hikmet)	Ölçüsüz + Uyaksız (Orhan Veli)

ÖZELLİKLERİ

- Ülke dertlerine üzülürler. Sorunların giderilmesi için komünizm ve marksizm önerilir.
- Hitabet üslubu vardır.
- Dil "alıcıyı harekete geçirme işlevi"nde kullanılır. Şiirde topluluğa seslenirler.
- Görsel ve karmaşık tekniklerle geleneksele karşıdırlar.
- Fütürizm etkisi vardır. Mayakovski'den etkilenirler.
- Emek, başkaldırı, sömürü kavramlarını kullanırlar.
- **1940 sonrası etkiler:** Rıfat Ilgaz, Cahit Irgat, A. Kadir, M. Niyazi Akıncıoğlu, Enver Gökçe, Arif Damar, Ahmet Arif...
- **1960 sonrası etkiler:** Ataol Behramoğlu, Süreyya Berfe, Refik Durbaş, Afşar Timuçin...

1. NAZIM HİKMET RAN

- İlk şiiri "Feryâd-ı Vatan"dır. İlk şiirlerinde heceye bağlıdır. Bu şiirini Balkan Savaşlarında yazmıştır. Daha sonra serbest şiire kayar.

Mayakovski etkisi "basamaklı dize" ↓ 835 SATIR	Marksist düşünce + Millî Söylev ↓ Şeyh Bedrettin Destanı	Özlem, Yurt Sevgisi

- Rusya dönüşünde "835 Satır"ı yayımlar. Rus fütürizmi ve Mayakovski etkisi vardır.
- Hitabet üslubuyla yazar.
- Fütürizm etkisindedir: "**Makineleşmek İstiyorum.**"
- "**Putları Yıkıyoruz**" adlı yazısıyla Mehmet Emin'e ve Abdülhak Hamid'e laf söyler.
- **Sinemagratif** hareket dikkat çeker.
- Arkadaşı Va-Nu ile Millî Mücadele'ye katılmak isterler ama Bolu'ya öğretmen olarak tayin edilirler.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

Şiir
- 835 Satır → Fütürizm etkisi
- Varan 3 → Gelenekseli reddeder.
- 1 + 1 = BİR → Arkadaşı Nail V. ile yazar
- Jakond ile Si-Ya-U → Masal-destan-mesnevi arasıdır.
- Kuvayı Milliye Destanı → Bağımsızlık mücadelesi işlenir.
- Tarantu Babu'ya Mektuplar
- Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedrettin Destanı
- Memleketimden İnsan Manzaraları → 2000 dizedir. Ülkenin toplumsal görünümüdür.
- Gece Gelen Telgraf
- Sesini Kaybeden Şehir
- Dört Hapishaneden

Tiyatro
- Kafatası
- Ferhat ile Şirin
- Yusuf ile Menofis
- Demokles'in Kılıcı

Roman
- Kan Konuşmaz
- Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim

Mektup
- Kemal Tahir'e Mahpushaneden Mektuplar
- Cezaevinden Memed Fuat'a Mektuplar
- Piraye'ye Mektuplar

2. ERCÜMENT BEHZAT LAV

- Almanya'da dadaizm ve sürrealizmi tanır.
- Alman fütürizmi ile dadaizmi yorumlar.
- Şiirde alaysılamaya yer verir. Yergicidir. Başkaldırı şairidir.

ESERLERİ

Şiir
- S.O.S
- Mau Mau
- Üç Anadolu
- Kaos
- Açıl Kilidim Açıl

3. İLHAMİ BEKİR TEZ

- N. Hikmet etkisindedir.
- **24 SAAT:** İşçileri konu alan ilk şiir kitabıdır.

ESERLERİ

Şiir
- 24 Saat
- Mustafa Kemal

4. HASAN İZZETTİN DİNAMO

- Önce heceyle sonra serbest nazım anlayışıyla şiir yazar.
- Toplumcu söyleme sahiptir.

ESERLERİ

Şiir
- Özgürlük Türküsü
- Ad'sız Kitap
- Gecekondumdan Şiirler
- Karacaahmet Senfonisi

Roman
- Kutsal İsyan
- Kutsal Barış

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

UYARI

Sabahattin Ali ve Rıfat Ilgaz hikâye ve roman türünde işlenecektir.

ÖN BİLGİ

RIFAT ILGAZ

Şiir: Sınıf, Yarenlik, Karakılçık, Üsküdar'da Sabah Oldu

D. I. YENİ HAREKETİ (GARİP HAREKETİ)

- Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rifat 1941'de "Garip" adlı ortak bir kitap çıkarırlar. İnsanları alışılmıştan şüpheye davet ederler.
- Geleneksel anlayışlara karşı olduklarını beyan ederler.
- "Garip" adlı şiir kitabının ön sözünü Orhan Veli yazar ve şiirde ne istediklerini açıklar.
  → "Bu kitap, sizi alışılmış şeylerden şüpheye davet edecektir."

GARİP (I. YENİ) AKIMI

Özellikleri

- Vezin ve kafiye reddedilir. Serbest şiir yazılır.
- Edebî sanatlar, söz oyunları kabul edilmez. "**Gibi**" kelimesi kullanılmaz.
- Şiirde günlük konuşma dili, sokak Türkçesi esas alınır. Şairaneliğe yer verilmez.
- Gelenek dışlanır. Geleneksel şiire, imgeye, kapalılığa, ölçüye, uyağa, dörtlüğe karşı çıkarlar.
- Sokaktaki insan anlatılır.
- Dadaizm ve sürrealizm etkisi kısmen vardır.
- Şaka ve nükteye yer verilir.
- Şiir duyguya değil, akla seslenir.
- Yaşama sevinci anlatılır.
- Nükte ve tekerlemeye yer verilir.

Kitaba "Garip" adını koyan → Cavit Yamaç

1. ORHAN VELİ KANIK

- Garip akımının öncüsüdür. "Garip"in ön sözünü de yazan kişidir.
- Takma adları → Mehmet Ali Sel, Adil Hanlı
- Balıkçılar, İstanbul, özlem, doğa vb. konularını işler. "İstanbul'u Dinliyorum" ve "Anlatamıyorum" şiirleri ünlüdür.
- Garip akımının özelliklerini hayatının sonuna kadar gösterir. (Sokak dili, basit insanlar, yaşama sevinci...)
- **Dergisi:** Yaprak

NOT

Nasrettin Hoca'dan 72 fıkrayı şiirleştirir.
La Fontaine fabllarını şiir şeklinde Türkçeye çevirir.
"**Kitabe-i Seng-i Mezar**" adlı şiiriyle mersiye nazım şekliyle dalga geçer.

Kitabe-i Seng-i Mezar

Hiçbir şeyden çekmedi dünyada
Nasırdan çektiği kadar;
Hatta çirkin yaratıldığından bile
O kadar müteessir değildi;
Kundurası vurmadığı zamanlarda
Anmazdı ama Allah'ın adını,
Günahkâr da sayılmazdı.
Yazık oldu Süleyman Efendi'ye
...

ESERLERİ

- Garip
- Vazgeçemediğim
- Destan Gibi
- Yenisi
- Karşı

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

2. MELİH CEVDET ANDAY

1946 öncesi
Garip akımının özellikleri

1946 sonrası
Garip sonrası sosyal, toplumsal anlayış
"rasyonalist"
Toplum ve insani değerler

- Yunan mitolojisinden etkilenir.

ESERLERİ

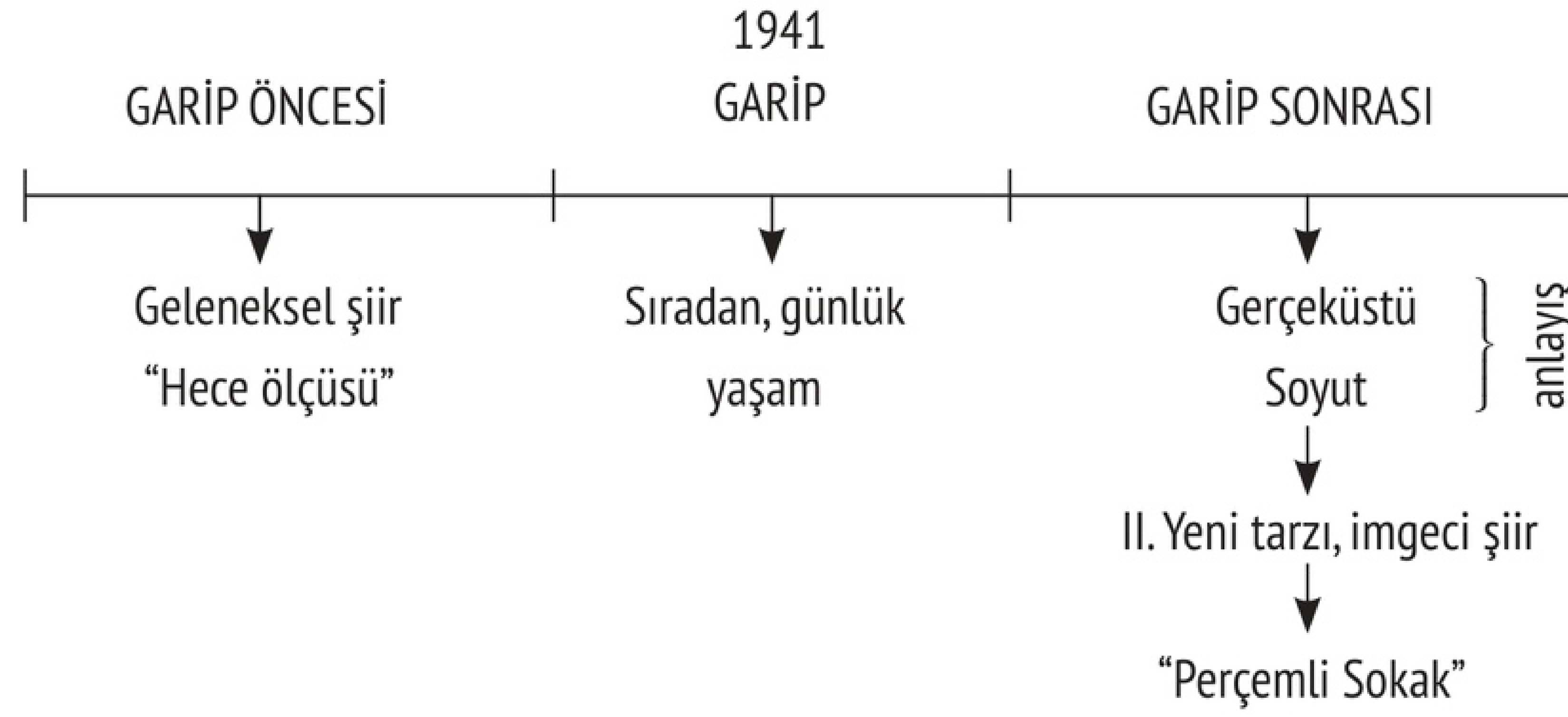
Şiir
- Garip
- Rahatı Kaçan Ağaç
- Telgrafhane
- Yan Yana
- Kolları Bağlı Odysessus
- Teknenin Ölümü
- Ölümsüzlük Ardında Gılgamış

Roman
- Gizli Emir
- Meryem Gibi
- İsa'nın Güncesi
- Aylaklar

Tiyatro
- Mikado'nun Çöpleri
- İçerdekiler
- Dört Oyun

Rahatı Kaçan Ağaç
Tanıdığım bir ağaç var
Etlik bağlarına yakın
Sadettin adını bile duymamış
Allah'ın işine bakın

3. OKTAY RİFAT HOROZCU

ESERLERİ

Şiir
- Garip
- Güzelleme
- Aşk ve Avarelik Üzerine Şiirler
- Yaşayıp Ölmek

(Garip Anlayışı)

- Kargayla Tilki
- Çobanıl Şiirler
- Perçemli Sokak
- Âşık Merdiveni
- Elleri Var Özgürlüğün

(II. Yeni anlayışına yakın)

Roman
- Bay Lear
- Danaburnu

Tiyatro
- Çil Horoz
- Atlar ve Filler
- Oyun İçinde Oyun

Balıkçı
Denize vuran balıkçı
bir aynadan döner bize
yüreği rüzgâra göre
mintanı yamalı
ayakları çıplak
elleri güzel

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

E. 1940 - 1960 YILLARINDA TOPLUMCU ŞİİR ANLAYIŞINI SERGİLEYENLER

Özellikler

- Nazım Hikmet Ran etkisinde kalmışlardır.
- Sosyalizm, yoksulluk, fakirlik, hürriyetten yoksunluk gibi konular işlenir.
- Şiirleri "ideoloji" kokar.
- 1940 kuşağı toplumcu gerçekçi şairlerdir.

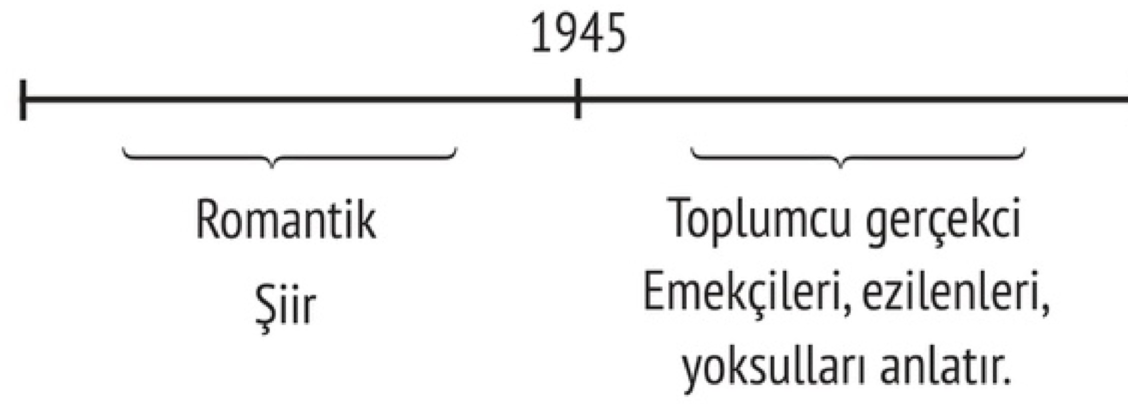
1. ENVER GÖKÇE

- Nazım Hikmet etkisiyle şiir yazar.
- "Ant" dergisindeki "**Köylülerime**" şiiri ile ünlenir.
- Şiirleri ideoloji kokar. Köylünün yoksulluğunu, kavgayı anlatır.
- Bireysel değildir şiirlerinde toplum adına konuşur.

ESERLERİ

Şiir
- Dost Dost İlle Kavga
- Panzerler Üstümüze Kalkarlar

2. CAHİT IRGAT

Müstear: Cahit Saffet

- Tiyatro oyuncusudur.
- II. Dünya Savaşı'ndan sonra toplumcu anlayışa kaymıştır.

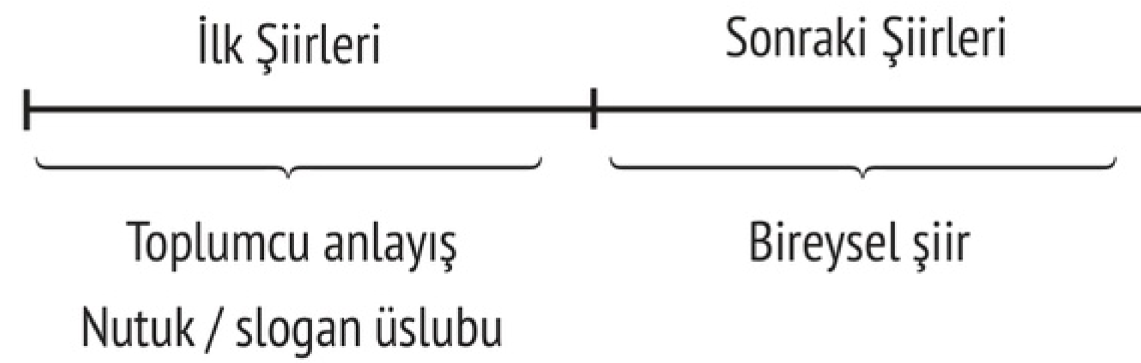
ESERLERİ

Şiir
- Bu Şehrin Çocukları
- Irgatın Türküsü
- Ortalık
- Rüzgârlarım Konuşuyor

Roman
- Geri Dönemezsin

Hatıra
- Çok Yaşasın Ölüler

3. SUAT TAŞER

- Oyunculuk, spikerlik, tiyatro müdürlüğü yaparak tiyatroya ve sanata katkı sağlar.

ESERLERİ

Şiir
- Bir
- Hürriyet
- Merhaba
- Haraç - Mezat

Tiyatro
- Üç Duvarlı Bir Dünya
- Aşk ve Barış
- Deli Dumrul

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

4. MEHMET KEMAL

Gazetesi: Battal Gazi
Dergisi: Meydan

- Toplumsal aksaklıkları yergi üslubuyla anlatır.

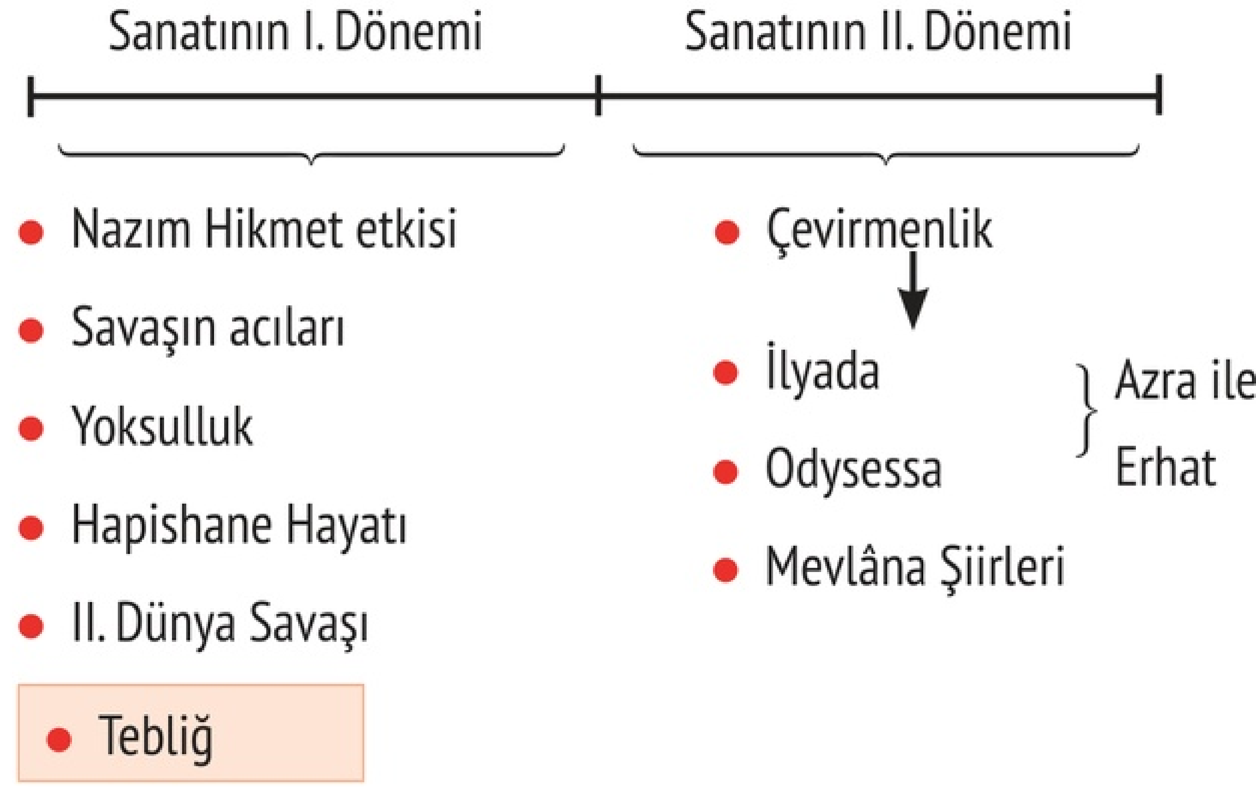
ESERLERİ

Şiir

- Birinci Kilometre → Savaşı, ölen kişileri anlatır.
- Öğle Rakıları

5. A. KADİR

Asıl adı: İbrahim Abdülkadir Meriçboyu

ESERLERİ

Şiir

- Tebliğ
- Hoşgeldin Halil İbrahim
- Mutlu Olmak Varken

6. ŞÜKRAN KURDAKUL

- Nazım Hikmet etkisindedir.
- Toplumsal sıkıntılara isyan ve başkaldırı biçiminde şiirleriyle tanınır.

ESERLERİ

Şiir

- Tomurcuk
- Zevklerin ve Hülyaların Şiirleri
- İzmir'in İçinde Amerikan Neferi
- Halk Orduları
- Acılar Dönemi

7. MEHMET BAŞARAN

- Köy Enstitülüdür. Ezilen köylüyü, yoksulluğu işler.

ESERLERİ

Şiir

- Ahlat Ağacı
- Nisan Haritası
- Sis Dağının Başında Borana Bak Borana

Hikâye

- Aç Harman
- Zeytin Ülkesi

Roman

- Elif Diye Bir Türkü
- Memetçik Memet

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

F. GARİP DIŞINDA YENİLİĞİ SÜRDÜREN ŞİİR ANLAYIŞI

MAVİCİLER

Özellikleri

- Garip akımına ilk karşı çıkanlardan biri Attila İlhan'dır. Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet'e **"bobstiller"** yakıştırmasını yapar. Garip anlayışına tepkidir.
- Ahmet Oktay da Orhan Veli'ye "eksik bir şair" der.
- **1950 sonrasında ortaya çıkan bu grubun temsilcileri:**
    - *Attila İlhan*
    - *Ahmet Oktay*
    - *Ferit Edgü*
    - *Orhan Duru*
    - *Yılmaz Gruda*
    - *Güner Sümer*
    - *Özdemir Nutku*
- Bir topluluk anlayışından uzaktır. "Mavi" dergisinde yazan bir şair grubu hüviyetindedir.
- "Fikir ve sanatın sosyal bir sınıfın bayrağı olamayacağı" anlayışıyla ortaya çıkar ve adını özgürlük - barış simgesi "MAVİ" renkten alır.
- Dergi 1952 - 1956 yılları arasında yayımlanır.
- Bireysel şiir + Toplumcu gerçekçi şiir
  ↓
  Attila İlhan topluluğa girince
  ↓
  Daha sonra bazı sanatçıları toplumcu gerçekçilere kayar.

1. ATTİLA İLHAN

- "Mavi" dergisinde Garip akımını eleştirir ve Garipçilere "bobstiller" der.
- Şiirlerine, onları neden yazdığını açıklayan net bilgiler eklemiştir.
- İmla kurallarını kabul etmez.
- Büyük harf kullanmaz. Özel isimleri kesme işaretiyle (') ayırmayı unutmaz.
- "Cebbaroğlu Mehemmed" şiiriyle ünlenir.
- "Ali Kaptanoğlu" takma adıyla senaryo da yazar.
- II. Yeni anlayışına da "yozlaşma" der.
- Slogancılığa karşıdır.
- Eski şiir (divan) + halk şiiri + Batı şiiri → "sentezlemek" ister.
- Nazım Hikmet etkisi belirgindir ama "sosyal realist" olduğunu yani toplumcu gerçekçi olmadığını söyler.

/benimhocam

- **Ramazan Korkmaz ve Tarık Özcan'a göre Attila İlhan'ın şiirleri üç ana evrede toplanır:**

1. Toplumcu - Gerçekçi Evre (1941 - 1951)

- Nazım Hikmet, divan şiiri, halk şiiri etkisi görülür.

Örnek: "Duvar" şiiri → II. Dünya Savaşı'nda idamlara tanıklık etmiş iki duvar konuşturulur. Duvarlar kahrolur.

2. Bireyin Kendi Varlığını ve Evrendeki Yerini Sorguladığı Evre (1959 - 1968)

- Modernleşen dünyada yalnız kalmış insanoğlunu anlatır. Argo, küfür vardır.

Örnek: Ben Sana Mecburum

3. Neoklasik Evre

- Divan şiirinden etkilenmeye başladığı ve Batı şiiriyle yeni bir senteze vardığı dönemdir.

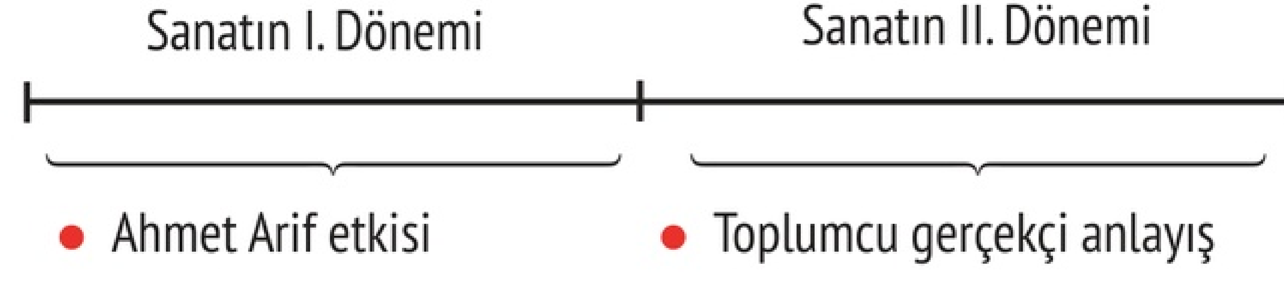
ŞİİR		ROMAN
• Duvar (Toplumcu) • Sisler Bulvarı (Bireysel) • Yağmur Kaçağı • Ben Sana Mecburum • Korkunun Krallığı • Ayrılık Sevdaya Dâhil	• Bela Çiçeği • Yasak Sevişmek (Neoklasik) • Tutuklunun Günlüğü • Böyle Bir Sevmek (Neoklasik) • Elde Var Hüzün (Neoklasik)	• Kurtlar Sofrası • Sokaktaki Adam • Zenciler Birbirine Benzemez • Bıçağın Ucu • Fena Hâlde Leman • Haco Hanım Vay • Sırtlan Payı • Dersaadet'te Sabah Ezanları
GEZİ YAZISI	**DENEME / ELEŞTİRİ**	**HİKÂYE**
• Abbas Yolcu	• Hangi Sol • Hangi Sağ • Hangi Batı	• Yengecin Kıskacı
SENARYO		
• Kartallar Yüksek Uçar • Sekiz Sütuna Manşet		

- **Sokaktaki Adam:** Batılılaşma uğruna toplumdan kopan insanların bocalamaları anlatılır.
- **Zenciler Birbirine Benzemez:** Avrupa'daki komünist devrimcilerle karşılaşıp hayal kırıklığına uğrayan bir devrimci anlatılır.
- **Kurtlar Sofrası:** Atatürk Dönemi'nin milliyetçi gazetecileriyle bunlara karşı çıkanlar anlatılır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

2. AHMET OKTAY

- Ahmet Arif etkisi
- Toplumcu gerçekçi anlayış

ESERLERİ

Şiir

- Dr. Kaligari'nin Dönüşü } Şiir görüşleri vardır.
- Yol Üstünde Semender } Şiir görüşleri vardır.
- Gölgeleri Kullanmak
- Gözüm Seyirdi Vakitten
- Söz Acıda Sınandı

3. ORHAN DURU

- "Mavi akımı içinde "hikâye" türüyle yer almıştır.

ESERLERİ

HİKÂYE

- Bırakılmış Biri
- Açık Oturum

NOT

Ferit Edgü, roman ve özellikle de öykü konusunda işlenecektir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

G. GARİP DIŞINDAKİ YENİLİĞİ SÜRDÜRENLER: BAĞIMSIZ ÇİZGİDEKİ YENİLİKÇİLER

1. BEHÇET NECATİGİL

- "Evler şairi"dir.
- Şiirlerinde kendi çevresini anlatır.
- Ev, aile, dış dünya, insanların açıklanmayan iç dünyasını anlatır.
- Radyo oyunları yazmıştır.
- Şiirleri anlamca kapalıdır.
- Tevriye ve cinas sanatına yer vermiştir.

ESERLERİ

Şiir

- Kapalı Çarşı
- Çevre
- Evler
- Eski Toprak
- Arada
- Dar Çağ
- Yaz Dönemi
- Divançeler
- Kareler Aklar
- En/Cam
- Zebra
- Beyler
- Söyleriz

Radyo Oyunu

- Yıldızlara Bakmak
- Gece Aşevi
- Pencere
- Üç Turunçlar → Manzum masal

Deneme

- Bile/Yazdı

2. CAHİT KÜLEBİ

- "Karacaoğlan'ın Bacanağı" olarak kendini tanıtır.
- Halk edebiyatı geleneğine bağlıdır.
- "Halk"ı ve "doğa"yı üstadı sayar. ("Şiir Yöntemim" şiiri)
- Gurbet, ayrılık, hasret, aşk konularını işler.
- Halk türküleri ve deyimlerini kullanır.
- Çocukluk anılarına yer verir. (Tokat'a özlem)

ESERLERİ

Şiir

- Adamın Biri
- Rüzgâr
- Türk Mavisi
- Güz Türküleri
- Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda
- Yeşeren Otlar
- Yangın

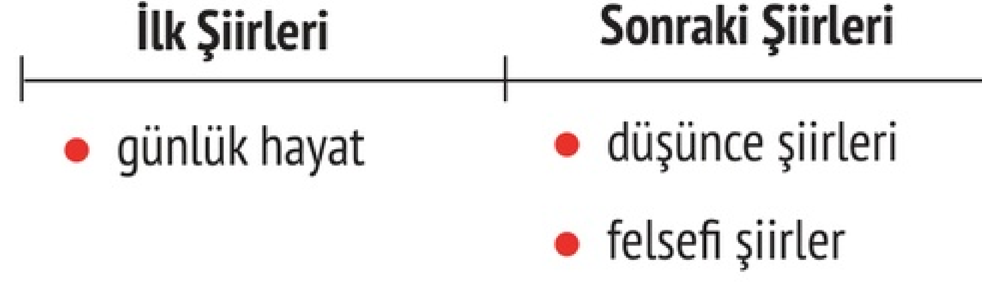
Anı

- İçi Sevda Dolu Yolculuk

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

3. SABAHATTİN KUDRET AKSAL

- Hikâye ve tiyatrolarında psikoloji bilimine yaslanır.

ESERLERİ

Şiir
- Şarkılı Kahve (ilk şiir kitabı "Garip" etkisi)
- Gün Işığı (Anadolu temi)
- Duru Gök
- Bir Sabah Uyanmak
- Elinle (imge ağırlıklı)
- Eşik
- Buluşma
- Batık Kent

Hikâye
- Gazoz Ağacı → Yaşama sevinci, çocukluk anıları
- Yaralı Hayvan

Tiyatro
- Evin Üstündeki Bulut
- Şakacı
- Bir Odada Üç Ayna
- Bay Hiç
- Tersine Dönen Şemsiye

4. NECATİ CUMALI

- Küçük hikâye ve şiirde başarılıdır.
- Ege Bölgesi'ni (Urla), yaşama sevincini anlatır.
- Lirik şiirler yazar. (serbest şiir)
- İyi bir hikâyecidir. Ege Bölgesi'ndeki köylüyü anlatır.
- Bazı tiyatroları da sinemaya uyarlanmıştır.

ESERLERİ

Şiir
- Kızılçullu Yolu
- Harbe Gidenin Şarkıları
- Mayıs Ayı Notları
- Güzel Aydınlık
- İmbatla Gelen
- Güneş Çizgisi
- Yağmurlu Deniz
- Başaklar Gebe
- Bozkırda Bir Atlı
- Yarasın Beyler
- Aşklar Yalnızlıklar } Toplu şiirler
- Kısmeti Kapalı Gençlik } Toplu şiirler

Hikâye
- Yalnız Kadın
- Dila Hanım
- Susuz Yaz
- Ay Büyürken Uyuyamam
- Makedonya 1900
- Yakup'un Koyunları
- Aylı Bıçak

Roman
- Tütün Zamanı
- Acı Tütün
- Aşk da Gezer
- Viran Dağlar
- Yağmurlar ve Topraklar
- Uç Minik Serçem

Tiyatro
- Boş Beşik
- Susuz Yaz
- Nalınlar
- Derya Gülü
- Gömü

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

5. SALAH BİRSEL

- İnsanların günlük yaşayışını anlatır. "Gençliğimde sokak şiirleri yazardım. Sokak, benim denge taşımdır." der.

UYARI

Şiirden başka deneme ve anılarıyla yani yazdığı öğretici metinlerle döneme damga vurmuştur.

- Mizahi şiirler yazar. İroniye yer verir.
- Gündelik dil ile istediği şekilde oynar.
- Geleneksel sanatlardan şiirine parçalar alır.

"Hacivatın karısı
İncecikten yeldirmeli
Göz kaş oynatmalı
Gerdan kırmalı
Belden sarmalı
Gülmeli güldürmeli"
(Salah Birsel)

ESERLERİ

Şiir
- Hacivat'ın Karısı
- Kikirikname
- Dünya İşleri
- Haydar Haydar
- Ases
- Köçekçeler
- Nadenk (son şiirleri)

Şiir Poetikası
- Şiirin İlkeleri

6. ÖZDEMİR ASAF

Asıl Adı: Halil Özdemir Arun

- Kısa ve özlü şiirleri vardır. (ÖZLÜLÜK)
- Nükte ve şaşırtmacaya çok yer verir.
- Halk edebiyatına yaslanır.

  } "indim yarin bahçesine parsellenmiş"

- Soyut ve çağrışıma dayalı şiirleri vardır.
- Şiirlerinde atasözleri ve özdeyişler çok yer aldığı için **"özdeyiş şairi"** olarak bilinir.

ESERLERİ

Şiir
- Dünya Kaçtı Gözüme
- Sen Sen Sen
- Çiçekleri Yemeyin
- Çiçek Senfonisi (Toplu Şiirler)

Öykü
- Dün Yağmur Yağacak

Özdeyiş
- Yuvarlağın Köşeleri
  - Etika türü özdeyişleridir. (Etika: Ahlak)

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

H. GELENEĞE YASLANMA EĞİLİMİ - HİSARCILAR

- "Hisar" dergisi etrafında toplanır. Aralıklarla iki kere çıkmıştır.

1. faaliyet: 1950 - 1957 (75 sayı)

2. faaliyet: 1964 - 1980 (202 sayı)

Kurucuları / İdarecileri:

- *Mehmet Çınarlı*
- *Gültekin Samanoğlu*
- *İlhan Geçer*
- *Nevzat Yalçın*

- Memleket edebiyatının devamı niteliğindedir. Edebiyattaki yozlaşmaya "Dur!" demek amacıyla ortaya çıkar.
- Geleneği yıkmadan yenileşme ve gelişme isterler.
- Günlük dili savunurlar ve "Öz Türkçe" akımına karşı çıkarlar.
- Yeni oluşacak şiiri halk edebiyatı ve divan edebiyatı sentezinde ararlar.
- Sanatçının hiçbir isteğe bağlı olmadan tarafsız olması gerektiğini belirtirler.
- Sanatta taklit değil millîlik ararlar. Batılılaşmayı savunurlar ama kopya yerilir.
- I. Yenicileri, II. Yenicileri; uydurma söz kullandıkları, imla kurallarına, noktalama kurallarına uymadıkları gerekçesiyle eleştirirler.

UYARI

Kurulduktan 17 yıl sonra "Radyoda Hisar Saati" programında görüşlerini bir bildiriyle kamuoyuna duyururlar.

1. İLHAN GEÇER

- Derginin kurucularındandır. Lirik, karamsar, içe dönük bir şairdir.

ESERLERİ

Şiir

- Büyüyen Eller
- Belki
- Bir Bulut Geçti
- Yeşil Çağ
- Hüzzam Beste

2. MEHMET ÇINARLI

- "Hisar" dergisini yıllarca yayımlayan ve derginin her şeyini üstlenen kişidir. Topluluğun kuramcısıdır.
- Geleneğin tüm imkânlarından yararlanır ama asla tekrarlanmaz.
- Heceyi de aruzu da kullanır.

ESERLERİ

Şiir

- Güneş Rengi Kadehlerle
- Gerçek Hayali Aştı
- Bir Yeni Dünya Kurmuşum
- Zaman Perdesi
- Güzelliklere Doyamam

3. MUSTAFA NECATİ KARAER

- Hisarcıların en iyi şairidir.
- Halk edebiyatından beslenir.

ESERLERİ

Şiir

- Sevmek Varken
- Güvercin Uçurtmak
- Kuşlar ve İnsanlar
- Ses Mimarlarımızdan Şiirler
- Kerem ile Aslı

4. GÜLTEKİN SAMANOĞLU

- Hayatın dağınık duygularla anlaşılması ve güzelliği arzular.
- Hatıraları anlatır.

ESERLERİ

Şiir

- Alacakaranlık
- Uzun Vuran Gölge

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

5. MUNİS FAİK OZANSOY

- Faik Ali'nin oğludur.
- Aruz veznini çok kullanır.
- Yahya Kemal etkisi vardır.

ESERLERİ

Şiir
- Büyük Mabedin Eşiğinde
- Hayal Ettiğim Gibi
- Yakarış

Deneme
- Düşündüğüm Gibi

6. YAVUZ BÜLENT BAKİLER

- Hamasi, destansı şiirleriyle Anadolu insanını anlatır.
- Millî konularda hassas bir anlayışla gür şiirler yazar. Millî ve manevî değerler konusunda hassastır. İslam'a, Anadolu'ya, Türklüğe olan sevgisini şiirlerinde görürüz.

ESERLERİ

Şiir
- Yalnızlık
- Duvak
- Seninle
- Harman

Gezi Yazısı
- Üsküp'ten Kosova'ya
- Türkistan Türkistan

7. NÜZHET ERMAN

- Anadolu'nun acı ve ızdıraplarını anlatır. Anadolu sevgisiyle tanınır.

ESERLERİ

Şiir
- Yeşil
- A Benim Canım Efendim
- Anadolu
- Hem Hürriyet Hem Ekmek

8. FEYZİ HALICI

- Halk şiirinden faydalanır. "Çağrı" dergisinde âşık şiirlerine de yer verir. "Fezai" mahlasıyla âşık tarzı şiirler söyler.
- Mevlâna'dan şiir çevirileri yapar.

ESERLERİ

Şiir
- Bir Aşkın Şiirleri
- Dinle Neyden
- Mesnevi
- Günaydın
- Rubailer
- Gecenin Bir Yerinde İki Ceylan
- Masmavi

/benimhocam

9. COŞKUN ERTEPINAR

- Masum duyguları, günlük yaşamı oldukça sade bir dille anlatır.

ESERLERİ

Şiir
- Deniz Üstü
- Dönülmez Zaman İçin
- Tek Adamın Hikâyesi

10. BEKİR SITKI ERDOĞAN

- Âşık şiiri ve divan şiirinden etkilenir.

ESERLERİ

Şiir
- Hancı
- Dostlar Başına
- Kışlada Bahar
- Göz Göz Oldu Yüreğim

11. NEVZAT YALÇIN

ESERLERİ

Şiir
- A Sokağı
- Güneş ve Adam

Diğer Temsilcileri
- *İbrahim Minnetoğlu*
- *Kerim Aydın Erdem*
- *Türkan İldeniz*
- *Cemal Yeşil (rubai)*
- *Ahmet Tufan Şentürk*
- *Yahya Akengin*

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

I. II. YENİCİLER (1960 SONRASI)

Özellikleri

- 1955-1965 yılları arasında ortaya belli eserler koyan bir akımdır.
- Dünya görüşü, siyasi fikirleri ve şiirlerinde beslenme kaynakları farklı şairlerin eserlerinde sonradan tespit edilen benzerliklere dayanılarak II. Yeni adı verilmiştir.
- Garip akımının şiiri basite indirmesine ve toplumcu gerçekçilere tepkidir.

NOT

II. Yeni isimlendirmesi Muzaffer İlhan Erdost'a aittir.

- **Öncüleri:** İlhan Berk, Turgut Uyar, Metin Eloğlu, Cemal Süreya
- "Soyutçular" olarak da adlandırılırlar. II. Yeni şiiri, Garip akımına bir tepkidir.
- Serbest ölçü kullandılar.
- Basitlik, aleladelik ve açıklığa karşıdırlar.
- Günlük konuşma dilinden uzaklaşıp anlaşılması güç dil kullanırlar.
- Halk kültüründen, folklordan uzaklaşırlar: **Cemal Süreya** (Folklor Şiire Düşman)
- İmge, sembol, kapalı anlatım önemsenir. "Anlaşılmazlığın şiiri" olarak bilindiler.
- Edebî sanatlara yer verilir.
- Seçkin tabaka anlatılır. Garip akımında halktan, sıradan kişiler anlatılır.
- Şiirde anlamdan uzaklaşılır, ses güzelliği önemsenir. Garip akımında anlam önemsenmişti.
- Dadaizm ve sürrealizm etkisi vardır. Bilinçaltına yöneldiler.
- Öykülenmeden uzaklaşılır: **İlhan Berk** "Öyküye Karşıyız."
- Duygu ve çağrışım önemsenir.
- Nükte, tekerleme ve şaşırtmacaya yer vermez.
- Şiirde gelenek ve ideoloji yer almaz.
- Alışılmamış bağdaştırmalar kullanılır.
- Yeni sözcük türetme eğilimi dikkat çeker: "**gözistan**" Dilin söz dizimini bozdular.

Sessel sapmalar: koydu > kodu
kayısılar > kaysılar

Sözcüksel sapmalar: Üvercinka
cehennette
Vizansiya
yergökyüzüne

Söz dizimsel sapmalar: Giriyor bir kumru içeri camdan çatlak

Temsilcileri: Cemal Süreya, Sezai Karakoç, Turgut Uyar, İlhan Berk, Ece Ayhan, Edip Cansever

Etkilenenler: Tevfik Akdağ, Ülkü Tamer, Yılmaz Gruda

/benimhocam

1. CEMAL SÜREYA

Asıl adı: Cemalettin Seber

Takma adı: Osman Mazlum

- "Papirüs" adlı dergiyle II. Yeni'nin öncüsüdür. Şiirde sadece gelenekten yararlanmayı istemez. "Folklor Şiire Düşman" ve "Şiir Anayasaya Aykırıdır" yazılarıyla sadece gelenekten, kuralları belirlenmiş şiirden yakınır. Halk ve divan şiirinden de yer yer beslenir.
- Marksizm ve sürrealizm arasında bağlantı kurar.
- Behçet Necatigil "II. Yeni şiirin karanlığını giderdi, gelenekten yenilik yarattı." diyerek onu över.
- Lirizm ve erotizm dolu şiirler yazar.
- Tarih, din ve aileye karşıdır. Türk tarihini sadece eşkıyalıktan yana görür.
- Kadın vücudunu anlatır.

ESERLERİ

Şiir
- Üvercinka
- Göçebe
- Beni Öp Sonra Doğur Beni
- Uçurumda Açan
- Sevda Sözleri
- Güz Bitiği
- Sıcak Nal

Deneme
- Folklor Şiire Düşman
- Şapkam Dolu Çiçekle (Poetika)
- Uzat Saçlarını Frigya

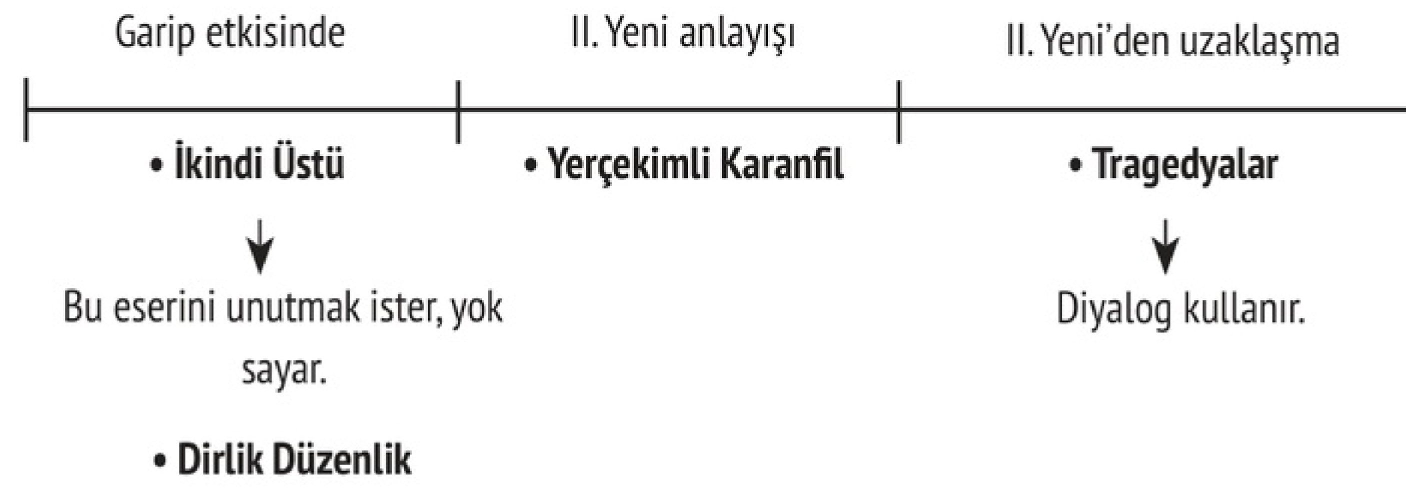
Laleli'den dünyaya doğru giden bir tramvaydayız
Birden nasıl oluyor da sen yüreğimi elliyorsun
Sevişmek bir kere daha yürürlüğe giriyor
Bütün kara parçalarında
Afrika dahil

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

2. EDİP CANSEVER

"Düşünce şairi"dir.

- Şiir dilinde titiz olduğu için "kuyumcu şair" olarak bilinir.
- Şiirin nasıl olması gerektiği hakkında şiirle ilgili görüşlerini yansıttığı yazıları vardır.
- Anlaşılması güç kapalı şiirler yazar. **"Sera Oteli"** için Salah Birsel "Bu bir şairin kendi portresidir." der.
- Yalnızlık, yabancılaşma, umutsuzluk gibi konuları işler. Bireyin arayışını, bunalımlarını anlatır.
- Varoluşçuluğa en çok yaklaşan II. Yeni şairidir.
- II. Yeni şiiri öyküleme ve diyaloğa karşıdır. Edip Cansever II. Yeni sonrası diyalog, öyküleme kullanır. (**Tragedyalar**, **Bezik Oynayan Kadınlar)**

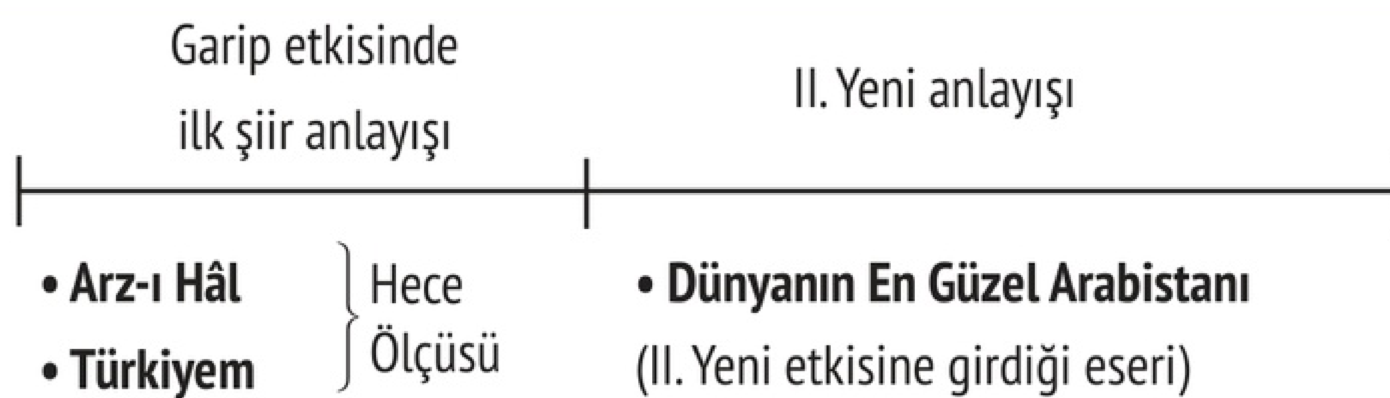
ESERLERİ

Şiir
- İkindi Üstü
- Dirlik Düzenlik (Masa da Masaymış ha)
- Yerçekimli Karanfil
- Umutsuzlar Parkı
- Petrol
- Nerde Antigone
- Tragedyalar
- Çağrılmayan Yakup
- Kirli Ağustos
- Sonrası Kalır
- Ben Ruhi Bey Nasılım
- Bezik Oynayan Kadınlar
- Oteller Kenti (Otel sözcüğünü çok kullanır.)
- Yeniden (toplu şiirleri)

Düzyazı
- Gül Dönüyor Avucumda

Öyle bir yağmur ki bu, bilirsin
dam saçak demeyecek, yağacak
yağacak bir hışım ile canevine kentin
kalplerimiz küle gömülmüş elmalar gibi
patladı patlayacak
alacak sonunda kendi rengini

3. TURGUT UYAR

- Divan edebiyatı ve halk edebiyatından etkilenerek farklı bir şiir anlayışına ulaşmıştır. (**Divân:** gazel, kaside...)
- Anlaşılması güç, kapalı şiirler yazar.

UYARI

Şiir ile düzyazı ayrımına son veren II. Yeni şairidir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

Şiir

- Arz-ı Hâl
- Türkiyem
- Divan
- Dünyanın En Güzel Arabistanı
- Kayayı Delen İncir
- Tütünler Islak
- Her Pazartesi
- Toplandılar
- Büyük Saat (toplu şiirler)

Düzyazı

- **Korkulu Ustalık:** Şiir hakkında hissetikleri, Turgut Uyar'a göre şiir anlayışı.

Kan akıyor penceresi karanlık evlerden
Ölü kadınların üstüne tuğlaların üstüne
Denizse aydınlık ve incili ve mavi taşrada
Kana doğru ürkek en güzel yaban balıklar
Bu kandır akıttığımız sıkıntılı pazarlarda

4. İLHAN BERK

- II. Yenicilerin en yaşlı üyesidir.
- Ressam şairdir. "Deneyci Şair"
- Şiirde anlama önem vermez. Anlamsız ifadelerle, zengin çağrışımlarla şiirini yüceltir. Şiirlerinde tarih, mitoloji, deniz kısaca her şey vardır. Bu yüzden Behçet Necatigil ona "Şiirimizin Evliya Çelebisi" der. Behçet Necatigil "Şiirimizin Uçbeyi" yakıştırmasını da yapmıştır.
- Şiiri sürekli yaptığı denemelerle değiştirir.
- Tasvire, günlük yaşama çokça yer verir.
- Sürrealizm akımından etkilenir.

ESERLERİ

Şiir

- Güneşi Yakanların Selamı → İlk şiir kitabı
- İstanbul → Dizeyi ortadan kaldırır.
- Günaydın Yeryüzü, Türkiye Şarkısı, Köroğlu } Doğa / coğrafya sevgisi
- Galile Denizi → Osmanlı ve Bizans dönemlerinde İstanbul
- Çivi Yazısı → II. Yeni şiir anlayışıyla yazılır.
- Otağ
- Mısırkalyoniğne
- Âşıkâne
- Taşbaskısı
- Şenlikname
- Atlas
- Kül
- İstanbul Kitabı
- Kitaplar Kitabı
- Delta ve Çocuk
- Galata
- Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum
- Eşik, Aşk Tahtı, Akşama Doğru } Toplu şiirler

Düzyazı

- Şairin Toprağı, İnferno, Logos, Poetika } Şiir görüşlerini anlatır.

üç kez seni seviyorum diye uyandım
tuttum sonra çiçeklerin suyunu değiştirdim
bir bulut başını almış gidiyordu görüyordum
sabahın bir yerinde düşmüş gibiydi yüzün

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

5. SEZAİ KARAKOÇ

- Dergisi: **Diriliş**

  Şiirleri biçim ve söyleyiş olarak II. Yeni içinde değerlendirilse de içerik yönünden dinî duyarlılığı yansıtan mistik-metafizik şiir içindedir.
- Şiirde kapalılığı önemsememesi ve aynı yıllarda eser vermesi sebebiyle II. Yenici olarak anılır.
- İslamcı, milliyetçi, dindar muhafazakârdır.
- Kutsal kitabımızdaki hikâyeleri modern bir anlatımla aktarır.
- İslami şiir + Batı şiiri (Fransız şiiri)

  ↓

  Mistizm, metafizik
- Kapalı imge dolu bir şiir anlayışı vardır. Soyutlamaya, serbest çağrışıma yer verir.
- "Mona Rosa" şairidir.

ESERLERİ

Şiir

- Körfez
- Şahdamar
- Sesler

(II. Yeni anlayışıyla yazılan şiirler)

- Hızırla Kırk Saat
- Taha'nın Kitabı

(Mistik eğilim, dinî motifler)

- Gül Muştusu
- Leyla ile Mecnun
- Zamana Adanmış Sözler
- Ateş Dansı
- Gün Doğmadan (toplu şiirler)

Düzyazı

- Ruhun Dirilişi (Mağara ve Işık)
- İslam'ın Dirilişi
- Diriliş Muştusu

Monna Rosa, siyah güller, ak güller,
Geyve'nin gülleri ve beyaz yatak.
Kanadı kırık kuş merhamet ister.
Ah senin yüzünden kana batacak.
Monna Rosa, siyah güller, ak güller.

6. ECE AYHAN

- II. Yeni şairleri arasında denenmemişleri deneyen, şiirin söz dizimini bozan, yer yer argoya kayan bir şairdir.
- Kapalı, "anlamsız" kabul edilen şiirler yazar.
- Sürrealizmin üst seviyesidir.
- Şiirde kurala, otoriteye karşıdır.

ESERLERİ

Şiir

- Kınar Hanım'ın Denizleri
- Bakışsız Bir Kedi Kara
- Ortodoksluklar

(Bakışsız Bir Kedi Kara, Ortodoksluklar → Mensur şiirler)

- Devlet ve Tabiat ya da Orta İkiden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler
- Yort Savul (toplu şiirler)
- Zambaklı Padişah
- Çanakkaleli Melahat'a Özel Bir Mektup ya da Özel bir Fuhuş Tarihi
- Bütün Yort Savullar (bütün şiirler)

Düzyazı:

- Defterler
- Yeni Defterler

UYARI

II. Yeni için önerdiği isimler: Sivil şiir, kara şiir, sıkı şiir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

***1.** Şiirimiz karadır abiler*
Kendi kendine çalan bir davul zurna
Sesini duyunca kendi kendine güreşmeye başlayan
Taşınır mal helalarında kara kamunun
Şeye dar pantolonlu kostak delikanlıların şiiridir
Aşk örgütlenmektir bir düşünün abiler

7. ÜLKÜ TAMER

- Ölüm-yiğitlik konularını aşk konusu içinde harmanlar.
- Çocuk konusunda hassastır.
- II. Yenicilerden etkilenir.

ESERLERİ

Şiir

- Soğuk Otların Altında
- Gök Onları Yanıltmaz
- Virgülün Başından Geçenler
- Sıragöller
- İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür
- Yanardağın Üstündeki Kuş

Hikâye

- Allaben Hikâyeleri

- Aman, kendini asmış yüz kiloluk bir zenci,
Üstelik gece inmiş, ses gelmiyor kümesten;
Ben olsam utanırım, bu ne biçim öğrenci?
Hem dersini bilmiyor, hem de şişman herkesten.

İyi nişan alırdı kendini asan zenci,
Bira içmez ağlardı, babası değirmenci,
Sizden iyi olmasın, boşanmada birinci...
- Çok canım sıkılıyor, kuş vuralım istersen.

II. Yeniden Etkilenen Diğer Şairler (Kısaca)

Yılmaz Gruda: Çarmıhtaki Yeni Mehmet, Kuyumcular...
Tevfik Akdağ: Lacivert Kanatlı Bir Kuştur Gece...
Ercümet Uçarı: Yeni çağrışımlarla adını duyurur.
Kuyuda Yusuf, Cümbüşcübaşı...
Özdemir İnce: Moda sözleri eleştirir.
Kargı, Tutanaklar, Kiraz Zamanı...

Gülten Akın
Cahit Zarifoğlu
Ataol Behramoğlu
İsmet Özel
Refik Durbaş
Süreyya Berfe
Kemal Özer

} II. Yeni etkilenmesi vardır ama başka topluluklar içinde işlenecektir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

İ. 1960 - 1980 DÖNEMİ - II. YENİ SONRASI TOPLUMCU ŞİİR

ÖZELLİKLERİ

- "Marksizm, sosyalizm" etkisinde topluma yol göstericilik, topluma önderlik misyonu üstlenmişlerdir. II. Yeni'nin soyut ve kapalı anlatımına karşıdır.
- Ezilenleri, mücadeleyi, devrimi anlatmışlardır. Slogan şeklinde şiir yazarlar.
- Toplumcu - gerçekçi anlayışı benimserler.
- Biçimden çok içerik önemsenir.

1. CAN YÜCEL

- Şiirlerinde argo ve küfür çokça yer alır. Siyasi konulara yönelir. Toplumsal eleştiriyi önemser.
- Modern şiirinde Neyzen Tevfik'ten sonra hiciv ustasıdır.
- Halk söyleşilerini de kullanır.
- Shakespeare çevirileri de yapmıştır.

ESERLERİ

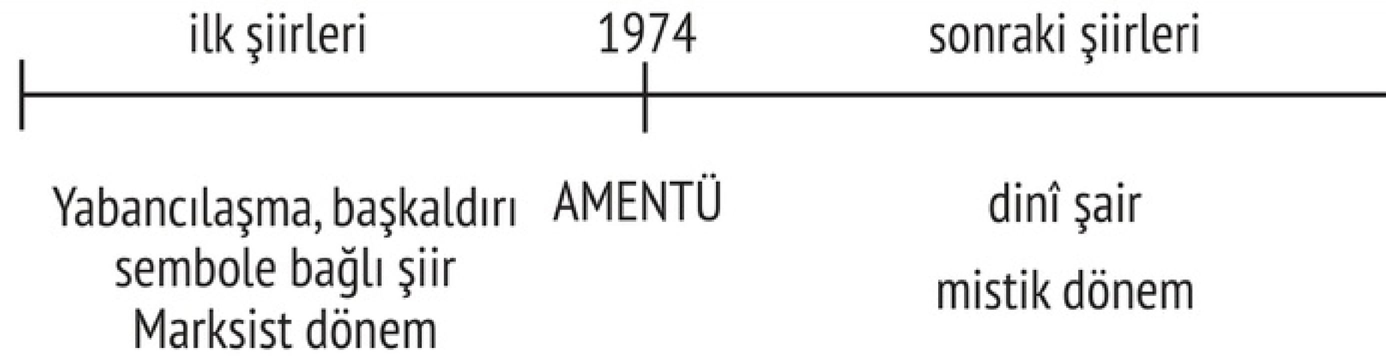
Şiir

- Yazma
- Sevgi Duvarı
- Maaile
- Canfeda
- Rengahenk
- Çok Bi Çocuk
- Gece Vardiyası
- Gökyokuş
- Seke Seke
- Ölüm ve Oğlum
- Bir Siyasinin Şiirleri
- Beşi Bir Yerde } Şiir kitaplarının birleştirilmesi
- Altısı Bir Yerde } Şiir kitaplarının birleştirilmesi

Davacı zengin, davalı yoksulsa
Zenginden yana işler yasa

Davacı yoksul, davalı zenginse
Davalıda kalır yine nizalı arsa

2. İSMET ÖZEL

Dergisi: Halkın Dostları

- II. Yeni etkisinde şiirler, Marksist şiirler yazarken "Amentü" şiiriyle dinî motiflere ve mistik anlayışa geçer.

ESERLERİ

Şiir

- Geceleyin Bir Koşu } Marksist anlayış
- Evet İsyan } Marksist anlayış
- Cinayetler Kitabı } Marksist anlayış
- Celladıma Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar → Mistik anlayış
- Erbain
- Bir Yusuf Masalı
- Of Not Being A Jew

Düzyazı

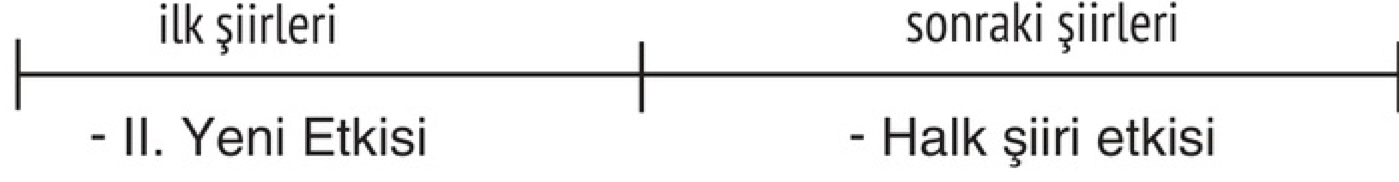
- Şiir Okuma Kılavuzu (Şiir Görüşleri)
- Taşları Yemek Yasak
- Zor Zamanda Konuşmak
- Üç Mesele: Teknik - Medeniyet - Yabancılaşma

Demirden sağnaklar altında uyur sevdiğim
göğsünde hazin ayak izleri eski Şubatların
onu yaralar kıpırdatıyor
ve o sertelmektedir yaralardan
kasıklarına boşalmaktadır nal sesleri
saçları bukleli bir çocuğu öperek uyandıran

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

3. SÜREYYA BERFE

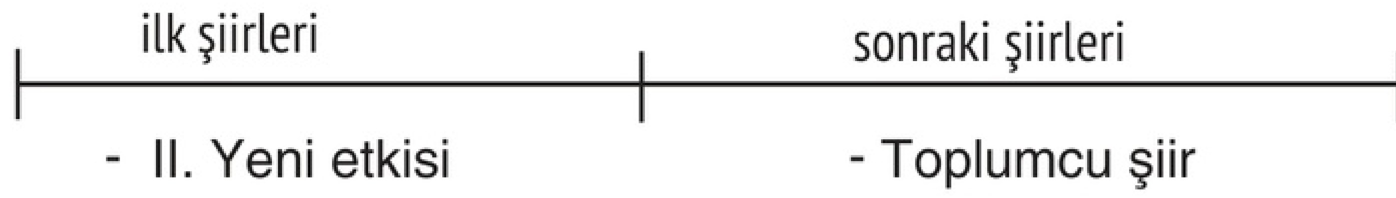
- Halka dönük, Anadolu'yu anlatan, Marksist şiirler yazar.

ESERLERİ

Şiir

- Gün Ola
- Savrulan
- Hayat ile Şiir
- Kalfa (toplu şiirler)

4. REFİK DURBAŞ

- Pazar yerleri, çay ocakları kısacası düşük seviyedeki insanları anlatır. Yaşam mücadelesi veren insanları anlatır.
- Marksist ideolojiden etkilenir.

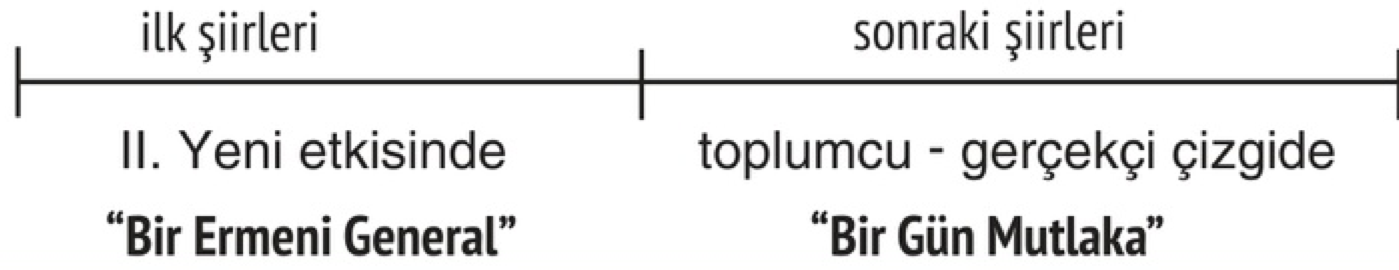
ESERLERİ

Şiir

- Çırak Aranıyor
- Çaylar Şirketten
- Tilki Tilki Saat Kaç
- Menzil
- İkinci Baskı
- Bir Umuttan Bir Sevinçten (toplu şiirler)

5. ATAOL BEHRAMOĞLU

- Asya - Afrika Yazarlar Birliği Lotus Edebiyat Ödülü sahibidir.
- **Dergileri:** Halkın Dostları (İsmet Özel ile), Militan (Nihal Behram ile)

"Bir Ermeni General" **"Bir Gün Mutlaka"**

ESERLERİ

Şiir

- Bir Ermeni General (II. Yeni etkisi)
- Bir Gün Mutlaka (toplu şiirler) ⟶ Toplumcu çizgiyi en iyi yansıtan
- Mustafa Suphi Destanı } Kahramanlık temi
- İyi Bir Yurttaş Aranıyor }
- Türkiye Üzgün Yurdum Güzel Yurdum
- Bebeklerin Ulusu Yok
- Yaşadıklarımdan Öğrendiğim Bir Şey Var (toplu şiirler)

Düzyazı

- Şiir Dili - Ana Dil (şiir anlayışı dil - edb.- kişilik bağlantısı)

Usanıp sevişmekten bir ermeni general
Atıvermiş kendini senmişel kulesinden
Bir çocuk ki öperken uzanır annesinden
O çocuğu boynundan asıvermeli derhal

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

6. NİHAT BEHRAM

- Ağabeyi Ataol Behramoğlu ile "Militan" dergisini çıkarır. Asıl adı "Mustafa Nihat Behramoğlu"dur.
- Toplumcu ve Marksist anlayışla şiirler yazar.

ESERLERİ

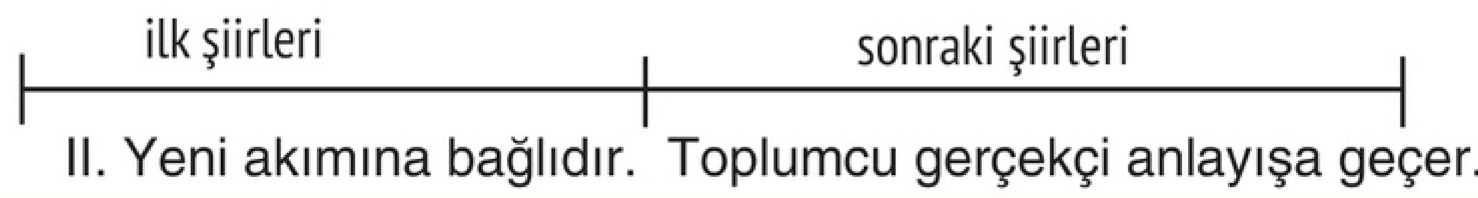
Şiir

- Hayatımız Üstüne Şiirler
- Fırtınayla Borayla Denenmiş Arkadaşlıklar
- Dövüşe Dövüşe Yürünecek
- Hayatı Tutuşturan Acılar
- Militan Şiirler

Anlatı

- Darağacında Üç Fidan

7. KEMAL ÖZER

II. Yeni akımına bağlıdır. Toplumcu gerçekçi anlayışa geçer.

ESERLERİ

Şiir

- Gül Yordamı
- Ölü Bir Yaz
- Tutsak Kan

8. AHMET ARİF

- Doğu Anadolu insanının fakirliğini anlatır.
- Ezilen insanları, adaletsizliği kendince anlatır.
- Halk ve divan şiiri geleneğinden de faydalanır. (Nabi, Köroğlu...)

ESERLERİ

Şiir

- Hasretinden Prangalar Eskittim

Ünlü Şiirleri: Otuz Üç Kurşun, Adiloş Bebe

9. ARİF DAMAR

- Toplumcu - gerçekçidir. İmgeye de yer verir.

ESERLERİ

Şiir

- Günden Güne
- İstanbul Bulutu
- Saat Sekizi Geç Vurdu

10. HASAN HÜSEYİN KORKMAZGİL

- Toplumcu gerçekçiliğin önemli şairlerindendir.

ESERLERİ

Şiir

- Kavel
- Temmuz Bildirisi
- Acıyı Bal Eyledik
- Koçero Vatan Şairi

11. CEYHUN ATUF KANSU

- Çocuk doktorluğu yapmıştır.
- İlk şiirlerini hece ölçüsüyle halk şiiri etkisinde yazmıştır. Daha sonra Garip etkisinde şiirler yazmıştır. Daha sonra "Toplumcu" çizgide eserlerini verir. Doktor olarak Anadolu'yu gezmiş ve Anadolu insanının acılarını dile getirmiştir.
- "Çocuk acıları"nı Türk edebiyatına yerleştiren isimdir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

Şiir

- Bir Çocuk Bahçesinde
- Bağbozumu Sofrası
- Bağımsızlık Gülü
- Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü
- Çocuklar Gemisi
- Yanık Hava
- Haziran Defteri

Deneme - Düzyazı

- Balım Kız Dalım Oğul
- Cumhuriyet Ağacı

12. GÜLTEN AKIN

- Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın ölümünden sonra (2008) Milliyet gazetesinin yaptığı "Yaşayan En Büyük Şair" araştırmasında en çok oyu almıştır. Elliye yakın şiiri başta Sezen Aksu olmak üzere pek çok kişi tarafından bestelenmiştir. Şiirlerinde folklor geniş yer tutar.

ESERLERİ

Şiir

- Rüzgâr Saati
- Kestim Kara Saçlarımı
- Beni Sorarsan
- Sığda
- Kırmızı Karanfil
- Uzak Bir Kıyıda

J. 1960 SONRASI MİSTİK DUYARLILIKLA ESER VEREN SANATÇILAR

1. CAHİT ZARİFOĞLU

- Necip Fazıl çizgisinde ve II. Yeni etkisinde eserlerini verir. İslami içerikle estetik biçimi kaynaştırır.
- İslami ruhu, Batı karşıtlığını şiirlerinde işler.
- İsmet Özel tarafından genç Müslüman şairlere örnek gösterilir.
- Kapalı düşünce şiirleri yazar. İmge ve düşünceler İslam estetiği ile şekillendirilir. Biçim olarak II. Yeni üslup özelliklerini kullanır.
- Maraş Lisesinden Rasim Özdenören, Erdem Bayazıt ve Akif İnan ile arkadaşlık yapmıştır.
- İslami motiflere; korku, hayat, yalnızlık, ölüm... konularına ağırlık verir. Maneviyat ön plandadır.

ESERLERİ

Şiir

- İşaret Çocukları
- Menziller (mistik)
- Yedi Güzel Adam (Modern bir epik söylem)
- Korku ve Yakarış (mistik)

Roman

- Savaş Ritimleri (Afganistan'ın işgalini anlatır.)
- Anne (Bir pilotun uçma hikâyesidir. Yarım kalmıştır.)

Hikâye

- İns

Günlük

- Yaşamak

Çocuk Edebiyatı

- Yürekdede ile Padişah
- Kuşların Dili

Dergileri

- Hamle (Maraş Lisesinden arkadaşları Erdem Bayazıt, Rasim Özdenören, Âkif İnan, Alaeddin Özdenören ile çıkardıkları okul dergisidir.)
- Mavera (Rasim Özdenören, Aleaddin Özdenören, Erdem Bayazıt ile çıkardı.)
- Açı

I.
Bu insanlar dev midir
Yatak görmemiş gövde midir
Bir yara açar boyunlarında
Kol kola durup bağırdıklarında
:

1.
Yedi adam biri bir gün
bir kan gördü
gereğini belledi
yari alsa koynuna
Ayırmaz kanı yanından

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

2. ERDEM BAYAZIT

- İslamcı şairlerimizdendir. "Mavera" dergisi etrafında edebî kişiliklerini verirler. Öz uygarlığımızı yeniden yürürlüğe koyma idealindedirler.
- Kent hayatının, metropol hayatının insanları maddi-manevi açıdan yok ettiğine inanır. Batı kökenli fikirlerin, taklitçiliğinin karşısındadır. Dik başlıdır.
- Ölümden çok bahseder. Milletin maneviyatını işler.
- Necip Fazıl, Sezai Karakoç etkisi belirgindir.

ESERLERİ

Şiir

- Sebep Ey (mistik)
- Risaleler

Gezi Yazısı

- İpek Yolu'ndan Afganistan'a

Ürperir tabiat, üfleyince rüzgârı derin gök soluğu,
Ulu ses dokununca çarka
Düşer ölümün gölgesi eşyaya.

*

Başlar eşyada hareket kurtulmak için kendinden
Daha öteye geçmek için arınmak gibi elbiseden
Yakalar ölümsüzlüğün sonsuz ipini
Sonra ses olur
Zamanın idrak incisi ses döner, döner, döner de
Yönelir sebebe
Sebeb ey!

3. NURİ PAKDİL

- "Yedi Güzel Adam"dan biridir ve Maraş Lisesi mezunudur. "Mavera" ekolündendir.
- Hukuk fakültesini bitirdi ama avukatlık yapmadı.
- Arap ve Batı edebiyatından çeviriler yaptı.
- İslami şairlerdendir. Filistin/Kudüs şairi olarak Mekke'yi, Kudüs'ü, İstanbul'u işler.

ESERLERİ

Şiir

- Ay Operası (Prevert, Çeviri)
- Anneler ve Kudüsler
- Kasırganın Çatırtıları (Gulleviç, Çeviri)
- Ahid Kulesi
- Arap Şiiri (Güldeste) I
- Arap Şiiri (Güldeste) II
- Osmanlı Simitçiler Kasidesi
- Sükût Suretinde

Deneme

- Biat I-II
- Otel Gören Defterler I-II-III-IV-V
- Bir Yazarın Notları I-II-III-IV-V
- Bağlanma
- Klas Duruş
- Edebiyat Kulesi

Oyun

- Put Yapımevleri
- Harikalar Tablosu (Prevert, çeviri)
- Umut
- Korku

Gezi Yazısı

- Batı Notları

Güz suları bizim şehrin önünden akar
Kış savunması
Bizim şehir üs öbür şehirlere
Dakka şimdi bir doğu kamerası
Ölümü çeken
...
Gel
Anne ol
Çünkü anne
Bir çocuktan Kudüs yapar

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

4. M. AKİF İNAN

- Eğitim Bir-Sen ve Memur - Senin kurucularındandır.
- İslamcı şairdir.
- Divan şiiri + Modern şiir sentezini arzular.

ESERLERİ

Şiir
- Hicret

Deneme
- Din ve Uygarlık
- Edebiyat ve Medeniyet Üzerine

5. HİLMİ YAVUZ

- Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Asaf Halet Çelebi, divan edebiyatı etkilendiği alanlardandır. Hatta Baki ile de yarışmıştır. Nazire şiirini de devam ettirir.
- Batı şiiri + halk şiiri + divan şiiri + modern şiir → **Sentez**
- İstiare ve benzetme sanatlarını çok kullanır.
- Talat Halman ona "Şair-i Âzam" der.
- Neruda Ödülü'nü alır.

ESERLERİ

Şiir
- Bakış Kuşu (Halk, divan şiiri, A Haşim, Y. Kemal etkisi)
- Bedrettin Üzerine Şiirler (divan etkisi)
- Doğu Şiirleri (divan etkisi)
- Gizemli Şiirler (tasavvuf etkisi)
- Yaz Şiirleri
- Zaman Şiirleri
- Ayna Şiirleri
- Çöl Şiirleri
- Söylen Şiirleri
- Hurufi Şiirler
- Hüzün ki En Çok Yakışandır Bize (toplu şiirler)
- Erguvan Sözler (toplu şiirler)
- Kayboluş Şiirleri
- Gülün Ustası Yoktur
- Büyüsün Yaz (toplu şiirler)

Roman
- Toarmina
- Fehmi K'nin Acayip Serüvenleri
- Kuyu

Anı
- Ceviz Sandıktaki Anılar

Deneme
- Kültür Üzerine
- Roman Kavramı ve Türk Romanı
- Felsefe ve Ulusal Kültür

6. NURULLAH GENÇ

- Şiir geleneğimizi İslamiyet ile yeniden sentezler.
- Necip Fazıl ve Sezai Karakoç etkisi belirgindir.
- Hüzün, yalnızlık ve ölüm konularını işler.
- **Çağdaş na't:** Yağmur

ESERLERİ

Şiir
- Çiçekler Üşümesin
- Nuyageva
- Siyah Gözlerine Beni de Götür
- Rüveyda
- Yağmur
- Mahrem ve Münzevi (toplu şiirler)
- Aşkım İsyanımdır Benim

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

7. EBUBEKİR EROĞLU

- İslami şairlerdendir. Metafizik sorguyu önemser.

ESERLERİ

Dergisi

- **Yönelişler**

İslami şairdir. Şiirlerinde tasavvuf etkisi belirgindir. Peygamber hikâyelerine, menkıbelere yaslanır.

- Aşk yalnızlık, ölüm konularını işler.

Şiir

- Kuşluk Saatleri
- Kayıpların Şarkısı
- Yirmi Dört Şiir
- Şahitsiz Vakitler
- Berzah (toplu şiirler)

Deneme

- Sezai Karakoç'un Şiiri

8. A. VAHAP AKBAŞ

- Necip Fazıl etkisi belirgindir.
- Şiirlerinde İslami içerik vardır.

ESERLERİ

Şiir

- Efgan
- Gül Kıyamı
- Mavi Sesli Şiirler

9. ARİF AY

- Halk ve divan şiirlerinden etkilenir.
- İslami etkilerle soyut şiir yazar.

ESERLERİ

Şiir

- Güne Doğan Koşu

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

K. 1980 SONRASI TÜRK ŞİİRİ

Özellikleri

- Genel bir özelliği yoktur. Pek çok şiir metodu bir aradadır: İmgeci şiir, folklorik şiir, yeni garipçi şiir...
- 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra ideolojik şiir balta yemiş ve yeni eğilimler ortaya çıkmıştır.
- Şiiri yeniden ön plana getirmek, şiiri araç değil AMAÇ olarak görmek isterler.
- Darbe etkisiyle ideolojik şiirden saf şiire kayma olur.
- Özgün imgeler, kapalı anlatım vardır.
- Büyük harfler ve noktalama işaretleri bırakılmıştır.

I. 1980 SONRASI TÜRK ŞİİRİ

1. İmgeci Şiir

- **Tuğrul Tanyol** → Elinden Tutun Günü, Ağustos Dehlizleri
- **Metin Celal** → Adım Ölüm, Kendi Kendini Tatmin, Konformist
- **Mehmet Müfit** → İstanbul'un Ağır Sultanları, Tekkede Bahar
- **Enver Ercan** → Eksik Yaşam, Sürçüyor Zaman
- **Oktay Taftalı** → Pembe Aralık, Sivil Aşk Yoktur
- **Sami Baydar** → Dünya Efendileri, Yeşil Alev
- **Nilgün Marmara** → Daktiloya Çekilmiş Şiirler, Kırmızı Kahverengi Defter
- **Turgay Kantürk** → İlk Gibi Son
- **Sina Akyol** → Su Tadında
- **Ahmet Güntan** → Romeo ve Romeo, Köpüklü Bir Kan Bir Duman
- **Engin Turgut** → Kışkırtıcı Erguvan, Bayan Elma
- **Seyhan Erözçelik** → Yeis ile Tabanca, Gül ve Telve
- **Haydar Ergülen**

1980 sonrası imgeci şiirin öncüsüdür. Gelenekle çağdaş şiiri kaynaştırır.

"İnsan"ı önemser. Yabancılaşma, yalnızlık, ölüm konularını işler.

"Mavi", "Nar" en çok kullandığı simgelerdir.

Şiir:

- Sokak Prensesi
- Sırat Şiirleri
- Ölüm Bir Skandal
- Eskiden Terzi
- Karton Valiz
- Hafız ve Semender
- 40 Şiir ve Bir
- Üzgün Kediler Gazeli
- Karşılığını Bulamamış Sorular

2. Anlatımcı Şiir

- Hikâyesi olan, olay örgüsü ve kişileri olan şiirdir. Tahkiyeli şiirdir.
- - **Şavkar Altınel** → Kraliçe Viktorya'nın Düşü
- - **Turgay Fişekçi** → Kuşkuluyum Yaşadığımdan
- - **Roni Margulies** → Her Rind Bilir, Mağrur Olma Padişahım

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

1980 SONRASI TÜRK ŞİİRİ

3. Folklorik / Mitolojik Şiir

Halk şiirini, destanları, halk hikâyelerini, mitolojiyi esas alır.

- **Hüseyin Ferhad** → Deniz Çobanları, Kılıç İpekte Sınanır, Hazer İçin Birkaç Sarı Gül
- **Müslim Çelik** → Peryavşan, İhbarlı Gül
- **Adnan Özer** → Ateşli Kaval, Çıngırağın Ölümü

Trakya folklorunu önemser.

- **Yaşar Miraç** → Karadeniz folklorunu önemser.
- Trabzonlu Delikanlı, Trabzon'dan Çıktım Yola
- **Murathan Mungan:** Doğu folklorunun önde gelen savunucularındandır. Lirik şiirlerinde de aşka yer ayırır.

Şiir

Osmanlıya Dair Hikâyat

Kum Saati

Sahtiyan

Omayra

Yaz Sinemaları

Eski 45'likler

Mırıldandıklarım

Hikâye

Son İstanbul

Cenk Hikâyeleri

Kırk Oda

Lal Masallar

Üç Ayna Kırk Oda

Kaf Dağı'nın Ölümü

Roman

Yüksek Topuklar

Şairin Ölümü

4. Mistik - Metafizik Şiir

Sezai Karakoç ve İsmet Özel feyz aldıkları kişilerdir.

- **İhsan Deniz** → Mağara Külleri, Yalnız Sana Söylenen
- **Ali Günvar** → 20. Yüzyıl Şarkıları, Eyzan
- **Necat Çavuş** → Ölümden Önceki Sözler
- **Mehmet Ocaktan** → Rüzgârla Yaslı, Aşk Meleği
- **Lale Müldür**

Tek bir kanaldan beslenmez. (İslamiyet, Hristiyanlık, Musevilik...) İslamiyet'ten çok tasavvufa ilgilidir.

Şiir

Uzak Fırtına

Divanü Lügati't -Türk Fransızcaya çevrilir. Yabancı kökenli sözcük kullanmaz.

Destina

Seriler Kitabı

Roman

Bizansiyya

- **Hüseyin Atlansoy**

Mistiktir. Görünenin ötesini arar. Görüneni araştırıp onun aracılığıyla görünmeyeni arar.

Şiir

İntihar İlacı

Balkon Çıkmazında Efendilik Tarihi

- **Osman Konuk** → Seni Yalnız Ben Anlarım
- **Arif Dülger** → Şiir Nöbetleri, Meğer Aşk İmiş

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

1980 SONRASI TÜRK ŞİİRİ

5. Geleneksel Şiir Anlayışı

- **Sefa Kaplan** → Sürgün Sevdaları
- **Osman Hakan** → Göç ve Ölüm Şarkıları
- **Vural Bahadır Bayrıl** → Melek Geçti

6. Beatnik / Marjinal Şiir

Amerika'dan etkilenir.

Kuralsız ve isyankârdır.

- **Küçük İskender:** İsyankârdır. Aykırıdır.

Şiir

- Gözlerim Sığmıyor Yüzüme
- Erotika
- Yirmi 5 April
- Periler Ölürken Özür Diler

7. Yeni Garipçi Şiir

Sunay Akın: Orhan Veli tarzı şiirleri vardır. Çocuğa değer verir ve televizyon programlarına çıkar.

Şiir

- Makiler
- Antik Acılar
- Kaza Süsü
- 62 Tavşanı

8. Toplumcu Gerçekçiler

- Toplumcu gerçekçi anlayışı devam ettirirler.
- **Yeni bütün:** "Kendini Biriktiren Bireyin Şiiri" adlı bildiri yayımladıkları için "yeni bütün" olarak da anılır.
- **Ahmet Erhan**

Şiir

- Alacakaranlıktaki Ülke
- Bugün de Ölmedim Anne
- Yaşamın Ufuk Çizgisi
- **Salih Bolat** → Bir Afişin Önünde
- **Şükrü Erbaş** → Küçük Acılar, Aykırı Yaşamak
- **Tuğrul Keskin** → Bir Suyun Kıyısında
- **Ali Asker Barut** → Rüzgârla Dolu
- **Veysel Çolak** → Terin Aktığı Bir Yaradan

NOT

Cumhuriyet Dönemi halk şiiri anlayışını devam ettiren şairler "halk edebiyatı" dersinde işlenmiştir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

CUMHURİYET DÖNEMİ ROMAN VE ÖYKÜ

A. Millî Edebiyat Zevki ve Anlayışını Sürdürenler
- Reşat Nuri Güntekin
- Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- Halide Edip Adıvar
- Refik Halit Karay
- Aka Gündüz
- Emine Işınsu

NOT

Millî Edebiyat Dönemi'nde işlenmişti.

B. Toplumcu Gerçekçiler
- Sadri Ertem
- Sabahattin Ali
- Kemal Tahir
- Orhan Kemal
- Yaşar Kemal
- Fakir Baykurt
- Aziz Nesin
- Rıfat Ilgaz
- Talip Apaydın
- Dursun Akçam
- Samim Kocagöz
- Muzaffer İzgü
- Mahmut Makal
- Kemal Bilbaşar
- Abbas Sayar
- Bekir Yıldız
- Tarık Dursun K.

C. Bireyin İç Dünyasını Ele Alanlar
- Peyami Safa
- Tarık Buğra
- Samiha Ayverdi
- Mustafa Kutlu
- Abdülhak Şinasi Hisar
- Ahmet Hamdi Tanpınar
- Oktay Akbal
- Halikarnas Balıkçısı
- Memduh Şevket Esendal

D. Modernizmi Merkeze Alan Sanatçılar
- Sait Faik Abasıyanık
- Orhan Pamuk
- Yusuf Atılgan
- Adalet Ağaoğlu
- Oğuz Atay
- Haldun Taner
- İnci Aral
- Rasim Özdenören
- Pınar Kür
- Mezihe Meriç
- Buket Uzuner
- Vüs'at O.Bener
- Füruzan
- Ferid Edgü
- Bilge Karasu
- Elif Şafak
- İhsan Oktay Anar
- Leyla Erbil
- Nazlı Eray
- Selim İleri
- Latife Tekin
- Nedim Gürsel
- Alev Alatlı
- Metin Kaçan
- Tomris Uyar

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

1. **Anlatma (Tahkiye):** En eski anlatım tekniğidir. Romanın kahramanlarından olmayan bir anlatıcı olayı, yer ve zaman çerçevesinde okura aktarır.

   → "Kâmil her seferinde ona doğru bakıyordu. O, Kâmil'e bile bakmadan galeriden hızla uzaklaştı..."

2. **Geriye Dönüş:** Yazar; kahramanların, yerlerin ve olayların geçmişiyle ilgili bilgi verir. Bu teknik olayların perde arkasını vermeyi amaçlar.

   → "Eskiden ben itfaiye memuruydum. O yangından diğer yangına koşup dururdum..."

3. **Özetleme:** Çok uzun süren bir zamanın kısa anlatımıdır. Yaşanan uzun bir olay, kısaca anlatılıp geçilir. Zaman atlaması vardır.

   → "Koskoca on yıl. Sabah evden ayrılma, öğleye kadar okulda ders anlatma, sonrasında gece yarısına kadar özel dersler... Ne yıprandık be!"

4. **İç Monolog:** Bireyin iç hesaplaşması, içsel konuşmaları ve tepkileri görülür. Okur, kahramanın iç dünyasını bu teknikle kolayca anlar.

   → "İçinden "Bunu neden yaptım ki?" dedi ama pişman da değildi. "Evet, evet!... Yanlış belki de yine de yaptım." diyerek kendini teskin etmeye çabaladı..."

5. **İç Diyalog:** Roman kahramanı, sanki karşısında biri varmış gibi kendi kendine konuşur.

   → "— Yok canım! Onlar boşuna konuşuyor. Tabii ki de ben haklıyım. Siz yanlış düşünüyorsunuz? Yanlış düşündüğünüzü kabul etmeseniz de ben haklıyım!.."

6. **İç Çözümleme:** Romandaki anlatıcı, kahramanın duygu ve düşünce dünyasını bize yani romanı okuyanlara aktarır. Kahramanın tanıtımına yardım eder. (Kahraman, iç dünyasını aktarmaz, anlatıcı aktarır.)

   → "Okula gitmese de başına gelecekleri biliyordu. Bir boş masaya oturdu, sevdiği kızı ve ailesini düşündü. Onları hak edip etmediğini sorguladı..."

7. **Bilinç Akışı:** Roman kahramanı, iç dünyasını okurlara bizzat kendisi anlatır. Zihninden geçenleri ara vermeden, seri bir şekilde, belli bir sıralamaya gerek duymadan aktarır. (Kahraman - bizzat kendisi - anlatır.)

   → "Yapıp yapamayacağımı bilmiyordum. Acaba yapmalı mıydım? Sevgi yine beni es geçmişti, yıkık duvarı atlayıp yine gözden kaybolmuştu..."

8. **Leitmotiv:** Eserdeki sürekli tekrarlanan ifadelerdir.

   → Yalnızız → "Çay iç!"
   Tutunamayanlar → "Efendim!" "Bat dünya bat!"
   Aylak Adam → "Aylağım!"

/benimhocam

A. MİLLÎ EDEBİYAT ANLAYIŞINI SÜRDÜREN ROMAN VE HİKÂYELER

- Reşat Nuri Güntekin
- Halide Edip Adıvar
- Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- Refik Halit Karay
- Mithat Cemal Kuntay

} Daha önce işlenmişti.

BAHAEDDİN ÖZKİŞİ

- Sade / açık bir üslubu vardır.
- Haliç Tersanesinde ustabaşı olduğu sırada etkilendiği olayları anlatır.

ESERLERİ

Roman

- Sokakta, Köse Kadı

Hikâye

- Bir Çınar Vardı, Göç Zamanı

MUSTAFA NECATİ SEPETÇİOĞLU

- Eserlerinin konusunu tarihî ve güncel hayattan alır.
- Eserlerini millî bilinç ile yazar.
- Malazgirt Savaşı'ndan, Türkiye Cumhuriyeti'ne kadarki süreçte Türk tarihini anlatır.

UYARI

"Modern Dede Korkut" diye bilinir.

ESERLERİ

Roman

- Konak
- Çatı
- Üçler Yediler Kırklar

} Osmanlının kuruluşu

- Ebem Kuşağı → Düzmece Mustafa İsyanı
- Ve Çanakkale 1/Geldiler
- Ve Çanakkale 2/Gördüler
- Ve Çanakkale 3/Döndüler

} Çanakkale Savaşı

- Kilit → Anadolu'nun Türkleşmesini anlattığı ilk romanı
- Anahtar
- Kapı

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- Bu Atlı Geçide Gider
- Darağacı
- Sabır → II. Murat Dönemi
- Cevahir ile Sadık'ın Buğday Kamyonu
- Gecevaktinde Gündönümü – İstanbul'un Fethi
- Destan: Yaratılış ve Türeyiş
- Dedem Korkut'un Kitabı
- Yesili Hoca Ahmet
- Yunus Emre

Anahtar (Mustafa Necati Sepetçioğlu / Roman)

- M. Necati Sepetçioğlu'nun Malazgirt Savaşı konulu romanıdır. Malazgirt'ten sonra Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın komutasında Türklerin Anadolu'da ilerleyişleri ve İznik'in fethi anlatılır.

EMİNE IŞINSU ÖKSÜZ

- Halide Nusret Zorlutuna'nın kızıdır.
- Tarihî ve milliyetçi romanlarıyla tanınır.
- Romanlarında insan psikolojisine büyük önem vermiştir.
- Eserlerinde babaannesinden dinlediği Bulgaristan, Kerkük ve Batı Trakya Türklerinin yaşadığı acıları işlemiştir.

Roman	Hikâye	Tiyatro
Küçük Dünya Azap Toprakları Ak Topraklar Tutsak Sancı Çiçekler Büyür Cambaz Cumhuriyet Türküsü Kaf Dağı'nın Ardında Bukağı Hacı Bayram Atlı Karınca	Bir Gece Yıldızlarla	Bir Yürek Satıldı Bir Milyon İğne Adsız Kahramanlar

SEVİNÇ ÇOKUM

- Hikâyelerinde çocukluğunun geçtiği yerlerle beraber İstanbul'u ve Anadolu coğrafyasını anlatır. Romanlarında Türk tarihi önemli yer tutar. Yazarın romanları ve hikâyeleri ayrı ellerden çıkmış gibi farklıdır.
- "Abukizm" diye bir felsefesi vardır. İçten bakışla çok renkli ve prizmatik bir yapı içinde dünyaya bakar. Geleneksel teknikleri kırmak ister.

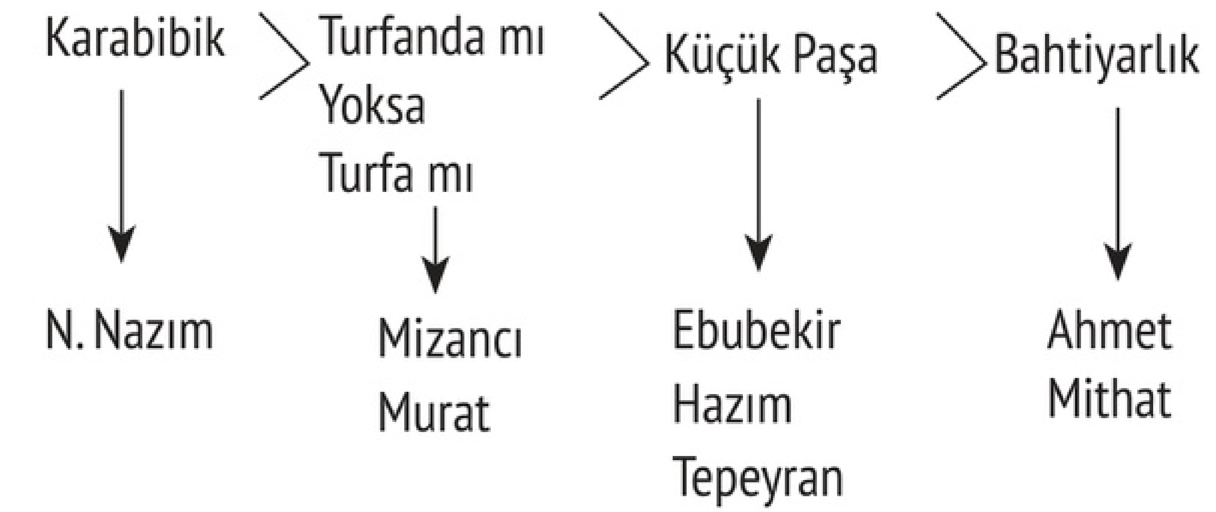
Roman	Hikâye
Hilal Görününce Bizim Diyar Zor Ağustos Başağı Karanlığa Direnen Yıldız Deli Zamanlar Gül Yüzlüm Çok Yapraklı İlişkiler Lacivert Taşı Kırmalı Etekler	Eğik Ağaçlar Derin Yara Rozalya Ana Gece Kuşu Uzun Öter Al Çiçeğin Moru Bölüşmek Makine

/benimhocam

B. TOPLUMCU GERÇEKÇİ ANLAYIŞLA YAZANLAR

Özellikleri

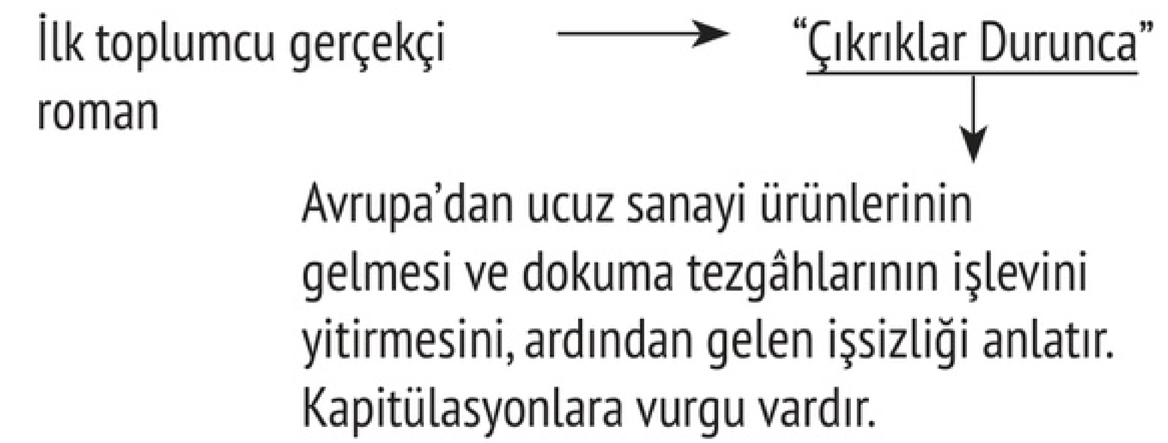
- Gözleme dayanır, köylüyü anlatır, sosyal hayatın problemlerine dayanır ama her köylüyü anlatan, her sosyal gerçeklere yaslanan roman/hikâye toplumcu gerçekçi sayılamaz. Marksizim ve sosyalizm etkisinde de olması gerekir.
- Türk edebiyatında 1930'lu yıllardan itibaren etkisini gösterir.
- Ağa - köylü çatışması, emekçinin hakkı, işçi - işveren münasebetleri anlatılır.
- Yazarlardan bazıları köy enstitüsü mezunudur.
- Tezli roman önemsenir.
- Pragmatik bir edebiyattır.
- Didaktiklik vardır.
- Sosyal realizm eserlere siner.
- Ağırlıklı olarak köy romanları yazılır.

1. SADRİ ERTEM

Gazeteci bir yazardır.

- Eserlerinde emekçi halkı bilinçlendirmek ister. Didaktik tavrı dikkat çeker.

- Adaletsizliğe, fakirin ezilmesine karşıdır. İşçilerin sömürülmesi gibi toplumsal sorunları anlatır.
- Eserlerinde estetik, sanatsal tavırdan çok, içerik ağırlığı vardır.

ESERLERİ

Roman

- Çıkrıklar Durunca
- Bir Varmış Bir Yokmuş

(Kapitülasyonların Osmanlıya zararını anlatır.)

- Düşkünler

(Osmanlının eski devlet adamlarının artık kalmadığını anlatır.)

- Yol Arkadaşları

(Kasaba ve şehirleri anlatır.)

- Step

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Çıkrıklar Durunca (Sadri Ertem / Roman)

- Sadri Ertem'in romanıdır.
- Kurnaz Sıddıkzâde bir Alevi köyü olan Adaköy'ün ağasıdır. Köylülerden tiftik yün alır ve İstanbul'daki tüccara satar. Avrupa'dan fabrika malları gelince Sıddıkzâde de fabrika eşyaları satmaya başlar. Ticaretini yürütebilmesi için çıkrıkların durması gerekir. Köylü çıkrıkların durmaması için mücadele eder, fabrika malı giysi giymez. Ama Vali de çıkrıkların durmasını emreder. Köylüye Sıddıkzâde alışmaları için fabrika malını bedavaya dağıtsa da köylü bunları yakar. Köylülerden Hasan, Sıddıkzâdeler'in evini ateşe verir. Zaptiyeler köyü sarar. Köylüler yenilir. Yerli sanayi çöker, Avrupa ithalatı ortalığı kaplar.

Hikâye

- Silindir Şapka Giyen Köylü
- Bacayı İndir Bacayı Kaldır

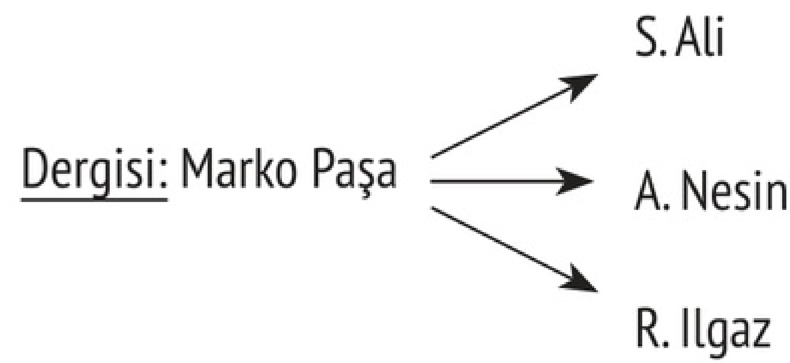
(Cahil köylüden faydalanıp tarlalarını elinden alıp köylüyü kendi toprağında işçi yapan yabancı sermayeye yüklenir.)

- Korku
- Bay Virgül
- Bir Şehrin Ruhu

Gezi Yazısı: Ankara - Bükreş
Bir Vagon Penceresinden

2. SABAHATTİN ALİ

- Toplumcu - gerçekçi edebiyatı olay örgüsüne dayalı hikâyeleriyle ve romanlarıyla başarıyla temsil eder.
- Halkın içinden çıkarak iyi bir şekilde tanıdığı toplumu, sanat gayesini de unutmadan başarıyla anlatır.
- Yoksul köylüyü, kasabalıyı sadece toplumsal yönden anlatmaz. Aşk ve kadın konularına da yer vererek anlatır.

- Sade bir dil kullanır.

ESERLERİ

Şiir

Dağlar ve Rüzgâr (Halk Şiiri etkisi)

- Leylim Ley
- Aldırma Gönül

Hikâye

- Kağnı
- Sırça Köşk
- Ses
- Değirmen
- Yeni Dünya

Roman

Kuyucaklı Yusuf

Kuyucak Köyü'nü eşkıyalar basar ve Yusuf'un anne - babasını öldürür. Kaymakam Selahattin Bey, 9 yaşındaki Yusuf'u alır ve evine götürür. Kızı Muazzez'dir. Karısı Şahinde'dir ve romanda istenmeyen tiptir.

Kasaba kabadayısı Şakir, Muazzez'e sataşır ve Yusuf'tan dayak yer. Yusuf ile Muazzez evlenir. Yusuf, süvari tahsildarı olur ve sürekli gezer. Bu esnada Yusuf'un evi Şakir ve arkadaşlarının eğlence mekânı olur. Muazzez, içkiye de alışmıştır. Yusuf gelir odada ateş eder. Karısı Muazzez yaralanır. Onu atına alır ve gider ölen karısını gömer, atını dağlara sürer.

(Toplumcu gerçekçi Türk edb. en başarılı örneğidir.)

Kürk Mantolu Madonna (Sabahattin Ali / Roman)

- Sabahattin Ali'nin romanıdır.
- Raif, dönüşte babasının fabrikasında çalışmak üzere sabunculuk öğrenimi için gittiği Berlin'de bir sergide Kürk Mantolu Madonna tablosunda kendi portresini yapmış ressam Maria Puder'i sever. Babasının ölümü üzerine de yurduna döner. Sonradan getirteceğini söylediği sevgilisiyle, engeller yüzünden haberleşmeleri kesilir ve Raif olayların akışına bırakır kendini. Aradan on sene geçmiş, zamanla hayaller dünyasından gerçeklere dönmüş, Maria'yı unutarak Türkiye'de evlenmiştir. Günün birinde Ankara'da karşılaştığı ve Berlin yıllarında pansiyon komşusu olmuş bir Alman kadından, Berlin'den ayrılmasından kısa bir zaman sonra Maria'nın ölmüş olduğunu öğrenir: Maria, Raif'ten olma kızını doğurmuş, bir hafta sonra da ölmüştür. Ankara Garı'nda kalkmak üzere olan trende, vagon penceresinde uzak akrabası bu Alman kadınını bekleyen, sekiz dokuz yaşlarındaki, babasından habersiz kız, Raif'in kendi kızıdır. Tren hareket eder, Raif düşünceler içinde donuk, garda kalakalır. Kitabın son sayfaları, o sıralarda otuz beş yaşlarındaki Raif'in duyduğu, karışık suç ve utanç duygularının yorumu ve yitmiş gitmiş bir aşka yakılan ağıtlardan oluşur.

İçimizdeki Şeytan

Ömer'in bunalımı ve kararsızlığı anlatılır. Şehir romanıdır.

II. Dünya Savaşı öncesinde İstanbul'daki ahlaki yozlaşmayı anlatır.

Kahramanları

Ömer, Macide

- Otobiyografik tarzdadır.
- H. Nihal Atsız, romana tepki yazısı yazar ve Sabahattin Ali ile mahkemelik olur.

Tiyatro

Esirler

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

3. KEMAL TAHİR

- Nazım Hikmet ile beraber askeri isyana teşvikten yargılanır. Romana da N. Hikmet'in yönlendirmesiyle girer.
- Osmanlı toplumunun köleliğe dayanmadığını, hümanist bir sistem olduğunu anlattı.
- Tarihî romanlar yazdı.
- Köylüyü gözlemleyerek köy romanları yazdı.
- Altyapısı hazırlanmadan gerçekleştirilen Batıcılığı sadece taklitçilik olarak gördü.

ESERLERİ

Hikâye: Göl İnsanları

Güçlü tasvirler vardır.

Roman

İnci Enginün'ün Tasnifi

KÖY KONULU ROMANLARI

- Sağırdere
- Körduman

(Sağırdere, Körduman: Çankırı'nın Yamören köyünden Mustafa'nın çalışmak için Ankara'ya gidişi ve sonra köye dönüşü anlatılır.)

- Rahmet Yolları Kesti
- Yediçınar Yaylası
- Köyün Kamburu
- Kelleci Memet
- Büyük Mal
- Namusçular
- Karılar Koğuşu
- Damağası
- Bir Mülkiyet Kalesi

(Köy romanlarını Çorum, Çankırı, Malatya cezaevlerinde tanıdığı köylüleri gözlemleyerek yazar.)

Büyük Mal (Kemal Tahir / Roman)

Yedi Çınar Yaylası
Köyün Kamburu
Büyük Mal

→ ÜÇLEME

- Kemal Tahir'in romanıdır.
- Çorum dolaylarına inen Abuzer Ağa'nın oğlu Sülük Bey'in, kasaba ağası Hacı Kenan ile çekişmesi anlatılır. Zenginliği Kirker Emmi yağmasına dayanan Kenan, Sülük Bey'i vurdurur. Emey de Kenan'ı vurur.

TARİHÎ ROMANLARI

- **Devlet Ana:** *Osmanlının kuruluşunu anlatır. Batılılaşmaya karşıtlık romanda sezilir. Osmanlı toplumunda kölecilik ve sınıf yapısı olmadığını söylediği için Marksistler eleştirir.*
- **Esir Şehrin İnsanları**
- **Esir Şehrin Mahpusu**
- **Yorgun Savaşçı**

(MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ'Nİ ANLATIR)

- Esir Şehrin İnsanları
- Esir Şehrin Mahpusu

(Kâmil Bey)

- Yorgun Savaşçı (Cehennem Yüzbaşı Cemil)

Esir Şehrin İnsanları (Kemal Tahir / Roman)

- Kemal Tahir'in romanıdır.
- Kâmil Bey, zengin bir paşanın oğludur. Avrupa'da felsefe okumuştur. Londra, Roma gibi şehirlerde kaldıktan sonra İstanbul'a dönüp paşa kızı Nermin ile evlenir. Evlenip İspanya'ya giderler. Memlekete dönüp Kuvayımilliye ruhuna inanan devrimci bir aydın olur. II. İnönü Savaşı'nın kazanıldığı zamanlar Divanıharpte yargılanıp yedi yıl hüküm giyer.

- **Kurt Kanunu**

M. Kemal'e düzenlenecek ama başarısız olacak İzmir Suikastı anlatılır.

- **Yol Ayrımı**

1930 Serbest Cumhuriyet Fırkası ve demokrasi çabaları anlatılır.

- **Bozkırdaki Çekirdek**

Köy Enstitülerini anlatır.

Bozkırdaki Çekirdek (Kemal Tahir / Roman)

- Kemal Tahir'in romanıdır.
- Bir köy enstitüsü kurulacaktır. Çankırı, Kastamonu, Çorum topraklarının birleştiği Şirinköy'e yakın bir yere Keşişdüzü'ne kurulacaktır. Adı da Dumanlıboğaz Köy Enstitüsü olacaktır. Halim Aka, bu enstitüyü kuracak ekibe başkan seçilir. Murat Önen, Nuri Çevik gibi birçok öğretmeni de onun yanına verilmiştir. Şirinköy köyünden Sultan Kız, eğitmenlik yapan Murat'a âşıktır. Bazı geceler Murat'ın odasına gelir. Şirinköy'ün zengini Zeynel Ağa da yazdığı dilekçelerle işi önlemeye çalışır. Murat Önen, Sultan Kız ile aynı odada basılır ve dövülür. Değirmenci Deli Derviş de Emine Güleç adlı öğretmeni değirmene kaldırır. Onu kurtarmaya giderler ama Öğretmen Murat, Deli Derviş'in kurşununa kurban gider.

- **Hür Şehrin İnsanları**

Cemil Meriç, Kemal Tahir'e "Bir neslin yüz akıdır. Türk romanının en yiğit, en güçlü, en büyük temsilcisidir." der.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

4. ORHAN KEMAL (Asıl Adı: Mehmet Raşit ÖĞÜTÇÜ)

- Adana çevresindeki tarım köylülerini ve dokuma fabrikalarında çalışan işçileri anlatır.
- Büyük şehre gelenlerin gecekondularında şehre alışma aşamalarını anlatır. (İst.)
- Hikâyecilikten romancılığa geçmiştir ama hikâyeleri daha etkilidir.
- Eserlerinde diyaloglar ön plandadır.
- "Türk edebiyatına işçiyi sokan yazar" olarak bilinir.

ESERLERİ

Roman

- **Baba Evi:** İlk romanı

(Lübnan'a kaçan babasının yanında geçen çocukluk anılarını romanlaştırır. Çocukluk yılları Lübnan'a, Suriye'ye kaçan babasının yanında geçer.)

- **Avare Yıllar**

(Kendi hayat hikâyesi çevresinde bir gencin sosyal sıkıntıları aşma mücadelesi anlatılır. Lübnan'dan Adana'ya dönüşü ve gençlik yılları anlatılır.)

Avare Yıllar (Orhan Kemal / Roman)

- Orhan Kemal'in romanıdır.
  - Küçük Adamın Notları - I (BABA EVİ)
  - Küçük Adamın Notları - II (AVARE YILLAR)
- Babasının sürgün olduğu Beyrut'ta babasıyla iki yıl kalır. Babasından izin alarak Adana'ya babaannesinin yanına döner. Ama okuldan kaçar; kahvehanelerde, mahalle maçlarında zaman geçirir. Dokuma fabrikasında çalışır. Amacı para biriktirip İstanbul'a gitmektir. Bir arkadaşıyla İstanbul'a kaçar ama orada çok kalamaz, Adana'ya döner. Sonra bir işçi kıza gönlünü kaptırır ve evlenir.
- **Cemile** *(Çırçır fabrikasında tanıştığı eşinden hareketle kadın konusunu işler.)*

Cemile (Orhan Kemal / Roman)

- Orhan Kemal'in romanıdır.
- Cemile 14 - 15 yaşlarında bir Boşnak kızıdır. Ağabeyi Sadri ile Adana'da bir dokuma fabrikasında çalışır. Çukurova yerlilerinden Çopur Halil, sürekli haber göndererek Cemile ile evlenmek ister. Cemile'nin gönlü fabrika kâtibi Necati'dedir. Fabrikaya İtalyan Mühendis Orlando getirilir. Ustabaşları ipliklere zımpara tozu karıştırır, böylece iplikler kopar sürekli, amaçları İtalyan mühendisi kaçırmaktır fabrikadan. Olay anlaşılınca suçlu işçiler kaçar. Necati ile Cemile de evlenir.

Dünya Evi

- Beyrut'tan Adana'ya dönüşü. Çırçır fabrikasında tanıştığı Cemile ile evliliği anlatılır. Geçim sıkıntısı vardır.

/benimhocam

Bereketli Topraklar Üzerinde

- Çukurova'ya para kazanmak için gelen "İflahsızın Yusuf, Köse Hasan, Pehlivan Ali"nin hikâyesini anlatır. Adana'da çırçır fabrikasına giren Ç. köyünden üç arkadaş ağır işlerde çalışırlar. Köse Hasan zor işlere dayanamayıp ölür, diğerleri de fabrikadan çıkarılır. Pehlivan Ali, parasını bir şoförün metresine kaptırır. Sonra da çalışırken patosa kapılır ve parçalanır. İflahsızın Yusuf duvarcı ustası olur ve tek hayali gaz ocağını alarak köyüne döner.

Murtaza

Murtaza adlı gece bekçisinin kendini işine kaptırmasını ve patronunu her şeyden önde tutmasını anlatır.

Görevini her şeyden önce tutar.

El Kızı Gurbet Kuşları Yalancı Dünya Evlerden Biri	İstanbul'da gecekonduda yaşayan köylü ve işçileri anlatır.
Gavurun Kızı	
Küçücük	
Vukuat Var	
Hanımın Çiftliği	→ Vukuat Var'ın devamıdır.

Vukuat Var - Hanımın Çiftliği

- Güllü, sevgilisi öldürülünce istemediği Ramazan ile evlendirilmek üzere Ramazan'ın dayısı Muzaffer Bey'in çiftliğine verilir.
- Muzaffer Bey, Güllü'yü beğenir ve kendisine alır. Güllü, Serap Hanım olur. Kahya Yasin Ağa çiftlikten ayrılınca Güllü'nün babası Cemşir ve Berber Reşit çiftliğe yerleşir, Muzaffer Bey'i düşmanı Habib öldürür. Çiftlik Serap Hanım'ın olur. Çiftliğin avukatı Erdoğan ile evlenme kararı alır. Erdoğan ile tartışan Habip ve kardeşleri çiftliği yakar.
- Kaçak
- Eskici ve Oğulları (Eskici Dükkânı)
- Sokakların Çocuğu
- Kanlı Topraklar
- Bir Filiz Vardı

Bir Filiz Vardı (Orhan Kemal / Roman)

- Orhan Kemal'in romanıdır.
- 1960'lı yıllardır. İstanbul'un kenar mahallelerinden birinde 16 yaşında, baba kendini içkiye verdiği için bir kitapçıda çalışmak zorunda olan, ortaokuldan ayrılmış bir kızdır Filiz. Çalıştığı kitapçının sahibi Maşa, kendisine göz koyunca o da oradan ayrılıp bir sendikaya sekreter olur. Yaşlı kitapçı Maşa, Filiz'in babasını kahve açacağı bahanesiyle ikna edince herkes Filiz'e baskı yapmaya başlar. Filiz tentürdiyot içip intihar eder ama kurtulur.
- Müfettişler Müfettişi
- Arkadaş Islıkları

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Arkadaş Islıkları (Orhan Kemal / Roman)

- Orhan Kemal'in romanıdır.
- Kahramanımız ortaokuldan ayrılmış, babası öldüğü için annesinin eline bakan, gündüz kahvelerde, gece meyhanelerde vakit öldüren 18 - 19 yaşlarında bir gençtir. Semtin zenginlerinden birinin kızına tutulur. Kız da bunu sever. Babası vermeyince de kız kaçar. O evden o eve kaçak hayatı yaşayan nikâhsız çift bir çıkmazın içindedir. Bir tartışma sonucu evden çıkar gider. Pişman olup dönse de kızı bulamaz. İlyas Usta adında biriyle tanışır. Çalışmaya başlayan genç, yolda eski sevgilisi / kaçırdığı kız ile karşılaşır. Kız evlenmiştir.

- Sokaklardan Bir Kız
- Üç Kâğıtçı
- Kötü Yol
- Tersine Dünya

Hikâye

- Ekmek Kavgası
- Sarhoşlar
- Çamaşırcının Kızı
- 72. Koğuş
- Grev
- Arka Sokak
- Kardeş Payı
- Dünyada Harp Vardı
- İşsiz
- Önce Ekmek
- Küçükler ve Büyükler

Tiyatro

- İspinozlar
- 72. Koğuş (Hikâyeden tiyatroya)

Röportaj

- İstanbul'dan Çizgiler

/benimhocam

5. YAŞAR KEMAL (Kemal Sadık Göğçeli)

- Deyim ve atasözü üslübuyla yalın, akıcı ve lirik bir anlatım eserlerini kaplar.
- "Ülkü dergisinde derlediği folklor malzemelerini yayımlar.
- Yazdığı romanlarında folklorden, halk hikâyeciliği geleneğinden faydalanır. (İnce Memed)
- Bir romancıdan çok destancı gibidir. Köroğlu Destanı'nı anlatır. Kendini "Âşık Kemal" diye halk şairi olarak tanıtır.
- Eserlerinden bazılarına masalları, efsaneleri damıtmıştır. Deyim ve atasözü üslubuyla yalın, akıcı ve lirik bir anlatım eserlerini kaplar.
- Çukurova yazarıdır.
- 1970 yılından sonra ise şehir ve deniz yaşamına kayar: **Al Gözüm Seyreyle Salih, Kuşlar da Gitti, Deniz Küstü.**

ESERLERİ

Roman

- **Teneke:** Çukurova'da köylünün yanında olan ve çeltik ağalarına karşı köylüyü savunan kaymakamın hikâyesini anlatır.

Teneke (Yaşar Kemal / Roman)

- Yaşar Kemal'in romanıdır.
- Olay, Çukurova ilçelerinden birinde geçer. Üç aydır kaymakamsız ilçede, çeltik ekme zamanı, ruhsatiye için müracaatlar başlamıştır. Çeltikçilerin düzenbazlıklarını bilen, yaşlı Tahrirat kâtibi Resul Efendi, bu kirli işlere bulaşmak istemez, gelecek kaymakamı bekler. İlçeye atanan yeni kaymakam, Siyasal Bilgiler Fakültesini yeni bitirmiş, yirmi dört yaşında Fikret Irmaklı'dır; gelir, çeltikçilerin sömürü düzenini görür, çekingen ürkek Resul Efendi'nin tecrübelerinden yararlanır; fakat köylülerle birleşerek çeltik ağalarına karşı giriştiği savaş, yenilgiyle sona erer: Çeltikçiler, Ankara'ya heyet göndererek kaymakamın başka yere naklini başarmışlardır. Kaymakam Fikret Irmaklı, kazandıkları zaferden memnun çeltikçilerin alaylı gülüşmeleri ve çocuklara çaldırdıkları boş teneke gürültüleri arasında ilçeden ayrılır. Yarıda kalan savaşında, ezilen köylüler arasından, onun kendilerinden yana olduğunu anlayanlar çıktı ya, bu, kaymakama yeter. Halkın desteği olma mücadelesini gittiği yerlerde sürdürecektir.

İnce Memed

- Ağalara karşı köylünün yanında olan ve dağa çıkan bir kahramanı anlatır. Adaletsizliğe boyun eğmez. Berna Moran'a göre "soylu eşkıya"dır, Robin Hood'dur.
- **Yılanı Öldürseler**
- **Al Gözüm Seyreyle Salih**

Karadeniz kasabasındaki bir çocuk anlatılır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Al Gözüm Seyreyle Salih (Yaşar Kemal / Roman)

- Yaşar Kemal'in romanıdır.
- Balıkçı Temel Reis, hep dünyayı seyrettiği için 11 yaşındaki Salih'e "Senin adın Al Gözüm Seyreyle Salih olsun!" demiştir. Olay bir Karadeniz kasabasında geçer. Çocuk Salih'in büyükannesi, kaçakçılık yapan Metin'in yaralarını birkaç kez kendi bulduğu merhemle sarmıştır. Salih hep hayal kurar. Hacı Nusret'in dükkânındaki kamyonu almak için hayaller kurar. Çok sevdiği Temel Reis'in tayfası olarak İstanbul'a gitmek ister. Oraya da gidemez. Demirci İsmail Usta'ya çırak olur.

- **Deniz Küstü**

Hayallerle İstanbul'a akın edenleri anlatır.

- **Kuşlar da Gitti**
- **Yağmurcuk Kuşu**
- **Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca** (Çocuk edebiyatı)

Dağın Öte Yüzü Serisi

- **Orta Direk:** Toroslardan Çukurova'ya çalışmaya gelen mevsimlik işçilerin meşakkatli yolculukları anlatılır.
- **Ölmez Otu**
- **Yer Demir Gök Bakır**

Muhtar Sefer yüzünden o yaz hiç para kazanamamış köylülerin kışın parasız kalmaları ve Bakkal Adil'e borçlarını ödeyememeleri anlatılır. Yalnız bu umutsuzluk içinde Taşbaşoğlu'na ermiş derler ve ona sığınırlar.

Bir Ada Hikâyesi Serisi

- **Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana**
- **Karıncanın Su İçtiği**
- **Tanyeri Horozları**
- **Çıplak Ada Çıplak Deniz**

Akçasazın Ağaları Serisi

- **Demirciler Çarşısı Cinayeti**
- **Yusufçuk Yusuf**

} Çukurova'daki sosyal yaşamın değişikliğe uğraması anlatılır.

Kimsecik Serisi

- **Yağmurcuk Kuşu**
- **Kale Kapısı**
- **Kanın Sesi**

/benimhocam

Efsane - Roman Tarzı

Ağrı Dağı Efsanesi
(Ahmet ile Gülbahar'ın hikâyesini anlatır.)

Ağrı Dağı Efsanesi (Yaşar Kemal / Efsane - Roman)

- Yaşar Kemal'in koçaklama, güzelleme, ağıt birleşimi masal - destan karışımı eseridir.
- Ağrı dolaylarındaki aşk anlatılır. Osmanlı İmparatorluğu zamanı olduğunu anlarız sadece. Ağrı'nın Serik köyünden Ahmet, Doğubeyazıt Paşası Mahmut Han'ın kızı Gülbahar'ı sever. Değişik engellerle karşılaşan Ahmet dağda bir depremle yamaçtaki Küp Gölü'nün derinliklerine düşer ve ölür.

Üç Anadolu Efsanesi
(Köroğlu, Karacaoğlan ve Alageyik hikâyelerini anlatır.)

} Masal, efsane, halk hikâyeleri

Binboğalar Efsanesi
(Yörüklüğün bitişini anlatır.)

Hikâye

- Sarı Sıcak

Röportaj

- Allah'ın Askerleri
- Çukurova Yana Yana
- Peri Bacaları
- Yanan Ormanlarda Elli Gün
- Bir Bulut Kaynıyor

6. KEMAL BİLBAŞAR

- Öğretmenlik yaptığı dönemde Anadolu insanının yaşayışını görmüş ve bunları anlatmıştır.
- "İçtimai adaletsizliğe" karşı olduğunu söyleyerek ezen - ezilen, ağa - köylü ilişkilerini anlatır.
- Toplumcu - gerçekçi yazarlarımızdandır ve kendisini "halkın yazarı" olarak görür.
- Masal ve destan dilini kullanır.
- Hikâye ile başlar. Hicve dayalı bir üslubu vardır. Hikâyelerinde Bartın, İzmir... yer alır. Memleket hikâyeleri tarzındadır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

Roman

- **Denizin Çağırışı:** Psikolojik yabancılaşmanın Türk edebiyatındaki ilk örneği olarak bilinir.

Bir öğretmenin kasabadan kente gelmesi ve kente alışamaması anlatılır.

Denizin Çağırışı (Kemal Bilbaşar / Roman)

- Kemal Bilbaşar'ın romanıdır.
- Çocukluğu yoksulluk ve hayallerle geçmiş küçük bir kasabada yaşayan bir öğretmen gizli bir davetin cazibesiyle izin alıp İzmir'e gider. Zehra adında bir kızla nişanlanır. On gün sonra sinemada Zehra'yı bırakıp Adalet adında düşkün bir kadınla yaşamaya başlar. Bu sefer de kadın onu bırakır. Kasabadaki mesleğinden de atılmış, parasız kalmıştır. Denizi görür, kendisini denizin çağırdığını düşünür.

- **Cemo**

Şeyh Said İsyanı ve Doğu Anadolu anlatılır. Ağa - köylü, ağa - memur ilişkileri çerçevesinde bir aşk hikâyesidir.

Değirmenci Cano'nun Kevi'yi kaçırması ve Cemo'nun olması.

- **Memo**

Cemo'nun devamıdır.

Köklü değişikliklerle ağalık rejiminin yıkılması gerektiği mesajını verir.

UYARI

Cemo - Memo ⟶ Tezli Roman

Cemo (Kemal Bilbaşar / Roman)

- Kemal Bilbaşar'ın romanıdır.
- Kevi, bir ağa kızıdır. Değirmenci Kano onu ağası için kaçırır ama yolda Kevi'ye âşık olur. Ağa korkusundan dağlarda dolaşırlar. Bu arada kızı Cemo olur. Bu arada Şeyh Sait İsyanı çıkar. Cano da Şeyh Sait İsyanı'nı bastırmaya gider. Cano, geldiğinde karısı Kevi'nin öldüğünü öğrenir. Cano, kızı Cemo'yu yiğit bir delikanlı gibi büyütür. Cano, teke tek dövüşte kim galip gelirse kızını ona vereceğini söyler. Herkes Cemo'ya yenilir. Sonunda Çancı Memo gelir. Cemo'yu daha önceden de sevdiği için Memo'ya verilir Cemo.

/benimhocam

Memo (Kemal Bilbaşar / Roman)

- Cemo'nun devamıdır.
- Memo, ağanın kızı Senem'e gönlünü kaptırır. Senem ölür. Daha sonra da Cemo ile karşılaşır. Memo, Cemo'yu alır ve kendi köyüne götürür. Memo çan satmaya gider. Orada pusuya düşürülüp bıçaklanır. Köylüler onu bulup obalarına götürür. O sırada öldü sandığı eski sevgilisi Senem ile karşılaşır. Senem'in Memo ile son buluşmasından bir oğlu olmuştur. Cemo'nun zor durumda olduğunu duyan Memo gidip Cemo'yu kurtarır ve Senem'in obasına dönerler.
- **Kölelik Dönemeci:** Osmanlının ekonomik sıkıntıya sokulmasını anlatan tarihî romandır. Azınlık ayaklanmalarının da Osmanlıyı hırpaladığını anlatır.
- **Bedoş:** Millî Mücadele Dönemi anlatılır.
- **Ay Tutulduğu Gece:** Ege'de halkın sorunlarını çözmek için uğraşan bir mühendis ve öğretmen anlatılır.
- **Zühre Ninem:** Rumeli'deki sıkıntılar anlatılır.
- **Yeşil Gölge**
- **Yonca Kız**
- **Başka Olur Ağaların Düğünü** (Murat - Menekşe)

Nüfusla beraber köylerin nüfusunun artarak kasabaya dönüşmelerini tarım aletleri ile başlayan göç anlatılır.

Hikâye

- Cevizli Bahçe
- Pembe Kurt
- Pazarlık
- Irgatların Öfkesi
- Anadolu'dan Hikâyeler
- Üç Bulutlu Hikâyeler

7. MAHMUD MAKAL

- Köy Enstitülüdür.

Bizim Köy: Köy edebiyatının miladı sayılır. Doğduğu köy ve öğretmenlik yaptığı köydeki yardımlaşmayı, toprak mevzusunu, iktisadi hayatı anlatır.

Bu eseri "köy" çığırını açar ve arkadan gelenleri etkiler. Anılardan oluşmaktadır. Röportaj özelliği de gösterir. Bir romandan farklıdır ama ROMAN türüne dâhil etmemiz gerekir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

- Köylümden
- Memleketin Sahipleri
- Köye Gidenler
- Kalkınma Masalı
- Yer Altında Bir Anadolu
- 17 Nisan

8. SAMİM KOCAGÖZ

İzmirli bir çiftçi çocuğudur.

- Toprak insanını iyi tanır. Makineleşme karşısındaki durumunu anlatır. Ağalık sorununa değinir.
- Çok partili hayatı, partiler arası tartışmaları anlatır.
- Genelde Ege Bölgesi'ni anlatır. Menderes Nehri çevresindeki toprakları anlatır.

ESERLERİ

Eser	Açıklama
İkinci Dünya **Bir Şehrin İki Kapısı** **Yılan Hikâyesi** **Bir Karış Toprak** **Bir Çift Öküz** **Eski Toprak**	Köylüyü, ağalık sorunsalını, partileri anlatır.
İzmir'in İçinde → 27 Mayıs 1960 **Tartışma → 12 Mart 1971** **Mor ve Ötesi → 12 Eylül 1980**	Darbe ve muhtıra dönemleri anlatılır.
Kalpaklılar **Doludizgin**	Millî Mücadele Dönemi anlatılır.
Onbinlerin Dönüşü	Demokrasiye geçiş sürecinde üniversite gençliğinin mücadeleleri anlatılır.
Baskın	

Bir Çift Öküz (Samim Kocagöz / Roman)

- Samim Kocagöz'ün romanıdır.
- Subaşı köyünde İbrahim Ağa, sırtını partiye dayamış, cahil bir adamdır. Oğlu Hasan'ı da okutmamıştır. Hasan ilk başlarda zararlı biri olsa da sonra köydeki göçmenleri koruyan ve yanlış yaptığında babasına da karşı çıkan biri olur. Hasan, Elif'le evlenecektir. Düğün günü babası İbrahim Ağa'nın adamı Rüstem göçmenlerin ekinlerini yakmış ve kaçamadan yakalanmıştır. Hasan'ı da vurmak ister ama Hasan, Rüstem'i öldürür.
- Zaman Demokrat Parti zamanı, yer Söke bölgesidir.

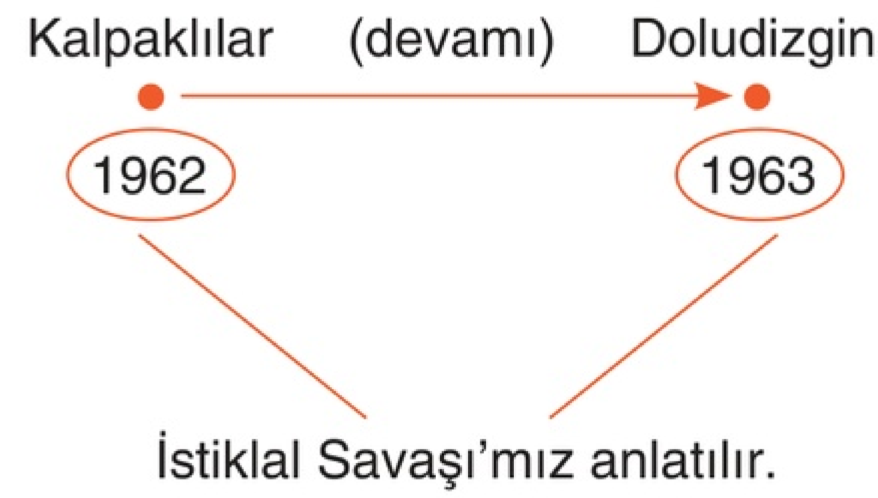
/benimhocam

Kalpaklılar (Samim Kocagöz / Roman)

- Samim Kocagöz'ün romanıdır. Devamı da "Doludizgin"dir.
- Annesini, babasını küçük yaşta yitirmiş Ömer, Kurtuluş Savaşı'nda yedek subaylık yapmıştır, öğretmendir, Ege köylerinde çalışır, atandığı Yukarı Sazan köyünde kan davası ve gerginlik vardır. Aşağı Sazan'ı su basınca Yukarı Sazanlılar sevinirler. Ömer, Aşağı Sazan'a yardıma koşar; kaderlerine terk edilmiş çocuklardan Müslim ona yardım eder ve bu uğurda hayatını kaybeder. Su baskınından sonra iki köy barışır, kan davası sona erer. Öğretmen Ömer bir toplum sorununu çözmüştür, mutlu ama yalnızdır, meslektaşı Esma Güneyli ile evlenir, yalnızlığından kurtulur.

Doludizgin (Samim Kocagöz / Roman)

- Samim Kocagöz'ün romanıdır.

Hikâye

- Telli Kavak
- Sığınak
- Sam Amca (*)
- Cihan Şoförü
- Simon Pepeta
- Gecenin Soluğu
- Ahmet'in Kuzuları
- Yolun Üstündeki Kaya
- Yağmurdaki Kız
- Alandaki Delikanlı

UYARI

"Sam Amca" adlı hikâyesiyle dünya hikâye yarışmasında birinci olmuştur.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

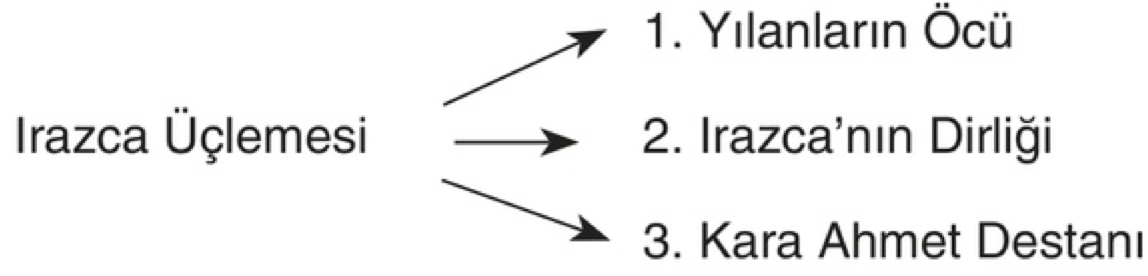
9. FAKİR BAYKURT

Köylünün yoksulluktan kurtulması için mücadeleci kişileri hikâye ve romanlarında öne çıkarır.

- Köy Enstitüsü mezunudur.
- **Asıl adı:** Tahir Baykurt
- Köylünün sosyal meselelerini anlatır.
- İlk hikâyesi: Çilli
- Ezilen köylüyü, adaletsizliği, Almanya'ya giden insanları anlatır.
- Yerel sözcüklere yer verir. (nassın, irkmek...)

ESERLERİ

Roman

- **Yılanların Öcü:** Burdur'un Karataş köyünde geçen bir olaydır. Kara Bayram; anası Irazca üç çocuğuyla yaşamaktadır. Kara Bayram'ın evinin önündeki araziyi Haceli'ye satarlar. Irazca hepsine karşı çıkar. Kara Bayram dövülür, karısı çocuğunu düşürür.
- **Irazca'nın Dirliği** — Yılanların Öcü'nün devamıdır.
- **Kara Ahmet Destanı** — Yılanların Öcü'nün devamıdır.

Kaplumbağalar: Ankara yakınlarındaki Tozak köyünün tozlu yollarında kaplumbağalar dolaşır. Öğretmen Rıza önderliğinde köy halkı taşlık araziyi üzüm bağı yapar. Devlet oranın hazine arazisi olduğunu söyler ve araziyi köylüye satmak ister. Köylü de üzüm bağlarını yerle bir eder. Kaplumbağalar da bağlarından olur.

- **Amerikan Sargısı:** Köylünün bilinçlenmesi anlatılır.

Amerikan Sargısı (Fakir Baykurt / Roman)

- Fakir Baykurt'un romanıdır.
- Türk - Amerikan dostluğunun pekiştirilmesi için bir toplantı yapılır ve bir Türk köyünün modernleştirilmesine karar verilir. Ankara yakınlarındaki Kızılöz köyü seçilir. Muhtar İzzet, Bekçi Temeloş köyün bir şeye ihtiyacı olmadığını söylerler. Ama dinleyen olmaz. Onlar da Ankara'yı görmelerine engel Aktepe'nin kaldırılmasını isterler. Aktepe kaldırılır. Ağaçlandırma alanı yapılır. Köyün adı Güzelöz olur. Amerika'dan fidanlar, damızlık sığırlar, cins tavuklar getirtilir. Ek binalar, kümesler, ağıllar yapılır. Ama köy havasına alışamayan sığırlar ölür, tavuklar içi boş yumurtlar. Burası Dostluk Bahçesi'dir. Köylü sokulmaz. Temeloş kaçak gider ve yaralanır. Amerikan hastanesine yatırılır ve ayağına Amerikan sargısı sarılır. Amerikan tohumu buğday hastalıklı çıkar. Köylü toprakları taşıyarak eski Aktepe'yi yeniden inşa etmeye koyulur. Anlamıştır ki Amerika'da iş yoktur.

/benimhocam

- **Tırpan:** Yaşlı Musdu Ağa'nın 13 yaşındaki Dürü'yü almak için başvurduğu hileler ve düğün gecesi Musdu Ağa'nın Dürü tarafından tırpanla öldürülmesi anlatılır.
- Köygöçüren
- Keklik
- Yayla
- **Onuncu Köy:** Bir öğretmenin idealistliği ile verdiği mücadele ve Köy Enstitüleri anlatılır.

-Yüksek Fırınlar
-Koca Ren
-Yarım Ekmek
} Almanya'daki Türk işçilerini anlatır.

Hikâye

- Çilli
- Efendilik Sarayı
- Duisburg Treni
- Karın Ağrısı
- Cüce Muhammet
- Gece Vardiyası
- Onbinlerce Kağnı
- Can Parası ...

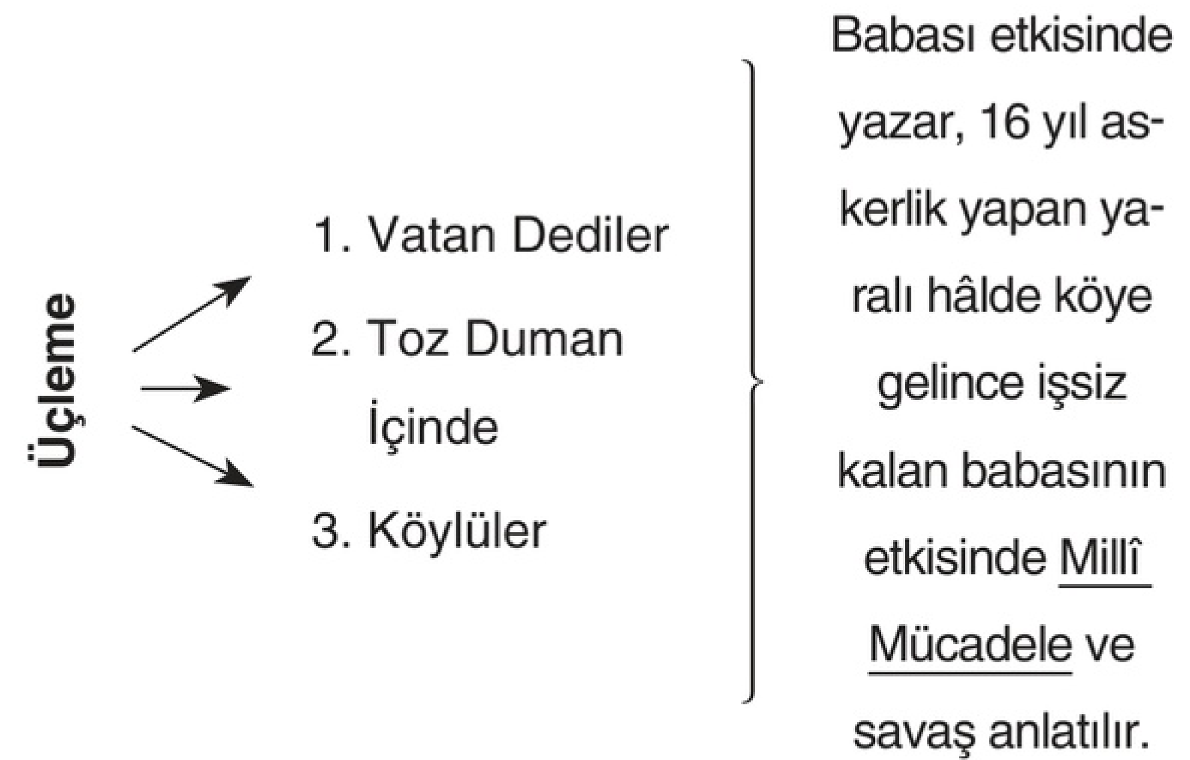

10. TALİP APAYDIN

Köy Enstitülüdür. Polatlı, Beypazarı köylerini anlatır.

- Türk köylüsünün devlet içindeki yerini, temel değerini anlatarak sömürücü sınıfla hesaplaşmak ister.
- Kırsal kesimi, köyden kente göçü, hayvancılık sorunlarını işsiz köylüyü anlatır. Ağa-ırgat çatışması içinde birbirini andıran konuları anlatır.

ESERLERİ

- **Sarı Traktör:** Tarımda makineleşme ve ardından gelen işsizlik sorunu anlatılır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Sarı Traktör (Talip Apaydın / Roman)

- Talip Apaydın'ın romanıdır.
- Eskişehir dolaylarında Özeler köyünde varlıklı bir kimse olan İzzet Ağa'nın on sekiz - on dokuz yaşlarındaki oğlu Arif, ikisi kız, ikisi erkek dört kardeşin en büyüğüdür. Evin işlerini hemen hemen tek başına çevirir, tarlalarındaki bütün işlere o yetişir eker, biçer, sular, ekinleri, bostanları, şeker pancarlarını toplar. Bütün ümidi, babasının bir traktör alarak işleri kolaylaştırmasındadır. İzzet Ağa, Ankara'da ameliyatı ve uzunca bir tedaviyi gerektiren bir hastalıktan sonra, faydalarını anlayarak, traktör almaya karar verir. Makineyi getiren şoför, Arif'e sürmesini de öğretecektir, fakat kar yağmaktadır. Köyde herkes yatınca, Arif sabaha kadar karları temizler, meydanı açar; ertesi sabah da şaşırmış şoförün ve köylülerin takdir dolu bakışları altında, traktörünü işletmeye, yürütmeye başlar.
- **Yarbükü:** Köylüler arasındaki su sorunu anlatılır.

- Emmioğlu
- Kente İndi İdris
} Makineleşme, işsizlik sonucu köyden kente göç anlatılır.

- **Yozdavar:** Hayvancılık sorununu anlatır.
- **Tütün Yorgunu:** Tütüncülerin sorunlarını anlatılır.
- **Define:** Fakirlerin zenginlik hayali anlatılır.
- **Ortakçılar:** Köy Enstitülü öğretmenlerin köye katkılarını anlatır.
- **Ferhat ile Şirin**
- **Toprağa Basınca**
- **O Güzel İnsanlar**

Hikâye

- Ateş Düşünce
- Öte Yakadaki Cennet
- Duvar Yazıları
- Hendekbaşı
- Hem Uzak Hem Yakın

Şiir

- Susuzluk

11. DURSUN AKÇAM

Köy Enstitülüdür. Doğduğu bölgenin toplumsal sıkıntılarını dile getirir. Kırsal yaşamın gerçeklerini anlatır.

- Kars'ın köylerinin toplumsal sıkıntılarını anlatır.
- Almanya'daki Türklerin hayatını başarıyla anlatır.

ESERLERİ

Roman

- Kanlı Dere'nin Kurtları
- **Dağların Sultanı:** Almanya'ya giden işçi aileleri anlatır.
- Kaf Dağı'nın Ardı

Hikâye

- Maral
- Ölü Ekmeği
- Taş Çorbası
- Köyden İndim Şehre
- Kafkas Kızı
- Alaman Ocağı
- Sevdam Ürktü
- Generaller Birleşin
- Haley

Hatıra, Röportaj

- Kan Çiçekleri
- Doğu'nun Çilesi

12. NECATİ CUMALI

Şiir, hikâye, roman, tiyatro türlerinde eserler vermiştir.

NOT

Şiirlerini görmüştük. Tiyatroları da ilgili bölümde tekrarlanacaktır. Burada sadece hikâye / roman türü hakkında bilgi verilecektir.

/benimhocam

- Köylüyü her yönüyle gözler önüne serer. Ama bunu yaparken olabildiğince betimlemeye kayar.
- Urla ve çevresini yani Batı Anadolu köylüsünü anlatır. Yoksulluğu, tabiatı bize başarıyla verir.
- Köylüyü isyana teşvik etmek amacıyla değil devletin köylüye önem vermesini sağlamak amacıyla yazar.

ESERLERİ

Roman

- **Tütün Zamanı (Zeliş):** Urla'da geçer. Köylü, tütün tarlalarına akın eder. Recep Ağa, kızı Zeliha'yı arazileri olan Bekir ile evlendirmek ister. Zeliha'nın gönlü Cemal'dedir. Bekir, Zeliha'yı kaçırmayı tasarlasa da Zeliha, Cemal'e kaçar. Sonunda Zeliha ile Cemal evlenir ve İzmir'e taşınır.
- **Acı Tütün:** Tütün fiyatlarının düşmesi ile köylünün buna isyanı anlatılır.
- **Aşk da Gezer**
- **Yağmurlar ve Topraklar**
- **Uç Minik Serçem**

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Acı Tütün (Necati Cumalı / Roman)

- Necati Cumalı'nın romanıdır.
- Urla'da 1950'li yıllarda tütün piyasası açılır. Tekel'in belirlediği fiyatlar çok düşüktür. Bu yüzden piyasa tüccara kalmıştır. Demokrat Parti Hükûmeti seçimlerde tüccardan yardım gördüğü için tüccara yol açmıştır. Urlalılar tütünlerini satmamak için fikir birliğine varsalar da kimse direnemez. Arabacı Yusuf, sözünün eri çıkar. Yedi balya tütünü Cumhuriyet Meydanı'nda yakar.

Tütün Zamanı (Necati Cumalı / Roman)

- Necati Cumalı'nın romanıdır.
- Recep Ağa, büyük kızı Zeliş'i (Zeliha) hemşerisi ve bağ bahçe sahibi Bekir'le evlendirmek niyetindedir. Zeliş ise komşu bahçenin sahibi Ali Onbaşı'nın oğlu Cemal'i sever. Aynı köyden Yaşar da kıza vurgundur, kızın Cemal'le ilişkisini köye yayar. Dedikodu kulağına ulaşınca Bekir, bir arkadaşının yardımıyla kızı kaçırmaya karar verir. Tütün zamanı sona ermiştir, köylüler çardaklardan Urla'ya dönmektedirler. Yolunun gözlendiğini öğrenen Zeliş, Cemal'le kaçarsa da birkaç gün sonra yakalanırlar. Köylülerin de desteklemesiyle kızın babası davadan vazgeçer. Hapisten kurtulan Cemal ve Zeliş hem nikâh kıydırmaya hem de tütün işlerinde çalışmaya İzmir'e giderler. Necati Cumalı, sekiz yıl Urla ve İzmir'de taşra avukatlığı yapmıştı. (1950 - 1957) Romanın kahramanı Zeliş'i bir dilekçe yazdırmak için bürosuna geldiği gün tanır. Roman, çekiciliğini bu gerçekliğinden alıyor. Tütün ekicilerinin yaşayışlarını, hayat şartlarını yerinde gözlemlerle veren, yumuşak ve tatlı bu köy romanı, filme de alınmıştır.

Hikâye

- Yalnız Kadın
- Susuz Yaz
- Dila Hanım
- Yakup'un Koyunları
- Kente İnen Kaplanlar
- Aylı Bıçak
- Değişik Gözle
- Revizyonist

13. AZİZ NESİN

Asıl Adı: *Mehmet Nusret*

- Askerî eğitim görmüştür ama askerlikten ayrılıp gazete ve dergilerde yazmıştır.

Gazetesi: Marko Paşa (Sabahattin Ali ile)

Diğer Çıkardığı Gazeteler: Malûmpaşa, Merhumpaşa

/benimhocam

- Mizah ustasıdır. Çağımızın Nasrettin Hocası olarak kabul edilir.
- Hikâyelerinde başarılıdır ama romanlarında tekrara düştüğü için başarısızdır.
- İtalya'da "Altın Palmiye Ödülü"nü kazanmıştır.
- Sivri dilli olduğu için yüzlerce kez mahkemelerde yargılanmıştır.
- Hikâyelerinde Türk toplumunda yer alan iki yüzlü, üç kâğıtçı, sahtekâr... insanları anlatır. Toplumdaki sıkıntılı kişileri eserlerinde başarıyla verir.

ESERLERİ

Hikâye

- Yedek Parça
- Fil Hamdi
- Damda Deli Var
- Koltuk
- Ölmüş Eşek
- Mahmut ile Nigar
- Ah Biz Eşekler
- Rıfat Bey Neden Kaşınıyor?
- Vatan Sağolsun
- Nah Kalkınırsın
- Biz Adam Olmayız
- Gıdıgıdı
- Aşkım Dinimdir

Roman

- Kadın Olan Erkek
- Erkek Sabahat
- Saçkıran
- Zübük
- Tatlı Betüş
- Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz
- Surname
- Tek Yol
- Bay Düdük
- Gol Kralı Sait Hop Sait
- Şimdiki Çocuklar Harika

Anı

- Bir Sürgünün Hatıraları
- Böyle Gelmiş Böyle Gitmez
- Salkım Salkım Asılacak Adamlar
- Rüyalarım Ziyan Olmasın

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Masal

- Memleketin Birinde
- Uyusana Tosunum
- Hoptirinam
- Aziz Dede'den Masallar
- La Fontaine'nin Yazamadığı Masal

Tiyatro

- Biraz Gelir misiniz?
- Düdükçülerle Fırçacıların Savaşı
- Hadi Öldürsene Canikom

Taşlama

- Azizname

Gezi Yazısı

- Duyduk Duymadık Demeyin
- Dünya Kazan Ben Kepçe

14. SEVGİ SOYSAL

- Romanlarında şahsi izlenimlerini, rahatsızlığını ve hapishane izlenimlerini anlatır. Eserlerini anılarıyla kurgulamıştır.
- Kadın sorunlarını anlatır.

ESERLERİ

Roman

- **Yürümek**
- **Şafak:** 12 Mart'taki olayları anlatır. Bir gece içinde gelişen tutuklamalar, ardından sorgulamalar ve şafak vakti serbest bırakılmalar anlatılır.
- **Yenişehir'de Bir Öğle Vakti:** 27 Mayıs 1960 öncesini anlatan alegorik romanıdır.
- **Hoş Geldin Ömrüm**

Hikâye

- **Tante Rose:** Bir Alman kadının direniş, çırpınmayla devam eden hikâyesidir.
- **Tutkulu Perçem**
- **Barış Adlı Çocuk**

Anı

- **Yıldırım Bölge Kadınları Koğuşu:** Rahatsızlığı ve hapishane izlenimleridir.

/benimhocam

15. BEKİR YILDIZ

Urfa doğumludur. Yazar Almanya'ya işçi olarak gitmiştir.

- Roman ve hikâyelerindeki konular Güneydoğu Anadolu ve Almanya'daki işçilerin hayatlarından alınır.

ESERLERİ

Roman

- **Türkler Almanya'da:** Almanya'da işçilik yaptığı dönemdeki yaşamını anlatır.
- Halkalı Köle
- Aile Savaşları

Hikâye

- **Reşo Ağa:** Memleketi Urfa çevresini hikâyeleriyle yansıtır.
- **Kara Vagon:** Eğitimsiz erkeklerin eşlerini ve çocuklarını horlamalarını, çocukların itilip kakılmalarını anlatılır.
- Kaçakçı Şahan
- Sahipsizler
- Alman Ekmeği
- Dünyadan Bir Atlı Geçti
- Bozkır Gelini
- Demir Bebek
- Mahşerin İnsanları

16. ORHAN HANÇERLİOĞLU

- Romanlarında Anadolu'nun köylerini ve kasabalarını anlatır. Anadolu'da öğretmenlik yapmıştır.

ESERLERİ

Roman

- **Karanlık Dünya:** Anadolu köylerinde ve kasabalarında yaşayanları anlatır. Bir kasabaya giden İstanbullu bir aydının kendisini kasabada farklı hissetmesini anlatır.
- **Büyük Balıklar:** Kente duyulan istek anlatılır.
- **Oyun:** Memur Halim Bey'in hayal dünyası anlatılır.
- **Yedinci Gün:** Devlet memuru Ömer'in özgürlüğüne kavuşması anlatılır.

NOT

7 bölümdür. Her bölümün başında Tevrat'tan alıntı vardır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Bordamıza Vuran Deniz:** Anadolu'dan gelip İstanbul'a yerleşen büyük bir ailenin parçalanışı anlatılır.
- **Ekilmemiş Topraklar:** Kalabalık bir köylü ailesinin bakımsız ve taşlık tarlalarda hayatta kalma mücadeleleri anlatılır.
- **Kutu Kutu İçinde:** Fakir hayattan zengin bir evlilikle kurtulma hayalleri anlatılır.
- **Başka Dünyalar** (toplu romanları)

Hikâye

- İnsansız Şehir

17. FAİK BAYSAL

Eserlerinde Adapazarı civarındaki köyleri ve İstanbul'un arka mahallelerini anlatır.

- "Sarduvan" romanıyla ünlenir.

ESERLERİ

Roman

- **Sarduvan:** İlk romanıdır. "Sarduvan" bir köy adıdır. Fakir insanları anlatır.
- **Rezil Dünya:** Otobiyografik romanıdır. Kasaba ve köy gerçeğini kendi izlenimleri yardımıyla anlatır.
- **Drina'da Son Gün:** II. Dünya Savaşı sırasında Yugoslavya Türklerinin sıkıntıları anlatılır. Daha sonra onların Türkiye'ye göçleri anlatılır. (Osmaniç - Şevval Ana)
- Kavanozdaki Adam
- Voli
- Madam Bambu

Hikâye

- Perşembe Adası
- Sancı Meydanı
- Ilgaz Teyze Öldü
- Güller Kanıyordu

18. OYA BAYDAR

Yazar ve sosyologtur.

- Türkiye'nin son dönem tarihini toplumcu - gerçekçi çizgide anlatır.

ESERLERİ

Roman

- **Kedi Mektupları:** Kedi sembolüyle toplumun baskıcılığını anlatır.
- **Hiçbir Yere Dönüş:** Berlin Duvarı'nın yıkılışı ve bunun sosyolojik etkilerini anlatır.
- **Erguvan Kapısı:** Cezaevlerindeki ölüm oruçlarından bahseder.
- **Sıcak Külleri Kaldı:** Sovyetler Birliği'nin dağılması üzerine İstanbul - Eskişehir - Ankara - Moskova - Paris şehirlerinde yaşayan sosyalist kişilerin ortak yanlarını ve çatışmalarını anlatır.
- Kayıp Söz
- Çöplüğün Generali
- Savaş Çağı Umut Çağı
- **O Muhteşem Hayatınız:** Tunceli'de yaşananlarla yüzleşmeyi anlatır.

19. MEHMET EROĞLU

ESERLERİ

Roman

- **Issızlığın Ortasında:** İlk romanıdır. 12 Mart Dönemi anlatılır. Bunalımlı bir çocuk olarak büyüyen Ayhan, Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılmıştır. İnsanlık değerlerine inanmaz. Öğrenciliğinde de eylemlere katılır.
- **Geç Kalmış Ölü:** Ayhan'ın arkadaşı Zafer'i arayışı ve iç sorgulaması anlatılır.
- **Yarım Kalan Yürüyüş:** Siyasi eylemcinin serüvenleri anlatılır.
- Adını Unutan Adam
- Yürek Sürgünü
- Kusma Kulübü
- **Fay Kırığı**

Fay Kırığı Üçlemesi
1. Mehmet
2. Emine
3. Rojin

Ülkemizi parçalara ayırmaya çalışan bir bölünme öyküsüdür.
Laik - Müslüman, Türk - Kürt, Zengin - Yoksul ayrımı anlatılır.

NOT

Siyasal eylemlere dönüşen öğrenci hareketlerinin Türk edebiyatına yansımasında bir aşamadır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

20. ABBAS SAYAR

- Köylüyü anlatmakta bir aşamadır. Kendinden öncekilerden daha farklı bir tarzda anlatılır. Orta Anadolu köylüsünün yoksulluğu anlatılır.

ESERLERİ

Roman

- **Yılkı Atı:** Hayvan merkezinde köylüyü anlatır. Köylü yaşlanan atı kışın kırlara salar. Kışı tabiatta geçirebilen atı tekrar alacaktır. At, kışı geçirdikten sonra, tayını da alır ve gider. (Doru Kısrak)

Yılkı Atı (Abbas Sayar / Roman)

- Abbas Sayar'ın romanıdır.
- Bir Orta Anadolu köyünde İbrahim, ahırdaki samanının öküzlere, taya ve Kırat'a ancak yeteceği düşüncesiyle Dorukısrak'ı "yılkılık" eder; yani emektar hayvanı ahırdan, köyden sürer. Zavallı kısrak, kışın dağda belde başının çaresine bakacak, çıplak doğa ile savaşacak, ömrü var da bahara yılkıdan sağ dönebilirse o zaman ona da yeni bir iş düşünülecektir. Sert kışta kendi kaderine terk edilen kısrak, dağlarda, köyün kendisi gibi kovulmuş diğer atlarıyla birlikte bir ölüm - kalım savaşına girer. Kış geçer, yaz gelir: İbrahim, Dorukısrak'ın ölmemiş olduğunu, kırlarda başıboş dolaştığını öğrenir, onu tekrar yakalayıp işe koşmak isterse de, Dorukısrak, köyde kalmış tayını da alır, uzaklara kaçar. Yaşlı ana ile yavrusunu bulamazlar bir daha.

Çelo (Abbas Sayar / Roman)

- Abbas Sayar'ın romanıdır.
- Kadir'in oğlu Çelebi yani diğer adıyla Çelo, yetim büyümüştür. İki yaşındayken amcasının eline kalmış ve çoban olmuştur. On dört yaşında amcasının ve amcasının karısının zulmünden kaçmıştır. Amca kızı Kezik'i sever ama Kezik'i istemediği biriyle evlendirirler. Köyüne tekrar dönüp babadan kalma tarlasını almak ister. Alamayınca amcasını öldürür ve gidip jandarmaya teslim olur. Kezik de kendini göle atıp boğulur.
- **Can Şenliği:** Her şeyini evlatlarına veren yaşlı köylüyü anlatır.

Can Şenliği (Abbas Sayar / Roman)

- Abbas Sayar'ın romanıdır.
- Hüseyin Ağa yıllarca eşek sırtında yük taşıyıcılığı yapmıştır. Şimdi yaşlanmış ve Matbaacı Nail Bey'in elma bahçesine bekçilik yapar. Biri semerci, biri kalaycı iki hayırsız oğlu vardır. Nail Bey, Hüseyin Ağa'ya bir eşek almıştır. Hüseyin Ağa için o eşek "Can şenliği" olur. Sonra 60 yaşında bir dul kadınla evlenip kadının köyüne gider. Oğlu ona şehirdeki evden beş on bin lira göndereceğini söylemiştir. Ama göndermeyince yeni evlendiği karısının küçümseyici bakışlarına maruz kalır. Dayanamaz. Şehre gelir evle birlikte kendisini de yakar.
- **El Eli Yur El de Yüzü** (Zağcıoğlu köyünün politikacılara bakışı anlatılır.)
- Tarlabaşı
- Salkımsaçak

Hikâye

- Yorganımı Sıkı Sar

21. RIFAT ILGAZ

Önemli mizahçılarımızdandır. **"Edebiyatın Koca Çınarı"** olarak bilinir.

- Edebî hayatına "şiir" ile başladı.
- II. Dünya Savaşı yaşanırken öğretmenlik yapıyordu ve toplumcu gerçekçi anlayışa yöneldi.
- **Önemli Dergisi:** Markopaşa (Sabahattin Ali, Aziz Nesin)
- Takma Adı: STEPNE

ESERLERİ

Şiir

- Üsküdar'da Sabah Oldu
- Karakılçık
- Yarenlik
- Sınıf
- Yaşadıkça
- Soluk Soluğa
- Güvercinim Uyur mu?

Roman

- **Hababam Sınıfı:** Önce hikâye serisi olarak başlar sonra romana dönüşür. Oyunlaştırılmıştır.

Parasız yatılı okuyan öğrencileri mizahi açıdan ele aldı.

- **Bizim Koğuş / Pijamalılar:** Devlet hastanelerinin durumunu, verem hastanesinde yattığı yılların gözlemleriyle anlatılır. "Pijamalılar" adıyla oyunlaştırılır.
- **Karartma Geceleri:** Sembolden adını alır. II. Dünya Savaşı sırasında evlerin karartılmasını anlatır. İsmet İnönü Dönemi'dir. Ülke tarihine ışık tutar.
- Meşrutiyet Kıraathanesi
- **Karadeniz Kıyıcığında:** Otobiyografiktir.
- **Halime Kaptan:** Kurtuluş Savaşı anlatılır.
- Sarı Yazma
- Yıldız - Karayel

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Hikâye

- Don Kişot İstanbul'da
- Radarın Anahtarı
- Kesmeli Bunları
- Saksağan'ın Kuyruğu
- Şevket Usta'nın Kedisi
- Hababam Sınıfı Baskında / Uyanıyor / Sınıfta Kaldı

Tiyatro

- Hababam Sınıfı
- Karadeniz Kıyıcığında
- Pijamalılar

Çocuk Edebiyatı

- Bacaksız Kamyon Sürücüsü
- Bacaksız Okulda
- Bacaksız Tatil Köyünde
- Bacaksız Sigara Kaçakçısı
- Öksüz Civciv

22. İLHAN TARUS

Hikâyelerinde dar gelirli - yoksul insanları, memurları kendi çevresinden edindiği izlenimlerle anlatır.

ESERLERİ

Roman

- **Yeşilkaya Savcısı:** Genç bir savcının Doğu Anadolu'daki görevi sırasında yaşadığı zorlukları, Cumhuriyet'e karşı olanlarla mücadelesini anlatır.
- **Var Olmak:** Kuvayımilliye'ye hazırlık çalışmalarını anlatır.

- Hükûmet Meydanı
- Vatan Tutkusu
} Millî Mücadele anlatılır.

- **Duru Göl:** Elâzığ'da, Hazar Gölü'nden ovanın sulanması çalışmalarında devlet memurlarının sınırsız harcamaları anlatılır.
- Samanpazarı

Hikâye

- Doktor Monro'nun Mektubu
- Karınca Yuvası
- Ekin İti

Tiyatro

- Ceza Hâkimi
- Suavi Efendi
- Bir Gemi

23. TARIK DURSUN K.

Hikâyelerinde genellikle Ege Bölgesi'nden sıradan insanları anlatır.

- Esnafları, deniz süngercilerini, küçük memurları anlatır.

ESERLERİ

Hikâye

- Hasangiller
- Güzel Avrat Otu
- Sevmek Diye Bir Şey
- Yabanın Adamları
- Denizin Kanı

Denizin Kanı (Tarık Dursun K. / Roman)

- Tarık Dursun romanıdır.
- Olaylar Demokrat Partinin kuruluşu sırasında Ege Denizi'nde küçük bir kıyı kasabasında süngerciler arasında geçer. Süngerci Kara Mustafa, Iraz'ı sever ama süngerci olduğu için kız kendisine verilmez. Kızı kaçırır, babası razı olunca da kızla evlenir. Sünger avlama mevsiminde vurgun yer ve sol yanı tutmaz olur. Deniz Ağası Hacı, Iraz'a göz koyunca Kara Mustafa bu hâliyle Hacı'yı vurur. Kâtip İsmail de Mustafa'yı vurur.
- 36 Kısım Tekmili Birden
- Bağrıyanık Ömer ile Güzel Zeynep
- İmbatla Dol Kalbim
- Ömrüm Ömrüm

Roman

- Rıza Bey Aile - Evi - Vezir Düşü - Bahriyeli Çocuk	} Çocukluk ve gençlik hatıraları
- İnsan Kurdu	Bir işçinin karısını kaçıranları öldürüp karısıyla kaçması ama umdukları denize ulaşamayarak yakalanmalarını anlatır.
Denizin Kanı	Sünger avcılarının çektiklerini anlatır.

- Kopuk Takımı
- Gün Döndü
- Kayabaşı Uygarlığının Yükselişi ve Birdenbire Çöküşü
- Alçaktan Uçan Güvercin

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

24. MUZAFFER İZGÜ

- Önemli mizah yazarlarındandır.
- Hikâye, roman, çocuk edebiyatı alanlarında eser verir.
- Köyden kente göçü mizahi dilde toplumsal aksaklıkları hicvederek anlatır.

ESERLERİ

Hikâye

- **Donumdaki Para:** TDK Öykü Ödülü alır.
- Bando Takımı
- Deliye Her Gün Bayram

Romanı

- **Dilber:** Şehirleşmenin getirdiği sıkıntıları anlatır.
- Gecekondu
- **Halo Dayı ve İki Öküz**
- **Zıkkımın Kökü**
- Matador Mahmut

C. BİREYİN İÇ DÜNYASINI ESAS ALANLAR / PSİKOLOJİK YAZARLAR

Özellikleri

- Psikoloji ve psikiyatri bilim dallarından etkilenerek merkeze "birey" alınır. Bireyin "ruhu" temeldedir.
- Psikolojik tahliller, ruh çözümlemeleri ve bilinçaltı roman ve hikâyelerde geniş yer tutar.
  - Bireyin kimlik sorunları
  - Bilinçaltı
  - Yabancılaşma
  - Kaçış
  - Doğaya sığınma
  - Manevi boşluk

  } önemli yer tutar.

1. PEYAMİ SAFA

Gazeteci ve polemikçidir.

- Romancılığı ciddiye alır. "Server Bedi" takma adıyla da para kazanmak için roman yazar.
- Romanlarında iç konuşma, psikolojik tahliller önemlidir.

/benimhocam

POLEMİKLERİ

- Cenap Şahabettin'in "Küçük Beyler" adlı eserinin eleştirisi ile başlayan polemiği.
- "Yeni Edebiyat Cereyanları" adlı yazısı sonucu Ahmet Haşim ile tartıştı.
- "Saman Ekmeği Kavgası" tartışması

Peyami Safa	x	Yakup Kadri
"Varız Diyen Nesil" Genç edebiyatçıların düşünceleri vardır.		Yakup Kadri de bu nesli eleştirir.

UYARI

"Dokuzuncu Hariciye Koğuşu"nu Nazım Hikmet'e ithaf eder.

ESERLERİ

Roman

- **Sözde Kızlar:** İlk romanıdır. Mütareke Dönemi İstanbul'undaki ahlaki çöküntü işlenir. (Mebrure, Behiç, Nafi Bey)

Yakup Kadri → Sodom ve Gomore
Yakup Kadri → Kiralık Konak
Refik Halit → İstanbul'un İç Yüzü
} Aynı konu bu yazarlarca da işlenmişti.

UYARI

"Serazad" takma adıyla yayımlanır. (SÖZDE KIZLAR)

- **Dokuzuncu Hariciye Koğuşu:** Otobiyografik tarzdadır. Hasta bir genci kendi geçirdiği kemik hastalığı yardımıyla anlatır.
- Psikolojik romandır. Bilinç akışı tekniğini kullanır.

Kişiler: Hasta Genç, Nüzhet, Ragıp

- **Fatih Harbiye:** Doğu x Batı çatışması bağlamında yanlış Batılılaşma anlatılır.

FATİH (Doğu) ✕ HARBİYE (Batı)

Kişileri: Neriman, Şinasi, Macit

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Fatih Harbiye (Peyami Safa / Roman)

- Peyami Safa'nın romanıdır.
- İstanbul'da Darülelhan (konservatuvar) öğrencisi Neriman ile Şinasi birbirlerini çok severler. Neriman'ın babası Faiz Bey kızının Şinasi ile nişanlanmasına izin verir. Fakat Neriman, kendisini Batı hayranlığına kaptırmış ve evlerinin olduğu Fatih semtini ve Müslüman hayatı beğenmez olmuştu. Beyoğlu'nun aldatıcı hayatını beğenmeye başlayıp Macit adında züppe bir genç ile takılmaya başlamıştı. Sonunda Neriman, Şinasi'ye ve eski hayatına döner.
- **Bir Tereddütün Romanı:** I. Dünya Savaşı yıllarında Türk aydınlarının yaşadığı inanç bunalımı işlenir. Otobiyografiktir. Yazarın kendisine âşık olan Mualla ile Vildan arasında kalması anlatılır.

Bir Tereddüdün Romanı (Peyami Safa / Roman)

- Peyami Safa'nın romanıdır.
- Mualla, okuduğu "Bir Adamın Hayatı" adlı romanın etkisi altındadır. Yazarı tanımak ister. Bir dostu aracılığıyla dileği gerçekleşir. Romancı, Mualla'ya evlenme teklif eder. Romancının daha önce tanıdığı ve bohem hayat yaşayan Vildan da araya girer. Romancının bu arada kalışlarıyla roman biter.
- **Matmazel Noraliya'nın Koltuğu:** II. Dünya Savaşı zamanlarında bir pansiyonda yaşayanlar vasıtasıyla İstanbul'daki yozlaşmayı anlatır.

UYARI

En olgun eseridir.

Matmazel Noraliya'nın Koltuğu (Peyami Safa / Roman)

- Peyami Safa'nın romanıdır.
- Ferit, yeni bir pansiyona taşınır. Sokakta kara bir köpeğin bacağına dokunup kendisini takip ettiğini düşünür. Pansiyonda gece çıplak hayaletlerle karşılaşır. Pansiyondaki kiracıların neredeyse hepsi sanki bir psikopattır. Sadece Yahya Aziz adlı bir lise öğretmeni normaldir. Romanın ikinci kısmında ise Ferit Büyükada'da Matmazel Noraliya'nın evine taşınır. Matmazel Noraliya kendini bu köşke otuz iki yıl kapatmış sonra ölmüş biridir. Ferit Matmazel Noraliya'nın duvardaki asılı resminde her an kımıldayan gözlerini görür. Yahya Aziz Matmazel Noraliya'nın hatıra defterini okuyup değişir, normalleşir.
- **Yalnızız:** İnsanların belli zamanlarda yaşadıkları bunalımlar anlatılır.

  Romanın başkahramanı Samim'dir.

  Romanda "Simeranya" adlı tipik bir mekân vardır.

- **Biz İnsanlar:** Mütareke Dönemi Türk aydını anlatılır. Millî Mücadele anlatılır.
- **Attila:** Yazarın tek tarihî romanıdır.

Cingöz Recai (polisiye)
Cumbadan Rumba'ya
} Para kazanmak için "Server Bedi" adıyla yayımlar.

Hikâye

- Bir Mekteplinin Hatıratı
- Karanlıklar Kralı
- Gençliğimiz
- Süngülerin Gölgesinde

Tiyatro

- Gün Doğuyor

Fıkra Denemesi

- Kim Nedir Serisi
- Objektif Serisi

Dergileri

- Kültür Haftası, Türk Düşüncesi

/benimhocam

2. TARIK BUĞRA

Akşehir'de doğmuştur.

Gazetesi: Nasrettin Hoca

- Önce hikâye sonra roman yazmıştır. "Oğlumuz" adlı hikâyesi ile Cumhuriyet gazetesi hikâye yarışmasında ikinci olur.
- Köy ve kasaba yaşantısını "birey"den hareketle anlatır.

ESERLERİ

Roman

- **Küçük Ağa:** Küçük Ağa'nın kahramanlarını çocukluğunda ve babasının yanında tanıdığını söyler.
- Millî Mücadele Dönemi'ni anlatır.
- Millî Mücadele Dönemi'nde İstanbul Hükûmeti Mehmet Reşit Efendi'yi Akşehir'e gönderir. "İstanbullu Hoca" diye tanınır. Kasabadan "Emine" adlı bir kız ile evlenir. İstanbullu Hoca, ilk önce İstanbul Hükûmetini savunur. Hoca halkın padişaha bağlı olması yönünde vaazlar verir. Kuvayımilliye'ye karşıdır. Hoca için Ankara'dan "Vur Emri!" çıkar. Hoca karısını da alıp oradan kaçar. Çakırsaraylı çetesine sığınır. "Küçük Ağa" olmuştur. Çerkez Ethem'in birliğine katılır. Çolak Salih, tek kolunu kaybetmiş bir gazidir. Hocayı yakalama işi ona verilir. Çolak Salih, Hoca'yı bulur ama Hoca artık Kuvayımilliye destekçisidir.
- **Küçük Ağa Ankara'da:** Küçük Ağa'nın devamıdır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Firavun İmanı:** Küçük Ağa ve Küçük Ağa Ankara'da romanlarını tamamlar. Millî Mücadele romanıdır.

- Gençliğim Eyvah
- Dünya'nın En Pis Sokağı

} 1970 - 1980 yılları arasındaki toplumsal olayları, birbirine kırdırılan gençleri anlatır.

- **İbiş'in Rüyası:** Tiyatro tarihimizi anlatır. Paşaoğlu Nahit'in tiyatrocu olmak için evden kaçmasını anlatır. Nahit, karısı ile mutsuzdur. Karısı onu anlamaz. **"Nuran Tiyatrosu" kurar ve kantoya çıkmak için gelen Hatice'ye âşık olur. Yine mutlu olamaz."** Kıskançlık kavgaları neticesinde Hatice intihar eder, Nahit tiyatroyu kapatır. (Orta oyuncu Nahit'in hayatı anlatılır.)
- **Yağmur Beklerken:** Serbest Fırkanın birkaç aylık ömrünü anlatır. 1929 Ekonomik Bunalımı ve kuraklık da eserde yer bulur. Şeyh Sait İsyanı da anlatılır.
- **Osmancık:** Osman Bey'in tarih sahnesine çıkıp Osmanlı Beyliği'ni teşkilatlandırması anlatılır.
- **Siyah Kehribar:** İtalya'da geçen bir romandır. Mussolini'nin baskılarına direnen aydınları anlatır.
- **Dönemeçte:** Çok partili hayata geçişin öncesi ve sonrası anlatılır. (Dr. Şerif, Handan) 1980'li yıllardaki çok partili koalisyonları anlatır.
- **Gençliğim Eyvah:** 1980 Dönemi'ndeki terör anlatılır.
- **Yalnızlar:** "Akümülatörlü Radyo"nun romanlaşmış hâlidir.

Hikâye

- Oğlumuz (*) → Ödüllü hikâyesidir.
- Yarın Diye Bir Şey Yoktur → İnsan Psikolojisi
- İki Uyku Arasında

Tiyatro

- Akümülatörlü Radyo
- Sahibini Arayan Madalya
- Yüzlerce Çiçek Birden Açtı

3. MUSTAFA KUTLU

- Hikâyeciliği ile bilinir. Uzun hikâyeler yazmıştır.
- "Direnen insanı" ve "şehirde sıkıntı çeken insanı" anlatır. Taşra insanının şehre uyum sağlayamamasını, direnmesini anlatır.
- İç konuşma, bilinç akışı yöntemleri kullanılır.
- "Meddah tipi hikâye kurgusu"na yer verir.
- İslami etkilenmelere açıktır: "Kur'an-ı Kerim"den kıssalara yer verir.

ESERLERİ

Hikâye

- Ortadaki Adam
- Gönül İşi
- Yoksulluk İçimizde

} Huzur ile dinî yaşamı birleştirir.

- Ya Tahammül Ya Sefer
- Bu Böyledir

} Tabiatın şehre başkaldırısıdır.

- Hüzün ve Tesadüf
- Sır
- Uzun Hikâye
- Beyhude Geçti Ömrüm
- Tufandan Önce
- Chef
- Mavi Kuş
- Tahir Sami Bey'in Özel Hayatı

4. ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR

- Üç romanı ve anılarıyla edebiyatımıza geçmiş zaman özlemleri konusunu kazıyan sanatçımızdır.
- Kişilerin psikolojisini, iç dünyasını ve geçmişlerini anlatır. Kişileri hep geçmişe özlem duyarlar. Eserleri dünde yaşayan bir romandır.

ESERLERİ

Roman

- **Fahim Bey ve Biz:** Sanatçının babasının yanında gördüğü Fahim Bey'dir.
- Fahim Bey ve karısı Saffet Hanım huzurlu bir hayat yaşarlar. Galata'daki yazıhanesinde sürekli yapacağı işlerin hayallerini kurar. Hayalperest Fahim Bey anlatılır.
- **Çamlıca'daki Eniştemiz:** Kahramanı Hacı Vamık Bey'dir. Geçmiş x şimdi çatışması anlatılır.
- **Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği:** İçine kapanık bir kahraman anlatılır.

Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği

- Abdülhak Şinasi Hisar'ın romanıdır.
- Ali Nizami Bey, İstanbul Büyükada'da Nizam Caddesi'ndeki köşkünde oturur. Babasının parasını düşünmeden kumar, resim, kadın, macera vb. işlerde harcar. Babası ve annesi ölünce paranın yarısını kardeşi alır. O da kendi payına kalanı harcar. Parasız kalınca Bektaşi şeyhliğine özenir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Çamlıca'daki harap evi köşk yapar. Eski lalası Hüseyin Ağa tek mürididir. Ali Nizami Bey çıldırır. Bağlanıp götürülür ve sonra da ölür.

Anı

- Boğaziçi Mehtapları
- Boğaziçi Yalıları
- Geçmiş Zaman Köşkleri

"Boğaziçi Medeniyeti" ifadesini edebiyatımıza Abdülhak Şinasi sokmuştur.

Antoloji

- Aşk İmiş Her Ne Varsa Âlemde: Divan edb. seçme şiirleridir.
- Geçmiş Zaman Fıkraları

Monografi

- Ahmet Haşim Şiiri – Hayatı
- Yahya Kemal'e Veda
- İstanbul ve Pierre Loti

5. HALİKARNAS BALIKÇISI

Asıl Adı: Cevat Şakir Kabaağaçlı

- Sürgün olarak Bodrum'a gönderilir ve şehrin adını benimser. Bodrum'un eski ismi "Halikarnas" ile anılır artık.
- Denizi anlatan hikâyelerinde geçimlerini tehlikeli denizde arayan balıkçıları anlatır. Tehlikeleri masallaştırır.
- Akdeniz edebiyatıyla yazar.
- Sait Faik sakin denizi, Halikarnas Balıkçısı fırtınalı denizi anlatır.
- Geniş bir tarih ve edebiyat bilgisine sahiptir.
- Balıkçıları, sünger avcılarını... anlatır.

ESERLERİ

Roman

- **Aganta Burina Burinata:** Anı biçimindeki romanıdır.

Mahmut, deniz sevgisiyle yoğrulmuş bir ailenin çocuğudur. Amcası denizde boğulduğu için babası onu denizden uzaklaştırmaya çalışır. Onu Halil Usta'nın yanına çırak verirler. Eski denizci Halil Usta, Mahmut'un deniz sevgisini pekiştirir. Mahmut, bir gemiye tayfa yazılır ve gider. Babası boğulmuş, annesi de ölmüştür.

- Uluç Reis
- Turgut Reis

} Tarihî romanlarıdır.

Deniz Gurbetçileri

- Halikarnas Balıkçısı'nın romanıdır.
- Bodrum'da süngerci kaptanı Ateşoğlu Murat Reis'in, dalgıç Teleskop Mehmet Reis'in, Karabatak Davut Reis'in, Çengelci Ali Barut'un, Kara Yusuf'un çileli hayatları anlatılır.
- Sabah Ateşoğlu kafilesi dört tekneyle denize açılır. Tefeci sünger ağası Karakulak Tevfik, Tekirburnu'nda Ateşoğlu'nun gemilerini havaya uçurur. Datça'dan dönmekte olan ve bu cinayeti karadan gören Ateşoğlu, Karakulak'ı öldürecekken bir taşla kafasına vurulur, hafızasını kaybeder. Torunu bu gemilerde ölen Hacer Nine Karakulak'ı öldürür. Kayıkla balık avlamaya çalışan Ateşoğlu da denizden dönmez, denizde ölür.

} Bodrum süngercileri anlatılır.

- Ötelerin Çocuğu
- Bulamaç

Hikâye

- Ege'nin Dibi
- Ege Kıyılarından
- Merhaba Akdeniz
- Yaşasın Deniz
- Gülen Ada
- Dalgıçlar

Anı

- Mavi Sürgün

İnceleme

- Anadolu Efsaneleri
- Anadolu Tanrıları
- Merhaba Anadolu
- Anadolu'nun Sesi

UYARI

Antik Anadolu kültürünün Yunan kültüründen daha önce olduğunu ispatlamaya çalışır. Azra Erhat ile Sabahattin Eyüboğlu'nu etkiler. (Mavi Anadoluculuk Hareketi)

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

6. SAMİHA AYVERDİ

- Muhafazakârdır. Toplumdaki değişmelere karşıdır.
- Eski İstanbul kültürüyle yoğrulmuş romanlarıyla tanınır.
- Dinsel ögeler ve tasavvuf eserlerinde çokça yer alır.
- Geçmişe özlem eserlerinde hissedilir.

ESERLERİ

Roman

- **İbrahim Efendi Konağı:** Kendi biyografisi kaynaklı bir romandır. İstanbul'da konak hayatı ve ailenin çöküntüsünü anlatır. Aile içi çıkar çatışmaları sonucu konağın sahibi İbrahim Efendi'nin ölümünden sonra, konağın kahyanın eline geçmesi anlatılır. Otorite ölür ve konak çöker.
- **Mesihpaşa İmamı:** Katı bir imamın bir güzelin cazibesine kapılarak değişimi anlatılır. İstanbul sokakları ve camileri tasvir edilir.
- Aşk Bu İmiş
- Batmayan Gün
- Bir Dünyadan Bir Dünyaya
- Mabette Bir Gece
- Son Menzil
- Yolcu Nereye Gidiyorsun
- Ateş Ağacı
- İnsan ve Şeytan
- Yaşayan Ölü

(Yolcu Nereye Gidiyorsun, Ateş Ağacı, İnsan ve Şeytan, Yaşayan Ölü → Otobiyografik tarzdadır.)

7. AHMET HAMDİ TANPINAR

UYARI

Şairliğini görmüştük. Sadece roman ve hikâyeleri üzerinde duracağız.

- En başarılı Türk romancılarından birisidir.
- Yahya Kemal'in öğrencisidir ve ondan etkilenmiştir.
- Rüya, zaman, bilinçaltı, musiki, geçmişe özlem ve tarih Tanpınar'da etraflıca yer alır.
- Doğu - Batı meselesine eserlerinde yer verir.

Roman

- **Huzur:** Kişileri: Mümtaz, Nuran, İhsan, Suat
  ↓
  Merkezdedir.
- Otobiyografik tarzdadır. Ahmet Hamdi Tanpınar; olumlu yanlarıyla Mümtaz görünümünde, olumsuz yanlarıyla Suat görünümünde karşımıza çıkar.
- Mümtaz Anadolu'da anne ve babası ölünce amcasının oğlu yani ağabeyim dediği İhsan'ın yanına İstanbul'a gelir. İhsan aynı zamanda Mümtaz'ın hocası olur. İhsan'ın tedavisi ile uğraşır Mümtaz. Mümtaz, Nuran'ı sever. Ama yine Nuran'ı seven Suat kendini asar.
- Romanda musiki ve tarih geniş yer tutar. İstanbul önemlidir.
- **Saatleri Ayarlama Enstitüsü:** Tanpınar'ın "ironik romanı"-dır.
- Hayri İrdal'ın anılarından hareketle kurgulanmış bir romandır. Hayri İrdal, filozof bir saatçinin yanında yetişir. Karısı ölünce Pakize ile evlenir. Halit Ayarcı diye bir saat düşkünüyle tanışır. Saatleri Ayarlama Enstitüsü kurarlar. Hayri İrdal kendisini bu işe kaptırır. Karısı Pakize ise Halit Ayarcı ile onu aldatır. Enstitüyü hükûmet kapatmak için tasfiye komisyonu kurar. Hayri İrdal gerçek - hayal arasında yazar.
- Cumhuriyet Dönemi kurumlarının eleştirisidir bu roman. Modernleşmenin içi boşaltılmış bir kurum olarak algılanmasına tepkidir.
- Modernleşmeyi yanlış anlayan toplumumuza bir eleştiridir.
- **Mahur Beste:** İlk romanıdır. Osmanlının son döneminde İstanbul'daki konak hayatını anlatır.
- Behçet Bey merkezinde XIX. yüzyılda Osmanlının seçkin bir ailesini anlatır.

Kişiler: Behçet Bey, Atiye

UYARI

"Behçet Efendi'ye Mektup" adlı bölümde roman hakkındaki düşüncelerini verir.

- **Sahnenin Dışındakiler:** Anadolu, Millî Mücadele'nin merkezi yani sahnedir. İstanbul, sahnenin dışındadır.
- Sahnenin dışında yani İstanbul'da yaşayan bir grup insanı anlatır.

- **Aydaki Kadın:** Yarım kalmış romanıdır. Öldükten sonra notları bir araya getirilmiştir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Hikâye

- Yaz Yağmuru
- Abdullah Efendi'nin Rüyaları

} Bilinç akışı tekniği kullanılır.

8. SELİM İLERİ

- Hikâye, roman, deneme ve araştırmalarıyla tanınır.
- İstanbullu bir yazardır. Kendi dönemindeki İstanbul'u arzular.
- Çocukluğundaki, gençliğindeki yazarları çizer. Eserlerinde onları canlandırmak ister. Eski sanatçıların değerini bilir ve eski sanatçıları yeniden yorumlar.

ESERLERİ

Hikâye

- Cumartesi Yalnızlığı (*)
- Pastırma Yazı (*)
- Dostlukların Son Günü
- Bir Deniz Eteklerinde
- Son Yaz Akşamı
- Hüzün Kahvesi
- Eski Defterlerde Solmuş Çiçekler
- Otuz Yılın Tüm Hikâyeleri (Toplu hikâyeler)

Roman

- Destan Gönüller (*)
- Her Gece Bodrum → Bodrum'a giden bir grup üzerinden tatil ve küçük burjuva insanının dramı anlatılır. (*)

Her Gece Bodrum (Selim İleri / Roman)

- Selim İleri'nin romanıdır.
- Eser, Bodrum'u bir tatil kasabası olarak tasvirle başlar. O yaz, Bodrum'a ilk kez gelmişler arasında yirmi yedi yaşındaki Cem ve yakın arkadaşları Murat'la Tarık da vardır. Limanda demirli Kirke teknesinde varlıklı, dul, özgür Betigül, esrar düşkünü ve geçmişi belirsiz Haydar'la şakalaşmaktadır; fetişist eğilimler gösteren Kerem de onların yanındadır. İlk üç genç, bu üçüyle ahbaplık kurarlar. Derken Cem'in ve Murat'ın arkadaşları Ahmet de, otuz iki yaşında ve evlenmemiş ablası Emine ve İngiltere'den mektup arkadaşı Catharine ile birlikte çıkagelir. Çoğalan dostluklar bir dramı da yoğunlaştırmaktadır: Betigül ile Cem arasında cinsel ilişki kurulur. Emine ise Kerem'e çok içten bir ilgi duyar. Catharine yerli törelere uyamaz, Tarık da içine kapanır ve çevresince saflıkla nitelenir. Betigül Cem'i bırakmış, Murat'a yanaşmıştır. Kerem'den hiçbir duygusal karşılık görmeyen Emine hayal kırıklığına uğrar, iki günlük bir Bodrum deneyinden sonra kasabayı gizlice terk eder. On on beş günlük bir tatil sürecinin sadece üç gününü anlatan roman, Cem'le Murat ve Tarık'ın İstanbul'a dönüşleriyle sona erer. Bütünüyle iç konuşma tekniğine dayalı bir dönüş sahnesinde Cem sertleşmiş, iç duyarlılıklarından uzaklaşmış, Murat'sa yönü ne olursa olsun asıl kalıcılığın sevgide birlurlaştığını fark etmiştir. Roman bir doğa tasvirinde kişiyi bireyselleştirmeyen toplumsal düzeni saptamaya çalışıyor.
- Cehennem Kraliçesi
- Yaşarken ve Ölürken
- Yalancı Şafak
- Saz Caz Düğün Varyete

9. OKTAY AKBAL

- Sait Faik'in devamı olarak kabul edilir.
- Şimdiki zaman ile geçmiş zaman arasında gidip gelir.
- Sıradan insanların hayatından, kendi hayatından yola çıkar.

ESERLERİ

Hikâye

- Önce Ekmekler Bozuldu
- Bulutun Rengi
- Bizans Definesi
- Aşksız İnsanlar
- Yalnızlık Bana Yasak

Roman

- Garipler Sokağı
- Suçumuz İnsan Olmak
- Yeşil Ev
- İnsan Bir Ormandır
- Batık Bir Gemi
- Düş Ekmeği

Anı

- Şair Dostlarım
- Anı Değil Yaşam

10. SAMET AĞAOĞLU

Hikâye

- Azerbaycan / Karabağ doğumludur.
- Ahmet Ağaoğlu'nun oğludur.
- "İnsan psikolojisi" üzerinde durur. Peyami Safa'dan sonra bu konuya en çok kafa yoran yazardır.
- Hikâyelerini kendi yaşamından ve çevresinden aldığı ilhamla yazar.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

Hikâye

- Strazburg Hatıraları
- Zürriyet
- Öğretmen Gafur
- Büyük Aile
- Katırın Ölümü
- Hücredeki Adam

Roman

- Kuvayı Millîye Ruhu
- Babamın Arkadaşları
- Sovyet Rusya İmparatorluğu
- Arkadaşım Menderes
- Marmara'da Bir Ada
- Demokrat Partinin Kuruluş ve Yıkılış Sebepleri

(Babasının hatıralarından feyz alarak yazar.)

MODERNİST VE POSTMODERNİST YAZARLAR

Modernizm

Aydınlanma Çağı ile gelen değişim olarak algılanabilir: Bilimsel gelişmeler, Sanayi Devrimi, kapitalizm, sosyalizm...

Özellikleri

- Romanda geleneksel yapı ve kurgu bırakılır. Geçmişten geleceğe kadar giden, tüm hayatı anlatan roman kurgusu terk edilir. Romanda zaman dilimleri iç içe girmiştir.
- Diyalog ve tahkiye çok yer almaz.
- Bireyin bunalımı, sosyal hayattan kaçış ve buhran işlenir.
- Yabancılaşma, kendi dünyasına çekilme vardır.
- Şiire özgü söyleyişler kullanılır.
- Varoluşçu akım etkilidir.

UYARI

Dünyada modernizm: 1914 - 1960

Türkiye'de modernizm: 1923 - 1970

/benimhocam

Postmodernizm

Modernizm gibi teknolojiye karamsar değil alaycı bakar.

Özellikleri

- Eserlerde olaylar mantık sıralamasıyla ilerlemez. Yani bütünlük yoktur. Bölümler arası bağlantılar gevşektir.
- Modern yaşam sorgulanır, modern yaşamın karmaşasına karşı alaycı bir tutum görülür.
- Sanat ile gerçek hayat arasındaki bağlantı koparılır.
- Eser bir kurmaca olarak görülür ve kurmaca olduğu okuyucuya hissettirilir.
- Üst kurmaca vardır. Eserin kurmaca olduğu ve nasıl kurgulandığı okuyucuyla paylaşılır.
- Metinlerarasılık vardır. Bir yazar eserini yazarken başka metinlerden faydalanır.
- Kolaj / Montaj / Pastiş / Eklektisizm
- Bir romanda şiir, günlük, reklam metni kullanılabilir.
- Başka türlerin üslubu tekrar edilebilir. Örneğin Orhan Pamuk "Benim Adım Kırmızı" romanını yazarken, Umberto Eco'nun "Gülün Adı" romanını örneksemiştir.
- **Çoğulcu bakış** vardır.

Eserde tek bir anlatıcı vardır ama olay örgüsünde geçen kahramanların da bakış açıları verilir. Amaç, daha inandırıcı olmaktır.

POSTMODERN TEKNİKLER

1. **Metinler arasılık:** Bir edebî metnin dokusuna hem edebiyat alanından hem de başka alanlardan metin parçalarının katılmasıdır.
2. **Üst kurmaca:** Gerçekle kurmaca arasındaki ilişkileri sorgulayıp okumanın bir kurmaca olduğunun anımsatılmasıdır.
3. **Kolaj:** Resim sanatında da kullanılan bu teknik, roman sanatında gerçek ya da kurmaca metinlerin bir romanın ana metnine serpiştirilerek yerleştirilmesidir.
4. **Parodi:** Postmodernist romanda, belli bir metnin konusunu yeni bir metin oluşturmak için hareket noktası almaktır.
5. **Pastiş:** Roman içerisinde şiir, mektup, destan, masal gibi metin türlerinin söyleyiş ve biçim özelliklerini kullanarak benzerini yazmadır. Dil, anlatım ve üslubuna öykünme vardır.
6. **İroni:** Birtakım olguları ve olayları eserde alaycı bir anlatımla söz konusu etmek. Mizahtan farklı olarak eleştirel yaklaşım vardır (Saatleri Ayarlama Enstitüsü → Asrın en faydalı kurumu).
7. **Montaj:** Başkasına ait olan bir yazının tümünün veya bir parçasının aynen eser içinde yazımıdır. (cümle, beyit, atasözü, nükte, uzun metin)

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Türk Edebiyatında Postmodernizm

Hilmi Yavuz → Fehmi K'nin Acayip Serüvenleri

Pınar Kür → Bir Cinayet Romanı

Metin Kaçan → Ağır Roman, Fındık Sekiz

Bilge Karasu → Kılavuz

Latife Tekin → Sevgili Arsız Ölüm

Adalet Ağaoğlu → Hayır

Elif Şafak → Aşk, Pinhan

İhsan Oktay Anar → Puslu Kıtalar Atlası, Kitabü'l Hiyel

Nedim Gürsel → Resimli Dünya

1. YUSUF ATILGAN

- Yalnızlık, bunalım ve psikolojik yabancılaşma konulu eserler yazar.
- "Birey"e yönelmiştir.

ESERLERİ

Roman

- **Aylak Adam:** İlk romanıdır.

Aylak Adam (Yusuf Atılgan / Roman)

- Yusuf Atılgan'ın romanıdır.
- Bâki'nin "Mufassal kıssa başlarsın garîb efsane söylersin." mısrası ile başlayan romanda geçim sıkıntısı olmayan C. nin de başka sıkıntıları anlatılır. C. lokantada, sinemada, meyhanede vs. gerçek sevgiyi arar. Ayşe'yi, Güler'i tanır; mutluluğu bulduğunu sanır ama yanılır. Bir gün boşluk içinde yürürken mavi yağmurluklu bir kızı görür. Yıllardır aradığı kişi olduğunu düşünür. Onu takip eder, kız otobüse binince otobüsün ardından koşar. Neredeyse bir taksi onu çiğneyecektir. Polis ne olduğunu sorar. O da durumu açıklamaz. Çünkü C'yi kimse anlamayacaktır.

Anayurt Oteli (Yusuf Atılgan / Roman)

- Yusuf Atılgan'ın romanıdır.
- Zebercet, Manisa'da istasyona yakın bir otelin kâtibidir. İlkokul mezunu ve otuz üç yaşındadır. Sevgiye muhtaç, içine kapanık bir tiptir. Otelde bir gece kalıp giden genç bir kadın, Zebercet'i düşlere yönlendirir. Kadın bir daha görünmez, Zebercet'in hayatı kararır. Sürekli yabancılaşma yaşar. Günün birinde oteldeki ortalıkçı kadını boğup öldürür. Sonra da kendini asar.
- Harika bir roman tekniğiyle kaleme alınmıştır.
- **Canistan:** Yarım kalmıştır.

UYARI

Kentli bireyin yalnızlığı → Aylak Adam

Kasabalı bireyin yalnızlığı → Anayurt Oteli

/benimhocam

Hikâye

- Bodur Minareden Öte
- Eylemci

ÇOCUK KİTABI

- Ekmek Elden Süt Memeden

2. VÜS'AT O. BENER

- Hikâyecilikte ön plandadır. Hikâyelerinde "soyutlama"ya büyük önem verir.
- Hikâyeleri kapalı ve karanlık bulunur.
- "Bunalım ve kaçış edebiyatı" görülür.

ESERLERİ

Roman

- Buzul Çağının Virüsü
- Bay Muannit Sahtegi'nin Notları

Hikâye

- Dost (*)
- Siyah - Beyaz
- Kara Tren
- Yaşamasız
- Mızıkalı Yürüyüş

OYUN

- Ihlamur Ağacı
- İpin Ucu

3. OĞUZ ATAY

- Yalnızlaşan, bunalımdaki aydının isyanını dile getirir.
- Modernist / postmodernist roman anlayışının önderi sayılır.

ESERLERİ

Roman

- **Tutunamayanlar:** Postmodern romanın yol açıcısı, yani bir roman tekniği denemesidir.
- James Joyce'un "Ulysses" romanından etkilenmiştir.
- Genç mühendis Turgut Özben, arkadaşı Selim Işık'ın intihar ettiğini öğrenir ve intiharın sebeplerini öğrenmek ister. Selim'in arkadaşlarından Selim'in güvensiz ve inançsız birisi olduğunu öğrenir. Selim'in bir ansiklopedi hazırladığını ve bu ansiklopedide Tutunamayanlar'ı anlattığını öğrenir. Selim'in de bu tutunamayanlardan olduğunu görür. Turgut Özben, araştırma yaptıkça kendisini de törelerin yönettiğini ve tutunamayan olduğunu görür. Evinden ayrılır ve bir trene binip gider.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

UYARI

Bu romanda Osmanlıca - Türkçe - Öztürkçe sözcükler yan yana yer alır.

Ansiklopedi, günlük, şiir, tiyaro, mektup romanda yer alır.

- **Tehlikeli Oyunlar:** Hikmet Benol'ün yaşadığı kurulu düzeni terk ederek, dış dünyadan kaçıp gecekonduya yani iç dünyasına sığınmasını anlatır. Kaçtığı gecekondu onun için bir sığınaktır. Hikmet intihar eder.
- **Bir Bilim Adamının Romanı:** İTÜ'den hocası Prof. Dr. Mustafa İnan'ı anlatır. Önceki romanlarının aksine başarılı ve toplumun ta göbeğindedir.

  Postmodernist sayılmaz.

  Biyografik romandır.

Hikâye

- Korkuyu Beklerken

Oyun

- Oyunlarla Yaşayanlar

4. ADALET AĞAOĞLU

- Romanlarında geleneksel anlatım tekniklerini kullanmamış, yeni anlatım teknikleri denemiştir: Bilinç akışı, iç monolog... Çağdaş kurguyu yıkmaya çalışır.
- Romanındaki kişileri aydındır.
- Her eserinde farklı dönemin "birey" üzerindeki etkisinden bahseder.
- Toplumsal konulara, kadın konusuna çokça yer verir.

ESERLERİ

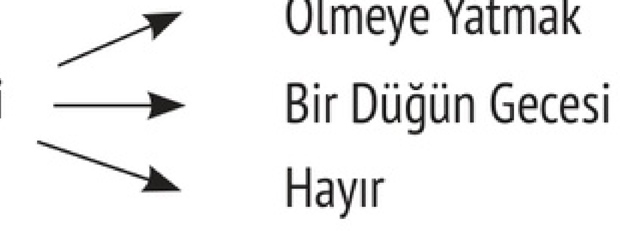
Roman

- **Ölmeye Yatmak:** İlk romanıdır.
- Doçent Aysel'in intihar amaçlı kendisini bir otel odasına kapatarak geçmişe dönüşlerle çırılçıplak soyunup ölmeye yattığı bir buçuk saatlik zaman dilimini anlatır. Her şeyden uzaklaşmak, özgürleşmek için ölüme sığınır.
- **Bir Düğün Gecesi:** 1971 Muhtırası'nın ardından gelen bir düğün gecesinde Ömer, Tezel ve Ayşen adlı kişiler aracılığıyla o yıllardaki Ankara okuyucunun gözleri önüne serilir. 1970'li yılların Türkiye'sinde ordu, siyaset ve iş adamları ittifakı bir gecede düğüne katılan davetliler üzerinden verilir.
- **Hayır**

/benimhocam

UYARI

Dar Zamanlar Üçlemesi → Ölmeye Yatmak, Bir Düğün Gecesi, Hayır

- **Fikrimin İnce Gülü:** Almanya'dan bir otomobil alıp onu Türkiye'ye getiren bir gurbetçinin hikâyesidir.

- **Yaz Sonu**
- **Ruh Üşümesi**
- **Üç Beş Kişi**
- **Romantik Bir Viyana Yazı**

Hikâye

- Yüksek Gerilim
- Hadi Gidelim
- Sessizliğin İlk Sesi
- Hayatı Savunma Biçimleri

Tiyatro

- Yaşamak
- Sınırlarda Aşk
- Evcilik Oyunu
- Çatıdaki Çatlak
- Tombala
- Duvar Hikâyesi

5. FÜRÛZAN

- **Asıl Adı:** Feruze Çerçi
- Olayları anlatmaz. Durumları anlatarak hissettirir.
- Kırık hayatlardan bahsederken göçmenler, kadınlar ve çocuklar üzerinde yoğunlaşır.

ESERLERİ

Roman

- **47'liler:** Bir öğretmen ailenin iki kızıyla birlikte hayatlarını 12 Mart Dönemi'yle beraber anlatır.
- 1947'ye yakın yıllarda doğan 12 Mart Muhtırası'nı yaşayan nesli anlatır.
- **Berlin'in Nar Çiçeği:** Almanya'daki bir işçi ailesinin bir Alman kadınla kurduğu dostluğu anlatır.
- **Sevda Dolu Bir Yaz**

Hikâye

- Parasız Yatılı
- Gecenin Öteki Yüzü
- Kuşatma
- Gül Mevsimidir
- Benim Sinemalarım
- Yedi Hikâye

Gezi Yazısı - Röportaj

- **Balkan Yolcusu (Bizim Rumeli)**

Bosna Hersek'teki savaş, Balkanlar'da Osmanlı yönetiminde başka milletlerin vatandaşlarının dostça yaşadığı ama şimdi düşmanlaştığı anlatılır.

- **Yeni Konuklar:** Türk işçilerle yaptığı röportajdır.

ŞİİR

- Lodoslar Kenti

OYUN

- Redife'ye Güzelleme
- Kış Gelmeden

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

6. BİLGE KARASU

- Eserlerinde türler arasında gidip gelmiştir. Bazen şu eseri hikâyedir diyemeyiz. Hikâye - deneme karışımı diyebiliriz.
- Korku ve ölüm konularını çokça işlemiştir. İletişimsizlik ve yalnızlık da karşımıza çok çıkar.

ESERLERİ

Hikâye

- **Troya'da Ölüm Vardı:** İlk eseridir. Cinsellik, eşcinsellik üzerinde durur.
- **Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı:** Manastır ortamında keşişlerin inanç buhranı ve iç hesaplaşmaları anlatılır.
- **Göçmüş Kediler Bahçesi:** Masal olarak adlandırılır. Korkularla bunalan eser kahramanı masal dünyasında yeniden var olur.
- **Kısmet Büfesi**
- **Lağımlararası ya da Beyoğlu**

Roman

- **Gece** → Pegasus Ödülü'nü alır. (Kilitli roman)
- **Kılavuz**

Düzyazı

- Narla İncire Gazel
- Altı Ay Bir Güz

7. FERİT EDGÜ

- Küçürek (minimal) öykünün Türk edebiyatındaki ustasıdır.
- Roman, hikâye, deneme ve şiir ile uğraşır.
- Üslubu sağlamdır. Dili özenlidir.

ESERLERİ

Hikâye

- Kaçkınlar
- Bozgun
- Av
- Leş (Toplu hikâyeler)
- Nijinski Öyküleri
- Do Sesi
- Avara Kasnak
- Binbir Hece
- Bir Gemide
- Çığlık

Roman

- **O:** "Hakkâri'de Bir Mevsim" adıyla sinemaya aktarıldıktan sonra roman da o adla anılmıştır.
- **Kimse**
- **Eylülün Gölgesinde Bir Yazdı**

UYARI

"O" ve "Kimse" romanları yedek subaylık yaptığı Hakkâri'nin etkisiyle yazılır.

Deneme

- **Yazmak Eylemi:** Aynı olayı 101 anlatım tekniğiyle yeniden yazar. Farklı üsluplar denediğinin kanıtıdır.
- Şimdi Saat Kaç?
- Yeni Ders Notları
- Tüm Ders Notları

Şiir

- Ah Mine'l Aşk
- Dağ Şiirleri

Küçürek (Minimal) Öykü

- Betimlemeye, çözümlemeye dayanmaz.
- Sadece bir anın saptamasına dayanır.
- Çok kısadır.
- Yazarın dile hâkimiyetini, kelime dağarcığını, kurgu yeteneğini, duygu ve düşünce dünyasının derinliğini gösteren yoğun anlatımlardır.
- Uzadıkça okuru uyarıcı ve vurucu etkisini kaybeder.
- Az sayıda kelime ile yoğun anlatımlar aktarma gücüne sahip sanatsal iletişim araçlarıdır.
- 3 belirleyici özelliği vardır: → Kısalık, → Yoğunluk, → Birlik
- Kelime eksiltme, zaman ve mekân ayrıntılarını silme, bir durumu minyatürleştirme önemli teknikleridir.

Küçürek Hikâye Yazarları

- → Ferit Edgü
- → Haydar Ergülen
- → Hulki Aktunç
- → Necati Tosuner
- → Vüs'at O. Bener
- → Murat Yalçın

Örnek

Tortu

Sadece kemanını veremedim. Yıllar sonra yeğenine armağan ettim. O da öğrenememiş doğru dürüst, evlerinin bir duvarına asmış.

Ben zaten beceremedim, hiçbir şey, iç yangını anılar yaratmaktan başka.

Vüs'at O. Bener, Kara Tren

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

8. LEYLA ERBİL

- Eserlerinde kötümser duyguları isyanla aşmaya çalışmıştır.
- Kadınların mutsuzluğunu anlatır.
- Dil konusunda özgürdür. Söz dizimini de yazım kurallarını da istediği zaman kullanır, istediği zaman kullanmaz.

ESERLERİ

Roman

- **Tuhaf Bir Kadın:** Kadının toplum içindeki yerini Nermin üzerinden sorgular.

"Kız, Baba, Ana, Kadın" olmak üzere 4 bölümden oluşur.

- Karanlığın Günü
- Cüce
- Tuhaf Bir Erkek
- Mektup Aşkları
- Üç Başlı Ejderha

Hikâye

- Hallaç
- Gecede
- Eski Sevgili

9. HASAN ALİ TOPTAŞ

- Önemli bir postmodernist yazardır.
- **"Türk edebiyatının Kafka"**sı lakaplıdır.
- Üsluba önem verir.

ESERLERİ

Roman

- **Sonsuzluğa Nokta:** Kültür Bakanlığından ödül almıştır.
- **Gölgesizler:** Yunus Nadi Roman Ödülü'nü kazanmıştır. Sinemaya uyarlanır. Yazar da bu filmde oynar.
- Kayıp Hayaller Kitabı
- **Bin Hüzünlü Haz:** Romancılığını, bir birey olarak kendini sorgular. Bu sorgulamayı roman kişisi "Alaaddin" üzerinden yapar.
- Uykuların Doğusu
- Heba

Hikâye

- Bir Gülüşün Kimliği
- Yoklar Fısıltısı
- Ölü Zaman Gezginleri

ÇOCUK EDEBİYATI

- Ben Bir Gürgen Dalıyım

10. TOMRİS UYAR

- Virginia Wolf'u Türkçeye en iyi aktaran sanatçıdır.
- Kısa hikâyeyi önemser. Günlükler de yazar.
- Hikâyelerinde hatıralar ve izlenimler önemli yer tutar.

/benimhocam

ESERLERİ

Hikâye

- İpek ve Bakır
- Ödeşmeler
- Diz Boyu Papatyalar
- Yürekte Bukağı

} Şiirsel üslubu vardır.

Günlük

- Gündökümü 75
- Günlerin Tortusu
- Sesler, Yüzler ve Sokaklar

UYARI

"Ülkü Tamer, Cemal Süreya ve Turgut Uyar ile evlenir.

11. AYFER TUNÇ

- Hikâyede başarılıdır.

ESERLERİ

Hikâye

- Saklı
- Mağara Arkadaşları
- Aziz Bey Hadisesi

(Toplumda geri planda kalmış kişilerin hayatları vardır.)

- Taş - Kâğıt - Makas
- Evvelotel

Roman

- **Kapak Kızı:** 1992'de yazıldı. 2005'te "zemin aynı zemin, insan aynı insan" olmak kaydıyla tekrar yazmıştır.

Anı

- **Bir Mâniniz Yoksa Annemler Size Gelecek:** Balkanika Ödülü aldı.

12. NEDİM GÜRSEL

- Eserlerini önce Fransızca yazar.

ESERLERİ

Roman

- **Uzun Sürmüş Bir Yaz:** 12 Mart'ın insanlara olumsuz etkisi anlatılır.
- **Boğazkesen:** İstanbul'un Fethi bağlamında Fatih Sultan Mehmet de eserde yer alır. Fatih için olumsuz yorumlar olduğu için tartışmaya sebep olur.
- **Resimli Dünya:** İtalyan Bellini'nin yaptığı Fatih portresinden yola çıkar.
- **İlk Kadın:** İstanbul ve tarihi anlatılır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Hikâye

- Cicipapa
- Sevgilim İstanbul

13. METİN KAÇAN

- Postmodern romanlarıyla ünlenir.
- 2013'te Boğaz'dan atlayarak intihar eder.

Roman

- **Ağır Roman** → İlk yeraltı romanı
- **Fındık Sekiz** → Postmodern roman

14. TEZER ÖZLÜ

- Yazdığı otobiyografik romanlarla bilinir.

ESERLERİ

Roman

- Yaşamın Ucuna Yolculuk }
- Bir İntiharın İzinde } Almanca yazılır.
- Çocukluğumun Soğuk Geceleri

Öykü

- Eski Bahçe - Eski Sevgi

15. İHSAN OKTAY ANAR

- Felsefecidir ve bu alanda öğretim üyesidir.
- Felsefi romanlarıyla ünlenir. Tarihî roman, polisiye roman tarzıyla da dikkat çeker.

ESERLERİ

Roman

- **Puslu Kıtalar Atlası:** Roman, hayallerden örülü bir dünyayı andırır. Herkesin peşinde olduğu ama Bünyamin'in bulduğu garip parada İblis'in imzası vardır ve insanlar alevle, yıldırımla yok olur.

  - **Kitabü'l Hiyel** } Ölüm, hayat mücadelesi;
  - **Efrasiyab'ın Hikâyeleri** } sevgi öne çıkarılır.

  - **Suskunlar** } İyi, kötü mücadelesi
  - **Amat**
  - **Yedinci Gün**
  - **Galiz Kahraman**

/benimhocam

16. ORHAN PAMUK

- 2006 yılında Nobel Ödülü'nü almış postmodern romancımızdır.
- Eserleri Türk okuru tarafından kolay anlaşılmamıştır.

ESERLERİ

Roman

- **Cevdet Bey ve Oğulları:** Bir burjuva ailesinin hayatını anlatır.

Kurgusunda postmodern tekniklere pek rastlanmaz, geleneksel tarzdadır.

- **Sessiz Ev:** Dünya görüşleri farklı üç kardeşin Gebze yakınlarındaki bir yerde yaşlı babaannelerinin evinde geçirdikleri bir hafta anlatılır. Geleneksel tarza yakındır.
- **Beyaz Kale:** Artık geleneksel tarzdan uzaklaşır. XVII. yy.da korsanlara esir düşen bir Venedikli ile onu satın alan Osmanlının öyküsünü anlatır.
  - Doğu x Batı kültürleri anlatılır.
  - Orhan Pamuk, tarih bilgisini romanda hissettirir.
- **Kara Kitap:** Şeyh Galip'in "Hüsnü Aşk" adlı mesnevisinin günümüze modern tekniklerle uyarlanmış hâlidir. Avukat Galip, İstanbul sokaklarında Rüya'yı arar.
- **Yeni Hayat:** "Bir gün bir kitap okudum, hayatım değişti." cümlesiyle başlar. Okuduğu bir kitaptaki hayatı arayan gencin otobüs yolculuklarıyla yeni hayatı aramasıdır.
- **Kar:** Frankfurt'ta yaşayan şair Ka'nın bir röportaj için Kars'a gelmesini anlatır.

UYARI

"Kar, ilk ve son siyasi romanıdır.

- **Benim Adım Kırmızı:** XVI. yy. Osmanlı nakkaşlarını ve minyatür sanatını işler. Resme odaklıdır. Meddahlık sanatı vardır. Saray hattatları ve nakkaşları gizlice Frenk resmi çizerler.
- **Masumiyet Müzesi:** "Aşk" romanıdır.

NOT

Kar → Siyasi romanıdır.
Benim Adım Kırmızı → Resim romanıdır.
Masumiyet → Aşk romanıdır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Senaryo

- Gizli Yüz

Anı

- Babamın Bavulu

Nobel Ödül Töreni konuşmasıdır.

- İstanbul - Hatıralar ve Şehir

DENEME - MAKALE

- Öteki Renkler
- Manzaradan Parçalar
- Saf ve Düşünceli Romancı

17. LATİFE TEKİN

- Eserlerinin konusunu kendi hayatından seçmiştir. Sonraki eserlerinde de Anadolu halkına özellikle de Anadolu kadınlarına yönelir.

ESERLERİ

Roman

- **Sevgili Arsız Ölüm:** Kendi yaşantısından hareketle ailesinin macerasını anlatır. Çok çocuklu bir ailenin köyden şehre göç etmesi ve büyük şehre uyum sağlaması, halk arasındaki boş inançlar anlatılır.
- **Berci Kristin Çöp Masalları:** Fakirliği masal şeklinde anlatır.
- **Unutma Bahçesi**
- **Buzdan Kılıçlar:** Kenar mahallelerdeki fakirlerin şehre alışma çabaları anlatılır.
- Aşk İşaretleri
- Ormanda Ölüm Yokmuş

Anı

- Gümüşlük Akademisi

/benimhocam

18. NAZLI ERAY

- Gerçekten kaçma, hayale sığınma vardır.
- Fantastik ve düşsel öyküler yazar. Hayal âleminde masalsı üslupla eserlerini vücuda getirir.
- Düşle gerçeği iç içe anlatır.

ESERLERİ

Hikâye

- Ah Bayım Ah
- Geceyi Tanıdım
- Kız Öpme Kuyruğu
- Hazır Dünya
- Eski Gece Parçaları
- Yoldan Geçen Hikâyeler
- Aşk Artık Burada Oturmuyor
- Beyoğlu'nda Gezersin

Roman

- Pasifik Günleri
- İmparator Çay Bahçesi
- Aşkı Giyinen Adam
- Arzu Sapağında İnecek Var
- Uyku İstasyonu
- Sis Kelebekleri
- Âşık Papağan Barı

(İmparator Çay Bahçesi – Sis Kelebekleri: Fantastik, düş-gerçek arasında)

19. BUKET UZUNER

- Postmodern hikâye ve romanlarıyla tanınır.
- Fantastik (düşsel) eserleriyle tanınır.
- Kültür ve sanat çevresi geniştir. Dünyanın birçok yerini gezmiştir. Kanada Yazarlar Derneğine üyedir.

ESERLERİ

Roman

- **İki Yeşil Su Samuru Anneleri, Babaları, Sevgilileri ve Diğerleri:** Türk kadını Nilsu'nun fantastik dünyasını anlatır.
- Nilsu adlı bir mimarın kendi yaşam öyküsünü bir yazara vermesi ve yazarın bu öyküyü yeniden kurgulaması vardır. "Aşk, yalnızlık, intihar" konuludur.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Balık İzlerinin Sesleri:** Otobiyografik romanıdır.
- **Kumral Ada Mavi Tuna**
- **Uzun Beyaz Bulut - Gelibolu:** Yeni Zelanda'dan gelen Viki adlı bir kız ile dedesi Çanakkale gazisi olan Ali Osman'ın aşkını anlatır. Çanakkale Savaşı'na 2001 yılından bakmıştır.
- **İstanbullular**
- **Uyumsuz Defne Kaman'ın Maceraları - Su**

Hikâye

- Benim Adım Mayıs
- Ayın En Çıplak Günü
- Güneş Yiyen Çingene
- Karayel Hüznü
- Şairler Şehri

20. İNCİ ARAL

- Hikâyeyle başlayıp romana yönelen postmodern romancılarımızdandır.
- Romanlarında kadın problemlerine yer verir.
- İç konuşma tekniğini başarıyla kullanır.

ESERLERİ

Roman

- **Ölü Erkek Kuşlar:** Geleneksel toplum değerlerini postmodern anlayışla sorgular.

Suna adlı karakteri "su" ve "na" yı temsil eder. Çift kişiliklidir. Geleneği ve kuralları sorgular. Eserin erkek kahramanı Ayhan, terör olayları artınca yurt dışına kaçar.

- **Yeni Yalan Zamanlar (Yeşil)**
- **Mor**
- **Safran Sarı**

↓

"Yeni Yalan Zamanlar"

↓

Eda'nın babası ölmüştür. Annesi biriyle evlenince üvey babası olur. Üvey babası kendisiyle ensest ilişkiye girince annesine de düşman olur. Anne - kız anlaşamaz. Üvey baba ve anne de dindar geçinince riyakârlığı görür.

- **Taş ve Ten:** Alman anne ve Türk babanın kızının iki ülke kültürü arasındaki gelgitlerini anlatır.
- **İçimden Kuşlar Göçüyor** (anı tarzında)
- **Hiçbir Aşk Hiçbir Ölüm** (anne - kız ilişkisi)
- **Şarkını Söylediğin Zaman**

Hikâye

- Ağda Zamanı
- Uykusuzlar
- Sevginin Eşsiz Kışı
- Ruhunu Öpmeyi Unuttum

21. ALEV ALATLI

- Önemli bir postmodern romancıdır. Çeviri de yapar.
- Ütopik romanlar yazar.

ESERLERİ

Roman

- **Yaseminler Tüter mi Hâlâ:** Eleni'nin yanında çalıştığı Menas tarafından tecavüze uğraması, Arif Tahsin ile evlenip Naciye adını alması, iftiraya uğrayıp Yunanistan'a gitmesi ama orada Türklerden yana olduğu için öldürülmesini anlatır.
- **Nuke Türkiye:** Sağ ve sol kesimin birbirlerini tanımadıkları için aralarında iletişim kopukluğu olduğunu anlattığı romanıdır.
- **Schrödinger'in Kedisi (Kâbus, Rüya)**
- **İşkenceci**
- **Or'da Kimse Var mı?**
  1. Viva La Muerte
  2. 'Nuke' Türkiye!
  3. Valla Kurda Yedirdin Beni
  4. O.K Musti Türkiye Tamamdır
  5. Beyaz Türkler Küstüler

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

22. PINAR KÜR

- Postmodern bir romancıdır.
- Kadınların başkaldıran yönlerini ele alarak onların psikolojik durumlarını sergiler.

ESERLERİ

Roman

- **Yarın Yarın:** Zengin bir çevreden gelen Şeyda ile sol görüşlü Selim'in 12 Mart Dönemi'ndeki hikâyesi anlatılır.
- **Küçük Oyuncu:** Tiyatro oyuncularının çevresini anlatır.
- **Asılacak Kadın:** Cinsel açıdan sömürülen Melek'in hikâyesidir.
- **Bir Cinayet Romanı:** (Ölümün Vazgeçilmez Çekiciliği) iç roman
- Sonuncu Sonbahar
- Cinayet Fakültesi

Hikâye

- Bir Deli Ağaç
- Akışı Olmayan Sular
- Hayalet Hikâyeleri

23. ELİF ŞAFAK

2009 yılında "Aşk" romanıyla satış rekorları kırmıştır. Strazburg doğumludur.

ESERLERİ

Hikâye

- **Kem Gözlere Anadolu** → 1994'te yayımlanan ilk eseridir.

Roman

- **Pinhan:** 1997'de yayımlanır. İlk romanıdır.

1998'de Mevlâna Büyük Ödülü'nü alır.

Kendini aramak için tekkeden ayrılıp İstanbul'a gelen bir dervişi anlatır.

- **Şehrin Aynaları**
- **Mahrem:** "Görmeye ve görülmeye dair bir roman" sözüyle 2000'de yayımlanır.
- **Bit Palas:** Mezarlıklar üzerine kurulan ve etrafı çöplerle dolan Bonbon Palas adlı bir apartmanın öyküsüdür. Apartman sakinlerinin hepsi zıt kişiliklerdir ama yaşadıkları yer aynıdır. Çöp kokuları ve hamam böcekleri ile yaşarlar.
- **Araf:** İngilizce yazılır, sonra Türkçeye çevrilir.

Farklı din ve kültürlerden gelen ve Boston'da yaşayan gençleri anlatır.

UYARI

5 yazarın kendi sıraları geldiğinde daha önce yazılanları okuyup eserin devamını getirmesi şeklinde yazdıkları roman "BEŞPEŞE" adıyla anılır.

1. Murathan Mungan
2. Faruk Ulay
3. Elif Şafak
4. Celil Oker
5. Pınar Kür

Baba ve Piç: Müslüman Türk ve Ermeni bir aile üzerinden Türk - Ermeni sosyal yaşamı irdelenir.

Siyah Süt: Otobiyografik romanıdır.

Yeni anne olan bir kadın yazarın iç hesaplaşmasını anlatır.

Aşk: Mevlâna - Şems aşkını anlatır.

Ustam ve Ben: İngilizce yazılır. Sonra Türkçeye çevrilir. Masalsı ve fantastiktir. Cihan adlı bir kahraman üzerinden Mimar Sinan'dan bahseder.

Deneme

- Med-Cezir
- Firarperest
- Şemspare

24. SAİT FAİK ABASIYANIK

- Çehov tarzı durum hikâyenin Türk edebiyatındaki öncüsüdür.
- Eserlerinde İstanbul'u, İstanbul balıkçılarını, yaşama sevincini anlatır.
- "Bir insanı sevmekle başlar her şey" sözünden hümanist düşüncesini anlarız.
- "İstanbul" hikâyecisi olarak bilinir. Burgazada onun için değerlidir.

UYARI

Sait Faik, bireyin iç dünyasını anlatan yazarlar içinde de düşünülmelidir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ESERLERİ

Hikâye

- Semaver
- Sarnıç
- Şahmerdan
- Lüzumsuz Adam
- Mahalle Kahvesi
- Havada Bulut
- Kumpanya
- Havuz Başı
- Son Kuşlar
- Alemdağ'da Var Bir Yılan
- Az Şekerli
- Tüneldeki Çocuk
- Mahkeme Kapısı

Roman

- Kayıp Aranıyor
- Medar-ı Maişet Motoru (Birtakım İnsanlar)

Şiir

- Şimdi Sevişme Vakti

25. NEZİHE MERİÇ

- Hikâyeciliğiyle Türk edebiyatında yer edinmiştir.
- Kadının yalnızlığını anlatır.
- Şiir dilini ve bilinçaltını kullanır.

ESERLERİ

Hikâye

- Bozbulanık
- Topal Koşma
- Menekşeli Bilinç
- Dumanaltı: 12 Mart Dönemi'ni anlatır.
- Bir Kara Derin Kuyu
- Yandırma

Roman

- **Korsan Çıkmazı**

"Topal Koşma" adlı hikâyesinin genişletilmiş şeklidir.

"Korsan Çıkmazı" adlı sokakta oturan iki arkadaşı, geçmişleriyle anlatır.

- Boşlukta Mavi

26. AYŞE KULİN

- Biyografik romanlarıyla Türk edebiyatında yer edinir.

ESERLERİ

Füreya: İlk kadın seramikçisi Füreya'nın hayatını anlatır.

Türkan: Türkan Saylan'ın hayatını anlatır.

Köprü: Erzincan Valisi'nin Kemaliye Köprüsü'nü yaptırmak için giriştiği mücadele anlatılır.

Nefes Nefese: II. Dünya Savaşı'nda Yahudileri soykırımdan kurtaran Türk diplomatları anlatır.

Sevdalinka: Boşnak - Sırp çatışması ekseninde kadın - erkek ilişkisi anlatılır.

27. HALDUN TANER

- Tiyatro ve hikâye yazarıdır.
- Kabare tiyatrosunun öncülerindendir: Devekuşu Kabare Tiyatrosu
- İlk epik tiyatroyu yazar: Keşanlı Ali Destanı
- Franz Kafka tarzı **modern hikâyenin** öncüsüdür.
- Hiciv, yergi ve güçlü gözlem sanatının temel taşlarıdır.

Hikâye

- Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu
- Ayışığında Çalışkur
- Fazilet Eczanesi

(Bu iki hikâye tiyatroya da uyarlandı.)

- On İkiye Bir Var
- Konçinalar
- Sancho'nun Sabah Yürüyüşü
- Yaşasın Demokrasi
- Kızıl Saçlı Amazon

/benimhocam

UYARI

Tiyatroculuğu "tiyatro" konusunda işlenecektir.

28. RASİM ÖZDENÖREN

- Yazdığı hikâyelerle ünlenmiştir. Toplumdaki değişme ve çözülmeyi hikâyeleriyle anlatır. Bunalım, aile içi çözülmeler, kültürel yabancılaşma… gibi konuları işler.
- Müslüman – modern bir çizgidedir. İnsan ruhunu başarıyla ele alır. Tasavvufa eserlerinde yer verir. Sembolik bir anlatımı vardır.

Hikâye	Roman	Deneme
Hastalar ve Işıklar Çok Sesli Bir Ölüm Denize Açılan Kapı Hışırtı Ansızın Yola Çıkmak İpin Ucu	Gül Yetiştiren Adam	Kafa Karıştıran Kelimeler Müslümanca Yaşamak Yeni Dünya Düzeninin Sefaleti Çapraz İlişkiler

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

29. AHMET ÜMİT

- Polisiye roman türünün öncüsüdür.
- "Sis ve Gece" → Yabancı dile çevrilen ilk Türk polisiye romanıdır.

Roman
Sis ve Gece
Sultanı Öldürmek
Bab-ı Esrar → Şems-i Tebrizi
Beyoğlu Rapsodisi
Aşk Köpekliktir
Nihatta'nın Bileziği
Kavim

Hikâye
Çıplak Ayaklıydı Gece
Bir Ses Böler Geceyi

30. İSKENDER PALA

- Türk dili ve edebiyatı alanında derin çalışmalara imza atmış eski Türk edebiyatı profesörüdür.
- Bir dönem Hilmi Yavuz ile TRT'de "Şairane" isimli programı sunan Pala, TRT 2'de "Divançe" programını hazırladı.

Roman	Araştırma – İnceleme
Babil'de Ölüm İstanbul'da	Ansiklopedik Divan şiirleri
Aşk	Kronolojik Divan Şiiri Antolojisi
Katre-i Matem	Akademik Divan Şiiri Araştırmaları
Şah ve Sultan	Divan Edebiyatı
Od (Bir Yunus romanı)	Atasözleri Sözlüğü
Efsane Bir Barbaros Romanı	Müstesna Güzeller
Mihmandar (Bir Eyüp Sultan Romanı)	Şairlerin Dilinden
	Aşina Güzeller
	Efsane Güzeller
	Kudemanın Kırk Atlısı
	Kırklar Meclisi
	Şiirler Şairler Meclisler
	Şi'r-i Kadim
	...Ve Gazel Yeniden
	Perişan Gazeller
	Perişan Güzeller
	İki Dirhem Bir Çekirdek
	Ah Mine'l-Aşk

31. SADIK YALNIZUÇARLAR

- İslami tarz + postmodern teknikler kullanır.

Roman
Yakaza: Bir kasabayı ve bu kasabaya sıkışmış yaşamları anlatır.
Anka: Niyazi Mısri'yi anlatır.
Gezgin: İbni Arabi'yi modern dönemde yorumlar.
Cam ve Elmas

Hikâye
Şehirleri Süsleyen Yolcu
Gerçeği İnciten Papağan
Kış Uykusu

/benimhocam

32. NAZAN BEKİROĞLU

- Yeni Türk edebiyatı profesörüdür.
- Hakkında şu cümleler kurulur: "Şehirli bir ailenin üç çocuğundan en küçüğü olan Nazan Bekiroğlu; kendi ifadesiyle 'ehl-i kalem ve kelam' bir baba ile titiz ve oldukça eğitimli bir annenin, iki de ağabeyin ikliminde epey nazlanarak, korunarak, esirgenerek büyümüştür. Çocukluğunda Türkçesi bozulur diye sokak yasaklanmış ve arkadaşları seçilmiştir, bunun için konuşurken Karadenizliliği hiç hissedilmez."

Roman	Hikâye
Yusuf ile Züleyha	Nun Masalları
Lâ: Sonsuzluk Hecesi	Cam Irmağı Taş Gemi
İsimle Ateş Arasında	

Deneme	İnceleme
Mor Mürekkep	Şair Nigar Hanım
Mavi Lale	Halide Edip Adıvar
Cümle Kapısı	
Yitik Lale	

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

NOTLARIM

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATINDA TİYATRO

Cumhuriyet Dönemi'ne Kadarki Tiyatroya Genel Bakış

- Modern Türk tiyatro çalışmaları Tanzimat Dönemi'nde başlar.
- **1840** → Bir Fransız oyuncu tarafından özel izinle ve Fransızca oynanan oyunla yazılı bir metni olan tiyatro sahnelenir.
- **1856** → Dolmabahçe Sarayı arkasına ilk tiyatro binası kurulur.
- **1861** → Padişah huzurunda oyunlar oynanır.
- "Şark Tiyatrosu" ve "Osmanlı Tiyatrosu" Ermeni vatandaşlar tarafından açılır.
- **1860** → İlk telif Türkçe modern tiyatro eseri olan "Şair Evlenmesi" Şinasi tarafından yazılır.
- **1869** → **"Gedikpaşa Osmanlı Tiyatrosu"** hizmete girer.
- Servetifünun Dönemi, Fecriati Dönemi } Sosyal - siyasi baskılarla tiyatro sekteye uğrar.
- **II. Meşrutiyet Dönemi 1908** } Cumhuriyet Dönemi Türk tiyatrosunun temelleri atılır.
  - 1914 → Fransız tiyatrocu **Andre Antuan** İstanbul'a getirilir.
  - **"Darülbedâyi-i Osmanî"** adıyla konservatuar açılır.
  - **"İstanbul Şehir Tiyatroları"** kurulur.
  - 1908 - 1923 yılları arasındaki bu **"Meşrutiyet Tiyatrosu"** tiyatro tarihi açısından bir aşamadır.
  - Osmanlının eski kurumları taşlanır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TİYATROSUNDA GENEL BİR SINIFLANDIRMA

1. Cumhuriyet'in İlk Dönemlerinde 1923 - 1940 Yılları Arasında Tiyatro

- Yerli oyunlar kaleme alınır.
- Yakın geçmişte yaşanan savaşlar, eski kültür ile yeni kültür ikilemi, yanlış Batılılaşma, Osmanlının bozulan kurumlarını eleştiri, Cumhuriyet inkılaplarının halka kabul ettirilmesi ve Atatürk düşünceleri anlatılır.

Reşat Nuri Güntekin → Taş Parçası, Hülleci, Eski Rüya
- Zıtlıklar içindeki insanların dramı verilir.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu → Sağanak
- Kuşak çatışmaları içinde ikiye bölünmüş ailelerin dramı verilir.

Faruk Nafiz Çamlıbel → Canavar
- Sömürü anlatılır.

Hüseyin Rahmi Gürpınar → Kadın Erkekleşince
- Eski tip kadın ile modern (yeni) tip kadın karşılaştırılır.

Halide Edip Adıvar → Maske ve Ruh
- Madde ve ruh zıtlığını ortaya koyar.

Musahipzade Celal → Bir Kavuk Devrildi, Aynaroz Kadısı
- Osmanlıyı ve Osmanlının bozulmuş kurumlarını taşlar.

UYARI

Yanda görüldüğü gibi Cumhuriyet Dönemi'nden önceki tiyatro yazarları Cumhuriyet Dönemi'nde de yazarlığa devam ederler.

1. 1923 - 1940 Yılları Arasında Tiyatro Türündeki

ESERLERİ

İlk Defa Eserleri Sahnelenen Yazarlarımız

- **Nazım Hikmet** → Kafatası
  - Kapitalist dönemi yerer.
- **Vedat Nedim Tör** → Üç Kişi Arasında, Hayvan Fikri Yedi, İşsizler, Köksüzler, Kör
  - Toplumdaki değerlerin kaybedilmesi
- **Cevdet Kudret** → Tersine Akan Nehir, Rüya içinde Rüya
  - Kişilerin toplum kaynaklı bunalımları
- **Necip Fazıl** → Para, Nam-ı Diğer Parmaksız Salih
  - Batı'nın maddesine karşın bizdeki manevi güç yüceltilir.

UYARI

1923 - 1940 Tiyatro Dönemi vatandaşa Atatürk devrimlerini anlatır ve onların devrimleri sevmesini sağlar.

Aka Gündüz → Beyaz Kahraman

Halit Fahri → On Yılın Destanı

Musahipzade Celâl → Selma

Yaşar Nabi Nayır → İnkılap Çocukları

UYARI

Türk tarihini MÖ taşıyıp, Orta Asya'ya getirerek millî bilinci uyandıran oyunlar:

Faruk Nafiz Çamlıbel → Akın, Özyurt

Behçet Kemal Çağlar → Çoban

Yaşar Nabi Nayır → Mete

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

2. 1940 - 1960 Yıllarında Türk Tiyatrosu

Teknikçe daha başarılı eserler yazılmıştır. Oldukça çok eser yazılmıştır.

3. 1960 - 1980 Yılları Arasında Türk Tiyatrosu (İki İhtilal Arası)

- Tiyatro atağa geçmiştir.
- Düşünce ön plandadır.
- Teknik açıdan güçlü eserler ortaya konulur.

4. 1980 Sonrası Türk Tiyatrosu

- 12 Eylül 1980 Darbesi toplumu her yönden etkilemiştir.
- Darbenin getirdiği psikolojik sıkıntılar insanların kaçmasına, mite - masala yönelmesine yol açar.
- 1980 öncesinde tiyatro yazanlar bu dönemde de tiyatro yazmaya devam ederler.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Cumhuriyet Dönemi'nde Dış Etkilerle Gelen Tiyatro Türleri

ABSÜRD (Uyumsuz) TİYATRO

- II. Dünya Savaşı'nın olumsuz sonuçları insanları umutsuzluğa sürüklemiştir. Bu şekilde karşımıza amaçsız oyun çıkmıştır.
- **Amacı:** Seyirciyi düşündürmek ve tedirgin etmek

Özellikleri

- Alışılmış düzene, kalıplara karşıdır.
- Olaylar arasında mantık ya da bağ yoktur. Eser bilmecelerle, sembollerle doludur.
- Anlatılmak istenen yoruma açıktır. Net bir şekilde yoktur.

UYARI

Bir akım ya da hareket olmayan "absürd tiyatro", sadece birkaç yazarın bireysel kaygıları ve düşünceleri ile ortaya çıkardıkları anlayıştır.

EPİK TİYATRO

- Bertolt Brecht etkisinde ortaya çıkmıştır. Marksizm - Leninizm akımının da siyasal etkisiyle ortaya çıkan tiyatro kuramıdır.

Amacı: İşsizlik, açlık ve savaş gibi sorunların arkasında yatan asıl sebebi ortaya çıkarmak ister.

- Hayata ve sahneye eleştirel gözle bakar.
- Seyirciye sahnede gördüklerinin bir gerçek değil, oyundan ibaret olduğu hatırlatılır. " Çok da kaptırma!" mesajı verilir.

Türk edebiyatında epik tiyatroyu benimseyenler → Haldun Taner, Vasıf Öngören

CUMHURİYET DÖNEMİ TİYATRO YAZARLARI

- Faruk Nafiz Çamlıbel
- Behçet Kemal Çağlar
- Yaşar Nabi Nayır
- Halit Fahri Ozansoy
- Reşat Nuri Güntekin
- Musahipzâde Celâl
- Nazım Hikmet
- Necip Fazıl Kısakürek

(Daha önceki konularımızda tiyatro eserlerini vermiştik.)

1. Güngör Dilmen: Tiyatro tekniği açısından başarılıdır. Amerika'da tiyatro eğitimi alır.

- Absürd (Uyumsuz) tiyatronun başarılı örneklerini vermiştir.
- Yunan trajedisini kendi tiyatrolarına nakletmiştir.
- Mitoloji ve tarihten faydalanır.

/benimhocam

TİYATRO ESERLERİ

- **Ayak Parmakları:** İşine gitmek istemeyen memur ise gitmezse neler olacağını düşünürken, ayak parmakları kıpırdar ve yastığın üstüne çıkar. (Sembolik oyun)
- **Avcı Karkap:** Avcı Karkap, bu ismi avladığı karaca ve kaplandan almıştır.

Avcı - av ilişkisini ele alan sembolik eserdir.

Canlı Maymun Lokantası (Güngör Dilmen / Tiyatro)

- Güngör Dilmen Kalyoncu'nun oyunudur.
- Şiirsel bir dili vardır.
- Mr. Jonathan, sokak satıcılığından petrol krallığına yükselmiştir. Karısı Miss. Jonathan ile geziye çıkarlar ve Çin'e giderler. Hong Kong'da bir lokantada canlı maymun beyni milyonerlere servis edilmektedir. Mr. ve Miss. Jonathan da bu lokantaya gider ama onların canlı maymunu kaçar. Elli yaşlarında Çinli şair (Şair Wong) o maymunun yerine geçmeyi kabul eder. Çünkü ailesine beş on kuruş bırakmak ister. Garson satırla Bay Wong'un başını uçurur.

Midas Üçlemesi

- Frigya Kralı Midas'ın tutkularını ve yanılgılarını anlatır.

1. Midas'ın Kulakları: Tanrı Apollon ile Pan arasındaki yarışmada hakem olarak Frigya Kralı Midas seçilmiştir. Pan, flütü ile Midas'ı etkiler ve yarışı kazanır. Tanrı Apollon da ona "eşek kulakları" verir, cezalandırır.

2. Midas'ın Altınları: Yunan mitolojisi

3. Midas'ın Kördüğümü: Yönetimi kendi çıkarlarına göre yorumlayanları ve halkı ezenleri ele alır.

- **Akad'ın Yayı:** Bozulan otoriteyi yerer.

Danyal Kadı: Adaletsiz ve söz ustası

Tanrılar

Koşar Usta'ya yaptırılan yay: Akad

- **Deli Dumrul:** Dede Korkut hikâyesi oyunlaştırılır.
- **Ak Tanrılar:** İspanyolların Amerika'yı yok etmeleri anlatılır. Amerika'yı yerlilerin inançlarından faydalanarak yok ederler.
- **Hasah Sabbah:** Hasah Sabbah'ın terör üzerine kurulu düzeninde en yakınındakileri bile harcaması anlatılır.
- **Ben Anadolu:** Kibele'den itibaren Anadolu Tanrıçaları, Bizans İmparatoriçeleri, Nilüfer Hatun, Nigar binti Osman, Halide Edip... vardır. Halide Edip'in Millî Mücadele ruhu değil esir Yunanlıya acımaları verilir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Devlet ve İnsan:** Mithat Paşa'yı anlatır.
- **Hâkimiyet-i Milliye Aşevi:** Millî Mücadele anlatılır.
- **Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını**
- **Bağdat Hatun:** İlhanlı Bağdat Hatun'un iktidar tutkusuyla çocuğunu parçalaması, babasının ve erkek kardeşlerinin ölümüne sebep olması anlatılır.

2. Turan Oflazoğlu: Felsefe eğitimi görmüştür.

- ABD'de tiyatro dersleri alır.
- İlk eserlerini ABD'de yazmıştır.
- Konularını tarihten alan oyunlar da yazmıştır.

İnci Enginün tasnifine göre Turan Oflazoğlu'nun Tiyatroları

I. Konusunu Köyden Alan Tiyatroları

- Keziban
- Allah'ın Dediği Olur
- Elif Ana

II. Tarihî Tiyatroları: Konusunu iktidar ve güçten alır.

- Deli İbrahim
- Sokrates Savunuyor
- IV. Murat
- Genç Osman
- Bizans Düştü - Fatih
- Kösem Sultan
- III. Selim - Kılıç ve Ney
- Cem Sultan
- Sinan
- Kanuni
- Yine Bir Gülnihâl
- Korkut Ata
- Yavuz Selim

III. Sembolik Tiyatroları: İnsanın içindeki zalimi ve mazlumu anlatır. Yoruma açıktır.

- Gardiyan
- Dörtbaşı Mamur Şahin Çakır Pençe
- Güzellik ve Aşk

Elif Ana: Köy kadınlarının çilesi anlatılır.

Keziban: Kan davasının bir kadın tarafından devam ettirildiğini anlatır.

Allah'ın Dediği Olur: Köy hayatının neşesi anlatılır.

Bizans Düştü - Fatih: Bizans'ın Fatih'i kolayca yeneceğini düşündüğünü ama yanıldığı anlatılır.

Deli İbrahim: Konusunu tarihten alan ilk eseridir. İbrahim, derin bir kişiliktir. Sert bir padişahın kafes arkasında büyümek zorunda bıraktığı kardeşidir. Devleti idare edecek şekilde yetişmemiştir ama hükümdar yapılmıştır. Kara Mustafa Paşa gibi güçlü birini sadrazam yapar. Sonra kendine güveni gelir, sadrazamı öldürtür, bilinçli çılgınlıkları başlar.

IV. Murat: İktidar tutkusunu işler. Toplumsal karmaşayı engellemek için uğraşan bir padişahın çabalarını anlatır.

Cem Sultan: İktidarı almak için isyan eden Cem Sultan'ın acemiliğini, safça herkesten tüm yardımları kabul etmesini ve daha sonra padişahlığa Bayezit'in daha layık olduğunu anlamasını anlatır.

Genç Osman: Tarihî bir tiyatrosudur.

NOT

T. Oflazoğlu Türk tarihine trajik açıdan bakmıştır.

Gardiyan: Sembolik oyunudur.

NOT

T. Oflazoğlu sembolik oyunlarında anlatmak istediğini söylemez. Yorumu okuyucuya bırakır.

Gardiyan:

1. Mahkûm için sevgili
2. Mahkûm için Tanrı
3. Mahkûm için babası
4. Mahkûm için suçlu

Dörtbaşı Mamur Şahin Çakır Pençe: İnsanın "Şahin" ve "Mazlum" cephelerini iki ayrı kişilikte toplar. İnsanın doymazlığı ve ezilmişliğini yansıtır.

3. Recep Bilginer: Türkiye'nin sosyal meselelerini yansıtan toplumcu - gerçekçi tiyatrocudur.

- Toplumsal aksaklıkları, köy sorunlarını işler. Anadolu'nun güneyindeki köyleri anlatır.
- Tiyatro tekniği sağlamdır.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

TİYATRO ESERLERİ

- **İsyancılar:** Mersin'de bir muhtar seçiminde köylülerin sandığa sahip çıkarak istemedikleri muhtar adayının oyununu bozma çalışmaları ve bu çabalardan dolayı "İsyancılar" olarak adlandırmalarını anlatır.
- Demokratikleşme süreci anlatılır.
- Köyde kadınların etkin olması da dikkat çeker.
- **Yunus Emre**
- **Parkta Bir Sonbahar Günüydü:** Parkta birbirleriyle tanışan ve evlenmek isteyen iki yaşlı ve yalnız insanın isteklerine erkeğin oğlu, kadının damadı para meseleleri yüzünden karşı çıkarsa da sevgi üstün gelir.
- Ben Kimim
- Ben Devletim
- **Sarı Naciye (*)**
- Oyun Bitti
- Karım ve Kızım
- Kıskanç
- Sevdiğim Adam
- Mevlâna
- Zaferden Sonra
- Sevgi ve Barış
- Sırat Köprüsü
- Utanç Dünyası

Roman: Politikada Bir Sarı Çizmeli

4. Çetin Altan: Gazeteci - yazardır.

- Oyunlarının konusunu kendi çevresinden alır.
- Aile ilişkilerini } anlatır.
- Bürokrasiden mutsuzluğu } anlatır.

TİYATRO ESERLERİ

- **Çemberler:** Hayatlarından memnun olmayan baba, anne ve çocukları (Nejat, Nevin) anlatılır.
- **Tahterevalli:** Bodrum katta oturan fakir memur ailesi bir üst kata taşınınca da onun bir üst katını ister. Memurun zenginleşmesiyle ahlakın çöküntüsü anlatılır.
- **Dilekçe:** Bürokrasi eleştirisi vardır.
- **Komisyon**
- **Beybaba**
- **Telefon Kimin İçin Çalıyor**
- **Mor Defter**
- **Suçlular**

/benimhocam

5. Turgut Özakman: Almanya'da tiyatro eğitimi almıştır.

- Tiyatro ve roman yazarıdır.
- Nesiller arasındaki çatışmalarla değişen Türkiye'yi eserlerinde işler.

TİYATRO ESERLERİ

- **Pembe Evin Kaderi:** Nesil çatışması anlatılır.
- Babanne ve anneannenin yanından ayrılan torunlar apartman dairesinde mutlu olamaz ve eski pembe ahşap eve döner.
- **Ocak:** Üç neslin hayalleri ve umutsuzluklara rağmen verdikleri hayat mücadeleleri anlatılır.
- **Paramparça:** Aile içi karı - koca ilişkileri
- **Kanaviçe:** Kendilerini eve hapsedip hiç durmadan kanaviçe işleyen üç kardeşi anlatır. Genç kızın dışarı çıkıp çalışmasıyla hayatındaki büyük yeniliği anlatılır.
- **Güneşte On Kişi:** Bir gazete etrafında dönen olaylar anlatılır.
- **Duvarların Ötesi:** Cezaevinden kaçan dört mahkûmun yanlarına genç bir öğretmeni rehin alarak bir depoya sığınmaları ve polise direnmeleri işlenir.
- **Töre:** Kan davasının hayatı söndürebildiği anlatılır.
- Fehim Paşa Konağı
- Resimli Osmanlı Tarihi
- Babamla Birlikte
- Ben Mimar Sinan
- Ah Şu Gençler
- Sarıpınar
- Karagöz'ün Dönüşü

Roman

- Şu Çılgın Türkler (*)
- 19 Mayıs 1919 Atatürk Yeniden Samsun'da
- Diriliş Çanakkale 1915
- Cumhuriyet Türk Mucizesi
- Korkma İnsancık Korkma
- Romantika

6. Muhsin Ertuğrul: Fransa'da (Paris) tiyatro eğitimi alır.

- Modern tiyatromuzun, çağdaş Türk tiyatrosunun kurumsallaşmasında öncüdür.
- Hem tiyatro yazarı hem tiyatro oyuncusu hem de tiyatro eleştirmenidir. Halit Fahri'nin "Baykuş" adlı tiyatrosunda yoksul bir ihtiyarı canlandırmıştır.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

TİYATRO ESERLERİ

- Cehennem
- Yasin Efendi (Uyarlama)
- Benden Sonra Tufan Olmasın
- Baba
- Renkli Fener
- İhtilal

7. Orhan Asena: Asıl mesleği doktorluktur. Çocuk hastalıkları uzmanıdır.

- Üretkendir. "Türk tiyatrosunun Shakespeare"i olarak tanınır.
- "Tarih, başkaldırı, kadın" konulu tiyatro eserleri yazar. Kadınların çektiği acıları anlatır.

İnci Enginün, Orhan Asena'nın tiyatro türündeki eserlerini ikiye ayırır:

I. Kadın konusunu ele alanlar

- Gecenin Sonu
- Kocaoğlan
- Fadik Kız
- Bir Kadın Üzerine Çeşitlemeler

(El Kapısı, Geçkin Kız, İkili Yaşam, Ana)

- Kapılar
- Korkunç Oyun

II. İktidar konusunu ele alanlar

- Gılgamış

- **Kanuni Sultan Süleyman Dörtlemesi**

1. İlk Yıllar - Roksalan
2. Hürrem Sultan
3. Ya Devlet Başa ya Kuzgun Leşe - Şehzade Bayezit
4. Sığıntı

- Âlemdar Mustafa Paşa - Tohum ve Toprak
- Simavnalı Şeyh Bedrettin
- Atçalı Kel Mehmet

Atçalı Kel Mehmet (Tiyatro)

- Orhan Asena'nın tiyatrosudur.
- Atçalı Kel Mehmet, Aydın'da bir halk ayaklanması başlatmış ve Aydın'ı zaptederek orada valilik yapmıştır.
- Atça köyünün muhtarı ve zengini Şerif Hüseyin, zorlu bir pehlivanı kim yenerse güzel kızı Fatma'yı ona verecektir. Çelimsiz Mehmet yener. Ağa sözünden cayar. Mehmet'e beş kese altın ve bir kısrak verir. Mehmet, Fatma ile evlenmek ister. Kahya, Mehmet'i kırbaçlatır. Mehmet de kahyayı öldürür ve dağa çıkar. Yoksulları koruyan ve kötüleri cezalandıran bir efe olur. Devlet kuvvetleri üstüne gelince yitip gider.
- Korku

Geçkin Kız: Güzel olmadığını bilen Sabahat'ın kendisini mutlu edecek erkeği beklemesini anlatır.

El Kapısı: Kocası hapse düşen kadını süt annesi olarak kullanıp sömürenler anlatılır.

Ana: Evlilik dışı dünyaya gelmiş bir delikanlı evlenirken annesinin öldüğünü söyler.

Korkunç Oyun: Yaşlı karı - kocanın klasik hayatlarından bir bölüm anlatılır.

Fadik Kız: Kadının sömürülüşü anlatılır.

Kocaoğlan: Turneye çıkan tiyatro kumpanyasındaki kadınların uğradıkları istismar anlatılır.

/benimhocam

Kanuni Sultan Süleyman Dörtlemesi

1. İlk Yıllar Roksalan: Hürrem'in amaca ulaşabilmek için neler yapılabileceği anlatılır.

2. Hürrem Sultan: Çocuklarının padişah olabilmesi için Şehzade Mustafa'yı ortadan kaldırtan Hürrem'in geleceğe dair korkuları anlatılır.

3. Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe - Şehzade Bayezit: Şehzade Bayezit, Anadolu'da isyan başlatan Düzmece Mustafa ile görüşmeye gider ve sonu hazırlanır.

4. Sığıntı: Şehzade Bayezit'in İran şahına sığınması ve hazin sonu anlatılır.

Âlemdar Mustafa Paşa - Tohum ve Toprak: Âlemdar Mustafa Paşa'nın İstanbul'a gelmesi ve II. Mahmut'un tahta çıkışı anlatılır.

Simavnalı Şeyh Bedrettin: Şeyh Bedrettin taraftarlarının ayaklanması ve yok edilişi anlatılır.

Tanrılar ve İnsanlar (Gılgamış)

UYARI

Bu eseri hayatındaki dönüm noktasıdır. Otorite ile itaat, ölümsüzlük arzusu anlatılır. Gılgamış'ın kendi halkını korumak için tanrılara meydan okuyuşunu anlatan Gılgamış efsanesinden etkilenir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Şili Üçlemesi

1. Şili'de Av
2. Bir Başkana Ağıt (Allende)
3. Ölü Kentin Nabzı

Şili'de seçimle iktidara gelen solun sembolü Allande'yi anlatır.

8. Refik Erduran: Tiyatrolarıyla tanınır. Tiyatro yanında romanlar da yazar.

- Toplumun aksayan yanlarını, düzeltme yollarını eserlerinde verir. Kadınlara da eserlerinde yer verir.

TİYATRO ESERLERİ

Cengiz Han'ın Bisikleti (Tiyatro)

- Refik Erduran'ın oyunudur.
- Cengiz biraz sapık, evinin bahçesinde makineli tüfekle kuş avlayan, üç karısı olan anlayışsız bir adamdır. Avrupa şehirlerinde yaşamış ve sözde kültürlü Suzan, Cengiz ile evlenir. Eserde birden çok kadınla evlenme yerilir.
- **Deli:** İlk oyunudur.
- Karayar Köprüsü
- Büyük Jüstinyen
- Uçurtmanın Zinciri

(Karayar Köprüsü, Büyük Jüstinyen, Uçurtmanın Zinciri: Üstün yetenekli kişilerin topluma karşı sorumlulukları anlatılır.)

- Kahraman
- Korkunçlar
- Bir Kilo Namus
- Kartal Tekmesi
- Direkler Arasında
- Turp Suyu
- Canavar Cafer
- Ayı Masalı
- Tamirci
- Bahçemdeki Ayı
- Yemenimin Uçları

Roman

- Yağmur Duası
- Domuz
- Neşe'nin Şarkıları
- Dünyayı Kadınlar Kurtaracak
- Sabiha

> **DİKKAT**
>
> "Metamorfoz"da Atatürk'ün toplumu yeniden yapılandırırken kırdığı sürat rekoru anlatılır.

9. Cevat Fehmi Başkut

- Röportaj ve ayrıca roman da yazmıştır ama asıl ünü tiyatroları ile duyulur.
- Toplum sorunlarını, ahlaki yozlaşmayı anlatır.

> **DİKKAT**
>
> Yazdığı oyunuyla yurt dışında sahnelenen ilk Türk tiyatro sanatçısıdır. "PAYDOS" adlı oyunu sahnelenir.

TİYATRO ESERLERİ

- **Paydos:** Aydın bir öğretmenin değerlerine yapılan kapitalist saldırı anlatılır. Bu saldırıda kaybeden öğretmen olur.
- **Buzlar Çözülmeden:** Devlet idaresindeki bozukluk anlatılır.

Buzlar Çözülmeden (Tiyatro)

- Cevat Fehmi Başkut'un tiyatro türündeki eseridir.
- Bir ihtilal sırasıdır. Kar ve buzdan kasabanın yolları kapanınca kasabanın idaresini bir deli kaymakam ile bir deli jandarma komutanı ele geçirir. Harika bir idare sergilerler. İyi niyet ve dürüstlükle her şey düzelir. Akıllı geçinen toplumları hicveder.
- **Büyük Şehir**
- **Küçük Şehir**
- **Harput'ta Bir Amerikalı:** Amerikan hayranlığını alaya alır.
- **Makine:** Bir otomobilin aile hayatında yaptığı değişiklikleri anlatılır.
- **Kleopatra'nın Mezarı:** Artan arkeoloji kazılarını anlatır.
- **Hacıyatmaz:** Dalkavukluk anlatılır.
- **Sana Rey Veriyorum**
- **Koca Bebek**
- **Hacı Kaptan**
- **Hepimiz Birimiz İçin**
- **Göç:** Kurnaz bir kapıcı tipini anlatır.

10. Haldun Taner

- Viyana'da tiyatro eğitimi görür.
- Sosyal eleştiri ve hiciv alanında ustadır.

TİYATRO ESERLERİ

- **Günün Adamı:** Bir profesöre siyasete girme teklif edilir. Profesör herkesin oyun çevirdiğini düşünür ve hayal eder. Siyasete de girmez. Doçentin dediğini yapar. Doçent de müjdeyi iktidar partisine verir.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

- **Dışarıdakiler:** Yümnü Bey, İttihat ve Terakki günlerine ait hatıraları düşkünler evinde anlatan bir ihtiyardır. Bu ihtiyar merkezinde dönen olaylar anlatılır.
- **Fazilet Eczanesi:** Hikâyesinden tiyatroya uyarlar.
- **Lütfen Dokunmayın:** Prut Savaşı'nda Baltacı ile Katerina'nın karşılaşması farklı kişiler tarafından yorumlanır.
- **Huzur Çıkmazı:** Aile içi ilişkileri anlatır. Memnun ve Zennube karı - kocadır. Ama Zennube artık Hazik'i sevmektedir.
- **Bu Şehr-i Stanbul ki:** İlk kabare tiyatrosu denemesidir.

Keşanlı Ali Destanı (Haldun Taner / Taner)

- Haldun Taner'in epik tiyatrosudur.
- Türk edebiyatının ilk epik tiyatrosu kabul edilir.
- Bertolt Brecht'in epik tiyatrosunun Türkiye'de ilk denemesi kabul edilen müzikli oyunda Keşanlı Ali, Sineklidağ'da gecekonduları yıkılmaktan koruyan, onlara su getiren, elektrik konduran, yol yaptıran, böylece mahallesinin varlığını kabul ettiren, mert bir kabadayıdır. Gerdeğe gireceği gece, düşmanı Manyak Cafer'in, kendisine meydan okuması, gecekonduları yakmaya kalkışması karşısında, efsaneleşmiş kişiliğini korumak için Cafer'le boy ölçüşmeye mecbur kalır. Manyak Cafer, iki elinde iki tabanca, ateş eder. Ali yaralanırsa da yaklaşır Cafer'in üzerine atlar. Boğuşma sırasında bir el boğuk tabanca sesi duyulur: Cafer yere yıkılmıştır, Ali sessizce üstünü başını silkeler. Polis düdükleri, itfaiye arabaları. Bir cinayete zorlanmış ve katil olmuş Ali'nin eline kelepçe takılır. Doyarak koklayamadığı yavuklusu Zilha, gerilerde kalmıştır. Ve oyun, koronun Keşanlı Ali Destanı'nı söylemesi ve bir "kıssadan hisse" ile sona erer.
- **Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım:** Dürüst ve kurallara uyan Vicdani ile her dönemin adamı olan Efruz arasındaki olaylardan 1909-1960 yıllarının toplumsal eleştirisi yapılır.
- **Sersem Kocanın Kurnaz Karısı:** Ahmet Vefik Paşa'nın Bursa valiliği sırasında sergilediği bir oyunu anlatır. Tiyatro tarihimizi de verir.
- **Eşeğin Gölgesi:** İki budala çırak, kiralanan eşeğin gölgesinden kiracının faydalanıp faydalanamayacağını tartışmaya başlarlar. Bu abes tartışma büyür. Etkili bir siyasi eleştiri yapılır.
- **Zilli Zarife**
- **Astronot Niyazi**
- **Ha Bu Diyar**
- **Dev Aynası**
- **Ayışığında Şamata:** Ayışığında Çalışkur'dan uyarlanır. Yani hikâyesinden tiyatroya uyarlama yapır.

/benimhocam

11. Ahmet Kutsi Tecer: Tiyatro yazarı ve şairdir.

- Âşık Veysel'i keşfeder.
- Folklor incelemeleri yapar.
- "Ülkü" dergisini çıkarır.

TİYATRO ESERLERİ

- **Köşebaşı:** Mahalle kahvesi ile bakkalın yan yana bulunduğu bir köşebaşıdır. Aynı mekânda geçen 24 saat anlatılır.
- **Koçyiğit Köroğlu:** Konusu Köroğlu hikâyesinden alınır. Köroğlu hikâyesinin bir yorumudur.
- Yazılan Bozulmaz
- Bir Pazar Günü
- Satılık Ev

12. Sabahattin Kudret Aksal

- Şiir, hikâye ve tiyatrolarıyla tanınır.
- Felsefe eğitimi görmüştür.

TİYATRO ESERLERİ

- **Evin Üstündeki Bulut:** Şehirden uzakta yaşayan aile fertlerinin hayallerinin misafirin gelmesiyle hareketlenmesi anlatılır.
- **Şakacı:** Ragıp Bey'in ölümünü haber veren telgraf; karısını, kızını ve oğlunu üzmez; aksine rahatlatır. Bir ay sonra baba evi arar ve dönüşünü bildirir. Babayı herkes soğuk karşılar, dönüşüne öfke vardır.
- **Bir Odada Üç Ayna:** Aynı odada değişik zaman dilimlerinde yaşayan üç insan anlatılır. Bu üç insanın paylaştıkları boşluk ve hiçliktir.
- **Tersine Dönen Şemsiye:** Aile içi iletişim eksikliği anlatılır.
- **Kahvede Şenlik Var:** Evlenmek isteyen bir erkek ve bir kadın kahvede buluşurlar. Evlilik anlaşması yaparlar.
- **Bay Hiç:** Yalnız oturan kadının evine erkek girer. Erkeğin kim olduğu belli değildir, kendi açıklamasına göre hiçtir.
- **Sonsuzluk Kitabevi:** Kendisi yazmayı başaramamış bir adam, bütün kazancını kendinden önce yazılmış büyük eserleri alıp imzalayıp gönderir.
- **Önemli Adam:** Hayallerde yaşayan yaşlı bir çiftin oturma odalarında geçer.

13. Necati Cumalı

- Şiir, hikâye, roman ve tiyatro yazar.
- Köyden, orta tabakadan insanları anlatır.
- "Lirik tiyatrolar" yazar.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Boş Beşik (Necati Cumalı / Tiyatro)

- Necati Cumalı'nın oyunudur.
- Olay Güney Anadolu'da, "Çiçek Dağı" eteklerinde geçer. Ali, Ovalı Fatma ile evlenir. Yedi yıllık evli çift mutlu olsa da Ali'nin ailesi çocuk olmadığı için mutsuzdur. Bu baskılar devam ederken Fatma, Murat adında bir oğul doğurur. Göç vakti gelir. Bey Ali, obanın başında gider. Fatma, Murat ile beraber deve sırtında kafileyi en geriden izler. Gökte kuzgunlar uçuşur, kurt çakal sesleri duyulur. Konak yerine ulaşılınca Murat'ın beşiğinin boş olduğu görülür. Murat, kuzgunlara yem olmuştur. Fatma da kendini taşkın sulara atıp boğulur.
- **Mine:** Kasabada kendisine sürekli dil uzatılan "Mine"nin dedikoduların kaynağı olan adamı vurması anlatılır.

Derya Gülü (Tiyatro)

- Necati Cumalı'nın oyunudur.
- Bodrumlu Meryem, yaşlı ve sarhoş bir kaptan olan Haşim'in kapatmasıdır. Marmarisli genç balıkçı Haşim'in yanında çalışır, Meryem'le de sevişir. Genç balıkçı, Sinan, Meryem ile aşk yaşar. Haşim Kaptan kalp kriziyle ölür. Bir tartışmada Sinan da çeker gider.
- "Derya Gülü", Haşim Kaptan'ın balıkçı kayığının adıdır.
- **Susuz Yaz:** Namus intikamını kanla temizleyen kadın anlatılır.
- **Nalınlar:** Sevdiği erkeğe kaçmayı başaran ve ailesine bu kaçışın kendi isteğiyle olduğunu nalınlarını düzgün bir şekilde arkasında bırakarak anlatan Seher anlatılır.
- Masalar
- Bakanı Bekliyoruz
- Tehlikeli Güvercin

} Bürokratların ikinci yüzlerini gösteren siyasi tiyatrolar.

- Kaynana Ciğeri
- Zorla İspanyol
- Yeni Çıkan Şarkılar

} Şahıs adları kullanılmaz. Soyutlamaya gidilir.

- Vur Emri
- Aşk Duvarı
- Gömü
- Kristof Kolomb'un Yumurtası
- Vatan Vatan Diye Diye
- Devetabanı

/benimhocam

14. Cahit Atay

- **Sultan Gelin:** Ağa, oğluna Sultan'ı gelin olarak alır. Oğlu düğün gecesi ölünce beş yaşındaki oğluna nişanlar. Sultan onu büyütür. Çocuk büyüyünce sevdiğine kaçar. Ağa da bunun üzerine yeni doğan oğluyla Sultan'ı nişanlar. Kadın sanki satılık bir malmış gibi görülür.
- Pusuda (Yılanoğlu, Yaşar)
- Ana Hanım Kız Hanım
- Mangoma Maskeleri

CUMHURİYET DÖNEMİ'NİN DİĞER TİYATRO SANATÇILARI

VEDAT NEDİM TÖR	• İşsizler • Hayvan Fikri Yedi • Köksüzler • İmralının İnsanları • Aşağı Yukarı • Fevkalasriler
VASIF ÖNGÖREN	• Asiye Nasıl Kurtulur? • Zengin Mutfağı • Oyun Nasıl Oynanmalı?
OKTAY ARAYICI	• Dışarıda Yağmur Var • Rumuz Goncagül • Bir Ölünün Toplumsal Anatomisi
BAŞAR SABUNCU	• Kargalar • Zemberek • Şerefiye • İşçi Babası Ömer Ağa ile Küçük Hanımın Şoförü Recep

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

CUMHURİYET DÖNEMİ ÖĞRETİCİ METİN YAZARLARI

1. Nurullah Ataç: Deneme ve eleştiri alanlarında ustadır.

- Eserlerinde "sade dil"i savunmuş Türkçenin "özleştirilmesi" için çabalamış hatta yeni türetilen kelimelere de eserlerinde yer vermiştir.
- İlk yazısı: Ahmet Haşim'in "Göl Saatleri" üzerine (Dergâh'ta)

ESERLERİ

Deneme - Eleştiri

- Günlerin Getirdiği
- Karalama Defteri
- Okuruma Mektuplar
- Sözden Söze
- Diyelim
- Söz Arasında
- Prespero ile Caliban
- Keziban'a Mektuplar

Günlük

- Günce - I - II

2. Suut Kemal Yetkin: Sanat, felsefe, edebiyat alanında deneme ve eleştiriler yazmıştır.

- Deneme ve incelemeleri ile ün kazanmıştır.

ESERLERİ

Deneme

- Günlerin Götürdüğü
- Yokuşa Doğru
- Düş'ün Payı
- Edebiyat Üzerine
- Edebiyat Konuşmaları
- Şiir Üzerine Düşünceler

İnceleme

- Estetik
- Ahmet Haşim ve Sembolizm
- Edebiyatta Akımlar
- Estetik Doktrinler Tarihi
- Sanat Felsefesi
- Baudelaire ve Kötülük Çiçekleri

/benimhocam

3. Sabahattin Eyüboğlu: Bedri Rahmi'nin ağabeyidir.

Azra Erhat
Halikarnas Balıkçısı } "Anadolu Hümanizmi"
Sabahattin Eyüboğlu

- Deneme, inceleme-araştırma, çeviri ve eleştirileriyle ünlüdür.

Deneme Türü ESERLERİ

- Mavi ve Kara
- Sanat Üzerine Denemeler

4. Cemil Meriç: Tarih, felsefe ve edebiyat bilgisiyle geniş bir konu yelpazesinde eserlerini yazar.

- "Doğu-Batı ilişkisi, kültür uygarlık" konularında yazdığı denemeler önemlidir.
- Doğu ve Batı kültürünü iyi tanıyan biri olarak Doğu - Batı sentezi ister.

Deneme - İnceleme Türü ESERLERİ

- Bu Ülke
- Saint Simon: İlk Sosyolog ilk Sosyalist
- Kırk Ambar
- Umrandan Uygarlığa
- Kültürden İrfana
- Mağaradakiler
- Sosyoloji Notları ve Konferansları
- Hind Edebiyatı
- Balzac

Günlük:

- Jurnal I/II

5. Ruşen Eşref Ünaydın: Gazeteci - yazardır.

- Türk edebiyatında röportaj/mülakat türü denilince akla gelecek ilk isimdir.
- Atatürk'ü hep ön planda tutmuştur.

ESERLERİ

Röportaj - Mülakat

- Diyorlar ki (*)
- Anafartalar Kumandanı M.Kemal ile Mülakat (*)
- Çanakkale'de Savaşanlar Dedi

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Deneme

- Geçmiş Günler
- İki Saltanat Arasında
- İstiklal Yolunda

Anı

- Atatürk'ü Özleyiş: Hatıralar
- Geçmiş Günler

6. Salah Birsel

Dergisi: **Serçe** (El yazısı ile çıkarır.)

- Mizahi şiirleri ile ünlenip denemeye kaymış bir yazardır.
- İstanbul kahvelerini, Beyoğlu - Boğaziçi sanat çevrelerini, edebiyat sohbetlerini renkli bir dille okuyucunun ruhuna dokundurur.

ESERLERİ

Şiir

- Hacivat'ın Karısı
- Ases
- Kikirikname
- Haydar Haydar
- Köçekçeler

Deneme

- Kahveler Kitabı
- Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu
- Boğaziçi Şıngır Mıngır

(Bu üç eser) **"Salah Bey Tarihi"** adıyla bilinen denemeleridir.

- Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi
- Şiirin İlkeleri
- Şiir ve Cinayet
- Halley Kimi Kurtarır?
- Amerikalı Tolstoy
- Kurutulmuş Felsefe Bahçesi
- Bir Zavallı Sarı At
- Şişedeki Zenci
- Gece Mavisi
- Gandhi ya da Hind Kirazının Gölgesi

Günlük

- Yaşlılık Günlüğü
- Aynalar Günlüğü
- Kuşları Örtünmek
- Hacivat Günlüğü

Roman

- Dört Köşeli Üçgen

7. Mehmet Kaplan

- Edebiyat tarihçiliği alanında tanınmış bir akademisyendir.
- Araştırma - inceleme türü eserleri vardır.
- "Metin tahlilleri, şiir tahlilleri" konusunda çığır açıcıdır.

Deneme – İncelemeleri

- Tevfik Fikret - Devir - Şahsiyet - Eser
- Namık Kemal Hayatı ve Eserleri
- Büyük Türkiye Rüyası
- Şiir Tahlilleri I - II
- Tip Tahlilleri
- Tanpınar'ın Şiir Dünyası
- Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar
- Nesillerin Ruhu

8. İsmail Habip Sevük: Gezi yazısı ve edebiyat tarihi eserleriyle ünlüdür.

ESERLERİ

Anı - Gezi

- Tuna'dan Batıya
- Carablus Köprüsü
- Yurttan Yazılar
- O Zamanlar: Kurtuluş Savaşı anılarıdır.

Araştırma - İnceleme

- Türk Teceddüd Edebiyatı Tarihi
- Avrupa Edebiyatı ve Biz

9. Pertev Naili Boratav: Halk edebiyatı ve folklor araştırmacısıdır.

- Masal ve halk hikâyeleri derler.

ESERLERİ

Masal

- Zaman Zaman İçinde: Tekerlemeler, Masallar
- Az Gittik Uz Gittik

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

İnceleme - Antoloji

- Köroğlu Destanı
- 100 Soruda Türk Folkloru
- Folklor ve Edebiyat I - II
- Halk Edebiyatı Dersleri

10. Eflatun Cem Güney

- Masalcı olarak tanınır. "Masalcı Baba" ünvanı verilmiştir.

Eserleri
Evvel Zaman İçinde
Az Gittim Uz Gittim
Açıl Sofram Açıl
Gökten Üç Elma Düştü

11. Şevket Süreyya Aydemir

Roman

Toprak Uyanırsa

Suyu Arayan Adam (Otobiyografik roman)

Bir ömrün hikâyesi içinde bir dönem tarihi verir.

Biyografi Türü Yapıtları

Tek Adam → Mustafa Kemal Atatürk anlatılır.

İkinci Adam → İsmet İnönü anlatılır.

Menderes'in Dramı

Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa

12. Şevket Rado: Sohbet türü denilince akla gelen yazarlarımızdandır.

ESERLERİ

Sohbet

- Eşref Saat
- Ümit Dünyası
- Hayat Böyledir
- Saadet Yolu
- İnsan Severse Yaşar

Gezi Yazısı

- Amerika Masalı
- 50. Yılında Sovyet Rusya
- Milliyetçi Çin Ne Âlemde

13. Vedat Günyol

- Edebî kişiliğini Paris'te tanıdığı Halide Edip oluşturur.

Deneme

- Dile Gelseler
- Devlet İnsan mı?
- Bu Cennet Bu Cehennem
- Orman Işırsa
- Daldan Dala

14. Azra Erhat

- Yunan ve Roma dili ve edebiyatında uzmandır.
- Mavi Anadoluculuk akımını başlatanlardandır.

Gezi

- Mavi Yolculuk
- Mavi Anadolu

Çeviri

- İlyada
- Odysseia
- Eşekarıları
- Gargantua

15. Hasan Ali Yücel

- Can Yücel'in babasıdır.

Şiir

- Dönen Ses
- Sizin İçin

Fıkra / Deneme

- Pazartesi Konuşmaları
- İçten Dışa
- Hürriyete Doğru
- İyi Vatandaş

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ANLATTIKLARIMIZ DIŞINDA KALAN DİĞER CUMHURİYET DÖNEMİ SANATÇILARI

SAİT MADEN

- Dergilerde şiirleri yayımlanır, şiir çevirisi ödülleri alır. Aynı zamanda çok iyi kitap ve dergi kapağı tasarımcısıdır.

Antoloji	Şiir
Şiir Tapınağı "İnsanoğlunun Beş Bin Yıllık Şiir Serüveni"	Açıl Ey Gizem Hiçlemeler

YILMAZ ÖZTUNA

- Siyaset ve tarih alanında eserler vermiştir.
- Dünyada ilk "Türk Musiki Tarihi" kürsüsünü kurmuştur.
- Sade Türkçe kullanır. Osmanlı tarihinin doğru araştırılmasına yoğun katkı sağlamıştır.

Eserleri
Türk Tarihinden Yapraklar
Osmanlı Padişahlarının Hayat Hikâyeleri

SUAT BATUR

- Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yapar. 2005'te emekli olur.

Hikâye	Roman
Kırmızı Bisiklet Bir Hatıra	Anneannem

NAHİT SIRRI ÖRİK

Roman

Sultan Hamid Düşerken: Tarihî romanıdır. II. Meşrutiyet'in ilanı ve II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesi anlatılır.

- Eve Düşen Yıldırım
- Kıskanmak

Hikâye

- Sanatkârlar
- Eski Resimler
- Kırmızı ve Siyah

} İstanbul ve eski değerler anlatılır.

CAHİT UÇUK

- "Cahit" ismini almasının sebebi babasının "Hüseyin Cahit Yalçın" ile dost olmasıdır.
- Sanat hayatına şiirle başlar ama çocuklar için yazdığı masal, hikâye ve romanlarıyla ünlenir.

Roman	Hikâye	Çocuk Edebiyatı
Küçük Ev Kanlı Düğün Uçan Su Değirmentaşı	Cennet Bahçesi Işıklı Pencere Altın Pabuçlar	Türk İkizleri *** Gümüş Kanat Üç Masal Ateş Gözlü Dev Eve Giren Güneş

ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN

- Pek çok şiiri bestelendi. Ünlü bir sanatçı olmasına rağmen üç kez intihar girişiminde bulundu.
- İlk şiirleri Faruk Nafiz etkisindedir. Aruz ölçüsünü kullanarak rubailer de yazmıştır.

Şiir
Deniz Musikisi
Dillere Destan
Aşkımızın Son Çarşambası
Seninle Ölmek İstiyorum
Sahibini Arayan Mektuplar
Sadrazamın Sol Kulağı
Acılar Denizi
Yüz Yıl Yanarım Yanmayı Öğrendimse

CANAN TAN

- Konusunu gerçek hayattan alan hikâye ve romanlarıyla ünlenir. Asıl mesleği eczacılıktır.

Roman	Hikâye	Mizahi Hikâye
Piraye Yüreğim Seni Çok Sevdi En Son Yürekler Ölür İz Issız Erkekler Korosu Hasret Pembe ve Yusuf	Çikolata Kaplı Hüzünler Söylenmemiş Şarkılar Aşkın Sanal Hâlleri	Sol Ayağımın Başparmağı İster Mor İster Mavi

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

UNUTMA!

7 GÜZEL ADAM

Sezai Karakoç
Nuri Pakdil
Akif İnan
Erdem Bayazıt
Alaaddin Özdenören
Rasim Özdenören
Cahit Zarifoğlu

ENİS BATUR

- Şiirlerinde İngilizce, Almanca, Fransızca, Latince sözcükler kullanır.
- Doğu ve Batı şiirini kaynaştırır.
- Musikiye şiirlerinde yer verir.
- Kapalı şiirler yazar.

Şiir	
Bir Orta Çağ Yalnızlığı	Sarnıç
İblis'e Göre İncil	Sütte Ne Çok Kan
	Mürekkep

TAHSİN YÜCEL

- Yapısal eleştirinin öncüsüdür.

Hikâye	
Haney Yaşamalı Düşlerin Ölümü	} Kendi geçmişinden hareketle Anadolu insanının dramını anlatır.
Aykırı Öyküler Uçan Daireler	

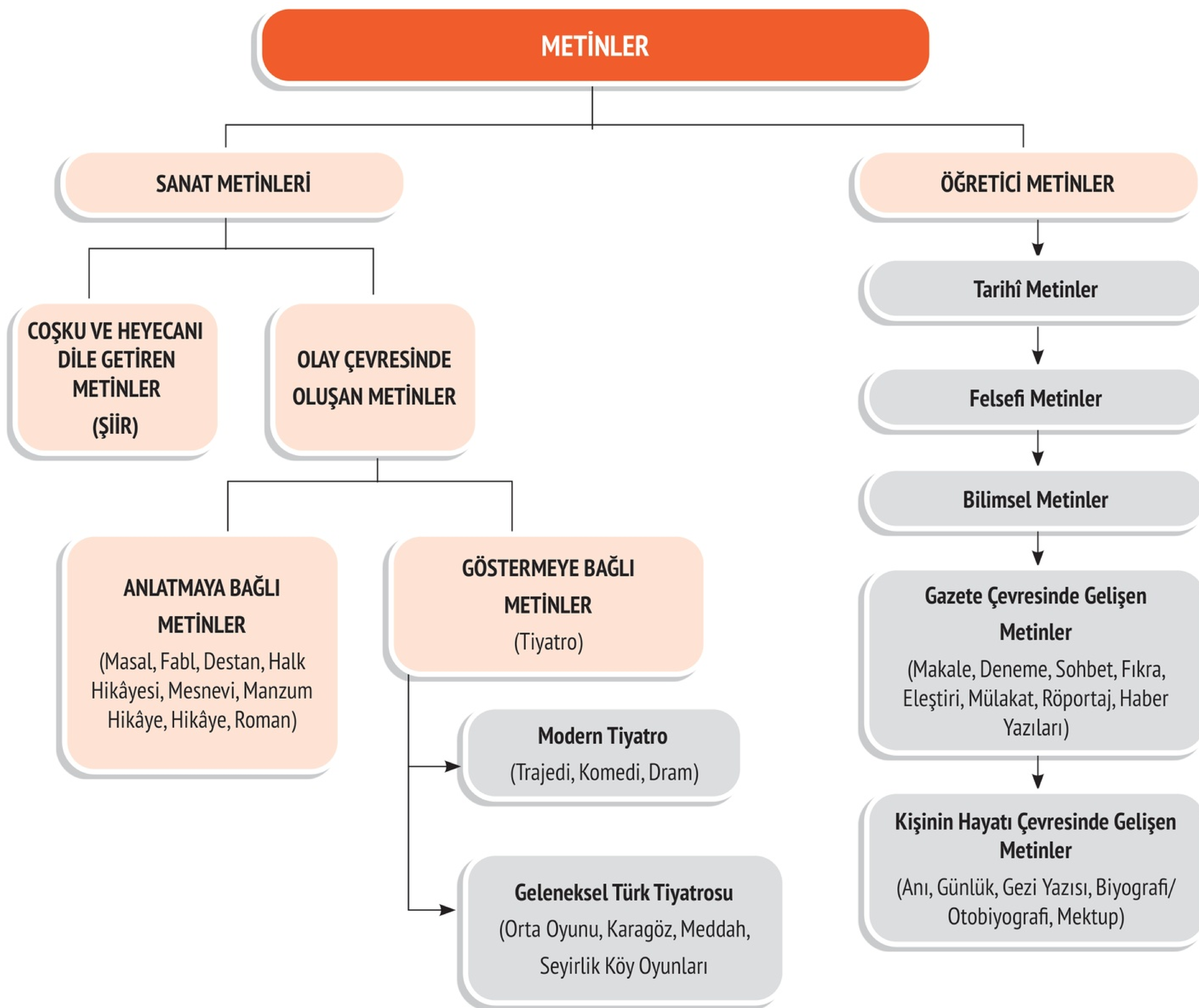
Roman
Peygamberlerin Son Beş Günü: Fikir ve ideolojilerin insanları robotlaştırması anlatılır.
Sonuncu: Selami Bey'in 27 yılda yazdığı 27 bin sayfalık "Serencem" adlı eseri anlatılır.
Bıyık Söylencesi **Mutfak Çıkmazı**
Kumru ile Kumru: Bir kapıcı kadının Kumru Hanımlığa yükselişi anlatılır.
Yalan **Gökdelen**

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

EDEBÎ TÜRLER

METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

SANAT METİNLERİ

COŞKU VE HEYECANA DAYALI METİNLER (ŞİİR)

"Şiir Bilgisi" başlığında bu konu hakkında yeterli bilgi verilmişti.

OLAY ÇEVRESİNDE GELİŞEN EDEBÎ METİNLER

<table>
<tr><td>MASAL</td><td colspan="2">"Halk Edebiyatı" ünitesinde hakkında bilgi verilmiştir.</td></tr>
<tr><td>FABL</td><td colspan="2">"Halk Edebiyatı" ünitesinde hakkında bilgi verilmiştir.</td></tr>
<tr><td>DESTAN</td><td colspan="2">"Halk Edebiyatı" ünitesinde hakkında bilgi verilmiştir.</td></tr>
<tr><td>HALK HİKÂYESİ</td><td colspan="2">"Halk Edebiyatı" ünitesinde hakkında bilgi verilmiştir.</td></tr>
<tr><td>MESNEVİ</td><td colspan="2">"Divan Edebiyatı" ünitesinde hakkında bilgi verilmiştir.</td></tr>
<tr><td>MANZUM HİKÂYE</td><td colspan="2">"Servetifünun Edebiyatı" ünitesinde hakkında bilgi verilmiştir.</td></tr>
<tr><td>HİKÂYE (ÖYKÜ)</td><td>Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayları ve durumları; yer, zaman ve kişilere bağlı olarak anlatan yazılardır.

3'e ayrılır:

<table>
<tr><th>Olay Hikâyesi</th><th>Durum Hikâyesi</th><th>Modern Hikâye</th></tr>
<tr><td>Hikâye, olay ağırlıklıdır. Serim-düğüm-çözüm bölümlerinden oluşur. Okuyucuda merak duygusu uyandırır.</td><td>Bir olayı değil, günlük yaşamdan bir kesiti alıp anlatır. Kahramanlara ve olaylara önem vermez. Belli bir insanlık durumunu yansıtır.</td><td>Görülenlerin ardındaki hayaller ve ruh hâli anlatılır. Bu yüzden "ben merkezli hikâye" adı da verilmiştir. Hikâyenin ana kahramanı yazarın kendisidir. Yazar, dış dünyayı içinde bulunduğu ruh hâline göre anlatır.</td></tr>
<tr><td>**Temsilcileri**
Maupassant
Ömer Seyfettin</td><td>**Temsilcileri**
Çehov
M. Şevket Esendal
S. Faik Abasıyanık</td><td>**Temsilcileri**
Franz Kafka
Haldun Taner</td></tr>
</table></td><td>**İlk hikâye örneği:**
Decamerone (Boccacio)

Türk edebiyatında hikâyeye geçişte aşama olan eserler:
Muhayyelat (Giritli Aziz)
Müsameratname (Emin Nihat)

Türk edebiyatında ilk hikâye:
Letaif-i Rivayet (Ahmet Mithat)

Türk edebiyatında Batılı anlamda ilk hikâye:
Küçük Şeyler (Samipaşazade Sezai)</td></tr>
</table>

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ROMAN

Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayları ve durumları; yer, zaman ve kişilere bağlı olarak anlatan hikâyeye göre daha uzun yazılardır.

Konularına Göre Romanlar	Edebî Akımlara Göre Romanlar	Diğer Roman Türleri
Macera Romanları • Üç Silahşörler (Alexandre Dumas Pere) • Monte Cristo Kontu (Alexandre Dumas Pere) • Robinson Crusoe (Daniel Defoe) • Hasan Mellah (Ahmet Mithat Efendi) **Tarihi Romanlar** • Cezmi (Namık Kemal) • Üç İstanbul (Mithat Cemal Kuntay) • Waverley (Walter Scott) • Küçük Ağa (Tarık Buğra) **Psikolojik / Tahlil Romanlar** • Eylül (Mehmet Rauf) • Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (Peyami Safa) • Suç ve Ceza (Dostoyevski) **Biyografik / Yaşamöyküsel Roman** • Bir Bilim Adamının Romanı (Oğuz Atay) **Sosyal Roman** • Bereketli Topraklar Üzerinde (Orhan Kemal) • İnce Memed (Yaşar Kemal) • Gazap Üzümleri (Steinbeck) **Egzotik Roman** (Konuları yabancı ülkelerde geçen romandır.) • Çingeneler (Osman Cemal Kaygılı) • Nilgün (Refik Halit) **Fantastik Roman** (Olağanüstü, doğaüstü romanlardır.) • Arzu Sapağında İnecek Var (Nazlı Eray) **Bilim Kurgu Romanı** • Ben Robot - İsaac Asimov **Tezli Roman** • Yaban - Yakup Kadri Karaosmanoğlu **Polisiye Roman** • Sherlock Holmes (A. C .Doyle) **Otobiyografik Roman** • Küçük Şeyler (Alphonse Daudet) • Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (Peyami Safa)	**Klasik Roman** • Telemak (Fenelon) **Romantik Roman** • Sefiller (Victor Hugo) **Realist Roman** • Savaş ve Barış (Tolstoy) • Goriot Baba (Balzac) **Natüralist Roman** • Germinal (Emile Zola) **Modernist Roman** • Tutunamayanlar (Oğuz Atay) **Postmodern Roman** • Benim Adım Kırmızı (Orhan Pamuk)	**Nehir Roman** Birbirinin devamı olan, birbirini bütünleyen roman dizisidir. Tarık Buğra: • Küçük Ağa • Küçük Ağa Ankara'da **Popüler Roman** "Yığın romanı" da denir. Geniş halk kitlelerine seslenen, sanat yapma amacı gütmeyen romanlardır. Gerçeği olduğu gibi yansıtır. • Ahmet Mithat • Hüseyin Rahmi

Dünyadaki ilk roman: Don Kişot (Cervantes)

Türk edebiyatında;
İlk yerli roman:
Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat (Şemsettin Sami)

İlk edebî roman:
İntibah (Namık Kemal)

İlk tarihî roman:
Cezmi (Namık Kemal)

İlk realist roman:
Araba Sevdası (R.M.Ekrem)

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

GÖSTERMEYE BAĞLI EDEBÎ METİNLER

TİYATRO TÜRLERİ

TRAJEDİ	KOMEDİ	DRAM
Seyircide acıma, korku uyandırıp ruhu tutkulardan temizler. Acıklı konular işler.	İnsanları güldürürken bir şey öğretmeyi amaçlar. Gülünç konular işler. Güldürürken kişisel ya da toplumsal hatalar üzerinde insanlar düşündürülür.	Hayatın hem gülünç hem de acıklı yanlarını bir arada işleyen tiyatro türüdür.
Konular tarih ve mitolojiden alınır. Kahramanlar Tanrı, Tanrıça ya da soylulardır.	Konular günlük hayattan alınır. Kahramanlar halktan kimselerdir.	Konular tarihten de günlük hayattan da alınabilir. Her tabakadan insana yer verilir.
Genelde 5 perdeden oluşur. Koro ve diyalog bölümleri vardır.	Genellikle 5 perdedir. Koro ve diyalog bölümleri vardır. Manzumdur ama XVII. yy.dan sonra mensur ürünleri de verilir.	Perde sayısı yoktur.
Erdem ve ahlak önemsenir. Ciddi bir havada geçer.		
Soylulara ait bir dil vardır. kaba sözler, argo yer almaz. Öldürme, yaralama sahnede gösterilmez.	Günlük konuşma dili hâkimdir. Öldürme, yaralama olursa sahnede gösterilebilir.	Her türlü olay ve konuşma sahnede canlandırılabilir.
Üç birlik kuralına uyulur. (Yer – zaman – olay)	Üç birlik kuralına uyulur. (Yer – zaman – olay)	Üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.
Temsilcileri Aiskhylos Euripidies Sophokles	**Temsilcileri** Aristophones (ilk)	**Temsilcileri** Shakespeare Victor Hugo
	TÜRLERİ **Karakter Komedisi** İnsan karakterlerinin gülünç ve hatalı yönlerini işler. Moliere (Cimri) **Töre Komedisi** Toplumun ve gelenek – göreneklerin gülünç yönlerini işler. Aristophones (Eşekarıları) **Entrika Komedisi** Günlük olayları merak uyandıracak şekilde işler. Shakespeare (Yanlışlıklar Komedyası)	

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ABSÜRT TİYATRO	EPİK TİYATRO	MÜZİKLİ TİYATRO
Geleneksel tiyatro anlayışını yok sayar. Olaylar arasında mantık, bağ yoktur. II. Dünya Savaşı sonrasındaki umutsuzluk bu tiyatroya zemin hazırlamıştır. Güngör Dilmen – (Canlı Maymun Lokantası) Sabahattin Kudret Aksal – (Bay Hiç)	Seyirciye ders vermeyi amaçlar. Seyirciye seyrettiği şeyin "bir oyun" olduğu hissettirilir. Seyirciye "Oyuna kendini çok kaptırma!" mesajı verilir. Eleştirel, siyasal içerikli bir tiyatrodur. **Dünyada ilk:** Bertold Brecht Haldun Taner – (Keşanlı Ali Destanı)	Oyunun sahnelenme aşamasında sadece oyuncular değil orkestra da vardır. **Opera:** Baştan sona bütün sözleri koro, solo ya da düet şeklinde bestelenmiş tiyatrodur. **Operet:** Küçük opera. Halk için yazılmış eğlenceli tiyatro. **Bale:** Ritmik hareketler, dans **Vodvil:** Hareketli, eğlenceli bir konunun şarkılara da yer verilerek işlendiği güldürüdür. **Pandomim:** Sessiz tiyatro

Tiyatro Terimleri
Adapte: Yabancı bir tiyatro eserini deyimleri, kültürü ve gelenekleriyle uyarlama, değiştirerek çevirme
Adaptasyon: Uyarlama işi
Aksesuar: Tiyatroda kullanılan eşyalar
Aktör: Erkek tiyatro sanatçısı
Aktrist: Kadın tiyatro sanatçısı
Dekor: Tiyatroda sahneyi eserin konusuna göre döşeme işi
Doğaçlama: Yazılı bir metne bağlanmadan içten geldiği gibi oynamak
Dublör: Tiyatro ve sinemada yedek oyuncu
Jest: Tiyatroda sanatçının el, kol gibi beden hareketleri
Feeri: Bir masalın tiyatro sahnesinde canlandırılması, yani cin ve perilerin de yer aldığı tiyatro türü
Kulis: Tiyatro dekorunun arkasında bulunan kısım, sahne arkası
Mimik: Bir duygu ve düşüncenin yüz hareketleriyle (kaş, ağız, göz) anlatılması
Mizansen: Bir tiyatro eserinin sahnelenmesi
Monolog: Tiyatroda bir oyuncunun tek başına konuşması
Reji: Tiyatro eserini yönetme, sahneleme işi
Replik: Sahne oyunlarında oyuncuların birbirine söyledikleri sözler
Tirad: Tiyatro oyuncularının birbirine söyledikleri coşkulu uzun sözler
Vodvil: Birbirine çok iyi bağlanmayan birçok bölümden oluşan eleştirel, ezgili oyun

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÖĞRETİCİ METİNLER

I. TARİHÎ METİNLER

Belgelerden yararlanarak tarihî olaylar işlenir. Bilgiler, sebep - sonuç ilişkisiyle verilir. Sade bir dille yazılır.

II. FELSEFİ METİNLER

Varlık, bilgi ve değer gibi felsefi konular işlenir.

III. BİLİMSEL METİNLER

Araştırmaları ve bilimsel bilgileri aktarır. Nesneldir. Terim anlamlı sözcükler ağırlıktadır.

IV. GAZETE ÇEVRESİNDE GELİŞEN METİNLER

MAKALE	Herhangi bir konuda bilgi vermek, bir tezi savunmak ya da bir düşünceyi ileri sürmek amacıyla yazılan gazete ve dergi yazılarıdır. Okuyucuyu bilgilendirmek isteyen bilimsel yazılardır. Uzman kişiler yazar. Ciddi ve ağırbaşlıdır.	**Şinasi:** Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi **Ziya Paşa:** Şiir ve İnşa
FIKRA (KÖŞE YAZISI)	Güncel bir olay ya da olguyla ilgili yazılır ve dergilerde yayımlanır. Kanıtlama amacı yoktur. Güncel, siyasi ve toplumsal sorunlar anlatılır. Anlatım yoğundur. Günübirlik yazılardır.	**Ahmet Rasim** **Falih Rıfkı Atay**
DENEME	İstenilen herhangi bir konuda duygu ve düşüncelerin özgürce anlatılmasıdır. Kesin yargılara varılmadan kişisel düşünceler aktarılır. Her şey denemenin konusu olabilir. Yazar, kendisiyle konuşuyormuş gibi yazar. İspatlama amacı yoktur. "Kalem tecrübesi" adıyla da anılır.	**Dünya edebiyatının en iyisi:** Montaigne **Türk edebiyatının en iyisi:** Nurullah Ataç Suut Kemal Yetkin
SOHBET	Belli bir konuyla ilgili görüş ve düşüncelerin karşısındakiyle konuşuyormuş gibi yazılmasıdır. Senli benli bir anlatım vardır. Karşısında biri varmış gibi sorular sorar. "Muhasebe" adıyla da anılır.	**Şevket Rado:** Eşref Saat **Nurullah Ataç:** Karalama Defteri
ELEŞTİRİ (TENKİT)	Bir sanat eseri ya da sanatçı olumlu ya da olumsuz yönleriyle ortaya konur. Eserden alınan örneklerle eleştiri somutlaştırılırsa daha güzel olur.	**Namık Kemal:** Tahrib-i Harabat **Recaizade Mahmut Ekrem:** Takdir-i Elhan **Muallim Naci:** Demdeme
HABER YAZISI	Gazetede değişik haberleri aktarmak için yazılan nesnel yazılardır. **Haber Yazısı Terimleri:** **Sürmanşet:** Gazetelerin birinci sayfasındaki başlık **Ajans:** Haber toplama yayma kuruluşu **Tekzip:** Yalanlama **Asparagas:** Şişirme/yalan haber **Sansasyonel:** Çarpıcı, dikkat çekici	
MÜLAKAT	Kendi alanında ünlü bir kişiyle "soru - cevap" şeklinde yapılan konuşmalardır. Aynen yayımlanır.	**Ruşen Eşref Ünaydın**
RÖPORTAJ	Bir yazarın herhangi bir yeri, bir bölgeyi gezerek orada gördüklerini resim, grafik ve fotolardan faydalanarak anlattığı yazı türüdür.	

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

V. KİŞİSEL HAYATI KONU ALAN METİNLER

HATIRA (ANI)	Bir sanatçının ya da önemli bir kişinin başından geçen önemli bir olayı yazdığı yazı türüdür. Yaşananların üzerinden zaman geçtikten sonra yazılır. Geçmişe tanıklık ettiği için de "tarih" bilimine yardımcı olur diyebiliriz. Anlatılanlar kanıtlanmak zorunda değildir.	**Dünyada ilk:** **Anabasis** (Ksenephon) **Türk edb ilk:** **Babürname** (Babür Şah)
GÜNLÜK (GÜNCE)	Bir kişinin bir gün içinde yaşadıklarını tarih belirterek günü gününe anlattığı kısa yazılardır. Yazar, kâğıt üzerinde günü gününe dertleşir. "İçe dönük" ve "dışa dönük" olmak üzere ikiye ayrılır. • **İçe dönük günlük:** Yazarın ruh hâlini, iç dünyasını, sıkıntılarını vs. anlatır. • **Dışa dönük günlük:** Dış olayların yazar üzerindeki etkisi anlatılır. Falih Rıfkı Atay "gündem" ve "gündelik" isimlerini, Salah Birsel "günlük" ismini, Nurullah Ataç da "günce" ismini kullanır. Direktör Ali Bey "jurnal" ismini kullanmıştır.	**Direktör Ali Bey:** Seyahat Jurnali **Nurullah Ataç:** Günce **Tomris Uyar:** Gündökümü 75
BİYOGRAFİ (YAŞAM ÖYKÜSÜ)	Sanat, spor, bilim gibi alanlarda ünlü kişilerin hayatları ve başarıları hakkında yazılan yazılardır. Üçüncü kişili anlatım vardır. **Tezkire:** Divan edebiyatında **Siyer:** Divan edebiyatında **Velayetname:** Halk edebiyatında **Nekroloji:** Ölen bir kişinin ölümünden hemen sonra yakınlarının gazete ve dergide yayımladıkları övgü dolu yazılardır. Ölen kişinin erdemleri anlatılır. Anı şeklinde anlatılabilir.	**Recaizade Mahmut Ekrem:** Kudema'dan Birkaç Şair **Muallim Naci** Osmanlı Şairleri
OTOBİYOGRAFİ (ÖZ YAŞAM ÖYKÜSÜ)	Ünlü kişilerin kendi yaşamlarını anlattığı yazı türüdür. Birinci kişili anlatım vardır.	**J. J. Rousseau:** İtiraflar **İlhan Berk:** Uzun Bir Adam
MONOGRAFİ	Herhangi bir kişi, eser ya da yer için yazılır. Sadece bir yönü üzerine derinlemesine durulur.	
PORTRE	Bir kişinin fiziksel ya da ruhsal olarak okuyucuya tanıtıldığı yazılardır. Amaç tanıtmaktır. Fiziksel portre Ruhsal portre	
MEKTUP	Bir dileği ya da haberi iletmek için yazılır. Özel mektup İş mektubu Resmî mektup Açık mektup	
GEZİ YAZISI	Gezilip görülen yerlerin ilgi çekici coğrafi, mimari, tarihî ve iktisadi yönlerinin tanıtıldığı yazılardır. Seyahatname Sefaretname	

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

SÖZLÜ EDEBÎ TÜRLER

SÖYLEV (NUTUK)	Bir topluluk önünde yapılan coşkun, ikna edici ve etkileyici konuşmalardır. "Nutuk" adı da verilir. Nutuk söyleyene de "hatip" adı verilir. Jest, mimik etkilidir.	Çiçero Demosthones Orhun Yazıtları (Bilge Kağan Yazıtı) Hamdullah Suphi Tanrıöver
KONFERANS	Belli bir konuda uzman bir kişi tarafından topluluk karşısında açıklamaya ve öğretmeye dayalı yapılan konuşma tarzıdır. Araştırma ve inceleme sonuçları bir topluluğa aktarılır. Amaç dinleyicilere bilgi aktarmaktır.	
PANEL	Toplumsal bir konu bir dinleyici topluluğu önünde bir başkan önderliğinde sohbet havasında farklı yönlerde tartışılır. Bir başkan vardır. Konunun uzmanı 3 - 6 kişi olur. Başkan açılışı yapar. Sonra konuşmacılar belli sırayla 10 - 15 dk. söz alır. **UYARI** Amaç, bir sonuca varmak değildir. Konuyla ilgili değişik görüşleri ortaya koymaktır. **Bir konunun farklı yönlerine değinilir.** Konuşmanın sonunda başkan değerlendirme ve toparlama yapar. Panelin sonunda izleyiciler soru sorabilir. İşte o sondaki soru – cevap bölümü **FORUM** adını alır.	
SEMPOZYUM (BİLGİ ŞÖLENİ)	Bir konunun çeşitli yönleri üzerine alanında uzman kişiler seyirci topluluğu önünde seri olarak konuşurlar. Daha ciddidir, daha bilimseldir. Bir başkan ve 3 - 6 konuşmacı yer alır. **UYARI** Her konuşmacı, kendi uzmanlık alanıyla ilgili konuşur. Amaç, sadece tartışmak değildir. kendi uzmanlık alanıyla ilgili bilgi aktarımıdır. Birkaç gün de sürebilir. Sonunda "bildiri" sunulur.	
AÇIK OTURUM	Halkı ilgilendiren güncel, ekonomik ya da siyasi bir konuda dinleyici topluluğu önünde yapılan açık tartışmalardır. Bir salonda, televizyonda ya da radyoda yapılır. Bir başkan yönetir. Açık oturum ile panel özellikleri yönüyle birbirlerine çok benzerler. Aralarındaki en belirgin fark üslup farkıdır. Açık oturumlardaki tartışmalar **panellere göre daha hararetli** geçer. **Açık oturumda konuyla ilgili farklı fikirler tartışılırken panellerde bir konunun farklı özelliklerine değinilir.**	
MÜNAZARA	Herhangi bir konu hakkında bir tez bir de antitez olmak üzere iki fikrin karşılıklı olarak savunulmasıdır. Jüri önünde yapılır. İki ekip vardır. Ekiplerde birer başkan vardır. 3 - 4 kişilik gruplardır. Sözcü yer alır. Örnek konu: Çok okuyan mı bilir, çok gezen mi bilir?	

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ANTİK YUNAN VE LATİN EDEBİYATI

A. Antik Yunan Edebiyatı (Eski Yunan Edebiyatı)

- Atina merkezli Ege ve Akdeniz kıyılarını kapsar.

1. Antik Çağ

- Antik Yunan edebiyatının ilk evresidir.
  - **Epik Çağ:** (Homerous Dönemi)
- MÖ IX. yüzyıl - MÖ XII. yüzyıl
- Dinî nitelikli ilk ürünlerdir.
- Hymnos adını alır.
  - **Lirizm ve Nesir Başlangıcı:**
- MÖ VII. yüzyıl - MÖ VI. yüzyıl
- Felsefe ve tarih metinleri bu dönemdedir.
- Sappho ve Aisopos (Ezop) da bu dönemdedir.
  - **Atina Dönemi:**
- MÖ V. yüzyıl - MÖ IV. yüzyıl
- Trajedi ve komedi bu dönemdedir.

Trajedi: Aiskhylos, Sophokles, Euripides
Komedi: Aristophones

2. Helenistik Dönem (İskenderiye Dönemi)

- Yunan edebiyatının artık şekillendiği dönemdir.
- Dil bilgisi çalışması yapılır.
- Eleştiri türü karşımıza çıkar.
- Aristotales, Sokrates, Platon

3. Roma Dönemi

- Eski Yunan edebiyatının Latin tesirine girmeye başladığı dönemdir.

ANTİK YUNAN EDEBİYATI SANATÇILARI

DESTAN

Homeros: Epik şiir / destan türünde önemli isimdir.

- **İlyada** ve **Odysseia** destanlarının derleyicisidir.

İLYADA DESTANI: Troia Savaşı'nı anlatır. 24 bölümdür.

Yunanlıların Troia şehrini kuşatmaları ve savaşı kazanmaları anlatılır.

Kıskançlık, kadınların birbirini çekememeleri savaş nedenidir.

Hektor, Akhilleus tarafından öldürülür. Troia düşer.

ODYSSEİA DESTANI: İlyada'nın devamı niteliğindedir.

Troia'nın kaybedilişinden sonra Odysseus adlı kahramanın şehre dönüşü ve maceraları anlatılır.

Odysseus, İthaka kralıdır.

LİRİK ŞİİR

Sappho: Lirik şiirin kurucusudur.

- Yunan edebiyatının en ünlü kadın şairidir.

DİDAKTİK ŞİİR

Hesiodos: Didaktik şiirin kurucusudur.

ESERLERİ

- **Tanrıların Doğuşu:** Tanrı soylarını sayar. Tanrıların yetki ve şeref alanlarını belirler.
- **İşler ve Günler:** Yılın hangi döneminde hangi işin yapılması gerektiğini belirler.

Aisophos (Ezop): Fabl türünün kurucusudur.

Eseri: Fabllar

TRAJEDİ

Aiskhylos: İlk büyük trajedi şairidir.

- İlk kez eski Yunan tiyatrosunda 2. oyuncuyu kullanır. Koronun etkisini azaltır, diyaloğun etkisini artırır.

ESERLERİ

- **Agamemnon**
- **Zincire Vurulmuş Prometheus**
- **Yalvaran Kızlar**
- **Thebai'ye Karşı Yediler**

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Sophokles: En büyük trajedi şairidir. (Eski Yunan'da)

ESERLERİ
- **Antighone**
- **Kral Oedipus**
- **Elektra**

Euripides: Oyunlarında gerçek karakterleri kullanır.

ESERLERİ
- **İphigeneia**
- **Elektra**
- **Andromakhe**

KOMEDİ

Aristophones: Eski Yunan'ın en büyük komedi ustasıdır.

ESERLERİ
- Atlılar
- Eşek Arıları
- Kurbağalar
- Bulutlar
- Kuşlar
- Barış

Platon: Felsefe (Devlet, Şölen, Sokrates'in Savunması)

Aristotales: Felsefe (Poetika)

Ksenophon: Tarih

B. Latin Edebiyatı

- Yunan edebiyatı örnek alınarak kurulan bir edebiyattır. Roma İmparatorluğu Yunanistan'ı egemenliği altına alınca Yunan ve Roma sentezi şeklinde karşımıza çıkar.
- Roma İmparatorluğu'nun yıkılışı ile Latin edebiyatı sona erer.

1. Plautus

- Komedi ustasıdır.
- Eserlerinde sadece Tanrılara yer vermez. Gündelik hayattan kişilere de yer verir.

ESERLERİ
- Çömlek
- Urgan
- İkizler

2. Ennius

- Trajedi ustasıdır.

3. Vergilius

- Pastoral şiirde ustadır. → **"Çoban Şiirleri"**
- İlk yapma destanı yazmıştır. → **"Aeneis"**

4. Cicero

- Dünyanın en iyi hatiplerindendir. Hukukçudur.

ESERLERİ
- Cumhuriyet
- Yaşlılık
- Dostluk
- Nutuklar

/benimhocam

UYARI

Horatius'un bazı şiirlerini ve Vergilius'un "Aeneis Destanı"nı Türkçeye çeviren Oktay Rifat Horozcu'dur.

5. Seneca

ESERLERİ
- Diyaloglar
- Tragedyalar

6. Horatius

- Hiciv tarzında şiirleriyle tanınır.

ESERLERİ
- Satires'ler (Yergiler)
- Epistola'lar (Mektuplar)
- Epodon'lar (Sohbetler)

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

İTALYAN EDEBİYATI

Dante
İlahi Komedya
1. Cehennem
2. Araf
3. Cennet
- Terza-rima ile yazılır.
- Ruhlar âlemine yapılan yolculuk anlatılır.

Petrarca
Cazoniere (Türküler) → Lirik şiirler yazar. → Laura adlı kıza sevgisini anlatır.

Boccacio
Decameron → İlk öykü → 7'si kadın 3'ü erkek 10 kişinin veba salgınından korunmak için bir kır evine sığınması anlatılır.

Tasso
Kurtarılmış Kudüs → Yapma Destan → I. Haçlı Seferi'nde Kudüs'ün alınışı anlatılır.

Umberto Eco
- Gülün Adı
- Foucault Sarkacı

Ariusto
- Çılgın Orlando → Yapma Destan

İSKANDİNAV EDEBİYATI

Henrik Ibsen
- Hortlaklar
- Nora ya da Bir Bebek Evi

Knut Hamsun
- Açlık
- Pan
- Dünya Nimeti
- Göçebe

İSPANYOL EDEBİYATI

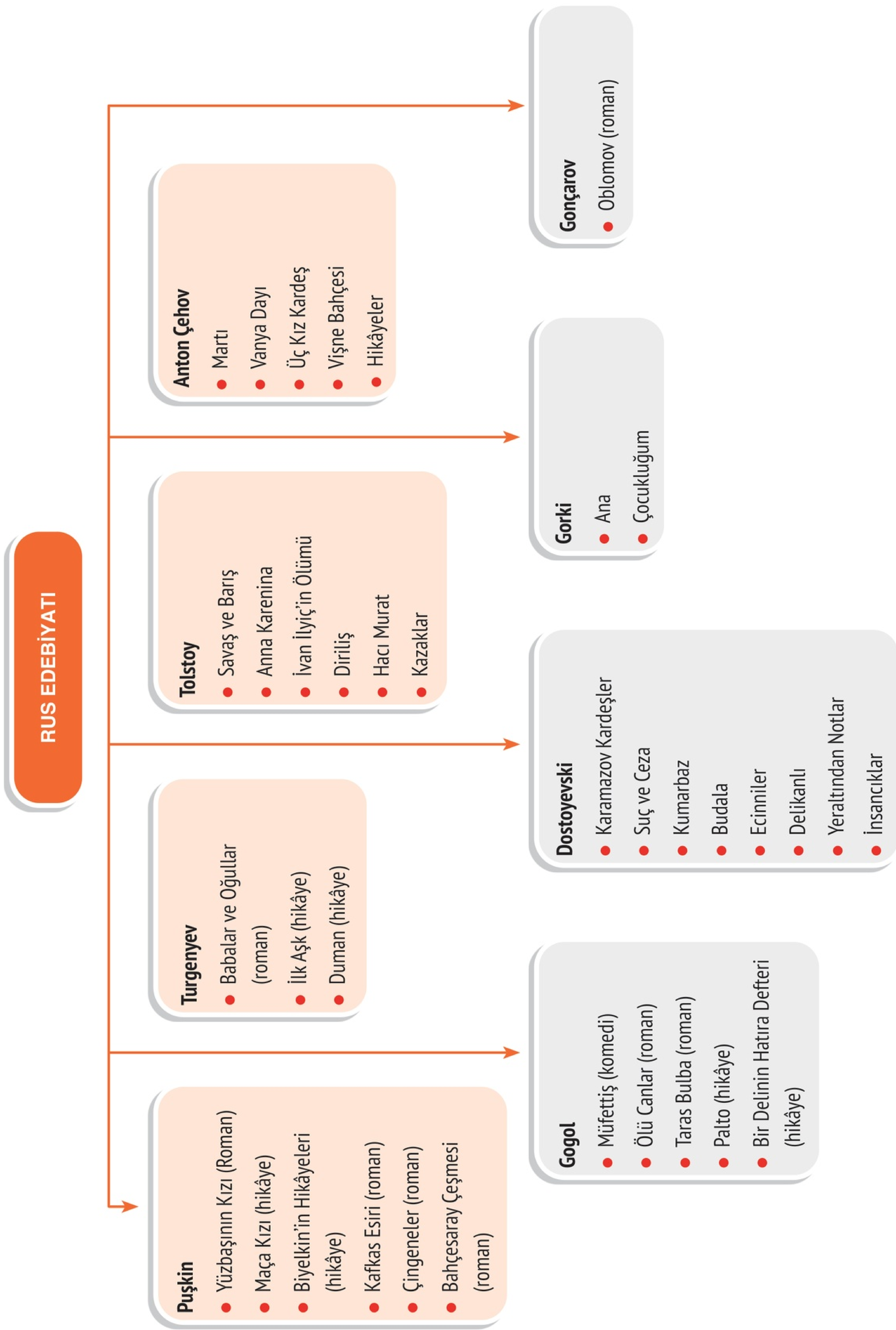
Cervantes
- Don Kişot → İlk roman
- Rocinantel (atı)
- Sancho (Köylüdür, Don Kişot onu şövalye yapar.)
- Dulcinea (Don Kişot'un sevgilisi)

Lope de Vega
- İspanyollarda halk tiyatrosunun kurucusudur.
- İspanyol edebiyatının "Shakespeare"ıdır.

Federico Garcia Lorca
- İzlenimler ve Görünüşler

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

AMERİKAN EDEBİYATI

Edgar Allan Poe
- Annabel Lee (şiir)
- Kuzgun

Jack London
- Beyaz Diş
- Demir Ökçe
- Deniz Kurdu
- Vahşetin Çağrısı
- Ateş Yakmak
- Martin Eden

Ernest Hemingway
- Çanlar Kimin İçin Çalıyor?
- Silahlara Veda
- İhtiyar Adam ve Deniz
- Klimanjaro'nın Karları

John Steinbeck
- Fareler ve İnsanlar
- Gazap Üzümleri
- Sardalya Sokağı
- İnci

Mark Twain
- Missisipi'de Hayat
- Tom Sawyer'in Maceraları
- Huckleberry Finn'in Maceraları

Arthur Miller
- Satıcının Ölümü

ALMAN EDEBİYATI

Goethe
- Faust
- Genç Werther'in Acıları
- William Meisters'in Çıraklık Yılları
- William Meisters'in Seyahat Yılları

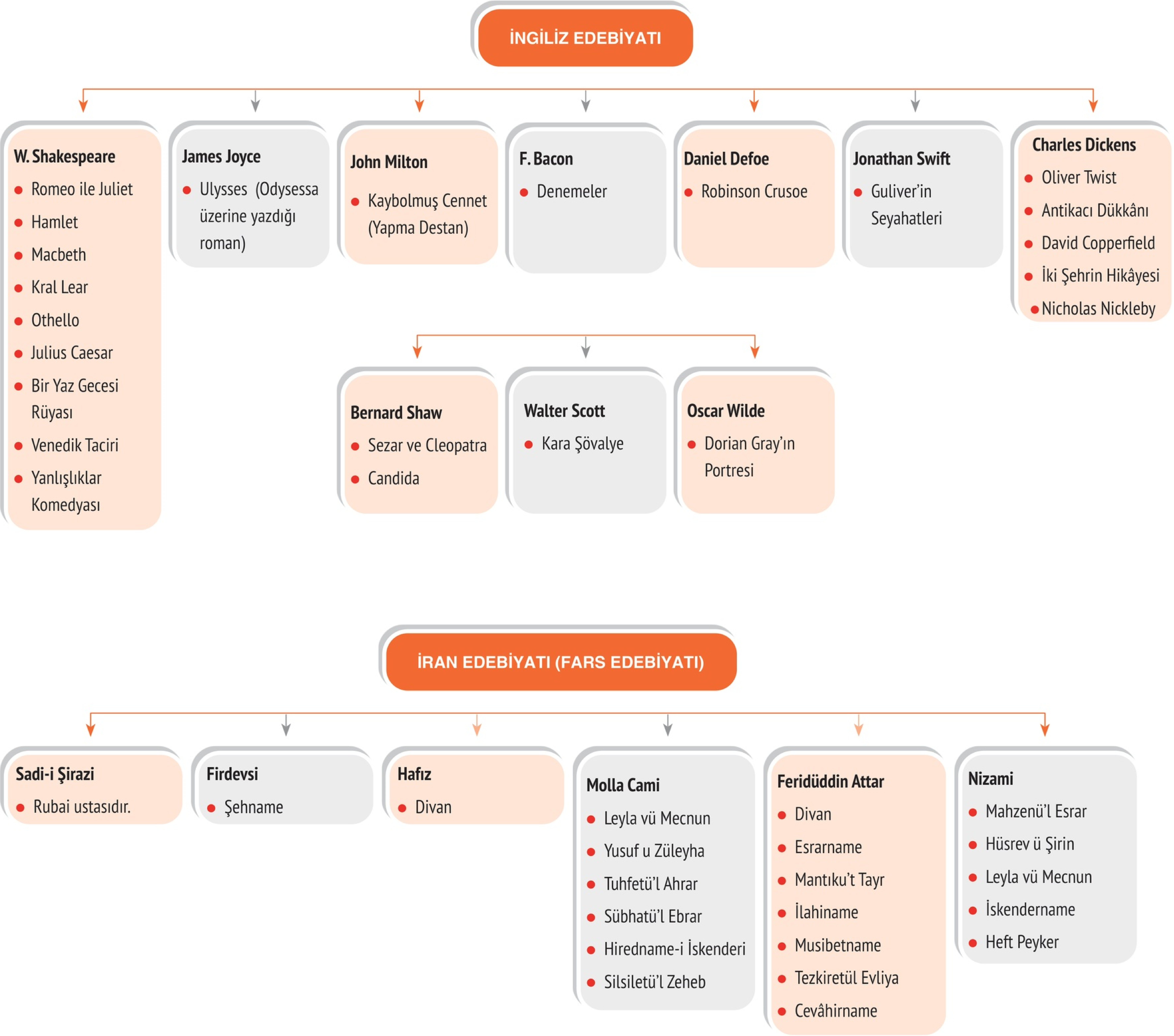
Schiller
- Wilhelm Tell
- Haydutlar
- Don Carlos

Thomas Mann
- Buddenbrook Ailesi
- Venedik'te Ölüm

Franz Kafka
- Değişim
- Dava
- Şato
- Ceza Sömürgesi

Rilke
- Duino Ağıtları
- Saatler Kitabı

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

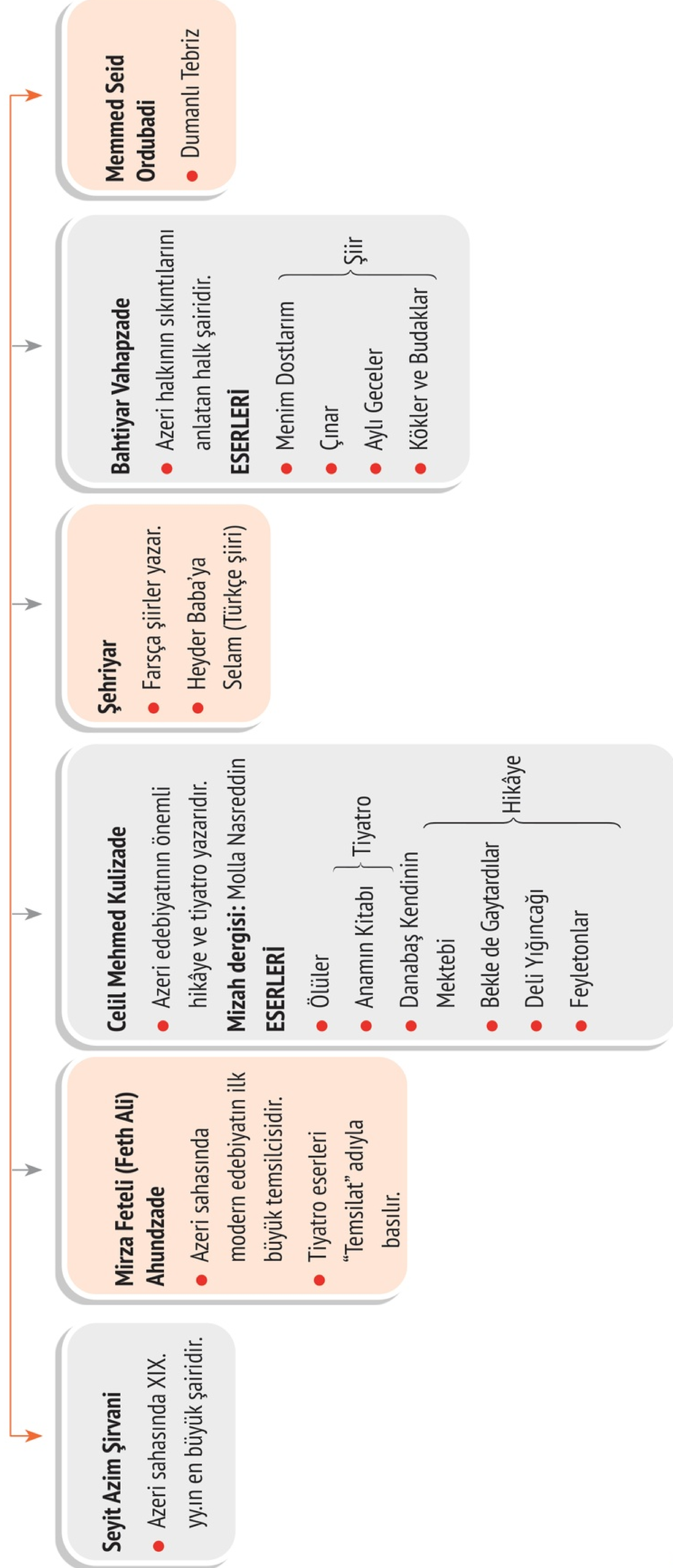
@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

AZERİ EDEBİYATI

- Rus istilası sebebiyle Azeri edebiyatı, XIX.yy.ın başından itibaren iki kola ayrılmıştır.

Güney Azeri Edebiyatı: Taklit ve nazire ile devam eden sönük bir edebî hayat.

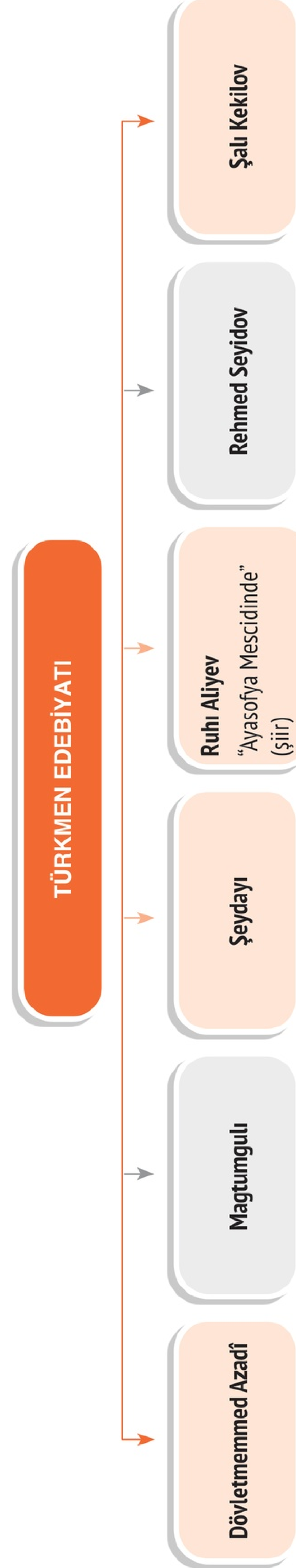
Kuzey Azeri Edebiyatı: Rus etkisiyle gelişen bir edebî hayat

/benimhocam

TÜRKMEN EDEBİYATI

- "Aydım" denilen türküler önemlidir.

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÇAĞDAŞ KIRIM TATAR EDEBİYATI

İsmail Gaspıralı

- Türk - İslam dünyasının büyük düşünürüdür.
- Cehalet sebebiyle geri kalma üzerinde durur. İşe eğitim ile başlanması gerektiğini düşünür. Toplumun terbiyesi ile meşgul olunmasını önerir. (A. Mithat gibi)
- **İlk yazısı:** "Bahçesaray'dan Gönderilen Mektup"
- **Takma Adları:** Küçük Molla, Genç Molla...
- **Tercüman gazetesiyle** düşüncelerini açıklar. "Dilde, fikirde, işte birlik." sloganıyla Türk halkını birliğe davet eder.

ESERLERİ

- **Asya'daki Komşularımız** ----------- Fikir Kitapları
- **Medeniyet-i İslamiyye** --------------- Fikir Kitapları
- **Arslan Gız** .... Hikâye
- **Gün Doğdu** .... Hikâye

Cengiz Dağcı

- Kırım Türklerinin yaşamını anlatır.

ESERLERİ

- Onlar da İnsandı
- Ölüm ve Korku Günleri
- O Topraklar Bizimdi
- Dönüş
- Badem Dalına Asılı Bebeler
- Yurdunu Kaybeden Adam
- Üşüyen Sokak

Osman Akçokraklı

Şiir Kitabı: Kırım Goncaları
Tiyatrosu: Bahçesaray Çeşmesi

ÇAĞDAŞ KIRGIZ EDEBİYATI

- XX. yy.a kadar yazılı edebiyatları olmasa da çok zengin bir halk edebiyatları vardır. Destanları, halk hikâyeleri, masalları...vardır.
- Manas Destanı'nın ilk nüshalarını yazıya geçiren: **Şokan Velihonov**
- Kırgız halk şairlerine **"akın"** denir.

Destanları
Manas
Kurmanbek
Er Tabıldı
Kedeykan
Olcabay Menen Kişimcan

Moldo Kılıç Şamır Kanuulu

Zilzala: Kırgız Türkçesiyle yazılan ilk eserdir. (1911)
Zar Zaman: Tartışmalar ve zıtlıklar getiren en büyük eseridir.

Toktogul Satılganov

- Kırgız akınlarının en büyüğüdür.
- Aytışçıdır. (Ozan atışmacısı)

Cengiz Aytmatov

- Kırgız edebiyatının en büyük ismidir.

ESERLERİ

- **Cemile**
- **Toprak Ana**
- **Al Yazmalım Selvi Boylum**
- **Gülsarı** (Elveda Gülsarı, Kopar Zincirlerini Gülsarı)
- **Beyaz Gemi** (Ak Keme)
- **Gün Olur Asra Bedel**

Tölögön Kasımbekov

- Çobanın Oğlu (Çılkıcının Uulu)
- Bozkurt

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

ÇAĞDAŞ ÖZBEK EDEBİYATI

Abdülhamit Süleyman Çolpan

- Çağdaş Özbek edebiyatının kurucularındandır.
- Özbeklerin "Puşkin"i sayılır.

Şiir

- Uyanış
- Bulaklar
- Tan Sırları Koşuklarım

Aybek

Şiir

- Tuygular

Roman

- Kutluk Kan
- Balık
- Ulug Yol

IRAK TÜRKLERİ EDEBİYATI

Ata Terzibaşı

- Kerkük Hoyrat ve Mânileri
- Kerkük Şairleri
- Kerkük Eskiler Sözü
- Arzu Kamber Masalı

BULGAR TÜRKLERİ EDEBİYATI

Recep Kürkçü

- Türklere uygulanan şiddete karşıdır.

Şiir

- Ötesi Var
- Ötesi Düş Değil

KIBRIS TÜRKLERİ EDEBİYATI

Osman Türkay

- Dünyada en çok mektup alan Türk edebiyatçısıdır.

Şiir

- Yedi Telli
- Uyurgezer
- Bethowen'de Aydınlığa Uyanmak

Özker Yaşın

- Kıbrıs Savaşı'nı anlatır.

Roman

- Kıbrıs'ta Vuruşanlar
- Girne'den Yol Bağladık
- Kıbrıslı Kazım

/benimhocam

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Açıköğretim Fakültesi Yayınları: Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı, Eskişehir, 2013.

Akalın, Mehmet: Eski Türkçenin Grameri, TDK Yayınları, Ankara, 2007.

Akar, Ali: Türk Dili Tarihi, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2006.

Aksan, Doğan: Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlemeleri, Bilgi Yayınları, Ankara, 2004.

Aktaş, Şerif: Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyat Türk Dünyası El Kitabı Cilt III, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1998.

Aktaş, Şerif: Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2010.

Aktaş, Şerif: Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998.

Aktaş, Şerif: Şiir Tahlili, Akçağ Yayınları, Ankara, 2009.

Aktaş, Şerif: Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi, Kurgan Edebiyat, Ankara, 2012.

Akyüz, Kenan: Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

Alangu Tahir, Cumhuriyetten Sonra Hikaye ve Roman, Çınar Yayınları, 1991.

Alptekin, Ali Berat: Efsane ve Motifler Üzerine, Akçağ Yayınları, Ankara, 2014.

Alptekin, Ali Berat: Halk Edebiyatında Motif Yapısı, Akçağ Yayınları, 2015.

Arat, Reşit Rahmeti: Edib Ahmed b. Mahmud Yükneki Atebetü'l-Hakayık, TTK Basımevi, Ankara, 1951.

Argunşah , Mustafa ; Yüksekkaya, Gülden: Karahanlıca Harezmce Kıpçakça Dersleri, Kesit Yayınları, İstanbul, 2016.

Argunşah, Mustafa: Çağatay Türkçesi, Kesit Yayınları, İstanbul, 2015.

Argunşah, Mustafa: Kıpçak Türkçesi Grameri, Kesit Yayınları, İstanbul, 2010.

Artun, Erman: Anonim Halk Edebiyatı Nazmı, Karacan Kitabevi, Adana, 2013.

Artun, Erman: Anonim Halk Edebiyatı Nesri, Karacan Kitabevi, Adana, 2012.

Artun, Erman: Aşıklık Geleneği ve Aşık Edebiyatı, İstanbul, 2009.

Artun, Erman: Dini – Tasavvufi Türk Halk Edebiyatı, Simge Yayınları, İstanbul, 2009.

Artun, Erman: Türk Aşıklık Geleneği ve Aşık Edebiyatı, Simge Yayınları, İstanbul, 2009.

Artun, Erman: Türk Halk Edebiyatına Giriş, Simge Yayınları, İstanbul, 2009.

Asiltürk, Baki: 1980 Kuşağı Türk Şiirinin Poetikası, Toroslu Kitaplığı, İstanbul, 2006.

Asiltürk, Baki: Türk Şiirinde 1980 Kuşağı, Yapı Kredi Yyaınları, İstanbul, 2013.

Ata, Aysu: Orhun Türkçesi, TC. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 2347, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1344, Eskişehir, Kasım 2012.

Ata, Aysu: Uygur Türkçesi, TC. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir.

Atalay, Besim: Divanü Lügati-t Türk Dizini "Endeks", Ankara, 1943.

Atalay, Besim: Divanü Lügati-t Türk Tercümesi, Ankara, I. 1940; II. 1941; III. 1941.

Atalay, Besim: Türk Dili Kuralları, İstanbul, 1943.

Ayan, H: XVII. Yüzyıl Divan Nazmı ve Nesri, Ötüken – Söğüt Yayınları, İstanbul, 1987.

Aytaç, Gürsel: Çağdaş Türk Romanı Üzerine İncelemeler, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1999.

Bakırcıoğlu, M. Ziya: Başlangıcından Günümüze Türk Romanları, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2002.

Banarlı, Nihat Sami: Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Millî Eğitim Basımevi, 1983.

Başgöz, İlhan: İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2008.

Bezirci, Asım: 1950 Sonrasında Hikayecilerimiz, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2003.

Bezirci, Asım: İkinci Yeni Olayı, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2013.

Bezirci, Asım: Seçme Romanlar , Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2008.

Bilkan, Ali Fuat: Türk Edebiyatı Tarihi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2006.

Boratav, Pertev Naili: 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993.

Boratav, Pertev Naili: Türk Halk Edebiyatı Dersleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2005.

Brockelmann, C.: Osttürkische Grammatik der Islamischen Litteratursprachen Mittelasiens , Leiden, 1954.

Buran, Ahmet; Alkaya, Ercan: Çağdaş Türk Lehçeleri, Akçağ Yayınları, Ankara, 2010.

Caferoğlu Ahmet: "Divanü Lügati-t Türk'ün Sonundaki En Kadim Türk Cihan Haritası", Ülkü, İlk seri, c. XI, 1937, sayı 52.

Caferoğlu Ahmet: "Karahanlılar Devri Türk Edebiyatı", TDEK, TKAE Yay.: 45, Ankara, 1976, s. 405-413.

Caferoğlu U, Ahmet: Türk Dili Tarihi II, İstanbul, 1964.

Caferoğlu, Ahmet: Türk Dili Tarihi, Enderun Yayınları, 1984.

Cumhuriyet Dönemi Türk Öyküsü Özel Sayısı, TDK Yayınları, Ankara.

Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı Özel Sayısı, TDK Yayınları, Ankara.

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri Özel Sayısı, TDK Yayınları, Ankara.

Çağatay, Saadet: "Kutadgu Bilig'de Odgurmuşun Kişiliği", TDAY-B, 1987, s. 165-172.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Çağatay, Saadet: "Kutadgu Bilig'de Ögdülmiş", Türk Kültürü, c. IX, sayı 98, 1970, s. 95-111.

Çetin, Nurullah: Atatürk Devri Türk Şiiri (1923-1940), Türk Edebiyat Tarihine Bir Bakış, Kurgan Yayınları, Ankara, 2013.

Çetişli, İsmail: Batı Edebiyatında Akımlar I –II, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1957.

Çobanoğlu, Özkul: Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş, Akçağ yayınları, Ankara, 2002.

Çobanoğlu, Özkul: Türk Dünyası Epik Destan Geleneği, Akçağ Yayınları, Ankara, 2013.

Çobanoğlu, Özkul: Türk Dünyası Epik Destan Geleneği, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2010.

Demir, Nurettin: Yılmaz, Emine: Türk Dili El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2010.

Dilaçar, A.: 900. Yıldönümü Dolayısıyla Kutadgu Bilig İncelemesi, TDK Yay., Ankara, 1972.

Dilçin, Cem: Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara, Şubat 2013.

Dilçin, Cem: Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara, 1983.

Durgut, Hüseyin; Ceritoğlu, Murat: Çağatay Türkçesi Grameri, Ankara, 2001.

Eckman, Janos: Çağatayca El Kitabı, Özgün Kitaplar, Ankara, 2000.

Eckmann, J.: "Das Hwarezmturkische', Philologiae Turcicae Fundementa I, (1959), s. 113-137 (Türkçesi: "Harezm Türkçesi", Mehmet Akalın, Tarihî Türk Şiveleri*, TKAE Yay., 3. baskı, Ankara, 1998, s. 173-210).*

Eckmann, J.: Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar, Haz. O. Fikri Sertkaya, TDK Yay., Ankara, 1996.

Eckmann, J.: Nehcü'l-Ferādjs, I. Metin, II. Tıpkıbasım, Yay. Haz. S. Tezcan-H. Zülfikar, TDK Yay., Ankara, 1995.

Eker, Süer: Çağdaş Türk Dili, Grafiker Yayınları, Ankara, 2011.

Elçin, Şükrü: Halk Edebiyatı Araştırmaları I – II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.

Elçin, Şükrü: Halk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara, 1996.

Elçin, Şükrü: Türkiye Türkçesinde Maniler, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1990.

Enginün, İnci: Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Dergah Yayınları, İstanbul, Ekim 2014.

Enginün, İnci: Yeni Türk Edebiyatı – Tanzimattan Cumhuriyete, Dergah Yayınları, İstanbul, 2010.

Ercilasun, Ahmet Bican: Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.

Ercilasun, Ahmet Bican: Kutadgu Bilig Grameri-Fiil, Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Basımevi, Ankara, 1984.

Ercilasun, Bilge: Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler, Akçağ Yayınları, Ankara, 1977.

Ergin, Muharrem: Orhun Abideleri, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2011.

Eski Türk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2015.

Gabain, A. Von: Eski Türkçenin Grameri, Boğaziçi Yayınları, 1992.

Gariper, Cafer: Fecriati Edebiyatı, Akçağ Yayınları, 2003.

Genç, Reşat: Kaşgarlı Mahmuda Göre XI. Yüzyılda Türk Dünyası, TKAE Yayınları, Ankara, 1997, 412 s.

Genç, Reşat: Karahanlı Devlet Teşkilatı, İstanbul, 1981.

Gronbech, K.: Rabguzî, Kısasü'l-enbiya (Rabghuzi Narrationes de Prophetis), (Tıpkıbasım), Kopenhagen, 1948.

Günay, Umay: Türk Destanları, Yöntürk Dergisi.

Günay, Umay: Türkiye'de Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2008.

Güzel, Abdurrahman: Torun, Ali : Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2014.

Güzel, Abdurrahman: Dinî-Tasavvufi Türk Edebiyatı El Kitabı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2014.

Hacıeminoğlu, Necmettin: Harezm Türkçesi ve Grameri, Ankara, 1997.

Hacıeminoğlu, Necmettin: Karahanlı Türkçesi Grameri, TDK Yayınları, Ankara, 2013.

Hacıeminoğlu, Necmettin: Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i, İstanbul, 1968.

Hamilton, James Russell; İyi ve Kötü Prens Öyküsü, TDK Yayınları, Ankara, 2011.

Hoca Ahmet Yesevi: Divan-ı Hikmet, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1993.

İnan, Abdülkadir: Makaleler ve incelemeler I, II. Ankara: TTK Yayınları, 1987.

İsen, Mustafa: Eski Türk Edebiyatında Şair Tezkireleri, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2451, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1423, Eskişehir, Nisan, 2012.

İz, Fahir: Eski Türk Edebiyatında Nesir, Akçağ Yayınları, Ankara,1996.

Kabaklı, Ahmet: Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.

Kaçalın, Mustafa: Harezm Türkçesi Grameri, İstanbul, 2010.

Kaplan, Mehmet: Oğuz Kağan Destanı, Dergah Yayınları, İstanbul, 1979.

Kaplan, Mehmet: Şiir Tahlilleri – I, II Tanzimattan Cumhuriyete, Dergah Yayınları, İstanbul, Ekim 2012.

Kaplan, Mehmet: Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I –II –III, Dergah Yayınları, İstanbul, 2002.

Karaca, Alaattin: II. Yeni Poetikası, Hece Yayınları, Ankara, 2010.

Kaya, Doğan: Anonim Halk Şiiri, Akçağ Yayınları, Ankara 2014.

Kaya, Doğan: Aşık Edebiyatı Araştırmaları, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2014.

Kaya, Doğan: Aşık Edebiyatına Giriş, Bişkek, 2013.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Kaya, Doğan: Edebiyatımızda Aşık Kolları ve Şenlik Kolu,Türk Kültürü Dergisi.

Kocatürk, Vasfi Mahir: Büyük Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Yayınevi, Ankara, 1964.

Kolcu, Ali İhsan: Cumhuriyet Edebiyatı I –II , Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum, 2009.

Komisyon, Batı Edebiyatında Akımlar I- II , T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2463 – No: 1747, Açıköğretim Fakültesi Yayını, No: 1434- No: 1705, Eskişehir, Mayıs 2012 Ocak 2013. (Yazar: İsmail Çetişli)

Komisyon, Büyük Türk Klasikleri, Ötüken Neşriyat, İstanbul.

Komisyon, Cumhuriyet Dönemi Türk Nesri, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2444, Açıköğretim Fakültesi Yayını, No: 1416, Eskişehir, Mayıs, 2014.

Komisyon, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2445, Açıköğretim Fakültesi Yayını, No: 1417, Eskişehir, Mayıs, 2014.

Komisyon, Eleştiri Tarihi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2450, Açıköğretim Fakültesi Yayını, No: 1422, Eskişehir, Mart, 2015.

Komisyon, Halk Edebiyatına Giriş – I , T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2464, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1435, Eskişehir, Şubat 2015. (Yazar: Özkul Çobanoğlu)

Komisyon, Halk Edebiyatına Giriş – II, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2795, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1753, Eskişehir, Ocak 2013. (Yazar: Özkul Çobanoğlu)

Komisyon, Halk Hikayeleri, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2390, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1387, Eskişehir, Nisan, 2012. (Yazar: Saim Sakaoğlu)

Komisyon, Halk Masalları, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2389, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1386, Ankara, Ocak 2013.

Komisyon, II. Abdülhamit Dönemi Türk Edebiyatı, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2384, Açıköğretim Fakültesi Yayını, No: 1381, Eskişehir, Nisan 2012.

Komisyon, II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı , T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Komisyon, II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı, Akçağ Yayınları, 2006.

Komisyon, Servet-i Fünun Edebiyatı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.

Komisyon, Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı - I, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2445, Açıköğretim Fakültesi Yayını, No: 1417, Eskişehir, Kasım, 2012.

Komisyon, Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı - I, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2380, Açıköğretim Fakültesi Yayını, No: 1377, Eskişehir, Ekim 2013.

Komisyon, Tanzimat Edebiyatı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2008.

Komisyon, Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi I –II, Yapı Kredi Yayınları, 2011.

Komisyon, Türk Dili –I, TC. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 2637, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1605, Eskişehir, Temmuz 2012.

Komisyon, Türk Halk Şiiri, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2382, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1379, Eskişehir, Nisan 2012.

Komisyon, XIV – XV. Yüzyıllar Türk Dili, TC. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 2346, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1343, Eskişehir, Ekim 2013.

Komisyon, XVI – XIX. Yüzyıllar Türk Dili, TC. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 2716, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1679, Eskişehir, Kasım 2012.

Komisyon, Yeni Türk Edebiyatına Giriş, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1997, Açıköğretim Fakültesi Yayını, No: 1063, Eskişehir, Nisan 2012.

Komisyon: VIII-XIII. Yüzyıllar Türk Edebiyatı, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2367, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1364, Eskişehir, Nisan , 2012.

Komisyon: VIII-XV. Yüzyıllar Türk Edebiyatı, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2177, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1203, Eskişehir, Aralık, 2010.

Komisyon: XVI. Yüzyıl Türk Edebiyatı, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2375, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1372, Eskişehir, Nisan, 2012.

Komisyon: XVII. Yüzyıl Türk Edebiyatı, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2373, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1370, Eskişehir, Nisan , 2012.

Komisyon: XVIII. Yüzyıl Türk Edebiyatı, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2349, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1431, Eskişehir, Şubat , 2014.

Korkmaz, Zeynep: Türk Dili Üzerine Araştırmalar, TDK Yayınları, Ankara, 2013.

Köprülü, Mehmet Fuat: Türk Edebiyatı Tarihi, Ötüken Yayınları, 1990.

Köprülü, Mehmet Fuat: Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1984.

Köprülü, Mehmet Fuat: Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1976.

Külekçi, Numan: Edebî Sanatlar, Akçağ Yayınları, Ankara, 2013.

Mengi, Mine: Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2014.

Mengi, Mine: Divan Şiirinde Hikemi Tarzın Büyük Temsilcisi Nabi, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1991.

Moran, Berna: Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış, Cilt I- II –III, İletişim Yayınları, 1998.

Mutluay, Rauf: 100 Soruda Türk Edebiyatı, Cumhuriyet Yayınları, 1999.

Naci, Fethi: Yüz Yılın Yüz Türk Romanı, Adam Yayınları, 2010.

Necatigil, Behçet: Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, Varlık Yayınları, 2006.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

Oğuz, Öcal; Ekici, Metin; Aça, Mehmet: Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2008.

Oğuz, Öcal: Türkiye'de Folklorun İlk Makaleleri, Milli Folklor.

Okay, Orhan: Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı, Dergah Yayınları, İstanbul, 2008.

Okay, Orhan: Şiir Sanatı Dersleri, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1992.

Oktay, Ahmet: Cumhuriyet Dönemi (1923-1950), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993.

Oktay, Ahmet: Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Varlık Yayınları, 1991.

Ögel, Bahattin: Türk Mitolojisi I – II, TTK Yayınları, Ankara, 1993.

Ölmez, Zuhal; Kaçalın,Mustafa: XI – XIII. Yüzyıllar Türk Dili, TC. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 2369, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1366, Eskişehir, Nisan 2012.

Ölmez, Zuhal: Karahanlı Türkçesi Grameri, Akademi Kitabevi, Ankara, 2009.

Özdemir, Hasan: Etiyolojik Türk Halk Efsaneleri III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, C.II, Ankara, 1986.

Öztürk, Mustafa.: Çağlar içinde Türk Destanları, İstanbul: Alioğlu Yayınevi., 2000.

Pala, İskender: Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Kapı Yayınları, İstanbul, Eylül 2010.

Parla, Jale: Don Kişot'tan Bugüne Roman, İletişim Yayınları, 2010.

Sakaoğlu, Saim; Duymaz, Ali: İslamiyet Öncesi Türk Destanları, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2002.

Sakaoğlu, Saim: Eski Türk Destanları, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1995.

Sakaoğlu, Saim: Masal Araştırmaları, Ankara, 1999.

Saraç, M. A. Yekta: Klasik Edebiyat Bilgisi: Belagat , Gökkubbe Yayınları, İstanbul, 2010.

Saraç, M.A. Yekta: Eski Türk Edebiyatına Giriş- Biçim ve Ölçü, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2365, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1367,Eskişehir, Nisan 2012.

Saraç, M.A. Yekta: Eski Türk Edebiyatına Giriş- Söz Sanatları, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2366, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1363,Eskişehir, Ekim, 2011.

Solok, Cevdet Kudret: Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman –II, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1987.

Solok, Cevdet Kudret: Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman –III, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1990.

Şahin, İbrahim: Cumhuriyet Dönemi Romanının Ana Çizgileri I- II.

Şentürk, Ahmet Atilla; Kartal, Ahmet: Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergah Yayınları, İstanbul, Ekim 2015.

Şentürk, Ahmet Atilla; Kartal, Ahmet: Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergah Yayınları, İstanbul, 2006.

Şimsek, Esma: Masalların Sembolik Dili Bağlamında 'Keloğlan Tipi' Üzerine Bir Değerlendirme, Türk Halk Kültürü Kongresi, Gaziantep, 2016.

Tabaklar, Özcan: Karahanlı Türkçesi Grameri, Kesit Yayınları, İstanbul, 2010.

Taner, Nuri, Yalova Efsaneleri. Yalova: Ortipa Yayınları, 1998.

Tanpınar, Ahmet Hamdi: 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Çağlayan Kitabevi, 1985.

Tanpınar, Ahmet Hamdi: Edebiyat Dersleri, Dergah Yayınları, 2013.

Tanpınar, Ahmet Hamdi: Edebiyat Üzerine Makaleler, Dergah Yayınları, İstanbul, Eylül 2010.

Tekin, Talat, M. Ölmez: Türk Dilleri, Ankara, 1995.

Tekin, Talat; Ölmez, Mehmet: Türk Dillerine Giriş, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kitaplığı, İstanbul, 2004.

Tekin, Talat: Orhon Yazıtları, TDK Yayınları, Ankara, 2014.

Timurtaş, Faruk Kadri: Osmanlı Türkçesine Giriş, Alfa Yayınları, 1999.

Togan, A. Z. Velidi: "Harezmde Yazılan Eski Türkçe Eserler", Türkiyat Mecmuası, II, 1928, s. 315-345.

Toparlı, Recep: Muînü'l-mürîd, Erzurum, 1988.

Tuncer, Hüseyin: Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı I- II, Devlet Kitapları, İstanbul, 2001.

Türk Dili Dergisi, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), TDK Yayınları, Ankara, 1986.

Türk Dili Dergisi, Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri), Ocak – Haziran 1989.

Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2014. (Editör: Öcal Oğuz.)

Türk, Vahit; Doğan, Şaban: Eski Anadolu Türkçesi Grameri, Kesit yayınları, İstanbul, 2010.

Uraz, Murat: Türk Mitolojisi, Düşünen Adam Yayınları, İstanbul, 1994.

User, Hatice Şirin: Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi, Kömen Yayınları, Konya, Ekim 2010.

Wilhelm, Radloff; Ignacz Kunos: Proben, TDK Yayınları, Ankara, 1998.

Wilhelm, Radloff: Türklük ve Şamanlık, Örgün yayınevi, İstanbul, 2008.

Yalçın, Alemdar: Sosyal ve Siyasal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002.

Yardımcı, Mehmet: Destanlar, Ürün Yayınları, Ankara, 2007.

Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000, Grafiker Yayınları, Ankara, 2005. (Editör: Ramazan Korkmaz)

Yıldırım, Dursun: Türk Bitiği, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998.

Yıldırım, Nimet, Fars Mitolojisi Sözlüğü, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Yılmaz, Levent, Mitolojiler Sözlüğü I-II, Ankara: Dost Yayınevi, 2000.

Yüce, Nuri: Mukaddimetü'l-Edeb, E'z-Zemahşerî el-Hârizmî, TDK Yay., Ankara, 1988.

www.antoloji.com

www.tdk.gov.tr

Necatigil Behçet, "Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü, Varlık Yayınları, İstanbul, 1992.

/benimhocam

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

NOTLARIM

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

NOTLARIM

@KuasarNemesis @YildizlarLigi_2025PDF @M.G.

NOTLARIM